

**T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**ZEVRA GAZETESİ (S.1-100)'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mine ERSOY

KİLİS
EYLÜL-2014

**T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**ZEVRA GAZETESİ (S.1-100)'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mine ERSOY

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Erdiñ GÜLCÜ

**KİLİS
EYLÜL-2014**

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
Zevra Gazetesi (S. 1-100)'nin
Transkripsiyon ve Değerlendirmesi

Mine ERSOY

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Yrd. Doç. Dr. Erdiñç GÜLCÜ (Danışman)

Doç. Dr. Metin AKİS (Jüri Başkanı)

Yar. Doç. Dr. Mehmet Ali YILDIRIM (Üye)

İmzası

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı
SBE Müdürü

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

T. C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu ve bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyân ederim.(04/09/2014)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mine ERSOY

İmzası

ÖZET
ZEVRA GAZETESİ (S. 1-100)'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRMESİ

ERSOY, Mine

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Erdiñ GÜLCÜ
Eylül 2014, s.15+613

Zevra gazetesi, Osmanlı devletinin başarılı devlet adamlarından birisi olan, Mithat Paşa'nın 1869 yılında Bağdat valiliği sırasında çıkartmış olduğu bir vilâyet gazetesidir. Gazete ismini Abbasiler döneminde inşa edilip Zevra adı verilen bugünkü Bağdat'ın eski adından almıştır. Gazete müstakil olarak Türkçe-Arapça iki dilde, arkalı önlü iki sayfa olarak Bağdat vilâyet matbaasında basılmıştır. Gazete haftalık olarak Salı günleri yayın hayatına başlamıştır. Ancak 23 Temmuz 1869 tarihli 52. sayıdan itibaren Salı ve Cumartesi olmak üzere haftada iki gün yayınlanmaya devam etmiştir. Gazete bedeli her sayının üst kısmında belirtilmiştir.

Gazete her ne kadar bir vilâyet gazetesi olsa da yurt içi ve yurt dışı haberlere de yer verilmiştir. Gazete bu yönüyle yerel bir yayın olmaktan öte bir yurt gazetesidir.

Zevra gazetesi Türkçe ve Arapça olmak üzere iki dilde yayınlanmıştır. Ancak 1908-1912 yılları arasında sadece Türkçe yayınlanmıştır. Halkın tepkileri üzerine yeniden iki dilde yayın hayatına devam etmiştir.

Gazetenin son sayısı ise 2607 numaralı olup 1 Mart 1917 tarihinde Salı günü çıkartılmıştır. Gazete'nin kırk sekiz yıllık yayın hayatı böylece sona ermiştir.

Bu bağlamda çalışmamız

Zevra'nın 1-100 sayısının transkripti ve değerlendirilmesi üzerine temellendirilmiştir. Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Bağdat'ta vilâyet matbaasının kurulması ve Zevra gazetesinin yayınlanması, ikinci bölüm, gazetenin 1-100. sayılarının transkripsiyonu ve üçüncü bölümde ise gazetede ki haberler ışığı altında Bağdat vilâyet i çeşitli yönleriyle değerlendirilmiştir.

ABSTRACT**THE TRANSCRIPTIO AND ANALYZES OF ZEVRA NEWSPAPER
(1-100)**

ERSOY, Mine

M.A. Thesis: Departman of History

Supervisor: Asst. YRD. Doç. Dr. Erdinç GÜLCÜ

September 2014, p.15+613

Zevra Newspaper

It was published by Mithat Paşa ,who was one of Ottoman Empire's important dignitaries,during his governorship Baghdad in 1869. newspaper's name came from The old name of baghdad which was built by Abbasis. Newspaper was published in two ways on two papers in turkish and Arabic languages in Baghdad province printing Office. But from the 62nd issue dated july the 11th 1285 continued to be published twice a week on saturdays and tuesdays. Although it was a province newspaper foreign and domestic news were also included in it. In this regard the newspaper was a local nespaper than a domestic newspaper. Newspaper was published only in Turkish between the years 1908-1912. After the reaction of people newspaper was published in both languages. The latest issue of the newspaper (No.2607) was published on the 1st of march in 1917 so 48 years of publishing life of newspaper ended. In this context our study includes transcript and evaluation of zevra newspaper between 1st and 100nd issues. our work consists of these following three parts :In the first part the establishment of the printing press in Baghdad province and publication of Zevra newspapers, the 2nd part transcription of newspaper's 1-100 insue and in the 3rd part evaluation of Baghdad province from various aspects according to by the news on newspaper.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	iv-v
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	2-9

BİRİNCİ BÖLÜM**BAĞDAT MATBAASI ve ZEVRA GAZETESİ**

1.1. Bağdat Matbaası	10
1.2. Zevra Gazetesi.....	11-14

İKİNCİ BÖLÜM**ZEVRA GAZETESİNİN (SAYI 1-100)
TRANSKRİPSİYON METNİ.....15-613****ÜÇÜNCÜ BÖLÜM****ZEVRA GAZETESİNE YANSIYAN HABERLER IŞIĞI ALTINDA
BAĞDAT VİLAYETİ**

3.1. İdare	614-616
3.2. Belediye.....	616
3.3. İktisadi.....	617-619
3.4. Askeriye	619-620
3.5. Eğitim.....	620-621
3.6. Sosyal	621-622
SONUÇ	623-624
KAYNAKÇA	625
EKLER	626
Ek.1.Zevra Gazetesinin 1. Sayısı:	627
Ek.2.Zevra Gazetesinin 1. Sayısının arka yüzü:	628
Ek.3. Zevra Gazetesinin 100. Sayısı	629
Özgeçmiş.....	630

ÖNSÖZ

Ahmet Mithat Paşa 1822’de İstanbul da doğmuştur. On iki yaşında iken Divan-ı Hümayun kalemine girerek bürokrasideki kariyerine başlamıştır. Zekası ve kabiliyetiyle hızla yükselmiş ve teftiş görevleri alarak Anadolu’nun ikinci katibi olmuştur.

Daha sonra imparatorluğun çeşitli bölgelerinde valilik görevinde bulunmuştur. Balkanlardaki Niş, Tuna, Bağdat, Selanik, Suriye ve Aydın valiliklerinde görev yapmış ve bu yerlerde çok başarılı işler yapmıştır.

Mithat Paşa, devletin ülkede kurmaya başladığı Tanzimat düzenini Bağdat vilâyetinde gerçekleştirmek amacıyla büyük çaba sarf etmiştir. Vilâyet içerisindeki şehirlerin ıslah çalışmalarıyla şehirlerin modernleşmesine çalışmıştır. Bu hususta gerek modern Bağdat şehrinin oluşması ve gerek modern Irak’ın şekillenmesinde Mithat Paşanın önemli bir katkısı bulunmaktadır. Mithat Paşa Bağdat’ta görev yaptığı sırada kendisinin ön ayak olmasıyla kurulan Bağdat Vilâyet Matbaası ve bu matbaada yayınlanan ilk gazetesi olmuştur. Zevra gazetesi Mithat Paşa’nın Bağdat vilâyetinde yaptığı önemli başarılı hizmetlerin yakın şahidi olmuş bilhassa vilâyet içerisindeki başı bozuk aşiretlerin devlet otoritesi altına alınmasında büyük çaba sarf etmiştir.

Mithat Paşa yaklaşık üç yıl Bağdat valiliğinde bulunmuştur. Zevra gazetesi Mithat Paşa’dan sonra da yayın hayatına devam etmiş Osmanlının Bağdat’taki yaklaşık son elli yıllık idaresine yakın şahitlik etmiş önemli bir gazetedir.

Bu çalışmamızla Irakta ki Osmanlı idaresinin çeşitli yönleri ile öğrenilmesine bir katkı sağlamayı düşündük. Umarım yaptığımız bu çalışma bundan sonra ki bu gazete üzerine yönelmede bir katkısı olacaktır. Böylece Irak’ın Osmanlı idaresinde ki yaklaşık son elli yıllık ve en hareketli dönemi çeşitli yönleriyle öğrenilmesinde bölge üzerine çalışma yapan tarihçilerimize büyük katkı sağlayacaktır.

Yaptığımız bu çalışma, Zevra gazetesinin 1-100.sayılarının günümüz alfabesine transkribi ve değerlendirmesinden oluşmaktadır. Çalışma sırasında incelediğimiz gazete nüshalarının günümüze kadarki korunma şartlarının yetersizliği ile bazı nüshalarda yırtılma veya yazılarda bir bozulma ve silinme ile karşılaşmıştır. Ayrıca matbaada harflerin bazen yanlış dizilimi, matbaa mürekkebinin iyi olmaması harflerdeki mevcut noktaların zaman zaman belirsiz olmasına veya kelimenin doğru okunmasında bir karışıklığın yaşanmasına da sebep olmuştur. Yine matbaada harflerin bazen ters dizimi gibi hususlarla da karşılaşmamız bir sorun teşkil etmiştir. Bu durum, Bağdat vilâyet matbaasının yeni kurulmuş olması ve mahir ustaların yeterince olmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca çalışmamız sırasında, Bağdat vilâyet i içerisinde yer alan yerleşim yerleri ile aşiret isimlerinin doğru okunmasında da çeşitli sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sorunları mümkün olduğu kadarıyla en aza indirebilmek için bölge ile ilgili yapılan çalışmaları dikkate alarak onların okuyamadığımız isimleri telaffuz ettikleri şekli ile çalışmamızda yer almaktadır. Bu hususta Sinan MARUFOĞLU’nun Osmanlı Döneminde Kuzey Irak ve Alaattin ESER’İN yayına hazırladığı Seyâhatnâme-i Hudûd adlı eserlere bilhassa başvurduk.

Çalışmamızın bütün kusur ve eksiklerine rağmen alanına katkı sağlayacağını ümit ediyoruz. Bu bağlamda Yüksek Lisans eğitimim boyunca tüm bilgi ve deneyimleri ile yanımda olan ve karşılaştığım zorluklarda desteğini benden hiç esirgemeyen çok değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Erdiç GÜLCÜ'ye öncelikle teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca öğrenim hayatım boyunca yaşadığım tüm sıkıntılarda maddi manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve bilgisinden istifade ettiğim hocam Burhânettin ÖZKAN ile değerli arkadaşlarım Fatma ANĞ, Songül BEDİROĞLU, Hacer ÇITIRIK ve Özen SÖYLER'e şükranlarımı sunarım.

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
mad.	Madde
s.	Sayfa
S.	Sayı
stn.	Sütun
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam
A.Ü.	Ansiklopedisi Ankara Üniversitesi

GİRİŞ

Her ülkede her devirde halkı tarafından sevilen, sayılan, vatansever, ülkesi için cansiperane çalışmış, kimi kendi döneminde, kimi daha sonra takdir görmüş ya da her zaman geçmişte de, günümüzde de hayranlık ve şükran duyulan pek çok kahraman vardır.

Bu tarihi kahramanlardan biri de devrinin en parlak, en başarılı, hürriyetperver siyaset adamlarından biri olan Mithat Paşa'dır.

1822'de İstanbul'da doğan Ahmet Mithat'ın asıl adı Ahmet Şefik'tir. Orta halli bir aileye mensuptur. On iki yaşındayken Divan-ı Hümayun kalemine girerek bürokrasideki kariyerine başlamıştır¹.

1840'ta Sadaret mektubi kalemine nakledildi. İlk taşra görevi olarak 1842'de Şam tahrirat kâtibi muavinliğine gönderildi. İki yıl Şam ve Sayda'da görev yaptıktan sonra Bekir Sami Paşa'nın divan kâtibi oldu ve onunla birlikte 1845'te Konya'ya 1847'de Katamonu'ya gitti. Ertesi yıl İstanbul'a döndü. 1849'da dönemin en nüfuzlu kuruluşu olan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Âdliyye'ye bağlı mazbata odasında görevlendirildi. Buradaki başarılarından dolayı ikinci yılda mütemayiz rütbesiyle serhalifeliğe yükseltildi. 1853-1856 Kırım Harbi ile sonuçlanacak olan milletlerarası ittifaklar sebebiyle İstanbul'da sık sık toplanan yabancı diplomatların da katıldığı üst düzey meclislerde müzakere zabıtlarını tutmakla görevlendirildi. Bu dönemde Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Âdliyye'nin yazı işler Rumeli ve Anadolu diye iki kısma ayrılınca Mithat Efendi Anadolu ikinci kâtibi oldu².

Kendi kendine Fransızca'yı öğrenmişti. Genç yaşta imparatorluğun değişik bölgelerinde ortaya çıkan milliyetçilik hareketlerinin yatıştırılmasında tam bir Osmanlılık bilinciyle önemli roller üstlendi. Müfettişlik, Niş, Tuna, Bağdat, Selanik, Suriye, İzmir vilâyetlerinde valilik, Şura-yı Devlet reisliği (1868), Adalet Nazırlığı (1873), Sadrazamlık (1872-1876) yaptı. Ortadoks anlamda sofu bir Müslüman değildi. On dokuzuncu yüzyıl Avrupası'nda yaşayan pek çok kişi gibi liberal ve laik eğilimlere sahipti³.

Balkanların için için kaynadığı bir dönemde Mithat Paşa Niş'e vali olarak tayin edilmişti. Niş'te çok başarılı bir vali'lik dönemi geçirmiş olan Mithat Paşa, yol

¹ Hasan Aksakal, "Tanzimat'ın İki Yüzü: İcraatları ve Temsil Ettikleri Değerler Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Reformculuk Analizi: Midhat Paşa ile Sultan II. Abdülhamit", *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.9, İstanbul, 2009, s. 14.

² Gökhan Çetinsaya, Şit Tufan Buzpınar, "Midhat Paşa mad.", *TDVİA*, C.30, İstanbul, 2005, s.7.

³ İlyas Söğütü, "Türk Modernleşmesi Sürecinde Midhat Paşa", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C11/1, 2010, s. 102-103.

yapımı, yoksulların korunması, ıslahâne açmak gibi pek çok işler yapmıştır. Bu işlerin yürütüldüğü ve adına da “ Merkezi Hükümet “ denilen özel bir encümen de oluşturulmuştu. Bu başarılarını merkezi hükümetin taktir etmesi ve kendisinden daha da yararlanabilmek düşüncesi ile Ali ve Fuat Paşa’lar, Mithat Paşa’yı İstanbul’a çağırıldılar ⁴. Mithat Paşa İstanbul’a çağırıldığı 1872 senesinde I. defa sadrazamlığa getirilmiştir⁵.

Ali ve Fuat Paşa’ların amacı, Mithat Paşa’nın Niş eyaletindeki uygulamalarını esas alarak yeni bir vilâyet idaresi ortaya koymaktı. Sonuçta, Silistre, Vidin, Niş eyaletleri birleştirilip Tuna adı ile bir vilâyet oluşturuldu. Fuat Paşa’nın başkanlık yaptığı ve Mithat Paşa’nın da katıldığı komisyon, bir nizamname hazırladıktan ve bunu Meclis-i Vükela görüşüp kabul kararı verdikten sonra, valiliğine de Mithat Paşa tayin edildi. Mithat Paşa, ileride bütün Osmanlı Devleti’nde uygulamayı düşündüğü, meşrutiyetin küçük bir örneği olmak üzere vilâyet merkezi olan Rusçuk’ta seçimle meydana getireceği bir vilâyet meclisi kurulması şartıyla bu görevi kabul etmişti ⁶.

Mithat Paşa’nın da görüşleri doğrultusunda Komisyon’un hazırladığı “ Vilâyet Nizamnamesi ” başlıklı ve genel uygulamayı emreden bir tasarı hazırlanmıştı ve Mithat paşa bu vilâyet nizamnamesinin Tuna’da uygulayıcısı seçilmişti. Eğer bu nizamname Tuna’da başarılı olursa diğer vilâyetlerde de uygulanacaktı.

1864 Vilâyet Nizamnamesi, Tanzimat’tan sonra taşra yönetiminde yapılan ilk sistemli düzenlemedir. Fransız yönetim örgütlenmesini model olarak alan bu Nizamname’de özellikle yönetsel bölünme anlamında yeni bir düzenlenmeye gidilmiştir. Nizamname ile vilâyet, sancak, kaza ve köy yönetimleri ayrıntıları ile belirtilmiştir. En büyük yönetim birimi “Eyalet”ten “Vilâyet ”e çevrilmiştir. Vilâyetler livalara; livalar, kazalara; kazalar, nahiyelere ayrılmıştır. Vilâyet yönetimi valiye, sancak yönetimi mutasarrıfa, kazanınki ise kaymakamlara bırakılmıştır⁷.

Bütün bunları göz önüne alarak Mithat Paşa, Tuna Vilâyeti’nde nizamnameyi uygulamaya koymuştur. Yeni nizamnameye göre Vilâyet’te yeni bir idari yapılanmaya ihtiyaç vardı. Önce bu işi gerçekleştirdi. Köy, Nahiye ve Kazalar buldukları konuma göre yeniden bir düzenlenmeye alındı. Pek çok yer yakınlık,

⁴ Selda Kılıç, “1864 Vilâyet Nizamnamesinin Tuna Vilâyetinde Uygulanması ve Mithat Paşa”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, S.37, Ankara, 2005, s.101.

⁵ İlknur Haydaroglu, “Mithat Paşa’nın Şehadetine Dair Bir Araştırma”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.22, S.35, Ankara, s.127.

⁶ Kılıç, *a.g.m.*, s.101.

⁷ Kılıç, *a.g.m.*, s.104.

uzaklık durumları da göz önüne alınarak başka bir sancak veya kazaya bağlandı. Kaza Kaymakamları'nın, Nahiye Müdürleri'nin tayinleri, sancak ve kaza meclislerinin kurulması, mali ve zabıta işlerinin düzenlenmesi, memurların tayini gibi konular uygulanmaya konuldu ⁸.

Bütün bunların dışında, Tuna nehrinde vapur seferleri ile ticareti canlandırılarak bölgenin ekonomik kalkınması hızlandırılmıştır. Tuna'nın kısa sürede 3000 km şose yol (taş döşenip üzerine kum döküldükten sonra silindir ile geçilerek yapılan yol) ve 1400 köprü ile ulaşım; posta-telgraf şebekesi ile iletişim alt yapısı kuvvetlendirilmiştir. Vidin-Selanik şosesi ile Tuna-Akdeniz ticareti ilk defa gerçekleşmiş; İstanbul-Edirne-Şumnu-Ruşçuk demiryolu hattı ile bölgesel ticaret derinlik kazanmış ve Varna limanı ile Dunaya Gölü arasında bir kanal açılmıştır. Kırım Harbi esnasında ve sonrasında Rusların baskısından kaçan Türk halkının güneye doğru göçü neticesinde bölgede muhacirlerin konaklayacağı barakalar yapılmış; sonra iskân edilmeleri için çaba sarf edilmiştir. Zirai hayatın canlandırılması büyük ölçüde başarılar tefecilerin elinden kurtulmaları için çiftçilere kredi veren Emniyet/Memleket sandıklarının ilk örneği oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra dönemin Pan-Slavist politikalarının bir yansıması olarak Balkanlarda milliyetçiliği tetiklemek isteyen Rus ajanlarına karşı Osmanlı Devleti bünyesindeki ilk gizli polis teşkilatı kurulmuştur⁹.

Mithat Paşa dönemi boyunca Tuna Vilâyet'inde eğitim, asayiş ve bayındırlık en temel faaliyet alanları olarak dikkat çekici gelişmeler göstermiştir. Osmanlı ülkesi genelindeki ilk meslek okullarının Mithat Paşa'nın iradesiyle açılması eğitime yeni bir anlam kazandırırken, iki milyon nüfuslu bölgede ilk vilâyet gazetesi olan *Tuna*'nın yayınlanması, Bulgarca ve Osmanlıca pek çok kitabın basıldığı ve halkın okur-yazarlık oranında ciddi gelişmeler gözlemlendiği kolaylıkla söylenebilir. Oluşturduğu yerel meclislerle Hristiyan ve Müslüman tüm tebaanın yönetime katılımı ile İstanbul'da örgütlenen ilk kuşak Jön Türklerin hayranlığını kazanan Mithat Paşa, kısa süre sonra merkeze çağırılacaktır. Diğer yandan Paşa'nın uygulamaları görülen başarılarından sonra Bosna, Suriye ve Halep başta olmak üzere ülkenin tüm vilâyetlerine de yayılacaktır¹⁰.

⁸ Kılıç, *a.g.m.*, s.107.

⁹ Aksakal, *a.g.m.*, s.15.

¹⁰ Aksakal, *a.g.m.*, s.15.

Mithat Paşa 1864 yılında atandığı Tuna Vilâyeti'nde üç yıldan fazla kaldı ve unutulmaz hizmetler gördü. Mithat Paşa'nın ele aldığı işleri, daha çok yerinden sağladığı mali imkanlarla gerçekleştirdiği, devletten gelecek ödeneklere fazla bel bağlamadığı bilinmektedir. Üç yıldan fazla süren olağanüstü çalışmaları sonunda Mithat Paşa, Tuna Vilâyeti'ni her yönden ileri bir düzeye getirdi ve vilâyetin çehresini değiştirdi¹¹.

Mithat Paşa'nın 1868'de oluşturulan Şura-yı Devlet'in başkanlığına getirildi. Merkezi yönetimde ilk defa böyle önemli bir göreve getirilen Paşa, Sadrazam Ali Paşa ile çeşitli sebeplerden anlaşmazlığa düştü ve göreve başlamasının on birinci ayında, Altıncı Ordu'nun müşiri olma görevini de üstlenerek Bağdat vilâyeti'ne gönderildi (1869-1872) ve böylece Dersaadet'ten uzaklaştırıldı¹².

Mithat Paşa bugünkü Irak'a tekabül eden geniş bir coğrafyanın yönetimini üstlenmişti. Transkriptini yaptığım Zevra gazetesi, Bağdat vilâyet inde Mithat Paşa tarafından çıkartılan ilk gazete olması sebebiyle, Mithat Paşa'nın Bağdat Valiliğini bir mercek altında incelememiz isabetli olacaktır.

Mithat Paşa Bağdat Valiliği sırasında da modern bir toplumun alt yapısını oluşturmak için merkezi yönetimden ve bürokrasi içindeki kişisel çekişmelerden kaynaklanan bütün engellemelere ve bölgedeki yoğun asayiş sorununa rağmen önemli adımlar attı. Vergi ve asker alınması usullerini modernleştirdi. Toprak reformu ile köylüleri arazi sahibi yaptı. Yol, atlı, tramvay, sanat okulu, tasarruf sandığı, hastane, ıslahhâne yaptırdı. Bağdat ve Basra arasında muntazam vapur seferleri başlattı, Dicle ve Fırat nehirlerinin taşması durumunda oluşacak zararları engellemek üzere setler ve kanallar vücuda getirdi. Suriye sahili ile Fırat nehri arasında bir demir yolu inşasıyla Akdeniz ve Hint Okyanusu'nu bir birine bağlamak için bir takım teşebbüslerde bulundu. Zira elverişli yollar ve nakil vasıtalarının bulunmaması nedeniyle bölgedeki ürünler zamanında satılamayıp elde kalıyor ve ithal edilmesi gereken mallara da aynı sıkıntılardan dolayı ulaşılıyordu. Batı kadar güçlü olmanın yolunun sanayileşmekten geçtiğini bilen Mithat Paşa, Bağdat'ta da tıpkı Tuna'da olduğu gibi fabrikaların kurulması için yoğun çaba sarf etti. Yün ve pamuk fabrikası ile askeri dikimevini kurdu. Verimliliği arttırmak için sulama sistemlerini hayata geçirdi ve model çiftliklerin kurulmasına ön ayak oldu. Tüm bu

¹¹ Kılıç, *a.g.m.*, s.107.

¹² Aksakal, *a.g.m.*, s.15.

bayındırlık ve iktisadi işlerle ilgili Polonyalı mühendislerin birikiminden yararlanmasını bildi¹³.

Mithat Paşa Bağdat'ın ulaşımı için demir yolları yapımı teşebbüsünde de bulunmuştur. Şöyle ki, Irak bölgesi için tasavvur olunân esabab-ı imarenin birisi Bağdat'ın devlet merkezine ve hiç olmazsa Akdeniz'e bir demir yolu ile bağlanması meselesidir. Bu yol aynı zamanda Hindistan yolu olması münasebetiyle İngilizlerin'de bizden ziyade işine gelmekte olup, onbeş yirmi yıldan beri kah İstanbul'dan ve kah İskenderun'dan Bağdat'ta bir şimendifer yapılması hakkındaki projeler biliniyorsa da, bunların ikisi de Devlet-i Osmaniye'nin kaldıramayacağı bir yükü. Halbuki Bağdat için demir yolu döşemeye en ziyade elverişli ve mesafece hepsinden en kısa olan Trablus-Şam ciheti olduğu ve bunun sekizyüz kilometre kadar bir mesafeden ibaret bulunduğu bilinmekteydi¹⁴.

Mithat Paşa Bağdat'ta iken mevkiini keşif yaptırmış olduğundan, bu defa sıra işin fiilen yaptırılmasına sıra gelmiş ve inşaat masrafları için lazım gelen, 3.000.000 lira kadar paranın faiz ve ana parasından büyük kısmı halen İngilizlerin Hint postası için ödedikleri ücretle karşılanması ve üst tarafının da nasıl olsa tedarik olunması mümkün olarak bunun içinde gene İngilizler tarafından karşılanacağına dair söz alınmıştı. Bu yolun kısa sürede yapılması için evvel emirde usul ve kaidesine göre keyfiyetini icra ve haritasının yapılıp verilmek üzere Rumeli demiryolları baş mühendisi Mösyö Praisle ile 200.000 fırka bir mukavele imzalandı. Trablus'tan ve diğeri Bağdat'tan işe başlamak üzere keşif çalışmalarına başlandı¹⁵

İktisadi kalkınma ve modernleşme için bir diğer konu laik ve teknik eğitimin yaygınlaştırılmasıydı. Tıpkı Tuna'da yaptığı gibi Bağdat'ta da yetimlerin temel eğitiminin yanı sıra zanaat eğitimi de alabildikleri bir teknik okul ve askeri öğrenciler için bir akademi kurdu. Ayrıca Bağdat kentini Batılı bir görüntüye kavuşturma yönünde ciddi bayındırlık işlerine girmişti. Kaldırımlar ve sokak ışıkları ve halka açık bir park ile kent kısa sürede yeni bir çehre kazandı. Su deposu sistemini başlattı, kentin yirminci yüzyıla kadar taniyacağı tek köprüyü inşa ettirdi, kentte akılcı bir genişleme sağlama amacı ile eski surların bir kısmını yıktırdı. Hayır ve yardım projeleri ile bedava tedavi sağlayan sivil bir hastane yaptırdı¹⁶. Nihayetinde

¹³ Söğütlü, *a.g.m.*, s.105.

¹⁴ Osman Salim Kocahasanoğlu, *Hayatım İbret Olsun*, İstanbul, 1997, s.165.

¹⁵ Kocahasanoğlu, *a.g.e.*, s.165.

¹⁶ Söğütlü, *a.g.m.*, s.105.

Mithat Paşa'nın Bağdat valiliği üç yıl sürdü ¹⁷. 1872 Msyısına kadar Bağdat valiliği görevini sürdüren Mithat Paşa, Ali Paşa'dan sonra sadaret sırasının kendisine geldiğini düşünerek İstanbul'a gitmiş ve Abdülaziz'den sadaret mührünü almayı başarmıştı ¹⁸

Tanzimat döneminde yurt dışına tahsil için gönderilen öğrencilerin, döndüklerinde çok azı kendi uzmanlık alanında istihdam edilebiliyordu. Mithat Paşa, bir taraftan bu kadroların verimli olabilecekleri alanlarda istihdamı için sanayileşme çabalarına girişirken, diğer taraftan da yeni açılan okulların üretime dönük olmasına özen göstermekteydi. Zira Mithat Paşa, kalkınmanın ancak teknik ve pratik bir eğitimle beraber yürüyeceğinin farkındaydı. Bu yüzden o, Osmanlı topraklarında ekonomik kalkınma amaçlı teknik eğitimi başlatan ilk devlet adamı oldu. Ona göre ülkenin, kâtip ve subay yetiştirecek okullardan çok teknisyen yetiştirecek okullara ihtiyacı vardı. Mithat Paşa, çağdaşları arasında iktisadi akılcılığa sahip olmakla temayüz etmiş bir devlet adamıdır ¹⁹.

Mithat Paşa, vilâyet yönetiminde Tanzimat'ın başından beri uygulanan modern otokratik yönetimi terk eden ilk devlet adamımızdır. Vilâyet yönetime katılmada ve sorunlara çözüm üretmede daha çok inisiyatif tanımış ve bunu *meclisler* sayesinde kurumsallaştırmıştır ²⁰.

Mithat Paşa, imparatorlukta meşrutiyet fikrinin yaygınlaştırılmasında da önemli bir rol üstlenmiş, 1876 anayasasının ilanı onun üstün gayretleri sonucunda gerçekleşmiştir. Etnik isyanlarla çalkalanan Osmanlı'nın dağılma sürecini durduracak en başta gelen çözümün anayasal ve temsili bir siyasal düzenin tesisi olduğu görüşü Yeni Osmanlılar başta olmak üzere aydın çevrelerde yaygın kabul gören bir öneriydi. Ancak Mithat Paşa'nın anayasacılığı salt bu amaca yönelik bir pragmatizmden kaynaklanmıyordu. Çünkü o, kişisel yönetimin her zaman için hukuksuzluğa ve keyfiliğe yol açabileceğini, uzun devlet deneyimi sırasında gözleme fırsatı bulmuştu. Bürokratlar, statüleri gereği isteseler de buna engel olamıyorlardı. Kendisinin de görev yaptığı Abdülaziz dönemi, millete karşı sorumlu olmayan bir yönetimin yanlışlarının hangi boyutlara varabileceğinin sayısız örnekleri ile doluydu.

¹⁷ Aksakal, *a.g.m.*, s.15.

¹⁸ Bekir Koç, "*Midhat Paşa (1288-1884)*", A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2002, s.72.

¹⁹ Söğütü, *a.g.m.*, s.108.

²⁰ Söğütü, *a.g.m.*, s.108.

Çözüm hükümeti denetleyecek ve yasama işlevini yerine getirecek parlamenter sistemdeydi. O, 1876 anayasasının ilanından sonra ikinci kez sadrazamlığa atandı ve bu görevi esnasında sultana değil millete karşı sorumlu bir başbakan gibi davrandı. Her iki sadaretinde de azledilmesinin başlıca nedeni buydu. Zira Abdülhamit, Tanzimat'la birlikte Bab-ı Ali'ye geçen iktidarı tekrar eline almak istiyordu. Mithat Paşa ise aksine, milletin iradesine dayanmayan bir iktidarla Osmanlının daha fazla varlığını devam ettireceği kanaatindeydi ²¹.

Mithat Paşa'ya karşı atılan iftiralar her geçen gün fazlalaşmakta idi. Paşa daha Tuna valiliği yaptığı sırada onu “ Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya özenmekle “ suçladılar. Mithat Paşa'nın da Tuna'yı tıpkı Mısır gibi imtiyazlı eyalet yapacağı dedikoduları her tarafa duyurulmuştu. 1875 ve sonrası tam anlamıyla bir kâbus gibiydi. Maliye iflas eder. Balkanlar ayaklanır. Siyasi iktidar kavgası öylesine derinlik kazanır ki, Abdülaziz'in yapılan bir darbe neticesinde hal'i ve şüpheli ölümü içinden çıkılmaz bir kaos yaratırken Paşa Abdülaziz'in ölümünden sorumlu tutulmuştu. Çerkes Hasan olayında, darbe yöneticilerinden Hüseyin Avni Paşa öldürülürken Mithat Paşa'nın burnunun bile kanamadan kurtulması kafalarda soru işaretleri uyandırdı. Yaşanan Balkan krizine Rusya ve Avusturya hemen müdahil olmuşlardı. Bilindiği üzere Abdülaziz'den sonra tahta V. Murat geçirilmişti. V. Murat, yaşanan gelişmelerin de etkisiyle akıl sağlığını yitirdi. Hükümetler istikrarsız, taht sahipsizdir ve Mithat Paşa'nın saltanata son verip, Cumhuriyet kuracağı söylentileri her yerde konuşulmaktaydı. V. Murat'tan sonra Osmanlı tahtına geçen Abdülhamit ile Paşa'nın ilk çekişmesi daha Kanun-i Esasi'nin hazırlanması sürecinde yaşandı. Her madde özellikle de 113. madde, “ Padişah'ın sınır dışı etme yetkisi “ anlaşmazlıklar olmuştur. Tersane Konferansı'nın ardından geçen zaman Osmanlı'nın aleyhine işlemektedir. İki hafta sonra Mithat Paşa sadrazamlıktan azledilir. Meclis, kaosu körükleyen tartışmalara gömülür. Netice de kısa bir süre içinde “ devletin çıkarları “ için yürürlüğe giren Anayasa yine “ devletin çıkarları” için askıya alınmıştır. Sultan meclisi tatil ettiğini açıklar ve otuz yıl boyunca resmi anlamda *meclissiz* bir meşrutiyet rejimi devam eder. Gerekçe ise mutlakiyet idaresinin yeniden kurulması, Osmanlı-Rus savaşının ağır koşulları altında başlar. Padişah, 1839'dan bu yana ilk kez tüm sorumluluk ve yetkiyi üstlenmektedir²².

²¹ Söğütü, *a.g.m.*, s.108.

²² Aksakal, *a.g.m.*, s.18/19.

Beş yıla yayılan iktidar olma süreci, Sultan'ın birinci dönemini oluştururken, kaderin bir oyunu diyebileceğimiz şekilde onu tahta çıkartan ismin; Mithat Paşa'nın akıbetinin de şekillendiği dönem olacaktır²³. Mithat Paşa bu süreçte anayasa'nın 113. Maddesi gereğince vatanından sürülmüş bazı devletlerin araya girmesi ile önce Suriye oradan da İzmir'e vali olarak tayin edilmiştir. Paşa'nın İzmir'e naklinin İstanbul'a yakın olması için yapılmış ve birde “ Mahkeme-i Kübrayı Cinayet” oluşturularak idama mahkum edilmiştir²⁴.

1881'de İzmir'de tutuklanır ve eski çalışma arkadaşı dönemin Adliye Nazırı Ahmet Cevdet Paşa'nın da²⁵ üyesi olduğu Yıldız mahkemesi tarafından yargılanır. Ölüm cezası Abdülhamit tarafından Taif'e sürgüne çevrilir²⁶. Abdülhamit kendisi için bir tehdit olarak gördüğü Mithat Paşa'yı Taif'e sürgünün den yaklaşık üç yıl kadar sonra 7/8 Mayıs 1884'te sürgün buldukları Taif zindanlarında cellatlarına boğdurmuştur²⁷.

Fakat padişah kaçtıkları dedikodusundan şüphelenerek kabirlerinin açılmasını istedi. Taif'e giden heyet cesetlerin çürümüş olduğunu söylediye de padişah tam emin olmak için cesetleri İstanbul'a getirmelerini istedi. Mezarında bile rahat bırakılmayan Paşa, kafası vücudundan ayrılarak içi ispirto dolu bir sandık içinde İstanbul'a getirilmiş, muayene edilerek cesedin Mithat Paşaya ait olduğundan emin olunduktan sonra Yıldız Sara'yı civarında bir yere defnedilmiştir²⁸.

Böylece aşırı gayretine feda olan başarılı bir devlet adamı, ileriye gören, yeniliklerden, özgürlükten, adaletten yana bir büyük insan, koca bir çınar devrilip bu dünyadan göç etmiştir.

²³ Aksakal, *a.g.m.*, s.19.

²⁴ Haydaroğlu, *a.g.m.*, s.127.

²⁵ Bekir Sıtkı Baykal, “Mithat Paşa Hakkında Yeni Yayınlar ve Görüşler”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.6, 1966, Ankara, s.250.

²⁶ Aksakal, *a.g.m.*, s.20.

²⁷ Baykal, *a.g.m.*, s.258.

²⁸ Haydaroğlu, *a.g.m.*, s.137.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAĞDAT MATBAASI ve ZEVRA GAZETESİ

1.2.Bağdat Matbaası

Toplumların kültürel düzeyini gösteren, kamuoyunun hür iradesini dile getiren, “ fikri hür, vicdanı hür “ kalem erbâbının görüş ve tepkilerini yansıtan, ayrıca kültür, siyaset, edebiyat, sanat, folklor ve benzeri alanlarda toplumun gelişmesini sağlayan matbuat, uygarlık tarihini belgeleyen en büyük arşiv sayılır.

Bağdat matbu‘ât tarihine bakacak olursak; Irak’ta buharla çalışan ilk hurufat baskı makinesi Miladi 1869 (Hicrî 1286) yılında Vali Mithat Paşa tarafından getirilerek Bağdat’ta işletmeye konulmuştur. İlk Irak gazetesi sayılan Türkçe-Arapça basılan *Zevra Gazete’si* de aynı yılda ve aynı vilâyet matbaasında 15 Haziranda basılmaya başlamıştır. Bundan dolayı 15 Haziran her yıl Irak’ta basın bayramı olarak kutlanmaktadır²⁹. Vilâyet salnamesi bu yeni matbaada basılan ikinci baskıdır³⁰.

Öte yandan Bağdat ordusunun baskı ihtiyacını karşılamak için bir taş basma matbaa da yine Mithat Paşa tarafından aynı tarihte Bağdat şehrinde tesis edilmiştir. Bu matbaa ile askeriyeeye ait belge, broşür ve özel kitaplar basılırdı ki bunlar çok kez halktan gizli tutulan kanunları içine aldığı için sadece büyük rütbeli subaylara dağıtılırdı³¹.

Irak’ta daha önce hurufat makinesi yoktu. Ancak birçok taş basma matbaalar kurulmuştu. Nitekim Kâmil Tebrizi’nin matbaası Miladi 1861 (Hicrî 1278) yılında Abbas Mirza adında bir kişi tarafından Bağdat’a getirilmiştir. Ayrıca 1859 yılında Musul’da ilk taş basma matbaa yabancılardan oluşan Dominikan papazlar tarafından kurulmuştur³².

Irak matbaası hakkında biraz fikir sahibi olunduktan sonra, transkriptini yaptığımız *Zevra* gazetesini bir büyüteç altında incelemek isabetli olacaktır.

²⁹ Ata Terzibaşı, *Kerkük Matbua Tarihi*, İstanbul, 2005, s.19.

³⁰ Abdul Wahhab Abbas, “ *The Impact Of Modernization On Iraqi Society During, The Ottoman Era: A Study Of Intellectual, Development In Iraq*”, (1869-1917), 1958, s. 110.

³¹ Terzibaşı, *a.g.e.*, s.19.

³² Terzibaşı, *a.g.e.*, s.19/21.

1.3.Zevra Gazetesi

Yukarıda da belirttiğimiz gibi *Zevra* gazetesi Bağdat Vilâyet Matbaası'nda ilk basılan yayın olup ilk sayısı 15 Haziran 1869 (Hicri 5 Rebiülevvel 1286/Rumi 3 Haziran 1285) Salı günü yayınlanmıştır³³.

Bağdat şehri Abbasi döneminde inşa edildiğinde, şehre verilen isimlerden birisi de *Zevra* olup, gazete ismini buradan almaktadır. *Zevra* ismi, kapıların dış kapılarla örtülü anlamına gelmektedir³⁴

Yayın hayatına başlayan gazete şekil bakımından şu özellikler dikkat çekmektedir: Gazete müstakil olarak Arapça ve Türkçe olmak üzere iki dilde yayınlanmaktaydı. Ancak gazetenin birinci sayısı tek nüsha olarak bir kısmı Arapça ve bir kısmı ise Türkçe yayınlanmıştır. Gazete arkalı - önlü olmak üzere iki sayfa basılmaktaydı. Sayfa numaraları diğer nüshalarda sıralı olarak devam ettirilmişti. Gazetenin adı sayfanın üstünde yer almakta olup altında da yayın tarihi ve numarası, gazetenin abonelik bedeli ve basıldığı matbaa hakkında bir açıklama yer almaktadır. Yazılar üç sütun halinde yer almaktaydı. Gazetede Mevad-ı Hususiyye, Mevad-ı Umumiyye, Mevad-ı Askeriyye, Havadis-i Hususiyye, Havadis-i Umumiyye, Havadis-i Hariciyye ve benzeri başlıklar altında haberler verilmekteydi. Gazetenin ikinci sayfasının alt sol köşesine “Bağdat Vilâyet Matbaasında tab olunmuştur” şeklinde ibare yer almaktadır. Bu ibareden gazetenin vilâyet matbaasında basılmakta olduğu da anlaşılmaktadır.

Gazete haftalık olarak Salı günleri olmak üzere yayın hayatına başlamıştır. Ancak 23 Temmuz 1869 tarihli 52. sayıdan itibaren Salı ve Cumartesi olmak üzere haftada iki gün yayınlanmaya devam etmiştir. Gazete bedeli, gazetede yer alan açıklamaya göre, bir seneliği (70) altı aylığı (40) kuruş ve bir nüshası (60) para olarak verilmektedir. Ancak gazete 52. sayıdan itibaren haftada iki gün yayınlanmaya başlayınca gazete bedelinde de bir değişiklik yapılmıştır. Buna göre; bir seneliği (100) altı aylığı (55) kuruş, bir nüshası (50) para olarak satılmaktaydı³⁵. Ayrıca gazetenin daimi müşterilerinin gazetenin bir yılda çıkacak yüz sayısını perakende olarak daha uygun fiyata alabilecekleride belirtilmiştir³⁶

³³ Bkz. *Zevra*, S.1., s.1.

³⁴ Erdinç Gülcü, *Osmanlı İdaresinde Bağdat (1534-1623)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ, 1999, s.1-2.

³⁵ Bkz., *Zevra*, S.52. s.103.

³⁶ Bkz., *Zevra*, S.78, s.156.

Gazetede ki açıklamad anlaşıldığına göre, daimi aboneleri bulunduğu ve yeni abone olmak isteyenlerin ise Bağdat Vilâyet Matbaası'na gitmeleri tavsiye edilmektedir.

Gazetenin yayın politikasına baktığımızda, her ne kadar bir vilâyet gazetesi görüntüsü vermiş olsa da gazetede ki bazı haberlerin vilâyet dışında ülkeyi ilgilendiren bazı haberlere yer verilmesi hatta ülke dışındaki bir kısım hadise ve gelişmeler hakkında da haberler verilmesi dikkat çekmektedir. Vilâyet ile ilgili olarak idari, askeri, iktisadi, eğitim vb. haberler veya bazı hükümet kararları yer almakla beraber Bağdat valisi Mithat Paşa'nın imar faaliyetleri ve vilâyet dâhilinde ıslah çalışmaları ile aşiretlerin devlet otoritesi altına alınma ve iskân edilme çabaları gibi faaliyetler yanında, aşiretlerin itaatsizlikleri ve şekavet hareketleri de gazetede oldukça yer verilmiştir. Ayrıca gazetede ülke genelini ilgilendiren bir kısım haber ve olaylara yer verilmiş olup, bu yazıların bir kısmı merkezdeki yapılan bazı idari, askeri, eğitim ve iktisadi düzenlemeleri ihtiva eden bazı kanun ve nizamlar yer almaktaydı. Bu arada bazı kolera gibi salgın hastalıklar, çekirge istilası ve doğal olaylar gibi bölgeyi ilgilendiren haberlerde yayınlanmıştır. Ayrıca Politika başlığı altında ülkelerin kıtalar üzerindeki politikalarından bahs eden haberlerin yanı sıra Hint, Yunan, Afgan, İran gibi alt başlıklar ile bu ülkelerde meydana gelen hadiselere ve siyasi gelişmelere geniş şekilde yer verilmiştir.

Gazete eski yazıyla basılmakta olup Türkçe ve Arapça iki lisan da yayımlanmaktaydı. Ancak gazete 1908-1912 tarihleri arasında Genç Türkler döneminde sadece Türkçe lisan ile basılmış ve başlı başına bir Türk gazetesi kimliği kazanmıştır. Bu durum Arap milliyetçilerinin protestosuna ve Bağdat hükümetini tanımamalarına sebep olmuştur. Bağdat halkını sakinleştirmek için gazete yeniden Arapça-Türkçe lisanlarda basılmaya devam etmiştir³⁷.

1869'dan 1908'e kadar olan periyotta sekizi Iraklı, ikisi Türk toplam on editör gazeteyi yönetmiştir. Bu editörler arasında en ünlüleri Cemil El-Zahâvi ve Fehmi El-Müderriş olup bu iki yazarda Arap kökenliydi³⁸.

Ayrıca gazeteye çeşitli kaymakamlık, müdürlük ve mahalle muhtarlarından halkı bilgilendirmek amaçlı bazı duyurular ve halkı ilgilendiren hadiseler ile teşekkür veya şikayet amaçlı gönderilen telgrâfnâme ve halkın yazdığı gerek şikayet gerek

³⁷ Abbas, *a.g.e.*, s.115

³⁸ Abbas, *a.g.e.*, s.116.

şükran mektuplarına da yer verilmekteydi. Yine Bağdat halkının ilgisini çekecek diğer vilâyet ve ülkelerde basılan gazetelerde yer alan bazı önemli haberlerde Zevra gazetesinde naklen yer almıştır.

Gazetenin okuyucunun mektuplarını da dikkate alıp değerlendirdiğini gazetenin, on numaralı nüshasında geçen şu açıklamadan da anlamaktayız: “Gazetemizin dokuz numaralı nüshasında geçen Medeniyyet ve Bedeviyyet başlıklı yazımız için bir okuyucumuz tarafından gazetemize bir yazı gönderilerek bu konudaki fikirlerini sunmuştur. Bu yazıda bizzat gazetemiz tarafından diğer sayıda (10) basılmıştır. Aynı zamanda gazetemizin onuncu nüshasında bu zatın yazısından sonra kendi fikir ve açıklamalarımızın olduğu Zevra başlıklı bir yazı da yayınlanarak olayın izahı sağlanmıştır”³⁹.

Gazete haberlerinde rastladığımız bir diğer önemli hususta ülke içerisinde yayın hayatına başlamış olan yeni gazetelerin yayınladığı haberlerine yer vermesidir. Böylece ülke içerisindeki yeni gelişmelere halka duyurmakla kalmamakta refiki olan yeni yayınların haber olarak verilmesi bir basın sorumluluğu olarak görülmektedir. Mesela: 6 Temmuz 1869 tarihili 4. sayısında şu şekilde haber olarak yer almıştır: “Gazetenin hükûmet ile halk arasında bir köprü olduğuna daha öncede değinmiştik. “Bir toplumun basın özgürlüğü varsa o toplum çağdaşlaşma yolunda en büyük adımlardan birisini atmış demektir. İşte tamda bu zihniyet toplumumuza yerleşmiş olmalığı; Zaptiyeye dair vukuat ve hadiseleri yazmak üzere Dersaadet’te vekâ-yi zabtiye adında bir gazete basılmaya başlanmış. Aynı zamanda Trabzon merkezli Trabzon isimli bir vilâyet gazetesi de basılmaya başlanmıştır⁴⁰. Bu gibi bir habere yine gazetemizin 24 Ağustos 1869 tarihli 11 numaralı nüshasında rastlamaktayız. Haber gazetede şu şekildedir; “ Dersaadet’te Mümeyyiz ve Diyarbakır Vilâyet’inde Diyarbakır adında bir gazete çıkartılmaya başlanmış olup bu durum bizleri ziyadesiyle memnun etmektedir. Geçmişte ve günümüzde de söylendiği gibi gazete denilen şeyin çıkarıldığı memleket halkının bu günü ve geleceğinde hem rehberi hem de en önemli evrakıdır. Memlekette bu gibi evraklar ne kadar çok olur ise medeniyet de o derece yükselir. Matbaaya önem veren milletlerle birlikte bu gazetelerin yazımını ve sorumluluğunu üstlenen kişilerde şüphesiz taktire şayandır. Çünkü bu kişiler birer vatanperverdir”⁴¹.

³⁹ Bkz., *Zevra*, S.10, s.20.

⁴⁰ Bkz., *Zevra*, S.4, s.8.

⁴¹ Bkz., *Zevra*, S.11, s.22.

Bunun dışında gazetenin basımında herhangi bir yanlışlık olur ise diğer sayıda bunun izahı yapılmıştır. Mesela, on birinci nüshada kısa bir not olarak şu açıklamaya yer verilmiştir; “Geçen on numaralı sayımızın Türkçe nüshasında tarihin beş ağustosla yazılması gerekirken beş temmuz denilerek yanlışlık yapılmıştır”⁴².

Gazete'nin son sayısı ise 2607 numaralı olup Hicrî 7 Cemaziyülevvel 1335/Rumi 1 Mart 1333/Rumi 1 Mart 1917 tarihinde salı günü çıktıktan sonra İngilizler'in Bağdat'ı işgali üzerine gazete durdurulmuştur⁴³.

Gazetenin kırk sekiz yıllık basın hayatı böylece sona ermiştir. Gazete önceleri Mithat Paşa'nın Bağdat Valiliği esnasında yüksek düzeyde ileri ve serbest görüşlü bir gazete olduğunu kabul eden Iraklı yazarlar bunun daha sonra gözden düştüğünü söylemektedirler. Ancak Musul Vilâyet'i Mektupçusu Mustafa Bey tarafından Bağdat Mektupçusuna yazılan miladi 14 Haziran 1889 tarihli tahrirattan öğrendiğimize göre, gözden düşen Zevra Gazetesi yeniden canlanmaya başlamıştır. Belgenin bu konu ile ilgili bölümü şu şekildedir; “... irsal buyrulan Zevra'nın saye-i samîlerinde hamd olsun şu pek az vakitte gazete denecek hale gelmiş ve hakikaten terakkiye yüz tutmuş olduğu nazar-ı mefharet ve meserret ile görüldü...”⁴⁴.

Zevra Gazetesi, 1869-1917 yılları arasında yayın hayatında kalmış olması ve bu dönemin Bağdat'taki Osmanlı idaresinin yaklaşık son elli yılını ihtiva etmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Osmanlı'nın en çetin ve hareketli döneminde yayın hayatında bulunması sebebiyle bölgede yaşanan olay ve gelişmelerin yakın şahidi olarak tarihçilerimiz için zengin bir kaynak olduğunu burada hatırlatmamız gerekir.

⁴² Bkz., *Zevra*, S.12, s.23.

⁴³ Terzibaşı, *a.g.e.*, s.21.

⁴⁴ Terzibaşı, *a.g.e.*, s.21.

İKİNCİ BÖLÜM
ZEVRA GAZETESİNİN (SAYI.1-100)
TRANSKRİPSİYON METNİ

ZEVRA'

(Nümero)	(Rebi'ü'l-Evvel)	(Sene)	(Haziran)	(Sene)
(Birinci)				
1	5	1286	3	1285

Yevmü's-Selâsâ

İşbu gazete dâhiliyye ve hâriciyye havâdisi ve her dürlü mebâhisi şâmil olarak haftada bir def'a salı günleri çıkar bir seneliği (70) ve altı aylığı (40) gûrûşa ve beher nüshası (60) pârayadır dâhil-i vilâyetden mâ'adâ mahâller için bu fi'ata posta ücreti zamm olunur seneliğini veyahud altı aylığını almak için yazılmak istenildiği hâlde Merkez-i Vilâyet Matba'asına mürâca'at olunmak lâzım gelir⁴⁵.

(s.1/stn.3)

SÛRETÜ'L-FERMÂNÜ'L- 'ÂLÎ⁴⁶

Ed-düstûru'l-mükerrerem ve'l-müşîri'l-mufahham nizâmü'l-âlem müdebbirü umûru'l-cumhûr bi-fikri's-sâkıb mütemmimu mehâmü'l-enâm bir-rey'i's-sâ'ib mümehhidu (s.2/stn.1) ordu-yı hümâyûnun umûr-ı "askeriyyesi idâre ve nezâreti inzimâmıyla Bağdad vilâyeti vâililiği tevcih kılınan ve nişân-ı 'âli Osmaniyyenin birinci rütbesi murassa' nişânını ve mecidiyye nişân-ı hümâyûnun kezâlik birinci

⁴⁵ Gazetenin ilk sayısının bir kısım yazıları Arapça ve bir kısmı da Türkçe olarak yayınlanmış olup, diğer sayıları ise müstakil olarak her iki dilde de yayınlanmıştır. Gazetenin ilk sayısında, gazete adının hemen altında yer alan bu açıklamaya sadece Arapça olarak yer verildiği görülmektedir. Yaptığımız bu çalışma, gazetenin Türkçe nüshalarının transkribine yönelik bir çalışma olması hasebiyle, birinci sayıda yer alan Arapça açıklamayı kullanmak yerine gazetenin ikinci sayısının Türkçe nüshasında yer alan ve Arapça açıklamayla aynı mealde olan açıklamayı birinci sayıda yer vermenin uygun olacağını düşündük. Ayrıca gazete adının altındaki bu açıklama, diğer sayılarda da değişmeyerek kaldığı müddetçe, mükerrer olmasından kaçınmak için yer verilmedi.

⁴⁶ Bu çalışma, gazete sayılarının Türkçe nüshalarının transkribine yönelik bir çalışmayı ihtiva etmektedir. Gazetenin birinci sayısının Mukaddime ve Mevâd-ı Husûsiyye kısmı Arapça ve Ferman sureti ile Makale ise Türkçe yer almıştır. Bu sebeple, gazetenin transkribine Ferman suretinden itibaren başlanılmıştır.

rütbesini hâ'iz bulınân vezîr-i dirâyet mîrim Midhat Pâşâ adâmallahû te'âlâ iclâlehû tevki'-i refî'-i hümâyûnum vâsıl olıcak ma'lûm ola ki müstağni-i tavsîf ve beyân olduğu üzere Bağdad vilâyeti cesîmesinin memâlik-i mahrûse-i devlet-i 'âliyyemin mürekkeb olduğu kıt'atın e'âzımından ve 'arz ve vaz'î iktizâsınca her dürlü ve 'imâr ve terâkkiye kabiliyyet-i külliyesi müsellemtâdan olması hasebiyle her dürlü esbâb-ı i'mârının istihsâli nezd-i hümâyûn-ı şâhânemde eazz-ı âmâl ve mutâlib olduğuna binâ'en oranın re'is-i idâresine ve şu arzû-yı şâhânemi kemâ-yenbâğî bilür ve ... te'âlâ hayyiz fi'ile îsâle muktedîr olur bir zâtın intihâb-ı ta'yîni muktezâ görülmüş ve şimdiye kadar bulunduğun hutûb-ı mühimme-i saltanat-ı seniyyemde meşhûd olân gayret ve fetânet ve ikdâm ve dirâyetin ve ibrâz eylediğin hüsn-i hidmâtın şu mutâlib-i meyâmın müstashib-i padişâhânemi inşaallahu el-melikü'l-mu'în tamamiyle îfâya muktedir olacağını te'mîn eylemiş olduğundan vilâyet-i mezkûrenin idâre-i mülkiyye ve "askeriyyesi işbu bin iki yüz seksen beş senesi şehr-i Zi'l-kâ'desinin ikinci gününde mevhibet-i erâ-yı sunûh ve sudûr olân irâde-i seniyyemle 'uhde-i liyâkatına ihâle ve tefviz olunmuşdur imdi merkez-i me'mûriyyetine vusûlünde umûr-ı vilâyet ve "askeriyyeyi ve mesâlih-i ahâlî ve sekeneyi kavâ'id-i selâmet 'avâ'id-i şer' ü kânûna tatbîken ru'iyet ve temessüyete ve servetini ve binâ'en-'aleyh bi'l-cümle sekene ve aşâyirin refâh u râhat ve emniyyet ve tevsî'-i dâ'ire-i zirâ'at ve harf ve ticâretlerini mûcib olacak tedâbîrin ittihâzına ve îcâb edenlerinin der-bâr-ı devlet-i 'âliyyemden istîzânına ve altıncı ordu-yı hümâyûnumda bulınân ümerâ ve zabıtân ve neferâtının devâmı ve ikmâl-i hüsn-i intizâm ve idâresine ve dâhil-i vilâyetde 'urbân ve aşâyirin dahî yek-diğeri ve ahâlî-i meskûne ile hüsn-i imtizâc üzere olarak ve kendü zirâ'at ve hirâsetleri ile iştigâl iderek kimsenin kimseye bir güne ta'addî idememesine ve hukûk-ı gayr-i mütecâviz ve ihlâl-i emniyyet ve asâyişe mütecâsir olamamasına ve hilâf-ı şer' ve nizâm-ı harekete cesâret idenler olur ise cezâ-yı şer'î ve kanûnilerin tamamî-i icrâsına ve mehâkim ve mecâlis ve kâffe-i memûrîn-i vilâyetin her hâl ü kârda 'iffet ve istikâmet ve nizâmât-ı mevzu'aya muvâfık hareket üzere bulunmalarına hasr-ı evkât ve efkâr ve hem-civârımız olân İrân devlet-i behiyyesinin ol-havâliye gelüb giden ve ikâmet iden teb'a ve tüccâr ve züvvârı haklarında dahî beyne't-devleteyn teyemmünen cârî olân dostu ve musâfâta ve uhûd-i mer'iyeye-i tarafeyne tatbîkan mu'âmeleye ihtimâm ve ibtidâr eylemek fermânım olmağın i'lâna ve tenbihen ve sûret-i me'mûriyyetini tefhîmen divân-ı hümâyûnumdan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr olundu keyfiyyet-i ma'lûm ru'yet-menzûmun oldukda sen dahî ru'yet ve

hâmiyyetinden muntazır ve me'mûl olduğu vechle bâlâda ta'dâd ve ta'yîn olınân esâslara göre îfâ-yı vezâyif-i me'mûriyyete bezl-i cehd ve himmet eylesin tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min şehri Zi'l-kâ'detü's-şerîfe li-sene hamse ve semânîn ve mi'eteyn ve elf.

İşbu fermân-ı 'âlişânın ber-minvâl-i muharrer-i kırâ'atiyle ez-diyâd-ı (stn.2) 'ömr ü ikbâl ve devâm-ı şevket ve iclâl-i hâzret-i pâdişâhî du'ası yâd ve tezkâr kılındıktan sonra vâlî-i müşârün-ileyh hâzretleri tarafından 'umûma hitâben sûretü zîrde münderic makâle îrâd olunmuşdur.

(Makâle)

İşbu okunan fermân-ı celîlü'l-'unvân hâzret-i pâdişâhının hükm-i 'âlisi ne olduğunu Türkce bilenler anlamışlardır bilmeyenlere dahî bilenler anlatmalıdır veliyy-i ni'metimiz pâdişâhımızın nahbe-i maksâd-ı celîlesi zîr-sâye-i 'adl ve râ'fetinde müslim ve gayr-i müslim zekûr ve inâs ne kadar ahâlî var ise cümlesinin münferiden ve müctemi'an refâh ve istirâhat ve servet ve sa'âdetlerinin istikmâl ve muhâfazası kazıyyesidir ve me'mûrîn-i devletin birinci borcu dahî bu vâzifeye hidmetdir ma'lûmunuzdurki hilkât-ı beşeriyye biri birine benzemeyüb nasıl muhtelif ise efkâr ve teb'ayı halk dahî öyle muhtelifdir binâ'en-'aleyh cem'iyyet-i beşeriyyenin idâresi her Şâhsın re'y ve efkârına uydurulmak mümkün olmayub bir merkez-i idâre lâzımdır ki cem'iyyet-i halkın ihtiyâcâtı ve servet ve emniyyetinin vesâyili hâl ve zamânın ve mevkî' ve mekânın îcâbına göre bu merkezden bir kâ'ide-i matar ma'lûmât ve mükemmîle ile istihsâl ve taksîm olunsun demek olur ki nâsın ihtiyâcı esbâbını elbette merkez-i idâre efrâd-ı nâsdan daha a'lâ bilür ve bu esbâb denilen şeyde her vakt ü hâl ve mevki' için bir dūzîye gitmeyüb zamânın îcâbına tâbi'dir idâre-i umûrda bu esâsa ri'âyet olunmaz ve îcâb-ı vakt ü zamân gözedilmez ise maksâd-ı aslî olân terekkiyât-ı ve felâh ü necât mümkün olmayub cem'iyyetin emsâlinden gerü kalacağında iştibâh bukadar meselâ bundan evvelki vakitlerde gemi kürek ile çekîlur ve yürüdülür idi sonra yelken icâd olunmasıyla o zamânın îcâbına göre yelken ile yürüdülmeğe başladı ve daha sonra asr-ı âhîrde vapurlar meydâna gelmeğe yelken gemileri girü kaldı ve kürekle gemi çekilmek metrûk olub unutuldu kezâlik mûhâberât ve mûrâselât-ı mukaddemleri sa'î vâsıtasıyla olur iken Tatar ihdâs idildi sonra postalar zûhûra geldi ve en nihâyet telgrâf çıktığı dünyânın bir ucundan diğeri ucuna bir anda haber gidüb gelmeye başladı işte bunların cümlesi hep hâl ü zamânın îcâbıdır ve hükm-i zamâna tab'iyyet ve istihsâl-ı esbâbına tevessül itmeyenler ni'met-i terakkî ve servetden girü kalır esbâb-ı ta'ayyüşde zamânın

icâbına ittibâ' itmeyerek eski bildiğine gitmekte ve ısrâr eylemek aynıyla yelken gemisinin vapura ve Tatarı telgrâfa tercih etmek gibidir Elhâmdülillâh buraların arâzîsi her dürlü ma'mûriyete ve ahâlisi isti'dâd ve zekâvet-i fitriyyeleri iktîzâsınca ekser mahallerden zîyâde medeniyyet ve servete kâbil iken hâl-ı hâzırdan ve ekerî mahsûllerin harâblığından anlaşılıyor ki bu hâl esâsen bir kusurdan ilerü gelmiş ve en zîyâde medeniyyet ve ma'muriyetini istidlâl eylediğimiz cem'iyet-i halk en gerüde kalmış görünüyor bunlar neden ve nasıl esbâbdan münba'is oluyor zamân-ı kadîmde mahsûlâtıyla Mısır ve Şam ve Silifke memâlikini idâre iden memleketin ahâlîsi şimdi havâyic-i rûz-ı merrelerini tedârikde müşkilât göreyor bunca âsâr-ı sanâ'îyyesini 'âleme teşhîr iden ve ez-cümle bir vaktde sâ'at icâd ve i'mâl idüb Frengistâna gönderen (stn.3) yine bu memleket ahâlîsinin ebâ ü ecdâdı iken şimdi oğulları Frenklerin yaptığı sâ'ati kullanmakda zahmet çekeyor vaktiyle menbâ'-ı 'ulûm ve ma'ârif olân memleketin çocukları şimdi hâl-ı cehâlet ve sefâlet içinde boş boşuna sûkâklarda geziyor sebepleri tedkîk ve ta'mîk olunur ise bunların cümlesi herkes kendü bildiği yola gitmek istemesinden ve 'asr u zamânın hükmüne tevessül itmemesinden zuhûra gelmiş olduğu anlaşılıyor ahâliye lâzım olân odur ki metbû'-ı celîl ve müfehhamları cânib-i 'âlisinden 'umûm-ı ahâlînin hukûkunu ve emniyyet veistirâhatinî muhafazaya ve 'adâlet-i senniyye-i Pâdişâhının âsâr-ı fi'liyyesini göstermeye me'mûr olânların teşebbüsât ve icrâ'atına teslimiyyet-i kâmile ile teslim olmaktadır şimdiye kadar buraya gelen vulât-ı 'izâm hazerâtının hepsi vezâ'if-i mevkûlelerini îfâya çalışmışlardır husûsuyla merhûm Reşid Pâşâ memleketin 'imâreti için bir mebde-i sahîh bulub başlamış ve epeyce eser göstermiş isede ikmâline 'ömrî vefâ itmemiş sonra Namık Pâşâ hazretleri dahî bu mebde' ve mesleki sahîh ve müstakîmde devâm ile haylî icrâât-ı haseneye muvaffak olmuşdur şimdi bizim yapacağımız şeyler dahî yine bu tarîk-i câdde üzerinde memleketin ve ahâlînin selâmet ve sa'âdet-i ahvâlîne vâsıl olacak ve en az zamân içinde âsâr-ı nâfi'asını gösterüb ahâliyi zengîn ve ma'mûr idecek vesâ'il ve esbâba tevessülden 'ibâretdir şurası bilinmelidir ki zengînlilik nakd akçe birikdirmek ve nukûd-ı sandıkda saklayub habs itmek olmayub akçe ve meskûkât ve mu'âmelât halk için bir alet ve vâsıttır zengînlilik 'asrın ve zamânın icâbına muvâfık-ı ma'lûmat ile zirâ'at ve ticâretin ve san'at ve hırfetin esâs-ı sahîh üzerine cereyân itmişdir ahâlînin menfa'at ve fâ'idesi devletin fâ'idesi ve devletin fâ'idesi ahâlînin fâ'idesi olup ikisinin yek-diğerinden farklı olmadığı 'âlemin her tarafında tasdik olunmuş bir kazıyedir binâ'en-'aleyh hazîne-i devlete istihsâl-i menfa'at için ibtidâ ahâlînin zengîn ve ma'mûr olması

esbâbını aramak ve ahâlînin zengîn ve ma'mûr olması usûl-i idâre muntazam olmak lâzım ve tabî'îdir ve bu cihetle hiçbir ma'mûr kendi nefesine ve zâtına çalışmayub vazîfesi dâ'iresinde ne işler ise ahâlînin ve halkın selâmet ve sa'âdetine hizmet olduğu bilinmeli ve işte ana göre cümle ahâlî bi'l-ittifâk me'mûriyyetin teshîl-i me'mûriyyetlerine ve muvaffakiyetlerine hâlisâne yardım itmelidir ve ba'zı şeyler hasbe's-zâhir doğru görülmeyecek olsa bile me'mûrların buldukları mevki'-i efrâdın derecâtından daha yüksekde ve tecrübeleri elbette daha ziyâde olduğunda ve bu cihetle hakâyık-ı maslahatî ve halkın hayr u menfa'atine îsâl idecek yolları ihâddan daha güzel bileceklerinden bidâyetinde hasbe'z-zâhir müceb-i zahmet görünen ahvâle tahammül ile netâyicinden istifâde itmeli ve'l-hâsıl her ne yapılıyor ise halkın ve memleketin sa'âdet-i selâmeti için olduğundan bu yolda alacak teşebbüsâta teslimiyyet-i kâmile içinde bulunmalıdır Cenâb-ı Hakk her husûsda velî-ni'metimiz Pâdişâhımızın rızâ-yı 'âlilerine muvâfık-ı hidmâta muvaffakiyetle cümlemizi hatadan masûn buyursun. Âmin.

Sayı: 2

Tarih: 12 Rebi'ü'l-Evvel 1286/ 10 Haziran 1285

s.3/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Kerbelâ Mûtâsarrafı Sâ'adeti İsmail Pâşânın rivâyet sû'i irâdesiyle berâber gerek kendisünün ve gerek mâ'iyyeti halkından bâ'zısının irtikâbı geçende vâli-i vilâyet devletlü Pâşâ hâzretlerinin Kerbelâya 'âzîmetinde bizZât 'icrâ buyurdıkları tahkîkâtдан sâbit olmadığı der-âkab me'mûriyyetinden 'azl olunarak ve muhâkeme altına alınarak yerine Köstendil kâ'im-makâmı sâbık 'İzzetlü Hâfız Efendi nasb ve tâ'yin olunmuşdur.

Kerbelâ kasabasının küçüklüğünden ve sekenesinin kesret ve izdihâmından nâşî tevsî'ine görülen lüzûm ve ihtiyâc üzerine civâr kasabada müceddîden bir mahalle teşkîlî bi't-tensîb mahalle-i mezkûrenin teşkîl olunacağı mahallin hey'et-i muntazame üzere resm ve haritası vâlî-yi müşârün-ileyh hazretlerinin ta'rîfî mûcebince kararlaştırılarak icrâ-yı iktizâsına tesbît olunmuş ve zikr olinân mahallede hâne ve dükkân ve ebniyye-i sâ'ire inşâ idecek olânlara satılacak arâzinin ismân-ı hâsilası Kerbelâ tarîkinin tesviyye ve tanzîmine karşuluk ittihâz kılınmışdır.

Vâli-i müşârün-ileyh hazretleri ise beş altı gün Kerbelâda ikâmetle tesviyye ideceği husûsâtın tesviyye ve icrâsından ve Hindîyye ve Hille kazâlarına dahî

‘azîmetle oralarcada ba‘zı icrââtdan sonra Bağdada ‘avdet ve muvâsalat buyurmuşlardır.

(Sincâr)

Musul Sancâğı dâhilinde bulunân Sincâr dağında mutavattın Yezîd tâ’ifesi ru‘ûnet ve huşûnetle me’lûf bir kavim olarak bunlar mevki’lerinin su‘ûbetine istinâden her vaktde hükûmete muhâlefet itmekde olduklarından sâbıklarda bunlar üzerine Musuldan ikide birde ‘‘asker sevkiyle te‘dîbleri icrâ kılındığı gibi sonraları dahî mürettebât-ı mîriyyelerini talep ve tahsîl için iki üç senede bir kere ‘‘asker (stn.2) gönderilerek cebel civârında olân mevrû‘anları zabtla mümkün olduğu kadar borçları istifâ kıldıkdan sonra gönderilen ‘‘asker dönüb geldiği ve zâbita-i dâ’irelerine ehemmiyet virilmediği cihetle tâ’ife-i merkûme bütün bütün şımarub yoldan çıkmış ve hele beş altı seneden berü Aneze ve Şammar Urbânı gibi bunlarda irüce bir cem‘iyyet-i âsiyye hükmüne girerek metrûk birağılmış olduğu ma‘lûmdur.

Cebel-i mezkûr Musulun semt-i cenûbîsinden ve nefsi-i Musula yigirmi dört sâ‘at mesâfede etrâfi çöl ile muhâtt bir mahall olub servet-i tabî‘iyyesi ve mahsûlât-ı mütenevvi‘ası meşhûr olduğu hâlde ahâlisi şu hâl ve haşyetleri iktizâsınca ahâli-i sâ‘ireyle mu‘âmelât ve mudâbaddan müctenib olarak bir hâl-i ‘uzletde yaşamak istedikleri gibi hâricden dahî cebele ecnebî adam koymak usûlünü iltizâm itmiş olduklarından şimdiye kadar cebelin servet-i tabî‘iyyesinden ne kendileri lâıykıyla müstefid olmuş ve ne de aherini istifâdeye bırakmışdır işte bunlar böyle bir hâl ü haşyet ve ‘uzlet içinde ‘ömrlerini ifnâ itmekde ve fırsat düştükçe çalub çarub o yolda ebnâ-yı cinsine îrâs-ı mazarratdan girü kalmamakda oldukları gibi geçende dahî Musul ahâlisinden ve kassâb esnâfından iki tüccâr Şammar aşâyirinden koyun mübâyâ‘a itmek üzere cebel-i mezkûr civârına gitmiş oldukları hâlde Yezîdlerden ba‘zı eşhâs bunlara tesâdüf idüb cebelde daha âlâ koyun olduğunu ve ucuz vireceklerini beyân ve itmâ‘ ile bunları alub cebele götürdükden sonra orada katl ve i‘dâm ile yanlarında bulunân nukûd-ı nehb ve gasb itmiş oldukları devletlü vâli-i pâşâ hazretlerinin Musula vürûduna tesâdüf itmesiyle ve kâtilerin ise ism ve Şâhısları ma‘lûm bulunması ile bunların taraf-ı hükûmete teslîmi kendülerinden istenmiş ise de virmemiş olduklarına ve bu makûle hukûkun muhâfazasıyla işbu kâtilerin behemehâl tutulması ve bu muhâlefete sebep olânların te’dîb ve terbiyyesi hükûmetin ve me‘mûrîn-i devletin birinci vazîfesi olub buda bir mikdâr kuvve-i ‘‘askeriyyeye muhtâc bulunduğuna binâ’en derhâl Mardin ve Musul ve Şehrizorda bulunân üç tabur piyâde ve iki bölük süvârî ve dört kıt‘a tob ve bir mikdâr neferât-ı

muvazzafadan müretteb bir firka-i müfreze bi't-terfîb Musulda bulınân Mîr-alây 'İzzetlü Ahmed Bey kumândâsına virilerek Musul Mutasarrıfı Sa'âdetlü Ziya Pâşâ hazretleriyle beraber (stn.3) doğruca Sincâra girmek üzere me'mûr idilmiş ve yedlerine ta'lîmât-ı muktezîyye dahî virilmişidi.

Bu kere alınan ma'lûmâta göre firkâ-i 'askeriyenin Sincâra muvâsalatında ahâli-i cebel ibtidâ-i tevahhuş iderek cebelin sa'bû'l-mürûr şevâhık ve mu'âbirine çekilmiş iselerde memleketlerine gelen 'askerin sâbıklarda olduğu gibi mâl ve mülklerini yağma itmek ve hânelerini yakub yıkmak niyetiyle gelmeyüb mücerred kanalların tutulmasıyla ve kabahatlı olânların te'dîbiyle 'adâlet-i seniyye hâzret-i pâdişâhının eser-i fi'liyyesini göstermek ve ahâli-i cebelin sa'âdet-hâlî esbâbını istihsâl eylemek için geldiklerini görüb anlamış olmalarıyla sâye-i muvaffakiyet-vâye-i cenâb-ı pâdişâhide ibtidâ kâtilleri himâye ve ahâliyi bu hâle düçâr iden rü'esâ ahz ve tevkîf olunduğı müte'âkib dağın mevâki-i muhtelifesine dağılmış ve çekilmiş olân ahâlî dahî gelüb firka-i 'askeriyeye dahâlet eyledikten sonra asl kâtiller dahî tutulub habs idilmişdir bunun üzerine makâm-ı vilâyetden i'tâ olınân ta'lîmât mücebince ahâli-i cebelden kur'a ile 'asker alınmak ve mürettebât-ı mîriyyeden zimmetlerinde müterâkim akçenin tahsîl kılınmak sırası geldiğinde bir taraftan isnân-ı 'askeriyeye erbâbının tefrîk ve mu'âyenesine ve diğér taraftan zimmet-i mîriyyelerinin tedkîk ve tahsîline teşebbüs kılınarak en sonraki târîh ile alınan habere göre kur'a-i şer'iyye keşide olunmuş ve ahz olınân kur'a neferâtı nizâmen mu'ayyen olân yigirmi gün müddetlerinin ikmâliçün hânelerine salıvirilmiş ve cebelin zâbita-i dâ'îmesi içün Telafer nâhiyesiyle berâber bir kazâ i'tibâriyle kâ'im-makâm ve ketebesini ve zabtîyye neferâtı sâ'ir kazâlar sırasından tertîb ve ta'yîn kılındığı misüllü cebelin en mühimm ve münâsib bir cihetinde hükûmet ve 'asker ikâmetiçün istihkâm hey'etinde ve bulûk-hâvuz sûretinde bir hükûmet mahâlli inşâsına dâhi teşebbüs olunmuşdur.

Bu cihetle sâye-i mukadderât-vâye-i hazret-i şâhânedan işbu Sincâr maslahatı bi's-suhûle netîce-i matlûbeyeye vâsıl olduğundan bu ıslahâtın te'sîsine değîn bir tabur 'asker-i şâhâne arada kalub bakîyyesinin 'avdet itmesi ve kâtillerin ve sâ'ir erbâb-ı töhmet ve muhâlefetin Musulda muhâkemeleri görülerek mazbatâlarının merkeze gönderilmesi ve mahallinin sâ'ir ahvâl-i mukteziyyesi hakkında cânib-i vilâyetden mahallî me'mûrlarına evâmîr ve ta'lîmât-ı cedîde gönderilmişdir.

(s.4/stn.1)Hatta-i Irâkiyye halkı meskûkât-ı mütedâvileyi bir nisbetde kullanmayub ez-cümle bir beşliği (sağ) diyerek min-cihet beş (verâyic) diğerek altı gurûş on para (ve çevrek) diyerek yigirmi ve yigirmi beş gurûş i'tibâr itmekde ve evzân ve mî'ârlarını dahî böyle nisbetsiz bir yolda tutub meselâ (kıyye-i attârî) deyü okkâyı bir kere dört yüz dirhem i'tibâr itdikden sonra bir kere dahî (kıyye-i bakkâlî) deyü sekiz yüz dirhem add itmekde oldukları ve böyle gayr-i mukârrer bir esâs üzerine batmân ve vezne ve tağâr gibi bir tâkım ölçüler daha olub kimi yerde altı kıyye bir batmân ve sekiz batmân bir vezne ve yigirmi vezne bir tağâr olduğu gibi kimi yerde dahî bunlardan noksân ve ziyâde olub hatta tağâr bile meselâ Bağdadda sekiz yüz ve Hille ve Dîvâniyyede bin beş yüz bu kadar ve Musulda üç yüz şu kadar ve Şehrizer ve Süleymâniyye cihetlerinde daha başka dürlü olmasıyla tağâr ve batmân zikr olundukda mensûb olduğu mahallin ismi dahî zikr olunmadıkça ve her def'asında uzun uzun hesâb idilmedikçe mikdâr-ı sahîhî bilinemediği ve kezâlik bir arşûndan dört beş parmak ziyâde olân bir nev'î ölçü (zirâ'-ı Bağdadi) deyü mensûcâtca her bir mu'âmelede kullandıkdan başka ortada (Haleb arşûnı) nâmıyla Der-Sa'âdet zirâ'ına karîb bir ölçü daha devrân eylediği göründüğüne ve bu gibi şeylerin mu'âmele-i ticâriyyeye teşvîşde der-kâr olân medhâl ve te'sîrâtına mebnî' bu def'a gerek Devlet-i 'Âliyye-i Osmânîyye ve gerek düvel-i sâ'ire meskûkât-ı mütenevvi'asının kıymet-i hakîkiyyeleri ta'yîn ve i'lân olunarak akçe fi'atınca olân nisbetsizlik ve intizâmsızlık ortadan kaldırıldığı gibi Der-Sa'âdet 'ayârına tatbîkan evzân dahî kararlaştırılarak ya'nî bir kıyye dört yüz dirhem ve on kıyye bir batmân on batmân bir vezne ve on vezne bir tağâr olmak üzere bi't-ta'yîn her tarafça bundan başka ölçü ve evzân isti'mâlî kaviiyen men' idilerek bu mikyâsa tatbîkan lüzûmı kadar dirhem ve kıyye ve evzân-ı sâ'ire i'mâl itdirilüb elviyye-i mülhakaya irsâl kılınmıştır.

Vilâyet dâhilinde kâ'in mahallerin umûr-ı zâbîta ve hıfzıyyesiçün istihdâm olunmakda olân 'asâkir-i zabtiyye ile neferât-ı muvazzafa nizâmsız ve kâ'idesiz bir sûret ve hey'etinde olub halbûki memleketin umûr-ı inzibâtiyyesine mahsûs olân 'askerin nizâm ve kâ'ide tahtında idâresiyle berâber sâ'ir ehâd nâsdan tefrîk ve temyîz olunmak için elbiseleri dahî nusk-ı vâhidde olmak ve alây ve tâbûr ve bölük i'tibâriyle her sancâk için birer tâbûr tahsîs olunub cümlesi merkez-i vilâyetde bir alâybeyi kûmândasında bulunmak vilâyet usûlî iktizâsında olmağla dâ'ire-i vilâyetde mevcûd olân ve cümlesi sekiz bin bu kadar neferden 'ibâret bulunân başı bozuk

zabtiyye ve neferât-ı muvazzafa kâmilen lâğv olunarak bunların yerine iki bin dört yüz bu kadar nefer-i süvârî ve dört bin bu kadar nefer-i piyâde olmak ve ma‘a zâbitân-ı mecmû‘î altı bin bu kadar kişiden ‘ibâret bulunmak üzere bir zabtiyye alâyı teşkîl olunarak şimdiye kadar bir tâkım bölükleri açılmış ve ekser mahallerin zâbitân ve neferâtı dahî bu vechle ta‘yîn ve tertîb ile bir taraftan dahî elbise ve eslihası tanzîm olunmakda bulunmuşdur.

(s.4/stn.2) Vilâyet-i usûl ve kâ‘idesinin icrâât-ı asliyyesinden birisi ve en ehemmiyetlisi tefrîk-i kur‘a ve inhâ ve kazâ ve livâ mâddesi olub havâli-i Irâkiyyenin ekser ahâlisi gerçi mutavattın ve meskûn olmayarak hayme-nişîn göçebe tâkımından bulunması hasebiyle tefrîk-i kur‘a mâddesi şimdilik pekde mümkün değılsede ileride bu dahî bir sûret-i haseneye ifrâğ olunmak üzere Bağdad Vilâyeti bu kere Bağdad, Şehrizer, Süleymânîyye, Musul, Dileym, Kerbelâ, Divânîyye, Basra, Ammâre ve Mentifikin sancâkları nâmıyla on sancâğa tefrîk olunarak vilâyetin havî olduğu her bir kazâ ve inhâ işbu on sancâktan münâsebet olânlarına taksîm ve ilhâk edilmeğe başlamış ve bunların bu vechle taksîm ve tertîbinden sonra cedâvil-i mufassalasının gazetemize dahî derc ve i‘lânı mukârrer bulunmuşdur.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Hidiv-i Mısır fehâmetlü devletlü İsmail Pâşâ hazretlerinin Floransa ve Venedik vesâ’ir ba‘zı Avrupa memleketini seyâhat itmek üzere Mayısın beşinci günü İskenderiyyeden hareket buyurdıkları ve Floransa şehrine muvâsalatlarında İtalya kralı haşmetlü Viktor Emmanuel hazretleri tarafından fevka’l-‘âde tekrîmât ve ta‘zîmât gördükleri Der-Sa‘âdet gazetelerinde okunmuşdur

HAVÂDİS-I HÂRİCİYYE

Politika

Bu ‘asrda bulınân halk için politika-i âlemin üzerine devr ve hareket eylediğini bilmek ‘âdeti ihtiyâcât-ı zarûriyye sırasına girmiştir mülkümüz ve vatanımız âtikada bulunduğu cihetle bize en ziyâde müstefid iden Avrupa ve Asya ve Afrika politikasıdır bir cedîdden Amerika politikasının bizce ehemmiyeti Avrupa politikasına olân te‘sîrâtı derecesine göredir Avusturalya kıt‘ası ise politikaca merkez-i dünyâ memâlik-i mütemeddîne olması nisbetiyle bir kenarda kalmış ve kıt‘a-i mezkûre politikasının Avrupaca te‘sîrâtı hemen mefkûd hükmünde bulunmuş olduğundan bizce dahî ehemmiyeti ol derecedir.

Bugünkü günde politika ufkunun Avrupa cihetine nazar olur ise afitâb-ı sulh ve müsâlemetin şa'şa'-nümâ-yı zuhûr olduğu ve dakîka be-dakîka tezyîd-i şu'â-i istikrâr eylemekde bulunduğu görülür çünkü bin sekiz yüz altmış altı senesinde Avusturya ve Prusyanın vukû'-ı muhârebesiyle Prusyanın tevsi'inden dolayı Avrupa düvel-i m'azzaması meyânında tekevvün iden mes'eleden politika-şinâsânın beklemekte oldukları netîce-i vahîme hâsıl olmadıktan başka mu'ahharen mevki'-i sudûra gelen Osmanlı ve Yunan ve buna müte'âkib bir teymûr yolu inşâsından dolayı tahaddüs iden Fransa ve Belçika mes'eleleri araya girerek (stn.3) zikr olunân mes'ele-i 'umûmiyye meskût-ı 'anh hükmüne girmiş ve şu iki mes'ele-i ahîre dahî netîce-pezîr olmakdan-nâşî bugünkü günde düvel-i mu'azzamaya hâricen işgâl idilecek hemen bir mes'ele kalmamıştır.

Asya politikasına gelince esas politikası tevsi'-i mülk maksadî üzerine mebnî olân Rusya devleti Avrupa kıt'asında bulunân hudûdını tevsi'a kalkışsa bu hâl-ma'hûd mes'ele-i şarkiyyeyi tekrâr canlandıracağına ve bu ise mes'ele-i şarkiyyede müttefik bulunân düvel-i mu'azzama donanmasını bahr-i Baltık ve Bahr-i Siyâha da'vet demek olacağına binâ'en Asya-yı vustâ tarafından tevsi'î tercih idüb bir vakitden beri o politika üzerine hareket ittikte isede devlet-i müşârün-ileyhânın şu hareket ve bu vechle Hindistana takribî İngiltere devletinin nazar-ı dikkatini celb etmekle ba'zı gazetelerin rivâyetine nazaran İngiltere devleti geçende Hindistan hâkimiyle mülâkât itmiş olân Afgan şâhı Ali Şir Hân Hazretleriyle Rusyanın şu tecâvüzünü men' etmek için 'akd-ı ittifâk ve lüzûm görülür ise akçe ve eslihaca dahî yardım ideceğini şâh-ı müşârün-ileyhe ifâde ve beyân eylemiştir.

İran

Alâfranga-i Mayıs on iki târîhiyle Petersburgdan çekilüb bu kere mütâla'a-güzârımız olân Andipandanis Belj gazetesinde munderîc bulunân bir telgrâfnâmenin tercüme-i ma'lîdir.

“Mayıs-ı Efrenciyyenin beşi târîhiyle Tahrandan çekilen telgrâfnâmenin beyânına göre iki mezheb firkaları beyânında bir münâza'a ve mücâdele vukû'-bularak ta aralarına 'asker girüb tefrîk idinceye kadar devâm itmiş ve bu 'arbedede tarafeynden üç yüz kadar mecrûh ve maktûl vukû'-bulduğu gibi ba'de'l-mücâdele beş yüz kişi dahî cânib-i hükûmetden taht-ı tevkîfe olunmuşdur”.

Memâlik-i İraniyyede bir mikdâr Sünnî ve Ermeni ve Yahûdi var isede bunların öyle mezheb mücâdelesine kıyâm idecek bir hâlde olmamalarına ve şu

vukû‘ât-ı Acemlerin eyyâm-ı mâtemî olân mâh-ı Muharremde vukû‘-bulmasına nazaran bunun Keşfiyye ve Şeyhiyye ve Aliyyullahî ve Bâbi gibi Şi‘iyyenin mezâhib-i mütenevvi‘asında bulunânların yek-diğerine olân tezâd ve ihtilâflarından ilerü gelmiş bir vak‘a olması ve husûsiyle şimdiki hâlde Bâbî mezhebî pek ziyâde revâc bularak mezâhib-i sâ‘irede bulunânların kîn ve gayzını mûcib olmasıyla arâlık arâlık bu misüllü münâza‘a ve mücâdeleler vukû‘-bulmasına bakılır ise işbu ‘arbedenin dâhî yine Bâbîler mâddesinden neş’et itmiş bulunması vârid-i hâtır olur.

Afgan

Mayısın yigirmi ikisi târîhiyle Bombaydan çekilüb Der-Sa‘âdet gazetelerinde münderic bulunân bir telgrâfnâme ma‘iline nazaran Afganistan Pâdişâhı Ali Şir Hân hazretleri dâ‘ire-i hükürânîsi dâhilinde bulunân memâlikde bir tâkım ıslâhât ve tanzîmât-ı cedîdeyye teşebbüs itmişler ve şâh-ı müşârün-ileyhin tâc-ı hükûmetine tasallut-ı dâ‘iyyesinde bulunân Azim Hân ve Abdurrahman Hân bu kere memâlik-i İrânîyyeden Meşhed şehrine ‘azîmetlerinde devlet-i İrânîyyenin hüsn-i kabûl ve tekrîmâtına mazhar olmuşlardır.

Sayı: 3

Tarih: 19 Rebi‘ü’l-Evvel 1286/ 17 Haziran 1285

s.5/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

İşbu Haziranın on üçüncü Cum‘â günü pâdişâh-ı şevket-penâh ve şehinşâh-ı mu‘âdelet iktinâh efendimiz hazretlerinin taht-ı şevket bâht-ı Osmânîyyeye meymenet-i bahş-ı cülûs oldukları rûz-ı firûz olması mulâbesesiyle ol-gün ser-âmedân ve mu‘teberân-ı memleket ve Bağdada mukîm düvel-i müttehâbeye konsoloslar ve me‘murîn-i mülkîyye ve ümerâ-yı ‘askeriyye tâkım tâkım vâli-i vilâyet devletlü pâşâ hazretlerine gelüb resm-i tebrîk ve tas‘îdî îcrâ ittikleri misüllü ihtişâmiyyesi dahî vâli-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından virilen ziyâfetde hâzır bulunmuşlardır.

Bu yevm-i sa‘âdet tev‘em-i ümmet-i Osmânîyyeye için bir ‘iyd-i meserret bedîd olmakdan-nâşî gicesi vilâyet ve ‘‘askerî dâ‘ireleriyle sâ‘ir ebniyye-i mîriyye kanâdîl-i sureyyâ misîl ile donadılarak ve envâ‘-ı fışenk ve mahtab ile şebb-i târik-i rûz-ı rûşene benzedilerek ibrâz-ı şâd-mânî ve izhâr-ı meserret idildüğü misüllü sekene ve ahâli-i memleket tarafından dahî fevka‘l-gâye külfet ve ihtimâmla îcrâ-yı

şehr-i âyîn idilmiş ve gice yarılarına kadar bu sûretle şenlik idildikten sonra tezâyid-i ‘ömr ü iclâl hazret-i şehinşâhî ve temâdi-i ‘azîmet ve şevket-i taht-ı Osmânî du‘â-yı vacîbü’l-edâsıyla keyfiyyete hitâm virilmiştir.

Altıncı ordu-yı hümâyûn efrâdından yetmiş sekiz senesi dahî silk-i ‘askerî olân iki bin doksan beş neferin icrâ-yı hukûk istibdâliyyeleri zamânı gelmiş ve sâye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i mülûkânedden ordu-yı hümâyûn mezkûr dâ’iresinde hükkâmında olân kur‘a-yı şer‘iyye neferât-ı cedîdesi dahî peyder-pey bi’l-vücûd alâylara virilmekte bulunmuş olduğundan ber-mûceb-i nizâm-ı hukûk-ı istibdâliyyeleri hülûl iden efrâdın redîf tezkereleri terkîm ve imlâ olunarak mevâki‘de bulınan alây ve tâbûrlarda bulınanların tezkereleri kûmândânlarına bi’l-îrsâl merkezde bulınan üç tâbûr piyâde ile tobcî ve süvârî alâylarında müstehakk-ı istibdâl olân dört yüz (stn.2) otuz bir çâvuş ve onbaşı ve neferâtın tobcı-yı kışla-i hümâyûnunda reks-i hiyâm ile devletlü vâli-i pâşâ hazretleriyle huzûr-ı mu‘tâd olân rü’esâ ve ümerâ ve zâbitân-ı ‘askeriyye ve me‘mûrîn-i sâ’ire hâzır buldukları ve her alây ve tâbûr sancâkları altında saf-beste-i selâm durdukları hâlde usûl-i istibdâliyyeleri bi’l-icrâ tezkereleri Sa‘âdetlü Reis Pâşâ hazretleri tarafından birer birer yedlerine i‘tâ olunmuş ve sâye-i ma‘âlî-vâye-i hazret-i şâhânedede ‘asâkir-i şâhânenin ma‘âş ve ta‘yînât ve kâffe-i levâzımı mükemmelen îfâ olunduğu ve esbâb-ı refâh ve râhatları istihsâl kılındığı cihetle bu hâlin ve pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin sınıf-ı ‘askeriyyesi haklarında ber-kelem olân envâ‘-ı teveccühât-ı müstelzimü’l-füyûzât-ı şâhânelerinin eser-i celîlî olmak üzere tezkere alan efrâddan yetmiş beş neferi kemâl-i hâhiş ve taleb ile tezkerelerini vâli-i müşârün-ileyh hazretlerine terk ve i‘tâ ve ‘akîb-i icrâda du‘â-yı vacîbü’l-edâ-yı şân ü şekve ve şevket-i şâhâne cümle taraflarından edâ ve asâkir-i şâhâne taraflarından dahî üç kere “pâdişâhım çok yaşa” du‘âsı bülend-avâz ile tertîl ve îfâ olunduktan sonra resmî geçid icrâ kılınmış ve mevâki‘den dahî hayli neferât terk-i tezkere eylemekte bulunmuş olduğundan anların dahî mikdârı ba‘dehu derc olunmak üzere bunun teşekküren gazetemize dercine ibtidâl kılındı.

Şehrîzor Sancâğı dâhilinde kâ’in Revândiz Kazâsı kâ’im-makâmı Said Efendinin ba‘zı harekât-ı irtigâbiyyesi vukû‘-ı tahkîk olunub şu hâl ve sıfatda bulınanların sâbit olacak medhal ve hareketlerine göre kânûnen mazhar ve mücâzât olmaları lâzım geleceğinden mûmâ-ileyhin der-‘akab ‘azl ve muhâkeme altına

vaz'ıyla yerine diğeri ta'yîn oluncaya kadar kazâ-i mezkûre muvakkat birinin ta'yîni merkez vilâyetden livâ-yı mezkûr mutasarrıflığına emr ve iş'âr olunmuş ve hitâm-ı muhâkemede netîce-i hâlin gazetemize dahî derciyle i'lân-ı mukarrer bulunmuşdur.

Irakın Esbâb-ı Tedennîsi ve Vesa'il-i Terakkîsi

Irakın esbâb-ı tedennîsi ve vesâil-i terakkîsi lâyıkiyle ve delâ'iliyle bilinmek için ibtidâ ahvâl-i maziyye ve keyfiyât-ı mevki'îyesinden bahs eylemeliyiz.

Arâzi-i Irakiyyenin hayret-bahş 'ukûl-ı beşer olân feyz (stn.3) ve bereketi ve ahâlisinin der-kâr ve müsellemler olân isti'dâd ve kabiliyetiyle berâber burası vaktiyle menba'-ı medeniyet ve menşe'-i envâ'-ı fûnûn ve ma'rifet iken bugünkü hâlî hakikat câlib-i nazar-ı dikkat bir keyfiyettir

Şu hâlin sebeb ve menşe'î im'ân-ı nazarla tedkîk olunur ise bunun tekâsül-i vatan-perverlik gibi bir sebebe 'atfiyla kabiliyyet ve isti'dâdlarından el-ân ümîdvâr bulunduğumuz sekencesini ta'yîb itmeye insâf-ı müsâ'ade göstermez zîrâ bir mülkün gerek zirâ'at ve hirâset ve gerek sanâyi' ve hırfet cihetiyle terakkisi ve servet-i ma'mûriyyetinin muhafazası o mülkün asâyiş ve istirâhatına muhtâc olduğu hâlde kıt'a-i Irakiyyenin ekser evkâtda nice vukû'atla asâyiş ve istirâhatı bozulmuş ve en sonra kurûn-ı âhîrede Hülâgu ve Timur gibi yağma-kerlerin gâret ve hasâratına dahî uğrayıb 'imâreti birdenbire mübeddel harâbî ve perîşânî olmuşdur.

Vak'an medeniyet ve terakkî dâ'iresinde yaşayan bir halk için kerdeş rüzgâr ber-teraf olduktan sonra yine telâfi-i mâfât itmek kâ'ide-i câriyye-i gönyeden olduğuna şüphe yoğisede ahvâl-i Irak şimdiye kadar buna kıyâs kabûl itmez bir hâlde devâm itmişdir çünkü Irak mesâfet-i kıt'ât ve memâlik-i sâ'ireye pek uzak olub kıt'ât-ı sâ'ire halkı mukaddemleri der-kâr olân zarûret ve ihtiyâclarından-nâşî mesâfenin ba'dine bakmayarak bundan istifâdeye çalışmakta oldukları hâlde sonraları git git anlar dahî Irakdan iktibâs itdikleri ma'lûmât üzerine çalışarak Iraka olân ihtiyâclarını oldukça azaltdıktan sonra sademât-ı vâkı'adan-nâşî memâlik-i mezkûrede fûnûn ve ma'rifetin tedennîsini görünce büsbütün ayak keserek Irakı bir hâl-i 'uzlet ve vahdetde bırakmışlar ve ehl-i Irak ise yek-diğerini ta'âkib iden vukû'ât-ı beliyyesiyle uğraşub ve emsâlî ilerüledikçe bunlar eski hâlinde kalub derecât-ı sâbıkasını i'ade itmeğe ve yine 'âleme muhtâc-ı ileyh olmağa meydân bulamamışlardır gerçi ahâli-i Irakın Timur vak'asından sonra Devlet-i 'Aliyye-i Osmânîyyenin tamâmi-i muhâfazası ve himâyet-i celîlesi tahtına girerek sâye-i 'adl-i Osmânîde mukaddemleri gibi asâyiş ve emniyyetleri muhtell olmamış isede o zaman hisse-i

Irakiyye hemen bugünkî derecesine tenezzül itmiş bulunduğundan yalnız kendi başlarına derecât-ı (s.6/stn.1) sâbikasını i'âde idemeyerek ve Devlet-i Osmânîyye ise kâh tevsî' kâh muhâfaza-i dâ'ire-i hükümranisi zımmında hâricle meşgûl bulunmasından-nâşî kıt'â-i mezkûrenin be-tekrâr ihyâ ve i'mârı esbâbını istihsâle vakt bulamayarak memâlik-i mezkûre şu görülen hâl ve derecede kalmıştır.

Şimdi sâye-i asâyiş-vâye-i cenâb-ı padişâhide Devlet-i 'Aliyye-i Osmânîyyenin şevket ve şânıyla berâber memleket ve ahâlînin refâh ve rahâtı ve servet ve ma'mûriyyeti devletin en birinci maksâdı olduğunu isbât itmiş bir 'asrda bulunduğumuzdan ve mukaddeman devletce te'sîs buyurulan tanzîmat ve tensikât-ı 'askeriyye mâddelerinden mu'ahheren teşkîl idilen vilâyet usûlünden maksad-ı aslî dahî mücerred şu netîce-i nâfi'a ve hayriyye iddügünden be-Lutfuhü te'âlâ işbu usûl ve kavâ'id-i celîle-i semeresiyle memâlik-i Irakiyyenin dahî refte ıslah-ı ahvâl ve umûruyla ma'mûriyyeti sâbikasının 'avdet ideceği teshîlât-ı İlahiyyeden me'mûl ve müntazırdır.

Bir mülkün 'umrânı o mülkte san'at ve ticâret tarîklerinin tevsî'iyle hâsıl olacağı mütehakkık ve müsellemler bir keyfiyyet olmağla Irakın ve sâ'il 'umrânı dahî şu husûsun husûlünden 'ibâret olub ancak ahâli-i Irakın san'at ve ticâretce ahâli-i sâ'ire derecesine vusûlî pek çok zamân ve tekellüfe muhtâc olduğına ve hâlbuki Irak arâzisinin ber-minvâl-i muharrer meydânda olan feyz ve bereketinden-nâşî memleketin sür'at-ı 'umrânını te'mîn ve tekeffül iden mâdde ancak zirâ'at iddügüne binâ-i san'at ve ticâret tarîklerinin dahî tevsî'ine yine ikdâm ve ihtimâm ile berâber asl nazar-ı dikkati zirâ'at mâddesinin bir derece-i matlûbeye îsâlî husûsuna 'atf itmek lâzım isede memleketine şimdiki gibi mahrecsiz kalacak olur ve mahsûlât-ı arziyyesini hârice çıkaramayûb burada yığılır kalur ise yine matlûb-ı hâsıl olamayacağı ve binâ-berîn mahrecsiz zirâ'atin terakkisinden dahî birşey istifâde olunamayacağı bedîhîdir.

İşte bu mukaddemâtdan anlaşılıyor ki ma'mûriyyet-i memlekete şimdi en birinci lâzım olan şey sâye-i ma'âlî-vâye-i hazret-i pâdişâhide nâ'il olduğumuz refâh ve râhat ve emniyyet içinde teksîr-i envâ'-i zirâ'atle berâber mahsûlât-ı arziyyemizi hârice çıkarmak için bir mahrece suhûletle îsâl itmekdir.

Irak için teksîr-i zirâ'atin levâzım ve esbâbından bahse-i hâcet hâcet yoğisede şimdiki gördüğümüz asâr-ı feyz ve bereket yalnız arâzinin kuvve-i nâbitesi semeresi olub bunun birkaç derece tevsî'iyle şimdikinden kat kat ziyâde mahsûlû'l-mukalliga ve her dürlü mahsûlât-ı nâfi'a yetiştirmeğe arzın kabiliyyeti ve nüfûs-ı

mevcûdenin kifâyeti meydânda iken bunun ilerü gidemeyüb gerü kalması efrâd-ı ahâlînin arâzî sâhibi olmamasından ve mahsûlât-ı arziyye üzerine ağır ağır virgüler konulmasından neş'et itmekle zirâ'at-i husûsun terâkiyyâtı için ibtidâ sekene-i memleketin hukûk-ı tasarrufiyyesi te'mîn idilerek efrâd-ı ahâlî ve zirâ'in arâzî sâhibi olması ve sâniyen mahsûlât-ı arziyye üzerinden alınan mürettebât-ı mîriyyenin ta'dil kılınması husûslarına muhtâcdır.

Mahrec bahsine gelince bu kıt'anın mevki'-i coğrafıyyesi iktizâsınca (stn.2) bunun için iki cihetden mahrec açılması mümkün olup bunun birincisi Basra körfezi tarîkiyle bahr-ı muhît-i Hindî ve ikincisi Fırat mahrecîdir.

Bahr-ı muhît-i Hindî mahrecinin keşf ü güşâdı külfet ve 'usretinin azlığına nazaran diğerlerine mereccah gibi görünür isede bu tarîkin mahrec açılması murâd olan Akdenize ba'd mesâfesiyle berâber bundan yalnız Basra ve civârı ve nihâyet Bağdada kadar Şatt-ı sevâhilî olân mahaller istifâde idebilüb daha yukarıları kemâ-kân hâl-ı tedennîde kalacağına ve nehr-i Fırat mahrecî ise Balise ve mümkün olursa Bireciğe kadar küşâd olunubda andan Akdenize kadar dahî şimendüfer rabt olunduğu sûretde bu mesâfenin Basra tarîkî mesâfesine nisbetle der-kâr olân kurbiyyetinde mâ'adâ bu sûretten hemen 'umûmen ehl-i Irak müstefid olacaklarına va 'ale'l-husûs şu tarîkin küşâdı münâsebetiyle şimdi 'âdetâ çöl ve bayâbandan 'ibâret olân sevâhil-i Fırat bi't-tedric ta Bireciğe kadar ma'mûr ve abâdan olacağına binâ'en işbu Fırat mahrecinin diğerine olân rüchâniyyeti meydândadır.

İşte Irakın yukarıda tafsîlen zikr ve beyân itdiğimiz esbâbdan tevellüd iden tedennîsinin derecâtı ve i'mârının vesâ'ilî şunlar olup bunların ise hakâyıkî vilâyetce dahî pîş-nazar ehemmiyete alınmağla bir yandan tarîk-i zirâ'atin vesâ'il-i tevsî'ini ve arâzinin hukûk-ı tasarrufiyyesini te'mîn için tâpû usûlünün ihdâsıyla diğer taraftan dahî zikr olan Fırat mahrecinin güşâdı esbâbının istihsâline müsâra'atla Bağdaddan Basraya kadar işlemekte bulunân beş kıt'a vapur kemâ-kân ol-suretle işleyerek yüsteyi kesmesin üzere Fırat için dahî Avrupadan iki kıt'a küçük vapur ve çend kıt'a tarâk makineleri sipâriş olunmuş ve bu cümle ile beraber işbu vapurlar gelinceye kadar vakt kayb idilmeyerek husûl-ı matlaba çalışılmak için Basra nâm küçük vapur Kurnadan dolaştırılarak Fırata idhâl olunmasıyla vapur-ı mezkûr bu def'a Anenin alt tarafından Hite kadar gitmiştir.

Havâli-i Irakiyyede ihmâl ve iskâl 'umûmen hayvanata tahmilen nakl olunmakda olub hâlbuki Anadolunun ve Rumilinin ekser mahallerinde olduğu gibi eşyânın 'araba ile nakl olunmasında ezher-i cihet yesr ü sühûlet der-kâr olunduğuna ve bâ husûs kıt'a-i Irakeynin ekser mahalleri 'araba işledilmeğe bi't-tab' müsâ'id ve müste'd bulunduğuna binâ'en ehl-i Irakı 'araba isti'mâline alışdırmak vilâyetce ittihâzı tasavvur olınân icrâât-ı nâfi'a cümlesinden ve Süleymaniyye Sancâğı dâhilinde kâ'in mahallerin ekserisi dağlık ve ormanlık olmasıyla anın dahî mümkün mertebe tesviyyesi çâresine bakılarak hiç olmaz ise şimdilik Zengibada kadar bir câdde açılması lâzimedden bulunmuş olmağın oraca hem bu mâddeyi fa'le getürmek ve hem de o civâr ormanlarının teftîş-i ahvâliyle bunlardan kat' olunacak kerestenin Şatt sâhiline naklî vesâ'lini aramak üzere vilâyet orman müfettişi re'isi Mösyö Razeski bir nefer mühendis ile berâber ol tarafa i'zâm kılınmış ve bu def'a vukû'-bulan iş'ârdan anlaşıldığına göre müfettiş-i mûmâ-ileyh ol tarafa bi'l-vusûl umûr-ı me'mûresine mübâşiret eylemiştir.

(stn.3)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

İran

İrân şâhı şehâmetlû Nasirüddin Hân hazretlerinin geçende li-eclî't-tenezzühü Sahrâyı geşt ü güzâra çıkdığı sırada kendisi meşhûr süvârî olmağla berâber atdan düşerek vefâtı vukû'-bulduğuna dâ'ir nefsi-i Tahranda bir tevâtür-i şâyi' olmuş ve şâh-ı müşârün-ileyh hâzretleri Tahrâna 'avdetinde bu havâdisi kendisi dahî bi'z-zât istimâ' itmiş olduğundan der-'akab icrâ-yı tahkîkâtla bu tevâtürü işâ'a ve kendüsünün vefâtı sözünü tefevvuh idenlerden bir çok kimsenin kulaklarını kestirmiş olduğu ekser gazetelerde görüldüğü misüllü bu keyfiyeti La-Türki gazetesi dahî derc ve neşr itdikden sonra İrânın medeniyyeti hakkında dahî birâz bahs eylemiştir.

Memâlik-i İraniyyenin ba'zı taraflarında eğerçi elân mücrimînin elleri kesilmek ve gözleri çıkarılmak gibi mu'âmele ile mücâzât oldukları rivâyet olunmakda isede şu hâl olsa olsa İranın tanzîmât-ı cedîde tahtına girmemiş olan eyâlât-ı vâlî ve kâ'im-makâmları tarafından icrâ olunabilüb yohsa tanzîmât-ı cedîdenin nefsi-i Tahranda mervî olân te'sîrâtına ve husûsuyla şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin ahâlî hakkında rivâyet olınân mu'âmelât-ı müşfika ve 'âdilesine nazaran Tahran içinde bu misüllü bir hareketin vukû'î teslîm olunamaz.

La-Türki gazetesinin şu husûsda olân efrât-ı mubâlağası şâyi'a-i mezkûreyi tefevvuh idenlerin kulakları kesilmesini bir daha böyle bed-havâdisî işidüb tefevvuh

itmeleri maksadına haml itmesinden anlaşılır çünkî 'âlemde insân olarak hiçbir kimse yokdurki kulağın zâhirde olân cismini kesmekle kuvve-i sem'in ibtâl idileceğini hükm itsün.

Sözi daha ziyâde uzâtmağa ne hâcet eğerçi şu havâdis sahîh ve mücrimînin kulakları kesilmekten maksad dahî gazete-i mezkûrun didiği gibi kuvve-i sem'i ibtâl ile ba'd-ezîn bu misüllü şâyi'ânın şuyû'unu men' itmek olsaydı o hâlde eşhâs-ı merkûmenin dilleri dahî kesilmek îcâb ider idi hâlbuki burası şu eracîfî neşr iden gazetenin dahî hâtırına gelmemiştir.

Geçen Mayısın yiğirmi yedinci günü memâlik-i İraniyyeden KirmanŞâhda ikisi cephesinde ve ikisi başının arka tarafında olarak dört gözü ve kaşları arasında bir burnu ve başının arka tarafında etden ve uçları siyah iki boynuzu olduğu ve ağzı dahî çenesinden aşağı bulunduğî hâlde bir erkek çocuk tevellüd idüb iki sâ'at kadar yaşadktan sonra vefât eylemiş olduğu mahallî havâdisindendir.

Memalik-i İraniyyeden Kum ve Kaşan taraflarında bu aralık kolera 'illeti zuhûr eylemiş olduğu rivâyet olunmakda isede İnşallah bu rivâyetin aslî yokdur.

Sayı: 4

Tarih: 26 Rebi'ü'l-Evvel 1286/ 24 Haziran 1285

s.7/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Dileym Sancâğı dâhilinde kâ'in Ane nâhiyesi müdürüyle nâ'ibinin hilâf-ı usûl ve kâ'ide bâ'zı ma'hûzât ve irtikâbâtî haber alınub eğerçi ma'hûzât denilen şeyler cüz'iyâtdan isede nizâm u kânûn karşusunda az ve çok müsâvî olduğundan ve bu misüllü mâddeler vilâyetce pek aşırı nazar-ı i'tinâ ve ehemmiyyetde bulunduğundan tahkîk-i keyfiyyet için cânib-i vilâyetden bir me'mûr-ı mahsûsî gönderilmişdi me'mûr-ı mûmâ-ileyhin mahalline vusûlünde meclisce icrâ idildiği tahkîkât ve muhâkemede müdür ve nâ'ib-i mûmâ-ileyhümânın hilâf-ı nizâm u kâ'ide resm nâmiyle ve nâm-ı aherle bin altı yüz bu kadar gurûş ma'hûzâtları olduğu tahakkuk idüb kendüleri dahî buna cür'etlerini i'tirâf iderek meblağ-ı mezbûrun redd ve i'âdesi için memhûr-ı sened dahî virmiş olduklarından me'muriyyetlerinde bekâsı şöyle dursun yalnız 'azilleriyle dahî iktifâ olunamayarak kânûnen tertîb idecek cezâ ile mücâzât olunması lâzım geleceğinden mûmâ-ileyhümânın der-'akab 'azliyle yerlerine

diğerleri ta'yîn kılınarak kendileri li-ecli'l-muhâkeme merkez-i vilâyete celb olunmak üzeredir.

(Mekteb-i Sanâyi')

Bir memleketin istikbâlde kesb ideceği hâl-i istihrâc ve istidlâl itmek için yalnız o memleketin hâl-i hâzır etfâline medd-i nazar-ı imtihân kifâyet eyler çünkü o memleket on beş yirmi sene sonra şimdiki etfâlin eyâdi-i idâresine geçeceği cihetle çocuklar hâl-i hâzırda ne tavr ve hareketde iseler istikbâlde memleketlerini yine o tavr ve terbiyyelerinin muktezâsı üzere idâre edecekleri isbâta muhtâc değildir.

Terbiyye-i etfâlın şu küçük mukaddime ile dahî bir kat daha teşrîh olunân ehemmiyeti iktizâsınca evlâdı olân her sınıf halk çocuklarının ilerüde hem mülk ü milletine ve hemde kendi (stn.2) nefslerine yarayacak bir sûretle terbiyyesini 'alâ-kadar mirat-behem ihtimâm itmeleri velîleri üzerine ve velîsi olmayanların ta'lîm ve terbiyyesi 'ale'l-'umûm sekine-i memlekete lâzım ve belki vâcîbdir binâ-berîn ibtidâ mahallat ve kurâya lâzım olân sıbyân mektebelerinin ve andan sonra sırasıyla ikinci ve üçüncü derecedeki mekâtibin tanzîmiyle şu maksadın tabî'î husûle geleceğinde şübhe yoğ isede bunların yapılub vücûda gelmesi evvel-i emirde bir idâre-i mahsûsa tertîb ve ihdâsı ve masârifâtına karşuluk tedârikî ve usûl ve kavâ'idinin te'sîsî gibi bir çok mukaddemât ve icrââtla ve bunlar dâhi vâkt u zamâna muhtâc olmakla beraber sûret-i cereyânı dahî 'umûm-ı etfâl ve sıbyâna mahsûs olub hâlbuki şimdi sükâklarda ve bir hâl-i acz ve fakr u zarûret içinde bir çok etfâl görülüyor ki velî ve mürebbiyeleri olmadığı cihetle boş boşuna gezerler ve ömr ü vakt-i 'azîzlerini mezellet ve sefâlet içinde geçirirler ilerüde mekteb-i 'umûmiyyenin tanzîm ve ıslâhından sonra dahî bu makûleler için mahsûsen bir mahall-i i'âşe ve idâre lâzım olduğundan bunların şimdiden bir çâresine bakılması hükûmet-i seniyyenin zimmet-i himmetine 'â'id olân umûrun kısm-ı mukaddem ve mu'âzzamîdir.

Fi'l-hakîka bu misüllü etfâl-i hâlî üzere terk olunarak ve hiçbir güne terbiyye göremiyerek sükâklarda zelîl ve sefil büyüyüde havâyic-i zarûriyyesini sa'y-ı destiyile tedrâk ideceği zamân hulûl idinceye kadar tabî'î sû-i ahlâk kesb ideceğinden vâsıl sen rüşd ü kemâl olduklarından sonra dahî cehl ve 'adem-i terbiyye-i seyyi'esiyle esbâb-ı ma'îşetlerini bulub idâreden 'âciz kalacaklarından başka şer' ü kanûnun ve 'akl-ı insâniyyenin cevâz gösteremeyeceği ahvâl ve harekât-ı na-becâya tasaddî edecekleri ve bakiyye-i 'ömr ü 'azîzlerini ya mahbesde veya bir dâ'ire-i züll ve hakâretde geçirecekleri emsâl-i 'adîdesiyle zâhir ve eşkârdır.

Sâye-i ihsân-vâye-i cenâb-ı pâdişâhide devletimizin nazar-ı dikkat ve ehemmiyeti mahzan millet ü memleketin esbâb-ı terakkiyyesini istihsâle ma'tûf olan şu zamânda işbu keyfiyyet dahî pîş-i nazar-ı ehmmiyete alınmasıyla o makûle velî ve mürebbiyesi olmamakdan-nâşî tamâmı terbiyye ve ta'allüm zamânlarını ya'nî av-ân-ı tıfûlîyetlerini sükâklada ve züll ü sefâlet içinde geçirmekde bulunân biçâr-kân edfâl infâk ve iksâ ve ta'lîm ve terbiyye ile (stn.3) evvelki ahvâl-i esef iştimâllerini mûceb-i memnûniyyet ve mefharet bir hâle tahvîl eylemek ve bu vechle hâl-ı hâzır etfâlinin 'umûmını ilerüde mülk ve milletlerine yarayacak bir tarîke sevkle vatan ve evlâd-ı vatanın terakkiyyât âtiyyesini te'min eden esbâbı şimdiden tahsîl itmek için memâlik-i mahrûsenin cihât-ı mûte'addidesinde ıslâhhâneler ve sanâyi' mektepleri teşkîl olunduğu gibi bu kere Bağdad vilâyeti merkezinde dahî bir mekteb-i sanâyi' gûşâd olunmuş ve şimdiye kadar mekteb-i mezkûre kayd ve idhâl olinân 'acze ve bivâyegân etfâlin mikdârı yüz neferi tecâvüz itmiştir.

Mekteb-i mezkûr derûnunda en ziyâde lüzûm ve ehemmiyeti olan sanâyi' ile sanâyi' -i mezkûreye teferrû' iden 'ulûm ve fûnûnun ta'lîm ve tadrîsi nizâm-nâmesi ahkâmından isede teymürçülük ve marangozluk gibi büyük san'atların mekteb dâhilinde ta'lîm ve tadrîsi bir tâkım alât ve edavât-ı tedârikinde muhtâc olduğına ve mektebin her dü(r)lü levâzımını ikmâl ile derece-i matlûbeye îsâlî esbâbının istihsâline teşebbüs olunmuş isede bunların ikmâl ve itmâmı vakte tevakkuf ideceğine binâ'en bunun için uzun uzadıya vakt kaybedilmemek üzere teymürçülük ve marangozluk san'atına tefrîk olinân şâkirdânın şimdilik Bağdadda kâ'in tersâne fabrikasında ve müretteblik sınıfına ayrılanların matba'a-i vilâyetde ve terzicilik ve kunduracılık ve akmişe dokumacılığı san'atlarının dahî mekteb-i derûnunda ta'lîmine karar virilerek ol-vechle icrâsına ve iktizâ iden hocaların dahî ta'yîniyle her sınıf şâkirdânın okudub yazdırılmasına i'tinâ olunmakda bulunmuşdur.

Gazeteler ba'zı ahvâlde hükûmetle ahâli beyninde bir vâsita ve tercümân mesâbesinde olduğu gazetemizin mukaddimesinde işâret olunmuş idi işte bunun bir misâli olmak üzere bu def'a ihtiyâr meclisleri a'zâsının sûret-i intihâbı hakkında neşr olinân Türkçe beyânâmenin halkca ahkâmı kolay anlaşılmaq için su'ûbet çekilmekde 'Arabîyye tercüme ve tab'î ricâsıyla Cedîd Hasan Pâşâ mahallesi muhtarı Seyyid Abdülkuddüs imzâsıyla matba'amıza bir varaka gönderilmiştir.

Vâki'an hükûmet-i seniyyenin icrâât vakı'ası üzerine ahâliye teferrû' iden vezâyifin îfâsından ahâlî için tarîk-i yûsr ve suhûleti tercîh itmek hükûmet-i

seniyyenin zimmet-i ‘adâletine (s.8/stn.1) müterettib olduğına ve eğerçi Devlet-i ‘Aliyye-i Osmâniyyenin lisân-ı resmîsi Türkçe olmakdan-nâşî husûsât-ı resmiyyede ancak lisân-ı mezkûrun isti‘mâlî kâa‘ideden isede cânib-i hükûmetden ahâliye hitâben neşr olınân beyânnâme ve i‘lânnâme gibi şeylerin Arabçaya dahî tercümesi tefhîm ve tefehhümde suhûleti mûcib olacağına binâ’en ba’d-ezin bu makûle i‘lânât ve tenbihâtın Türkçesiyle Arabçasının dahî birlikde tab‘ ve neşr olunacağını sâhib-i varakaya tebşîr eyler ve bu cümle ile berâber bir halk için hükûmet-i metbû‘asının lisân-ı resmîsini bilmekliğin lüzûmî vâreste-i ta‘rîf ve tafsîl olduğundan sâhib-i varaka ile devlet-i metbû‘alarının lisân-ı resmîsini bilmeyen sâ’irlerine hükûmet-i metbû‘alarının lisân-ı resmîsi olân Türkçeyi öğrenmelerini tavsiye ideriz.

Havâli-i Irakeynin ‘umûm-ı şehir ve kasabâtında olunduğı misüllü Bağdad şehrinin dahî sûkâkları gayr-i müstakîm bir sûretde oldukdan başka bunlardan beş altı arşûn vüs‘atında sûkâk pek az ve nâdir olub ekserisi üç arşûndan bir buçuk arşûna kadar zayf ve sûkâklarda kaldırım dahî olmadığı cihetle kışın kesretle yağmurlar yağmağa başladığı vakt ‘âdetâ geçilmez derecede çamur olmasından-nâşî bunların bir sûret-i hasene ve matlûbeye ifrâğî lâzımeden olub kaldığı memleketin bu misüllü nezâfet ve ta‘mirâtına nezâret itmek için bir dâ’ire-i belediyye mevcûd isede Bağdad şehir-i cesîmî sûkâklarından Ağlebi şu hâlde olub bununla beraber ebniye-i mevcûde kâmilten tuğladan yapılmış kâr-gîr olmasıyla bunların tevsî‘î ne kadar müşkül ise bu havâlide taşın pek az ve kıymetdâr olması münâsebetiyle kaldırımaların inşâ ve i‘mâlî dahî ol-kadar düşvâr bir keyfiyyet olduğundan şimdiye kadar bu husûsa teşebbüs kılınmamış idi.

Zikr olınân dâ’ire-i belediyye bu kere bir kat daha tevsî‘ idilerek memleketin her dürlü tanzîfâtına dikkat ve ehemmiyetle bakmakta olduğu gibi işidildiğine göre şu sûkâkların tevsî‘ ve kaldırımaların tanzîmî husûsuna dahî bir çâre aramakda isede ber-minvâl-i muharrer kaldırım yapmak için taşın killet ve nedretinden-nâşî taş kaldırım inşâsı mümkün olmayub fakat ma‘denlerinin kesretinden dolayı zift hem çok ve hem de ucûz olduğına ve şimdi Avrupada dahî taşdan kaldırım inşâsı sûreti terk olunarak ekser mahallerde kaldırım zift ve kum karışdırılıub yapılmakda bulunduğuna binâ’en buraca dahî ol-vechle inşâsı mevki‘in hâline nisbetle ehven ve eshel olacağı dâ’ire-i mezkûrece ... (yazı silik) kılınmış ve fakat buranın der-kâr olân harâreti zift kaldırım i‘mâlîne müsâ‘id olub olmadığı

muhtâc-ı tecrübe bulunmuş olduğundan vakfa 'â'id olarak geçenlerde tevsi'ine başlanılan Yılcılar çârşusunun iki tarafında ikişer buçuk zirâ' tavlında taşdan yapılması mukarrer olân beş arşûn kadar piyâde kaldırımından mâ'adâ vasat tarîke kalan yedi zirâ' 'araba ve bârgîr yolunun li-ecli't-tecrübe işbu zift mahlûtundan inşâsıyla ilerüde nef' ve fâ'idesi anlaşılır ise bu sûretin sâ'ir sûkâklara dahî ta'mîri husûsuna karar virilmiş ve iktizâsının icrâsına teşebbüs kılınmış olduğu işidilmiştir.

(stn. 2)

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Avrupa ile Hindistan beyninde olân mesâfenin taksîrî ve iki kıt'â beyninde âmed ü şûdun teshîlî zımnında Bahr-ı Ahmerî Akdenizle birleştirmek için birçok vaktten beri hafr olunmakta bulınân Süveyş Cedveli bu sene hitâm bularak gelecek Eylülün on beşinci günü güşâd olunması mukarrerdir.

Zikr olınân cedvel nev'-i beşerin şimdiye kadar muvaffak oldukları e'âzım-ı 'ameliyâtın birisi ve belki en ehemmiyetlisi olmakdan-nâşî bunu feth ü güşâdı günü icrâ olunacak resm-i vâlâda hâzır bulunmak üzere Avrupa hükümdârânından ve hükümdâr fâmiyâsına mensûb zevâtdan ekserisinin Mısır'a 'azîmet idecekleri misüllü zât-ı şevket-simât hazret-i pâdişâhının dahî resm-i mezkûrda riyâset itmek üzere Mısır'ı teşrîf buyuracakları ekseri gazetelerde görülmüştür.

Muhibb gazetesinin bu mâdde hakkında Mısırdan aldığı mektûb üzerine derc eylediği bir bend me'aline nazaran resm-i mezkûrda hâzır bulunacak zevâtın ikâmetî için zikr olınân cedvel üzerine gayet cesîm ve mükellef bir sarây inşâsı hidîv-i Mısır fehâmetlü devletlü İsmail Pâşâ hazretleri tarafından emr ü irâde buyurulmuş olmakdan-nâşî sarây-ı mezkûrun Ağustos gâyesine kadar ikmâl ve itmâmı zımnında yevmî beş binden mütecâviz 'amele işledilmekte olduğu ve mefrûşâtı ve levâzımât-ı sâ'iresi dahî şimdiden Avrupa fabrikalarına sipârîş kılındığı anlaşılmışdır.

Zekûr ve inâs-ı eytâm-ı İslâmın ta'lîm ve terbiyyeleri için bâ-irâde-i seniyye geçende Der-Sa'âdetde teşkîl buyrulmuş olân (Dâru'ş-Şafaka) nâm mektebin bir şu'besi olarak zekûr ve inâs yüz nefer eytâm-ı İslâmın istî'âb ve idâresine kâfi olacak mertebe bir mektebin dahî bu sene vilâyet-i celîlesinin merkez idâresi olân Saray şehrinde inşâ ve teşkîline mübâşiret kılınmış ve İzmir vilâyetinde dahî bir ıslâhhâne güşâdıyla şimdiye kadar kayd ve idhâl kılınan bî-vâyeğân etfâlin 'adedî

yüz neferî tecâvüz eylemiş idüğü Der-Sa'âdet gazetelerinde resîde-i nazar-ı memnûniyetimiz olmuştur.

Zabtiyyeye dâ'ir vukû'ât ve havâdisat-ı lâzıme-yi derc ve neşr itmek üzere Der-Sa'âdetde zabtiyye-i müşîriyyet-i celîlesi tarafından (vekâyi' zabtiye) nâmıyla bir gazete tab' ve neşr olunmağa başlamış olduğu gibi Trabzon vilâyet-i celîlesinde dahî (Trabzon) ismiyle bir vilâyet gazetesi çıkarılmağa ibtîdâr olunmuştur.

(stn.3)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

(Politika)

Geçen nüshamızda Avrupa politikasından bahsettiğimiz sırada Avrupaca şimdi ezhân-ı 'umûmiyyeyi işgâl idecek gibi bir mes'ele olmadığını derc ü der-miyân itmişdik bu def'a resîde-i nazar-ı mütâla'amız olân gazetelerin hulâsa-i münderecâtına nazaran Avrupa düvel-i mu'azzaması hemen kâmilen kendü işleriyle meşgûl oldukları cihetle 'umûmî politikada kemâkân sükûnet ve Avrupanın her tarafında 'alâyim-i emn ü istirâhat bâkî olub gerçi Fransada mecâlis a'zâsının intihâbı esnâsında hükûmet-i imparatoryadan memnûn olmayarak cumhûriyyet usûlî arzûsunda olânlar kendi hem efkârlarının tahrîkiyle ba'zı mertebe hareket-i nâ-marâziyyeye teşebbüs itmiş iselerde taraf-ı hükûmetden teşebbüs olinân tedâbir-i serî'a üzerine hâlât-ı mezkûre ber-taraf idilerek intihâb husûsî dahî hükûmetin matlûbî vechle hâsıl olmağla erbâb-ı dânişden ba'zı dür-endişelerin şu mes'eleden tevellüd ideceğini zann itmekde oldukları netîce-i vahîme 'akîm çıkmıştır.

Avrupanın şu sükût u sükûnetinin müte'addid esbâbı var isede bunun en başlıcalarından birincisi Prusyanın umûr u dâhiliyyesiyle iştigâl iderek Almanyayı cenûbî hükûmetlerini dahî yutmak için kurmuş olduğu poitikayı kurcalayub Fransa ve Avusturyayı ku(r)şkulandurmamakda olması ve ikincisi dahî Rusya devleti bir müddetden berü vird-i zebânî olân (Mes'ele-i Şarkiyye) kelimâtını bu yakında telaffuz itmediğinden dolayı buna karşı olân Osmanlı ve İngiltere ve Fransa ittifâkının mukâbelede ve muhâtabada bulunmamasıdır.

Geçen nüshamızda dahî bir nebzecek beyân olunduğı üzere Rusya devletinin Asya-yı Vustâ taraflarında tutduğı politika 'umûmun ve husûsiyle İngiltere devletinin nazar-ı dikkatini celb itdiğinden-nâşî erbâb-ı mütâla'a Rusyanın işbu tevsî'-i mülk-i dâ'iyyesinden rücû'î için ilerüde bir mes'ele çıkacağı ihtimâlini teslim itmekde iselerde devlet-i müşârün-ileyhânın bu bâbda muhterizâne davranışda ve bu bâbda

Petersburgdan çekilen telgrâfnâmeler Rusyanın tevsî'-i mülk-i dâ'iyyesinde olması efkârını cerh ve inkâr itmekde bulunmasına nazaran devlet-i müşârün-ileyhânın işbu Asya-yı Vustâ mâddesinde bu yakında bir mes'ele çıkaracak dereceye kadar varamayacağı anlaşılır ve Petersburgdan çekilüb Levand-Times gazetesinde görülmegle sûret-i mütercimesi âtîde münderic bulınân telgrâfnâme dahî bu mülâhazayı mü'eyyed görünür.

“Rusya devletinin vaktiyle üzerine “asker sevk itmek üzere bulunduğuna dâ'ir bu mübâyide bir tevâtür-i şuyû'-bulmuş isede şâyi'a-i mezkûrenin asl ve esâsı olmayub sarf-ı erâcîf kabîlindedir.

Devlet-i müşârün-ileyhânın Asya-yı Vustâyı ordularında hiçbir gûne tedârikât-ı harbiyyeye teşebbüs olundığı yokdur”.

Sayı: 5

Tarih: 3 Rebi'ü'l-Ahir 1286/ 1 Temmuz 1285

s.9/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Defterdâr-ı vilâyet Sa'âdetlü Asaf Efendi diğerk bir me'mûriyyet-i devletde istihdâm olunacağı cihetle vilâyet defterdarlığı Cezâyir-i Bahr-i Sefîd defterdarı sâbık Sa'âdetlü Ahmet Rasim Efendi hazretlerine tevcîh buyrulmuşdur.

(İ'lân-ı Resmî)

Hükûmetce vâz' olunacak her dürlü nizâmâtın ahkâmın halkca ma'lûm olarak herkesin ana tatbîk-i hareket itmesi lâzimedden olmağla şimdiye kadar yapılmış ve mevki'-i icrâyâ konulmuş olân kavânîn ve nizâmâtın nush-ı matbû'âları i'lân kılınmış olduğu misüllü bâ'd-ezîn dahî mevki'-i icrâyâ konulacak her nev'-i nizâmât (Zevrâ') gazetesinin dercle i'lân olunacağından bu vechle i'lân kılınub 'umûmun ma'lûmî olmuş olân nizâmın hilâfına hareket idenlerin nizâmdan haberi olmadığından bahsle ideceği i'tizar- makbûl olmayacağından keyfiyyet cümlenin ma'lûmî olmak üzere ihtâr olunur.

(İhtâr)

Bağdad Vilâyeti dâhilinde kâ'in ba'zı mahallerden Der-Sa'âdet gazetelerine yazılan muharrerâtta vilâyetce daha mevki'-i müzâkerede olân veyâhûd henüz derdest-i teşebbüs bulınân şeyler yapılub bitmiş gibi gösterilmekde olub ez-cümle nehr-i

Fıratda işletdirilmesi mukarrer olân vapurların Dicle'den Fırat'a mürûrlarını teshîl için hafr ve tathîrine başlanmış olân cedvelî açılıb bitmiş ve Fırat ile Basradan dış deniz ve Babülmendeb tarîkiyle Cidde arasında işlemek için Avrupaya sipâriş olınân vapurlar Basraya gelmiş ve ma'denler çıkarılıb işlenmeğe başlamış gibi ba'zı mübâlağa-âmîz işâret ile vilâyet-i teşebbüsât ve icrââtı bir sûret-i fevka'l-'âdede inzâr-ı 'umûmiyyeye konulmak isteniliyor.

(stn.2) Zikr olunân muhbirlerin icrâât-ı vilâyeti şu sûrette göstermeleri muttasıf oldukları gayret ve hamiyet-i milliyeden-nâşî memleketin her tarafında ma'mûriyyet ve terakkîyi te'mîn ve tekeffül mevâddın burada dâhi bir dakika akdem mevki'-i icrâya konulmasını müştâkâne intizâr eylemekte olmalarından ileri gelüb bunların vesâ'ir emsâlinin şu niyyât ve âmâl-i hasenesî vâkı'ân-ı bi'l-vücûh sezâ-vâr minnet ü teşekkürdür lâkin devletlü vâlî pâşâ hazretlerinin geçen seksen üç senesinde Tuna Vilâyetinde ictimâ' iden meclis-i 'umûmiyyede îrâd iderek o zamân Tuna gazetesine derc olunmuş olân makâlede dahî beyân olunduğu üzere henüz tasavvurda olân bir şeye (der-dest-i icrâ) ve der-dest-i icrâ olâna (teşebbüs olunmuş) ve teşebbüs olınân a (yapılıb bitmiş) demek kâ'ide-i müttehizeden olmayub henüz tasavvurda olân bir mâdde kâale dahî alınmayarak icrâsına teşebbüs olınân şeye der-dest-i icrâ ve yapılıb bitmiş olâna bitmiş dinilmeside evrâk-ı havâdise derc olunacak şeylerin ise beheme-hâl tekmîl olunarak semeresi müşâhede olunmağa başlamış olân mevâddan bulunması lâzım ve lâbüdd olduğına ve vâlî-i pâşâ hazretlerinin Bağdada vusûlünden berü yapılan ve âsâr ve semeresi görülen şeyler gazetemizle i'lân olunduğu misüllü bundan böyle dahî yapılacak şeyler yapılıb bitdiği ve semere-i bâğiresi görülerek gazeteye derc olunmak sırası geldiği vakt tafsîlâtıyla derc ve neşr olunacağından icrâât-ı vilâyet hakkında en doğru ve sahîh ma'lûmatın gazetemizden alınacağı der-kâr bulunacağına binâ'en Der-Sa'âdet gazetelerine mektûb yazılarak vatanlarının terakkiyyâtına o yüzden hizmet ve himmet iden gayret-mendânın mahzâ gazetemize ta'alluk iden şu vazîfeye müdâhele itmeyerek memleketlerinin sâ'ir ahvâlinden bahs itmelerini hâlisâne ihtâr ve iltimâs ideriz.

Vilâyet usûlî iktizâsınca Bağdad vilâyetini on sancâğa taksîm olunduğunu geçen (iki) nümerolu nüshamıza derc ile beyân eylemişdik elviye-i mezkûreden Bağdad, Şehrîzor, Musul, Basra, Kerbela ve Divaniyye sancâkları kâmilen vilâyet usûlî altına alınarak mutasarrıflarına ta'lîmât-ı mukteziyye verildiği ve bunlardan merkez-i vilâyete gelmiş olânlarına îcâbı vechle vesâyâ-yı şifâhiyye dahî icrâ

olunduğı misüllü bu kere Süleymaniyye mutasarrıfı Sa'âdetlü Mazhar Pâşâ dahî merkez-i vilâyete (stn.3) celb olunarak livâ-i mezkûrca dâhî usûl-i vilâyetin vâz' ve tesîsî ve kazâ ve nâhiyelerinin tertîb ve tefrîkî bi'l-müzâkere kararlaştırılarak yedine nizâmât ve ta'lîmât-ı mukteziyye virilmiş ve bundan sonra Ammâre ve Dileym ve Mentifik sancâklarının dahî vilâyet usûlî altına alınmasına teşebbüs kılınmıştır.

Ba'zı mahallerde miyâh câriyyenin fikdânından-nâşî ehemmiyetlisi su için zarûret çekmekte olup hâlbuki Avrupada îcâd olınân burgu makinalarıyla bu misüllü mahallerden su ihrâcı kolay olduğına ve bu sûretin susuzluktan-nâşî zirâ'ati girü kalmış olân mahaller için emr-i zirâ'ate dahî medârî olacağına binâ'en hâricden zirâ'at âlâtı celb idecek olânların resm-i gümrükden mu'âfiyyeti için çend sene mukaddem ta'yîn ve tahdîd kılınmış olân on sene müddet-i mu'âfiyyet zarfında işbu burgu makinalarından mübâya'a ve celb idecek olânların dahî resm-i mezkûrdan afvı husûsuna irâde-i senîyye şeref-ta'alluk itmiş olunmağla keyfiyyet gazetemize dahî derce i'lân olunur.

(Dileymden Mektûb)

Aneze 'aşâyirinden er-Refdi 'aşîretinin şeyhî Sacidin işbu Haziranın onuncu Çehâr-şenbe günü elli merdûf (bir deveyi iki nefer olarak binmiş olân süvârî) ve üç yüz atlu ile Şammar 'aşîreti üzerine gitmek için Ramadi kal'asına karîb Toy nâm mahAlle gelindiği ve oradan Fıratı geçmek üzere bulunduğı haber virilmekle derhâl cânib-i hükûmetden 'asker sevk olunarak Fıratı mürûrları men' edilmiş ve bunun üzerine içlerinden yüz elli kadar süvârî mesken ve me'vâlarına 'avdet itmiş isede merkûm Sacid kusûr âtlu ve merdûfî bi'l-istishâb çölden dolaşarak Ane ve Hadise arasındaki geçidden Fıratı mürûr ile Şammar üzerine hareket eylemiştir merkûmun Şammarlu keyfiyyet-i mücâdelesî 'avdetinde işidülûb anlaşılacağından 'avdet itdikleri zamân bu husûsa dâ'ir alınacak ma'lûmât tafsîlen iş'âr kılınur.

(Mevâdd-ı 'askeriyye)

Altıncı Ordu-yı Hümâyûn mensûbâtından olup muvakkat Diyarbekir ve Mardin mevki'lerinde bulınân saff-ı piyâde dördüncü alayın birinci ve üçüncü tâbûrlarının ordu dâ'iresine alınması (s.10/stn.1) makâm-ı celîl ser-'askerîden irâde ve iş'âr buyrulmakdan-nâşî mezkûr tâbûrlardan birinci tâbûrun Musula ve üçüncü tâbûrun dahî muvakkat İmadiyye mevki'lerine gönderilmeleri hakkında kûmândânlarına emr virilmiştir.

Saff-1 süvârî ikinci alâyın birinci binbaşısı Ahmed Efendinin vukû'-1 vefâtına mebnî yerine birinci ejder alâyının ikinci binbaşısı Şaban Ağânın birinci ve ağâ-yı mûmâ-ileyhin yerine dahî alây-1 mezkûrun alây emînî Şakir Efendinin ikinci binbaşı ta'yîn kılındıkları misüllü alây-1 mezkûrun kezâlik vefât iden ikinci binbaşısı Hasan Ağânın yerine dahî sağ kol ağâsı Bahaeddin Efendi binbaşı-i sâni ve saff-1 piyâde dördüncü alâyın ikinci tâbûrî binbaşısı Hasan Efendinin akdemce açığa çıkarılarak geçenlerde Der-Sa'âdete celb olunması mebnî yerine saff-1 piyâde üçüncü alâyının alây emînî Mehmed Efendi binbaşı ve efendi-i mûmâ-ileyhin yerine dâhi mezkûr dördüncü alâyın üçüncü tâbûrî sağ kol ağâsı Abdülkâdir Efendi alây emini nasb ve ta'yîn buyurulmuştur.

Süvârî birinci ejder alâyının münhâl olan sol kol ağâlık mahalline alây-1 mezkûrun beşinci bölüğü yüzbaşısı Kerküklü Hüseyin Ağâ ve anın yerine dahî rütbe-i hâliyyesiyle açıkda bulunân esvâb emînî Hacı Mehmed Efendi nasb olunmuştur.

Tâpû ile tefvîz olınân arâzinin yalnız evlâda intikâlî Tâpû-i Kânûnnâme-i Hümâyûnî ahkâmı iktizâsından olduğu hâlde işbu intikâl mâddesinin tevsî'î husûsuna bundan iki sene mukaddem erzân buyurulan müsâ'ade-i seniyye cenâb-ı pâdişâhî üzerine bu misüllü arâzinin dahî 'âdetâ emlak-ı sâ'ire misüllü evlâd ve ahfâda ve zevc ve zevceye ve karındâşa intikâlî hakkında bir kânûn-ı cedîd vaz' u nush-ı müte'addidesi her tarafa bi'l-irsâl-i ahkâm-ı celîlesi neşr ve i'lân olunmuş isede kânûn-ı mezkûr bu havâlîce her tarafa neşr olunmamış olduğu cihetle ekser-i halk arâzi-i emîriyyenin eski kânûn üzere evlâddan mâ'adâsına intikâl itmeyecek zânında bulduklarına ve bu kere tâpû usûlünün buralarca dahî icrâsına teşebbüs olunmasıyla herkesin hakikat-ı mâddeyi bilmesi lâzım geldiğine binâ'en keyfiyyet cümlenin ma'lûmî olmak için kânûn-ı cedîd-i mezkûrun gazetemize dercle i'lânı irâde buyurulmağla ber-vech-i âtî derc ve i'lân olunur.

Mücerred teshîl-i mu'âmelât ile emr-i zirâ'at ve ticâretin ve o cihetle servet ve ma'mûriyyet-i memleketin bir kat daha tezyîd ve tevsî'î maksadıyla bâ-tâpû bu tasarruf oluna gelen arâzi-i emîriyye ve mevkûfenin usûl-i intikâlâtî hakkında karâr-ı kiber olan müsâ'adât-ı seniyye ber-vech-i âtî beyân olunur.

Birinci Mâdde- Bâ-tâpû tasarruf olınân arâzi-yi emîriyye ve mevkûfenin evlâd-ı zekûr ve inâsa mütesâviyyen intikâlî hakkında arâzi-i kânûn-nâme-i hümâyûnun ta'yîn eylediği ahkâm ve müsâ'ade kemâ-kân bâkî olub fakat arâzi-i emîriyye ve mevkûfe mutasarrıflarının evlâd-ı zekûr ve inâsı mevcûd olmadığı hâlde

'uhdesinde bulunân arâzi sâniyen ahfâdına ya'nî evlâd-ı zekûr ve inâsın oğluna ve kızına sâlîsen baba ve anasına (stn.2) râbi'an li-ebeveyn ve li-eb er karındâşına hâmîsen li-ebeveyn ve li-eb kız karındâşına sâdisen li-ümm er karındâşına sâbi'an li-ümm kız karındâşına bilâ-bedel mütesâviyyen intikâl idecektir ve ta'dâd olan verâseden berî bulunmadığı takdîrde sâminen zevceden zevceye zevceden zevce intikâl eyleyecektir.

İkinci Mâdde- Bâlâda derecâtı ta'yîn olan hakk-ı intikâl ashâbından birinci derecede i'tibâr olan verâse mevcûd iken ikinci derecede bulunân verâse hakk-ı intikâl nâ'il olmayacaktır mes'ele evlâdı var iken ahfâda ahfâd mevcûd iken ebeveyne arâzi intikâl itmeyüb fakat baba ve anasının hayâtında vefât iden evlâd-ı zekûr ve inâsın evlâdı evlâd makâmına kâ'im olarak ced ve ceddelerinden baba ve analarına intikâl edecek hisse kendülerine intikâl ideceği misüllü yalnız ebeveynden li-ümm kız karındâşına kadar hakk-ı intikâl ashâbından bulunân veraseye intikâl edecek arâziden dahî zevc ve zevceye birer rub' hisse intikâl eyleyecektir ve evlâd ve ahfâd var iken zevc ve zevcenin arâziden hisse almağa salâhiyyeti olmayacaktır.

Üçüncü Mâdde- Gerek te'mîn-i deyn için cârî olan ferâğ-ı bi'l-vefâ usûlî ve gerek medyûnun vefâ-i ferâğ olunmamış olan arâzinin hayâtında veya vefâtında îfâ-yı deyn idebileceği ahvâl ve mu'âmelât-ı nizâmât-ı mahsûse ile ta'yîn olunacaktır.

Dördüncü Mâdde- Mülk-nâme-i hümayûn ile tasarruf olan çiftlikât ve arâzi-i sâ'ire hakkında dahî tamâmiyle arâzi-i emîriyye ve mevkûfe mu'âmelâtı icrâ kılınub fakat bunlardan alınmakta olan mü'eccele-i seneviyye kâ'ide-i mahsûsasına tatbîkân kemâ-kân ahz ve istifâ olunacaktır.

Beşinci Mâdde- Arâzi-yi emîriyye ve mevkûfe üzerinde bulunân ebniyye ve eşcârın tasarrufî hakkında arâzi-i kânûnnâme-i hümayûnun ta'yîn eylediği ahkâm kemâ-kân icrâ kılınacaktır.

Altıncı Mâdde- İşbu kânûn-i târîhî i'lânından i'tibâren mer'ıyyü'l-icrâ olacaktır ve arâzi-i kânûnnâme-i hümayûnuyla tâpû nizâmnamesi mevâdd-ı sâbıkada beyân olan ahkâm-ı kânûniyyeye tevkîfân tashîh olunarak neşr ve i'lân kılınacaktır.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

(Hind)

Alâfranga Hazirânın on biri târihiyle Kalkütadan çekilüb Levând-Times gazetesinde görülen bir telgrâfnâme me'aline göre geçenlerde Kalküta ve civârında gâyet şiddetli bir bora zuhûruyla yerli sandal ve sefâyinden bir çoğu devrilüb gark ve telef olmuş olduğu ve bu fırtınanın Hoglay taraflarında dahî bir çok hasârât itmiş olmasından havf olunmakta isede bunun tafsîlâtına henüz dest-res olunamadığı anlaşılmış ve bu fırtına esnâsında lîmân derûnunda sefâyinin ol-kadar zarar-dide olmadıkları dahî telgrâfnâme-i mezkûrun cümle-i rivâyâtından bulunmuşdur.

(stn.3)

(Afgan)

Afganistan Pâdişâhı Ali Şir Hân hazretlerinin hukûk-ı hükümrâniyyesine ta'arruz ve tasallut-ı dâ'îyyesinde olan Abdurrahman Hânın memâlik-i İraniyyeden Meşhed şehrine gitmiş olduğu (2) numarolu gazetemize derc ve beyân olunmuş idi bu kere Alâfranga Hazirânın sekizi târihiyle bu mübâyadan çekilen bir telgrâfnâme me'aline nazaran mûmâ-ileyh Abdurrahmân Hân zikr olunân Meşhed şehrinden dâhî Tahrana 'azîmet idüb mûmâ-ileyhin vatanından işbu mefârîkatî ise Afganluların kendi lehinde olarak pâdişâh-ı müşârün-ileyh hazretleri 'aleyhine kıyâm itmeleri için istediği teşvik ve teşebbüsde muvaffak olamamış olmasından neş'et eylediği anlaşılıyor.

İ'LÂN

Basrada emlak-ı mîriyyeden olan hurmâ bağları bu def'a satılacak olduğundan şerâ'itî müşterîlerin ma'lûmî olmak için ber-vech-i âti beyân olunur.

İşbu hurmâ bağçeleri iki tâkim olup bir tâkim ağaçdan hâlî arâzi-i hâliyedir.

Bunların cümlesi kıt'a kıt'a ayrılıb dönüm hesâbıyla satılacaktır ve bir dönüm kırk hatva 'arzından ve kırk hatva tavlından terbî'an bin altı yüz zirâ' mahaldir arâzi-i merkûmeden ma'mûr olan ve hurmâ ağacı mağrûs bulınânların beher dönümünden senevî otuz gurûş maktû' sûretiyle bedel-i 'öşr alınacak ve üzerinde hurmâ ağacı olmayan arâziye hubûbât ve sâ'ire zer' olunur ise mahsûlünden yalnız onda bir 'öşr istihsâl kılınacaktır.

Ve eğer işbu arâzi-i hâliye üzerine yeniden hurmâ ağacı gars olunur ise altı sene bir şey alınmayub yedinci senesinden i'tibâren diğer bağlar gibi anlardan dâhi dönüm başına otuzar gûrûş istifâ idilecektir.

Bu usûl ve kâ'ide bin iki yüz doksan altı senesine kadar cereyân idüb bu müddet hitâmında cümlesi tekrâr tahkîk ve mesâha ile 'ale'l-umûm arâzi-i merkûmede yetişen hurmâ mahsûlünün birbiri üzerine hâmisi her kaç gurûşa bâliğ olur ise ana kıyâsen dönüm başına yeniden bir bedel-i maktû' tahsîs kılınacaktır ve bu vechle hums ahzî tekarrür iden bâğların ashâbî ol-bağın beş senelik 'öşrünü peşîn virdiği hâlde ol-vakt humsî 'öşre tahvîl kılınıb yine maktû' sûretiyle alınacaktır ve şimdi arâzi-i merkûme bu sûretle mahallinden ve merkez-i vilâyetde müzâyede olunarak bedelâtı tekarrür itdikçe üç taksite rabt olunarak birincisi peşîn ve ikincisi üç ay nihâyetinde ve üçüncü taksîti altı ay gâyetinde istihsâl olunacaktır ve akçesi ne vakt tamâmen teslîm olunur ise tâpû senedî ol-vakt virilüb ashâbının tasarrufî o târîhden mu'teber olacaktır.

Bu vechle bâ-tâpû tefvîz olınân arâzî kânûnnâme-i hümâyûnda mezkûr olduğu vechle 'âdetâ mülk gibi evlâd ü ahfâda ve zevc ve zevceye intikâl ider.

Sayı: 6

Tarih: 10 Rebi'ü'l-Ahir 1286/ 8 Temmuz 1285

s.11/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı Ordu-yı Hümâyûn için Kerkük ve Erbil ve Zengibad ve havâlisinden seksen beş senesine mahsûben icrâsı lâzım gelen kur'a-i şer'îyye Mîr-alây 'İzzetlü İbrahim Beğ ma'rifetiyle keşide kılınarak dört yüz yigirmi neferin isimlerine kur'a isâbet itmiş ve bunlardan üçyüz beş neferî silâh altına alınarak lüzûmî olân alây ve tâbûrlara bi't-taksîm kusûr yüzon beş neferî dahî bakâyâ olarak hânelerinde kalmıştır.

(Emniyyet Sandığı)

Gazetemizin mukaddemki nüshalarının birinde dahî beyân olunduğu vechle halkın servetine ve memleketin ma'mûriyyetine esâs olân zenginlik nakd akçe olmayub belki akçe zenginlik için bir âlet ve vâsitâ olduğundan asıl zenginlik bu âlet ve vâsitanın hüsn-i isti'mâliyle anın semerâtını iktitâf itmekdir yohsa evvelki vaktlerde olduğu gibi akçeyi birikdirüb bir sandığa koyub hapis itmek zenginlik olmayub belki cem'îyyet halkın isti'mâline muhtâc olduğu âlet ve vâsitayı bir yere habs iderek fevâ'idinden hem cinsini mahrûm bırakmaktır Avrupalular bu mes'eleyi çok zamân evvel hal ve teşrîh iderek hakâyıkını meydâna koymuş olduklarından

mücerred mu‘âmelât-ı nâssa âlet olân nukûdun ictimâ‘iyle hüsn-i isti‘mâlinde istifâde eylemek için memâlik-i mütemeddinenin her birinde müte‘addid bankalar tesîs ve ihdâs olunmuş olmağla bu tarîk ile memleket ve milletlerinin terakkî ve servetini bi’s-suhûle hâsıl eyledikleri gibi buna dahî kanâ‘at itmeyerek şu‘amele ve hidme tâkımının ve etfâl ve sıbyânın birikdirdikleri pâraları dahî bir işe yaratmak (kelimenin doğrusu “yatırmak” olması gerekir) ve bunları cem‘ ile bir sermâye hükmüne koyub andan dahî millet ve memleketlerine bir hüsn-i hizmet eylemek için tasarruf ve ...(yazı bozuk) sandıkları nâmıyla bir tâkım sandıklar daha ihdâs eylemişlerdir

(stn.2) Bu sandıklar gibi geçen sene İstanbulda dahî emniyyet sandığı nâmıyla bir sandık güşâd olunmuş olduğu misüllü usûl ve kavâ‘idi bunun usûl ve kavâ‘idine muvâfık bulunmak üzere bu kere nefis-i Bağdadda dahî bir emniyyet sandığı güşâd olunmuş ve mu‘âmelât-ı câriyyesi ve usûl-i hesâbiyyesi geçende neşr olınân i‘lân-nâmede dahî bir tafsîl-i mezkûr olduğundan derecât ve keyfiyeti anın mütâla‘asıyla cümlelerin mâ‘lûmı olmuştur.

Bu sandıklar ‘amele ve hademe ve sıbyân tâkımının ve sâ‘ir o kabîlden bulunânların teslîm idecekleri paraları birikdirmek ve sonra fâ‘iziyle kendülere teslîm etmek ve bir taraftan akçeye muhtâc olânlara hafîf fâ‘iz ile ikrâz eylemek için mevzû‘ olduğundan ve bu cihetle vazîfe-i asliyyesi küçük pâraları toplayub işe yarayacak sermâye hükmüne koymak sûretî bulunduğundan nizâm-nâmesinde bir adamdan bir senede yiğirmi beşbin gurûşdan ziyâdesi kabûl olunmayacağı mukayyed ve meşrût isede buralarda böyle mebâliğ-i külliye vaz‘ olunacak büyük bankalar ve sandıklar olmayub o işi dahî işbu emniyyet sandığının görmesi lâzım geleceğine binâ‘en her kim nekadâr para getirür ve sandığa vaz‘ ider ise redd idilmeyüb sandığa ahz ve hıfz idilmesine ve birde sandıktan istikrâz idecek olânların virecekleri rehîneler menkûlâtıdan olmak müraccâh isede Bağdad şehrinde mevcûd buyût ve dekâkin vesa’irenin ekserîsi mülk olub duyûn mukâbilinde rehn olunmağa sâlih iddüğünden mehâkim-i şer‘iyye ma‘rifetiyle terhîn olunacak o makûle emlâkın dahî kabûl olunmasına karar virilerek ol-vechle îcâbi icrâ olunmuş ve sandık-ı mezkûrun güşâd olunduğu günden şimdîye kadar yiğirmi gün müddetde icrâ eylediği mu‘âmelâtından ‘umûm-ı halk bunun ne olduğunu ve nasıl fâ‘ideli menfa‘atlı şey itdüğini lâyıkıyla anlamış olduklarından bu güne kadar sandığa vaz‘ olınân akçenin mikdârı 312677 gurûşa varmış ve bundan 126150 gurûşı ikrâz olunub mâ‘adâsı

mevcûd sandık bulunmuş olduğu me'mûrları tarafından virilen 'ilm ühubzdan müstabân olunmuştur.

(stn.3)

(Hemavendler)

Birçok senelerden berü Süleymaniyye ve Şehrizar taraflarında kat'-i tarîk ve katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâl-i fi'l-i şekâvetiyle 'ibâdullahı izrâr iden Hemavend tâ'ifesi üç dört yüz atludan mürekkeb bir cem'iyet olduğu hâlde bunlar şekâvet yolunda urıla kırıla yetmiş seksen kadar nüfûs-ı habîseden 'ibâret kalarak İran toprağına geçmiş olmalarıyla merkûmlar Zühâb Sancâğı dâhilinde kâ'in mahallerde yerleşüb ve fırsat buldukça yiğirmişer otuzar atlu olarak berü tarafa geçüb râst geldikleri adamları soyarak yine İran toprağına geçerler eşkiyâyı merkumenin Muhammed Mikail ve Çevgel ve Peçe Şirben ve Paha Emin nâmında bir tâkım re'isleri olub işbu habîslerin her biri yanlarına onar yiğirmişer atlu alarak geçdiklerinden geçende Muhammed Mikail fırkası Süleymaniyye cihetinde üzerlerine sevk olinân asâkir-i muvazzafa ile gavgâ iderek asâkir-i merkûmeden bir yüzbaşı ve iki nefer şehîden maktûl oldukları hâlde merkûm Muhammed Mikail dahî kurşunla urulub İran toprağına 'avdetinde fevt olmuş ve Peçe Şir habîsle Zengibad tarafına çıkan bir fırka dahî 'asker tarafından ta'kîb olunarak cem'iyetlerine dâhil olân eşhâs-ı müsellahadan iki neferî hayyen tutulmuş isede asl-ı Hemavend olân eşkiyâ İran toprağına geçüb kurtulmuştur.

Bu vukû'âtı müte'âkib Hânekin taraflarına çıkmış olân Paha Emin fırkası dahî geçen gün orada tesadüf eyledikleri bir kârbânı urub soymuş oldukları hâlde kârbânda bulınân adamlardan ikisi İrân teb'asından Acem olduğunu mu'ahharen anlamalarıyla Acemlerin mâllarını redd ve yalnız Arab kıyâfesinde olânların çend re's hayvânlarını ahz itmiş oldukları haber virilmekle ve hudûd-ı telgrâfiyyenin mu'âyenesi için Şehribandan Kızılrabata doğrî giden telgrâf çavuşunun dört günden beri gaybûbet eylemesi dahî şu vak'a zamânına tesadüf itmekle derhâl Hânekinden ve Kızılratdan eşkiyâ-yı merkûme üzerine 'asker ve ba'zı 'aşâyir atlısı gönderilerek sarılıb tarafeynden i'mâl-i eslihaya ibtidâr olundukda Kızılratdan giden 'asker-i re'is Abdullah Beğ ayağından ve Rebia 'aşîretinden Süveylem nâm kimesne dahî göğsünden yaralanmış isede (s.12/stn.1) eşkiyâ-yı merkûmeden dahî re'isleri Paha Emin ile rüfekâsından iki neferî tepelenüb diğeri iki neferî dahî hayyen ve mecrûhen tutulmuş ve üzerlerinde bulınân eslihalıyla berâber altı re's hayvânları ahz ve iğtinâm kılındığı gibi ber-minvâl-i muharrer kârbân halkından gasb itmiş oldukları hayvânat dahî istirdâd olunmuştur.

Ahz ve istirdâd olan hayvânâtdan birisinin gaybûbet eylediği bâlâda beyân olan telgrâf çâvuşunun hayvânı olduğu görülmekle şu keyfiyet-i biçârenin eşkiyâ-yı merkûme yedd-i gadrinde telef olunduğunu isbât eylediği gibi bir hayvâna urulmuş olan Çeçen eğeri dahî mukaddeman Çeçen süvârisiyle lede't-tekâbül vukû'-bulan müsâdemede şehîd itmiş oldukları Çeçenin eğeri olduğu tahakkuk itmekle zikr olan Çeçenler ile gavgâ iden bunlar olduğu dahî anlaşıldığından hayyen ele geçirilen iki neferin meclis-i cinâyet-i vilâyetde icrâ-yı muhâkemeleriyle lâ-hakk olacak hükmün icrâsı mukarrerdir.

Dâhil-i dâ'ire-i vilâyetde mukaddeman istihdâm olunmakda olan başı bozuk zabtiyye ve neferât-ı muvazzafanın lâğvıyla muntazam bir zabtiyye alâyı teşkil olunarak merkez-i vilâyet için tertîb olan bölüklerden ekserîsinin açılmış olduğunu geçende derc-i sahîfe-i beyân eylemişdik 'asâkir-i merkûmdan elviye-yi mülhaka için tertîb olan tâbûrlar dahî açılarak Basra ve Kerbela ve Musul ve Şehrizer tâbûrlarının ekser bölükleri tekâmîl ve eslihaları tevzî' kılındığı misüllü Divaniyyede dahî bir piyâde ve dört süvârî bölükleri ikmâl olunduğu mahallinden bildirilmiş (boşluk var) ve alınan telgrâflar me'aline nazaran Süleymaniyye ve Dileym ve Ammare tâbûrlarının dahî neferâtının tahrîrine ve zâbitânının nasb ve ta'yînine başlanılmışdır.

Bağdad şehrinde Abbas Ali Efendi mahallesinde Haskil nâm Yahûdînin yâğhânesinde geçen Pazar günü sabahleyin harîk zuhûr iderek der-'akab 'asâkir-i şâhâne ve zabtiyye yetişub yalnız derûnunda bulunân eşyâ ve çend re's koyun ve ester muhterik olunduğu hâlde sa'ir mahale sirâyet etmeksizin bastırılmış iddüğü me'mûrîn-i teftişiyeye riyâseti tarafından virilen jûrnâlden müstebân olmuşdur.

Kerbela kasabası eşrâf-ı sekinesinden Rüşdi zâde es-Seyyid Ahmed Efendi her sene velâdet ve cülûs-ı hümâyûn hazret-i pâdişâhî leyâli-i müsa'det-i mütevâlîsinde kemâl-i derece izhâr-ı âsâr-ı şâd-mânî ve meserretle nâm-ı nâmi'-i mülûkâneye olarak ziyâfetler virmekte olduğu misüllü bu sene dahî evvel-i leyleyi mübârekede konâğını mahsûsan tefrîş iderek ve bâb-ı hükûmet ve sâ'ir ebniyye-i mîriyenin tezyînâtına mu'âdil fevka'l-'âde bir sûretle donatarak da'vet eylediği me'mûrîn-i mahalliyye ve sâ'ire hakkında hâriku'l-'âde ikrâmla sâ'ir senelerden daha külfetli bir sûretle icrâ-yı şehri-âyîn itmiş olduğu Kerbeladan yazılmışdır.

(stn.2)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

(İran)

İran ‘aşâyirinden Avraman tâ’ifesi Senendic nâm-ı diğer Sîne hükûmeti dâhilinde ve Süleymâniyye Sancâğı hudûdunda vâki‘ Sa‘bu‘l-mürûr-ı cebelde mütemekkin bir kavm olup bunlar ekser vaktlerde İran devlet-i behiyyesine muhâlefet hâlinde bulduklarından ve emr-i idâreleri yine içlerinden mensûb ve (seltân) ‘unvanıyla mu‘avn-ı ümerâ yedinde olduğundan geçen sene Sîne hükümdârı Ferhad Mirzâ Hazretleri bunların rü‘esâsından Hasan Seltânı ber-takrîb-i nezdine celb iderek ahnâk ve i‘dâm itmiş olduğu işidilmişdi (boşluk var) bunun üzerine müteveffâ-yı merkûmun oğulları ve sâ‘ir müte‘allukâtî tahrîkâtıyla ‘aşîret-i merkûme halkı bütün bütün izhâr-ı sûret-i ‘isyân eylemiş olduklarından geçende müşârün-ileyh Ferhâd Mirzâ Hazretleri bunların te‘dîbî için üzerine gider iken bunlar esnâ-yı râhda leylen hücum iderek haylî mukâtele vukû‘-bulmuş ve bu vak‘ada müşârün-ileyh hazretlerinin bir çok nukûd ve emvâl ve eşyâsı gasb u gâret idilmiş olmasıyla ve bir taraftan Avramanlular i‘lân-ı ‘isyânla devlet-i metbû‘aları ‘aleyhinde icrâ-yı husûmete başlamalarıyla te‘dîb ve terbiyyeleri lâzım gelerek bunun için devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından ‘asâkir-i vâfiye ile bir ordu tertîbine mübâderet olunmuş idi.

Mu‘ahhiren alınan ma‘lûmâta göre İran ordusu Avraman dağının etrâfını kuşadub Avramanluyu taht-ı muhâsaraya almış oldukları hâlde Avramanlılar fırsat düşürdükçe İran ‘askerî üzerine hücumdan ve ibkâ‘-ı muzırratdan hâlî olmadıkları gibi geçende dahî yine şu sûretle vukû‘-bulan hasârat ve muzırratlarından dolayı Hacı Kamer Ali Hân tarafından bir firka ‘asker sevk olunmuş ve işbu firka-i ‘askeriyye zâten Avraman ümerâsından olduğu hâlde geçen sene müşârün-ileyh Ferhâd Mirzâ tarafına firâr ve ilticâ itmiş olan Şehsuvâr zâde Fettah ve Halid Beğlerin kûmândasıyla süvârî ve piyâdeden mürekkebe bir cem‘iyyet-i kesîre olduğu hâlde geçen Pazar günü harmanları işiyle meşgûl bulınân Avramanlı üzerine hücum için giderler iken ber-minvâl-i muharrer mukaddeman ahnâk ve i‘dâm olunmuş olan Hasan Seltan oğullarından Berviz Beğ esnâ-yı râhda tesâdüf itmesiyle vukû‘-bulan müsâdemede Avramanlular tarafından merkûm Fettah Beğ ve birlikde bulınân dört nefer-i mu‘teberân katl olunub bir tâkımı dahî mecrûh düşmesiyle firka-i mezkûre dağılmış ve Gözle (Közle) nâm tarîkde dahî Kerim Hân kûmândasında olan Bâne ve Sâkız ‘askeriyle bir müsâdeme daha vukû‘- bularak anda dahî ‘asâkir-i merkûmeden sekiz nefer telefât zuhûra gelmiş ve bunun (stn. 3) üzerine Kamer Ali Hân tarafından

süvârî ve piyâde ve nefer-i ‘amm olarak beşbin kadar ‘asker tertîb ve sevkiyle Dizlî mahallinde altı saat kadar mümted olân muhârebede İran ‘’askerinden otuz iki nefer maktûl ve bir tâkım mecrûh vukû‘-bularak ba‘zı tüfenkleri dahî düşman yedine geçmiş ve birâz topların ‘arabaları ve cebhâneleri ihrâk idilmiş olduğu Süleymaniyye tarafından yazılmışdır.

Bu kadar vukû‘âta göre elbette Avramanlunun dahî maktûl ve mecrûh bir tâkım telefâtı vukû‘-bulmuş olacağı der-kâr isede ana da’ir iş‘ârât olmadığından ol-bâbda dahî her nasıl ma‘lûmât alınur ise yine gazetemize derciyle beyânına ibtidâr olunur.

(Hind)

Bu sene Hindistanda yağmurların killet nüzûlünden-nâşî pâmûk mahsûlünün matlûb-ı vechle olmadığı ol-tarafdan çekilen telgrâflarda gösterileyor.

(Havâli-i merkûmede bu sene zahîre dahî hâsıl olamadığından Hindistan için Basra ve Bağdad ve havâlîsinden zahîre gitmeğe başlamış olmasıyla buralarca zahîre fi’âtı oldukça terakkî itdiği gibi zikr olınân telgrâf havâdisinden istinbât olduğına göre havâli-i merkûme bu sene pâmûğı dahî buralardan celb ideceği ve bu cihetle pâmûk fi’âtının dahî terakkî eyleyeceği me‘mûldür.

Avrupa ile Hindistan arasında te‘âti-i muhâbereye vâsita olân hutût-ı telgrâfiyyeden başka İran ve Rusya ve Prusya tarîkiyle dahî inşâsına başlanmış olân hattın ekser mahalleri hitâm bulmuş ve bu hattın Fransanın Hindistanda mutasarrıf olduğu Saygun memleketine doğrı dahî temdîdiyle cümlesinin bir seneye kadar ikmâlî mukarrer bulunmuşdur.

(Rusya)

Ural dağlarının garb cihetinde kâ’in Orenburg Eyâletinde meskûn Kîrkîs tâ‘îfesiyle yine o civârdan ceriyân iden Don nehri sevâhilinde mütevattın Kazakların Rusya devletine karşı ‘isyân itmiş oldukları cihetle ekser gazeteler Kîrkîs tâ‘îfesinin cesâmetine ve (sultân) ‘unvânıyla tâbi‘ oldukları rü’esâsının tâ‘ife-i merkûme üzerine olân derece-i nüfûzîna nazaran şu vak‘ayı nazar-ı ehemmiyete almakda ve hatta ba‘zı ları tâ‘ife-i merkûmenin zikr olınân Ural dağlarının garb cihetinde meskûn olânlarından bir kısmının Çin devletine mensûb ve bunların dahî tavâ’if-i âsiyye ile

birlikde bulduklarının mervâ olunmasından-nâşî Çin devletini dahî şu mes'eleye idhâl iderek işi büyötmekte iselerde Rusya devletinin bu bâbda teşebbüs itdiği tedâbîr-i semeresiyle şu mâddenin bi's-suhûle ber-taraf olacağı me'mûldür.

Sayı: 7

Tarih: 17 Rebi'ü'l-Ahir 1286/ 15 Temmuz 1285

s.13/stn.1

MEVÂD-I HUSÛSİYYE

Hânekiinden alınan telgrâflar üzerine geçen gazetemizde Hemavend eşkiyâsından Hânekin taraflarına geçmiş olân Pâha Emin firkasının teveccühle tenkîl idildiğini yazdığımız sırada merkûm Pâha Emin ile diğere iki nefer-i refikleri tepelenerek iki neferinin dahî hayyen tutulduğunu ve çend gündenberi gaybûbet itmiş olân telgrâf çâvuşunun dahî bunlar tarafından öldirildiğini beyân eylemiş idiysekde eşkiyâ-yı merkûmeden itlâf idilen yalnız Pâha Emin olduğu ve telgrâf çâvuşunun dahî öldirilmeyüb üç gün gezdirildikten sonra salıvirilmiş idiğü bu kere anlaşılmışdır.

Hayyen tutılan mezkûr iki neferden birisinin ismi Muhammed Reş ve diğereinin Muhammed Salih olup bunların gerek Hânekinde ve gerek merkez-i vilâyete celble meclis-i cinâyetde icrâ olınân istintâklarında kendileri bu havâlîde nice nice katl-i nüfûs ve kat'-ı tarîke mücâseretle müştehir olân Hemavend eşkiyâsından olup bunlar şekâvet-i mütamâddiyelerinden dolayı bu tarafda barınamayarak İran toprâğına firâr itdikden sonra fırsat buldukça bu tarafa geçerek rast geldiklerini urub soydukları gibi bu def'a dahî işbu iki nefer Şâhıs re'isleri ve refikleriyle berâber Hânekin taraflarına çıkub geçen nüshamızda beyân olunduğı vechle kârbân halkını soyduklarında berâber bulduklarını ve yine kat'-ı tarîk emeliyle pûsû tutmuş oldukları halde üzerlerine giden 'askere merkûm Muhammed Reş iki el silâh atmış isede isâbet itdiremediğini ve Muhammed Salih dahî bir piştov çekmiş isede ateş almadığını ikrâr ve itirâf itmiş olduklarından cezâ-i kânûnnâme-i hümâyûnun altmış ikinci maddesinin zeylî ve vilâyetin icrâsına me'zûn olduğu meclis-i muvakkat ta'lîmâtının ahkâmı mücebince bunların idâm cezâsıyla mücâzât olunmaları lâzım gelmiş isede merkûm Salih (stn.2) henüz on beş on altı yaşlarında hadîsü's-sinn olmak hasebiyle otuz yaşında bulınân arkadaşı merkûm Muhammed Reş dercesinde tarik-i şekâvetde devâm ve istimrârına hali sinnî müsâ'id olmadığından bunun katle bedel küreğ'e vaz'ına ve diğereinin idâmına hükm olunarak

makâm-ı celfî-i vilâyetden ol-bâbda virilen emr mücebince merkûm Muhammed Reş geçen Salı günü meydan mahallinde salb ve i'dâm olunmuşdur

Vilâyetin ba'zı mahallerinde ve husûsuyla İmadiyye taraflarında haber virilen ma'denlerin keşf ve tahkîkî zımnında ta'yîn kılınan vilâyet ma'den mühendisi Dervizin virdiği ma'lûmâta nazaran İmadiyye dağlarının çok yerlerinde bâkır ve teymür ma'denleri var isede bunlar bereketli ve servetli olmadıkları gibi teymür ma'denin in i'mâlî mutlaka hataba muhtâc olduğu hâlde oralarda odun dahî bulunmadığından bunların işletilmesinden matlûb-ı vechle istifâde olunamayacağı misüllü kömür olduğu haber virilen ma'den dahî kömür olmayub bir nev'-i zift ma'deni isede bulunduğu mahallerin sengistân olması münâsebetiyle ve taşların işbu ma'dene temâs ve te'sîriyle mezkûr zift kömür gibi kesb-i gızzet ve selâbet itmîş olduğundan bunun 'âdetâ ma'den kömürî gibi fabrikalarda ve nehir vapurlarında isti'mâl olunabileceği anlaşılmağla nehre en yakın bulunân mahallerdeki ma'denlerin intihâbıyla hafır ve ihrâcına bakılmak üzere tahkîkât ve esbâb-ı mukteziyyesine teşebbüs olunmuşdur.

Dileymden Mektûb

Aneze 'aşâyirinden er-Refdi 'aşîretî şeyhi Sacirin Şammar 'aşîretî üzerine gitmek için Fıratı geçmiş olduğunu ilk mektûbunda beyân eylemiş idim bu kere alınan ma'lûmâta nazaran şeyh-i merkûm Haziranın yirmi yedinci Cum'a günü Sincâr altında Şammar firkalarından el-Abde firkasına tesâdüfle muhârebe itmeksizin firka-i mezkûreden yüz elli re's deve ahz iderek 'avdet ve Hît ile Cebe arasındaki mu'abirlerden Fıratı 'uburla mesken ve me'vâsına doğrî 'azîmet eylemiştir.

(stn.3)

Mevâdd-ı 'Askeriyye

Altıncı Ordû-yı Hümâyûn efrâdından müstehakk-ı istibdâl olânların usûl-i istibdâlleri icrâ kılındığı misüllü ordû-yı mezkûr taht-ı nezâretinde bulunân Basra tersânesi 'asâkir-i bahriyyesinden zamân-ı istibdâlleri hulûl itmîş olân neferâtın dahî tezkereleri bi'l-i'tâ memleketlerine i'âde ve i'zâm olunmuş isede neferât-ı mezkûreden Der-Sa'âdet ve Karadeniz sevâhili ahâlisinden olânların memleketleri uzak olub kendileri ise tavl-ı müddet sefîne-i hümâyûnda istihdâm olunmalarından nâşî şimdi memleketlerine mâşiyen 'avdetleri hâlinde bir tâkım zahmet ve meşakkate düşür olacakları ma'lûm olduğına ve hâlbuki öyle devlet ve milletî uğrunda senelerce ifâ-yı hüsn-i hidmet eylemiş ve yine işbu hidmet-i mücebû'l mefharet için

vatanından üç dört yüz sâ'at mübâ'adet itmiş olânların müreffehen 'avdetlerî esbâbının istihsâlî şâyân-ı şân-ı 'âlî bulunduğuna mebnî neferât-ı merkûmenin buradan memleketlerine kadar nân-ı 'azîz ve kâtık bahâlarından mâ'adâ rekûbları için bârgîr ücretleri dahî virilerek ol-vechle î'zâm ve isrâ kılınmıştır.

Mekteb-i Harbiyyede ikmâl-i fûnûn idüb bu sene çıkmış olân şâkirdândan altı neferi Altıncı Ordû-yı Hümâyûn için tefrîk ve î'zâm buyurulmağla bunlardan Mustafa Efendi süvârî birinci ejder alâyının altıncı bölüğüne ve diğer Mustafa Efendi birinci talî'a tâbûrunun üçüncü bölüğüne ve Şükrü Efendi birinci saff-ı piyâde alâyının birinci tâbûrunun beşinci bölüğüne ve Galib Efendi ikinci saff-ı piyâde alâyının birinci tâbûrunun beşinci bölüğüne ve Ali Efendi alây-ı mezkûr üçüncü tâbûrunun sekizinci bölüğüne ve Eyüb Efendi saff-ı piyâde dördüncü alâyın birinci tâbûrunun birinci bölüğüne yüzbaşı ta'yîn kılınmışlardır.

Topcî alâyı üçüncü tâbûrunun birinci bölüğü mülâzım-ı evvel Kamil Ağanın vukû'-bulan istid'âsı ve inde'l-mu'âyene tebeyyün iden 'illeti üzerine şehîr ikiyüz sekiz gurûş ma'âş ile tekâ'üdliği icrâ ve ol-bâbda (s.14/stn.1) şeref-sudûr iden berât-ı 'âlfisi bu kere bi'l-vürûd yedine î'tâ kılınmıştır.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Suriye Vilâyeti dâhilinde bulınân Aneze 'aşâyirinden şekâvet-i me'lûfesini artırmış olân Benî Sühr 'aşîreti üzerine yine sevk olınân 'asâkir-i şâhânenin el-Ebz nâm mahalde tesâdüf iderek 'aşîret-i merkûme şeyhi Fendalfaiz kârgı ile şeyhâne kurşûnuna mukâbele iderim hulyâsıyla muhârebeye dahî lede'l-ictisâr yüz elli kadar telefât virdikten sonra efkârınca kendi için me'men ve 'asker için mehleke add eylediği çölün iç tarafına doğrî kaçmış ve ta susuz mahallere vararak hatta bir çok hayvanla bir tâkım nüfûs susuzluktan telef oluncaya kadar gitmiş isede 'asâkir-i şâhânenin ta'kîbden girü dönmediğini görünce firârda devâmı hânende kabîlece mahv ve telef olacağını anlayarak der-'akab izhâr-ı mutâva'at ve dahâlet eylemiş ve yine kabâ'il-i 'Urbândan bahr-ı Lûtun sevâhil-i şarkiyyesinde kâ'in Kûre nâm cibâl ile vâdi-i Velle ismindeki sa'bu'l- mürûr dereler içinde mütevattın ve işbu Benî Sühr gibi şekâvetle me'lûf olân Hamîde 'aşîretinin dahî bu sırada dâ'ire-i salâh ve mutâva'ata idhâli zımnında mahall-i mezkûre gidildikde 'aşîret-i mezkûre halkı dahî tepelerden silâh atmağa başlamışlar isede şeyhâne toplarının şevâhik-i cibâle tanîn-

endâz dehşet olân daneleri eşkiyânın cem'iyetini perişân iderek bunların dahî kâmilen dâhil-i itâ'ate alınmış olduğu Suriye havâdisindedir.

Geçen nüshalarımızın birisinde dahî beyân olunduğu vechle milletin terakkiyât-ı mâddiyye ve ma'nevîyyesini te'mîn ve tekkeffül iden mâdde terbiyye-i etfâl-ı kazıyyesi olub etfâle fûnûn ve sanâyi'-i mütenevvi'anenin sür'at ve suhûlet-i ta'lîmî husûsunda mekteb-i sanâyi' usûlünün derece-i te'sîrî dahî geçen sene Der-Sa'âdetde güşâd olunmuş olân mekteb-i sanâyi' şâkirdânının bu kadar cüz'î bir müddet tarafında iktisâb ve ibrâz itmiş oldukları ma'lûmâtlarıyla sâha-i bedâhete çıkmış olduğundan bu keyfiyyet bir kat daha nazar-ı ehemmiyete alınmağla mekteb-i mezkûrun bir şu'be olarak kemâkân ibkâsıyla asl-ı mekteb-i sanâyi' olmak ve bin beşyüz nefer-i etfâlin idâre ve ta'lîm ve terbiyyesine kâfi bulunmak üzere Râmî Kışlâ-yı Hümâyûnun mekteb-i sanâyi' ittihâz olunacağı Der-Sa'âdet gazetelerinde resîde-i nazar-ı memnûniyyet ibtihâcımız olmuştur.

Tuna Vilâyetî dâhilinde kâ'in mahallerde müceddeden icrâ kılınan âsâr-ı nâfi'a ve i'mâriyyeden olmak üzere hertarafca yolların ve köprülerin teksîrine teşebbüs olunarak Köstendil kazâsında şose yolu yoğiken müceddeden yollar açılmış (stn.2) ve Şehirköyü kasabasından ceriyân itmekde olân nehirin mecrâsı bozuk olduğundan etrâfa dağılub biriken su gerek kasabanın nezâfetini ve gerek havânın ciyâdet ve letâfetini ihlâl itmekde olmasıyla iktizâ iden mahaller doldurularak bu husûsa dahî bir sûret virilmiş ve Rusçuktan Tırnovaya gider iken câdde üzerinde vâkî' Bile karyesine kadar bir şose yolu yapılmakda bulunmuş ve İbor-ı Ece kasabasınca bir kırâ'athâne güşâd idilmiş ve ıslâhât-ı cedîdenin cümle-i muhasenâtından olarak me'mûrîn-i hükûmetin vakt ü zamanıyla mahall-i me'mûriyyetlerine gelüb gitmeleri için vakt ü sâ'at tahsîs olunmuş olduğundan vilâyet-i mezkûrenin her hâl ve cihetine zâten vukûfumuz olduğu gibi bu vechle terakki-i âsâr-ı ma'mûriyyetinden müstefîd ve müftehir olmaklığımız dahî tabî'î idüğünden işbu ıslâhât-ı cedîdeyi işitdikçe teşekkür ideriz.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Afgan

Hindistandan çekilen ba'zı telgrâflar üzerine Afganistan Pâdişâhı Ali Şir Hân Hazretlerinin taht-ı hükümrâniyyesine tasallut-ı dâ'iyesinde bulınân

Abdurrahman Azam Hânın husûl-i emele muvaffak olamayarak İran tarafına gittiğini derc-i sahîfe beyân eylemişdik Dûrbîn nâm Hindistan gazetesinin bir nüshasında bu mâddenin tafsilâtıyla ba‘zı husûsât-ı mühimme-i sâ‘ire resîde-i nazar mutâla‘amız olmağla hulâsa-i tercümesi ber-vech-i zîr-i derc ve tezbîr kılındı.

“Bir müddet Sistan dâhilinde kâ‘in Ab nâm mevki‘de ikâmet itdikden sonra memâlik-i İraniyyeden Meşhede gitmiş olân Abdurrahman Azam Hân İran devleti tarafından fevka‘l-‘âde ta‘zîmât ve tekrîmâta mazhar olduğu gibi eğerçi Şâh hazretleri Ali Şir Hânın oğlu Serdar Yakub Ali Hânın Afgan emiri ‘unvânıyla mukaddeman beyne‘l-akrân ser-ifrâz eylemiş idi isede şimdiki hâlde o cihete tarafdârlık idilmeyüb mücerred kendüsüne yardım ve i‘âne idileceği va‘adîni almış ve hatta İranlıların ifâdesi iktizâsınca İran ordusundan Meşhede kırk bin süvârî getirilerek görülen lüzûm üzerine bundan yalnız on bin atlasunun Afgan memâlikinden Herât şehri üzerine hareket etmesi emr olunmuşdur”.

“Bu haber Kâbil hâkiminin resîde-i sem‘-i itlâ‘i oldukda keyfiyeti Hindistandan ‘avdetle o zamana kadar henüz makâm-ı hükümrâniyyesine muvâsalat itmemiş olân şâh-ı emîr Ali Şir Hân Hazretlerine iş‘âr ile diğer taraftan mukaddeman ruhsat virilmiş olân ‘askerî cem‘ ve bundan zikr olınân Herât için altı fevc (bir fevc bin kişi imiş) piyâde ve iki bin süvârî ve on iki kıt‘a topdan müretteb bir fırka bi‘t-tertib emîr-i müşârûn-ileyin ‘avdetine (stn.3) değin Kal‘a-i Kâdı nâm mahalde ikâmet itmek üzere Serdar Feth Muhammed Hân ve İsmail Hân kûmândâsıyla sevk eyledikten başka Kunduz serdârlarının dahî ma‘iyyetî atlularını cem‘ ile her ne-vakt mûmâ-ileyhâ Feth Muhammed ve İsmail Hân müşârûn-ileyh Azam Hânın oğlu olup Afgan üzerine harekete hâzır bulınân Serdar Muhammed İshak ile tekâbül iderler ise anlar dahî mûmâ-ileyhümâya yardım itmesi husûsını Kunduzı Atalık Beğin mahdûmı Mir Sultan Beğe iş‘âr eylemiştir”.

“Lâkin hâkim ve mûmâ-ileyhin mütâla‘a ve mülâhaza-i ahîresi üzerine mu‘ahharen şu karar ta‘dîl olunarak zikr olınân fırka‘-i ‘askeriyye Kal‘a-i Kadıda durmayub Diyaburı nâm mahalde ikâmet iderek oradan Herâta dört nefer süvârî irsâliyle Emîr Ali Şir Hân ordusunun yakında Herâta muvâsalat ideceğinin ihbâr idilmesi emr olunmuşdur”.

“Türkistan cânibinden bir sa‘î gelüb Türkistan ümerâsından Mîr Bedahşananın Kâbil üzerine yürümek ‘azminde bulınân Serdar Muhammed İshak Hâna (ma‘hûd Abdurrahman Azamın oğlu) dört bin süvârî yardımcı gönderdiğini ve

Sebz-i Bağnak-ı Hind nâm mahale geldikte kendisi Emîr Ali Şir Hânın cäsûsî olmak zannıyla der-dest olunmuş isede mu'ahharen üzerinde Türkistan tüccârı mektûbları zuhûr ile sa'î olduğu anlaşılınca mektûbların ahzıyla kendüsünün salıvirildiğini ve orada Abdurrahman Azam Hânın birkaç Rusya tâbûruyla Tahtapol nâm mahale vâsıl olduğunu işitdiğini ifâde eylemiştir”.

İRÂN

Memâlik-i İraniyyeden Huveyze nâm mahalde Mevla Nasrullah hükûmet itmekde olduğu hâlde Puşt-Kûh-ı Lûristan zâbitî Hüseyin Kulı Hân vâsıtasıyla hâkim-i mûmâ-ileyh Arabistan Vâlisi Behrâm Mirza Hazretleri tarafından 'azl olunarak yerine Mevla Muhammedin ta'yîn kılınmış olduğu işidilmişidi.

Bu kere ol-tarafdan alınan havâdise nazaran mûmâ-ileyh Mevla Muhammed esnâ-yı nasb ve ta'yîninde i'tâsını ta'ahhüd eylediği mebâlig-i mu'ayyeneyi tesviyye ve îifâ idemediği cihetle vâli-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından 'azl olunarak yerine be-tekrâr mûmâ-ileyh Mevla Nasrullah ta'yîn olunmasına mebnî ma'zûl Mevla Muhammed bu sûrete muhâlefet iderek vâdi-i ser-keşî ve 'isyâna sülûk yüzünü göstermekle müşârün-ileyh Behram Mirza tarafından hâkim-i esbak ve lâ-hakk olan Mevla Nasrullah ma'iyyetine bir fırka 'asker virilerek ol-vechle makâm-ı hükûmete ik'âd olunmuş isede mûmâ-ileyh Mevla Muhammed başına bir tâkım feside daha cem'iyetle hükûmet-i mezkûreye tasallut itmekde bulunmuşdur.

İran-ı devlet-i behiyyesi tarafından Muhsin Hân nâm zâtın Londra sefâretine ta'yîn olunmuş olundığı Tahran havâdisindendir.

Memâlik-i İraniyyeden Kum ve Kaşanda zuhûr iden kolera hastalığı Tahrana dahî sirâyetle yevmiyye elli kişinin bu hastalığa tutulmakda ve beş altı vefiyât vukû'-bulmakda olduğunu Tahrandan yazılıyor.

Sayı: 8

Tarih: 24 Rebi'ü'l-Ahir 1286/ 22 Temmuz 1285

s.15/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Divâniyye mutasarrıfı Sa'âdetlü Kurbi Pâşânın teşkîlât-ı cedîde îcâbınca oradan infisâlinî müceb ba'zı ahvâline mebnî 'azliyle yerine Niğbolu kâ'im-makâmı sâbık Rif'atlı Tevfik Efendi nasb ve ta'yîn kılınmış ve a'zâ-yı meclisden Hızır ve

Vadi ve Kitan ağâlar vukû'a gelen sût-i harekâtlarından dolayı 'azl ve habs ile taht-ı muhâkemeye alınmış ve Divâniyye dinilen mahal birkaç yüz hânedan 'ibâret 'âdetâ bir karye hükmünde olub civârında kâ'in Hille kasabası ise gerek cesâmetce ve gerek mevki'ce merkez-i livâ olmağa kâbil bulunmasıyla Divâniyye mutasarrıflığı mecâlis ve aklâmı Hille kasabasına nakl olunarak orası merkez-i livâ ittihâz olunmuşdur.

Bağdad vücûhundan meclis-i idâre-i vilâyet a'zâsından Cemil-zâde faziletlü Muhammed Efendi Bağdad mekteb-i sanâyi' için bin gurûş i'âne itmiş ve bu cihetle emsâlî olân hâmiyet-kârâne müsâbakat eylemiştir.

Bağdad tüccârından ve Yahûdî milletinden Kerküklî Hâce Yosef dahî mekteb-i mezkûr için ikiyüzelli gurûş i'âne virmiş ve bu cihetle efendi-i mûmâ-ileyhin şeref-i müsâbakatına iştirâk itmiştir.

Hemavend eşkiyâsının vakt buldukça beri tarafa geçerek ne-vechle şekâvetlere ictisâr itmekde olduklarını geçende derc-i sahîfe-i beyân eylemişidik eşkiyâ-yı merkûmeden bir tâkımı dahî geçen gün Kerkük taraflarına geçüb o civârda bir kârbânı soymuş olduklarını müte'âkib üzerlerine sevk olınân 'asâkir-i nizâmîyye ve zabtiyye ma'rifetiyle üç neferinin tutulduğu ve li-ecli'l-istintâk Şehrizona (stn.2) getirüldükde içlerinden birisinin Kerkükde zabtiyye zâbiti olduğu hâlde bundan mukaddem firâr iderek Hemavend eşkiyâsıyla birleşmiş olân Zale nâm Şâhs idüğü Şehrizer mutasarrıflığından çekilen telgrâfnâme me'âlinden müstebân olmuşdur.

Merkûm Zalenin sâye-î ihsân-vâye-i cenâb-ı şâhânedede zabtiyye zâbitliği rütbesini hâ'iz olduğu ve nizâm u kânûn-ı devlet ahkâmını ra'nâ bildiği hâlde ol-vechle firâr ve Hemavend gibi şekâvet-i müstemire ile me'lûf bir tâ'ifeye karışarak anlarla berâber icrâ-yı şekâvete ictisâr ve ibtidâr itmesi hakkında kânûnun cümleden ziyâde cezâ-yı şedîdini dâ'î olacağı der-kâr isede burası mücerred kânûnun ta'yîn ve tahdîd ideceği bir şey olduğına ve işidildiğine göre merkûmlar şekâvetlerini tâyi'ân ikrâr itmekde olub bu takdîrce bunların kânûna mazhar olacakları cezâ merkez-i vilâyetde ba'de'l-muhâkeme hükm olunub icâbı yakında icrâ kılınacağına mebnî keyfiyet-i mücâzâtları ol-vakt gazetemize dahî derc ile i'lân olunur.

'Asâkir-i zabtiyye hakkında Der-Sa'âdetde bir nizâmnâme kaleme alınarak bunun evrâk-ı müteferri'asıyla berâber bir nüshası dahî makâm-ı vilâyete irsâl buyurulmuşdur devletce vaz' olınân nizâmâtın derc ve i'lânı gazetelerin cümle-i

vezâyifinden isede dâhil-i vilâyetde bu def'a tanzîm ve müceddeden teşkîl olınân zabtiyye 'askerî hakkında icrâ kılınan usûl ü kavâ'idin kâffesi nizâmnâme-i mezkûr ahkâmının 'aynî olub bu ise 'asâkir-i mezkûrenin meydânda olân hâl ve hey'et ve usûl-i idâreleriyle ma'lûm olduğundan ve nizâm-ı mezkûrun derc ve i'lânına zâten gazetemizin dahî tahammülî olmadığından bunun 'aynen derc ve neşrinden zarûrî sarf-ı nazar olunmuşdur.

Fi'l-asl Bağdad Vilâyetine mensûb olduğu hâlde bundan mukaddem nasılsa İran tarafına hicret itmiş olân 'aşâyir halkı şu 'asr-ı mu'adelet hasr-ı hazret-i şehinşâhîde hemşehrilerinin kemâl-i emniyyeti ve refâh ve istirâhat içinde bulunarak zirâ'at ve hirâsetlerince gün be gün terakkî itmekte (stn.3) olduklarını gördükçe anlar dahî be- tekrâr berü tarafa geçüb anların terekkiyâtından hisse-mend olmak arzûsunda buldukları gibi bu cümleden olarak memâlik-i İraniyyeden Huveyze taraflarında iskân itmiş olân el-Hayâdir 'aşîreti halkından ikiyüz hâne kadarı işbu arzûya nâ'iliyyet için bu kere Ammâre taraflarına geçmiş ve 'aşîret-i mezkûrenin kûsûr hâneleri dahî bunları görerek peyder-pey gelmekte bulunmuş olduğu Ammâreden yazılıyor.

Mevâdd-ı 'askeriyye

Altıncı Ordû-yı Hümâyûn muhâsebecisi Sa'âdetlü Abdi Efendinin der-kâr olân liyâkat ve ehliyyetine mebnî 'avâtıf-ı 'aliyye-i mülûkânedan 'uhdesine rütbe-i evvelî sınıf-ı sâniyi tevciyye buyurulmuşdur.

Birinci talî'a tâbûrî birinci bölüğü mülâzım-ı sâniyi Karahisarlı Halil Ağa tâbûr-ı mezkûrun sekizinci bölüğüne mülâzım-ı evvel ve anın yerine bölük-i mezkûr baş çavuşî Diyarbekirli Süleyman Ağa birinci bölüğe mülâzım-ı sâniyi nasb ve ta'yîn buyurulmuşdur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Afgan

Hindistanın Dûrbîn gazetesinden bi't-tercüme geçen nüshamıza derc olınân bendde Afgan Pâdişâhı Ali Şir Hân hasımâsının hâricden tedârik itdikleri kuvvetle Afgan ve bâ-husûs Herât üzerine hücum 'azminde bulduklarından-nâşî Kâbil (Afgân Şâhının makarr-ı hükûmetidir) hâkimi tarafından bu bâbda esbâb-ı

mukâbeleye teşebbüs kılınmış idüğünü beyân eylemişdik zikr olınân Dûrbîn gazetesinin bu hafta resîde-i nazar mütâla‘amız olân nüshalarının birisinde Herât şehrinin Abdurrahman Hân tarafından zabt ve teshîr kılınmış (s.16/stn.1) olduğu gösterilmekle ve şu mâdde Asyaca vukû‘ât-ı cesîme ve mühimmeden bulunmağla bu bâbda ba‘zı îzâhât ve tafsîlât îrâdına lüzûm görülmüşdür.

Şöyleki on milyondan mütecâviz nüfûs-ı ahâliyi müştemil olân Afgânistan kıt‘ası şimâlen Türkistanın Buhara kıt‘asıyla ve garben İran ve Belucistan ve cenuben Hindistan ve şarken Çin ile hem hudûd-ı cesîmî bir ülke olub ülke-yi mezkûr hükûmet-i müstakile sûretiyle Kâbil şehrinde taht-nişîn bir pâdişâhın zîr-i hükmünde isede memleketin zamân-ı idâresi bir tâkım müstakil bi’r-re’y-i hâkimlerin iyâdi-i muhtelifesinde olmakdan-nâşî kuvve-î ‘umûmiyyesi sû-i isti‘mâlâta düçâr olduğundan ve zâten bir kıt‘anın hudûdları dağ ve nehir ve deniz gibi mevâni‘-i tabî‘iyye ile mahdûd olması lâzimededen iken kıt‘a-i mezkûrenin Türkistan ve İran hudûdlarınca hiçbir dürlü mevâni‘-i tabî‘a bulunmadığından ötedenberî gerek İran ve gerek Türkistan ile beyyinlerinde tecâvüz ve ta‘arruz eksik olmadığı muhtâc-ı tafsîl değildir.

Bu kere ber-minval-ı muharrer Abdurrahman Hân tarafından zabt olunmuş olân Herât şehri ise kıt‘a-i mezkûrenin vasat-ı garb-i şimâlinde ve İran devlet-i behiyyesinin Horasan Eyâletine civâr bir mahalde yüzbinden ziyâde nüfûsî müştemil bir şehri şehîr olub mevki‘inin ehemmiyeti ve kal‘asının rasânetî cihetiyle gerek İran ve gerek Türkistan kıt‘alarının şark ve cenûb cihetlerinden vukû‘-bulacak hücûmlara müdâfa‘aya gâyetle elvirişli bulunduğuna mebnî şehri mezkûr zâten İranın matmah-ı nazarı olub hatta şimdiye kadar bi’t-def‘at İranın zîr-i zabtına geçmiş ve yine Afgân tarafından istirdâd olunmuş olduğu gibi bir vaktten berî Asyaca tevsi‘-i mülk politikasını ele alarak ‘askeri el-yevm Buhara kıt‘asında ya‘nî Maverâ‘ü’n-Nehrî dahî geçüb Ceyhunun cenûb-ı taraflarında bulınân Rusya devletince dahî ehemmiyeti olmağla mukaddem ve mu‘ahhar derc ve der-miyân kılındığı vechle el-yevm Afgânistan pâdişâhı bulınân Ali Şir Hân ‘aleyhine kıyâm itmiş olân Abdurrahman Hânın teşebbüsât-ı vâkı‘asında ‘adem-i muvaffakiyyetle İran tarafına gitmesini İran devleti ‘ayn-ı fırsat bilerek hem mûmâ-ileyh Abdurrahman Hânın teşebbüsât-ı vâkı‘asında bir yardım müzâheret olmak ve hemde bu sûretle Herâtın yine kabza-i tasarrufa düşürmek için Herât üzerine on bin nefer süvârî göndermiş olduğu misüllü mûmâ-ileyhin Rusyaya mürâca‘atî dahî Rusya için Afgânistana tecâvüze bir fırsat ve ganîmet olmağla o dahî mûmâ-ileyh Abdurrahman Hana çend tâbûr ‘asker virmiş

oldığından geçen gazetemizde beyân olunduğı vechle hân-ı mûmâ-ileyh Rusya ‘askeriyle Tahtapol nâm mevki‘e kadar gelmiş idi.

Herât şehrinin ber-minvâl-i muharrer zabt ve teshîrî mâddesi Kâbilce mektum tutulmakda oldığına binâ‘en zikr olunân Dûrbîn gazetesinde mûmâ-ileyh Abdurrahman Hânın şehir-i mezkûrî kangî tarafı ‘askeriyle nasl zabt itmiş olduğına dâ‘ir tafsîlâta girişilmemiş ve eğerçi ordû Kâ‘id nâm (stn.2) varaka-i havâdisin işbu feth ve teshîr mâddesinden mukaddemce derc eylediğı bir bendede “İran devletinin i‘âne müzâheretiyle Abdurrahman Hânın Herâta hücum itmek üzere bulunduğu Hindistan hükûmetine virilen ihbâr-ı sahîhadandır” dinildikten sonra Emîr Şir Ali Hânın mukaddeman Hindistan hâkimiyle esnâ-yı mülâkâtında şâh-ı müşârün-ileyhin hasımâsına karşı gerek ‘askerce ve gerek akçe ve eslihaca her vechle yardım olunacağı va‘d olunarak beyyinlerinde ‘akd-ı ittifâk idilmiş olmasına mebnî şimdi İranın şu hareketine Hindistan tarafından sükût olunamayacağı hakkında beyân olinân mütâla‘adan Herâtın İran süvârîsi tarafından zabt olunmuş olduğü vârid-i hâtır olur isede yine Hindistan gazetelerinin rivâyeti üzerine İran ‘askerî on bin nefer süvârîden ‘ibâret olub Kâbil hâkimi tarafından buna mukâbil gönderilen ‘asker dahî andan aşağı bir kuvvette olmadığından kuvvetce hasımından ziyâde olmayan bir ‘askerin Herât gibi mevki‘-i müstahkemi öyle kolaylıkla zabt idebilmesi muhâl değilse müşkil olduğü ve bâ- husûs şehrin fâtihi bulunân mûmâ-ileyh Abdurrahman Hânın ma‘iyyetinde Rusya ‘askeri dahî bulunduğu gibi Kûh-Nûr-ı Lâhor gazetesinin rivâyetine göre memâlik-i Afganiyyeden mezkûr Herâtın şark-ı şimâl cihetinde kâ‘in Belh şehri ve civârında Rusya efrâdından bir tâkım adamlar görülüb bunlardan bir kaçı derdest olunarak Kâbile i‘zâm kılınmış idüğü cihetle şehir-i mezkûrun İran ve Rusya ‘askerinin hareket-i mütehaddesiyle zabt olunmuş olduğü hüküm olunur.

Bu mâddenin asl-ı nazarı ehemmiyete alınacak cihetî zikr olinân ordû Kâ‘id gazetesinin İngiltere devleti tarafından bu bâbda sükût olunamayacağı hakkında beyân eylediğı mutâla‘a isede zikr olinân gazete bu mütâla‘ayı mahallinde sarf idememiştir çünkî Hindistan hâkiminin ber-minvâl-i muharrer Afgan pâdişâhıyla ‘akd-ı ittifâk ve ittihâd iderek kendüsüne gerek ‘askerce ve gerek akçe ve eslihaca yardım ideceğini va‘d itmesi hasbe‘l-mevki‘ Afganistanı Hindistan için siper idenin maksadına mebnî olduğü ve Hindistanın ya‘nî İngiltere devletinin Afgan vâsıtasıyla tahaffuz ideceğı devlet ise İran olmayub gözünü Hindistana dikmiş olân Rusya devleti bulunduğu tereddüde bile muhtâc değildir îmdî burası böyle olunca ve bâlâda îrâd olinân tafsîlâtdan müstebân olduğü vechle Afganistanın kilidî mesâbesinde

bulınân Herât şehrinin fethî Rusya devletinin iştirâkiyle müyesser olub hâlbuki İngiltere devleti Rusyanın Türkistana gelmesinden bile kuşkulananarak ol-bâbda bir tâkım muhâberâta girişmiş olduğu dahî nazar-ı mütâla'aya götürülünce İngilterenin 'adem-i sükûtî Rusya hakkında olmak lâzım geleceği teslîm kılınur.

İRAN

KirmanŞâh hâkimi İmadüddeve Hazretlerinin mahdûmî Sarımüddevenin Lûristan hükûmetine nasbî tasavvur (stn.3) olunmuş isede Lûristan ahâlisinden bir kısmî Mirza Ebu Talib Hânı ve bir kısmî dahî Fethullah Hân Ömer Aniyi isteyüb bu iki fırka yek-diğeriyle münâza'a ve mücâdele ve ba'zı kere dahî mukâtelede olduklarından ve mûmâ-ileyhûma nâ'il-i emel olmak için geçende KirmanŞâha gelerek orada dahî yek-diğeri'nin 'aleyhinde hareket itmekde olub ancak bunlardan hükûmeti-i mezkûreye her kangısı nasb olunsa diğerinin tarafdarlarınca inkisârı mûceb olacağından ikisinin dahî müştereken hükûmet itmesiyle ıslâh-ı beyn idilmekliğe müşârün-ileyh İmadüddeve Hazretleri tarafından ikdâm ve ihtimâm olunmakda isede keyfiyyete henüz bir sûret virilememiş olundığı KirmanŞâhdan alınan havâdisden müstebân olmuşdur.

Buhara

Müferrahulkulub nâm Hindistan gazetesinin Buhara hakkında derc eylediği bir bend me'âline nazaran Buhara şâhî Rusyalu ile 'akd eylediği mu'âhede mûcebince hareket iderek şimdiki hâlde şâh-ı müşârün-ileyh ile Rusya arasında berûdet zâ'il olmağa başlamış gibi görülmekde isede müşârün-ileyhin oğlu ma'ıyyetinde bulınân halkla muhâsamada devâm itdiğinden geçende Rusya ordusu kûmândânı tarafından vukû'-bulan taleb üzerine kendüsünün dahî bi'l-musâlaha Rusya ile Buhara miyânında muhâdenet ve musâfâtın te'yîd ve tahkîmî hakkında oğluna icrâ-yı vesâyâ ve nasâyih itmiş isede şâh-zâde-i müşârün-ileyh bu nasîhatı dahî redd itmekle şâh-ı müşârün-ileyh artık bu bâbda ne yapılmak lâzım gelür ise yapılması hakkında Rusya kûmândânına cevâb virmeğe mecbûr olmuş ve bunun üzerine kûmândân-ı mûmâ-ileyh tarafından şâh-zâde-i müşârün-ileyh üzerine bir fırka 'asker gönderilerek muhârebeye lede'l-ibtidâr şâh-zâde mağlûb olduğu hâlde bile yine musâlahayı kabûl itmeyerek ma'ıyyetinde bulınân halkla beraber Sebrzâh şehri tarafına doğru çekilmiştir.

Kâbil ümerâsından Serdar Eslem Hânın Buharadan alub Dûrbîn gazetesinde sûretî mûnderic olân mektûb Buharanın Rusya geldikten sonra kesb itdiği hâlî mübeyyen olmağla ber-vech-i-atî hulâsat-ı tercüme ve derc olunur.

“Rusya gelinceye kadar Buharada mer‘iyyü’l-icrâ olân kânûn Rusya geldikten sonra ibtâl olundu bundan mukaddem ‘alenen şarâb içmek ve duhân isti‘mâl eylemek bi’l-küllîye memnû‘ olduğu hâlde şimdi ikisi dahî çarşu ve bâzârda ‘alenen isti‘mâl olunuyor ve memleketin eski emniyyet ve sükûnefî üzerine şimdi yevmiyye birçok fezâyih ve cerâyim vukû‘a geleyor. Bununla berâber mürtekipleri mücâzât dahî görmüyor. Hatta şâh bile evvelki kadar ahkâm-ı şer‘iyyeye tevfiik hareket itmeğe muvaffak değildir ebnâ-yı zamânımızın Rusya taht-ı idâresinde ne-vechle evkât-güzâr oldukları işte şu hâlleriyle dahî ma‘lûm olur”.

Sayı: 9

Tarih: 2 Cemâziyye’l-Evvel 1286/ 29 Temmuz 1285

s.17/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Teşkilât-ı cedîdeden sonra ta‘dâd ve tahrîrine başlanmış olân Azâmiyye ve Kâzimiyye ile berâber Bağdad şehri nüfusunun emr-i tahrîri bu kere hitâm bulmuş olduğundan ol-bâbda me‘mûrları tarafından i‘tâ olınân pûsula mü‘eddâsına nazaran şehri mezkûr 18407 hâneyi ve teb‘a-i ecnebiyyeden başka yalnız teb‘a-i saltanat-ı seniyyeden olarak 63272 nüfûs-ı zekûri müştemil olub bundan 52689 nüfûsî İslâm ve 9325 nüfûsî Yahûdî ve 1258 nüfûsî Hıristiyân olduğu ve şehri mezkûrda mukîm teb‘a-i ecnebiyye dahî 2411 nüfûs olub bundan 2126 nüfûsî İran ve 265 nüfûs İngiliz ve 14 nüfûsî Rusya ve 3 nüfûsî Fransa ve kezâlik 3 nüfûsî Avusturya devleti teb‘asından idüğü anlaşılmış ve saltanat-ı seniyye teb‘âsı yedlerine tezkere-i Osmaniyye virilmiştir.

Bağdad Mekteb-i Sanâyi‘ için Hindistan nüvvâbından Bağdadda mukîm İkbâlüddevle Hazretleri beşbin ve bu kere teşkil olınân Mentifik Sancâğı mutasarrıflığına nasb ve ta‘yîn buyurulan ‘İzzetlü Nasır Pâşâ on iki bin beş yüz ve Basra mutasarrıfı ‘İzzetlü Süleyman Beğ Efendi iki bin gurus i‘âne iderek ibrâz-I mü‘essir-i hâmiyyet ve fütüvvet eylemişlerdir.

Mûmâ-ileyh Nasır Pâşânın der-dest-i inşâ bulınân Gurebâ Hastahânesi için dahî başkaca i‘âneleri var isede bunun hastahâne-i mezkûr için i‘âne iden sâ‘ir hâmiyyet- kârânın i‘âneleri ile birlikde derc ve i‘lânı mukarrer bulunmuştur.

Tahranda kolerâ zuhûrını geçende derc-i sahîfe-i beyân eylemişidik bu def'a Der-Sa'âdetden Bağdad Karân(ti)na Müdürlüğüne çekilen bir telgrâfnâme me'aline nazaran Tahranın etrâf ve civârında kâ'in kurâ ve nevâhîde bu hastalık ol-kadar şiddetli değılseyde nefsi-i Tahranda yevmiyye on beşden yirmi beşe kadar vefiyât vukû'-bulmakda ve Şirazda yevmiyye yüz elli kadar nüfusun hastalığa tutulmakda oldığı misüllü İsfahandada şiddetle hükmünî icrâ eylemekte ve Kazvinde dahî (stn.2) ara sıra bu hastalıktan vefiyât zuhûr eylemekte oldığı ve bu sene Tebriz taraflarında harâretin pek ziyâde idüğü anlaşılışdır işbu hastalıktan dolayı İran tarafından gelen yolcular için henüz karântina usûlî vaz' olunmamış isede Der-Sa'âdetden emr ve ta'lîmâtı vürûdunda saltanat-ı seniyye hudûdunda karântina vâz' olunacağı der-kârdır.

Vilâyetce mevki'-i fi'le konulması mutasevver olân icrââtın birisi dahî tesviye-i turuk ve ma'âbir mâddesi olub dâhil-i vilâyetde kâ'in yolların en evvel tesviyeye muhtâc olânları Süleymaniyye Sancâğı yolları bulunmaktan-nâşî evvel-i emrde bunların tesviyesi çâresine bakılmak üzere merkez-i vilâyetden mahsûs-ı mühendis irsâl olunduğunu geçende derc-i sahîfe-i beyân eylemiş idik livâ-i mezkûr yollarından muhtâc-ı tesviye olânlarının birisi Süleymaniye ile Kerkük arasında olân câdde oldığı gibi Kerkükden Bağdad ve Musul taraflarına giden yollar dahî Şehrîzor Sancâğınca lâzîmü't-tesviye olmasıyla turuk-ı mezkûre için mahsûs me'mûrlar ta'yîn ve i'zâm olunarak ve dağlık ve taşlık mahallerin kırılıb tesviye ve tevsî'î için iktizâ iden bârût vesâ'ir edavât dahî tedârik ve i'tâ kılınarak işe başlanmış idüğü bu kere mahallerinden vukû'-bulan iş'ârdan müstebân olunmuşdur.

Medeniyet - Bedeviyet

Müdekkikînden ba'zıları şimdi dâ'ire-i medeniyet dâhilinde bulunân insânların bedeviyetden çıkub geldikleri efkârına zâhib olmuşlardır. Vâkı'an efrâd-ı beşerin evâ'il hâlinde dağlarda ve ormanlarda tavattun ve ta'ayyuş itmekte oldukları ve milel-i mütemeddine-i hâzıradan ba'zılarının dahî bedeviyet hâlleri ma'lûm olduğundan bâdi-i emrde şu efkârın sıdkî vârid-i hâtır olur isede mâddenin esâsi nazar-ı mütâla'aya alındıkda hakikat-ı hâlin öyle olmadığı ve bi'l-'akis nev'-i beşer-i medeniyü'l-asl olub bunlardan bir tâkımı 'âlem-i ma'mûre-i medeniyette şehrâh-ı terakkîye sülûk ederek menzil-i sa'âdet ve kemâle doğrı sür'at-ı seyrle gitmekte iken mu'ahharen yolu şaşırarak beyâbân-ı bedeviyete düşmüş oldukları tahakkuk edince

bu husûs ebnâ-yı (stn.3) nev'in 'umûmen sa'âdet-hâlinî arzû idenlerce te'essüfî mûcib olur.

Çünkü efrâd-ı beşer min-haysu'l-mecmû' sıfat-ı medeniyetle mevsûf bir zâtın evlâdî olub şimdi tekessür ve intişâr etmiş olân medeniyetin esâsı ise evlâddan evlâda intikâl sûretiyle ta o zamandan gelme birşey olduğu ve husûsî ile insânlar ber-minval-i muharrer dağlarda ve ormanlarda tavattun ve ta'ayyüş etmekte iken bile yine medeniyü't-tab' olarak hatta mu'ahharen bu sûretle ta'ayyüşün terakkiyât-ı beşere mâni' olduğunu bi't-takdîr dâ'ire-i medeniyetin tevsî'î için şehir ve kasabât ve kurâ teşkil ve cem'iyetle tavattun ve ta'ayyüş husûsuna ehemmiyet veren ve bâ-husûs ne hâricden ve nede dâhilden hukûk-ı Şâhsiyelerine ta'arruz olunamayub sâye-i 'adâlet ve şevketinde dâ'imâ refâh veistirâhatla yaşamak için bir hükümdâr-ı kaviyyü'l-iktidârın cenâh-ı hıfz u himâyeti altına girmeği kendi silâh mukâbelesiyle tedâfi' ve tehâfize tercîh iden insânlar bâdi-i mülâhazada bedevî zann olınân evvel-i medenî oğlu medenîler olduğu hâlde şimdi anları bâdiye ve sahârîde ve diğer hem nev'ilerinin terakkiyâtından pek geri bir sûrette görmek hakikat-ı te'essüfî mûcib bir şeydir. Fehm ü ferâset ve iz'ân ve kiyâset cihetiyle insânın pek mâ-dûnunda bulunân sâ'ir hayvânâtın bile ekserîsi kendülerine bir âşiyâne tedârik ve orasını vatan ittihâz ile ta'ayyüş itmekte olduğu hâlde hem-cinsî arasında şeref-i 'akl ve iz'ânla müşerref ve mümtâz olân nev'-i insânın insânlığın değil hayvanların bile irtikâb itmediği bedeviyetî ihtiyârların 'acebândan neş'et itmiştir.

Burası 'arîz ve 'amîk mülâhazaya muhtâc olub hâlbuki ne kadar mütâla'a ve mülâhaza olunsa buna bidâyet hâlde havâyic-i beşeriyyenin bir medâr-ı tesviyeside sayd u şikâr mâddesi olduğundan bir sınıf-ı halkın yine medenî olduğu hâlde sayd u şikâra ve bu cihetle bâdiye ve sahârada geşt ü güzâra başlayarak mu'ahharen haslet-i memdûha-i medeniyetî ferâmûş ve sûret-i makdûha-i bedeviyetle i'tilâf itmiş olmalarından başka ma'nâ virilemez ki bunlar ihtiyâr itdikleri bedeviyetin havâyic-i beşeriyyeyi tesviyeye 'adem-i kifâyetini mu'ahharen anladıklarında bu bâbda sâ'ir gûne bir çâre ve tarîk bulmağa cehâlet ve bedeviyetleri mâni' olarak artık bâdiye ve sahârada (s.18/stn.1) vuhûş ve tuyûr sayd u şikârı yerine yine kendi hem-cinslerini avlayarak emvâl ve eşyâsını ve mevâşî ve mezvu'âtını nehb ü gâret gibi insâniyyetin ve medeniyetin hiçbir vechle cevâz göstermeyeceği bir sûretle ta'ayyüş başlamışlardır.

Ancak şurasıda nazar-ı dikkatden uzak tutulmamalıdır ki bugünkü günde bedevîler zamân-ı sâbıkda olduğu gibi 'âdetâ vahşiler derecesinde olmayub bunların

şimdi bizim nazar-ı te'essüfimizi mûcib olân hâl-i hâzırlarından daha bed-ter olân ahvâl-ı sâlifesi medenîlerin merhametle berâber 'âdetâ hiddetlerini mûcib olmasından- nâşî bunların dahî kendi refâh ve râhatlarından hisse-yâb olması için ıslâh-ı hâllerine çalışmağa ve şu hâl min-cihet-i bedevîlerin bir kat daha tevahhuşlarını mûcib olmuş isede yine beyhûde gitmeyüb kendilerini oldukça yola getirmiş olduğundan şimdi bedevîler dahî bir dereceye kadar zirâ'at ve çobanlık ve san'at ve ahz u i'tâyâ alışmış ve şu hâl üzerine (bedeviyet) bed-nâmını (medeniyyet) nâmına tebdîl itmeleri yalnız bir mahalde yuvâ tutarak insânın refâh ve istirahatle ta'ayyüşünü te'mîn ve tekeffül iden zirâ'at ve çobanlık ve san'at ve ahz u i'tâyâ mutavattın oldukları hâlde icrâ itmelerine muhtâc kalmıştır.

Mevâdd-ı 'Askeriyye

Altıncı Ordû-yı Hümâyûn merkez-i idâresinden virilen defterden müstefâd olduğu üzere işbu seksenbeş senesi Martı ibtidâsından Haziran gâyesine kadar dört mâh zarfında merkez-i ordû-yı hümâyûn olân Bağdadda mevcûd 'asâkir-i şâhânedan mâ'adâ ordû-yı mezkûrun mülhakatta olân alây ve tâbûrlarına kur'a neferâtı olarak üçyüz elli beş nefer vürûd eylemiş ve elli üç nefer dahî gönüllüğü olarak kayd ve idhâl olunmuş olduğu gibi otuz sekiz nefer dahî müstehakk-ı istibdâl oldukları hâlde tezkerelerini terk ederek alây ve tâbûrlarında kalmıştır.

(Mukaddemlerî havâlî-i Irakiyye de gönüllü olarak 'asker yazılmak ve müstehakk-ı istibdâl olduktan sonra terk-i tezkere itmek gibi şeyler nâdiren vukû' bulmakta olduğu hâlde gönüllü ve târik-i tezkere neferâtın bi't-tedrîc bu def'a şu râddeye varması şübhe yokdur ki sâye-yi ihsân-vâye-i hazret-i şâhânedan efrâd-ı 'askeriyyenin râhat ve nezâfet ve tahâretlerine ve elbise ve me'kûlâtlarının nefâsetine kûmândân ve zâbitânî taraflarından dikkat ve ihtimâm olunmakla berâber hizmet-i 'askeriyye ne derecelerde mûcib-i mefharet bir hizmet-i celîle olduğunun ahâli-i Irakiyyece takdîr olunmuş olmasından neş'et eylemiştir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Fransa İmparatoriçesi Ojeni Hazretlerinin zât-ı hazret-i pâdişâhî ile mülâkât itmek üzere Der-Sa'âdete geleceğine binâ'en Der-Sa'âdetce tedârikât-ı lâzimeye teşebbüs kılındığı İstanbul havâdisindendir.

Müşârün-ileyhâ hazretleri zât-ı hazret-i pâdişâhî (stn.2) ile mülâkât itdikden sonra Süveyş kanâlinin resm-i güşâdında hâzır bulunmak için Mısıra dahî 'azîmet idecekmîş.

Yunan devletî teb'asından yiğirmi üç fâmilyâ halkının emvâl ve hayvânâtıyla berâber Yanya vilâyet-i celîlesi dâhilinde kâ'in Narideye gelüb Yunanistanda eşkiyâ tarafından gördükleri zulm ü ta'addîye artık takât getiremeyerek saltanat-ı seniyyenin zîr-i cenâh-ı 'adâlet ve merhametine dahâlet eylediklerini hükûmet-i seniyyeye dil-suzâne 'arz eylediklerinde müsted'iyât-ı vâkı'aları rehîn-i kabûl olarak kendülerinin münâsib bir mahalde iskân idildikleri ve Tırhala Sancâğında Agrefe cihetine dahî Yunanlıların tâkım tâkım hicret iderek tâbi'iyet-i saltanat-ı seniyyeyi istid'â eylemekte buldukları Yanya gazetesinde görülmüşdür.

(Yunanlıların millet ve vatanları hakkında ma'lûm olân muhabbet ve gayretleri üzerine tâbi'iyet-i saltanat-ı seniyyeyi kendi devletleri tâbi'iyetine tercîh itmelerinde bâ'is-i ruchâniyyet ne olduğunu beyân itmek için ol-kadar tafsîl ve tatvîle hâcet yokdur. Cem'iyet-i medeniyye dâhilinde yaşayan insânların öyle cem'iyetle ta'ayyüşden maksadları ancak sa'âdet-hâl olub sa'âdet-hâlin husûlî refâh ve istirâhatın husûlüne ve bu dahî hükûmet-i metbû'anın ahâlî üzerine 'adâlet ve merhametine mütevakkıf olmağla insânlar 'adâlet ve merhameti nerede daha çok görürler ise o tarafa meyl etmeleri tabî'îdir pâdişâhımız pâdişâh-ı şevket-penâh ve şehinşâhî 'adâlet-iktinâh efendimiz hazretlerinin cülûs-ı meyâmin-i me'nûs-ı hümâyûnları rûz-ı firûzına berü bilâ-istisnâ her sınıf-ı teb'a ve zîr-i destâninin refâh ve sa'âdet-hâlleri maksad-ı hayr mirsâdiyle mevki'-i fi'le vaz'ına muvaffak buyurdıkları bunca icrâât-ı celîle ve nâfi'a-i âsârî olarak sâ'at be- sâ'at itdiğimiz terakkîdir ki milel-i ecnebiyyenin bile tâbi'iyet-i seniyyeyi istid'â itmelerini îcâb ideyor îmdî şu hâlleri görüb işitdikçe vatan ve milletlerinin sa'âdetî ile müftehir olân Osmaniyenin bir kat-daha nâ'il-i fahr u mesâr olacaklarında şübhe yokdur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Avrupa Politikası

Geçen nüshalarımızın birinde Avrupa politikasından bahs olunduğı sırada Fransa kavânîn-i meclîsî a'zâsının intihâbî emrinde bir tâkım karışıklıklar vukû'a gelmiş isede bunların kâffesi hükûmet tarafından men' olunarak mes'elenin hüsn-i sûretle tesviye olunmuş idüğü der-miyân eylemişdik bu kere mütâla'a-güzârımız

olân gazetelerin hulâsa-i ifâdâtına nazaran bu karışıklıklar meclis-i mezkûrun açıldığı gün tekerrür ve teceddüd ideceği zann olunmakda iken meclis-i mezkûr Haziran-ı Efrenciyenin yiğirmi sekizinci günü güşâd olundukda meclis dâ'iresi piş-gâhında gerçi pek ziyâde galabalık (stn.3) olmuş isede hiç kimse tarafından bir güne uygunsuzluğa tasaddî olunmayub halkın maksadî yalnız bu kadar karışıklığı mûcib olmuş olân meclisin keyfiyyet-i güşâdına muttali' olmak husûsundan 'ibâret olduğu anlaşılmiş ve şu hâl Fransada bir büyük karışıklık vukû'ını el-ân zann ve kıyâs itmekde bulunân dakîka endişelere dahî artık âsâyişin takarrür itmiş olduğunu hükm itdirmiştir.

Fransanın şu karışıklığı İtalyada öteden berî nifâk ve şekâkla me'lûf olân gürûhî teşeccü' iderek anlar dahî ba'zı mertebe-i harekât-ı gayr-i lâyifeye tasaddî itmiş iselerde hükûmet tarafından der-'akab tedâbîr-i şedîde ve serî'aya teşebbüs olunarak erbâb-ı nifâk-ı terbiyye ve âsâyiş-i kâmilin i'âde kılınmıştır.

Purusya ve Avusturyaca dahî âsâyiş ve istirahat ber-kemâl olduğu gibi Avrupanın mîzân politikası hükmünde olân şu devletlerin yek-diğeri miyânında öyle mühimm bir netîceyi intâc idecek gibi bir mes'ele olmadığından ve İngiltere devleti zâten sulh ve âsâyiş hâmisî olduğu gibi Rusya devleti dahî Asya ile meşgûl olarak şimdilerde Avrupa politikasına ol-kadar karışmamakda bulunduğu İspanyayı bi'l-ihrac bugünkü günde 'umûm-i Avrupanın sulh ve âsâyiş-i kâmilin içinde bulunduğu hükm olunur.

İspanyaya gelince evrâk-ı havâdis mütâla'asıyla teveggul idenlerin ma'lûmî olduğu üzere geçende İspanya ulusâ-yı umûrundan Serano ve Püryem ve Ravero vesâ'irenin kûmândâsıyla zuhûr iden ihtilâl-i 'azîm İspanya kraliçesi İzabelin Sandali-i hükûmeti terkle Fransaya çekilmesine intâc itmesinden ve şimdiye kadar yerine âherinin intihâb olunamamış olmasından-nâşî umûr u husûsât hükûmet-i mûmâ-ileyhüm misüllü ser-âmedânın eyâdi-yi idâresinde kalmışidi. Bu kere dest-res olduğumuz havâdise nazaran vükelâdan mûmâ-ileyh Serano ve Püryem ve Ravero 'aleyhinde dahî teşebbüsâta mübâşeret olundığı misüllü İspanya hânedân-ı kraliyesi a'zâsından olub hukûk-ı da'vâ-yı hükûmet müşârun-ileyhâ İzabelden sonra kendisine intikâl iden Montepansiye bu def'a İspanyaya vürûdla iddi'â-yı hukûk-ı hükûmete kıyâm eylemiştir.

İRAN

Memâlik-i İraniyyeden Felahiyye Sancâğı kâ'im-makâmî İran 'aşâyirinden Ka'b 'aşfreti re'is-i Raidin kendi 'aleyhinde olmasında iştibâh iderek merkûm Raid 'ammi-zâdesi Rahman ile misâfîret-i kâ'im-makâm-ı mûmâileyhin konâğına geldikde ikisini dahî bi'z-zât kurşûna dizerek katl ve i'dâm eylediği gibi maktûl-i merkûm Raidin birâderi Mürîd ile oğlu Ulvani dahî ahz u girift iderek mahbese ilkâ ve kendülerinden yiğirmibeş bin kırân (bir kırân üç guruş otuz paradır) tecrîm akçesi taleb eyledikde merkûmlar meblağ-ı mezbûrî viremedikleri cihetle bunların dahî i'dâmını oğlu Gazabana emr iderek merkûm Gazaban ikisinide diğerleri gibi kurşûna dizdikden sonra kılıç ile dahî urarak i'dâm eylemiştir.

Sayı: 10

Tarih: 9 Cemâziyye'l-Evvel 1286/ 5 Ağustos 1285

s.19/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Ehl-i târîh ve coğrafya 'indlerinde ma'lûmdur ki bahr-i muhît-i Hindî ticâreti münâsebetiyle Basra körfezi zamân-ı kadîmde bir bender-gâh-ı cesîm iken Ümîd burûnunun keşfinden sonra Hindistan ticâretî o yola nakl itmiş olmasıyla buraların ve Cezîretü'l-Arab sevâhilinin tabî'î mu'âmelât-ı ticâriyyesine durgunluk gelmesinden ve sâ'ir ba'zı esbâb-ı vukû'ât-ı kevniyyeden dolayı sevâhil-i mezkûrenin ehemmiyet-i ticâriyyesi zâyî' olmuş ve hele Basra körfezi bir çıkmaz sûkâk mesâbesinde kalmış idi sonraları İngilizlerin Hint ticâretini tevsî' için vukû' bulan teşebbüsleri tesîrâtıyla buralarca ticâret mu'âmelâtı hiss olunmağa başlamış isede Ümid burûnu mecrâsı eski hâlin 'avdetine mâni' olduğundan ve Ümid burûnu ticâreti ise Frenklere ve bi'l-husûs İngilizlere münhasır kaldığından bizce bu mecrâdan istifâde etmecliğin yolu ve imkânı olmadığı hâlde bu def'a Süveyş kanâlinin açılması bahr-i muhît-i Hindî ticâretinin rengini ve tarîkini bütün bütün değiştirerek bu münâsebetle ve be-tahsîs Fırat nehrinin açılmasıyla Basra körfezi yeniden bir mevki'-i ticâret olacağı gibi buradan Süveyşe kadar Arabistan sevâhilinin ve Yemen iskelelerinin dahî mevki'lerine göre kesb-i ehemmiyyet ideceğinden iştibâh yoktur.

Sâye-yi mukadderet-vâye-yi hazret-i şâhânedede Basra körfezinde çend kıt'a vapur ve bir takım yelken sefâyininden mürekkebi bir donanma mevcûd isede bunlar ancak körfez dâhilinde kâ'in sevâhilin muhâfazasına kâfi olabilüb andan Süveyşe

kadar mümted olân memâlik-i devlet-i ‘âliyye sevâhilinde İngiliz ve Flenk ve ba‘zen Fransız bayrâğından mâ‘adâ sefâyin görölmediği cihetle burası mülkce ve politikaca şâyân-ı dikkat bir mes‘ele-yi mühimmedir ticâret husûsuna gelince kıt‘a-i Irakiyyenin Hicaz ve Süveyş ile münâsebeti her taraftan ziyâde olub bu münâsebetin tevsî‘ ve teshîl için en doğrı yol Basradan bahr-ı muhît ile Bahr-ı Ahmer tarîki iken şimdiye kadar buralarda bulunân sefâyin-i ticâriyye sevâhildeki Arabların derme çatma yapub kullandıkları kâyıklardan ‘ibâret olmasıyla beher sene hacc-ı şerîf için buralardan ve memâlik-i İraniyyeden gelüb giden bu kadar bin nüfûs-ı (stn.2) hüccâc Necid içinden çöl tarîkiyle gitmeye mecbûr olarak bunca müştak ve müşkilât ve dürlü mehâlik ve muhâtarât ihtiyâr eyledikde ve mürettebât-ı Hicâziyye için havâli-i Irakiyyeden beher sene tedârik ve irsâl kılınan on milyon kıyye kadar zehâyir Basradan bir tâkım çürük kâyıklara ve mechûlü’l-ahvâl Arab gemilerine tahmîlen sevk olunmakta oldığı ve nisf bahâları mikdâr-ı navl virildiği hâlde onların dahî nisfî yollarda âfetzede ve telef olarak hazîne-i celîle için hasârât-ı külliyyeyi mûcib olmakda bulunmuşdur.

İşte Irak ve Hicaz beyninde şu derece münâsebet mevcûd ve dâ‘imü’l-ceriyân iken şimdi Süveyş kanâlinin açılmasıyla bu münâsebet bir kat-daha tezâyüd ve tevsî‘ ideceğinden ve şimdiye kadar Ümid burûnuna münhasır olân mu‘âmelât bu geçîdden geçeceğinden bu hâle karşı lâzım olân tedâbirin ibtihâzı vilâyetce nazar-ı ehemmiyyete alınmakla berâber Dicle ve Fırat nehirleri için Avrupaya sipâriş olınân yük ve yolcu ve tarâk vâpûrları sırasında Basradan Süveyşe işlemek ve ihrâcât-ı vilâyetî deniz cihetinden dahî bir mahrece çıkarmak ve husûsiyle mürettebât-ı Hicaziyyeyi taşıyub bunca telefât ve hasârâtın önü kesilmek ve mevsiminde hüccâcî bahren îsâl iderek o husûsda dahî icrâ-yı teshîlâtla ‘umûma hizmet eylemek ve esnâ-yı râhda memâlik-i devlet-i ‘âliyye sâhillerine uğrayub oralarca dahî münâsebat-ı ticâriyyeye bir mebde’ göstermek için çend kıt‘a deniz vâpûrı sipâriş olunmuşidi.

İşbu vâpûrlardan üçyüz elli beygir kuvvetinde ve bin yediyüz tonilatalık gâyet metîn ve muhkem ve yalnız yolcu için ikiyüz seksen yatâğı müştemil olmağla berâber kâffe-i edavâtı mükemmel ve muntazam bir vâpûr şâyân virilen müsâ‘ade-i seniyye mûcibince İngiltere Nezâret-i Bahriyyesi ma‘rifetiyle ba‘de’l-imtihân otuzüçbin beşyüz lirâya mübâya‘a olunarak ismî (Babil) tesmiyye kılınmış ve bunun eşi ve ‘aynı olarak diğeri bir vâpûrun dahî bu günlerde pâzârlığı kesilmek üzere bulunmuşdur.

İşbu vâpûrlar Avrupaya sipâriş olınân ba'zı mâkinaları hâmil olarak İnşaallahu te'âlâ Süveyş kanâlinin güşâdından sonra geleceğinden ve Basra ile Süveyşin arası üçbin üçyüz yirmi iki mil ya'nî Der-Sa'âdetden İskenderiyyeye kadar olân mesâfenin dört misli kadar mesâfe olub vâpûrların ikisi ancak ayda bir sefer ideceğinden Biavnühü te'âlâ vusûllerinde (stn.3) yevmî mu'ayyenleri ve esnâ-yı râhda Maskat ve Aden ve Bâbü'l-Mendeb ve Muha ve Hadide ve Cidde gibi uğrayacağı iskelelerin nevbet ve keyfiyyetleri ol-vakt i'lân olunur.

İşbu vâpûrlardan başka Tunada Midhat Pâşâ nâmıyla olân vâpûrun yüz yigirmi bârgîr kuvvetinde ve ikiyüz kadem tavlında bir eşi ve misli dahî Basra körfezi için mübâya'a olunduğundan bunun dahî Kurna ve Basra ve Kuveyt ve Bender Ebu Ali Şir ve Bahreyn arasında işledilmesi musammem bulunmuştur.

Geçen Temmuzun yigirmidördüncü Penç-şenbe günü Ammarede rüzgâr kesilerek mizânu'l-harâre dahî elli altıncı dereceye kadar çıkmış olduğundan ahâlîsi buna tahammül idemeyerek çoluk çocuk zekûr ve inâs cümlesi Dicle nehrine girmişlerse orada dahî matlûb-ı vechle serinlenemediklerinden feryâd-ı figâna başlamış ve havânın bu hâlî ahşâm sâ'at dokuz buçuk râddelerine kadar devâm itdikden sonra rüzgâr harekete gelerek esmeğe başlamasıyla halk yerli yerine 'avdet idebilmiş olduğu mahallinden yazılıyor.

Bir Zâtın Verdiği Varakadır

Zevrâ' gazetesinin (9 nümerolu) nüshasında Medeniyyet ve Bedeviyyet serlevhasıyla münderic olân bendî gördüm ve ben dahî bu husûsa merâk idenlerden birisi olduğum cihetle ben de mezkûrun tekrâr tekrâr okuyub hulâsa-i hükmünî zihnimde bir iyüce muhâkeme eyledim bu bende serd olınân mevâddı vâki'ân kâmilen müselleme ve medeniyyetin bedeviyyete ruchâniyyeti (men beda' fekad cefâ) hadîs-i şerîfi ile dahî müberhen olub ancak meydânda daha bir tâkım esbâb-ı sâ'ire-i mücbire olduğu hâlde benî beşerin tarîk-i bedeviyyete sülûklarını yalnız ibdidâ-yı hâlde havâyic-i beşeriyyenin medâr-ı tesviyesinden ma'dûd olân sayd u şikâr mâddesine haml ile iktifâ idilmiş olmasını kâfi göremedim.

Yine mezkûr 9 nümerolu gazetemizde münderic diğer bir bendde beyân itmiş olduğunuz vechle sa'âdet-hâl talebî olân benî beşerin husûl-i sa'âdetine kâfil ve kâfi olân 'adâlet ve şefkatin fıkdanı dahî insânların (s.20/stn.1) bedeviyyet gibi terekkiyât-ı mâddiye ve ma'neviyyelerine mâni' olân bir sûret-i kerihayi ihtiyâr

itmelerini icbâr iden esbâbdan birisidir husûsiyla memâlik-i şarkiyye halkı i'sâr-ı sâlifede tâbi' oldukları hükûmetden husûl-i sa'âdetlerini te'mîn iden 'adâlet ve şefkat yerine 'âdetâ zulm ve te'addî görmüş oldukları cây-i inkâr değıldir işte ol-vaktler sa'âdet-hâlin sâ'ir gûne esbâb-ı husûlini arayub bulmak ümîdiyle bir kere dâ'ire-i medeniyetden çıkmış olân halk artık ile'l-ân sahrâ-yı bedeviyette kalmışlardır.

Havâli-i Irakiyyede hayme-ber-dâr-ı geşt ü güzâr olân bedevîler için hâtıra bir 'özl daha gelir ki bu da mevki'in tabî'atıdır. Memâlik-i sâ'ire ve mu'tedile halkî tavattun için öyle bir mevki' bulabilürler ki orada ve etrafında havâyic-i beşeriyyenin tesviyesine lâzım olân mevâdın cümlesini tedârik idebilürler. Bu taraf halkî ise zirâ'ate sâlih gördüğü yerde mevâşisini ra'y itmek için merâ bulamaz ve merâ bulduğu yerde su bulamaz ve su bulduğu yerde diğler ikisine dest-res olamaz hulâsayı kelâm (femâ' belâ mer'î ve mer'î bigayrimâ, vehaysu terâ mâ' ve mer'î femaseb') beyiti mazmûnınca havâyic-i beşeriyyenin tesviyesine lâzım olân mevâdı bir yerde cem' idemez binâ-berîn levâzımât-ı mezkûreye dest-res olmak için çâdırı omuzunda ilâ âhiri'l-ömr geşt-ü güzâra mecbûr ve bî-çâreler bu cihetle medenîler gibi refâh ve sa'âdetden bi'z-zarûre dûr ve mehcûr olur.

İşte bâlâda 'arz etdiğim esbâb-ı sâ'ireden ikisi şunlar olub bunlar ise şâyân-ı kabûl ve esbâbdan olduğunu ümîd iderim.

Zevrâ'

Sâhib-i varakanın ber-minvâl-i muharrer serd eylediği mevâdın eğerçi bedeviyet husûsunda bir dereceye kadar medhalî olduğu der-kâr isede bunların insânları bedeviyet-i ihtiyâra icbâr iden esbâbdan 'add itmeğe hakîkat-hâl müsâ'ade göstermez sâhib-i varakanın fikdân-ı 'adâletini göstermek istediği zamânlarda yine bedeviyet mevcûd olub bi'l-farz şimdi bâdiyeyi züll ve fakrda gördüğümüz benî nev'imizin mezâliminden kaçarak deşt-i bedeviyete düşmüş oldukları takdîr olunsa bile o hâlde "mâdâm ki bu hâle zamânın mezâlim cihetine inkılâbı sebep olmuşdur zamânın diğler tarafa ya'nî 'adâlet cihetine inkılâbı hâlinde yine dâ'ire-i medeniyete ric'at ve 'avdet itmeleri lâzım gelirdi" cevâbı virilür i'sâr-ı sâlife de vâkı'ân medenîlere bedeviyeti me'men 'add itdirecek gibi zamânlar geldiği inkâr olunamaz lâkin andan sonra 'âleme numûne-nümâ-yı 'adl ü dâd olân zamânlar hulûlî dahî i'tirâf olunmalıdır.

Fıkra-i sâniyeki havâli-i Irakiyyede bedeviyetin muktezâ-yı tabî'at-ı mevki'iyyeden idüğü keyfiyyetidir burası nefsü'l-emre tatbîk olunur ise teslîm olunamaz çünki Ceziretü'l-Arabın şimdi târîhlerde manzûr-ı nazar istiğrâbımız olân

ma'mûriyyetini istihsâl idenler yine efrâd-ı medeniyyeden (stn.2) olub bunların cem'iyyetle mütevattın ve sâkin olduklarını dahî el-an görmekte olduğumuz şehir ve kasabât harâbeleri isbât ider bu harâbeler büyük şehir ve kasabât harâbeleri olub bunların arasında şimdi bütün bütün mahv ve nâ-bedîd olmuş olan kurâ ve çiftlikât dahî nazar-ı mütâla'aya getirilse havâli-i mezkûrenin o zamânlar bile memâlik-i mu'tedile gibi bir ravza-i dil-güşâ sûretinde idüğü tabî'atıyla teslîm olunur.

Hâl böyle iken havâli-i Irakiyyede bedeviyyetin muktezâ-yı tabî'at-ı mevki'iyyeden olduğunun teslîm kılınamayacağını sâhib-i varaka dahî tasdîk eyler zann ve i'tikâdında bulunuruz.

Burası tarihçe ma'lûm olur bir keyfiyyet olduğu cihetle oda şöyle dursun gelelim hâl-i hâzıra havâli-i Irakiyyenin bugünkü günde her tarafı bedevîler meskenî olmayub bunun bir parçasında medenîler dahî sâkin ve mutavattındır. 'Acabâ bunlar havâyic-i beşeriyyenin tesviyesine lâzım olan mevâdı bir yerde nasıl cem' itmişlerdir eğer onlar su olan mahallerde mutavattındır dinilür ise Dicle ve Fırat nehirleri sevâhilinden ma'mûr ve meskûn olan yerler 'inde't-tahsîn onda belkide yiğirmide bir düşmeyeceğinden sevâhil-i mezkûrenin kuvve-i enbâtiyyesini insân boyu otlar çalılar ve dikenler bitirmekle isbât idüb kendisini cennet misâl ma'mûr ve bu cihetle menba'-ı servet ve sa'âdet itmek için lisân-ı hâl ile zirâ'atcî isteyen bunca arâzi-i hâliyesini gösteririz.

Bunun üzerine yine i'tirâz olarak medenîlerin sevâhil-i nehirde cedvelleri ve harkları olduğu gösterilir ise ona dahî cevâb olarak deriz ki maksad-ı hayr-ı mirsâdî ancak teb'a zîr-i destâninin sa'âdet-hâlî esbâbının istihsâlden 'ibâret olan pâdişâhımız pâdişâh-ı 'adâlet-iktinâh efendimiz hazretlerinin zamân-ı sa'âdet nişânında millet ve memleketin servet ve ma'mûriyyetini arttırmak için bunca fedâkârlık ihtiyâr olunmakda ve husûsuyla havâli-i Irakiyyenin hemen kâmilen arâzi-i emîriyyeden 'ibâret olan yerlerinin tâpû ile tefvîzine dahî başlanmakda olduğu hâlde dâ'ire-i medeniyyet ve sa'âdete girmeği ârzû iden bedevîlere teshîlât-ı lâzime gösterilmeyeceğini ve bu bâbda sâ'irlerine idilen fedâkârlığın bir derece daha ziyâdesinin bunlar hakkında îfâ buyurulmayacağını kim iddi'â idebilür. Bir kere bu yolda 'arz-ı hâhiş edilsün ki bu bâbda ne gûne teshîlât ve fedâkârlığa mazhar olunacağı anlaşılın.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Rusya devletinin Asya-yı Vustâca olân teşabbüsâtı İngiltere devletinin nazar-ı dikkatini celb eylemiş olmakdan-nâşî (stn.3) devlet-i müşârün-ileyhânın Rusya devleti nezdinde mukîm sefirî bu bâbda Rusya devletinden ba'zı îzâhât talebine me'mûr olmuş olduğunu geçende ba'zı gazetelerde görmüş idik bu kere mütâla'a-güzârımız olân Hindistan gazetelerinin Gazzet Delarus nâm Rusya cerîde-i resmiyyesinden bâ-tercüme derc eylemiş oldukları bir bend İngiltere devleti tarafından talep olınân îzâhâta cevâb makâmında olduğu gibi Rusya devletinin Asya-yı Vustâca ittihâz itdiği politikasının esâsını dahî mübîn olmağla hulâsa-i tercümesi ber-vech-i âtî gazetemize dahî derc olunur.

“İngilizler Rusya devletinin terakkiyât vâkı'asından-nâşî dil-gîr olmamalıdır. Zirâ anlar kendi memleketlerinin hâricinde bulunân memâlike dahî medeniyet tohumı saçmakta ve oralardada memâlik-i mütemeddine terbiyyesini hâsıl etmeye çalışmakta oldukları misüllü Rusya devleti dahî memâlik-i mütemeddine terbiyyesinden mahrûm kalan mahalleri dest-i himmeti altına alarak ahâlisini tarîk-i terakkî ve medeniyete sevk itmekdedir bugünkî günde memâlik-i şarkiyyede fûnûn ve ma'rifet ve 'umrân ve medeniyet derece-i mablûbede değildir Rusyalılar memâlik-i şarkiyyeden şimdi ellerinde olân mahallerden esâs medeniyeti te'sîs ve te'yîd itdikden sonra Afganistanın ıslâh-ı ahvâline dahî teşebbüs idecektir ki memâlik-i mezkûre halkı Avrupalılarla ihtilâtdan el-an müteneffir ve mütevahhişdir”.

Rusyalıların ta'mîm-i medeniyet yolunda lisân-ı resmîleri hükmünde olân gazetelerinde şu sûretle ârzû ve hâiş göstermelerinin derecesi bi-hakk-ı takdîr olunabilir fi'l-hakîka Avrupanın bir ucundan kalkub Asya-yı Vustâyâ sevk-i ceş ü leşker ile ve bunca fedâkârlık ihtiyârı ile îsâr-ı tohum-ı medeniyet itmeye çalışmasını hakkıyla takdîr ve istihsân idebilenler teşekkür itmelidir. Çünkî Asyaya medeniyeti sokmak harbe ve harb ise bir tâkım masrafla berâber bir çok kânların dökülmesine bâ'is olmasıyla mâl ve cânla bu kadar fedâkârlık ihtiyâr iderek ve mukâbilinde (gizlî hiçbir tam' ve ârzûsu) olmayarak Herât ve sâ'ir memleketleri kabza-i teshîre geçirmesi medeniyete büyük hizmet 'add olunabilür fakat şukadar ki neşr olunacak envâr-ı medeniyet Lehistan ve Kafkasyada parlayan şu'â-ı insâniyyetin gayrî olmamak lâzım gelür. Vech-i meşrûh üzere nâ'il-i medeniyet olân Türkistan ümerâsının li-ecli't-temâşâ vatan-ı cedîdelerinin memâlik-i şimâliyyesinden 'ibâret olân Sibir taraflarına seyr ü seyâhat itdiklerini gördükçe bu

ni'metin 'ahd-ı karîbde kendi haklarında dahî ibzâl ve erzân buyurulacağını Afganistan ümerâsı bi'z-zât müşâhede ve takdîr ideceklerinden ahvâl-i müstakîlelerinden dolayı kendülerini müsâra'at şimdiden tebrîk ideriz.

Avrupa ile Hindistan arasında mevcûd hutût-ı telgrâfiyyeden başka İran ve Rusya tarîkiyle dahî bir hattın temdîd olunmakda bulunduğunu yazmış idik bu kere Der-Sa'âdet gazetelerinden aldığımız ma'lûmâta göre bu hattın Hocabeğden Abaza sevâhiline kadar taht-ı bahrdan temdîd olunacak kısmının yapılub bitdiği anlaşılmıştır.

Sayı: 11

Tarih: 16 Cemâziyye'l-Evvel 1286/ 12 Ağustos 1285

s.21/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Tensîkât-ı celîle-i 'askeriyye iktizâsınca ordû-yı hümâyûnlarda mevcûd neferât-ı 'askeriyyenin istibdâlinde yerlerine alınacak neferât-ı cedîdenin kur'a-i şer'iyye ile ahz-ı mukarrer olmağla bu usûl-i hasene memâlik-i mahrûse-i hazret-i şâhânenin her tarafında cârî olduğu gibi Bağdad Vilâyeti dâhilinde kâ'in mahallerden dahî yalnız Musul ve Şehrîzor ve Süleymaniyye sancâklarında icrâ olunarak sâ'ir taraflarda henüz cârî olmadığı hâlde sâye-i mu'âl-yâve-i hazret-i şâhânedede bu sene-i mübârekede Bağdad ve Kerbela ve Divaniyye sancâklarında dahî usûl-i kur'anın icrâsıyla alınan neferât-ı cedîdenin peyder-pey vürûd idüb mensûb oldukları tâbûrlarına virildiği ve nefis-i Bağdad şehrinin dahî tahrîr-i nüfûsuna mübâşeretle bu mâdde-i mühimmenin dahî arkası alınub bitirildiği gazetemizin geçenki nüshalarında yazılmışıdı. Şehr-i mezkûrun ol-vechle tahrîr-i nüfûs mâddesinin hitâmetiyle kur'a-i şer'iyyesinin dahî icrâsı sırası gelmiş ve şehr-i mezkûrdan alınması mukarrer olân neferâtın mikdârî nüfûs-ı mevcûdeye nisbetle iki yüzde bir ve esnân-ı 'askeriyyede bulunânların mikdârına kıyâsa yiğirmi beşde bir düşeceği bi'l-hesâb geçen Cum'a gününden bedâ' ile icrâsına mübâşeret olunmuşdur.

Bağdad Vilâyeti dâhilinde kâ'in 'aşâyirin en cesmî ve cem'iyyetlisi Mentifik 'aşireti olduğu ma'lûmdur. 'Aşiret-i mezkûre müte'addid kabâ'ile munkasım olarak zekûr ve inâs tahmînen bir milyon nüfûsî hâvî olub bunlar Hille ve Semaveden aşâğı Basraya kadar Fırat nehrinin iki cânibinde ve yine Fırat ile Dicle

nehri beyninde vâki‘ Cezirede ve Ammare ile Huveyze arasındaki arâzinin bir kıt‘asında bulunarak ekserîsi çergi ve hasîrdan ma‘mûl kulûbelerde ikâmet iderler ve buldukları mahallerin etrâfi ve havâlisinde Dicle ve Fırat nehirlerinden hâsıl olân ve (Hâvar) tesmiyye kılınan göller ve bataklıklar rutûbetinden istifâde ile zirâ‘at eylerler.

‘Aşîret-i merkûmenin zamân-ı idâresi öteden berü kendü (stn.2) meşâyihinden bir zâtın yedd-i istiklâline muhavvel olub şeyhleri ise her istediklerini yapmağa muktedir bulunmasıyla sûret-i idâresi bir hâl-i istisnâda cereyân itmekde iken sonraları Tanzîmât-ı Hayriyyenin buralarca âsârî görülmeğe başladığı sıralarda burasının dahî irtibâtî tashîh olunarak ve bir mukâta‘a hükmüne konularak (Mentifik deyresi) nâmıyla sene be-sene şeyhlerine ilzâm olunur ve kâffe-i umûrî yine şeyhlerinin yedd-i idâre-i mütehâkimânesinde bulunur idi.

Bu hâl Reşid Pâşâ merhûm zamânına kadar devâm idüb andan sonra gerek müteveffâ-yı müşârün-ileyh ve gerek Devletlü Namık Pâşâ Hazretleri zamân-ı idârelerinde Mentifik idâresinde bulınân yerlerden ba‘zı mahalleri bi‘l-ihrâz civârında kâ‘in Divaniyye ve Basra sancâklarına ilhâk olunmuş ve diğer taraftan asl Mentifik idâresinde kalan mahaller mukâtâ‘atî üç senede bir kere şeyhleri miyânında bi‘l-müzâyede ihâle kılınarak bedelî üzerine vukû‘-bulan zamdan dolayı refte refte vâridâtı tezâyüd itmiş olmasıyla bu icrââtдан şu sûretle iki derece istifâde olunmuşdur.

Lâkin bu hâl-i idâre ve usûl ve kâ‘ide-i devlet üzere maksad-ı aslî olân ve sa‘âdet-hâl ahâlîyi dâ‘î bulınân netîceyi hâsıl idemeyüb mukâtâ‘at miyânında idâre-i hükûmet dahî birlikde ihâle olunmasıyla ve meşâyih ise ölçüsüz ve kâ‘idesiz hükûmet ve idâreye alışmış bulunmalarıyla bî-çâre ahâlî bir hâl-i ‘uzlet ve mahrûmiyyet içinde kalmışdır.

Ahâli-i merkûmenin buldukları hâlî îzâh itmek için el-hâletü hazîhi cârî ve mu‘tâd olân ve meşâyih taraflarından icrâ kılınan kâ‘idelerden ba‘zılarının beyânı kâfi görünür şöyle ki: Mentifik idâresinde bulınân yerlerde zirâ‘at olınân mahsûlât-ı arziyyeden zirâ‘-ı ahâlinin hukûk ve hissesi mu‘ayyen olmayub top-ı mukâtâ‘ayı iltizâm iden şeyhler mukâtâ‘anın ifrâzâtını parça parça ihâle itmeleriyle iltizâm idenler dahî ahâlîyi esîr gibi kullanarak ne hâsıl olur ise ellerinden alurlar ve ahâli-i ‘aşîret içinde ahkâm-ı şer‘iyye ve kânûniyye ceriyân itmeyüb emâret makâmında bulınân şeyhler nasıl ister ve ne-vechle hükm ider ise öyle icrâ kılınur. Bir şeyh nasb olundukda taraf-ı muhâlefetde bulınân adamların emlâk ve emvâlini zabt ve

müsâdere idüb âhirine bahş ve temlîk itmeğe salâhiyyeti vardır. Bir adam diğerini (stn.3) katl itdikde mürâfaa ve muhâkemesi görülmeyüb (nekâl) nâmıyla şeyhlere i'tâsı mu'tâd olân bin 'aded şâmî ki beherî onar gurûşdan on bin gurûş ider kâtil tarafından te'diye olundukda sebîlî tahliye kılınur. Ve zen-pârelik idenlerin dahî beherinden beşyüz şâmî alınub bunun ismine dahî (sayha) dinilür ve Müteveffâ Davud Pâşâ vaktinden kalma bir nev'-i cerîme daha vardır ki (davudiyye) nâmıyla hâne başına tevzî' ve tahsîl olunur ve şeyhlerin haremleriyle ihtilâfî vukû'unda barışmak için bir tevzî'-i daha yapılub bunun nâminada (razvah) ta'bîr olunur. Bunlardan başka şeyhler için ahâleden bir çok esb ve koyun ve rûgan ve sâ'ire alındığı gibi muhâl-i sâ'ireye taklîden vaz' olunmuş olân ihtisâb ve tamgâ ve bâc ve rüsûmî yolunda bir tâkım vâridât daha toplanılır ki hiç birisi kavâ'id-i 'umûmiyye-i devlete uymaz işte bu kadar tazyîkât ve su-i isti'mâlât içinde yaşayan halkın hâline olduğu ve ne olmak lâzım geleceği pek kolay istidlâl kılınur.

Şu hâlât bundan mukaddem dahî nazar-ı ehemmiyyet ve i'tinâyâ alınarak Mentifik 'aşîreti hakkında bir üçüncü islâhât olmak ve ahâlisi sâ'ir mahaller ahâlisi misüllü mu'adelet-i seniyyeden hisse-mend idilmek niyyet-i hayriyyesiyle müşârün-ileyh Namık Pâşâ Hazretleri zamân-ı hükûmetlerinde iltizâm usûlî lağv olunarak 'aşîret-i merkûme idâresinin bir hey'et-i muntazamaya idhâlî için meşâyihinden birisi kâ'im-makâm nasb olunmuş ve ma'iyetine me'mûrîn sâ'ire ta'yîn ve i'zâm kılınmış isede 'aşîret halkı eskiden çektikleri ve kangı tarafından geldiğini bilmedikleri mezâim ve ta'diyâtdan ve hazîne nâmına olarak meşâyih'e îfâ eyledikleri tekâlif ve mürettebâtın ağırlığından feryâd itmekde olmalarıyla vaz' idilmek istenilen usûl-i cedîde-i 'adliyyeyi bi-hakk-ı takdîr itmeyerek bu usûl ile daha ağır bir yük altına girecekleri efkârına zâhib olmalarından-nâşî ol-vakt bu matlab hâsıl olamayarak keyfiyyet yine hâlî üzerine kalmış ve bi'z-zarûre mukâta'a ve iltizâm usûlî bu güne kadar devâm idüb gelmiştir.

Mukâta'a-i merkûmeyi bundan üç sene mukaddem ki müzâyedede der-'uhde ve iltizâm itmiş olân 'İzzetlü Nasr Pâşânın müddet-i iltizâmı bu def'a münkaziyye olmuş olduğundan bunun yeniden müzâyede ve ihâlesi ve zamânî hulûl itmiş ve meşâyihî li- ecli'l-müzâyede merkez-i vilâyete gelmiş isede yukarudan-berü serd ve tafsîl olan ve devletin usûl ve kâ'ide-i 'adliyesine tamâmıyla zıdd ve muhâlîf bulunân (s.22/stn.1) şu derece hâlât ve sû-i isti'mâlât bilinüb durur iken bunun yine sâbıkî vechle ihâlesi câ'iz görülemediğinden ve ahâli-i 'aşîret ise mukaddeman Mentifik idâresinde olduğu hâlde mu'ahharen ayrılıb civârı bulunân Basra ve

Divaniyye sancâklarına ilhâk olunmuş olân mahaller ahâlisinin kendülerine nisbetle günden güne terakkî iden refâh veistirâhat hâllerini gördükçe yavaş yavaş kendi felâket-i hâllerini temyîz itmeğe başlayub usûl-i 'atıklarından şikâyeti arttırmış olduklarından Biavnihi te'âlâ sâye-i mukadderet-vâye-i hazret-i şâhânede burasının dahî taht-ı intizâm ve idâreye idhâliyle Vedîatullah olân bu kadar nüfûs-ı halkın mu'adelet ve şefkat-ı seniyye-i hazret-i pâdişâhiden hissedâr idilmesi sırası gelmiş ve 'aşîret-i merkûmenin idâre-i cedîdeye idhâlinde yine mevcûd meşâyihinden birinin intihâbıyla makâm-ı hükûmete nasbî muktezâ-yı maslahatdan olub meşâyihî içinden mûmâ-ileyh Nasır Pâşâ müntehib ve müreccah bulunmuş olmağla 'aşîret-i merkûme ahâlisinin usûl-i sâbıkada ne olduklarını ve şimdi ne olacaklarını kendülere dahî anlatmak için kaleme alınan i'lânâmenin neşriyle birer mutasarrıflığa mûmâ-ileyh Nasır Pâşânın me'mûriyyeti icrâ olunarak ve mutasarrıf mu'âvinliğine dahî Hindiyeye Kâ'im-makâmı sâbık Rif'atlü Abdurrahman Beğ ve niyâbetine Alûsî-zâde Abdalbaki Efendi ve muhâsebeciliğine vilâyet muhâsebesi müstahdemlerinden Hacı Said Efendi nasb ve ta'yîn kılınarak mahallerine gönderilmiş ve şimdilik iki bölük piyâde ve iki bölük süvâriden müretteb bir fırka zabtiyye dahî bir tâbûr ağâsı refâkatıyla ta'yîn ve i'zâm kılınmış olduğundan ve Mentifik Sancâğı müte'addid kâ'im-makâmlıklara taksîme mütehammül isede şimdilik dört kâ'im-makâmlığa taksîm idildiğinden anların dahî kâ'im-makâm ve nâ'ib ve me'mûrîn-i sa'iresi sırasıyla ta'yîn olundukca gazetemizle i'lân idilür.

Bâlâda beyân olunduğı vechle 'aşîret-i merkûme halkı çergi ve hasîrdan ma'mûl kulûbelerde ikâmet itmekde bulunmasıyla şimdiki hâlde mutasarrıflık merkezî ittihâzına sâlih bir Sûku's-Şüyûh kasabası var isede anın dahî der-kâr olân ve hâmet-i havâsına mebnî ovası merkez livâ ittihâz olunamayacağından onun öte tarafında havâsı mu'tedil bir mahale sükâkları yigirmi beşer arşûn vus'atında olmak ve cemî'-i ezkası vasat-ı memleketde bulunacak bağçeye muvassıl olmak şartıyla ve Nasırıyye nâmıyla yeniden bir kasaba yapılması kararlaştırılarak inşâ olunacak hükûmet konâğı ve câmi'-i şerîf ve sâ'ir ebniye-i lâzimenin inşâsı için iktizâ-yı hâlin icrâsına teşebbüs kılınmış ve livâ-i mezkûr şimdiye kadar 'âdetâ bedeviyet sûretiyle idâre olunageldiğı cihetle medeniyete dâ'ir bir esâs olmayub bir sancâğın sancâk olması için ne olmak ve ne yapılmak lâzım ise bundan böyle yapılub tanzîm olunacağından bunların keyfiyatı dahî ilerüde mevki'-i fi'le konuldukca gazetemize derc ve i'lân kılınacaktır.

(Ahâli-i 'aşîrete neşr olunduğı bâlâda beyân olinân i'lân-nâme sûretidir)

Ey Mentifik Meşâyihi ve Ahâlîsi

Siz cümleleriniz teb‘a-i sâdika-i devlet-i ‘aliyyeden olub mukîm ve sâkin (stn.2) olduğunuz yerler dahî dünyânın en ziyâde ma‘mûriyyete kâbil mahallerinden olduğu hâlde devlet-i ‘aliyyenin memâlik-i sâ‘iresinde sâkin mutavattın teb‘a ve ahâlîsinin nâ‘il oldukları refâh ve râhat ve emniyyet ve ma‘mûriyyetden mahrûm kalmışsınız ve emniyyetiniz ve gâyet zahmetlî bir hâl ve idârede bulunuyorsunuz sizin hüsn-i hâl ve idârenizi hâsıl ve kâfil olân hükûmet her sene bey‘-i min-yüzîd ile birçok akçeler mukâbilinde satılıyor ve hükûmetî iltizâma der-‘uhde iden zevât bedel-i iltizâmı ödemek için devletin usûl ve kâ‘idesine uymayan bir tâkım rüsûmât ve vâridât-ı gayr-i meşrû‘a tahsîline mecbûr oluyor devlet-i ‘aliyye-i İslâmiyyenin mâ-bihi‘l-istinâdı ve ‘urvetü‘l vuskâsı şerî‘ât-i mutahhara-i Ahmediyye olub her husûsun ahkâm-ı şer‘iyyeye ve ana tatbîkan yapılmış olân kavânîn-i sultâniyyeye tatbîkî lâzım gelir iken sizin ‘aşîretinizde meselâ: Ez-cümle kâtil ile verase-i maktûlün murâfa‘a-i şer‘iyyesi icrâ olunmayub nekâl namıyla kâtilden bin şâmî ahz olunarak salıviriliyor. Ve fi‘l-i zinâ ile müttehem olânlar sayha nâmıyla ve beş yüz şâmî ahzıyla tecrîm kılınıyor. Ve davudiyye resmî gibi bir tâkım ‘â‘idât ve mukannenât alınıyor. Ve şunun bunun mâlî ve emlâkî zabt ve müsâdere olunuyor bunların hiç birine pâdişâhımız pâdişâh-ı İslâm Hullidallahu te‘âlâ saltanata ilâ yevmi‘l-kiyâm efendimizin rızâsı yokdur ve devletimizin vaz‘ itdiği tazmînât böyle mezâlîmî her taraftan kaldırmış ve mu‘ahharen te‘sis ve ta‘mîm buyurduğu vilâyet nizâmî dahî usûl-i ‘adâlet ve re‘fet ile her tarafı tezyîn itmiş iken Bağdad Vilâyetini eczâsından olân bir kıt‘anın bu hâlde bırağılmasını ve ahâlîsinin ‘adâlet ve şefkat-i sultâniyyeden mahrûm kalmasını tecvîz itmediğimizden orasının dahî bir dâ‘ire-i felâh ve selâmete idhâlî için bir sancâk-ı hey‘ete konulmasını ve umûrının vilâyet usûlüne tatbîk edilmesini münâsib gördük ve sancâğın mutasarrıflık me‘mûriyyetini Emîrû‘l-Mentifik ‘İzzetlü Nasır Pâşâyâ ihâle eyledik ve vilâyet usûlî üzere iktizâ iden şeyleri yapmağınun birlikde me‘mûrlar dahî gönderdik vilâyet usûlî Tanzîmât-ı Hayriyyenin mükemmilîdir. Tanzîmât-ı Hayriyyenin dahî esâsî üç şeydir birisi emniyyet-i mâl ve ikincisi emniyyet-i cân ve üçüncüsü muhâfaza-i ‘ırz ve nâmûsdur. Emniyyet-i mâl odur ki küçük büyük her kim olur ise olsun kendinin mâlından ve mülkünden emîn olub bir fellâhdan tâ vezîre varıncaya kadar hiç kimse bi- gayr-ı hakkın anın bir zerresine ve bir habbesine dokunamaz ve emniyât-i cân odur ki herkes hayâtından emîn olub şer‘an ve kânûnen hükm olunmadıkça bir kimsenin cânına ve hayâtına hiç kimse ta‘addî idemez ve kânûnen hükm olmadıkça en küçük bir çobânı veya bir

fellâhî döğmeğe ve habs itmeğe hâkimlerin ve beğlerin ve pâşâların salâhiyyetî yokdur ve muhâfaza-i 'ırz ve nâmûs odur ki herkesin 'ırz ve nâmûsî mukaddes olub mahfûziyyet hâlinde bulunur buna dahî hiç kimse müdâhale idemez işte bu üç esâsın herkangısına her kim dokunur ise emîr ve hâkim ve vâlî bile olsa mazlûmun andan şikâyete hakkı vardır ve pâdişâha kadar şikâyet kapası açıkdır küçük büyük herkes hukûkuna ve hürriyyetine mutasarrıfdır. İşte şimdi Mentifik idâresini bir idâre-i cedîdeye koymaktan maksadımız efrâd-ı ahâlîye kendülerinin hakk-ı sarîhini virmek ve pâdişâhımızın 'adâlet ve merhamet ve şefkat-i seniyyesini fi'len göstermekdir ma'lûmunuz olsun ki bu günden sonra nekâl ve sayha ve davudiyye resmleri ve sâ'ir o yolda alınan (stn.3) vâridât nâ-meşrû'a külliyyen lağv olunmuşdur. Hukûk-ı 'ibâd ve cinâyâta mute'allik bi'l-cümle mevâdd-ı ahkâm-ı şer'-i şerîfe ve kânûn-ı münîfe tatbîken görülecektir ve müsâdere ve tecrîm mâddesi külliyyen kaldırılmışdır herkes mâlına ve mülküne tasarruf-ı hakîkî ile mutasarrıf olacaktır ve ebb ü ecdâdından müntakilen emlâka tasarruf idenlerin hukûk-ı meşrû'a-i tasarrufiyyeleri nazar-ı devletde makbûl ve mu'teber tutulacaktır. Ve 'aşîretlerden alınan yâğlar ve 'abâ yüklerinden ve sâ'ire mensûcâtdan alınan resmler ve 'aynen alınan esbler terk olunmuşdur. Bunların ve ihtisâb resminin ve sâ'ir ba'zı rüsûmâtın kânûn-ı devlete tatbîkan ta'dîliyle şimdikinden noksân bir resm alınacaktır. Ve mukâta'alarda şimdiki cârî olân usûl terk ve lağv olunarak şalb(?) mahsûlünden mîrî için yalnız sülüs ve hinta ve şa'ir ve dıhn ve sîsâm misüllü hubûbâtdan ve hürmadan yalnız hums alınub bâkîsi mellâk ve fellâha birağılacaktır. Ve kutn mahsûlâtından ve meyvelerden fakat 'öşr alınacaktır. İşte bunlardan ziyâde ahâlîden ve fellâhdan bir şey alan me'mûrlar her kim olur ise olsun müttehim olub kânûnen müstahakk-ı cezâ olacaktır ve işbu didiğimiz şeylere karşı bir hâl vukû'-bulur ve kimsenin az ve çok hukûkuna dokunanlar olur ise müdürlere ve müdürlerden şikâyetî olânlar kâ'im-makâmlara ve kâ'im-makâmlardan iştikâ idenler mutasarrıflara ve mutasarrıflarından şikâyet olânlar vâlîye mürâca'at iderler ve itmeğe hakları vardır. İşte bu didiğimiz şeyler yapılacak işlerin şimdilik hulâsasîdir İnşallahü te'âlâ bunun yakînda âsâr-ı fi'liyye ve nâfi'asını herkes görüb ve anlayub teşekkür ideceklerinede şübhe yokdur.

Geçen on nümerolu gazetemizin Türkçe cihetî târîhi 5 Ağustos olmak lâzım iken 5 Temmuz dinilmiş olduğundan tashîh olunur

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Bir müddetden berî Avrupa cânibinde bulınân Devletlü Mustafa Fazıl Pâşâ Hazretleri geçen gün Der-Sa'âdete 'avdet buyurmaları 'akabinde mabeyn-i hümâyûn-ı şevket-meşhûn hazret-i mülûkâneye 'azîmet ve huzûr-mekâr-ı menşûr cenâb-ı pâdişâhiden bi's-su'al-i iltifât-ı cihan-derecât-ı hazret-i veliyyü'n-ni'meye nâ'iliyyetden sonra mecâlis-i 'aliyyeye me'mûr buyurulmuşdur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

İngiltere kraliçesi Viktorya Hazretlerinin gelecek kış Hindistana seyâhat idecekleri Hindistan gazetelerinde görülmüş isede bu husûsa dâ'ir Avrupa gazâtelerinde bir şey görmediğimizden buna pek de sahîh nazarıyla bakamıyo(ruz).

Sayı: 12

Tarih: 23 Cemâziyye'l-Evvel 1286/ 19 Ağustos 1285

s.23/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSÎYYE

Gazetemizin geçen haftaki nüshasında beyân olunduğı vechle nefsi-i Bağdad şehrinin kur'a-i şer'iyyesine bed'an olunarak birinci kısmı kemâlen hoşnudî ve memnûniyyetle çekilmiş ve kur'a-i şer'iyye usûl-i 'âdilesinin eser-i fi'liyyesini herkes görüb anlamış olduğundan aksâm-ı sâ'iresinin dahî mu'âyeseni olunmakta olduğu hâlde İslâmiyyet ve vatan ve memleket hâ'inî olân ve menfa'at-i zâtiyesini halkın karışılığında arayan kimselerin tahrîkât ve tesvîlâtına kapılan ba'zı hazele güyâ kur'a ile 'askere alınmak usûlüne karşı durmağa cesâret itmek için geçen Pazar gîcesi Kanber Ali ve Şeyhkapısı ve Muhammed Fazıl mahalleleri ahâlîsinden bir tâkım sebk-mağzânı toplayub tüfenk ve tabanca istimâliyle bir tâkım nümâyîşlere kalkışmışlar isede üzerlerine 'asker gönderildiğini anladıkları gibi cümlesi dağılarak hânelerine kaçmış ve o geceden bed'an ile ertesi gün vakt-i zuhra kadar bunların çoğu der-dest olunarak cümlesi yüz bu kadar nefere bağlı olduğu hâlde mahbese ilkâ ile taht-ı tevkîfe alınmıştır.

'askerliğin ne olduğu ve hizmet-i 'askeriyyenin nüfûs-ı mükellefe-i müselleme üzerine nasıl farz bulunduğunu ve bunun teksîr ve tevfirî gayretinde olmayub Maazallah 'aleyhinde ve hilâfında bulunmak İslamiyyet ve insâniyyet ve dîn ü devlet ve vatan ü memleket haklarında ne derece büyük bir hıyânet idüğünü

tafsilatıyla îzâha işbu gaZâtemizin nüshası mütahammil olmadığından o bahsî vakt-i ahare ta'lik ideriz.

Ve şimdi şu kadar diyebiliriz ki zu'munca 'askerlik hizmetinden kaçmak için şöyle bir harekete cesâret itmiş olânların haklarında en hafif cezâ kânûnen on ve on beş sene müddet kürek cezâsı olduğundan bunlar şu yola gitmeyüpde haklarında olân ni'metin kadr u şükrînî bilerek emsâlî gibi haklarına râzî olmuş olsalar idi ibtidâ esnânda olânlar ve sonra yalnızlı olânlar ve'l-hâsıl nizâmen 'askere alınması lâzım gelmeyenler tabî'î çıkarılır idi ve içlerinden nizâmen 'askere alınması lâzım gelenler dahî kur'aya idhâl ile ihtimâl ki isimlerine kur'a isâbet itmeyenlerden bulunur idi ve ismine kur'a isâbet (stn.2) ider ise emsâlî olân bunca ve refâh ve 'izzet veistirâhat içinde ve pâdişâhımızın nazar u teveccüh-i mahsûsî altında bulnân vatandaşları gibi beş sene müddet hizmet-i celîle-i 'askeriyede kemâl-i nâmûs ve şân ile ifâ-yı vazîfe-i zimmet ider idi şimdi yâzık değildir ki bu kadar ihtimâlâtı gayb itdikden ve nâmûs-ı mülîf ve hâmiyyetini kendü fi'liyle ber-bâd eyledikden sonra on onbeş sene ayâğında pranga habshânedede çürüyüb mahv olân te'essüf olunmazmikiyye Cenâb-ı Hakkın insâna ihsân-ı celîlî olân 'akl ve idrâkini bu derece sû-i isti'mâl ile dünyâ ve ahiretde rezîl ve bed-nâm kala ma'a-hazâ ele geçen yüz bu kadar nefer-i eşhâsın içinde sinn-i 'askerîde bulnân pek nâdir olub ekserîsi ya'nî beş on neferinden mâ'adâsı otuz beş ve kırk ve elli yaşlarında esâfil-i nâssdan bir tâkımı habse girmiş çıkmış erâzil-i eşhâsdan olmakla bunların harekât ve teşebbüsât vâki'âsı 'askerlik için olmayub mücerred bir karışıklık îkâ'ıyla hırsızlık ve yağmâgerlik itmek niyyetinde buldukları anlaşılır ve her ne ise der-dest-i icrâ olân muhâkemelerin hakâyık-ı mâddeyi zâhire çıkaracağından keyfiyyetleri ve herbiri hakkında kânûnun ta'yîn ideceği hükm ve cezâların bundan sonraki nüshalarımızda beyân kılınur.

İran 'aşâyirinden Avraman 'aşîretinin devlet-i metbû'alarına karşı i'lân-ı 'isyân itmelerinden dolayı üzerlerine sevk olınân İran 'askeriyle ile 'aşîret-i merkûme halkı beyninde vukû'-bulan müsâdemelerin keyfiyâtı geçen (6) numarolu gazetemizde tafsîlen iş'âr kılınmışıdi.

'Aşîret-i merkûme yigirmi binden mütecâviz nüfusun müştemil ve ekser ahâlîsi esliha-i nâriyye isti'mâl ider cenkci adamlar olub mevki'leri dahî sarb ve sa'bü'l-mürûr isede bu cümle ile berâber bir devlet kuvvetine karşı duramayacakları dahî bedîhî olmasıyla en sonra tertîb ve ta'yîn olınân İran ordûsî 'aşîret-i merkûme

halkının sâkin olduğu cebele takarrüle muhârebeye lede'l-ibtidâr Avramaniler mağlûb ve münhezim olmuşlardır devlet-i müşârün-ileyhânın bidâyet mes'elede Avraman üzerine 'asker sevk itmekden maksadî bunları vâdi-i isyândan çıkarub dâ'ire-i mutâva'ata idhâl itmekden 'ibâret iken Avramanlılar ibtidâ İran ordûsuna mukâvemetde sebât göstererek hatta çend def'a ordûnun ba'zı firkalarına hasârât ı külliye îrâsına dahî ictisâr itmiş olmalarından-nâşî en sonra Avramanlunun mağlûbiyeti üzerine evvelki (stn.3) niyyet değişmiş ve bunlar ile 'asâkir-i İraniyye beyninde olân mübâyet-i mezhebiyye mâddesi dahî bazı mertebe yardım eylemiş olduğundan cebele giren 'asâkir-i İraniyye katli-'âma teşebbüs iderek rast geldikleri köyleri yakub yıkmağa ve ellerine geçen kadın ve erkek ve büyük ve küçük Avramanluyu öldürmeğe ve ba'zılarının ellerini ve ayâklarını kesüb harekât-ı nâ-sezâ icrâ itmeğe başlamaları ahâlînin bir kat-daha tevahhüşünü mûcib olarak cümlesi devlet-i 'aliyyeye 'arz-ı dahâlet itmek için ekser rü'esâ ve ümerâsı berü tarafa geçmiş ve bir muhzır-ı 'umûmî ile beyân-ı hâl itmişler idi.

Avramanilerin devlet-i metbû'alarına izhâr-ı sûret muhâlefet itmelerinden dolayı haklarında icrâ olınân mu'âmele-i cebr ve şiddete bir şey denilemeyeceği misüllü saltanat-ı seniyyenin İran devleti ile olân musâfât ve muhâdenet-i kâmileşi îcâbınca dâ'mâ hukûk-ı hem-civârîye ri'âyet dahî mültezim bulunmuş olduğına binâ'en mücerred şu mâddede her tarafın hukûkuna ve menfa'at ve selâmetine hizmet ve mu'âvenet itmek ve maslahat-ı hüsn-i sûretle bitürülmüş olmak için 'aşîret-i merkûme ile İran me'mûrlarının te'lîf-i beynî sûretî tercîh olunarak makâm-ı celîl-i vilâyetden hudûdda bulnân me'mûrîn-i devlet-i 'aliyyeye ol-sûretle ta'lîmât virilmiştir.

Öte taraftan buna cevâb-ı kâfi virilmeyerek cebelde İran 'askerî tarafından katl ve yağmâ ve tahrîbe ve ifnâya devâm olunmasıyla rü'esâ ve ümerânın bu tarafa mürûrını müte'âkib sıbyân ve nisvân ve 'acize ve sâ'ire olarak yedi bin kadar nüfûs feryâd-ı figân ile hudûdî geçüb gelmiş ve sâye-i merâhim-vâye-i hazret-i pâdişâhiye dahîl düşmüş olduklarından bu kadar nüfûsun reddî mümkün olamayacağı gibi açıkda ve sefâletde bırakılmaları dahî saltanat-ı seniyye-i Osmaniyyenin şân-ı 'âlfisine ve merhamet ve şefkat-i 'adâlet-kârânesine muvâfık olmadığından ahâli-i merkûme Süleymaniyye Sancâğının münâsib bir mahalline ikâme olunarak muhâfaza ve infâk ve iâşelerine bakılmakda bulunmuştur.

Bağdad şehri zekûr ve inâs yüz elli bin nüfûsden ziyâde yerliden başka bir çok gurebâ ve ecnebîyi dahî (s.24/stn.1) havî bir şehri cesîm olduğu hâlde yerlî ve gurebâ hastalarının tedâvisine mahsûs hastahâne şöyle dursun koca memleketin bir tabîb ve eczacısı bile olmadığından haste-gân-ı hastalık hakkında te'sîrât-ı külliyesi şer'an ve 'aklen müsbet ve müsellemler olân müdâvât-ı tıbbiyeden mahrûm oldukdan başka bir tâkım gurebâ ve fukarâ hastaları bakacak kimseleri olmamasıyla şurada burada ve harâb medreselerde ve hân köşelerinde ve hatta ekser def'a ve sükâk ortalarında sürünerek hâllerî ve bu tâkımın(in) âvâze-i âh ve inilteleri görenlerin ve işidenlerin yüreklerini pârelemektedir.

Nev'-i beşerin bi'l-cümle mahlûkât ve mükevvenât üzerine olân 'ulviyeti mahzâ bir tâkım hasâ'il-i zâtiyesi iktizâsıdır ki işbu hasâ'ilin birisi ve belki birincisi dahî ebnâ-yı nev'inden yardıma muhtâc olânların imdâdına yetişmesi ve elinden geldiği mertebe o yolda çalışmasıdır.

Ebnâ-yı nev'imiz beyninde en ziyâde şâyân-ı merhamet ve i'âne olânlar aranılır isede şübhe yok ki haste-gân ve bâ-husûs gurbetde olduğu hâlde hastalanan bîvâye-gân olduğu i'tirâf olunur. Zirâ vücûdî sıhhatte olân adem-i tasavvurun ta'alluk idemeyeceği derecede muhtâc olub hiçbir şey'e iktidârı olmasa bile elbette erbâb-ı merhamet ve hamîyete 'arz ve ifâde-i hâle olsun muktedir olabilir. Lâkin vücûdî sıhhatte olmayan kimse hastalığın te'sîrâtıyla belki idâre-i efkâra bile muktedir olamaz ki hâlini müvâzene ederek bir çâre düşünsün ve bulsun ve çâre düşünse bile za'f-ı vücûdî müsâ'ade itmez ki fi'liyle hâsıl idebilsün.

Binâ-berîn medeniyet içinde yaşamakla hasâ'il-i zâtiyesini tezyîn itmiş olân insânlar şu keyfiyetî pîş-nazar-ı hamiyet ve ehemmiyete almış olduklarından memâlik-i mütemeddinede taraf taraf gurebâ hastahâneleri yapılmış ve yapılmakta bulunmuş olduğu gibi şu mâdde-i hayriyyenin Bağdad şehrinde dahî hayyız-ı fi'le îsâlî bu kere ashâb-ı himmet ve hamiyet ve mürüvvetin ittifakıyla kararlaştırılarak bunun için Süleyman Pâşâ Medresesi merbûtatından Karşuyakada kâ'in bir kıt'a vakf bâğçenin eşcârıyla oraya bir bâb hastahâne ve arka tarafına dahî bir dâr-ı şifâ inşâsı tensip olunarak icrâ-yı iktizâsına teşebbüs olunmuş ve lâzım gelen tabîb ve eczacı gibi me'mûrları Der-Sa'âdetden istenilmiştir.

Hastahâne ile dâr-ı şifânın tabîb ve eczacı ve cerrâh ve hademe-i sâ'iresi ma'âşâtiyle masârifât-ı sâ'ire-i dâ'imesinden başka şimdiki hâlde binâlarının inşâsı ve yatak ve elbise ve sâ'ir o misüllü levâzımâtının tedârik ve istihzârı birkaç yük gurûşa muhtâc olduğundan ve bunun husûlî dahî mücerred hamiyet-kârân-ı

memleketin mürüvvet ve mu'âvenetlerine mevkûf bulunduğundan keyfiyyet lede'l i'lân doğrusı bu bâbda her taraftan yek-diğerini müsâbakâtla 'arz-ı mu'âvenetine himmet-i ve'l-hakk-ı isbât-ı hamıyyet ve fütüvvet olunmakda olmağın i'âne iden zevât-ı mürüvvet-simâtin mikdâr-ı i'âneleri ber-vech-i âtî gazetemize dercle ma'a'l-iftihâr-ı i'lan olunur.

10000 Devletlü Vâlî Pâşâ Hazretleri

2500 Bağdad Mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Beğ Efendi

(stn 2)

2500 Sa'âdetlü defterdâr efendi

12500 Mentifik Sancâğı Mutasarrıfı İzzetlü Nasır Pâşâ

9270 Nüvvâb Muhammed Ali Hân Hazretleri

1500 Müfettiş-i hükkâm fazîletlü efendi

1000 Fazîletlü müftî efendi

5000 Evkaf Müdirî Rif'atlı Derviş Efendi

2000 'İzzetlü Fehd Pâşâ

5000 Basra Mutasarrıfı 'İzzetlü Süleyman Beğ

3000 Sâbık Kerbela Kâ'im-makâmı 'İzzetlü Muhammed Pâşâ

4000 Fazîletlü Hacı Emin Efendi-zâde Said Efendi

1000 Merkez Muhâsebecisi 'asker Efendi

3000 Meclis-i cinâyet-i livâ re'isi Rif'atlı Murad Efendi

250 Meclis-i temyiz-i hukûk-ı livâ mümeyyizlerinden Haydarî-zâde Abdulvehhab Efendi

1000 Meclis-i idâre-i vilâyet a'zâsından Fethullah Efendi

1000 Meclis-i idâre-i livâ a'zâsından Müfti-zâde Reşid Efendi

500 Zehîr-zâde Abdülkadir Çelebi

1000 Divân-ı istinâf a'zâsından Muhammed Salih Çelebi

5000 Yahûdî tüccâr-ı mu'teberânından Salih Danyal Efendi

1000 Divân-ı istinâf a'zâsından İskender-zâde Hâce Matus Efendi

500 Divan-ı istinâf a'zâsından Pavlus efendi

500 Meclis-i cinâyet-i livâ a'zâsından Rufail Efendi

500 Meclis-i mezkûr a'zâsından Lütfî Ağa

500 Meclis-i mezkûr a'zâsından Urfalı-zâde Ali Ağa

500 Meclis-i mezbûr a'zâsından Hamid Beğ

800 Meclis-i cinâyet-i vilâyet a'zâsından Abdülkadir Pâşâ

500 Meclis-i temyiz-i hukûk-ı livâ mümeyyizlerinden Osman Ağa

Dâ'ire-i 'Askeriyyeden

3000 Re'is-i Erkân Sa'âdetlü Samih Pâşâ Hazretleri

1000 Muhâsebeci Sa'âdetlü Abdi Efendi

1000 Ordû-yı hümâyûn ser-tabîbî Mîr-alây 'İzzetlü Ömer Beğ

1500 Piyâde birinci alâyı Mîr-alây 'İzzetlü İbrahim Beğ

1000 Topcu Mîr-alâyı 'İzzetlü Hacı Feyzullah Beğ

750 Suvârî ikinci alâyı Mîr-alâyı 'İzzetlü Osman bey

500 Meclis-i ordû-yı hümâyûn a'zâsından Kâ'im-makam 'İzzetlü Hacı Mustafa Beğ

500 İkinci tâli'â binbâşısı Rif'atlı Ali Ağa

2000 Ordû-yı hümâyûn konturatocusu mu'teberân-ı tüccârdan Hâce Menahim Efendi
Yekûn 87170

'Aşâyir-i İraniyyeden Beytoy 'aşîreti re'isi Şâhmurad Hân ile birâder ve 'ammi-zâdesi ve Beyt-i Yarvend 'aşîreti re'isi Şâh Hüseyin ve Kôr Hızır ve Kadir Mir ve Yasin nâm kimesneler gerek kendi 'aşîretleri halkından ve gerek Sencavi ve Hemavendlerden iki yüz kadar atlu ile geçen Cum'a gicesi hudûdî beri tarafa geçerek Hânekine tâbi' Kızılribat nâhiyesinde sâkin Rebia 'aşîreti üzerine 'ale'l-gafle üzerine hücum edüb on bir nefer-i bî-günâhî (stn.3) katl ve i'dâm ve birçok envâl ve eşyâyı ahz ve iğtinâm itdikden başka geçenlerde Hemavend eşkiyâsından Emin Pâhanın kahr ve tenkîlî esnâda hizmetî sebkât itmiş olân mezkûr Rebia 'aşîreti şeyhi Zeydandan ahz-ı intikâm garazıyla zevcesinin kucağında bulunân iki yaşında çocuğunu ateşde yakub karısını dahî kayd-ı esire giriftâr itmiş oldukları haber alındıkda Hânekinden 'ale'l-'acele üzerlerine ''asker gönderilmiş isede eşkiyâ-yı merkûme şu hareket-i vahşiyâneyi icrâ ider itmez firâr ile hudûdî öte tarafa geçmiş oldukları Hânekinden yazılıyor.

Geçende gazetemize derc olunduğı vechle Divaniyye Sancağının merkezi Hilleye tahvîl olunmuş olduğundan şu hâlde livâ-i mezkûr nâm sâbıkının bekâsı uyamayub buna (Hille Sancâğı) ve Divaniyye ise Hille Sancağının müştemil olduğu çend 'aded kâ'im-makâmlıklar sırasında kalmağla ana dahî Divaniyye Kâ'im-makamlığı nâmî virilmiştir.

Bağdaddan Horasan Kâ'im-makamlığının makarrî olân Bakube kasabasına kadar temdîdine başlanmış olân telgrâf hattı bu kere ikmâl olunarak muhâbereye mübâşeret olunmuştur.

Geçen hafta çıkarılan gazetemizin Mentifik Sancâğı mesâlihine dâ'ir olân bahsinin bir fıkrasında meşâyihin haremleriyle te'lif ve tarziyyeleriçün ahâli-i 'aşîretten toplandığı beyân kılınan (razva) nâm virgü bir 'âdet-i kadîme olarak meşâyih ve ümerâ-yı sâlîfe zamânında alınmış isede haylî vaktidenberü metrûk olmasıyla gerek mutasarrıf-ı lâ-hakkın zamân-ı meşîhatında ve gerek Fehd Pâşâ ve Mansur Beğ zamânlarında alınmamış oldığı tahkîkât-ı ahîre ile ta'ayyun itmiş olmağın tashîhine ibtidâr kılındı.

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Der-Sa'âdetde (Mümeyyiz) ve Diyarbekir vilâyet-i celîlesinde (Diyarbekir) nâmlarıyla birer gazete tab' ve neşr olunmağa başlayub çend nüshaları resîde-i nazar-ı mütâla'a ve memnûniyyetimiz olmuştur.

(Evvel ve ahir söylendiğı vechle gazete denilen şey tab' ve neşr olundığı memleket halkının tarîk i terakkîde delîl ve rehberî olub bir memlekette evrâk-ı havâdis nekadar tekessür ider ise medeniyyeti dahî o nisbette terakkî ideceğinden matbû'âtî terakkî iden milletler sezâvâr-ı tebrîk ve tes'îd oldukları gibi o yolda hizmet ve ebnâ-yı vatana hizmet medeniyyet ve kemâl yolunda delâlet iden gayret-mendânın hizmetleri dahî her hâlde şâyân-ı şükrâniyyet ve mehamdet olmağla vatanımızda matbû'âtın gün be-gün terakkiyatını gördükçe hem ebnâ-yı vatani tebrike hemde o yolda hizmet idenlere îfâ-yı şükr ve muhammedete müsâra'at itmemeği vatanperverlik muktezâsına mugâyir görürüz.

Sayı: 13

Tarih: 1 Cemâziyye'l-Âhir 1286/ 26Ağustos 1285

s.25/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Bağdad ve civârı mahsûlât-ı arziyyesinin en başlıcası hurmâ mahsûlî oldığı ma'lûmdur. Mahsûl-i mezkûrun dahî sâ'ir mahsûlât-ı arziyye misüllü yerine ve te'âmülüne göre 'öşr ve hums veya daha ziyâde ve noksân hissesi mîrîye 'â'id ve râci' olub bu hissennin tahsîl ve istihsâlî mahsûlât-ı sâ'ire 'öşrî gibi bir bedel mukâbilinde mültezimine ihâle ve ilzâm olunmakda isede hurmâ mahsûlünün zamân-

ı idrâkî mu‘ayyen olmamağla ya‘nî cümlesi birden yetişmeyüb bir birini müte‘âkib idrâk ve iktitâf olunmağla mahsûlât-ı sâ‘ire misüllü ‘öşr ve humsunun istihsâlî müşkil ve belki müte‘assir olduğundan bağçenin mahsûlî ağâcda iken muhammenlere tahmîn itdirerek muhammen tarafından beyân olunacak mikdâra göre ‘öşr veya hums alına gelmekte idi.

Vâkı‘ân mahsûlât-ı mezkûre tahmîn olunmakla mikdâr-ı sahîhî ta‘ayyün idemez ise de arada küllî bir fark olmayarak cüz‘ice fark dahî hurmâ gibi bir mahsûlün idrâk ve iktitâfından sonra mîzân ve taksîminde gerek mâl sâhibi ve gerek mültezimce görülecek su‘ûbeti karşılaştıracağı vârid-i hâtır olur isede zikr olınân tahmîn (tahmîn) lafzının medlûl ve muktezâsı üzere icrâ olunmadığı cihetle bu sûretin bağçe sâhibleri için pek muzırr bir şey olduğu hüveydâdır.

Çünkü mültezimlerin intifâ ve istifâdesi mahsûlün ziyâde olması cihetinde olduğundan bu bâbda ne yapılmak lâzım ise icrâsından geri durmayarak bağçeyi tahmîn idecek olân muhammenler ile uzlaşub meselâ bin kıyye mahsûlî olubda ikiyüz kıyye hums alacağı bir bağçeyi iki bin kıyye tahmîn itdirerek dört yüz kıyye almakda olması ve şu beyân olınân mikdâr bir misâl olarak îrâd olunmuş olub yohsa fukarâ-yı ahâlî hakkında merhametî birâz daha kahtca olân ziyânkârlar (?) tahmîn-i mahsûlini almağa salâhiyyeti olân bir bağçenin (stn.2) mecmû‘-ı mahsûlini almağa kadar irtikâb-ı hîle ve desîse eylemekte bulunması muhakkaktır.

Vâkı‘ân keyfiyyet mülâhaza olunur ise bâdi-i nazarda şu te‘âmülden hazîne-i celîlenin menfa‘atî görülür çünkü mültezim-i hakkın hâricinde hîle ve desîse ile ideceği intifâ‘î dahî hesâba koyarak ol-vechle pey sürerliğin devletce bu misillü menfa‘at (menfa‘at) olmayub ahâlînin zarâr ve ziyânını ve cennet misâl hurmâlıkların günden güne harâlığına yüz tutmasıyla hem ahâlînin ve hem de devletin bukadar istifâde eylediği bir menba‘ın körlenüb mahvînî müstelzim olân bir hâlin devâmı bi‘l-‘akis pek ziyâde muzırr olduğına ve bâ-husûs devlet-i ‘aliyye taht-ı tab‘iyyetinde bulunân halkın refâh ve sa‘âdet-hâllerî için bunca fedâkârlık ihtiyâr itmekte olduğu şu ‘asrda bu gibi ahvâlin devâmı hiçbir vechle tecvîz kılınamayacağına binâ‘en keyfiyyet-i vilâyetce nazar-ı ehemmiyete alınarak iktizâ-yı hâlin keyfiyyet-i icrâsı lede‘t-tezekkür beher hurmâ ağâcının hadd-i i‘tidâl üzere senevî yigirmi beşer kıyye mahsûl vireceği ve hurmâ mahsûlünün ‘âdî cinsi bu senelerde birbiri üzerine kıyyesi yigirmi pâra eylediği cihetle şu hâle göre Bağdad ve civârı misüllü mahsûlünden ‘öşr alınan mahaller hurmâ ağâclarının beherinden yâ iki kıyye ‘aynen veyâhûd kırk pâra olarak bedelen ‘öşr alınması her sûretle yüsr ve

suhûletî mûcib ve ecnâs-ı müte'addidesinden-nâşî 'aynen tahsîlinde olacak karışıklığa nazaran bedelen istihşâlî daha ziyâde mazbûtiyyetî müstevcib olacağına mebnî keyfiyyet bağçeler ashâbına beyân ve tefhîm olundukda bu sûretle cümle tarafından ibrâz-ı memnûniyyet olunmağla berâber bunun ile'l-ebed bu hâl üzerine ibkâsı taleb ve istid'â olunmuş isede ilerüde fi'âtın ya tenezzül veya terakkî ideceği der-kâr olmasıyla fi'âtın dâ'imî sûretle bir hâlde ibkâsı câ'iz olamayub fakat şu karârdan bir müddet istifâde olunmak için buna beş sene müddet-i kat' olunmasını ve müddet-i mezkûre inkizâsında yine böyle bir sûretle icâbına bakılması cümlenin tensîb ve kabûlüyle kararlaştırılmış ve icâb-ı hâlin icrâsına dahî teşebbüs kılınmıştır.

Bunu müte'âkib Halis Kazâsı ahâlîsi tarafından vukû'-bulan istid'â üzerine şu kâ'ide oraya dahî ta'mîm (stn.3) olunmuş ve fakat kazâ-i mezkûr ahâlîsi bağçelerinden hums-ı mîrî viregeldikleri cihetle hurmâ ağâcı başına 'öşr bedelî olan kırk pâra yerine hums bedelî olarak iki gurûş istifâsı kararlaştırılmışdır.

İran devletine mensûb Fîlî (Feylî) 'aşîretinden on iki nefer eşkiyâ geçen gün Horasan Kâ'im-makâmlığına tâbî Şehriban taraflarına geçerek Şehriban ile Kızılribat arasında kâ'in dağda süvârî yüzbaşılardan olub ma'iyetinde iki nefer-i zabtiyye süvârîsiyle mahbûs sevkine me'mûr bulınân Ragıb Efendiye lede't-tesâdüf silâh endahıtyla efendi-i mûmâ-ileyhî cerh ve yanında bulınânların esb ve eslihalarını ahz ve nehb itdikleri Kızılribat Müdürlüğinden haber alındıkda der-'akab üzerlerine 'asker sevkiyle onbeş sâ'at mikdârı ta'kîb olundukdan sonra eşkiyâ-yı merkûmeye hudûda bir sâ'at mesâfede yetişerek içlerinden dört neferî cerh olunmuş ve eşyâ-yı menhûbeden başka kendilerinden sekiz re's hayvân dahî kurtarılmış isede eşkiyâ-yı merkûme oradan hudûdî geçerek savaştıkları cihetle hiç birisi ele getirilememiş idüğü ve bu vak'adan birkaç gün evvel kezâlik İranda mütemekkin Melik Şâhî 'aşîretinden dahî otuzbeş nefer eşkiyâ Zorbatya karyesi civârına geçüb zirâ'atleri işiyle meşgûl bulınân ahâlî üzerine hücûm iderek nehb ü gârete tasaddî eylediklerinde bunlar dahî bi't-ta'kîb içlerinden iki neferî katl ve ba'zıları cerh idildikden başka emvâl ve eşyâ-yı menhûbeye dahî istirdâd olunmuş isede bunlar dahî hudûdî geçüb kurtulmuş olduğu mahallerinde yazılıyor.

Altıncı ordû-yı hümâyûn saff-ı piyâde dördüncü alâyn mîr-alâyı 'İzzetlü Ahmed Beğe mîr-livâlık rütbe-i refî'ası tevcih buyurulmuşdur.

Dileymden Mektûb

İşbu mâh-ı Ağustosun on dokuzuncu Salı günü Aneze 'aşâ'irinden Sacirü'r-Refdi beşyüz atlu ve beş altı yüz kadar merdûf ile Hît ve Dileym beyinde vâki' geçîdden Fıratı 'ubûr iderek Şammar-ı Cerbe 'aşîreti üzerine yağmaya gideceği cânib-i hükûmetden istihbâr kılındıkda hükûmet tarafından (s.26/stn.1) men'lerine çâlıılmış isede eşkiyâ-yı merkûme çölün diğêr tarafından dolaşarak semt-i maksûdlarına gitmiş oldukları işidilmiştir.

Der-dest inşâ olân hastahâne ve dâr-ı şifâ için i'âne iden hamiyetkârânın mikdâr-ı i'ânelerini mübeyyin geçen nüshamıza derc olınân defterin ma-bâ'dıdır.

1500 Ticâret re'isi Hacı Abdurrahman Efendi

1000 Ticaret re'is-i sâbıkı Hacı Ali Efendi

1000 Kebbe-zâde Hacı Muhammed Salih Çelebi

1000 Hâce Sason Zübeyde

1000 Mahkeme-i ticâret-i a'zâ-yı muvakkatesinden Hoca Yusuf Gürcü

750 Mahkeme-i ticâret-i a'zâ-yı dâ'iresinden Paçacı-zade Hacı Salih Çelebi

750 A'zâyı dâ'imededen Seyyid Zünnun Çelebi

600 Seyyid İsa-zâde Seyyid Ahmed Çelebi

600 Mahkeme-i ticâret-i a'zâ-yı muvakkatesinden Seyyid Yahya-zâde Seyyid Hüseyin Çelebi

500 A'zâ-yı muvakkateden Zeybak-zâde İbrahim Çelebi

500 Mahkeme-i ticâret-i a'zâ-yı muvakkatesinden Hoca Rişê Enderiyye

500 Hoca Şelul Ağa

400 Seyyid Cafer Çelebi

200 Kebbe-zâde Hacı Abdülkerim Çelebi

200 es-Seyyid Mehdi Çelebi

200 Hamude zâde Abdülkerim Çelebi

300 Asafi Hacı Muhammed Çelebi

200 Hacı Derviş Ali Çelebi

200 Şenyan-zâde Molla İsmail Çelebi

200 Kassab Hacı Ahmed Çelebi-zâde Muhammed Çelebi

200 Hâce Cebrail Asfer

100 Hâce Anton Şemmas

100 Hâce Ovanis İskender
 100 Hâce Numan Nazo
 200 Hâce Hayyim Kübbay
 300 Hâce Baruh Suveymih
 100 Hâce Rubil Suveyimi
 100 Hâce Haskabil Hayyim
 200 Hâce Baruh Abudi
 100 Hâce Selman Salih
 100 Hâce David Hadduri
 13200 Yekûn
 87170 mukaddem ki defterin yekûnu
 100370 İcmâl Yekûn

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Bahr-i Ahmerin Akdeniz ile birleşdirilmesi zımnında hafr ve tathîr olunmuş olân Süveyş cedvelinin bahr-i muhît-i Hindî ehemmiyyetini ne derece nerde ziyâdeleşdirmiş idüğü geçende derc-i sahîfe-i beyân kılınmışdı.

(stn.2) Bahr-ı muhîtin bu vechle ehemmiyyet kesb edişi Avrupa ile Hindistan ve sâ'ir sevâhil-i cenûbiyye arasında ceriyân iden münâsebâtdan ilerü gelüb hâlbuki Akdeniz dahî bundan böyle münâsebât-ı mezkûrenin mecrâsı hâlini giyeceğinden bahr-i mezkûrun devlet-i 'aliyye ve Yunan ve Avusturya ve İtalya ve Fransa ve İspanya ve Cezayir ve Malta cezîresinden dolayı İngiltereye ta'alluk iden sevâhilin ortasında bulunarak Avrupa ve Asya ve Afrikanın merkez münâsebâtı olmak cihetiyle eskiden hâ'iz olduğu ehemmiyetinin tezâ'uf itmiş olduğu tafsîle muhtâc değildir.

Bahr-i mezkûrun bu ehemmiyeti yalnız ticâret cihetinden olmayub bunun en ziyâdesi politikaya ta'alluk ideceği der-kârdır çünkü Avrupa kıt'asının vasat ve cenûbunca ve Asyanın şark ve Afrikanın şimâlince (ki dünyânın en ehemmiyetli cihetleridir) bir mesele-i zuhûrı takdîrinde hemen 'umûm-i devletler donanmâsının sâha-i harekâtı bu denizdir.

Devlet-i 'Aliyye-i Osmaniyye ise bu denizin şark ve cenûb cihetleri sevâhiline ya'nî en çok ve en mühim taraflarına mâlik olduğundan bahr-i mezkûr ehemmiyetinden cümleden ziyâde hissedâr olmasıyla ber-minvâl-i muharrer ehemmiyetinin tezâ'uf eylemesi devlet-i 'aliyyenin bahr-i mezkûrca tevfir ve teksîr

kuvve-i bahriyesini îcâb itmekden-nâşî ilerüde tezyîd ve teksîr ile lüzûm-ı hakîkîsî derecesine îsâl eylemek üzere şimdilik bahr-i mezkûrda dâ'imî sûretle bulundurulması karar-gîr olân iki kapâf ve dört firkateyn ve sekiz korvet ve dokuz kıt'â vâpûr-ı sefâyiniyle dört kıt'a nakliyye sefînelerinden müretteb olân Donanmâ-yı Hümâyûnun merkez ve mercî'î olmak için Akdenizin devlet-i 'aliyyece en mühim mevki'î olân Girid cezîresinde ve cezire-i mezkûrenin dahî en mu'tenâ noktası bulunân Sevde limânında bir tersâne inşâsına teşebbüs buyurmuşdur.

Gazetelerin bu bâbda virdikleri ma'lûmata nazaran tersâne-i mezkûr sefâyinin ta'mîrâtı için büyücek bir havz ve sefîn-i hümâyûn derûnında bulunacak neferâtdan başka karada ve tersâne hizmetinde bulunacak "asker için beşyüz nefer istî'âbına mütehammil bir kışla ve bir teymûr hâne ve bir dökimhâne ve bir gâz hâne ve berare hâne ve falaka dest-gâhları ve me'mûrîn dâ'iresi ve anbârlar vesâ'ir tersânece lâzım olân ebniye dest-gâhları müştemil olub inşâât-ı mezkûrenin resm ve planları tersîm olunarak 'ameliyyâtı dahâ der-dest bedân ve mübâşeret idüğü anlaşılmışdır.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

Avrupa Politikası

Evrâk-ı havâdis mütâla'asıyla tevaggul idenlerin ma'lûmlarıdır ki Avrupanın bugünkü hâlî güzerân iden şu birkaç sene zarfındaki ahvâline nisbetle pek ziyâde teşekkür olunacak bir sûrettedir vâkı'an evrâk (stn.3) evrak-ı havâdisin mübâlâga âmîz neşriyyâtına bakılır ise meydânda bir çok mes'eleler oldığı zann olur isede vâdîr dinilen mes'eleler vicdân-ı temelde lede'l-muhâkeme bunlarda efkâr-ı 'umûmiyyeyi it'âb idecek derecede ehemmiyyet görülemez şimdi gazetelerin en ziyâde ehemmiyyet virdikleri mâdde Fransanın ahvâl-i dâhiliyyesidir Fransanın ahvâli dâhiliyyesi dinilen mes'ele ise geçende derc-i sahâfe-i beyân kılındığı vechle mebûsân-ı millet a'zâsının intihâbı hakkında Parisde vukû'-bulan nümâyîşlerden sonra Fransa vükelâsı isti'fâ itmesiyle isti'fâları cânib-i imparâtoriden kabûl olunarak yerlerine diğerklerinin nasb ve ta'yîn olınmışdır.

Vâkı'an şu mâdde Fransaca mevâdd-ı mühimmeden olduğu gibi eğerce bundan mukaddem vukû'-bulmuş olsaydı 'umûmî politikaca dahî ehemmiyyeti teslîm kılınurdı lâkin 'umûmî politikanın şimdiki gibi kesb-i sükûnet eylediği bir zamânda şu tebeddülâtın ehemmiyyeti yine Fransada kalur çünkü geçende Avrupa politikasını şerh itdiğimiz zamân didiğimiz vechle Rusya devleti şark mes'elesine

Âsyâ-yı vustâ mâddesi nâmını virerek işi diğer taraftan başladığı cihetle Avrupaca şark mes'elesi meskût-'anh kalmış ve bundan mukaddem ehemmiyeti Avrupa da silâh patlatdıracak râddeye gelmiş olan Fransa ve Purusya mâddesi 'akim çıkmış ve ehemmiyeti cümleden ziyâde görülen 'Osmânî ve Yunan mes'elesi tesviye olunub bitmiş ve en sonra zuhûr iden Fransa ve Belçika mâddesi ise ehemmiyetce bunlar derecesine vâramamıştır.

İmdi Avrupanın şu hâl-i sükûneti içinde ber-minvâl-i muharrer Fransa vükelâsının tebeddülü mâddesinde biz bir gûne ehemmiyet göremeyiz bir tâkım mübâlağacıların gösterdiği ehemmiyete dahî bir ma'nâ viremeyiz.

Avrupanın düvel-i sâiresine gelince anlar dahî Fransa gibi husûsât-ı dâhiliyyelerinin tesviyesiyle meşgul olub şu kadar ki İspanya mâddesi netice-i endişelerin oldukça nazar-ı ehemmiyetlerini celb itmektedir zîrâ sandalî-i hükûmete yol bulmak maksadıyla İspanyaya 'azîmet eylediği geçende gazetemize derc ve beyân olan Montepansiye nâil-i merâm olamayacağını anlayarak ol-bâbda Kral kâ'im-makâmı Serano ya yazdığı bir mektûbda kendisinin politikaca bir maksad ve teşebbüsü olmayub mahzâ vatanında imrâr ve evkat itmek için geldiğini beyân eylemiş ve şimdiye kadar Don Karlo nâm-ı zâta tarafdârlık idüb o yolda çalışan fırka dahî hükûmet-i muvakkate tarafından sevk olan "asker vâsıtasıyla dâğıdılmış olduğu misillü halkın her fırkası bir dürlü fikr ve iddi'ada olub cümlesi yek-dîğeri efkârının zıddî bulunmasına mebnî diğer taraftan hükûmet-i muvakkate 'aleyhinde dahî teşebbüsâtdan girü durulmâmakdadır işte İspanyanın şu hâllerini görüb encâm-ı kârı mülâhaza idenler ahvâl-i mebhûsenin devâmı İspanyanın pek ziyâde zarar ve ziyânını müceb olacağını hükm idiyorlar.

Sayı: 14

Tarih: 8 Cemâzi-ye'l-Âhir 1286/ 2 Eylül 1285

s.27/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Bağdad şehrinde kur'a keşidesinden dolayı Kamber Ali ve Şeyh kapısı ve Muhammed Fazıl mahalleleri ahâlîsinden ba'zı hazelenin bir takım nümâyişlere ictisâr itmelerine mebnî taht-ı tevkif ve istintâka alınmış idüğü (12) numerölu gazetemizde beyân olunmuş idi bu mâddeden dolayı taht-ı tevkife alınân kesân yüzelli neferin mütecâviz olduğu hâlde içlerinden fakat on on beş neferi esnân-ı "askeriyye erbâbından olarak kusuru esnân-ı tecâvüz itmiş ve kemâl-i

cehâletlerinden-nâşî İslâmiyyet ve milliyyeti ve bunların muktezayâtını öğrenemeyüb kalmış olân esâfil-i nâsdan bulunmağla bunların meclis-i mahsûsında kemâl-i dikkat ve hakkaniyyetle muhâkeme-yi lâzımleri bi-l-icrâ şu mâddede derece-i medhallerine göre kanûnın ta'yîn eylediği mütefâvit müddetlerle küreğe ve habse konılacağı işidilmiştir.

.....

İran devletine mensûb Uraman 'aşîretinin devlet-i metbû'alarına muhâlefetlerinden-nâşî üzerlerine gönderilen "asker 'aşîret-i merkûmenin mutavvattın olduğu Cebele duhûl itdikten sonra rüesâ ve ümerâsından bir takım kesânın yedi bin kadar 'acize-i nisvân ve sıbyân ile beru tarafa geçerek 'arz-ı dahâlet itmiş olmalarına mebnî ilerüde keyfiyyete bir sûret virilinceye kadar bunların bir münâsib mahalle ikamesiyle infâk ve i'âşelerine bakılmakda idüğü geçende derc sahîfe-i beyân kılınmışidi bu mâdde hakkında taraf-ı devlet-i 'aliyyeden idilen tavassut üzerine devlet-i behiyye-i İraniye ahâli-i merkûmeden taleb itmekde olduğu ba'zı tazminât vesâ'ire ile berâber ümerâdan zikr olunan muhâlefet husûsında ahâlîyi 'aşîrete riyâset iden ve ön ayak olân çend nefer kesânın muvakkaten Kürdistan ve-yâhûd Azarbaycan taraflarında ikâmet itmeleri şartıyla sâ'ir cümlesini cerâim-i vâki'alarından dolayı düçâr olacakları cezâ ve 'ukubetden 'aff ve safh eylediği resîde-i sem' itlâ'ımız olmuş (stn.2) ve şu hâle göre zikr olunan mültecilerin vatan-ı aslîlerine 'avdet ve 'azîmet idecekleri der-kâr bulunmuştur.

.....

Havâlî-i Irakiye için bir mahrec olmaması mahsûlâtının hârice çıkamamasını müceb olduğundan bahs idildiği zamân burâlarca mahsûlât-ı arâziye fâ'âtının pek düşkün olması ve belki zirâ' mahsûlâtını sâtâmıyarak telef ve ızâ'a itmekde bulunması havâtıra hutûr ider hâl-bu-ki hakikat hâl böyle olmayub belki bunun 'aksînedir çünkü mahrec olmâmakla zehâyirin hârice çıkamâması buralarca kıymetinin düşkünliğini müceb olmayub ancak tarîk-i zirâ'atın tevsî'ine ihtiyâc ve zarûret göstermediğinden dolayı zirâ'atın şimdiki bulunduğu hâlden on derece yukarısına terfî itmesini men'ile şu hâlde kalmasını icâb ideyor bu hisse havâlî-i mezkûre mahsûlât-ı arziyyesinin pirinçden başkası öteden beru zâhire gönderilmekde olân ba'zı mahallerle mahallî ihtiyâcâtından pek ziyâde olmadığına mebnî buğdây ve ârpa ve sâ'ir bu gibi şeyler zürrâ'ın elinde kalmayub vakt-i zamânıyla sâtıldıkdan başka fi'âtı dahî Anâdolu ve Rumili fi'âtına nisbetle pekde aşağı değildir.

Buralar mahsûlâtından fi'âtça pek dûn olânı yâlnız pirinç mahsûlü olub pirincin hakkıyla terbiye gördüğü sûrette 'âdetâ reşîd pirincine mu'âdil olacak kısmı yigirmi beşden otuz pâraya ve her-hâlde cünûh pirincinden aşâğı kalmayacak cinsi değerine göre sekiz pâradan yigirmin beş pâraya kadar alınabilir.

Mahsûl-ı mezkûr fi'âtının bu derece düşkünliğı başka bir sebebe mebnî olmayub bunun sebebi müstakîli burâlar arâzîsinin bir çoğı sulak mahallerden 'ibâret olarak bunlar dahî pirinç zer'inden başka bir şeye yarâmadığından ve pirinç ise kendi kendisine ve zahmetsizce yetişüb hâsıl olmasından-nâşî bir çok arâzî yâlnız bu mahsûle hasr olunmuş olmasıyla çok ekilüb çok mahsûl alınmakda isede mahsûlât-ı vâkı'a ihtiyâcât-ı mahalliyyeden pek ziyâde olmasına mebnî hepsi dâhilde sarf olunamadığı misillü zirâ' bunun tavl müddet-i muhâfazası için (stn.3) tuz karışdırılarak terbiyesi tarîkini dahî geçilemediklerinden buğdây ve arpa vesâ'ire gibi mahalli mütecâvire ve ba'îdeye nakl olunamâması mâddesidir.

Eğerci sâ'ir mahallerde oldığı gibi burâlarca dahî pirincin tuz karışdırılarak vesâ'ir 'ameliyyât-ı lâzime icrâ' olunarak terbiyesiyle tavl müddet-i muhâfaza idilebilmesinin çâresi bulunmuş olsa mahsûlât-ı mezkûre 'âdetâ arpa ve buğdây fi'âtında kalmayarak bunun dahî fi'ât-ı lâzimesi derecesine terakki ideceğı der-kâr dır.

.....

İnşâsı mukarrer olân gurebâ hastahânesi için i'âne iden zevât-ı mürüvveti semâtn mikdârı i'ânelerini mübeyyin geçen hafta derc olınan defterin mâ-ba'dıdır.

2000 Muâvin-i vilâyet sa'âdetlü Raif Efendi

3000 Fazîletlü Nakib Efendi

4000 Cemil-zade fazîletlü Muhammed Efendi

2500 Vilâyet-i cinâyet meclisi re'îsi faziletlü Seyid Selman Efendi

500 Şâfi müftisi fazîletlü Abdülgaffur Efendi

1000 Livâ tahrîrât müdiri Rıf'atlı Muhammed Efendi

1000 Meclis-i idâre-i livâ a'zâsından Cemil-zâde mükerrimetlü Mahmud Efendi

1000 Nakib efendi-zâde mükerrimetlü Abdurrahman Efendi

500 Şeyh Kâdir-zâde mükerrimetlü Abdurrahman Efendi

100 Mösyö Vartaman cenâbları

1000 Meclis-i idâre-i livâ a'zâsından Naum Efendi

Yekûn 17500

Mukaddemki defterin yekûnI 100370

İcmâl yekûnı 117870

Arâzînin tevsî‘ intikâlatı hakkında bâ-irâde-i seniyye arâzî-i kanûn-nâme-i hümâyûnuna zeyl idilüb geçende gazetemize dahî dercle i‘lân kılınân mevâddan ikinci bendin ‘ibâresinden arâzî-i mîrîyye mutasarrıflarından vefât iden kimsenin birinci derecede i‘tibâr olunan veresei mevcûd iken ikinci derecede bulunan veresei hakkı intikale nâ’il olamayub fakat bir kimsenin hayâtında.(s.28/stn.1)evlâdı ve hemde kendüsinden evvel fevt olân evlâdının evlâdları bulunduğı hâlde ikisinde ya’nî evlâd ve ahfâdi berâberce hakk-ı intikale nâ’il olmak lâzım geleceğı musarrah iken ba‘zı mahallerin arâzî ve defter-i hâkanî me‘mûrları cânibinden ol-bâbda vuku‘a gelen su‘âllerden-nâşî istîzâh meseleye lüzûm görindiğı beyân-ı ‘âliyyesiyle mâdde-i mezkûre-i dâhiliyye nezâret-i celîlesi cânib-i sâmîsinden ber-vech-i âtî tefsîr ve îzâh olunmuşdır.

Şöyle ki zikr olunan zeylin birinci mâddesinde bâ-tâpû tasarrıf olunân arâzî-i mîrîyte ve mevkûfenin evlâd zükûr ve înâsa intikali hakkında arâzî kanûn-nâmesinin ta‘yîn eylediğı ahkâm ve müsâ‘ade kemâ-kân bâkî kalûb fakat arâzî-i mîrîyye ve mevkûfe mutasarrıflarının evlâd-ı zükûr ve înâsı mevcûd olmadığı hâlde ‘uhdesinde bulunan arâzî-i sâniyen ahfâdına ya’nî evlâd-ı zükûr ve înâsının oğluna ve kızına sâlisen bâbâ ve ânâsına râbi‘an li-ebeveyn ve li-eb erkarındâşına hâmisen li-ebeveyn kız karındâşına sâdisen li-ümm erkarındâşına sâbi‘ân li-ümm kızkârındaşına bilâ-bedel müsâvîyen intikâl idecekdir ve ta‘dâd olunan vereseden biri bulunmadığı takdîrde zevcden zevceye ve zevceden zevce intikâl eyleyecekdir ve ikinci mâddesinde dahî bâlâda derecâtı ta‘yîn olunan hakk-ı intikâl ashâbından birinci derece i‘tibâr kılınân verese mevcûd iken ikinci derecede bulunân verese hakk-ı intikâle nâ’il olamayacaktır mesela evlâdı vâr iken ahfâda ve ahfâd mevcûd iken ebeveyne arâzî intikâl itmeyüb fakat bâbâ ve ânâsının hayâtında vefât iden evlâd-ı zükûr ve înâsın evlâdı evlâd makamına kâ’im olarak cedd ve ceddelerinden bâbâ ve ânâlarına intikâl idecek hisse kendülerine intikâl ideceğı misillü yalnız ebeveynden li-ümm kız karındâşına kadar hakk intikâl ashâbından bulunan vereseye intikâl idecek arâzîden dahî zevc ve zevceyye birer rub‘ hisse intikâl eyleyecekdir ve evlâd ve ahfâd var iken zevc ve zevcenin arâzîsinden hisse almağa salâhiyyeti olmayacaktır deyu musarahdır işte mâddeteyn-i mezkûreteynin birincisi hakkı intikâl ashâbının derecâtını mübeyyin ve ikincisi dahî arâzî-i mîrîyye mutasarrıflarından vefât iden kimsenin hayatta hem evlâdı ve hemde kendüsinden mukaddem vefât eyleyen evlâdının evlâdı olduğu hâlde ol-kimsenin mutasarrıf olduğu arâzî sulbî evlâdına ve

kendüden evvel vefât iden evlâdının evlâdına intikâl eyleyeceğini mu‘allen olduğu hâlde her nasılsa ba‘zı me‘mûrîn işbu ‘ibâre-i kanûniyyeyi yanlış anlamış ve onların tefhîmleri vechle arâzî mutasarrıflarından vefât iden kimsenin hayatda hem evlâdı ve hemde kendisinden evvel vefât eyleyen evlâdının evlâdı bulunubda işbu ahfâd-ı evlâd ile berâber birinci derecede i‘tibâr olunarak hakkı intikâl ashâbından ‘add olunmaması kanûna hakkı intikâle nâ’il bulunanların hukukundan mahrûm olmalarını müstevcib bulunmuş olub hâl-bu-ki bâlâda dahî hâme-güzâr iş‘âr olduğu üzere arâzî-i emîriyye mutasarrıflarından vafât iden kimsenin birinci derecede i‘tibâr olunan veresesi mevcûd iken ikinci derecede bulunan veresesi hakkı intikâle nâ’il olamayub fakat bir kimsenin hayatda hem evlâdı ve hemde kendisinden evvel fevt olân evlâdının evlâdı bulunduğu hâlde ikiside(stn.2) ya‘nî evlâd ve ahfâdı berâberce hakk-ı intikâle nâ’il olmaları kanûnın hüküm-i sarîhi iktizâsındandır

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Süveyş cedvelinin ikmâlinden-nâşî Avrupa sevâhilinden kalkub cedvel-i mezkûrdan geçerek Hindistan ve Çin iskelelerine gidüb gelmek üzere Avusturya kumpânyasıyla Fransanın mesâjeri İmperyâl kumpânyaları tarafından lüzûmı kadar vapur sefineleri tedârik ve tahsîs idildiği misillü Süveyş cedveli târiki mukaddimen Amerika ile Hindistan arasında ceriyân iden münâsebât-ı ticâriyyenin mecrâsı bulunân Ümid Burnu tarikinden dahâ kesdirme ve emniyetli görülmesine mebnî şimdilik Amerikadan Süveyşin Sa‘id limânına ve ilerüde bi’t-tedrîc Hindistan ve Çin iskelelerine kadar âmed ü şüd itmek üzere Amerikanın Nivyork şehrinde külliyyetlü sermâye ve (Şark ve Ak deniz kumpânyası) nâmıyla bir şirket ‘akid ve te’sîs kılınmış idüğü evrâk-ı havâdisde görülmüştür.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

Avrupa

Geçen nüshamızda Avrupa politikasının şerhle ‘umûm Avrupanın sulh ve âsâyiş ve fakat İspanyanın bir hâl-i sürûş içinde bulunduğunu beyân eylemişdik.

Bu def‘a mütâla‘a güzârımız olân Der-Sa‘âdet ve Avrupa gazeteleri yine şu husûsî te’yîdden başka politika hakkında yeni bir bahs ve hikâyede bulunmıyorlar.

Şöyle ki Ağustos-ı Efrenciyyenin on biri târihiyle Londradan çekilüb İndepandanis Beluj gazetesinde münderic bulunan bir telgrâfnâme me’âline nazaran İngilterenin pârlemento denilen meclis-i kebîri ber-mu‘tâd muvakkaten ta‘tîl idildiği esnada kraliçe tarafından kırâ‘ât olunan nutk-ı resmide kraliçenin bi’l-cümle devletler

tarafından sulh ve âsâyişin devâm ve bekâsı hakkında te'minât-ı mütevâliye almakla memnûn ve müteşekkir olduğunu beyândan sonra İngilterenin ba'zı mesâlihi mahsûsasından bahsle söze hitâm virilerek öyle politika erbâbının nazar-ı dikkatini celb idecek ehemmiyyette hiçbir bahs cereyân itmemiştir.

Politikacıların nazar-ı dikkatlerini hasb eyledikleri İspanya ise yine mukaddemki hâlde olup şu kadar var ki gelecek Teşrîn-i evvel firengi içinde millet meclisinin İspanya sandâli-i kralisine yeni bir kral intihâb İdeceği ve el-hâletü hâzihi kral kâ'im-makâmı bulunan Sereno ile evliyâ-yı umûrından Pirim Avusturalya imparâtoru Fransuva Jozef hazretleri hem Avusturya İmparatoru ve hemde Macar kralı olduğu gibi İspanya krallığının dahî Portekiz **(stn.3)** (yine İspanya kıt'asının cihet-i garbiyyesinde kâ'in bir devlettir) kralına 'ilâvesi ile iki devletin bir hükümdâr idâresi altında bulundurulması tarafını iltizâm ve tercîh itmiş oldukları çekilen telgrâfnâmeler me'âlinden müstebân olmuştur.

Asya

Memâlik-i İraniyeden Şüşter ve Despol taraflarında bu sene pamuk mahsûlüne külliyyetlü çekirge üşerek mahv ve berbâd eylediği cihetle ba'zı yerlerde çekirge dendânından kurtulmuş olân bir mikdâr şey idrâk ve iktitâf olına bilmiş isede bu dahî pek cüz'-i olduğundan oralarca pamuk fi'âtının günden güne terakki itmekte bulunduğî Mahmereden alınan bir mektûbda gösterilmiştir.

(Zikr olunân Şüşter ve Despol sancâklarının Basra Körfezi ve Dicle Nehri vâsıtasıyla Basra ve civârıyla münâsebeti olduğundan bu sene oralarca lüzûmı olân pamuğun beri tarfdan celb olunacağı der-kârdır).

Tahrân ve Şiraz ve İsfahan ile bunların etrâf ve civârında zuhûr eylemiş idüğünü geçende derc ve bayân eylediğimiz kolera 'illetinin hayliden hayli azalmış ve ba'zı mahallerden 'âdetâ büsbütün mütedefî' olmuş idüğî gaZâtelerde resîde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olmuştur.

Afganistan emîri Şir Ali Hânın husemâsı tarafından cerh idildiği Hindistanın merkez idâresi olân Kalkuta şehriden çekilen bir telgrâfnâmede gösterilmiş isede müşârün-ileyhin ne vechle cerh idildiği izâh idilmemiştir.

Fî-yevminâ hizâ' mevcûd olân vesâ'it-i nakliyye ile küre-i arzın etrâfi seksen gün zarfında dolaşılabilceği anlaşılıb şöyle ki Parisden Nevyorka on bir gün ve

NivYorkdan Sanfransiskoya teymur yolu vâsıtasıyla yedi ve oradan Yokohamaya kadar vapurla yigirmi bir burâdan dahî Honkonga vapur ile altı ve Hongkongdan Kalkutaya vapur ile on iki ve Kalkutadan Bombaya kadar teymur yolu ile üç ve oradan Kahireye kadar vapur ve teymur yolu ile on dört ve Kahireden Parise kadar vapur ve teymur yolu ile altı gün zarfında vâsıl olunabileceğinden işte bu hesâbca küre-i arzın seksen gün müddet zarfında etrâfını devr itmek mümkün olacağı bir gazetede münderic olduğu rûz-nâme-i cerîde-i havâdisde görülmüştür.

(‘Asrın derece-i terakkiyatını anlamalı ki devrine ‘ömri insâniyyenin müsâ’id olmadığı vaktiyle rivâyet olinân dünyâ şimdi iki buçuk ay zarfında devr olinub biteyor.

İ‘lân

Süvâri ve topçı âlâylarıyla sakâ hayvânâtına bir senede îcâb idecek mühimmât-ı mû-binâ-biyyenin müddet-i kontorâtosı hitâm bulacağından kontorâtosına tâlib olânların beher Pençişenbe ve Pazar Ertesi günleri sâ‘at dörtten dokuza kadar ordû-yi hümâyûn meclisine gelmeleri i‘lân olunur.

Sayı: 15

Tarih: 15 Cemâzi-yel-âhir 1286/ 9 Eylül 1285

s.29/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı ordû-yi hümâyûn kumândânları kemâ-kân devletlü vâlî pâşâ hazretleri ‘uhdesinde kalmak üzere kumândân vekâletinin reîs-i erkân sa‘âdetlü Samih Pâşâ hazretlerinin tevcîhi husûsına idâre-i seniyye şeref-ta‘alluk itmiştir.

.....

Vilâyet-i defter-i Hâkanî müdürliği ormân meclisi bâş kâtibi Sâbık İzzetlü Osman Vâfi Efendiye tevcîh buyurulmuştur.

.....

İnsân tabî‘atında ‘âdetâ sâ’ir hayvânâtla seyyân olup şu kadar var ki kuvve-i nutkiyesi kendüsini sâ’ir hemcinsinden tefrîk ve temyîz itmiş idüğü bir kâ‘ide-i külliyyedir bir sûret-i mükemmele ve câmi‘ada olduğu cihetle bunun esâsına hiçbir vechle dokunulamaz ancak insâna bu şeref ve imtiyâzı viren öyle sâdece bir nutk olmadığı iddi‘â olunur ise zann ideriz ki hatâ idilmemiş olur çünkü kuvve-i nutkiyenin insân için vesîle-i imtiyâz ‘add olunması şübhe yoktur ki insân o vâsita ile te‘âtî-i efkâr iderek insâniyyetinin iktizâ‘ eylediği bir yolda hareket idebileceği

hikmetine mebnîdir böyle olunca şifâhen te'âtî idildiği efkârı kalemen te'âtî idemiyenler kuvvet-i nutkiyenin nısfına ve dahâ ince düşünülür ise bu makulelerin şifâhen te'âtî-i efkâr eylemesi dahî kuvve-i nutkiyelerine te'âlüm ve tefennün sûretiyle tevsî' itmiş olânlar nisbetinde olamayacağına mebnî beklide nısfından aşâğı bir cüz-i kalîline mâlik olacağı ve binâberîn bu sınıfın sâ'ir hem cinslerinden imtiyâzî dahî yine o nisbetde bulunacağı teslîm kılınur demek isteriz ki insânın sâ'ir mahlûkat üzerine **(stn.2)** rivâyet ve hükm olunan şeref ve meziyyetine mahzâ vesîle-i imtiyâzî olân kuvve-i nutkiyesine te'âllüm ve tefennün sûretiyle kuvve-i nutkiye dinilecek ve insânın sahîhan sâ'ir hayvânâtdan temyîz idüb insânlık şeref ve meziyyetine nâ'il edebilecek bir derecede tevsî' itmekle vâsıl olur ve bu sınıfın gayrisi (em tehsabu en ekserehum yesma'ûne ev ya'kılûne inhum ille kel enâ'm belhum adallü sebila) hükm-i şerîfi menzilesinde kalur.

Şu tafsilât te'âllüm ve tefennün keyfiyyetinin ancak zâtca olân ehemmiyeti gösterebilüb bunun devlet ve milletce olân ehemmiyeti şerh ve ta'dâd olınmak lâzım gelür ise bunu öyle uzun uzâdıya ta'rîfe hâcet olmayub belki (efrâdının te'âllüm ve tefennün itmesi bir millet ve devletin mûcib-i kemâli ve 'aksî müstevcib edbâr ve zevâlî olur) demek kifâyet ider çünkü bugünkü günde hiçbir millet göremiyoruz ki efrâdı mu'ârrifden mahrûm olmakla berâber kemâlde bulunsun ve kezâlik bir millet bu kadar ki ta'âllüm ve tefennün husûsına ehemmiyyet virübde muvaffak oldıktan sonra ni'met-i kemâlden mahrûm kalsun işte bu sebebe mebnî her devlet zîr-i idâresinde bulınân efrâdın ta'âllüm ve tefennün itmesi pîş-i nazar-ı ehemmiyyetde tutarak ol-bâbda fedâkâr-âne gayret iderler.

Tabî'atiyla müftehir olduğumuz Devlet-i 'Aliyye-i Osmâniyye ise vatanımızın her tarafı zelâl-i ma'ârifte teşne olmak mülâbesesiyle intişâr-ı ma'ârif kaziiyesine cümleden ziyâde ehemmiyyet virdiğinden bu bâbda nev be-nev nizâmlar vaz'ıyla her tarfda derâv dürlü mektebler ve medreseler güşâd idilmekte olduğu misillü memleketimiz bulınân Bağdadda dahî geçende hamiyet-mendân ahâlî tarafından inşâsına teşebbüs olınarak bitmiş olân mekteb-i rüşdiyyenin iktizâ iden mu'allimleri ta'yîn ve levâzımât-ı sâ'iresi tehiyye ve tertîb olınarak bu kere güşâd olınmıştır.

Ta'allüm ve tefennün mâddesinin gerek zâtca ve gerek devletce ehemmiyyeti işte şu tafsilâtın hükmini mütâla'a ile ma'lûm olabilüb mekâtib-i rüşdiyyenin nizâmen ta'yîn olınan usûl-i tadrîsi ta'lîm ve tahsîli keyfiyyetini ne derecelerde teshil itmiş olduğu dahî oraya devâm iden şâkirdânın **(stn.3)** dört beş sene

zarfında fûnûn-ı şettâdan ma'lûmât-ı vâfiye istihsâl idebilmeleriyle tahakkuk itmiş olduğundan neveresîd-kân etfâli mekteb-i mezkûra da'vet itmezden mukaddem ma'ârifin Bağdada mahsûs olan bir üçüncü ehemmiyyetini dahî ber-vech-i âtî zikr-i beyâna lüzûm gördük şöyle ki memleketimiz bulunân Bağdad şehri 'âlemin mensekât-ı envâr-ı fûnûn ve ma'ârifî olup hem civârımız nûr-ı ma'ârifî buradan iktibâs itmiş oldukları bizce gerçi müceb-i iftihâr bir şey isede inkılâbât-ı zamân-ı memleketimizin mukaddeman (behişt abâd) şöhretini almış olduğu zamândaki ma'mûriyyetini el-yevm mefkûd hükmüne koyduğu gibi ma'ârifce dahî tedenni itdirerek fıkıh ve 'ilm-i kelâm ve 'akâid ve ferâ'iz ve 'ilm-i hadîs ve tefsîr gibi 'ulûm-ı celîle evvelki nokta-yı irtika ve irtifâ'anda kalmamış diyecek derecelerde fark-ı fâhiş ile tedenni itmemiş isede 'ulûm-ı riyâziyye ve hey'et ve târîh ve coğrâfyâ ve hukûk-i milel ve 'ilm-i siyâset-i devliye gibi fûnûn-ı lâzime 'âdetâ yok hükmüne girmiş olması doğrusı muceb-i ta'assüfdür.

Çünkü şu ta'dâd olan 'ulûmın her birinde icâdlar ve te'lifler iden ve fazilet ibdidâ'î cihetle şimdiye değin meşhûr hâs ve 'âmm olan İmâm Muhammed Farabi ve Muhammed Süheyl ve Ulu Bey silisilesinden Şemseddin ve Gıyaseddin ve sâ'ir e'imme-i mütebahhirin bu küştezârın mahsûl-ı tahm 'ilm ve 'irfânıdır.

Zikr olan fûnûn ber-minvâl-i muharrer tedenniyât-ı vâkı'adan-nâşî bu günki günde vatanın sâ'ir taraflarında dahî bir sûret-i mükemmelede olmadığından bunlar için onların dahî ihtiyâcı der-kâr isede memleketimiz vaktiyle bunların mekteb ve meksebi mesâbesinde bulunmuş olmasına mebnî Bağdadın bu husûsda olan ihtiyâcı sâ'ir mahallerin lüzûmına mikyâs tutulamayub Bağdad için cebr-i mâ-fât itmek ya'nî kemâ-fi's-sâbık hem civârlarımızın mekteb-i 'ulûm ve ma'rifeti olmak lüzûm ve ehemmiyyeti dahî bedihîdir .

İmdi şu rüşdiyye mektebi ta'dâd olan fûnûn-ı lâzime ve müfide mukaddemâtının meksebi olmağla cebr-i mâfâta bir mukaddime olabileceğine mebnî şimdi halkımızca yapılması lâzım gelen şey ma'ârifin yukarudan beri idilen tafsîlâtla gösterilen ehemmiyyetini göz önüne getirerek ve tahsîl husûsını ancak Nevresitkân etfâle mahsûs olduğunu dahî mutâla'a iderek çocuklarını müsâri'aten (s.30/stn.1)

Mekteb-i mezkûre bi'l-idhâl oraca tahsîl olacak fûnûnın tahsîl ve tevkilden sonra devlete dahî ilerüsü için dahî mecbûriyyet gösterilmelidirler.

.....

Mu'âyinesi bitmiş olan meydân mahallesinin kur'ası çekilerek sırasıyla diğer mahallelerin dahî mu'âyinesine başlanmış idüğünü geçen on iki numerölu

gazetemizde beyân eylemişidik bunlardan Kamber Ali ve Mehdiyye ve Ben-i Sait ve Heytaviler(Hitaviler) ve Cedid Hasan Pâşâ ve Haydar Hâne ve Kargol ve Gazgancı ve Ağâkapusı ve Revâk ve Karye Başı ve Benatü'l-Hasan ve 'Ammâr ve Say'-ı Bekâr ve Kutrhâne ve Şor Hamâm ve Nevent Hânı ve Seyit Abdullah ve 'Iyfân ve Kerviler mahallelerinin dahî mu'âyineleri icrâ olınarak mahallât-ı mezkûrenin mutazammın olduğu 3402 nefer erbâb-ı esnândan 414 neferi kanûnen kur'aya idhâl olunmuş ve geçen Çahârşanba ve Pazar günleri kur'a-i şer'iyeleri çekildikde işbu 414 nüfûsdanda fakat 82 neferine kur'a isâbet iderek "askere alınmış olmağla ertesi günden bed ile diğer mahallelerin dahî mu'âyinesine başlanmışdır.

.....

Bağdad sancâğına tâbi' Horasân kazâsı kâ'im-makâmı İzzetlü Aziz Beyin ba'zı ihtilâsâtı istihbâr olunmakdan-nâşî geçende merkez livâyaya celfle-i tahkikat-ı lâzımeyle lede'l-ibtidâd haber virilen i'tisâf ve ihtilâsâtından bir tâkımı tebeyyün ve tahakkuk itmiş olduğundan yerine vekâleten Abdulaziz Efendinin nasb ve ta'yîniyle kendüsi taht-ı tevkif ve muhâkemeye alınmışdır.

.....

Musul sancâğı dahâlinde kâ'in 'Îmâdiye kazâsı müdiri Handan Ağanın geçen sene leyle hânesini basub kendüsini cerh ve bir tâkım kimselerin katl ile gerek mûmâ-ileyhin ve gerek mîrinin mâl ve akçesini gasb iderek firâr itdikleri hâlde ahz ü girift olunmuş olân eşkıyânın re'îs-i Abdulhadi nâm kimesnenin 'ende'l-muhâkeme kanûnen salb ve i'dâmına hükm olunmağla makâm-ı vilâyetden vuku' bulan inhâ ve ol-bâbda cellâd-tiriz sudûr ve sünûh buyrılan irâde-i seniye-i cenâb-ı pâdişâhi üzerine merkûm geçen gün Musulda Cisirbaşı meydanında salbla i'dâm olunmuşdır.

.....

Memâlîk-i İraniyeden hudûdı hâkanîye karib KirmanŞâh kasabasında kolera 'illeti zuhûr itdiği istihbâr olınarak hudûd üzerinde karântina vaz'-ı teşebbüsüne kıyâm olunmuş isede 'illet-i mezkûre üç gün kadar kesb-i şiddet iderek andan sonra hiffete yüz tutmuş ve şimdi ise büsbütün mundefi' olmuş idüğü Hankinden alınân telgirâfnâme me'âlinden müstebân olmağla artık hudûdı hâkkanî üzerinde karântina vaz'ına hâcet kalmamışdır.

.....

Bağdad emniyyet sandığının güşâd olındığını derc ve iş'âr eylediğimiz sırada sermâyesinin bir yük gurûsı tecâvüz itmiş olduğunu beyân eylemişdik zikr

olinân sandığım her üç ay nihâyetinde hulâsa-i mu‘âmelâtının gazeteye derciyle i‘lânı mukarrer olmağla bidâyet-i güşâdından geçen Ağustos nihâyetine kadar vuku‘u bulan mu‘âmelâtını mübeyyin me‘mûrları (stn.2) tarafından i‘tâ olinân hulâsa ber-vech-i âtî derc ve i‘lân olunur.

1174540	sandığım bidâyet-i güşâdından Ağustos gâyesine kadar teslim olinân mebâliğ.
- 107572	müddet-i mezkûre zarfında meblağ-ı mezbûreden gerek fâ’izli ve gerek
1066968	fâ’izsiz olarak akçe sâhiblerine i‘âde ve i‘tâ olinân
- 1016625	sandık nizâmı mücebince rehn alınarak müstakrizlere ikrâz olinân
50343	
- 50343	mevcûd sandık
00000	

Ber-minvâl-i muharrer ikrâz olinân akçeye mukâbil alınân rehinlerin cins ve mikdâr-ı kıymeti

309080	eşyâ-yı menkûle kıymeti
790166	bağçe ve bağ kıymeti
+ 1021000	hâne ve dekâkîn kıymeti
2120246	

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Afgan

Hindistanın Dürbin gazetesinden bi’t-tercûme geçende derc-i sahîfe-i beyân eylediğimiz bir bendde Afkanistan dahîlinde kâ’in Herat şehrinin Emîr Şir Ali Hân hüsemâsı tarafından zabt ve teshîr idilmiş olduğunı beyân eylediğimiz misillü geçen (14) nümerolu nüshamızda dahî Bombaydan çekilen bir telgrâfnâme üzerine müşârün-ileyh Şir Ali Hânın cerh idildiğini yazmış idik.

Bu hafta resîde-i nazar mütâla‘amız olân evrâk-ı havâdisin yine bu mübâyeden alub derc eyledikleri telgrâfnâme me’âline nazaran eğerçi mezkûr Herat şehrinin teshîri şuyu‘bulmuş isede bu mâdde Hindistan hükûmetince henüz musaddak olmadığı ve hele Emîr müşârün-ileyhin cerhi hakkında olân havâdisin büsbütün esâssız idüğü anlaşılıyor müşârün-ileyh Emîr Şir Ali Hânın cerhi mâddesi bir şey alub bu bâbda henüz rivâyet te‘addüd ve tekessür itmediğinden keyfiyyetin bu cihetini muhâkemedede kat‘-ı nazar Heratın zabt ve teshîri hakkında olân rivâyet-i

müte‘addide nazar-ı te‘emmül ve muhâkemeye alınur ise şehir-i mezkûrın teshîri hakkında olân mukaddem ki rivâyetin sıhhatına hükm olunmak lâzım gelir.

Çünkü bu mâdde yalnız zikr olınân Dürbin gazetesinden mervî olmayub hattı Hindistanda tab‘ ve neşr olınân İngiliz gazeteleri dahî Herat ve Belh civârından gelen kabile ve kârbânlardan ve bâ-husûs Kabil ve Herat ve sâ’ire mektûblarından aldıkları ma‘lûmât-ı kuviyye üzerine bunu (stn.3) bir sûret-i mutma’innede derc ve neşr eylemiş ve Avrupa gazetelerinin dahî derc ve i‘lân eylediği vechle emîr-i müşârun-ileyh geçende Hindistan vâlîsiyle mülâkat itdiği zamân hüsemâsına karşı gerek “askerce ve gerek esliha ve akçece kendüsine yardımdan girü durulmayacağı va‘adini almış olmasından-nâşî mu’ahharen Heratın teshîri keyfiyeti şuyu‘bulması üzerine Erd ü Gâbit gazetesi (İngiltere bu mâddede sükût idemez) yollu bahislerde dahî bulunmuşdur eğerçi Rusyanın Gazet Delarus nâm cerîde-i resmiyyesinde münderic olub Hindistan gazetelerinden bi’t-tercüme geçende gazetemize dahî derc eylediğimiz bir bendin netîce-i hükmi nazar-ı dikkate alınacak olur ise anın dahî bu mâddeyi musaddak olduğu teslîm kılınır ve çünkü bend-i mezkûrede Rusyaca Afganistanın dahî der-dest zabt ve teshîr bulunduğu ‘alenen gösterilmişdi.

İmdi yek-dîğherinin musaddak olân şu rivâyetin bi’t-tabî‘ hükm olunmak lâzım gelen sıhhatine ber-minvâl-i muharrer Bombaydan çekilen bir telgrâfnâmede (bu husûs Hindistan hükûmetince henüz musaddak değildir) dinilmekle yalan nazarıyla bakılamayacağı der-kâr olub bâ-husûs Heratın teshîri mâddesi Hindistanca ma‘lûm olmakla berâber Bombaydan böyle bir telgrâf çekilmesine lüzûm gösterecek gibi ber-vech-i âtî sebeb dahî vardır.

Şöyle ki İngiltere devleti Afganistanı Hindistan için seyridinmek mütâla‘asıyla Afkanistanın herdürlü ta‘aruzâtından vikâye idilmesini iltizâm idinerek bu sebebden-nâşî ber-minvâl-i muharrer Afgan emîrine mu‘âvenet dahî va‘ad olunmuş idüğünü her gazete derc ve i‘lân eylemiş iken geçende İngiltere evliyâ-yı umûrundan bir zât şu keyfiyeti cerhile emîr-i müşârun-ileyhe öyle bir va‘ad edilmediğini der-miyân eylemişidi bu misillü büyüklerin politika vâdisinde söyledikleri lakırdılar bir ser ü sebebe mebnî olacağı der-kâr ve bu kelâm dahî eğerçi mukaddem ki va‘ad-ı tasdîk alınacak olsa bu sûret Rusyanın Mâverâü’n-nehri geçerek Afganistana doğru ta‘arruzu şuyu‘bulması üzerine İngiltere ve Rusya kâbînetoları beyninde bu mâddeye dâ’ir ceriyân iden muhâberât-ı resmiyyenin keremiyetini muceb olub hâl-bu-ki Rusyanın Afganistana bu kadar çok ta‘arruzu üzerine İngiltere tarafından muhâberât-ı resmiyyeye ol-kadar keremiyet virilmesi

icâb itmeyeceğinden bu bâbda ‘umûm karşusunda şu vechle lisân kullanılarak işin ehemmiyeti ilerüye ta‘allik idilmek sebep ve hikmetine mebnî irâd olunmuş olacağı aşikârdır imdi Londraca bu vechle lisân kullanmasını icâb iden politikanın Hindistan hükûmetince dahî ber-minvâl-i muharrer zabt ve teshîr mâddesinin tasdik olunmamasına lüzûm gösterebilmesi ve böyle olunca Bombaydan öyle bir telgrâf keşîdesiyle başı örtülü bir sûretle i‘lân ve işâ‘asını dahî icâb itmesi ba‘îd görülemez.

Bu neticeyi ber-minvâl-i muharrer rivâyet-i müte‘addidenin muhâkemesi intâc idüb yohsa iş gönlümüze kalur ise gönlü mukaddem ki rivâyetin yalan ve sonrakinin sahîh olmasını ister ve İnşaallah keyfiyyetin hakikatıda böyle zuhûr ider.

Sayı: 16

Tarih: 22 Cemâzi-yel-âhir 1286/ 16 Eylül 1285

s.31/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Divaniyye sancâğı dâhilinde kâ’in mukâttâ‘âtı iltizâm iden Urban şeyhleri ‘aşâyir karışık bir hâlde bulunur ise güyâ karışıklık münâsebetiyle tahsîlâta sekte gelmiş olduğu ma‘zeretini beyân idebilmek efkârıyla ekseriyyâ tekâsît-i mîriyyenin ifâsı zamânlarında ‘aşâyir halkını dürlü dürlü arâcif ile tarîk-i serkeşisi ve ‘isyâna sevk itmekde oldukları misillü bu sene dahî bunlardan İfk ve Dağare semtlerinde bulunân ‘aşîretler ile Huzâ‘alden El-bû Şill ve El-Şelâl ve El-‘Azzâlan kabîleleri muhâlefet ve ‘isyân sûretleri göstermiş ve Hindistan telgrâf hattını kırmış olduklarından sa‘âdetlü re’îs Pâşâ hazretleri kumândasıyla te‘dîb ve terbiyelerine bir firka-i ‘‘askeriyye sevk ve ta‘yîn kılınmış ve alınân haberlere göre muhâlifin tâkım tâkım gelüb ‘arz-ı dahâlet ve istîmân itmekde olmalarıyla gerüde kalan asıl kabâhat sâhibleri ayrılıb ta‘ayyün itdikden sonra mücâzât-ı lâ-îkalarının i‘tâsı mukarrer bulunmuşdır.

.....

Der-Sa‘âdetden altıncı ordûyı humâyun meclis â‘zâlığına me’mûr buyurılan mîr-livâ sa‘âdetlü Hamdi Pâşâ pazarirtesi günü Bağdada vâsıl olmuşdır.

.....

Ordûyı humâyun erkânından sa‘âdetlü Ahmet Pâşâ bir firka-i ‘‘askeriyye ile me’mûren iki gün evvel Hille tarafına gitmişdir.

.....

Divaniyye mutasarrıflığına mîrû'l-ümerâdan İzzetlü Feht Pâşâ ta'yîn kılınmıştır.

.....

Süleymaniyye sancâğı dâhilinde kâ'in 'aşâyir müte'addideden en cemiyetlisi Caf 'aşîreti olub 'aşîret-i merkûme zekûr ve înas kırk bine karîb nüfûsı (stn.2) hâvî olduğu hâlde ol-araflarda bulunân 'aşâyiri sâ'ire halkı gibi bunlar dahî yazın hayvânâtının râ'î ve idâresi için memâlik-i İraniyede vâki' yaylaklara gitmekte ve mevsim-i şitâdan berü tarafa geçüb Gülamber kazâsı dâhilinde kâ'in Şehrîzor sahrâsında kışlamakda idiler.

'Aşîret-i merkûme halkının bu vechle senenin bir mikdârının iranda ve bir mikdârını berü tarafda geçürüb hiçbir mahalde tavattun ve ikâmet idememeleri kendüleri arâzî sâhibi olmâmasıyla berâber koyunlarının kesretinden-nâşî yaz mevsiminde bunları sahrâ-yi mezkûrede idâre idememekden başka bir sebebe mebnî olmayub hâl-bu-ki bunlar bir mahalde iskân itdikleri sûretde hayvânlarını çobânlar ve mahsûs adamlar ma'rifetiyle yaylaklara göndermek imkânı yine bâkî kâlub fazla olarak kendüleri zirâ'at ve hirâsatla bi'l-iştigal ahâlî-yi sâ'ire misillü ni'met-i medeniyyet ve terakkiden dahî behremend olcakları der-kâr bulunmuş ve 'aşîret-i merkûme re'isi Rıfatlü Muhammed Bey ise hadd-i zâtında fetîn ve dirâyetkâr bir zât olmağla şu keyfiyeti lede't-te'emmül 'aşîreti halkı zikr olunan Şehrîzor sahrâsında iskân etdikleri sûretde sâye-i ihsânvâye-i cenâb-ı pâdişâhîde her dürlü ihtiyâclarını ferih ve fehûr tesviye idebileceklerini takdîr eylemiş olduğına ve sahrâ-yi mezkûr arâzîsi tûlen on üç ve 'arzen sekiz sâ'at vusa'atında bulunduğuna binâen 'aşîretiyle berâber köyler yapâarak bi't-tavattun zirâ'at itmek şartıyla ve dahâ bir tâkım şerâit ve te'ahhüdât-ı nâfi'a ile arâzî-yi mezkûrenin bâ-tâpû parça parça 'aşîret-i merkûme halkına ihâlesini istidâ'a itmiş ve mîr-i mûmâ-ileyhin 'arz itdiği şeyler ve sâ'il-i medeniyyet ve ma'mûriyyet olarak kâmilen şâyân-ı kabûl-i mevâddan bulunmuş olmağla iktizâ-i maslahat meclis-i idâre-i vilâyetde dahî bi't-tezekkür netice-i karârın bâb-ı 'âlîye 'arz ve iş'âr kılındığı işidilmiştir.

.....

Haydar Hâne mahallesi muhtârı Hattâb Efendi tarafından matba'amıza gönderilen varakadır.

Bağdadda şimdiye kadar kur'a çekilmek şöyle dursun ahâlîsinden bir tâkımı beklide kur'a-i "askeriyye lafzını bile işitmemiş olmasına mebnî geçende Bağdadın (stn.3) nüfûsı tahrîr olunubda kur'a keşîdesi için mu'âyeneye başlandığı zamân ne

idüğü henüz görilmemiş ve bilinmemiş olân şu mâdde üzerine ba‘zıları memleketin tekmiîl erbâb-ı esnânı “askere alınacak ve ba‘zıları tekmiîl alınmayub ancak bi’l-mu‘âyyine kaydına kâf-ı işâreti vaz‘ olunanlar “asker idilecektir gibi bir tâkım erâcîf neşr itmişlerdir ki kur‘a-yi ve bâ-husûs kanûn-ı devletin ahâlî hakkında olân derece-i şefkat ve ‘adâletini bilenlerin kâh kahkaha-yi istihzâsını ve kâh erâcîf-i mezkûrenin sem‘i kabûl ve i‘tibâr ile telakkî olındığını görerek ‘âdetâ hiddetini muceb olmakda idi.

‘Acabâ bu erâcîfi işâ‘a idenler ber-minvâl-i muharrer söyledikleri şeyleri kangı taraftan aldıkları ma‘lûmât üzerine rivâyet itmişlerdir işte memleketin nısfından ziyâdesinin kur‘ası çekildi hâl-bu-ki didikleri şeylerden hiç birisinin aslı çıkmadı imdî o zamân neşr-i erâcîfe sa‘y iden kimseler şimdi kur‘a dinilen şey’in didikleri gibi çıkmadığını görünce elbetde düçâr-ı şerm ü hâcâlet olacaklardır.

Bir kere hakk-i el-insâf düşünür isek kur‘a-i şer‘iyye hakkında ağız açmağa utânmağımız lâzım gelür çünki Anâdolu ve Rumili halkının bizden hiç bir farkı olmadığı hâlde anlar dahî evlâdını kur‘aya idhâl idüb bâ-husûs anları virdikleri “askeri beş altı yüz sâ‘at mesâfeye sevk edeyorlar ve husûsıyla Anâdolu ve Rumili “askerinin bulındıkları mevki‘ler vatanımızın en mühim noktaları olub hemen hiçbir gün bir dakika düşman karşusından eksik olmıyorlar mes‘ele-i mâzîye ya‘nî Rusya muhârebesi hengâmından gerek Kırırıda ve gerek Tuna ve Erzurum havâlîsinde şerbet-i şehâdet için kahramânlar ve dahâ sonraları Karadağda ve Giridde vatan ve milletimiz uğurında kânlarını fedâ iden dil-âverler heb Anâdolu ve Rumili uşâğı olduğunu ra‘nâ bilirüz biz ise anlar gibi şû milletın â‘zâsından olduğumuz hâlde şimdiiye kadar vatan ve milletimiz uğurına kangı düşmana göğüs gerdik ve içimizden kim vardır ki evlâdının düşman karşusunda (s.32/stn.1) câm-ı şehâdet içdiği haberini almakla iftihâr itmek şerefine nâ‘il olmuştur işte birkere buralarını mütâla‘a ıderde bulduğumuz mevki‘î dahî nazar-ı te‘emmülden uzâk tutmaz isek şu kur‘a mâddesi üzerine lâf söylemekden ve evlâdımızın “askerlik gibi en şerefli bir hizmetle maskat-ı re‘îsimiz dâ‘iresinde istihdâm idilmesini çok görmekten hakîkaten utânmağımız lâzım gelür.

Eğerçi hem-şehrîlerimiz “asker virmeği ve “asker olûbda düşmana karşı dîn ü devlet ve millet ve nâmûs ve ‘ırzımızı muhâfaza yolında cenk iderek ya gazîlik rütbe-i celîlesine ve-yâhûd Şâhâdet-i mertebe-i ‘alîyesine mazhariyyetle dünyâ ve âhiretde nâ‘il-i mükâfât olmağı makbûl görmiyorlar ise bu hâlde kur‘a mâddesinden dolayı hükûmet mefhame-i metbû‘amaza yine teşekkür itmeleri lâzımdır zîrâ bundan

mukaddem gece fenersiz tutıldı yan yâtdı egrî bâsdi dinilerek ve hânesinde mu‘îni varmıdır yokmıdır su’âl olunmayarak beher sene şu memleketden üç dört yüz kişiyi ‘askere virir idik (bu lakırdı birâz ağırca görünür isede yalân olmayûb doğru olduğu cihetle söylemekden ihtirâz itmem husûsı ile biz o zamân buna dahî müstahak idik) bu kere kur‘a usûli mucibince ve kemâl-i hakkaniyetle esnân-ı erbâbı mu‘âyyene ve tedkîk olındı ve bunlardan ‘‘askere en münâsib olân birkâç bin neferi ayrıldı bunlardan dahî yiğirmide otuzda birine kur‘a isâbet idüb sahîh olarak işitdiğime göre Bağdaddan ve Bağdada mülhak olân Kazımiyye ve Azamiyye ve sâ’ir bir tâkım küçük küçük mahallâtdan alınacak neferât-ı ‘‘askeriyyenin mecmû‘i iki yüz elli kadar kişiye bâliğ oluyor imdi tahkîksiz tedkîksiz üç dört yüz ‘‘asker alınmakla ba‘de’l- mu‘âyyene iki yüz elli kişi alınmak birmidir (heyhât)

Keyfiyyetin şu iki cihet-i muhammesi dahî bir tarafa kâlsûn silk-i celîl-i ‘askiriyyeyi bir kere nazar-ı im‘ândan geçirir isek buna kendi tarafımızdan izhâr-ı havâhişle kabûl olunmaklığımız için hükûmet-i seniyyeye yalvarmaklığımız lâzım gelür çünkü silk-i celîl-i mezkûr öyle bir şehrah-ı feyz ve sa‘âdetdir ki bu yolda sıdk ve istikâmetle hareket idenlerin muntehâ-i retib-i beşeriyyeden ma‘dûd olân tâ müşîrlige kadar yolu açıktır şu kelâmımda delîl isteyenlere ‘asâkir-i nizâmiyyenin bunca ümerâ-i kirâmını gösteririm ki bunların künyeleri yoklansa yüzde yetmiş belki doksânı vaktiyle bâ-kur‘a ‘‘askere gidüb neferlik hizmet mûcibu’l-mefharetinde bulunmuş ve hizmeti me’mûresini kemâl-i sıdk ve istikâmetle îfâ iderek sıdk-ı istikâmetlerinin mükâfâtı olmak üzere bulındıkları rütbe derecât-ı celîleyi ihrâz itmiş oldukları görülür.

İmdi biz ya‘nî mahallemiz halkı işin burâlarını bildiğimiz ve iyüce arâyub öğrendiğimiz cihetle dahâ mu‘âyyene olunmazdan mukaddem kur‘a me’mûrlarından mahallemizin bir gün evvel icrâ-i mu‘âyyenesini ricâ ve istid‘â itmiş **(stn.2)** olduğumuz gibi gerek hîn-i mu‘âyyenede ve gerek esnâ-yi kur‘ada gördüğümüz herdürlü âsâr-ı ‘adâlet ve hakkâniyyetden memnûn ve ‘ale’l-husûs memleketimizde kur‘a usûlinin icrâsına başlanmış olmasından her vechle müteşekkir olduğımıza mebnî mahallemiz halkı nâmına olarak takdîm eylediğim şu varakpâreciğimi hem-şehrîlerimize i‘lân itmenizi ricâ iderim.

.....

Der-dest-i inşâ bulınân gurebâ hastahânesi için meclis-i cinâyet-i vilâyet â‘zâsından Haydari-zade mükerrermetlü İsmail Efendi ile Cebeci-zade Muhammed Ağâ tarafından dahî biner gurûş i‘âne olunmuştur.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Bâb-ı vâlâ-yı ser ‘‘askeride yapılan nizâmât ve idilen tertîbât-ı cedîde mucebince devlet-i ‘aliyye-yi osmâniyyenin birinci emr ve işâretde altı yüz bin mu‘allim ve muntazam piyâde ‘‘askeri tedârik ve tehiye idilebileceği ve süvâri alâylarının esliha-i mevcûdesinden başka yigirmi bin ‘aded dahî revolverin der-dest mübâya‘a bulunduğu Mümeyyiz nâm Der-sa‘âdet gazetesinde görülmüştür.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCÎYYE

Fransa

Fransada meb‘ûsân millet meclisi â‘zâsının intihâbı esnâsında ahâlî tarafından idilen nümâyişler keyfiyyâtı mukaddem ve mû‘ahhar derc-i sahîfe-i beyân kılınmışıdi ma‘lûm olduğu üzere bu müsillü hâlât-ı devletin siyâsetine karşı hareket demek olub bu harekete tasaddî idenlerin da‘vâcısı ise ancak siyâsetin sâhibi idüğine ve müdde‘î hukûkının istihsâli emrinde ısrâr itdiği sûretle müdde‘î ‘aleyh üzerine kanûnen tertib idecek hükmin icrâsı dahî yine siyâset muktezâsından bulunduğu mebnî gerek Paris ahâlîsi ve gerek şu keyfiyyetin netîcesine muntazır bulınân sâ‘ir kimseler ber-minvâl-i muharrer harekât-ı gayri lâîkalarından-nâşî taht-ı tevkîfde bulınân kesânın ve kanûn hangi hükmine tevfiken teveccühle mücâzât idileceğine intizâr itmekde iken taraf-ı imparâtoriden mütehemmîn-i mezkûrenin ‘umûmen ‘afv ve safh idildiği i‘lân olunmasıyla Paris halkı ve belki ‘umûm Fransız milleti müstağrak-ı deryâ-yı sürûr ve hubûr olmuşlar ve bundan çend gün sonra imparâtor müşârün-ileyh Paris içinde geşt-i güzâra çıktıkda ahâlî gerek mütehemmîn hakkında bâlâda beyân olınân lütf u şevkatinden ve gerek birkâç (stn.3)

Günden berü nâ-mizâc olub bir tarafa çıkamamakda olduğu hâlde bu def‘a berû’ tâm hâsıl iderek halka ‘arz-ı dîdâr itmesinden dolayı kendüsini bülend-âvâz ile alkışlayarak ibrâz-ı âsâr-ı memnûniyyetle şükrânı eylemişlerdir.

.....

İran

Ağustos firengînin on yedisi târfiyle Tahrandan çekilen bir telgrâfnâme me‘âlinden anlaşıldığına göre İran teba‘asından ve Bâbî mezhebinden olub Dersa‘âdetde bulındıkları hâlde geçende Tahrana gelmiş olân bir tâkım kimselerin şehâmetlû şâh hazretleri ‘aleyhinde sû-i niyetleri olduğu şuyû‘ bulmasıyla bu keyfiyyet Tahranca hayli güft ü gû ve telâşeyi muceb olmasıyla gerek zikr olınan Bâbîler ve gerek bu bâbdada mazine-i sû‘ olân sâ‘ir bir tâkım kimseler birer birer

taht-ı tevkîf ve ‘ukûbete alınmakta ve keyfiyyet-i sûret cerîyanına nazaran Tahranın kibâr ve mütehayyizân ahâlîsinden ba‘zıları dahî bu töhmetle müttehem olacağı zann olunmakta bulunmuştur.

.....

Memâlik-i İraniyede mutasarrıflık ve kâ’im-makâmlik ve’l-hâsıl her nev’î hükûmet mu‘ayyin bir bedel mukâbilinde tâlibine ihâle olunarak hükûmeti der-‘uhde iden kimse zîr-i idâresinde bulınân mahaller ahâlîsinden ahz u istifâsı te‘ammül-i kadîm icâbından olân tekâlîf-i vâridât-ı sâ’ireden ve hazine-i devlete i‘tâsına boçlu olduğu bedel-i mu‘ayyeni tefrîk ve i‘tâ itdikden sonra üst tarafı dahî ma‘âş olarak kendüsine kalmak Tanzimât-ı İraniyye muktezâsından idüğü ma‘lûmdır.

Memâlik-i İraniyyeden Arabistan eyâleti dâhilinde kâ’in Tûl nâm mahalli hükûmeti dahî ber-minvâl-i muharrer mu‘ayyen bir bedel mukâbilinde Bahtiyari ‘aşîretinden Ali Rıza Hân ‘uhdesinde bulunduğu hâlde yine ‘aşîret-i merkûme küberâsından Aslan Hân hükûmet-i mezkûrenin bedel-i sâbıkı üzerine yüz on iki bin beşyüz gurûş zamm ideceğinden bahisle hükûmetin kendüsine tevcîhî husûsını mezkûr Arabistan eyâleti vâlîsi mu‘azzubdevle hazretlerinden tâleb ve istid‘a eylemesiyle vâlâ-i müşârun-ileyh hazretleri istid‘asını is‘âf eylemiş isede mûmâ-ileyh Ali Rıza Hânın dilgîr olmâması ve şâyed bedel-i mezkûr üzerine tarafından dahî bir şey zammıyla hükûmet-i mezkûreden keyfiyyet itmeme niyetinde ise beyân eylemesi zımnında tûle mahsûs âdem-i irsâli ile keyfiyyeti beyân ve ihbâr eyledikde mûmâ-ileyh Ali Rıza Hân bu keyfiyyetden fevkâ’l-gâye dilgîr olarak gelen âdamı darb ve esbini telef eylemiş olmakdan-nâşî vâlî-i müşârûn-ileyh hazretleri dahî yalnız mezkûr bir yük on iki bin beşyüz gurûş zamm ile hükûmet-i mezkûreyi tâlebi mûmâ-ileyh Arslan Hâna bi’t-tevcîh mâ’iyyetine bir fırka-i “asker terfikiyle mûkır hükûmetine tesyâr ve ik‘âd itmiş ve bunun üzerine mûmâ-ileyh Ali Rıza Hân başına bir tâkım fesede cem‘iyle tarîk-i bagi ve serkeşîyye sulûk eylemiş idüğü ol-tarafdan yazılıyor.

Sayı: 17

Tarih: 29 Cemâzi-yel-âhir 1286/ 23 Eylül 1285

s.33/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Geçende Divaniyye taraflarında ba‘zı harekât-ı serkeşâneye muhâsirat itmiş olân Değare ve İfk ‘aşîretlerinin te‘dîb ve terbiyeleri zımnında ordû-yı hümâyûn

re'îs-i erkânı sa'âdetlü Samih Pâşâ hazretleri kumândasıyla mikdâr-ı kâfî 'asâkir-i nizâmiyye ve muvazzafa ve sâ'ireden mürekkeb bir fırka-i "askeriyyenin sevk olındığı geçen nüshamızda beyân idilmiş ve anı müte'âkib mîr-livâ sa'âdetlü Ahmet Pâşâ dahî iki tabûrla gitmişid.

Bu kere re'îs-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından gelen haberlere göre fırka-i "askeriyyeden ikisi İğneli ve birisi şeşhâne tüfenkli üç tabûr piyâde ve iki bölük süvâri ve bir mikdâr neferât-ı muvazzafa eşkiyâ üzerine sevk olunarak bunların Değare kal'asının yârım sâ'at berüsünde olân Hevr ve Şelebliklere vusûllerinde oralarda tehassün itmiş olân eşkiyâ ateş itmeğe başlamış olmasıyla fırka-i "askeriyye dahî müsteshib olduğu iki kıt'a top ile berâber yâylım ateş iderek cümlesini perişân eylemiş ve oradan El-akra' cemâ'atî üzerine gidilüb işbu kabîle mukaddemân 'asâkir-i şâhâne ile muhârebe iden eşkiyâ ile berâber bulunmuş ve bu def'a yine "askere karşı durmuş olmasıyla merkûmeyi dahî urarak yanlarında bulınân eşyâ-yı menhûbeyi ahz ve istirdâd etmişdir.

'Asâkir-i şâhânenin dahâ ilerüye vusûlünde bir sâ'at kadar mümted olân yolun iki tarafı kül ve çamur ve batâklık olmasına ve zâten eşkiyânın tahassun-gâhı dahî bu misillü mahaller bulunmasına mebnî fırka-i "askeriyye mahalli mezkûreden geçerken eşkiyâ sol tarâfdan hücum etmek istemiş isede berü tarâfdan mukavemet olunmakla berâber tetîb ve sevk olınân hücum kolunun sür'at-ı hareket ve ateşine dayanamayub tahassun itdikleri mahalleri terk ve firâr itmeleriyle arkalarından süvâri sevk olunarak kırkdan ziyâdesi vâdî-i 'ademe gönderilmiş ve kusurı kendülerini hor ya'nî göle atub yüzerek kurtulmuşdur(stn.2) bu muhârebeden sonra artık 'asâkir-i şâhâne işbu batâklık ve horluk arâsından çöle çıkub gider ve ormanlık bir mahalden geçerken işbu ormanda muhtefî olân eşkiyâ kesret ve cem'iyetlerine müsteniden 'asâkir-i şâhâne üzerine hücum etmek ve ta'kîb eylemek istedikleri hâlde ikinci talî'a binbâşısı Ali Ağâ ma'rifetiyle tertîb olunmuş olân pûsû üzerine uğrâmalarıyla birden bire idilen ateşden neye uğradıklarını anlayamayarak külliyetli telefât bırâkdıktan başka bir çoğı dahî süngüye uğrayarak bakîyesi firâr itmiş ve fırka-i "askeriyye oradân küçük heykâne ve ba'dehû büyük heykâne giderek lüzûmı kadar zahîre ahzıyla Divaniyyeye 'avdet ve fırka-i asliyyeye iltihâk ve muvâsalat eylemişdir.

Şu muhârebelerin cümlesinde 'asâkir-i şâhâne tarafından bir zâbit ile altı nefer şehâd ve iki zâbit ile nizâmiyyeden on yedi ve Çeçen süvârisinden üç ki cem'ân yiğirmi nefer mecrûh olub eşkiyâ tarafından ise külliyetli telefât ve mecrûh vukû' bulmuşdur.

En sonra alınân bir telgrâfnâme me'âlîne nazaran Divaniyye 'aşâyirinden şâmiyyede ve hâl-i serkeşîde bulunân 'aşâyirin kâfesi re'îs-i müşârün-ileyh hazretleri 'arz-ı dehâlet itmiş oldukları gibi Cubur ve El-Busletan 'aşîretleri dahî zâten hâl-i itâ'atde bulunmuş olmalarıyla şu hâlde asıl töhmet ve kabâhatli bulunân ve telgirâf tellerini kıran İfk 'aşâyiri eşkiyâsı kaldığından ve anların bir tâkımı 'asâkir-i şâhâneye karşı silâh atmaklığın bi'l-fi'l cezâsını bulmuş ve görmüş olduğu gibi bakıyyesinin dahî sâye-i mukadderat vâye-i hazret-i şâhânedede her cihetden etrâfi sarılarak icrâ-i terbiyyeleri mukarrer bulunduğundan in-şâ'-Allahû-te'âli yakın günde meydâna gelecek netîce-i hayriyyesi yine gazetemizle i'lân kılınur.

.....

Ordû-yı hümâyûn erkânından mîr-livâ sa'âdetlü Bekir Pâşâ dördinci alâyın birinci tabûrundan altı bölük piyâde ve bir mikdâr süvâri ile ve bir kıt'a şeshâneli küçük dâğ topıno müstashaben geçengün Hille tarafına 'azîmet eylemiştir.

(stn.3)

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Tuna vilâyetinde mukaddemâ güşâd olunmuş olân ıslâhhânelerde terbiye ve ta'lîm olunmakta bulunân şâkirdânın behersene icrâ-i imtihânları usûli iktizâsından olmağla ve bunlardan Rusçuk ıslâhhânesinin zamân-ı imtihânı hulûl itmiş bulunmağla vâlî-i vilâyet devletlü Akif Pâşâ hazretleri ve sâ'ir-i me'mûrîn-i vilâyet hâzır oldukları hâlde beş sınıf üzerine müretteb olân şâkirdân tahsîliyle meşgul buldukları kırâ'at ve kitâbat ve kondüktörlük ve makînistlik ve teymûrcılık ve Türkçe ve Bulgarca ve Fransızca mürettiblik ve kundıracılık ve terzilik san'atlarından lede'l-ımtihân sanâyi'-i mezkûreden derece-i tahsîl ve ma'lûmâtlarını ibrâz eylemiş ve içkerinden on yedi neferi tahsîl-i tekmîl iderek şehâdet-nâme ahzında olân istihkâklarını meydâna koymuş olmağdan-nâşi cümlesinin dereceleri takdîr ve tahsînle berâber mezkûr on yedi nefer şâkirdânın şehâdet-nâmeleri bi'l-i'tâ istedikleri mahallerde icrâ-i san'at itmelerine ruhsat ve me'zûniyyet virilmiş olduğu Tuna gazetesinde resîde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olmuştur.

Şâkirdân-ı mûmâ-ileyhin cümlesi bî-kes ve bî-vâye 'acaze-i etfâlden oldukları hâlde ber-minvâl-i muharrer ta'lîm ve terbiye olunarak hâl-i daciret ve sefâletden ve eski hallerinde kaldıkları sûretde ile'l uhrâ'l 'ömr-i düçâr olacakları müşkülât ve mehâlikden kurtârilmiş olmaları ma'nen ve mâddeten ne kadar hayır ve hasenâtı müstelzim olduğu ta'rîfe muhtâc değildir şu mâdde-i hayriyye hertarafca pîş-i nazar-ı dikkât ve ehemmiyyetde tutulub şimdiki hâlde vilâyet-i celîlenin ekserîsinde

ıslâh hâne ve sanâyi‘ mektepleri güşâd olunmuş ve bunların her birisinde yüzlerle ‘acze infâk ve iksâ ve ta‘lîm ve terbiye olunmakta bulunmuş olduğundan buralarda terbiye olunân etfâlin ahvâlini eski hâlleriyle müvâzene ve memleketimiz dâhilinde bu misillü mekâtibin günden güne ilerüleyüb çoğalmasından hâsıl (s.34/stn.1) olacak menâafi‘ muhsinâtı dahî mülâhaza idenlerin müstağrak-i deryâ-yi memnûniyyet ve mecbûr-i şükr ü muhammedet olmâması mehâldir.

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Diplomâtîk Riviev nâm İngiliz gazetesinin bir vakîtden berü Hindistan ile Afganistan arâsında ceriyân iden münâsebâta da’ir yazdığı bir bend mütâla‘aya şâyân olmağla hülâse-i hükmü ber-vech-i âtî tercüme ve derc olunır.

Erbâb-ı vukûfin ma‘lûmı olduğu üzere Dost Mehmed Hân bir çok müşkülât ve mesâ’ib çekerek nihâyet Afganistan hükûmetine tekrâr dest-res olduğu zamân oğlu Şir Ali Hânı kendüye vâris-i hükûmet ve velî-‘ahd idinmiş ve hattı 1863 sene-i mîlâdiyyesinde bister memâtine yatdığı vakt bu keyfiyeti fâmiyâsı halkı meyânında tekrâr ve te’kîd iderek vasiyet-nâmesine dahî derc eylemiş idi târîh-i mezkûrda emîr-i müşârün-ileyhin vuku‘ vefâtıyla velî ‘ahd müşârün-ileyhin hükûmete cülûs itdiği haberi Hindistan hükûmetine vâsıl oldıkda o zamân Hindistan vâlisi bulunan Lord Elcin bu bâbda müttehiz olân politikasından dolayı şu keyfiyetden aslâ hoşlaşmayarak müşârün-ileyh Şir Ali Hânın pederi tahtına cülûsını meş‘ar yazdığı nâme-i resmiyye cevâb bile virmeyüb sükût eylemiş ve eğerce arâdan altı ay mürûrında vâlî-i mûmâ-ileyhin dahî vefâtı vukû‘uyla yerine muvakkaten vâlî olân Şir Vilyen Denson der-‘akab cevâb yazarak emîr-i müşârün-ileyhin cülûsını tebrîk itmiş isede ber-minvâl-i muharrer aradan altı ay mürûr idübde Hindistan hükûmeti tarafından cevâb bile virilmemesi pederlerinin vasiyet-nâmesi mücebince haklarına râzı olarak sükût itmekde bulunân birâderlerini tescî‘ iderek emîr müşârün-ileyhe karşı râfi‘ livâ-i ‘isyân itdirmiş olduğundan mûmâ-ileyh Vilsonun cevâb-nâmesi vürûd itdiği vakt artık iş işden geçmişti o zamân Dâîli-İ Niyoz gazetesi bu bâbda şu vechle bast-ı makâl eylemiştir.

“Şir Ali Hânın nâme-i resmiyyesine cevâb virilmeyübde sükût ile geçişdirilmesinden Hindistan hükûmetinin bu bâbda bir ‘arz ve nefsanîyyetde bulunduğu anlaşılmamak mümkün değildir zîrâ emîr müşârün-ileyhin hükûmet-i mezbûreye istihkâk ve salâhiyyetini herkes tasdik idüb bu husûsda kimsenin muhâlefeti olmadığı ve meydânda başka dürlü bir sebep ve mecbûriyyet dahî

bulunmadığı hâlde cülûsını mübeyyen yazdığı nâmeyle cevâb virilmemesine ne dinülür elbette müşârün-ileyhin hükûmeti Hindistanca kabûl olunmayarak yerine diğerinin cülûsı arzû olunmuşdur dinilür bu ise Afganistanca dahî anlaşılmış (stn.2) ve hele Vinsonun cevâbından sonra dahî Hindistan hükûmetinin devâm iden mu‘âmele-i gayr-ı lâyikasî keyfiyyeti bir sûretle te’kîd ve te’yîd eylemişdir ki eğerçi bu mâdde ol-bâbda mahsûs beyân-nâme tasdîr ile beyân ve i‘lân olmuş olsa idi yine bu derece kuvvetli olamaz idi ”.

“Farazâ üçüncü Napolyon vefât iderek yerine velî-‘ahdî Prens Napolyon hükûmeti ittifâk-ı arâ ile kabûl ve i‘lân olındıktan sonra arâdan altı ay dahî mirûr idüb bu müddet zarfında mûmâ-ileyh memnûniyyet-i ‘umûmiyyeyi müceb olacak vechle kemâl-i emniyyet ve selâmet içinde hükûmet iddi idi de İngiltere devletine mûmâ-ileyhin hükûmetini tanımâmış olaydı şu hareketden İngilterenin bir garaz ve nefsâniyyeti anlâşılmazmı idi bâ-husûs ne üçüncü Napolyonun Fransa tahtında olân istihkâkı Dost Mehmed Hânın Afganistan tahtında olân istihkâkı derecesine vâsıl olmamışdır ve nede Prens Napolyonun taht-ı mezkûra verâseti Şir Ali Hânın Afgan tahtına verâseti gibiydi hele mu‘âhedât-ı mevcûde üzerine İngiltere ile Fransa beyninde olân revâbit hiçbir vakitte Hindistan ile Afgan arasında olân revâbit ve münâsebet mükyyas olamaz”.

Kalkûta gazetelerinin birisi dahî bunun ‘aksine olarak “ekser kimselerin i‘tikâdı Azim Hânın ‘ulüvv-i şân ve kâbiliyyeti Şir Ali Hândan ziyâde olması cihetindedir ve bâ-husûs 1857 sene-i mîlâdiyyesinde mûmâ-ileyh Azim Hânın bi’l-cümle Afgan serdârlarından ziyâde Hindistan hükûmetine meyl ve muhabbet ve ızhâr-ı âsâr-ı husûsiyyet itmiş olduğu söylenmektedir” demiş idi.

Hâl-bu-ki bu zât didikleri Azim Hân olmayub belki diğer birâderi Efsal Hândır ki mu’ahharen Hindistan vâlîsi olân Sircon Larans mûmâ-ileyh karındâşına kârşu ‘isyân ve muhâlefet hâlinde iken kendüsünün Afganistan emâretini tasdîk eylemişidi bu dahî Şir Ali Hân hakkında ikinci mertebede bir zulm ve ta‘dî olmuşdur.

Emîr-i mûmâ-ileyh Ali Şir Hân gerek bir idarelerinden ‘isyânı zamânlarında ve gerek vâlî-i mûmâ-ileyh Efsal Hânı Afganistan emîri tanıyub emâretini tasdîk eylediği esnâda kuvvetden düşmemiş olduğu gibi 1867 senesinde mûmâ-ileyh Efsal Hân vefât itdiği zamân dahî kuvvet ve şevkati yerinde olarak hukûkını iddi‘âdan girü durmamakda idiysede Sircon Larans nazarında Azim Hân dahâ ziyâde makbûl olduğu cihetle vâlî-i mûmâ-ileyh li-ecli’l-ıslâhât Peşaverde bulunduğu zamân mûmâ-ileyh

Azim Hânın imâretini tasdîk iderek makarr-ı hükûmetine göndermiş ve Şir Ali Hâna hiç iltifât itmeyub yine sukûtla geçişdirmişidi.

Vâlî-i mûmâ-ileyhe bu vechle Afganistan için Hindistan hükûmetinin politikasına Elvermiyan emîri kabûl itmeyerek elverişli bulunân emîrin kabûl ve tasdîki kâ'ide-i 'atîkasını defa'âtle tekrârâ eyledi ya'nî mukaddemâ Dost Memhmet Hânın hükûmetden indirüb yerine Şâh Şücca'ı koydıkları gibi bu dahî Ali Şir Hânı kabûl itmeyüb Efzal Hân ve ba'de Azim Hânın imâretini (stn.3) tasdîk itdi lakin bundan ne fâ'ide hâsıl oldu husûsıyla dahâ ibtidâ-i emirde ya'nî Dost Mehmet Hân mes'elesinde Hindistan hükûmeti yenilmiş ve meşhûr Büyük Petronun "yürüyelim 'alemin dâru'n-neccâresi olân Hindistanı elegeçürelim Hindistanı alûr isek İngiltere altunına ihtiyâcımız kalmaz" diyerek ahfâd ve ahlâfına itdiği vasiyyeti mevki' fi'l ve icrâya koymak için Rusyaya meydân bıraktı çünkü o zamân Dost Mehmed Hân yine imârete yol bularak Hindistan hükûmetine husûmet peyde itmekle berâber Rusyalulara inhimâk eylemiş idi şimdi dahî defa'âtle zulm ve ta'dî itdiğimiz zât (Şir Ali Hân) Sircon Larensin mahbûb ve müntehibine gâlib gelerek emâreti istihsâl eyledi.

Biz şimdi emîr müşârün-ileyhe akçe ve esliha va'adiyle gönlünü almak isteyoruz ve Rusyalıların Afganistana tekarrüb eylediği ve bu vechle Hindistana dahî yaklaşıdığı cihetle şaşırüb mûmâ-ileyhe 'atiyye ve ihsân husûsında Rusyalular ile rekâbet ideyoz ya'nî her ne lâzım ise yapüb emîr mûmâ-ileyhi müttefikin ve esdikâmız sırasına koymağa çalışıyoruz lakin Âsyâ ahâlîsi fırsat ve idrâk husûsında sâ'irlerinden aşâğı olmadığından hülâsesi bâlâda mûnderic makâlasında gösterdiği vechle şu mes'ele üzerine gerek Dâil-i Niyoz gazetesinin gördüğü ve gerek sâ'irlerinin müşâhide eylediği dekâyıkı Şir Ali Hân dahî görür ve mukaddemâ mûmâ-ileyhin 'aleyhinde bulduğumuz hâlde bu def'a mu'âmele-yi çevirdiğimize herkes ne ma'nâ virir ve ne söyler ise Şir Ali Hân dahî o ma'nâyı virir ve öyle söyler ya'nî şimdiye kadâr kendisinin 'aleyhinde ve hüsemâsının lehinde hareket ider iken bu kere mûmâileyhin galebesi üzerine mu'âmeleyi tahvîl iderek şimdi hüsemâsına karşı mukâvemet itmek için kendüsine "asker ve esliha ve akçece lüzûm görölür ise yardımdan girü durulmayacağı va'adiyle cebr-i mâfâta çalışmaklığımız mahzâ Afganistan vâsıtasıyla Rusyanın Hindistana tekarribini men' etmek maksadına mebnî olduğumı sâ'irleri anlayub bildikleri gibi o dahî anlamış ve bilmişdir.

İ‘LÂN

Güşâd olunmuş olân Rüşdiyye mektebine kayd ve idhâl olınacak şâkirdân receb-i şerîfin on beşine kadar kabûl olunub andan sonra sınıflar teşkîl ve tanzîm olunacağı cihetle çocuklarını mekteb-i mezkûre kayd ve idhâl idecek olânların müddet-i mezkûre zarfında getirüb kayd itdirmeleri mekteb-i mezkûr tarafından i‘lân olunur.

Sayı: 18

Tarih: 6 Recebü'l-Ferd 1286/ 30 Eylül 1285

s.35/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Ammere sancâğı mutasarrıfı Hamid Efendinin vuku‘ vefâtına mebnî yerine meclis-i cinâyet re’îsi rıfatlu Murad Efendi nasb ve ta‘yîn buyrılmışdır.

.....

Sûku'l-Gazel ve Alboyâcılar ve Şeyh-i Serâceddin mahaleleriyle Şeyh-i Abdulkadir Geylânî ile Kaddese Sirruhu El-Azîz hazretlerinin cânib-i şarkı ve garbindan bulınân mahallâtın mu‘ayyeneleri icrâ olınub bitmekle geçen Çahâşenbe günü kur‘a-i şer‘iyyeleri lede'l-icrâ mahallât-ı mezkûrenin hâvî olduğu bin beşyüz yetmiş dört nefer erbâb-ı esnânın nizâmen kur‘aya idhâl olınân yüz elli neferinden fakat otuz neferine kur‘a isâbet eylemiştir.

.....

Hitta-i Irakiyye vaktiyle nasıl mebde-i ‘ulûm ve ma‘ârif ve münşe’âtımdan ve sanâyi‘ olmuş ve ne derece ilerü gitmiş ise şimdi dahî o merteye girü kalmış olduğu ahvâl ve âsârı ile meşhûd ve bu ise ma‘ârif ve ma‘lûmatın tedennîsi ve erbâbının fikdâni ve ekser ahâlînin hâli bedeviyette kalması cihetiyle bin ve bin beşyüz ve iki bin sene mukaddem esbâb-ı ta‘ayyüş ve tarîk-i idâre ne ise bu günki günde ahâlînin yine o tarîk ve esbâbla te‘ayyüşe kendülerini mecbûr zan itmesinden neş’et eylediği ma‘lûmdır meselâ tûfân-ı nûhdan sonraki senelerde gemî ne şekil ve sûrette yapılmış ve kullânılmış ise ahâlî-yi Irakın şâd-ı Frâtda isti‘mâl itdikleri mefnelerine o şekil ve hey’ette yapılub kullânılır ve nehrde karşı karşıya ve âz bir mesâfe mahallere işlemek için sandâl ve ma‘ûne gibi şeyler icâd ve ihdâsı pek kolay ve mümkün iken gayrûh Bulgarlarının ağaçdan yaptıkları kuvvâte şekil ve hey’etinde ve üç beş yüz kıyye eşyâ ve yük alur ve sa‘and, hurmâ ve nâr dallarından ve ziftten masnû‘ ve müdevver (stn.2) yapub ve Dicle ve Fırât derûnında döne döne onunla seyr-i hareket

iderler bunlar ayakda durân bir kişinin eli ve beli kuvvetiyle idâre olduğundan idâresi nekadar müşkil ise ekser vakitte devrilüb pek çok âdamlar ve mâllar gark ve telef olduğu cihetle fâ'idesi dahî ol-kadar muhâtaralıdır.

Bu havâlinin zamânımıza göre ahvâl-i fevka'l-âdesi yalnız şunlar olmayub herşey ve herdürlü 'ameliyyât bu gibi su'ûbât ve müşkilâtdan vâreste değildir o cümleden biri dahî insânın medâr-ı ta'addî ve ta'ayyüşî olân dakîkin sûret-i tahn ve istihsâlidir ki Bağdadda ve Bağdaddan aşâğı taraflarda bulunân ve birkaç milyon nüfûsı havî olân mahallerde ne su ve ne ateş değirmeni olmadığından bu kadar milyon nüfûsın idâresi için lâzım olân dakîkin el değirmenleriyle tahn olduğu nazar-ı ta'accüble görülecek ve tevârîhe zeyl olunacak bir mâddedir.

Yine ahvâl-i mezkûre cümlesindedir ki pamuğun buralarda ve memâlik-i İraniyyede kıyyesi beş altı gurûş ider iken asl-ı penbeyi çekirdeğinden ayıracak mâkine olmadığından çekirdeğinden ayrılmayân pamuk pâra itmeyüb dün behâya sâtılır ve hattı hâsılât-ı 'aşâriyyeden mâl-ı mîrî olarak geçen gün müzâyedeye konulmuş olân bin kıyye pamuğun çekirdekli olması cihetiyle hindi müzâyedede bin beş yüz gurûşa ya'nî kıyyesi altmış pâraya çıktığı nazar-ı ta'accüble görülmüş ve geçen nüshalarımızın birisinde tafsîlen beyân olduğu üzere pirincin terbiyesi ma'lûm olmadığından en a'lâ pirinç çeltiğinin beher kıyyesi on beş pâraya satıldığı dahî bu aksâmıdan ma'dûd bulunmuştur.

İşte bu ahvâlin cümlesi hıttâ-i İrakiyye bir mesâfe-i ba'idede bulunmak ve bunun için tarîk ve mahreç olmamak cihetiyle biçâre bu kadar milyon nüfûsın hâl-i 'uzletinde ve bir köşede kalmasından ve ahvâl-i dünyaya 'adem-i ma'lûmâtından neş'et ideyor böyle şeylerin vesâ'il-i teshîliyyesini bulmak ve memleket ve sekenesini ma'mûr itmek yine o memleket ahâlîsinin içinde erbâb-ı hamîyyet ve himmet (stn.3) olânların mesâ'îsi ile hâsıl idilmek meselâ fabrikalar için bir şirket yapılmak ve kâyıklar yolına konulması için içlerinden müşevvek bulunmak ve yüz bin kişinin idâresine lâzım olân dakîk için üç bin kişiyi mu'attal itmekden ise bunu otuz kırk kişiyle hâsıl itmekliğin fezâ'il ve muhsinâtını anlâtmak icâb ider isede ekser ahâlîsinin bedevîyyet hâlinde bulunması cihetiyle anların içinde böyle âdam bulmak mümkün olmayacağı gibi mütemeddin ve hayr-hâhî millet olân zevâtın himmetleri ve kudret-i mâliyeleri dahî böyle bin iki bin seneden berü yerleşmiş olân bir kâ'ideyi tahvîle kâfî olmadığından buraca bunların tûbâ me'mûrîn-i devlet-i 'aliyyenin yedi himmet ve iktidârına kalmış ve vülât-ı sâ'ire hazirâtı taraflarından bu yolda pek çok sarf-ı mesâ'î ve ikdâmât ile haylî şeyler vücûda getirilmiş olduğu gibi devletlü vâlî

Pâşâ hazretleri tarafından dahî sarf-ı makdûr olınarak Dicle ve Fırat nehrlerinin tâ yukarularına kadar seyr-i hareketine ve işbu iki nehrde vapûrların teksîrine ve şâtle Fırat beyninde bir kanâl açılmasına teşebbüs olunüb husûl-i kuvve-i karîbeye gelmiş ve burası mevki‘ ordû-yı hümâyûn olmak ve husûsiyle ‘asâkir-i şâhânenin elbisesi burada yapılmak mülâbesesiyle yevmiyye on beş bin kıyye dakîk husûle getürmek için dört tâşlı bir değirmen ve pamuk ve yapâğı ipliği eğirmek ve hiç olmaz ise elbise-i ‘‘askeriyeye lâzım olân şeyleri vücûda getürmek için iplik mâkineleri ve bir tâkım dest-gâhlar geçenlerde Avrupaya sipâriş olunub ve bu günlerde gelmek üzere olduğu haber alınmış olmağla ve bunların vaz‘ olınacağı mahaller dahî tasarlanmakda bulunmağla bunların tafsîlâtını hitâm ve ikmâlleri zamânına bi’t-ta‘lik yâlnız ma‘lûmât olmak için şimdilik bu kadarcığın derc ve beyânına iktifâ idilür.

.....

Bağdad vâlîsi Esbak Reşid Pâşâ merhûm Bağdad ile Basra arâsında seyr-i hâreket itmek üzere Avrupadan çend kıt‘a vapûr seffinesiyle zirâ‘ata mûte‘allik ba‘zı mâkineler mübâya‘a ve celb eylediği esnâda bunların ta‘mîrâtı için torna ve mikrâz ve miskab dest-gâhları gibi (s.36/stn.1) bir tâkım edevât ve bunların buhâr kuvvetiyle tahrik ve tedvîri için birde vapûr mâkinesi celb iderek mâkine ve edevât-ı mezkûreyi karşu yakada inşâ eylediği ebniyye-i mahsûseye vaz‘ ve tertîbiyle oldukça bir de teymur fabrikası vücûda getürmüşidi.

Bu fabrika bir müddet hüsn-i sûretle idâre olunüb oldukça fâ‘ide ve muhsinâtı görülmüş isede sonraları nasılsa bundan müntazır olân fâ‘ide bu yolda idilen masârıfa nisbetle pek dûn görindiğinden o zamândan berü fabrikanın ocâğı yakılmayub yâlnız vapûrlardan birisinin ta‘mîrâtı vuku‘unda açılarak ve iktizâ iden makineler el ile hareket itdirilerek sefaîn ol-vechle ta‘mîr idilmeğe ve ta‘mîrâtı bitdikden sonra fabrika kapânüb bir dahâ ta‘mîr vuku‘una kadar kapâlû durmağa başladığından şû hâl ile zamân-i mirûr eyledikçe hâlî fenâlaşmış ve bir tâkım edevâtı ve hattı ba‘zı makineleri bile toprâk ve süpürindi altında kalarak zâyî‘ olmağa yüz tutmuşdır.

Bağdad ile Basra arâsında nehren âmed ü şûdın teshîli ve bu cihetle Dicle nehrinde vapûr seffâininin teksîr ve tevfiiri mültezim ve mukarrer bulunmaktan-nâşî devletlü Namık Pâşâ hazretlerinin Bağdad vâlîlikleri zamânında Avrupaya sipâriş buyurulmuş olân çend kıt‘a seffâin dahî eczâ olduğu hâlde Basraya gelerek birer birer terkîb olunmuş ve bunlarla berâber beş kıt‘aya bâliğ olân vapûrlar Bağdad ile Basra arasında âmed ü şûdın teshîline ancak kifâyet idebilüb hâl-bu-ki Dicle ve Fıratın

yukâru taraflarına doğru vapûr işletdirilmesi dahî mutasavver olduğundan bunun için dahî çend kıt'a küçük vapûrlar mübâya'a ve celb olunmak üzere bulunmuş olmasıyla ve şû hâle göre zikr olınân fabrikanın öyle metrûk ve mu'attal bir hâlde bırağılması câ'iz olmadıktan başka belki bunun dahâ ziyâde tevsî'ine böyle lüzûm ve ihtiyâc görülmesiyle fabrika-i mezkûr idâresi vilâyet-i nâfi'a re'îsi izzetlü Mesud Beye lede'l-havâle mîr-i mûmâ-ileyhin dikkat ve nezâretiyle mezbele altında kalân edevât ve makineler çıkarılarak ve cümlesi temizletirilüb muhtâc-ı ta'mîr olânları dahî ta'mîr ve termîm edilerek yerli yerüne konulmuş ve bu cihetle fabrika-i mezkûr çend haftadan berü yine işlemeğe başlamıştır.

Zikr olınân fabrika şimdi bir yandan idâre-i nehriyye vapûrlarının ta'mîrâtıyla der-dest-i inşâ bulunân ebniyye-i mîriye levâzımâtı hadîdiyyesinin i'mâlâtı ve sâ'ire ile meşgûl olduğu gibi Tanzîmat-ı celîle-i "askeriyyenin bidâyet vaz'ında 'asâkîr-i şâhâne için tedârik olınûb el-yevm metrûk hükmüne girmiş olmasından-nâşî ordû-yı hümâyûnlar anbârlarında hıfz olınmış olân çakmâklı kuvvâl tüfeklerden bir çoğı dahî altıncı ordû-yı hümâyûn deposında mezcûd ve mahfûz bulunduğuna ve sâye-i ihsânvâye-i cenâb-ı pâdişâhide el-yevm 'asâkîr-i Osmâniyye kâmilen şeshâneli ve ekserîsi iğneli tüfenklerle müsella olûb hattı 'asâkîr-i redîfe için bile esliha-i nefise mevcûd bulunmasıyla işbu kavvâl tüfenklere (stn.2) bir güne lüzûm ve ihtiyâc kalmamış olduğuna mebnî bunların ucûz pahâlû fûrûhatıyla çürüyüb telef olmakdan vikâyesi mutasavver iken bu kere icrâ olınân tecribede zikr olınân tüfenklerin âz bir masrafla ve kamâl-i suhûletle i'âle kapusûlli ve şeshâneli tüfenke tahvîl olınabileceği anlaşılmış ve vilâyet-i zabiteye âlâyı efrâdının çakmâklı kavâl tüfenklerle teslîh olınacağı yerde bu nev' şeshânelerle techîz ve talîh olınması dahâ mürreccah görülmüş olduğundan zikr olınân fabrika bir yandan dahî 'asâkîr-i zabtiyye için esliha-i mezkûrenin tahvîl ve ta'mîriyle iştiğâl itmekde bulunmuştur.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Lâ-Türkî gazetesinde görülen bir bend me'âline nazarân Jön Vuster Jön Amerikan gemisi saltanat-ı seniyyenin Amerikadan mübâya'a eylemiş olduğu nev icâd tüfenklerden almış dokuz bin yediyüz altmış 'adedini hâmilen Amerikanın Boson nâm iskelesinden fekk-i lenger ikâmetle Dersa'âdete müteveccihen hareket eylemiş ve bundan çend gün mukaddem yine mezkûr Boston iskelesinden bir gemî dahî zikr olınân tüfenklerin altmış beş bin 'adedîni hâmilen ve Dersa'âdete müteveccihen şirâ'-güşâ 'azîmet olınmıştır.

.....

Süveyş kanâlından mirûr ve ‘ubûr idecek sefâyin seyr-i hareketleri ve bunlardan alınacak rûsûm-i mirûriyye ve sâ’ire hakkında Levand Times gazetesinin (Süveyş kanâlı) nâm Londra gazetesinden naklen derc eylediği fikirât-ı nizâmiyye cümlece ve husûsıyla tüccârca bilinmesi lâzım olân mevâddan bulunmağla fikirât-ı mezkûre ber-vech-i âtî bi’l-tercüme gazetemize dahî derc olunır.

Kanaldan geçecek gemilerin suyu yedi buçuk metrodan ziyâde olmayacak ya’ni su kısmından aşâğısı yedi buçuk metrodan ziyâde derin olân sefâyin kanâldan geçemeyecektir.

Elli tonâllıktan ziyâde olân yalnız gemîleri kanâldan yelken üzerinde olduğu hâlde geçemeyüb bunlar sefine-i geş vapûrlara rabtla kendilerini çekdirmeğe mecbûrdırlar.

Gerek işbu sefine-i geş vapûrlar ve gerek gemîleri kanâldan geçirmeğe mâ’mûr olân kılâğuzlar kanâl kumpânyasına mute’allik ve kumpânya cânibinden imtiyâz mahsûsı hâ’iz olacaklardır.

Kanâldan geçen her nev’ gemîler sür’at seyr-i sâ’atde on kilometroyı tecâviz itmeyecektir.

Gemîlerin virecekleri rûsûmât ve sâ’ire ber-vech-i âtî maktû’ ve mukarrerdir.

Kanâldan geçecek gemîler kaç tonâlık ise beher tonâ (stn.3) için onar frank ve yolcu gemîleri ise beher nefer yolcu için kezalik onar frank resm-i mirûriyye alınacaktır.

Sefîne-i geş vapûrlara rabtla çekilecek olân gemîler kaç tonâluk ise beher tona için iki frank vapûr ücreti virecektir.

Vapûr sefâyininden işbu sefine-i geş vapûrlara rabtla kendülerini çekdirecek olânlar için maktû’ bir resm olmayub bunlar beyinlerinde pazârlık iderek ücret-i kat’ iderler Sa’îd ve İsmâiliyye ve Süveyş limânlarında teymur atâarak kalacak olân gemîlerden yigirmi dört sâ’ate kadar bir güne resm alınmayüb yigirmi dört sâ’ati tecâvüz itdikden sonra yigirmi güne kadar müddetde gemî kaç tonâluk ise beher tonâsı için yevmiyye beş sântîm ya’ni on pâra limân resmi alınacaktır.

Gemîlerden tonâ hesâbıyla alınacak resm-i sefinenin mu’ayyin olân tonâsı mikdârı üzerine hesâb olunûr.

Sefâyini kanâldan geçürecek olân kılâğuzların ücretleri gemînin derînliğine göre ta’yîn olunmuş olduğundan üç metroya kadar derînliği olân gemîden beş ve üç

metrodan dört buçuk metroya kadar olânlardan on ve dört buçuk metrodan altı metroya kadar olânlardan on beş ve altıdan yedi buçuğa kadar derînlîği bulunân gemîlerden yîğirmi frank kılâğûz ücreti alınacaktır.

Sefîne-i geş vapîrlara merbûten çekilecek gemîlerin kılâğûz ücretinden yüzde yîğirmi beş tenzîl olunacaktır.

MEVÂDD-I HUSÛSÎYYE

Memâlik-i İraniyyeden Havize sancâğı dâhilinde kâ'in 'aşâyir-i müte'addîde halkı yek-diğeri 'aleyhinde izhâr-ı husûmetle mukâteleye ve birbirinin emvâl ve eşyâsını ahz ve münâhabeye başlâmalarından-nâşî bunların te'dîb ve terbiyeleri zımnında Arabistan vâlîsi mu'azzu't-devle hazretlerinin Havizeye 'azîmetleri tekarrür itmiş ve fakat evvel emirde mevcûd olân topların ta'mîr ve ıslâhı zımnında topçı sultânlarından (yüzbâşılardan) Kerim Sultân serî'ân Havizeye i'zâm olunmuşdır.

.....

İran devlet behiyyesi cânibinde Nerimân Hân nâm zâtın İskenderiyye şehbenderliğine ta'yîn kılınmış olduğu Der-Sa'âdet gazetelerinde görülmüşdür.

.....

Memâlik-i İraniyyeden hudûd-i hâkânîyye karîb Kirmanşâh kasabasından zuhûrla bir kaç gün devâm itdikden sonra büsbütün mündefi' olmuş iduğı geçen 15 nümerolu gazetemizde beyân kılınân kolera hastalığı bu kere yine tekrârlamış ve yevmiyye üç dört kişinin bu hastalığa tutulmakda bulunmuş olduğu alınan telgirâfnâme me'âlinden müstebân olmuşdır.

Sayı: 19

Tarih: 13 Receb-ül-Ferd 1286/ 7 Teşrîn-i Evvel 1285

s.37/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSÎYYE

Ba'zı mevâdın tesviyesi zımnında vâlî-i vilâyet devletlü Pâşâ hazretleri geçen pençişenbe günü Hille tarafına 'azîmet buyurmuşlardır.

.....

İrânilerce hiç olmaz ise müddet-i 'ömrinde bir kere olsun İmâm Ali ve İmâm Hüseyin ve sâ'ir e'inne'i kirâm hazerâtının makâmât-ı mübârekesini ziyâret itmek vâcib hükminde olduğundan li-ecli'l-ziyâre Kerbela taraflarına gitmek için beher sene Bağdaddan bir çok zevvâr geçmekte olduğu gibi bu sene dahî fevc fevc

gelüb geçmeğe başlamış ve bunlar şimdiyye kadar on on iki bin nüfûsı tecâvüz idüb tâ muharreme kadar dahî bu vechle ‘ale’l-devâm geleceklerine nazaran bu sene zevvârın sinîn-i sâbıkaya nisbetle dahâ ziyâde olacağı der-kâr bulunmuşdır.

Zevvâr-ı merkûme hemen ‘ale’l-‘umûm kendi hayvânlarıyla gelüb Bağdada vusûllerinde ise gerek Bağdad civârında medfûn hân ‘ıtırnîk olân İmâm Musa Kazım ve sâ’ir zevât-ı kirâm hazretinin mekâbir-i şerîfesini ziyâret ve gerek birâz arâm veistirâhat itmek için bir iki gün Bağdadda kalmaları ve bu müddetde hayvânlarıçün lüzûmı olân arpayı burâdan tedârik eylemeleri zarûrî olmağla zevvâr gelmeğe başlayalıdanberü arpa ahz ve i’tâsına revâc gelerek hattı fî’âtı dahî hayli terraki eylemişdir.

.....

İhtiyâc ve ihtiyâcın tarîk-i tesviyyesi

Geçen nüshamızda Irakın tedniyâtından bahs itdiğimiz (stn.2) sırada “ bir memleketin vesâ’il-i terakkîsine tevvesül husûsında hem-şehrîlerine pîşrev olmak yine o memleket evlâdından olân erbâb-ı hamiiyetin müterettib zimmet-i hamiiyetidir” yollu bast-ı makâl eylemişdik vâk’â burâsı böyle isede birinci nümeromuzda münderic mukaddimedede dahî bast ü beyân olındığı vechle erbâb-ı hamiiyetin delâletiyile halkın tevessül ideceği vesâ’il-i terakkîye ta’yîn ve irâ’e itmek dahî gazetelere ta’allûk ider bir vazîfe olmağla gazetemiz dahî bu vazîfenin ifâsına ‘azm itmiş olüb şu kadar varki evlâd-ı âdemin tarîk-i terakkîye sulûk iderek o yolda bir çok vezâif ile vazîfelenmesi elbette bir müceb ve mucbirin icâb ve icbârından ilerü gelmiş olacağına ve şu mucceb mücbîr ise ancak (ihtiyâc) idüğü meydânda bulunduğona mebnî işî esâsından tutmak için evvel-i emîrde ihtiyâcın şerh ve tefsîrine lüzûm görülmüşdir.

(İhtiyâc)

İhtiyâc dinilen şey ‘umûmî bir mâdde olüb eğerçi ‘âlemin mükevvenât ve mevcûdâtı pîş-i nazar-ı imtihân ve im’âna alınûr ise hiç birisi işbu ihtiyâcdan vâreste olamayûb cümlesinin ‘ala-haddihi bir muhtâc-ı ilahî oldığı ya’nî zîrûh olmağla müte‘addid ve mütenevvi‘ ihtiyâc altında bulunân hayvânât şöyle dursûn birûh olmakla zâhirde hiç bir şey’e ihtiyâcı yok gibi görinen ecsâm-ı câmidenin bile ihtiyâcdan kurtulamamış idüğü müşâhede kılınur çünkü ecsâm-ı câmide dahî câmid olmalarıyla berâber mâdem ki mevcûddır elbette bir mevcûd-i fihe olsun ihtiyâcı der-kârdır ancak işbu ihtiyâc her nev’-i mahlûkât ve mükevvenât için bir siyâk ve derecede olmayub belki bâlâda işâret olındığı vechle her nev’-i mahlûkât ‘alâ-hide

muhtâcdır mesela eşcâr ve ezhâr yalnız havâ ve arzın kuvve-i sâbitesiyle işbu kuvve-i sâbitenin husûli için şemsin harâretine ve yağmûrlar nüzûline muhtâc olûb hayvânâtın ise tabî'atın işbu ta'dâd olan şeyler gibi bir çok kuvvetleriyle berâber onların hâsıl idecekleri mevâd-ı mütenevvi'ye dahî ihtiyâcları aşikârdır (şû misâlde havâ ve arzın kuvve-i sâbitesi ve yağmûrlar nüzûli gibi muhatâc-ı ileyh **(stn.3)** sûretinde gösterilen şeyler dahî tabî'atın te'sîrât-ı sâ'iresine ve te'sîrât-ı mezkûrenin husûli dahî âhire muhtâc olduğundan kaziyenin bu vechle tesellüsle düşmesi bir mahlûkın 'âdetâ bi'l-cümle mükevvenâta ihtiyâcını isbât ider isede bu derecesi sâdedin hâricinde olduğundan bizim için kelâma ol-kadar tatvîl itmek zarûrîdir.)

Şu küçük mukaddimenin hükmi ecsâm-ı tâmiyyenin ecsâm-ı câmideden ve hayvânâtın ecsâm-ı tâmiyye-i sâ'ireden ziyâde muhtâc olduğunu isbât ider.

Anacak nev'-i insân tabî'atın dürlü te'sîrâtına ve bunların hâsıl ideceği her nev' eşyâya muhtâc olduğundan bi'l-cümle ihtiyâcâtı cem' eylemiştir hattı birâz dahâ derince mütâla'a ve mülâhaza olunur ise sâ'ir hayvânâtın ihtiyâcı yalnız 'alem-i vücûdda bulunduğu müddet devâm idüb nev'-i insânın ihtiyâcı ise 'alem-i vücûddan gaybûbet itdiğinden bir çok sonraya kadar sürmekte olduğu dahî zâhir olur insân vefâtından sonra terk ideceği ahlâfının bir zamâna kadar medâr-ı ta'ayyüşlerini dahâ kendi hayâtında iken tedârik eylemesi husûsının ben-î beşer meyânında kâ'ide hükmine girmiş olması işte şû ba'de'l-vefât bir müddet dahâ bâkî kalacak ihtiyâcât-ı beşeriyyeyi isbât ider.

Ber-minvâl-i muharrer benî beşerde tecemmü' itmiş olan ihtiyâcât her sınıf halk için dâ'imâ bir derecede olmayûb bunun kesret ve killetî 'âlemin medeniyetce olan terakkiyatı nisbetindedir şöyle ki bidâyet hâlinde ben-î beşer medeniyetce şimdiki bulunduğu derecede olmadığından esâs ihtiyâcı şiddet-i havâdan tahaffuz için bir mağâra ve tesettür için bir post tedârikiyle teğaddî için bir küçük sürü ra'iyetinden ve-yâhûd bir mikdârcık zirâ'atdan 'ibâret iken mü'ahharen mezkûr mağrâyı ahşâb ya kârgîr ebniyye-i cismiyyeye ve zikr olan koyun derisini rengâ renk akmişeden ma'mûl elbise-i fâhireye ve dâne olarak yemekde olduğu mahsûlât-ı arzîyesini tahan ve tebh idüb ekmeğe ve sâdece içmekde olduğu südi peynir ve yâğ ve kaymâk gibi bir tâkım şeylere **(s.38/stn1)** tahvîl ve tebdîl eylemesi vel-hâsıl ihtiyâcât-ı beşeriyyenin bu günki günde şû görüb durmakda olduğumuz dereceye vusûl bulması heb tabî'at-ı medeniyyenin tadrîcen ilerüleyerek nev'-i beşerin gün be gün itdiği terakkîden ilerü gelmiştir.

İhtiyâcât-ı beşeriyyenin ber-minvâl-i muharrer tekessür iderek ‘âdetâ insânın cem‘-i ihtiyâcât hâline girmesinden-nâşî nev‘-i insân için ihtiyâcât-ı mezkûrenin tesviyyesi müşkil olacağı bâde-i nazarda havâtıra hutûr ider isede işin hakîkatı böyle olmayub emîr bunun ‘aksinedir çünkü yukârûda işâret olındığı vechle ihtiyâcın tekessürünü icâb iden şey medeniyyet olûb medeniyyet ise kâbiliyyet-i insâniyye ne derece ilerülemiş ise o derecede olacağından ve binâ-berîn ihtiyâcât-ı beşeriyye dahî yine o nisbetde tekessür ideceğinden demek olur ki ihtiyâcât-ı beşeriyye nekadar tekessür itmiş olsa yine kâbiliyyet-i insâniyyenin ta‘alluk ideceği dereceden ziyâde olamaz ve burâsı böyle olduğu sûrette insân bidâyet hâline nisbetle artmış ve çoğalmış olan ihtiyâcını tesviyyede hiçbir güne müşkülât çekmeyeceğini isbâta hâcet bile görülemez ancak şu keyfiyyetin dahâ ziyâde izâh ve tefsîrî murâd olınûr isede o hâlde etrâf ve civârımızda bulunân sunûf-i halkın buldukları hâlî pîş-i nazara ‘arz ideriz ve ozamân re‘ye‘l-‘ayn görölür ve ‘ilm el-yakîn bilinür ki ‘âlem medeniyyetinde yaşâmakla ihtiyâcları çok ve bu ihtiyâclarının tesviyyesi güç görünen halk o husûsda hiçbir güne su‘ûbet ve müşkülât görmedikden başka tabî‘atın her dürlü te‘sîrâtından ve bu te‘sîrâtın husûle getirildiği her nev‘-i mevâddan istifâde ile itdikleri râhat ve huzûr yanlarına kâr kalıyor ve vahşiyette yaşâyarak tesettür için bir parça bez ve ta‘addî için bir mikdâr yufka ile tahaffuz için bir çergeden başka bir şey’e ihtiyâcî olmayanlar kâbiliyyetleri dahî o derecede ve belki andan dahî aşâğı bir râddede bulunmasıyla şu küçük ihtiyâcî bile insâniyyete yakışık alûr bir sûretle tesviyyeden ‘âcz olunmalarıyla her bir şerî‘at ve bi‘l-cümle kavânîn ve bi-tahsîs ‘akıl ve idrâk-ı insâniyyenin kabîh gördüğü fezâiyihî irtikâb ve icrâya mecbûr oluyorlar ve bu sırada çekdikleri zahmet ve müşkülât dahî fazla kâlayor.

‘Alem ve haşiyette bulunmağla ihtiyâcât-ı beşeriyyesini tahsîlde su‘ûbet ve müşkülât görür didiğimiz halkdan hâlet-i bedeviyyette bulunânlar anlâşılmasın zîrâ bedeviyyet dahî medeniyyetin firû‘âtından ma‘dûd olduğundan havâyic-i beşeriyyenin tesviyyesi yolunda medenilerin mazhar oldukları suhûletden anlar dahî hass-ı mend olırlar ki ilerüde medenilerin havâyic-i beşeriyyesini tahsîl idecekleri tarîklerin ve bu yolda mazhar oldukları suhûletin zikri sırasında o dahî zikr ve beyân olınmak mukarrerdir.

İşte ben-î beşerin keyfiyyet-i ihtiyâcî şu idilen (stn.2) tefsîlât derecesinde olub bundan böyle ihtiyâcât-ı mezkûrenin turuk-i tesviyyesi ve bû bâbda terakkî itmiş olan milletlerin mazhar oldukları suhûletler ta‘zâd ve tezkâr olınacaktır.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Geçen sene zât-ı hazreti pâdişâhînin Avrupayı seyâhatle ve Yanyayı dahî teşrîf buyûrub Avusturya İmparâtoru Fransuva Jozef hazretlerine virdikleri vîzîteyi i'âde itmek üzere imparâtor müşârün-ileyh hazretleri dahî bu kere Der-Sa'âdete 'azîmet ideceklerinden teşrîn-i evvel frankının yiğirmi yedinci günü Tuna tarîkiyle Rusçukdan mürûrları müntazır olmağla müşârün-ileyh hazretlerinin kemâl-i âlâyış ve ta'zimiyetle istikbâl ve teşyî' için tedârikât-ı lâzımeye teşebbüs olunmuş idu ki evvel ki gün Rusçukdan alınan telgrâfnâme me'âlinden müstebân olmuştur.

İmparâtor müşârün-ileyh hazretlerinin Süveys kanâlı resm-i güşâdında hazır bulunmak üzere Mısıra dahî 'azîmet ideceklerini evvel ve âhir gazeteler derc-i sahîfe-i i'lân itmişlerdir.

.....

Donanmâ-yı hümâyûn için mukaddemâ Londraya sipâriş kılınmış olan 'avn-ele mu'în-i zafer nâm zırlı firkateynlerden 'avn-ele isminde olânın emr-i inşâsı hitâme resîde olarak denize indîrılmış olduğu gibi diğerinin dahî birâz vakte kadar bi'l- ikmâl teslim kılınacağı gazetelerde görülmüştür.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

Avrupa Politikası

Evvel ve âhir Avrupa politikasından bahs itdîğimiz sırada Avrupanın kemâl âştî ve âsâyış içinde bulunduğunu dermiyân eylemişdik bu kere mütâla'a güzârımız olan evrâk-ı havâdisin ekserîsi yine bû husûsı mü'eyyed olub şu kadar vâir ki Avrupa gazetelerinden ba'zıları Purusya devletinin 1866 sene-i mîlâdiyyesinde Avusturya devletiyle itdiği muhârebede kazandıği muzafferiyetden ve mü'ahharen Almanyanın hükûmet-i sa'îresiyle itdiği ittifâk ve ittihâddan sonra âz vakitte kuvve-i beriyyesini mükemmel bir hâle koyduğu gibi kuvve-i bahriyyesini dahî İngiltere ve Fransa devletlerine mu'âddil bir sûrete koymak için Bahr-i Baltık sevâhilinde kâ'in limânlarını ta'mîr ve tathîr ve sefâ'in-i harbiyyesini teksîr ve tevfir itmeğe başlayub bunı dahî bir dereceye kadar yolına koymuş olması öte taraftan **(stn.3)** Rusya devletinin dikkat ve ehemmiyyetini celb iderek hattı şû keyfiyyet devlet-i müşârün-ileyhânın Purusya ile olan irtibât ve mesâfâtını ihlâl itmeğe kadar isti'dâd kesb itmekte olduğunu dermiyân ve şû mâddeye zihinlerince ehemmiyyet virerek ol-bâbda ba'zı mütâla'ât dahî beyân ve ityân edeyorlar.

Âsâyiş-i ‘umûmiyyenin devâm ve bekâsı devletlerin yek-diğeri hakkında olan mesâfât ve muhâdentinin te’eyyüd ve takviyesine menûd olûb iki devlet arâsında cârî olan münâsebetin inhilâlî âsâyiş-i ‘umûmiyyenin dahî inhilâlini müceb olmağla bu gibi husûsât vâkı‘ân nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alınacak mevâddan isede Prusya ile Rusya arasındaki münâsebât-ı bu kabîlden olmadığı cihetle münâsebât-ı mezkûreye ber-minvâl-i muharrer ‘arz olan helal dahî âsâyiş-i ‘umûmî hakkında şu beyân olınân te’sîri hâsıl idemeyeceğinden buna ehemmiyet virübde ol-bâbda uzûn uzâdıya beyân-ı re’y ve mütâla‘a itmeğe mahal yokdur bâ-husûs devleteyn müşârün-ileyhânın ber-minvâl-i muharrer ittifâk ve ittihâd hâlinde bulunması mukaddemâ politika erbâbı ‘indinde âsâyiş-i ‘umûmiyye muhil ‘ad olunmuş olduğundan şimdi işin bu cihete meyl itmesinin aslı vâir ise o hâlde gül çehre-i âsâyiş şû nikâb-ı helalden dahî kurtulub şimdi hertarafa hakkıyla ‘arz dîdâr ideceğine mebnî Avrupada artık salâh ve müsâlemetin takarrür itdiğini hükm itmekte olan politika şinâsların şu keyfiyyetinden memnûn ve müteşekkir olmaları lâzım gelür.

Fıransa imparâtoru Napolyon hazretleri bir çok vakitdenberi mübtelâ olduğu yel ‘illetinin geçende birâz ziyâdeleşmesinden-nâşî hayliden haylî ızdırâba düşüb birkâç gün dahî sarâydan dışarı çıkamamış olmasıyla ba‘zı sarrâf ve borsacı sâhtekârlarının bu arâlıkda mu‘âmelât-ı sarâfiyyece bir karışıklık hâsıl iderek bundan istifâde etmek için “ İmparâtor ümîdsiz bir hâldedir” yollu neşir etmiş oldukları bir tâkım arâcîf-i efkâr-ı ‘umûmiyyeyi haylî tehdîş eylemiş isede mu‘ahharen işin hakîkati resmî gazetelerle i‘lân olunarak efkâr-ı ‘umûmiyye teskîn idilmiştir binâberîn el-yevm Fransada hemen hiçbir güne karışıklık olmayüb hattı Parisden virilen havâdise nazaran müsâlemet-i kâmileden-nâşî ‘adem-i lüzûmına mebnî ümerâ ve zâbitâ ve “askeriyyece bir haylî tenkîhât icrâsıyla bu tasarrıfdan hâsıl olacak akçenin me’ârif-i ‘umûmiyyeye sarf olunması mutasavver imiş.

İspanya mâddesi el-yevm bir netîce hâsıl idemeyüb arasıra ötede berüde bir tâkım fırkalar bâş göstermekde olduğu ve halk ne eski krâl hânedânından ve nede ecnebî hükümdâr fâmiyâlarından hiçbir kimseyî hükümdârlığa kabûl itmemekde olmalarıyla (dikde monet pansiyeye) ve (don karlo) gibi hükûmet sevdâsında oldukları mukaddem ve ma’ahharen derc-i sahîfe-i beyân kılınân zevâtın arzûlarına yol bulmak üzere İngiltere ve Fransa devletlerine mürâca‘at itmekte bulındıkları mervîdir.

Sayı: 20

Tarih: 20 Receb-ül-ferd 1286/ 14 Teşrîn-i Evvel 1285

s.39/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı ordû-yı humâyûn re'îs-i erkânlığı ferîkân-ı kirâmdan sa'âdetlü Ahmet Hamdi Pâşâ hazretlerine tevcîh buyurulmuş olduğu Der-Sa'âdetden makâm-ı vilâyete keşîde buyurılân telgrâfnâme me'âlinden müstebân olmuştur.

.....

Devletlü Vâlî Pâşâ hazretlerinin Hilleye 'azîmet buyurmuş olduğunu bundan evvelki nüshamızda beyân eylemişdik ma'lûm olduğu üzere vâlî-i müşârün-ileyh hazretlerinin işbu 'azîmetleri Hille ve Divaniyye taraflarında 'isyân ve ihtilâf sûretleri göstermiş olân ba'zı eşkıyâ-yı 'aşâyirin te'dîb ve terbiyesi maksadına mebnî olub müşârün-ileyh hazretlerinin Hilleye muvâsalatıyla çend gün müddet ârâm ve ikâmetde zâten rü'esâ-yı 'aşâyirden ba'zıları istimyân itmiş oldukları gibi bir tâkımı dahî bû kere 'arz-ı mütâva'at ve inkiyâd eylemiş olduklarından iş asl vâdi-i şakâ ve 'isyânda sâbit kadem olân eşkıyânın te'dîb ve terbiyesine kalmış olub ancak geçen nüshalarımızda dahî bahs ve hikâye olındığı vechle eşkıyâ-i merkûmenin asl-i melâz ve melce'leri bir tâkım sâzlık ve kâmişlik ve batâklıkdan 'ibâret olân vuhûr ta'bîr olan göller olmasıyla bu göller ise Fırat nehrinden bir şu'be olub Dağare nâm mahal kurbında mukaddemâ li-ecl-il zirâ'a açılmış olân sadırdan giren suyun ol-taraflara yâyılmasından hâsıl olarak şimdi sadr-ı mezkûrın sedd ve bendi hâlinde hurlara Fıratdan su girmeyerek eşkıyâ-i merkûme şu melce'den dahî mahrûm kâlacakları anlâşılmağla ol-emirde sedd-i mezkûrın bend ve ta'mîri ve ba'de-hû eşkıyânın te'dîb ve terbiyesi kararlaştırılarak Divaniyyede haymenişîn ikâmet olân ordû-yı hümâyûndan beş tâbûr-i nizâmiyye ve lüzûmı kadar süvârî ve top ve bir mikdâr dahî muvazzafa "askeri ordû-yı hümâyûn erkânından mîr-livâ sa'âdetlü (stn.2) Ahmed Pâşânın kûmândasına tevdî'ân Divaniyyeden doğruca Dağareye i'zâm buyurıldığı misillü vâlî pâşâ hazretleri dahî Hilleden bir buçuk tâbûr piyâde ve iki kıt'a top ve bir mikdâr süvârî "askerîni bi'l- istishâb fırka'-i "askeriyyeye iltihâk itmek için Şamîa cihetinden Dağareye 'azîmet buyurmuşlar idi geçen cum'a günü Dağare südurından yazılan telgrâflar me'âlinden müstebân olduğuna göre fırka'î "askeriyye esnâ-i râhda bir tâkım eşkıyâya tesâdüf iderek eşkıyâ hücum göstermek istemişler isede beri taraftan bir mikdâr süvârî sevk olunması üzerine hiçbir şey'e muktedir olamayarak münhezimen ric'atla fırka'î "askeriyye Dağareye vâsıl olmuş

ve vâlî Pâşâ hazretleri dahî diğerk tarafdan hiçbir güne vukû'âta tesâdüf itmeksizin firka'î mezkûreye iltihâk itmiş olduğundan mukaddemce Hilleden bi'l-istihzâr Havareden kâyıklarla Dağareye tesyâr kılınmış olan o azimetle sedd-i mezkûrın bend ve ta'mîrine mübâşeret buyûrılmışdır.

Teşrîn-i evvelin onı târîhiyle en sonra Dağareden alınân bir telgrâfnâme ordû mu-'asker-i hümâyûnı tertîb ve Dağare südurunı sadrını ve bend ile meşgûl iken eşkıyânın ot ve samân tedârikine giden nizâmiyye süvârîsi neferâtı üzerine tüfenk attıklarından bed'-i ile vuku' bulan cesîmce bir muhârebenin tefsîlâtını müştemil olub tefsîlât-ı mezkûre ise ol-bâbda makâm-ı vilâyetden ba'zı mahallere çekilen tebşîr-nâme-i telgrâfiyyede mûnderic olmağla zikr olınân telgrâfın dahî ber-vech-i âtî 'aynen derc ve i'lânına ibtidâr olunır.

Sûret-i Telgrâfnâme

Zât-ı hazret-i vilâyetpenâhi Divaniyye havâlîsinde zuhûr iden harekât-ı bâğî-yânenin bi'l-zât istihsâl tedbîr indifâ'î zımında bundan bir hafta mukaddem Hilleye gitmiş ve şu bâğî ve şekâvetin 'ilâcî 'âcilî eşkıyânın medâr-ı kuvvet ve istinâdı olan Dağare sadrının sedd-i kazıyyesi bulunmuş olduğundan Divaniyyede bulunân ordû-yı hümâyûndan beş tâbûr piyâde ve bir alây süvârî ve Çeçen ve sâ'ir 'asâkir-i muvazzafa ve 'aşâyir atlûsı sadr-ı mezkûre ve kendüleri dahî bir buçuk tâbûr piyâde ile Hilleden oraya hareket ve 'azîmet (stn.3) ve sadrın seddine mübâşeret eylemişler idi fî 10 teşrîn-i evvel sene 85 târîhiyle alınân telgrâfnâmede ordû-yı hümâyûnın hey'et-i mevcûdesi üç cihete taksîm olınarak etrâfda bulunân çalılıkların kat'î ve tadhîri ve kâ'ide-i harbiyye icâbınca ordû-gâhın tanzîmiyle meşgûl oldukları hâlde İfk ve Dağare ve Celihe 'aşâyirinden beşbin kadar süvârî ve piyâde eşkıyâ geçen cum'a günü 'ale'l-sabâh cihet-i şarkiyyede ve kûmândan mîr-livâ sa'âdetlü Ahmed Pâşâ ile birlikde bulunân firkadan şa'r ü samân tedâriki için gidüb uzâmış olan süvârî 'asâkir-i nizâmiyye üzerine ormân içünden tüfenk atub iki neferi yaraladıkları haber alınarak derhâl mûmâ-ileyh Ahmed Pâşâ kûmândasıyla ikinci ve üçüncü ve dördüncü talî'a tâbûrları ve o kavalde bulunân nizâmiyye süvârîsi ve Çerkes atlûları ve müte'âkıben Müntifik süvârîsi üzerlerine giderek firkanın olduğu iki sâ'at ber-mahalde eşkıyânın piyâdesi ormânda ve süvârîsi açık bir mahalde sıkışdırılıb piyâdenin cüz' ve â'zamı meydân-ı mu'ârekede tepelenerek ve bir tâkımı sürülüb ve suya dökülüb boğularak hemen dil kurtulmâmışçasına mahv ve berbâd idilmiş ve süvârîsinin dahî bir çoğı telef idilerek kusûrı karâr ile yakayı kurtârüb bu

haberi pâdiŞâhlarına götürmüş oldukları ve meydân-ı harbde urulub düşen ve suya dökülub boğılân eşkıyâ lâşelerinin ‘adedi beş altı yüz neferi mütecâviz olub bunun bir iki misli dahî yâralûları bulunduğı ve işbu muhârebede cünûd-i nizâmiyye tarafından ibrâz olınan savlet ve besâlet ve şacâ‘at hak bu ki ta‘rîf kabûl itmez bir derecede olub talî‘adan dört ve süvârîden bir nefer şehîd ile dokuz nefer mecrûh vuku‘ buldığı beyân ve eş‘âr buyurılmağla işbu muzafferiyetinin teşekküren iş‘âr ve i‘lânına mübâderet kılındı.

.....

Karşuyaka mahallatından Alladiyü’l-Hille ve Şevake ve Seyf ve Kerimat ve Şeyh Beşar ve Cisir Başı ve Suk‘ul Acimi ve Fellahat Şeyh Ali Câmi‘î ve ‘Ata Câmi‘î ve Şeyh Sandal ve Hızır İlyas ve Sukul Cedid ve Sitte ve Nefise ve MüŞâhede ve Fehame ve Tekarite ve Suku’l Hamade ve Caif mahallelerinin (s.40/stn.1) dahî mu‘âyyineleri icrâ olınarak mahallât-ı mezkûrenin hâvî olındığı iki bin dörtyüz yetmiş dört nefer erbâb-ı esnândan fakat altmış beş neferi kur‘aya idhâl olunmuş ve geçen gün çekilen kur‘a-i şer‘iyyede işbu altmış beş neferinden dahî yalnız on üç neferinin ismine kur‘a isâbet iderek ‘‘asker idilmiştir işidildiğine göre nefsi-i Bağdad şehrinin kur‘a-i şer‘iyyesi bununla hitâm bulub kur‘aya me‘mûr olan zâbitân şimdi Bağdada bir sâ‘at mesâfede kâ’in Kazimiyye kasabasının icrâ-i mu‘âyyenesine mübâşeret itmişlerdir.

.....

Geçen nüshamızda münderic olân bend-i mahsûsda ihtiyâcın keyfiyyeti ve derecâtını şerh ve tefsîr ile bunun tesviyyesi tarîklerini dahî ba‘demâ ta‘dâd ideceğimizi beyân eylemiş olduğumuzdan turuk-i mezkûre ber-vech-i âtî ta‘dâd ve tezkâr olunur.

İhtiyacât-ı beşeriyyenin turuk-ı tesviyesi.

Tefsîl ve tedvîl makâle hâcet olındığı vechle insânın mâ-bih-il-ihhtiyacı esâsen üç nev‘ olub birincisi menkûlât ikincisi mebûsât üçüncüsü havâyic-i zarûriyyeden ma‘dûd olân masnû‘âtdır ki insân vikâye-i hayâtı ve istihsâl esbâb-ı istirâhatı zımnında şu üç ihtiyâcın tesviyyesine mecbûrdır zîrâ ma‘de-i bir şey’in hazmıyla ‘anâsıra kuvvet ve birincî mevâd-ı ma‘lûmeyi hâsıl itmez ise hayât-ı vikâye olunamaz ve vücûd bir şeyle setrûvikâye olunmadığı sûrette harâret ve birûdet gibi şiddet-i havâdan korunamayacağı cihetle ohâlde sıhat ve hayâtle berâber istirâhat dahî muhâfaza-i idilemez şu iki mâddenin husûlî ise bir tâkım masnû‘âtın vücûdına mütevakıf olınub meselâ çift edevâtı bulunmayınca me‘nkûlât ve nesc-i alâtı

olmayınca melbûsât vucûda gelemeyeceği mülâbesesiyle masnû'ât ta'bîr itdiğimiz üçüncü ihtiyâc tesviyye olunmayınca diğer ikincisi dahî hâsıl olamaz.

İşbu mevâd selase bir ferd müteferridin esâs havâyic-i beşeriyyesi olduğu gibi eğerçi bir cem'iyet-i medeniyyenin mâbi el-ihtiyâcî dahî esâsen bunlardan 'ibâret isede cem'iyet-i mezkûrenin istihsâl-i esbâb-ı refâh ve sa'âdethâlî ve vikâye-i emniyyet ve selâmet ve muhâfaza-i şevket ü şâmı dahî mevâd-ı salise-i mezkûreye teferrü' ve belki ehemmiyyetce anlara dahî takaddüm iden ihtiyâcâtıdan ma'dûd olduğına mebnî insânlar esâs ihtiyâclarıyla berâber teferu'ât-ı mezkûreyide tesviyye itmeğe mecbûrdurlar lâkin işbu teferu'âtın tarîk ve vesîle-i tesviyyesi havâyic-i asliyenin turuk-i tesviyesinden başka bir şey olmayûb bunlar zikr olınân esâsa teferrü' eylediği gibi vesâ'il tesviyyeleri dahî esâs-ı mezkûrın vesâ'il-i tesviyesinden müteferri' olduğundan bir cem'iyetin â'zâ-yı medeniyyesi havâyic-i esâsiyyesini tesviye idecekleri tarîk-i tevsî' itdikleri sûretde o yol ile müteferri'âtını dahî tesviye itmiş olurlar şu keyfiyyet-i âtîde irâd olınacak husûsâtle sûret-i bedâhete çıkacağına mebnî bunun bûrâda şerh ve tefsîri için tafsîl-i kelâma hâcet görülemez (stn.2) gelelim sadede bâlâda taksîm olınân üç nev' ihtiyâc göz önüne alındığı zamân bunların tesviyesi zınnında iki tarîk görülür ki birisi zirâ'at ve diğeri san'atdır çünkü me'kûlâtı tedârik eküb biçmeğe ve melbûsât ve masnû'ât-ı sâ'ireye dest-res el ile işleyüb tasnî' itmeğe mütevakıftır.

Lakin bir memleketin arâzî ve âb ve havâsının hâsıl eylediği şey diğeri memlekette hâsıl olamayacağına ve sınıf halkın kendi memleketleri dâhilinde hâsıl olân eczâdan tasnî' eyledikleri eşyâ âher memleketde yapılamayacağına mebnî insânlar mâ-bih-il-ihtiyâcını hakkıyla tesviyye itmek emrnde zarûrî hârice muhtâc ve hâricden bir şey'i celb itmek ise o şey ile mübâdele itmek için be-heme-hâl dâhilden diğeri bir şey'in ihrâc ve i'tâsına mutavakkıf olur ve eşyânın bu vechle elden ele mübâdelesine (ticâret) dinilür ki bu dahî insânların mâ-bih-il-ihtiyâcını tesviye itmesi için bir üçüncü tarîkdir.

(Zirâ'at) ve (san'at) ve (ticâret) deyü taksîm ve tefrîk eylediğimiz şu üç tarîk havâyic-i beşeriyyenin turuk-i tasviyesi olduğundan vâk'â cem'iyet-i insâniyyenin cümlesi için bir dereceye kadar açıktır lâkin bunlar havâyic-i zarûriyye-i esâsiyyeden başka ber-minvâl-i muharrer anlara müteferri' olân bir çok ihtiyâcât-ı mühimmenin dahî vesâ'il-i tesviyesi olduğuna binâ'en insânlar şu turuk-i selaseyi hem asıl ve esâsı olân ve hemde bu esâsa teferrü' iden ihtiyâclarının tesviyesine kâfi ve kâfil olacak mertebede tevsî' eylemeleri lâzıme-i hâldendir zirâ ez-cümle bizim

gibi ihtiyâcât-ı vâki‘asının tarîk-i tesvîyesini tevsî‘ itmeyübde olurıyla iktifâ idenler havayic-i zarûriyyelerini her nasılsa tesviye idebilirler isede refâh ve sa‘âdet ve selâmetlerinin muhâfaza ve vikâyesi emrinde olân ihtiyâclarının tesviyesinde beheme-hâl hârice muhtâc ve Avrupalılar gibi turuk-i mezkûrenin bi-hakki tevsî‘ine muvaffak olmuş olân insânlar her dürlü ihtiyâclarını suhûletle tesviye itdikden başka civârında bulunân halkın dahî muhtâcu’l-beha olûrlar.

Ekseriyye bu misillü muhâtabalarda muhâtıb tarafı zihinlerinde hatîbin tavsiye eylediği husûsâtın ‘aksinî muhâkeme idüb bâ-husûs meydânda fi‘liyatını görmedikleri bir şeyi öteden berü göre geldikleri husûsât-ı kadimeye tercih eylemekte tereddüt iderek hattı “ ‘acâyib ezeldenberi ihtiyâcât-ı vak‘a mızın tesviyesine kifâyet iden tarikler bundan böylemi kifâyet itmeyecekdir bizim dahâ tesviyeye muhtâc kangı ihtiyâcımız vardır” gibi i‘tirâzda dahî bulunûrlar lâkin bunlar hatîbin irâde eylediği delâ‘il ve emsâl-i bâhire ve bedîhiyye-yi vicdân-ı dikkat ve ehemmiyyetde hakkıyla muhâkeme iderler ise hiç şübhe olunmaz ki tavsiye olınân şeylerin cümlesini kabûl ve eğerçi terekkiyâta arzûları vâir ise idilen vesâyâyâ tatbîk-i hareket itmeğe dahî heves ederler meselâ işbu muhâtabamızda muhâtab makâmında bulunn ehl-i Irak Rumili taraflarının zirâ‘atını derpîş idübde ahâlîsinin mahsûlât-ı arziyyeleriyle kendi ihtiyâclarını tesviye itdikden sonra Avrupayı dahî (stn.3) besleyüb bu yüzden her sene milyonlarca gurûş kazândıklarını gördükde kendi zirâ‘atlerini pek aşâğı bir râddede olduğunu ve Avrupalıların ma‘mûlât-ı müna‘didesini göz önine getirübde anlara kendîlerince dahî ihtiyâc olduğunu mülâhaza eyledükde kendi san‘atlarının pek gerüde bulunduğunu ve ‘ale’l-husûs memâlik-i sâ‘ire ahâlîsinin ticâret için yaptıkları şirketleri ve bu şirketler sâyesinde de suhûletle ve külliyyetle itdikleri temettü‘ ve ticâreti mütâla‘a eylediklerinde kendilerinin hemen hiç hayırdâr olmadıklarını bi’t-tav‘ teslim iderek eğerçi anlar dahî terekkiyât arzûsında iseler o hâlde kendilerinin dahî bunlar derecesine vusûlini tavsiye ve hattı bu yolda kendilerine delâlet dahî iden hatîbin (ya‘nî gazetenin) tavsiyesini kabûl ve mücebince harekete ihtimâm iderler.

Hulâsa her dürlü ihtiyâcâtın tesviyesi tarikleri zirâ‘at ve san‘at ve ticâret olub işbu tarîk-i selase nekadâr tevessü‘ itse ihtiyâcâtın tesviyesi dahî ol-kadar kolâylaşur ve işbu tarîk-i selase ile bunlara teferrü‘ iden sâ‘ir ba‘zı husûsât hakkında bundan böyle idilecek tafsîlâtın bu bâbda pek çok fâ‘idesi olacağı tafsîlât-ı mezkûrenin mütâla‘asıyla ma‘lûm olûr.

(Hâriciyye)

Sûret-i mütercimesi âtfide mûnderic fırka-i garbiye ve mazheke İzmîrde tab‘
olinân Emperisyal nâm Frânsız gazetesinde okunmuşdır.

“Marsilyadan İspanyaya giden şimendüfer hattı güzergâhı üzerinde bir hâne
olub bu hânenin hemen kâfe-i pencereleri duvâr örülerek kapanmış ve nazar ise bir
betayı pencereleriyle berâber bir sûret-i mükemmelede görmeğe alışmış olduğundan
hâne-i mezkûr inzâr mârîn ve ‘âbirîne bir sûret-i ‘acîbede görünmekte bulunmuş idi.

“Geçenlerde orâdan mürûr iden yolcular mezkûr hânenin şu hâline ta‘accüb
itdikleri ve bu hâlde berâber bir tâkım ‘amelenin açık kâlmış olân çend ‘adet
pencereden birisini dahâ sedd itmekte olduklarını görünce dahâ ziyâde istigrâb
eyledikleri gibi sebebini lede’s-sû’âl aldıkları ma‘lûmât üzerine bütün bütün hayretde
kalmışlardır çünkü bu hânedeki ikâmet iden fâmiyâ ‘indinde birîsi vefât ider ise son
nefesini teneffüs itdiği odanın pencerelerini sedd itmek mu‘tâd olduğundan ol-güzel
ebniyyenin pencerelerini sedle berbâd idilmesi şu ‘âdet-i dîrîne muktezâsından imiş.

Öyle ise yakın vakitte bu biçâre hânenin büsbütün pencereden mahrûm
kâlacağını yakinen bilmek ‘arîz ve ‘amîk mütâla‘aya muhtâc değıldir”.

(Vâkı‘an burâsı böyle mezkûr fâmiyâ â‘zâsı ilerüde büsbütün karânlıkda
kalmaksızın buna bir çâre bulmalıdır çâre ne olacak vefât vuku‘ında bir pencere
sedd olındığı gibi velâdet vuku‘ında dahî kapânmış olânlardan birîsi açılrsa matlûb
hâsil olur ancak bunun dahî ehemmiyyet virilecek bir ciheti vâir o da tevellüdâtı vefâta
mukâbil getürmek belki eskiden kapânmış olân pencereleri dahî açabilmek için
tekessür-i velâdete sarf-ı mâhasal iktidâr itmekdir.

Sayı: 21

Tarih: 27 Receb-ül-ferd 1286/ 21 Teşrîn-i Evvel 1285

s.41/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Vilâyet defterdârlığı ‘uhdelerine tevcîh buyûrılmış olduğunu geçende derc-i
sahîfe-i beyân eylediğimiz sa‘âdetlü Ahmet Rasim Efendi hazretleri geçen Cum‘a
günü Bağdada muvâsalat buyurmuşlardır.

Devletlü Vâlî-i Pâşâ hazretlerinin Dağareye ‘azîmetlerinden Teşrîn-i
Evvelin onına kadar olân vukû‘âtı geçen nüshamızda yâzmışidik andan sonra alınân
telgrâfnâmeler me‘âline göre tafsîli geçen gazetede beyân olınân muhârebeden sonra

eşkiyâ ne yapacaklarını şâşırarak muhârebe-i mezkûre ahşâmı ya'nî sebt ve ertesi Pazar giceleri ordû tarafına gelip bazı nümâyişlere cür'et etmek istemişler isede 'asker ateşe başlar başlamaz makhûren ric'at itmişlerdir.

Bu misillü vak'alarda muhâlifinin 'umûmî bir derecede tutulmayub asl re'îs ve bâ'isleri kim ise anların ve ba'dehû sırasıyla Mentifik ve mu'âvinlerinin kânûnen icrâ-yı muhâkemeleriyle derece-i cünüha ve kabâhatlerine göre ber-mûceb-i kânûn-i cezâ idilmesi muktezâ-i hükm-i kânûn-i 'adâlet makrûn-i pâdişâhiden olduğına mebnî vâlî pâşâ hazretleri tarafından ol-bâbda yer alan bir i'lân-nâme neşrî ile dahâlet idenler hakkında ber-minvâl-i muharrer hükm-i kânûn-i icrâ olunacağı ve vâdî-i şekâvetde sâbit-kadem olânlar şu tefrîk ve muhâkemededen mahrûm kalarak bilâ-istisnâ 'umûmî hakkında â'mâl-ı eslihâdan girü durulmayacağı anladılmış olması üzerine içlerinden bir tâkım sâdât ve tüccâr ile Elbu Seltanın ba'zı meşâyihî ve hazâ'ilden Zübeyr ve oğlu ve akrabası ordûya dahâlet itmek için ruhsat-ı istid'â iderek istid'âları is'âf buyurulmuş ve bir çoğu dahî ne dahâlete ve nede muhâlefet ve 'isyânda sebâta kıyışamayarak onar yigirmişer şuraya buraya dağılûb mübâ'adet itmeğe başlamışlardır.

Şu sûret ber-minvâl-i muharrer rü'esâ-i eşkiyâdan cürm ve cinâyetlerini haffif gören kimselere emniyet bahş (stn.2) olarak istîmân itmişler iselerde mukaddeman 'âsî olduğu halde mu'ahharan Divâniyyede bi't-te'mîn hil'at-ı iktisâsıyla ordû ma'îyyetinde bulunân Cübûr Şeyhi Halil ve oğlu İlyas nasılsa tevahhüş iderek bunlar gice vakti ma'îyyeti atlasıyla berâber ordûdan firâr ve hazâ'il atlûsıyla birleşüb ordûnın vâlî-i pâşâ hazretlerinin bulunduğu ciheti üzerine yürümek istediklerinde berü tarafdân üç bölük süvârî ve beş bölük piyâde ve bir mikdâr başı bozuk sevk olunarak beş sâ'at kadar bi't-ta'kîb sekiz neferînin kellesi kesilmiş ve ikisi hayyen tutulmuş ve kaçırmakda oldukları iki bin kadar ağnâm zabt ve iğtinâm kılınmış olduğu gibi ber-minvâl-i muharrer ba'zı meşâyihî istîmân itmiş olân Elbu Seltan ve Zübeyr 'aşiretleri dahî ordûnın Cizre cihetinde ba'zı mertebe hareket-i serkeşâneye cür'et itdiklerinden bir mikdâr 'asker sevkiyle oradan püskürdülmüş isede bunlar ordûnın cihet-i garbiyyesinde ve Heykân taraflarında ictimâ' iderek bâğî ve muhâlefetde ısrâr itmelerine mebnî güzelce te'dîb ve terbiyeleri zımnında bir fırka tertîb ve tesyâr kılınmışıdi.

Teşrîn-i Evvelin on yedisi târihi ile en sonra alınan bir telgrâfnâmede işbu fırka ile bundan sonra tertîb ve sevk olınân diğer bir fırkanın nâ'il oldukları muzafferiyat-ı cesimenin tefsîlâtı munderic ve tefsîlât-ı mezkûre ise ol-bâbda

makâm-ı vilâyetinde evliye-i mülhakaya yazılân tahrîrât-ı ‘umûmiyyede mezkûr mündemic olduğundan müzafferiyat-ı mezkûre dahî zikr olınân tahriratın ber-vech-i âtî ‘aynen derciyle i‘lân olunur.

(Tahrîrât)

Dağare sadrında vuku‘ bulûb geçende ta‘mîmen tebşîr ve i‘lân kılınân muzafferiyetden sonra gerçi ufak tefek tedâfî‘î yolında galebeler eksik olmâmış isede o kadar değerli şeyler olmadığından sûret-i mahsûsada i‘lân olunmayarak anların neşrî gazeteye bırakılmışıdi bu kerre vâlî-i pâşâ hazretleri tarafından fî 17 Teşrîn-i Evvel sene 85 târîhiyle alınan beşâret-nâmede Zübeyr ‘aşîretinden bir kısm-ı cesîmî olub Hilleden Dağare sadrına değin hayme-nişîn olân ve on kabîleden mürekkeb bulınân Elbu Seltan ‘aşâyirî ki İfk mes‘elesinde İfk ve Dağare ‘aşîretine kuvvetü’z-zuhr olûb ve sonraki muhârebelerde eşkıyâ ile birleşüb (stn.3) ‘askere kurşun atân ve Hilleden Dağareye kadar telgrâf tellerini kırân habîslerdir bunların şu hareketleri zâten ma‘lûm olduğu iğmâz idilerek emr-i terbiyeleri sonraya bırakıldığı ve şeyhleri bulınân Faris ve Abbas gibi bir tâkım müheyyinler sadrın sedd-i için nezd-i vilâyet-penâhîye gelüb ‘arz-ı mutâva‘at ve her dürlü hizmet ideceklerine dâ‘ir söz virmiş oldukları hâlde giceleri ordûnın şimâl tarafına gelüb ta‘arruzda bulındıkları ve Cübûr Şeyhi Halil dahî bu fikr ve tavrda olarak ve hazâ‘ile mensûb şakîlerle birleşerek ordûnın cihet-i garbiyyesine ihânet itmeğe çalıştığı anlaşılub ve merkûm Halil leyley firâr idüb Elbu Seltanlar dahî Hillenin yolına kapâmak için Şatt kenârını tutmuş olduklarından Salı günü üzerlerine kûmândan Ahmed Pâşâ ma‘iyyetiyle bir firka ‘asâkir-i nizâmiyye ve diğere tarafdandan Müntifik süvârîsi Haykâne gönderilerek o gün firka-i ‘askeriyye cem‘iyyet-i eşkıyâyı rast getüremeyüb fakat Şatt kenârında olânları dâğıtmış ve Müntifik süvârîsi ilerüye gidüb eşkıyâdan bir kabîleyi urarak ‘âdet-i ‘Urbân üzere kâmilen mâllarını ve beşbinden mütecâviz koyun ve bir tâkım esb ve kısrâk gibi mevâşîlerini götürmüş olduklarından âğnâmın ekserisi ve hayvânâtın bir tâkım müşârün-ileyh hazretleri tarafından igtinâm idenlerden akçesiyle mübâya‘a olınarak nisvân ve etfâl ve ihtiyâr sâhibleri kimler ise gelüb mâllarını almaları i‘lân olınmı ve gelenlere hayvânâtını tâniyub bildikçe meccânen redd kılınmış olduğu gibi diğere tarafdandan dahî eşkıyâ-yi ta‘kîb itmek ve iyice münhezzim ve perîşân eylemek üzere Süvârî Mîr-alâyı Osman Bey kumandasıyla bir alây süvârî ve mîr-i esterlerine irkâben bir talî‘a tâbûrî ve bir tob ve Müntifikden iki bin kadar süvârî gönderilerek ve eşkıyânın Haykândan üç sâ‘at mesâfe çölde

oldıkları haber alınub üzerlerine gitmiş ve anlar dahî ‘‘askerin geldiğini istihbâr ile firâr iderek tam on iki sâ‘at bi’t-ta‘kîb yetişilüb eşkıyâdan iki yüzden mütecâviz piyâde ve süvâri itlâf ve bunun iki mislî mecrûh vuku‘bulub otuz kadarının hayyen âhz u girift idilmiş olduğu ve Müntifikli tarafından külliyyetlü emvâl ve eşyâ igtinâm olinâarak kusûr-ı eşkıyânın her biri bir tarafa münhezimen firâr itdîği ve Dağârelülerin asl-i müstenidleri bunlar iken anların dahî bu hâle düçâr olmaları üzerine Dağâre ‘aşîreti (s. 42/ stn. 1) Şeyhî Resenin harbiyyesi dâğılarak kendüsi Şakî Halil tarafına savuşduğı ve Halilin yerine zıdd ve muhâlifi olân firkanın re‘îsi Alinin şeyh nasb kılındığı ve şu muhârebede Müntifiklerden bir şehîd ve beş nefer mecrûh vuku‘ bulub Li’llâhi’l-hamd ‘asâkir-i şâhânedan bir neferi bile burunı kanâmâmış olduğu ve İfk ve Dağâre semtinde olân eşkıyâ şu hezîmet-i ‘azîme üzerine müteferrik ve perîşân olmağa başlamış olduklarından eşkıyâ tâkımını ‘askerin satvetini ve devletin merhâmet ve ‘adâletini lâyıkiyla anlâyûb küçüğü büyüğüne ve büyüğü küçüğüne la‘net iderek ve tarîk-i istikâmeti tutarak taraf taraf itâ‘at-i kâmile ile Dağare sadrî seddine (Haşr) nâmıyla kelimde oldukları ve Yümnü-hû te‘âlâ Halil ve berâberince olân hazâ’il eşkıyâsı dahî üçüncü hamle olarak urulüb ve sadrın noksânı olân on bir arşûn kadar mahalli dahî kapânub üç beş güne kadar Hilleye ‘avdet buyurılacağı beyân ve eş‘âr buyûrılmağla teşekküren i‘lâna mübâderet kılındı.

Memâlik-i İraniyyeden KirmanŞâh ve etrâfında kolera hastalığı zuhûr eylemiş olduğunu mukaddeman ve bu sene e‘imme-i kirâm hazerâtının ‘atebât-ı mübârekesini ziyâret itmek için İran tarafından külliyyetli zevvâr gelmekde bulunduğonu dahî mu‘ahharen derc ve beyân eylemiş idik işbu zevvârın ekserîsi ve belki cümlesi hastalık zuhûr iden mahallelerden gelmekde olması ve bunların ictimâ‘ iderek haftalarla ikâmet eylemekde bulındıkları Kerbela kasabası gâyet dâr ve esbâb-ı tahâret ve nezâfetin istihsâli bir emr-i düşvâr olduğundan zâten murdârlukdan zuhûr iden bu gibi imrâz mehlikeye müste‘id bulunması cihetiyle Irakın ve bi’l-husûs Kerbela ve Necef taraflarının vikâye-i sıhhat-ı ‘umûmiyyesi için hudûd-ı İraniyye üzerinde karântina vaz‘-ı karârlaşdırılmış olduğu hâlde zikr olınân KirmanŞâh taraflarından koleranın büsbütün mündefi‘ olduğu Hânekîn iş‘âr olınmağla karâr-ı mezkûrın mevki‘-i fi‘l ve icrâya konulmasından sarf-ı nazar kılınmış idi.

Ancak Hânekînden en sonra alınûb hulâsa-i hükmî geçen 18 numarolu gazetemizde dahî derc olınân bir telgrâfnâmede ‘illet-i mezkûrenin KirmanŞâh ve civârında tekrâr zuhûr iderek yevmiyye dört beş kişinin bu hastalığa tutılmakda

olduğı anlaşılmış olduğı gibi her gün fevc fevc gelmekte bulunân zevvrdan Bağdad ve Kazimiyye ve husûsıyla Kerbela taraflarında tek tük bu hastalıktan vefayât vuku‘ bulduğı dah haber alınmış ve karântina nizâmnâmesi mcebince böyle binlerle nüfûs içinden bir iki vefayât vuku‘ bulması üzerine bir memleket hastalığa bulaşık d olunmayub Ma‘zllah-te‘li ilerüde şiddet ve kesretten ihtirzen memâlik-i İraniyyeden gelen zevvâr ve s‘ir yolcuların Hânekîn ve Mendelide karântina idilmesi lâzım gelmiş olduğından iktizâ-i hâlin icrâsıyla şimdi memâlik-i İraniyyeden beri tarafa geçenler Mendeli ve Hneknde on gün müddetle karântina idilmekte bulunmuşdur.(stn.2)

Tenbh

Tıbbı vukfı olânların ma‘lmı olduğı üzere gerek insânın ve gerek sâ‘ir hayvânât-ı beriyyenin medâr-ı hayâtı teneffüs itmekte oldukları hav olb işbu havânın devâm-ı ciyâdeti hayvnların devâm-ı sıhhatini ve ciydetinin ihtilâli anı teneffüs idenlerin ihtilâl-i sıhhat ve ‘fiyyetini mceb olacağından ‘ilm-i tıbb insânlar içün d‘im ciyâdet ve letâfet havâsı matlûb derecede olân mahallerde ikâmet itmesini ve ikâmet itmekte oldukları mahallin havâsı ltif olduğı vakt dah bunun devâm-ı letfeti içün ihtilâlini mceb olân husstdan ihtirâz olunmasını tavsiyye eyler.

Havânın ciyâdetini ihlâl iden husûsâtın hemen müste‘idd te‘affn olân şeylerden ‘ibâret olduğı tıbben sâbit olmuşdur.

Binâ-berîn ahâlîsi muhâfaza-i sıhhatleri içün tıbbı tevffık-i hareket iden memleketlerde te‘affne müste‘id ve belki menba‘-ı te‘affn hükminde olân rkid suları ve mezbele ve s‘ir bu makle yerleri def‘ ve tathîr itdikten başka sokklarının ve hnelerinin tathîr ve tanzfine dah fevk-al-gâye i‘tinâ iderler.

Bizim memleketimiz ve mesken me‘vmız olân hnelerimiz dr ve halkımız ise işbu memleket ve meskenimize nisbetle çok olduğundan emr-i cell-i nezâfet ve tahrete cümleden ziyâde bizim dikkat ve i‘tinâ eylemekliğimiz elzem ve husûsıyla sıhhat-ı ‘umûmiyyenin ihtille müste‘id olduğı böyle bir zamânda buna her vaktten ziyâde dikkat itmek ehemmi olduğına mebnî mezbele ve bulâşık kuyusu ve helâ ve ahrlarda fışkı yığıntısı ve havllarda ve sokklarda hayvânât lşesi gibi mte‘afn ve ciyâdet-i havâyı ve bu cihetle sıhhat-ı ‘umûmiyye-i ihlle müste‘id olân şeylerin tathîrine himmet olunması lâzımdır.

(‘Umûmiyye)

Der-Sa‘âdete gelerek zât-ı hazret-i hilâfet-penâhîyi ziyâret eyledikten sonra Süveyş kanâlinin resm-i güşâdında bulunmak üzere Mısırâ dahî ‘azîmet ideceği geçenlerde sebt-i sahîfe-i beyân kılınân Fransa imparâtorîçesi Ojeni hazretlerinin Parisden hareket eylediği cihetle müşârün-ileyhâ hazretleri Venedik tarîkiyle Atınaya geldikten sonra Teşrîn-i Evvel frenkinin on altıncı günü Der-Sa‘âdete muvâsalat idecekleri Mümeyyiz gazetesinde görülmüş ve bu hesâba göre müşârün-ileyhâ hazretleri bundan on beş gün mukaddem Der-Sa‘âdete muvâsalat eylemiştir.

Der-Sa‘âdetden Bağdada doğru gelmekte olan postanın İzmîd civârında eşkıyâ tarafından urılmış olduğino işitmişidik bu kere Terakki gazetesinde gördüğimiz bir bend me’âline göre zikr olınân postaya mevdû‘ evrâk ve emânetden yalnız bir mikdâr evrâkla Bağdada îsâl olunacak bir yük gurûşluk kadar eşyâ ve akçeden mâ‘adâ kâffe-i eşyâ zâhire çıkârılmış olduğu gibi eğerçe postanın âhz ve gâsbları henüz bulunamâmış isede (stn.3) bunların dahî ahz ü giriftleriyle eşyâ-yı menhûbenin kâmilen zâhire ihrâcına sa‘y ve himmet olınmakta imiş.

Aydın vilâyet-i celîlesinde (Aydın) ismiyle bir gazete ziyet-bahş-ı dest-gâh tab‘ ve temsîl olarak birinci nüshası matba‘amıza bi’l-vürûd revnak efzâ-i çeşm-i ibtihâcımız olmasıyla bunun muharrer ve me’mûrlarına borçlu olduğumuz mehammedet ve şükrâniyyeti ‘arz ve takdîm eyledikten sonra bundan on oniki sene mukaddem vatanımız dâhilinde matbû‘ât hemân mefkûd dinilecek bir hâlde iken şu âz müddet-i zarfında bu kadar terakkî iderek şimdi her köşede gazeteler tab‘ ve neşr olınmakta bulunduğınımı çeşm-i memnûniyyetle gören terakkî cûyânı dahî tebrîk eylemekliğimiz lâzım gelür.

(Hâriciyye)

Erbâb-ı vukûfın ma‘lûmı olduğu ve defa‘âtle gazetemizde dahî bahs ve hikâye kılıldığı vechle Büyük Petro zamânındanberi cihângirlik emeline düşerek bir ân bu emelin çâre-i husûlini arâmakdan hâlî kalmayan Rusya Devleti bir vaktdenberi Âsyâ-yı Vustâ tarafından tevsî‘-i hudûda başlayarak Hindistana doğru yürümekte olmasına ve şu hâl ise İngiltere devletinin nazar-ı ehemmiyyetini celb eylemesine mebnî bu mâdde üzerine beyne’d-devleteyn mübâhese ve münâkaşa-i diplomâtikiyyeye başlanmış idi.

İngilterenin bu kadar fedâkârlık ve bunca masârif-i ihtârıyla ele getürmüş olduğu Hindistan kıt'asına ta'arruz-ı dâ'iyyesinde bulunân bir devlet ile açtığı bâb-ı mükâleme ve münâkaşada ne derece ehemmiyetli davrânacağı müsta'nî-i beyân isede İngiliz milleti Rusyanın Afganistan kıt'asına ayâk atmış ve-yâhûd atmak üzere bulunmuş olmasından ziyâdesiyle telâş göstererek hattı hasmın bu kadar takarrûbi üzerine devletin henüz mübâhasâtla vakt geçışdirmekde olmasına 'âdetâ i'tirâz sûreti göstermekde oldukları ve gazeteler dahî bu bâbda efkâr-ı 'umûmiyye tabi'atiyle dürlü dürlü i'tirâz amîz bendler derc ve neşr eylemekde bulındıkları misillü diplomâtik Röyov nâm gazete dahî bend-i âtiyi neşr eylemiştir ki Âsyâ-yı Vustâ politikasının esâs teferrü'âtını muhâkeme ve bu bâbda İngiliz milletinin devlet hakkında olân i'tirâzını güzel bir sûretle şerh eylediğinden bi't-tercüme derc-i tensîb olunmuştur.

“Jurnâlde Petersburg nâm resmî Moskof gazetesi Âsyâ-yı Vustâ hakkında geçen gün İngiltere parlamentosında ceriyân iden müzâkere ve münâzaradan beyân-ı memnûniyyetle (İngiltere baş-vekîli Rusya ile İngiltere devleti arâsında şâhid-i hubb-ı vifâk 'arz-ı dîdâr eyledi şimdiiye kadar İngilterenin Hindistan kıt'asıyla Rusya beyninde perde-i iltisâk mesâbesinde bulunân vilâyet eğerçi elâ bâkî isede bunun beyne'l-ferîkîn sâha-i ma'ânda ve muhârebe hâline girmek ihtimâli kalkdı deyû bir tavr-ı hakimânede beyân-ı hâl eylemiştir ki şu mes'elenin ehemmiyeti takdîr ile bu kelimât-ı hikmet-i beyyinâtın kadr ü kıymetini bilmek bütün cihâna vâcibdir) dimiş ve hem-'asrımızdan bir zât-ı fetânet-simât bu makâleyi şu vechle şerh ve tafsîl eylemiştir (bakiyyesi sonra).

Sayı: 22

Tarih: 5 Şa'bânü'l-Mu'azzam 1286/ 28 Teşrîn-i Evvel 1285

s.43/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

İran tarafından gelmekte olân zevvâr içinde kolera hastalığından vefayât vuku' bulduğına mebnî Hânekin Mendelicinde karântina vaz' olunmuş olduğunu geçen nüshamızda beyân eylemiş idik Li'llâhi'l-hamd Bağdad şehrinde iki üç günde bir vuku'ât olarak bununla Bağdadın bulâşık hükminde tutulması lâzım gelmeyeceği derkâr isede İmâm Musa el-Kazım ve Kerbelada zevvârın kesretinden-nâşî hastalık kesb-i şiddet iderek İmâm Musada yevmiyye üç dört ve Kerbelada on on beş vuku'ât olduğundan burâları bulâşık hükmine girmiş ve şû hâle göre zikr olunân Mendelcin ve Hânekinde karântinanın devâmına lüzûm kalmamış olmağla sıhhiyye nezâret-i

cellesinin en sonra vârid olân telgrâfnâme mücebince zevvârın İmâm-ı ‘Azâm civârından İmâm Musa el-Kâzım ve oradan Kerbela ve Necefe gitmeleri ve Bağdada aslâ uğrâmâmaları şartıyla hudûd-ı İraniyyeden karântina usûli lağv olunmuş ve Bağdad içinde kangı hânedan zuhûrât olur ise yâlnız o hâne halkı sâ’irleriyle ihtilâtdan men’ olunarak husûsî karântina altına alınması zımnında tedâbir-i lâzimenin icrâsına teşebbüs kılınmıştır.

Devletlü vâlî pâşâ hazretlerinin Dağareye ‘azîmetleriyle işbu Teşrîn-i Evvelin on yedinci gününe kadar icrâ idilen harekât-ı “askeriyyenin netâyicini geçen 21 nümerolu gazetemizde tafsîlen zikr ve beyân eylediğimiz sırada ma’hût Dağare sadrının yâlnız on bir arşûn kadar açık mahallî kâlmış olduğundan bunun dahî bir kaç güne kadar sedd olunacağını ve eşkıyâ ise her taraftan düçâr oldukları kahr ve hezîmet üzerine perişân ve şuraya buraya pûyân olub fakat Cubûr ve Hazâ‘il ‘aşîretlerinin te‘dîb ve terbiyeye muhtâc kaldıklarına mebnî bunun için (stn.2) dahî bir üçüncü hamlenin der-dest-i icrâ bulunduğunu der-miyân eylemiş idik.

Mu’ahharen vürûd iden telgrâfların hulâsa-i me‘âlinden müstebân olduğına nazaran mezkûr Hazâ‘il ve Cubûr eşkıyâsı Şamiyen cihetinden Cârullah fırkasıyla buluşub geçen Cum‘a ertesi günü sabâhleyin Cerbû‘iyye kal‘ası üzerine hücum ve kal‘a derûnında bulunân kırk nefer kadar bâşı bozûk ve zabtiyye müstahfiz neferâtıyla muhârebeye mübâşeret itdiklerinde üç gün mukaddem Heykanda ve Elbû Seltân ‘aşîretini urarak Hilleden gelecek olân vapûrın vürûdına muntazıran henüz Heykanda bulunân mîr-âlây ‘İzzetlü Osman Bey o civârda saklânmış olduğunu haber aldığı eşyâ-i menhûbe-i “askeriyyeyi zâhire çıkartmak için sevk itdiği bir bölük piyâde ve bir bölük süvârî ‘asâkir-i nizâmiyye tarafının endâht eyledikleri esliha sadâsını duyarak der-‘akab üzerlerine gitmiş ve iğneli tüfenklerle şiddetli ateş iderek eşkıyâyı püskürtdükden sonra Divâniyye mutasarrıfı ‘İzzetlü Fehd Pâşâ dahî ma‘iyyetinde olân Mentifik atlûsıyla yetişerek eşkıyânın mezkûr Cerbûiyye Kal‘asına dört beş sâ‘at mesâfede kâ’in İlac Nehri civârında bir mahale sâvuşdıklarını lede’l-istihbâr mezkûr İlac Nehrine doğru yürüyüb orada dahî eşkıyâ ile bi’l-muhârebe le-hû’l-hamd Mentifik atlûsından birkaç yâralu ile bir şehîdden başka fırka-i “askeriyyece bir güne sakatlık olmadığı hâlde eşkıyâdan birkaç yüz neferî tepelenmiş ve bunun üzerine eşkıyâ Şekâfiyyeye doğru münhezimen firâr eylemiştir.

Dağare sadrının bendî için yâpılan sedde gelince zikr olunân sedd altmış beş metro tûl ve yiğirmi metro ‘arzında ve su kesiminden aşağısı beş ve sudan yukarısı

dört metro olduğu hâlde kâmilten yapılab bitmiş olmasından-nâşi şimdi sedd-i mezkûrın muhâfazası zımnında birâğılacak “asker için hafifce bir istihkâm inşasıyla iştigâl olunmakda ve sadr-ı mezkûrın bu vechle sedd ve bend ile berâber eşkıyâ ber-minvâl-i muharrer her taraftan gördikleri hezîmet üzerine düçâr-ı nedâmet ve pişmânî olarak Muhammede’ş-şuhayr ve Elbû Seltân şeyhlerinden Abbas vesâ’ir bir tâkım rü’esâ cidden ve kalben ‘arz-ı mutâva’ât (stn.3) ve istîmân eylemekde olmadıklarına mebnî artık o tarafların mutâva’at ve asâyişi kâmilten i’âde olunmuş dinilebilecek bir hâle gelmiş ve binâ-berîn devletlü vâlî pâşâ hazretleri geçen Pazar günü Divaniyyeye müteveccihen Dağareden hareket iderek Divaniyye ve ba’de-hû Hillece ba’zı mevâd-ı mühimmenin tesviyyesinden sonra bir hafta kadar merkez-i vilâyet-i celîleye ‘avdet ve muvâsalatları mukarrer bulunmuşdur.

Mukaddem ve mu’ahhar bahs ve der-miyân idildiği vechle havâli-i Irakiyyenin ma’mûriyyet ve terakkîsini men’ ve belki yevmen fe-yevmen tedennîsi îcâb iden şey mahrecsizlik beliyyesi olduğına mebnî şu beliyyenin def’ ve izâlesiyle memleketimizin esbâb-ı servet ve ma’mûriyyetinin istihsâlî zımnında Fırat ve Basra Körfezi cihetlerinden mahrec açılmağa teşebbüs olundığı gibi Dicle Nehri vâsıtasıyla Musula doğru bir yol açılmak üzere Dicle Nehrini Nemrûd Seddi ve Sultân Abdullah ve Ebû Şârib misillü seyr-i sefâyini men’ iden ‘ârizalarının imhâ ve izâlesine dahî teşebbüs kılınmış idiği ma’lûmdur.

Bu kere Şehrizer mutasarrıflığından çekilen bir telgrâfnâme me’âline nazaran ‘avârız-ı mezkûrenin tathîr ve izâlesine me’mûr olup şimdiye kadar Ebû Şârib ‘arzasının tathîriyle iştigâl itmekde bulunân me’mûrîn-i ‘ariza-i mezkûreye ber-vech-i matlûb-ı tathîr iderek oradan Sultân Abdullah arizasına kadar olân mesâfeyi dahî yoklayarak şimdi ‘ariza-yı mezkûrenin izâlesi için Sultân Abdullahda oldukları anlaşılıyor.

‘İbrânî lisânı ve (Dûbîr-i Mişârîm) ya’nî Hakî Es-Sıdk nâmıyla Bağdadda bir gazete tab’ ve neşrî husûsına müsâ’ade buyurularak gazetenin dahî bu yakında neşr olunmak üzere bulunduğu işidilmiştir.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Bağdada kadar gelmek üzere Der-Sa’âdetden hareket itdiği (s.44/stn.1) hâlde İzmîd civârında urılmış olân postanın gâsbları taharrî olunmakda idüğünü geçen

nüşhamızda yazmışidik bu kere Terakkî gazetesinde görülen bir bend me'âline nazaran mezkûr postayı urân eşkiyâ henüz der-dest olunmamış isede idilen taharriyât ve tedkîkât-ı kaviyye ve şedîde icâbınca zâyî' olân eşyâ ve mütecâsirlerin yakında ele getirileceği der-kâr olduğu gibi mezkûr posta derûnında olarak zâyî' olmuş olân emânet ve eşyânın Postahâne-i 'âmire idâre-i behiyyesi tarafından tamâmen tazmîn kılınmış idiği anlaşıyor.

Ba'zı gazetelerin rivâyetine göre Yunan Kralı Yorgi hazretlerinin dahî Fransa imparatoriçesi Ojeni ve Avusturya imparatoru Frânsuva Josef hazerâtı misillü Der-Sa'âdete gelerek zât-ı hazret-i pâdişâhiyi ziyâret ideceği anlaşılmakda isede bir tâkım gazeteler dahî şû havâdisin temeddühiyle kesb-i şöhret itmiş olân Yunân gazeteleri tarafından tasnî' olunmuş esâssız bir şey olduğunu beyân ideyorlar.

Sa'rd kasabasına bir sâ'at mesâfede kâ'in Kıtmî karyesi mukâbilinde ve Buhtân Nehri kenârında bu kere bir pınâr zuhûr iderek ve işbu pınâr suyu üç nev' olub bir gözden çıkararak biri sârı ve diğeri 'âdetâ su ve biriside siyâh olmak üzere neb' itmekde olduğu görülmekle numûne olmak üzere mezkûr pınârdan bir mikdâr su sa'irde celb idilüb kaynâdılmış ve çerâğ mesâbesinde yâkıldıkda havâli-i Irakiyyede isti'mâl olanın neft yâğını müşâbih ve şu'ledâr olduğu müşâhade olunmuş olduğundan lâyıkıyla keşf-i icrâ olındıkda menfa'atli bir şey olacağı sa'irden iş'âr olunmuştur.

Görilmek ve ba'de-hû icâbına bâkılmak üzere mezkûr sudan bir mikdârının Diyârbekire irsâlî zımında keyfiyyet taraf-ı vilâyetden mahalline yazılmışdır(Diyârbekir).

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

(Diplomâtik Rôbov gazetesinden bi't-tercüme geçen nüşhamızda derc olan bendin mâ-ba'dı)

"İngilterenin nazar-ı dikkatini İrlanda mes'elesinin sûret-i tesviyyesine hasr iderek ('acabâ bir çok masârif-i ihtiyârıyla Katolik Pâpâzlarına güzel güzel hâneler yâparak bu yüzden mi İrlandalıları taltîf idelim yohsa virgülerinden bir şeyi tenzîl idelim de mi matlûbe muvaffak olalım) deyü sarf-ı zihn itmekde olduğu bir zamânda kimsenin ehemmiyyet virmediği Hindistan ve Âsyâ-yı Vustâ (stn.2) politikasının bahs itmekden ihtirâz dahî eylerisekde Hindistan hakkında Rusya ile beynimizde ceriyân iden münâkaşa ve münâzara meyânında hem evrâk-ı havâdisi mahzâ eğlence

garazıyla okûyân zâdegân için birtâkım mevâd-ı melahiyye mevcûd ve hemde Hindistanın elden gitmesi husûsında İngiltere için terettüb idecek zarar ve ziyânı takdîr idebilecek olânlar için hayret bahş efkâr olacak husûsât mevcûd olması ve bâ-husûs parlamentoda Hindistan Brahman ve Pentânından (Hind ‘ulemâsı) dahî birkâç kimse hâzır olûb bunların usûl ü kelâm ve mintikadan ‘adem-i beherleriyle berâber beyân eyledikleri efkâr bir netîce-i behîce hâsıl ider kabîlden bûlınması bize cür’et vîreyor”.

“Mister Ostovik bu mes’eleği meydân-ı müzâkereye koyduğu zamân dîbâce-i efkârını (bû keyfiyeti vakt ve zamânıyla tesviyye idüb bû bâbda aslâ vakt-i gâîb itmek lâzımdır zîrâ bundan mukaddemleri Afganistan Habeşistan mes’elelerinde keyfiyet vaktiyle pârlementoda meydân-ı müzâkereye alınûb îcâbât-ı ahvâlin icrâsına teşebbüs olunmuş olsaydı bu mes’elelerde muhârebe îkâ‘ına hâcet kâlmazdı) kelimâtıyla tezyîn eyledi”.

“Pek-â‘lâ bu iş pârlementoda vaktiyle meydân-ı müzâkereye konıldıda ne hâsıl oldu hiç Lord Gladston geçen gice Sir Balmavar ile esnâ-i mülâkâtında umûr-ı hâriciyyeden henüz beyne’d-devleteyn der-dest-i müzâkere olân bir mâddenin netîcesi istihsâl olunmayınca pârlementoca bir güne hükm virilemez demiş isede bu lakırdı Selef-i Lord Pâlmerstondan kâlma birşeydir bir maslahat der-dest-i müzâkere iken henüz vakti gelmedi dinilür ve hitâme-i resîde olunca vakt geçdi cevâbı virilür ise Mister Ostovikin (vakt gayb itmeme) dimesi nerede kalur”.

“Lord Gladston bu lakırdıdan sonra İngiltere devletinin şimdiye tutduğu politika keyfiyeti Ruslar ki dahî memnûn olacakları vechle hâl ideceğini isbât itmek istemiş isede fâ‘ide hâsıl olûr”.

“Bakınız bû makâlede nasıl bahisler sebkât itmişdir ba‘zıları Âsyâ-yı Vustâda Rusyanın takarrürü bizim için bir ni‘met-i ‘uzmâ olacağı i‘tikâdında bulunuyorlar hâl-bu-ki diğerk tarafdandan Rusyanın Hindistana takarrübini muzır görerek bûnın men‘ine çalışıyorlar â‘zâden bir kısmı dahî Rusya ile mücâveret Âsyâ-yı Vustâ ahâlîsiyle mücâveret müraccahdır diyorlar hâl-bu-ki Rusyayı orâlardan teb‘id itmek istiyorlar bir takımı dahî Rusyada bize kârşû mahârebe idecek kuvvet olmadığını dermiyân ideyorlar bununla berâber Moskofun harekât-ı âtiyyesinden tahaffuz için bir hâcib ve hâciz arıyoruz (ki Afgandır) ‘ukalâdan bir tâkımda Afganla itthâddan vâzgeçüb İranla ittifâk idilmesini tavsiyye itmekte oldukları gibi diğerk bir tâkıımı dahî İrani bırakub Afganla ittihâd idilmesini beyân ideyorlar hâl-bu-ki berû taraf dahî Afgana aslâ kârışılmâmasını (stn.3) ve bir firka dahî Afganı

kuvvetden düşürüb za'if bırâğılmasını tasvîb iderek bu re'yelerinin tervîcî için Hindistan Vâlîsi Lord Lavranis Şir Ali Hâna bir güne va'ad itmediği iddi'âsında bulunırlar hâl-bu-ki Lord Lorans Hinde yardım itmesi için Şir Ali Hâna mu'âvenet va'ad itmiş olduğunu rivâyet iden yine kendüleridir artık böyle yek-diğerine mugayyer ve bi-fâ'ide re'yelerden bir semere hâsıl olmayacağından bizim Hind politikasını kendi vicdânımızda muhâkeme ve müzâkere itmekliğimiz lâzım geldi”.

“Hiç kimse takdîr îdemiyor ki Hind elden gider ise İngiltereye nekadar zarar ve ziyân tereddüb ider bu zarar ve ziyân ta'dâd ü ta'rîfdan hâric olub hulâsete anlâşılmak murâd olunur ise evvelâ İngilizlerin Hindistan kıt'asında mâlik oldukları bunca emlâk Ruslar ellerine geçerek İngilizlerin bu bâbda sarf itdikleri milyonların hebâ olacağı sâniyen devletin Hindistan kıt'ası vâridât-ı külliyesinin elden gideceği sâlisen bâzâr-ı masnû'âtımızın bize mesdûd olacağı râbi'an masnû'âtımızın muhtâc olduğu eczânın menba' ve mevrîdinden mahrûm kâlnacağı hâmisen İngiliz erbâb-ı san'at ve 'amelesinin meydân-ı menfa'atî ecnebî kâr-güzârlarının eline geçeceği husûsları 'arz ve irâ'e olınur ki bunlar Hindin Rusyaya intikâlinden-nâşî milletce hâsıl olacak te'essür ve ızdırâbdan ziyâde bâ'is-i esefdir”.

İmdi maslahat şu merkezde bulunur iken hayfa ki bizce burâları nazar-ı te'emmülden uzâk tutuluyor biz Hindistanın kadr ü kıymetini bilmediğimiz cihetle maslahata ehemmiyyet virmediğimizden dolayı Hindistanın kadr ü kıymetine hâlel gelmez çünkü ol-şâhid zîbânın meziyyetini takdîr iderek anı ağûş ü vuslata çekmeğe ikiyüz seneden beri hasret çeken dahâ bir tâkım müştâkları vardır ki bunlar nâ'il-i merâm olmaklığın çâresini arâmakdan bir dakîka hâlî kâlmadıkları cihetle bu yolda görülen mevâni' ve 'akıbetin ekserîsini iftihâmla semt-i şâhid-i maksûde tekerrüb itmişlerdir lakin bunların kendi bâşlarına nâ'il-i merâm olmaları el-an müşkül olub şu husûs olsa olsa vükelâmızın i'âne-i mahsûseleriyle müyesser olur bu ise Lord Gladstonun ber-minvâl-i muharrer siyâk kelâmından dahî ma'lûm olur.

Büyük Petronun vasiyet-nâmesini okuduk bilüriz vasiyet-nâme-i mezkûrın dokuzuncu bendi “ hazîne-i cihân olan Hindistan şarkîyye girelim çünkü bir kere oraya vârir isek artık İngiltere servetine ihtiyâcımız kâlmaz” kelemâtını mutazammındır Rusyalular fûnûn ve sanâyi'-i bahriyyeden haberdâr olmadıkları cihetle şu vasiyyetin icrâ-i icâbına İngilizler gibi deniz yolundan teşebbüs itmeğe muvaffak olamayarak zarûrî Âsyâ-yı Vustâ yolını tuttular ve bu yolın su'ûbet ve müşkülâtını görenler her nekadar Rusyanın 'adem-i muvaffakiyyetini hüküm itdiler isede gün be gün

görülmekte olan eserler muvaffakiyetlerini ‘âleme tasdik itdirmektedir (bakiyyesi sonra).

Sayı: 23

Tarih: 12 Şa‘bânü’l-mu‘azzam 1286/ 4 Teşrîn-i Sâni 1285

s.45/stn.1

MEVÂD-I HUSÛSİYYE

Nefs-i Bağdad kur‘a-i şer‘iyyesi tekmil olduğu cihetle kur‘a me‘mûrlarının İmâm Musa El-Kâzım kasabasının icrâ-i mu‘âyyenesine bâslâmış olduklarını geçen nüshalarımızın birisinde beyân eylemiş idik kasaba-i mezkûrenin dahî usûl-i mu‘âyyenesi icrâ ve kur‘a-i şer‘iyyesi keşide kılınarak ol-bâbda kur‘a me‘mûrları tarafından vîrilen pûsula mefâdına göre dokuz mahalleden ‘ibâret olan kasaba-i mezkûre bin ikiyüz on iki nefer erbâb-ı esnânî müstemil olub ‘inde’l-mu‘âyyene bunlardan on yedi neferi kur‘aya idhâl olunmuş ve şu on yedi neferden dahî fakat dört neferinin ismine kur‘a isâbet eylemiş ve şimdi kur‘a me‘mûrları İmâm-ı Â‘zam kasabasıyla kasaba‘i mezkûre civârında olan kirâdelerin icrâ-i mu‘âyyenesine başlamışlardır.

İrana mensûb Sencâbi ‘aşîretinin Dalyan firkasından ve İrana süvârî ser-bâz (‘asker) zâbitânından hevâs ve birâderleri Nur Ali ve Zahir ve Hatim Hân oğlu Şivâz Hân ve Hummalı Dalyan oğlu Nasr yüz kadar süvârî ve seksen nefer kadar piyâde-i şeşhâne ser-bâzlarıyla (‘askerleriyle) işbu Teşrîn-i Sâni’nin ibtidâsı Cum‘a ertesi gicesi Hânekîn ile Kızılıribat arasındaki dâğa gelüb telgrâf hatlarını ve tob bâşılarını şikest ve za‘imlerince zikr olınân tob bâşılar bir dahâ yapılamamak için berâberlerince ahz ile önce o civârda pûsû kûrâarak Hânekînden kâlkûb Bağdada gelmekte bulunân yigirmi beş yük tüccâr mâlını dahî nehb ve gasb itdikleri Hânekîn kâ‘im-makâmılığı tarafından haber alınmağla üzerlerine bir mikdâr atlû sevk olunmuş ve önce zikr olınân atlûlar eşkıyâ-i merkûmeye hudûda karîb sa‘bü’l-mürûr Kerc Dağı nâm mahalde yetişerek tarafeyn-i muhârebeye bi’l-ibtidâr âzacak muhârebe olunûr olunmaz (stn.2) habîsler işâ-i menhûbeden başka ‘abâlarını ve esnâ-i firârda kendülerine zahmet vîrebilecek sâ‘ir eşyâlarını dahî bırâkarak güç hâl ile hudûdı öte tarafa geçüb cânlarını kurtârabilmiş ve bizim atlûlar ise devlet-i ‘aliyye ve İran beyninde mün‘akid olan mu‘âhedât ahkâmına ri‘âyeten hudûdı öte tarafa tecâvüz

itmeyüb girüye ‘avdetle emvâl-i menhûbe kâmilen ve tamâmen sâhiblerine teslîm kılınmış idüğü Hânekînden yazılıyor.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Mâliye nezâret-i celîlesi mu‘âvinliği rütbe-i evvelî sınıf-ı evvelî ile Tuna Vilâyeti defterdârı sâbık sa‘âdetlü Edib Efendi hazretlerine tevcîyye buyurulmuş olduğı Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüştür.

Fransa İmparâtoricesi Ojeni hazretlerinin Der-Sa‘âdete vürûdlarında ibrâz olunacak ‘alâyîm-i meserret ve ri‘âyet-kârı cümlesinden olmak üzere Beykozda bir büyük resmi geçîd ve âteşli ta‘lîm icrâsıiçün celb ve cem‘ idilmiş olân otuz binden mütecâviz ‘asker-i gazanfer peyker-i şâhâne geçen gün ma‘asker-i hümayûna vuku‘ bulan teşrîf-i meyâmin-i redîf-i mülûkâne esnâsında otuz dört bîn lîrâ ‘atiyye-i seniyyeye nâ‘iliyyetle taltîf buyurulmuş oldukları gaZâtelerde görülmüştür.

İstanbul gazetelerinin virdikleri tafsîlâta nazaran imparâtorice müşârûn-ileyhâ hazretleri Teşrîn-i Evvelin ibtidâsı Çehârşembe günü Der-Sa‘âdete vâsıl olarak haklarında yakın vakte ve belki şimdiyye kadar saltanat-ı seniyyenin hiçbir misâfiri hakkında mesbûk olmayân fevk-al-‘âde bir sûretle hürmet ve ri‘âyyet ve ebniyye-i beriyye ve sefâ’in-i bahriyye donâdılarak ve denizden ve karadan melâ‘ib-i nâriyye icrâ olunarak Boğaziçi ‘âdetâ yek-pâre âteş (stn.3) gibi bir sûrete girdiğı hâlde i‘lân-ı meserret idildiğı anlaşıyor.

Memleketimiz dâhilinde matbû‘âtın günden güne ve’l-kemâl sür‘atle itdiğı terakkîyât-ı semere-i cemîle ve celîlesinden olmak üzere geçende muhadderâta mahsûs olarak Terakkî matba‘asında (Terakkî-i Muhadderât) nâmıyla bir gazete çıkarıldığı misillü bu kere dahî Mümeyyiz matba‘asında sıbyân ve nûresîdegân-ı etfâle mahsûs olmak üzere diğeri bir gazetenin mevzû‘-ı dest-gâh tab‘ ve temsîl olduğı Mümeyyiz gazetesinde resîde-i nazar-ı memnûniyyet ve ibtihâcımız olmuştur.

Gazetemizin ilk nüshasında münderic-i mukaddimedede şu ‘asr halk için evrâk-ı havâdisin derece-i lüzûm ve ehemmiyyetinden bahs ve hikâye itdiğimiz sırada gazeteler kabiliyyet-i insâniyyenin tevsî‘iyle insânın insân olması husûsında hemen vesîle-i mahz olân (tecrübenin) menba‘ ve bu vechle insânın ‘âdetâ mürebbi-i hakîkisidir “dimiş idik lakin terakkî-i cûyân vatanın eser-i hâmiyyet ve himmetleriyle matbû‘âtımız her gün başka bir derece-i terakkîyye su‘ûd itmekte olduğı ve bu

cihetle gazeteler yevmen fe-yevmen diğ er bir ta'bir ile ta'rif olunmak lâzım geldiğ i misillü bu kere ber-minvâl-i muharrer dibâce-i sahîfemizde irâd eylediğ imiz ta'rifden dahî çıkmış olduğ ından mukaddime-i mezkûre ş imdi yazılmak lâzım gelse gazeteleri 'âdetâ "insânın hâdî-i suveri ve ma'nevîsidir deyû ta'rif itmek îcâb ider ç unki ba'd-ezîn gazetelerimiz bizden sonra vâris-i mülk ve memleketimiz olacak ahlâki sefid ve siyahî temyîz iderek 'âlem-i tecribeye ayak atâr atmaz istikbâl edüb bir zamâna kadar kendüsünün ne olduğ ından ve nereden gelüb nereye gitmekde bulunduğ ından bahisle ana kendüsünün ben-i âdem olduğ ını ve ş u 'âleme diğ er bir 'âlemden geldiğ i gibi bundan dahî baş ka bir 'âleme gidecek isede burâdan gaybûbat itdiğ i zamân diğ er 'âlemde olduğ i gibi nâm ve niş ânı unûdılmayub belki bunda îkâ-i nâm eylemek dahî mümkün olarak hattı insân hasbe'l-insâniyye buna mecbûr dahî idüğ ini anlâdub bildirdikten sonra bu 'âlemde ibkâ-i nâm eylemek ve bu cihetle dünyâ ve ahretini ma'mûr iderek mükâfât-ı mâddiyye ve ma'neviyyeye mazhar olmağ ının ve sâ'ilini de önine koyduktan baş ka bu husûslarda (s.46/stn.1) kendüsüne delâlet dahî idecek ve'l-hâsıl sin-i kemâle vusûline kadar değ il belki 'âlem-i mükâfâta 'azîmetine değ in elden bırakmayarak hizmetinde dâmen-i der-miyân-ı ihtimâm ve i'tinâ ve her umûrında kendüsüne delîl-i hidâyet-nümâ olacaktır.

İmdi gazetelerin derece-i ehemmiyyeti ş u merkezde olunca halkımız bu bâbda borç lu oldukları hürmetde ve bunların bir kâtdahâ terakkiyâtına vesîle-i ş evk ve gayret olmak için icâb iden yardım ve i'ânede kusûr iderler ise o hâlde kendüleri nâsihân hikmet-i gûyende-kânın hırz-ı cân idilmeğ e şâyân olân pend ü nasîhatlarına havâle-i sem'î i'tibâr itmek yerine 'âdetâ kendülerini iz'âc ve istihkâr idercesine bir büyük haksızlıkta bulunacakları gibi gazeteler dahî vazîfelerinin derece-i nezâketini bi't-takdîr 'umına nâsih olmak için ittihâz-ı tab'ân lâzım gelen mesleğ e sülûk itmez ve vazîfe-i nazîfe-i hidâyeti bi-hakkın yerîne getürmezler ise anlar dahî derecesi müsta'nî-i ta'rif ve tezkâr olân bir kusûrda bulunmuş olurlar.

Lakin hamden sümme-i şükren halkımız selâmet ve sa'âdetlerini müceb olân tavsiyyeye hasr-ı semm'-i kabûl itmekde ve gazetelerimizin en çoğ u dahî elden geldiğ i vâktizâ-i zamân müsâ'ide gösterdiğ i mertebe vazîfelerinin hüsn-i îfâsında kusûr itmemekde olduklarından ş imdi vatan-ı 'azîz dâhilinde matbû'âtın böyle sür'at-i terakkisinden dolâyı bir kere 'umûmen şükritdikden sonra ikinci mertebede olarak mazhar-ı hüsn-i kabûl olduklarından-nâşî gazetelerin 'umûma ve vazîfelerinin hüsn-i îfâsına cehd ve ihtimâm itmek hevesinde bulındıklarından dolâyı 'umûmın dahî gazetelere 'arz-ı şükritmeleri lâzime-i hâldendir.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa

Meclis-i Meb'ûsân millet â'zâsının intihâbından dolâyı Parisde vuku' gelen uygûnsuzluklar mukaddem ve mû'ahhar derc-i sahife-i beyân kılınmışıdi Fransanın ahvâl-i dâhiliyyesine ve millet ile devlet arâsında cereyân iden politikaya vukûfi olânların ma'lûmi oldığı üzre zikr olınân uygûnsuzluklar o zamân mahzâ-i meb'ûsânın intihâbı mâddesinden tevellüd itmeyüb bunun asl-ı esâsı serbestî tarafdârlarının Fransada imparâtorluk usûlinin 'aleyhinde olân niyetleri üzrine mebnî olmağla şû sû-i niyetin ilcâ ve icbârıyla hemen bir sebep ve vesîle düşdükçe dürlü dürlü uygûnsuzluklar vuku'a getirile geldığı misillü o zamân dahî ber-minvâl-i muharrer Meb'ûsân-ı Milletın intihâbı husûsında olân ihtilâf-ı vesîlesiyye serbestî tarafdârânı böyle bir tâkım nümâyışlere teşebbüs itmişler idi.

Vâkı'an o vakt-i hükûmet aslâ vakt gaybitmeyerek (stn.2) tedâbîr-i lâzimenin icrâsına teşebbüsle serbestî tarafdârânından birçok kimseleri habs ve tevkîf ve bir tâkımını dahî tahzîr tahvîf iderek meb'ûsânın intihâbı husûsında ahâlînin ihtilâfî nâmıyla olân fenâlığı bertaraf itmiş isede mes'elenin bâlâda gösterilen es-i esâsı olân bâkî ve kavîm olduğundan serbestî tarafdârları bu kere dahî başka bir sebep ve vesîle üzerine Parisin Belleville meydânında ictimâ' iderek bir tâkım nümâyışlerde bulunmuşlardır.

Şu vak'anın sebep ve illetî henüz ma'lûm olmayüb bâ-husûs cem'iyet-i mezkûre polis tarafından der-'akab dağıdılarak işi bâsdırıldığı cihetle keyfiyyet-i bir mes'ele hey'etini giyerek esâb ve 'ilelî muhâkeme olınacak kadar arâdan vakt dahî geçmemiş isede ba'zı gazeteler bu mâddeyi Fransa meşâhîr-i erbâb kalmasından olüb devlet nazarında politikaca müttehim bulunmasından-nâşî Fransaya giremeyerek İngilterede evkât-ı güzâr olân Viktor Hugo nâm zâtın kaleme alarak Fransaya irsâl ve neşr itddirdiği bir risâlenin semere-i te'sîrâtı idüğünü ve risâle-i mezkûrenin hülâse-i mü'edâsı ise imparâtorluk usûlini tercîh iden tarafın sakâmet-i efkârından bahsle bunların dahî serbestî tarafını iltizâm itmeleri tavsiyyesinden 'ibâret bulunduğunu beyân ideyorlar.

Âsyâ-yı Vustâ Hakkında Geçen Hafta ki Bendin Bakiyyesi

"İngilterede muhâcirîn cem'iyeti tarafından 1842 sene-i mîlâdiyyesinde neşr olınân i'lânâtın birisinde "Rusya devleti Âsyâda tekarür idebilmek için İngiltere devletine tefevvuk itmekden başka çâre bulamaz" dinilmişıdi vâk'â burâsını Rusya

dahî iz‘ân ve istidrâk eyledi ve o vesîleye tevessül idüb kâm-yâb dahî olmağa başladı biz Moskofi şu murâdına nâ‘iliyyetden men‘ için esnâ-i müzâkerâtımızda İranla ittifâk arzûsını gösterdik hâl-bu-ki biz İranı ne kendi elimizle Rusya eline teslim ve bundan dolâyı İran Rusya ile irtibât idince kendisini müttehem tutarak İranluya karşı muhârebe dahî eyledik husûsıyla o zamân Rusya ile münâsebetimiz dahî yerinde idi”.

“Bir vakt Çerkeslerin meb‘ûsânı İngiltereye gelübde Rusyanın ta‘aruz ve te‘addîsinden ‘arz-ı şikâyet ve bu husûsdan dolâyı istid‘â-i i‘ânet eyledikleri zamân kendülerine yalnız (size yardım itmez isek ne fenâlık hâsıl olûr) sû‘âlîni îrâdla geçışdirmek istemiş idi isekde (bize yardım itmez ve bizi Rusyanın eline bırakmaktan hazer eylemezseniz bir gün olsun ki sizinle Kalkutada mülâkât ideriz) cevâb-ı sevâbını alınca ve mu‘ahharen Çerkeslerin didiği gibi Hindistan ile Rusya arâsında olân Kafkasya sedd-i kebîri ortadan kâlkarak Rusyanın Âsyâ-yı Vustâ ile cereyân-ı münâsebâtı bir kât dahâ kesb-i suhûlet eylediğini görünce önümüze baktık kaldık.

Parlementoda sebkât iden müzâkerâtın en-ziyâde hatırlûsı Hindistanın İngiltereden bi‘t-tefrîk ayruca bir idâre tahtında bulındırılması için beyân-ı re‘y idilmesidir hattı bu re‘y-i beyân idenlerin efkârınca o zamân İran (stn.3) ve Afgan vesâ‘ireye gönderilecek olân sefiren ve elçi Londradan ta‘yîn ve i‘zâm olınacağına bunların Hind hükûmeti cedîdesi tarafından ta‘yîn ve irsâl olunması dahâ suhûletli ve hayırlu imiş hâl-bu-ki hiç hâtıra gelmemiş ki sefir ve elçi gönderebilmek re’sen ve bir fi‘il hükümdârlığa mahsûsdır Hindistanda İngiliz olarak henüz birkaç muhâcir olduğu hâlde bunu müstakilen idâre itmek ve İngilterenin nazar-ı idâresinden uzâk tutmak nasıl mümkün olabilür eğerçi burâları mutâla‘a olındığı hâlde yine didiklerini yapârlarsa Hindin yakın vaktde Âsyâ-yı Vustâda takarrür idene mukır olacağından şübhe idilmemelidir çünkü Hindin muktezâ-i coğrâfisi ve ahâlîsinin efkâr ve tabi‘atı bunun müstakilen idâresini (yazı silinmiş olduğu için okunamamıştır.)

“Biz zann ideyoruz ki aktâr-ı şimâliyyenin fâtilh ve mâliki ve ol-bahâdır ve kahramân Çerkeslerin gâb ü muzafferi olân Rusyayı ikiyüz senedenberi istediği bir ‘azm-i evveliyatdan (Rusya şöyle ‘âdildir hoş tiynettir ve bâ-husûs müz‘ib mesîhiyye hâdimdir) dimekle ‘azminden ile‘l-kaviyye bilmek mümkündür hâl-bu-ki Kırimda düvel-i müttefike ordûsı kendüsine galib geldi ve Rusyayı bir hâl-i buhrân içinde bıraktığı zamân bile Rusya bu ‘azminden vâz geçmeyüb bi‘l-‘akis dahâ ziyâde takviyye itmesiydi eğerçi İngilizliler Âsyâ-yı Vustâ ve Hindistan politikasını

müzâkere için ‘akd eyledikleri meclis-i müzâkerede telehhi ideyorlar isede Hindliler bi’l-‘akis İngilizlerin bu bâbda havfına ve Rusyaya mukavemetde ‘âdetâ ‘aczîne zâhib oluyorlar ve böyle olunca Afganistan hükûmetleri gibi vilâyet-i mutavassatanın Rusyanın tecavüzâtına mukâvemet idebilmeleri için ne kavlen ve nede fi‘ilen yârdım itmeğe heves idemiyorlar ve hattı içlerinden ba‘zıları bu bâbda İngilterenin tesâni‘ ve â‘mâzını dahî bu husûsda İngilizlerce bir hîle ve tasavvurı olduğına haml ideyorlar îmdî şû ahvâl üzerine Hindlüler ufk-i garbîde ve bir sehâb-ı siyâh altında bulınân şems-i tâbân tâc-ı hükûmdâriyye teveccühden sarf-ı nazarla ufk-i şarkîden henüz şa‘şa‘a bâş tülû‘ olunmağa başlâmış olâna teveccü‘-i hevesine düşseler ta‘yîb olunûrmı.

Îrân

Memâlik-i İraniyyeden Kirmânşâh hâkimi ‘Îmâdü’-d-devle hazretlerinin gelecek şehir-i Ramazân-ı evâ’iline doğru Tahranda bulunması fermân-ı şâhî muktezâsından olmağla yerine mahdûmî Sârîmü’-d-devlenin muvakkaten hâkim-i nasb ve ta‘yîn kılındığı KirmanŞâhdan yazılıyor.

Geçenlerde Şiraz taraflarında şiddetli bir hareket-i arz vukû‘ıyla bir hayli hâne ve dükkân münhedim olmuş idüğü rivâyet olunuyor.

Loristan sancâğı ahâlîsinin mürettebât ve mükellefât-ı mîriyyeyi te’diyye ve îfâ husûsında gösterdikleri muhâlefet ve ‘isyândan-nâşî KirmanŞâh taraflarından üzerlerine kuvve-i ‘‘askeriyye sevk olunmuş ve mürettebât-ı mezkûreden bir mikdâr şey ahz ü istîfâ kılınmış isede kusuru el-an tahsîl olunamayub ahâlînin muhâlefeti ise devâm itmekde bulunmuş olduğu mahalli havâdisindendir.

Sayı: 24

Tarih: 19 Şa‘bânü’l-Mu‘azzam 1286/ 11 Teşrîn-i Sâni 1285

s.47/stn.1

Î‘lân-ı Mahsûs

Gazetemizin altı aylığına müşterî olânların müddetleri işbu Teşrîn-i Sâni nihâyetinde tekmîl olacağından abonesini tecdîd idecek olânların şimdiden tecdîd itmeleri lâzım geleceği i‘lân olunur.

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

‘Aşâyir-i ‘âsiyyenin hakkıyla te’dîb ve terbiyesi üzerine Divaniyye ve Hille taraflarının emniyet ve âsâyîşi i‘âde idilmekten-nâşî devletlü vâlî pâşâ hazretleri

Dağareden Divaniyyeye ‘azîmet buyûrarak orâdan dahî Hilleye ve ba‘de-hû merkez-i vilâyete ‘avdet idecekleri geçenki nüshamızda beyân olunmuşidi bu def‘a alınân telgirâfnâme mü‘edâsına nazaran vâlî müşârün-ileyh hazretleri Divaniyyeye müvâsalatlarında firka-i ‘‘askeriyye tarafından ahz u girift olunmuş olân eşkıyâ-i bi‘l-muhâkeme bunlardan Mücâhise şeyhî Venân ile Celîhe şeyhî Bidivi muhârebât-ı vâk‘ada bi‘z-zât harb eylediklerini ve hattı merkûm Venan Vâlî Pâşâ hazretleri sadrın seddiyye meşgûl iken üzerlerine gelüb muhârebe itmiş olân eşkıyâ ile birlikde bulunduğunu i‘tirâf ve ikrâr itdikleri misillü zıkr olunân fesâd ve ihtilâlin aslı mürettib ve müşevvikleri bunlar olüb bâ-husûs merkûm bedîvînin en evvel İfk de muhârebe idüb mu‘ahharen ric‘at iden tâbûra emniyyet vîrerek kendüsini izhâr-ı sadâkat itmiş gibi gösterdikden sonra tâbûr-i mezkûra ihânet ve yine i‘lân-ı husûmet eylediği dahî şehâdât-ı kaviyye ve mu‘tebere ile istintâklarına me‘mûr olân meclis ‘indinde sâbit olduğundan merkûmların ikisinin dahî i‘dâmlarına hükm olunmağla geçen Salı günü birisi Divaniyye köprisinin beri tarafında ve diğeri öteki bâşında sâlble i‘dâm olunmuşlar ve bundan sonra vâlî pâşâ hazretleri mîr-livâ sa‘âdetlü Ahmed Pâşâyı üç tâbûr ‘askerle Divaniyyede birâğarak kendüleri vapûrle Hilleye ‘avdet buyurmuşlardır. **(stn.2)** A‘zimiyye kasabasıyla civârında bulunân kerrâdelerin icrâ-i mu‘âyyenesine başlanmış idüğü geçen nüshamızda beyân olunmuşdu bu kere kur‘a me‘mûrları tarafından virilen malûmâta nazaran o tarafın mu‘âyyenesi dahî biterek esnân dâhilinde bulunân bin kırk bir neferin on dördü kur‘aya idhâl olunmuş ve firka-i şer‘iyyesi çekildikde işbu on dört neferden dahî fakat üç neferinin ismine kur‘a isâbet eylemiş olduğu anlaşılmıştır.

Der-dest-i inşâ bulunân gurebâ hastahânesi ve dârü’ş-şifâ ebniyyesi için meclis-i cinâyet-i vilâyet re’îsi faziletlü Seyit Selman Efendi tarafından i‘âneten otuz ‘adet kebîr dût âğâcı i‘tâ olındığı misillü ebniyye-i mezbûre mi‘mârı usta Say‘ın eser-i teşvik ve terğibiyle usta ve şâkird yüz elli kadar ‘amelenin dahî iki Cum‘a günleri vakt-i zevâla kadar işlemiş oldukları işin ‘inde’l-hesâb tebeyyün iden beş yüz otuz sekiz gurûş ücretlerini i‘âne olarak terk eylemiş oldukları ebniyye-i mezkûre me‘mûri tarafından ifâde ve beyân kılınmış olmağla ve şû sûret-i hamîyyet ve futûvvet-i zâtiyyeden neş‘et ider bir mâdde bulunmağla me‘âl-i memnûniyye derc-i sahife-i i‘lân kılınmıştır.

Zirâ'at

Geçenlerde havâyic-i beşeriyyenin tesviyyesi tariklerini beyân eylediğimiz sırada bunların evvelkisi (zirâ'at) idüğünü der-miyân eylemiş idik tarîk-i zirâ'atın havâyic-i beşeriyye için ta'yîn kılınân diğer tarîklere takaddüm itmesi yâlnız ben-i beşerin medâr-ı ta'addisine bu yol ile dest-i res olmalarından neş'et itmeyüb belki san'at ve ticâret didiğimiz diğer tarîklerin dahî bu şehrahdân teşa'ub idüb ayrılmış olmasından ilerü gelmiştir çünkü ticâret yapılıb vücûda getirilmiş olân bir şey'î elden ele mübâdele itmek demek olub eğerçi bir şey'î vücûda getürmek san'ata tevakkuf ve ta'alluk ider ise de âtiyyede tafsîlâtına şurû' olındığı zamân ma'lûm olacağından şimdi burâda tafsîl ve isbâtına hâcet olmadığını vechle san'at kuvvetiyle vücûda gelecek eşyâdan ekserisinin muhtâc olduğu eczâ zirâ'atla hâsıl olacağına ya'ni meselâ mensûcât-ı harîriyye için iktizâ iden (stn.3) ipek dût bağçeleri yetiştirilüb ipek böceği beslemekle ve mensûcât-ı kutniyye için icâb iden pamuk bunu zer'le hâsıl itmeğe tevakkuf edeceğine mebnî zirâ'at-ı havâyic-i beşeriyyenin tesviyyesi için en evvel sulûk idilmek lâzım gelen bir tarîk idüğü meydânda olmakla en evvel dahî andan bahs idilmek lâzım gelmiştir.

Ma'lûm olduğu üzere (zirâ'at) lafzının medlûlî bir cins tohumu hâsılanmış ve hâzırlanmış tarlâya eküb mahsûlini almak demek isede hasbe'l-istilâh lafz-ı mezkûr arzın kuvve-i enbâtiyyesinden istifâde itmeğe delâlet ider bu takdîrce zirâ'at iki kısma munkasım olmak lâzım gelür ki birincisi toprâğın kuvve-i enbâtiyyesinden mahsûlin idrâk ve iktitâfına kadar bir tâkım 'ameliyyâtla istifâde itmek ve ikincisi diğeri gibi 'ameliyyâta muhtâc olmayüb kuvve-i enbâtiyyenin tabî'atıyla hâsıl eylediği şey'i hüsn-i muhâfaza ve isti'mâliyle intifâ' eylemekdir imdi asl eküb mahsûl almakdan 'ibâret olân ekincilik kısm-ı evvel ve eküb biçmeğe ihtiyâc olmaksızın kuvve-i enbâtiyyenin tabî'atıyla hâsıl eylediği eşyâdan istifâde itmekden 'ibâret olân ormâncılık ve otlakcılık kısm-ı sâni cihetinde kalur.

Zirâ'atın asl ehemmiyyet virilecek ciheti şu evvelki sûret olub hattı 'ilm-i servet-i ümem kitâblarında "tabî'atın ben-î beşeri beslediği memelerin birfisi zirâ'atdır zirâ'ati girüde olân milletler bunu teksîr ve tevfir itmeğe mecbûrdur" deyu uzûn uzâdıya tavsîyyeler idilmesi şû sûretin servet itmece fevk-al-'âde bir ehemmiyyeti olmasından neş'et eylemiştir.

Lakin şûrâsı nazar-ı dikkatden uzâk tütulmâmalıdır ki "zirâ'ati girüde olân milletler bunu tevfir ve teksîr itmeğe mecbûrdur deyü idilen tavsîyyeden yâlnız çok ekilüb çok mahsûl alınmak lâzım geleceği anlaşılmayub belki ekilecek şeylerin

envâ'ını dahî zıkr olınân kesret ve vefret cümlesinde dâhil bilmek ya'nî mümkün olur ise her nev' mahsûlâtından kesret ve vefretle eğerçi biçmek icâb ideceği anlaşılmalıdır çünkü bizim memleketlerde dahî olduğu vechle zirâ'at yalnız buğdây ve arpa ve pirinc gibi birkâç dürlü hubûbâta hasır idilübde etrâf-ı memâlikde zer' olunmakda bulunân sâ'ir şeyleri dahî yetiştirmeğe heves edilmediği sûrette mine'l-kadîm (s.48/stn.1) ekilmekte ve 'adem-i kifâyeti görülmekte olan şeyler ne kadar çok ekilüb mahsûl alınmış olsa yine insânın zirâ'at yüzünden tesviyyesine mecbûr olduğu havâyic-i tesviyye idemeyüb dâ'imâ hârice muhtâc kâlur ve bir halkın hârice muhtâc olması servetlerinin bir büyük cüz'ünü hârice çıkârtmağa mecbûr olmasını icâb ideceğinden bu dahî servet-i ümmete bir büyük nakisa irâs ider.

Vâk'ıan hiç kimse inkâr idemez ki bir memleketin arâzî ve âb ve havâsı diğer mevkiyye uymayub tabî'atın te'sîrâtı her noktada başka bir sûrete tebeddül eylediğinden mevâk'in kuvve-i enbâtiyyesi dahî te'sîrât-ı tabî'atın tebeddülâtına tabî'atiyye tebeddül ideceğine mebnî bir mahâlde hâsıl olan şey diğer mahalde husûle gelemez ancak ez-cümle içinde bulunduğumuz hitta-i Irakiyye misillü ahâlîsi arâzilerinin derece'i kâbiliyyet ve isti'dâdını henüz tecrübe itmemiş olan mevâki'in kuvve-i enbâtiyyesi kangı nev'-i mahsûli yetiştirmeğe müsâ'id olduğu mechûl olacağından bu makûle yerlerin zirâ'atçilerine meselâ " Hindistanda zer'le ahâlîsinin pek çok istifâde itmekte oldukları meyve mahsûlâtından sizde eksiniz" deyü bir tavsiyye idildiği vakt bunlar henüz tecribeleri sebkât etmemiş olduğu hâlde bizim arâzimiz çivîd mahsûli yetiştirmeğe kâbil değildir "deyü 'ale'l-'umya bir cevâb virilür ise pek büyük bir hatâ itmiş olurlar.

Ekincilerimizden kangısı ve ne vakt arâzimizde kahve ekerek yetiştirdiğini görübde arâzî-i Irakiyyenin kahve mahsûli yetiştirmeyeceğini ol-bâbda sebkât iden tecribesi üzerine hükm itmeğe kâdirdir mesmû'ât-ı kaviyyeye göre geçen senelerde tevsî'-i tarîk-i zirâ'ata hevesi olan bir zât Şamiyye taraflarında çivîd ekerek hattı bir dereceye kadar muvaffak dahî olmuştur imdi bundan sonra zıkr olınân çivîd mahsûlinin teksîrîne ve ol-bâbda sâ'ir güna tecârible mahsûl-i mezkûrın Hindistan çivîdi derecesine vusûli için görülen mevâni' bertaraf iderek şûnı ta'mîm itmeğe kîm heves itmişde me'yûs olmuştur lakırdının doğrusı ve da'vânın neticesi zirâ'atçilerimizden hemen hiç birisi arâzîmizin derce-i kâbiliyyetini anlâmak için bir güne tecribeye heves itmeyerek ve tecrübe itmek arzûsına düşen ba'zı kimseler olmuş ise anlar dahî esnâ-i tecrübeye tesâdüf eyledikleri ednâ bir mâni'î ber-taraf itmek için cüz-i sarf-ı himmet eyleyerek yalnız bulduklarıyla kanâ'at itmişlerdir.

Fen-i zirâ'at bir nev' arâzînin kangı mahsûlatı hâsıl idebileceğini ve bir mahsûlin nasıl yerlerde husûle geleceğini bir dereceye kadar ta'yîn itmiş olmadığından bir memleketin zürâ'ı fenn-i zirâ'atden hayırdâr olmuş olsalar arâzîlerinin derece-i kâbiliyyet ve isti'dâdlarını bir râddeye kadar takdîr idebilirler ancak fûnûnın kâffesi tecrîbe esâsı üzerine mebnî olûb erbâb-ı finûn ve ma'rifet-i tecrîbe itdikçe bunları tevsî' itmekde olûb ez-cümle tıbb gibi en dakîk bir fenn bile tecrîbe yârdımıyla gün be gün tevsî' iderek bundan mukaddem cerâhata soğuk su dokündürülmesini men' iden **(stn.2)** tıb bu günki günde yâraların soğuk suyla yıkânmasını tavsiyye itmekde olduğına mebnî demek olur ki usûl-i zirâ'atde dahî tecribenin yalnız zirâ'atı değil belki fen zirâ'atı bile tevsî' idebileceği sâbit olur Avrupa arâba zirâ'atı fen-i zirâ'atda mu'âvemât-ı külliyelerinden başka arâzîlerinin kuvve-i enbâtiyyesini dahî karış karış tecrîbe idüb anlâmış oldukları hâlde yine tecribenin arkasını bırâkmayub iştiğâlde devâm iderler ve kendülerinden bu saa'îlerînin semeresi sorılacak olsa arâzîlerin mıntıka-i bârîdede ve-yâhûd ânâ yakın bir mevki'de olduğu hâlde memâlik-i mu'tedle ve belki ekâlîm-i hârre mahsûlâtından kendi memleketlerinde yetiştirmiş oldukları şeyleri gösterirler ki tecrîbeye bûkadar ehemmiyyet virerek o yolda 'ömr-i fesadâ itmekde hakları olmadığını bize tasdîk ve teslîm itdirmek için şu sûret kâfidir.

Tarîk-i zirâ'atin tevsî' zimmında bizûrâtın teksîr evâ'ı için tecribenin derece-i te'sîrâtına vatanımızın Rumili ciheti dahî isbât ider çünkü Rumili kıt'asında mukaddemleri pamuk zirâ'atı mefkûd hükminde iken mu'ahhâren Anâdolidan ve Arabistandan ve hattı Amerikadan bile tahammûler celb olunarak idilen tecârib-i 'adîde üzerine ekser mahallerde pamuk husûle getirilmiştir eğerçi (jeografi fizik) kitâblarına mürâca'at olınsa Rumilide pamuk husûle geldiği ve-yâhûd gelebileceği hakkında el'ân bir kaide dest-res olunamaz.

Hulâsa-i kelâm tarîk-i zirâ'atin tevsî' için birinci derecede yâpılacak olân şey bizûrâtın tekîr-i nev'ine çâlışmak olûb bu bâbda cümleden ziyâde fâ'idesi görülecek şey dahî (tecrûbe) olduğundan teksîr-i zirâ'ata mecbûriyyetini derk ve iz'ân idüb fi'liyyâtına teşebbüs itmeğe heves idenler etrâf ve civâr-ı memâlikde ve belki her tarafda ekile gelen şeyleri kendi mezra'alarına nakl ve orâda husûle gelüb gelemeyeceğini bi-l-fi'l tecrûbe ile eğerçi mahsûl-i mezkûrın husûline bir mâni' görür ise o mâni'in ref'ine ve eğerçe bilâ-mâni' hâsıl olduğunu müşâhade ider ise ba'de-hû teksîr ve tevffirine ihtimâm-ı tâm itmelidir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Avusturya imparâtoru Fransuva Jozef hazretlerinin zât-ı mela'ik-semmât hazret-i pâdişâhîyi ziyâret itmek için Der-Sa'âdete gelmek üzere bulunduğunu bundan mukaddem derc-i sahîfe-i beyân eylemişdik bû kere resîde-i nazar-ı mütâla'amız olân Der-Sa'âdet gazetelerinin virdikleri ma'lûmâtdan anlâşıldığına göre imparâtor müşârün-ileyh hazretleri geçen Teşrîn-i Evvelin on altıncı Pencişenbe günü Tuna tarîkiyye Der-Sa'âdete vürûd iderek haklarında Şân-ı 'Âlî-i 'Osmânînin iktizâsı üzere fevk-al-'âde hürmet ve ri'âyet olındığı misillü kezalik zât-ı hazret-i hilâfetpenâhîyye vîzîte vîrmek için Der-Sa'âdete gelmiş olân Prusya devleti velî-'ahdıyla (stn.3) İtalya kralı Viktor Emanuel hazretlerinin mahdûmi cenâbları dahî ihtirâm ve ikrâm fevk-al-'âde ile kabûl buyûrılmış ve bundan başka Filemank Kralının birâderi ve Filemank devletî donanmâsının bâş-âmîrâli Prens Henrinin Süveyş kanâlinin resm-i güşâdında bûlınmak için Mısır'a 'azimetden mukaddem zât-ı hazret-i pâdişâhîyi ziyâret itmek üzere Teşrîn-i Sâninin sekizinci günü Der-Sa'âdete vürûdları muntazır imiş.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Bend-i âtî LÖ-Frans nâm Fransız gazetesinde okunmuşdı "Amerikada bulnân İngiliz muhâcirlerinden birisi (yedî sâ'at tobı) nâmıyla bir tob icâd idüb bundan dolayı taraf-ı hükûmetden alacağı imtiyâzı bir milyon altın tâler mukâbilinde tâlebine fûrûht ideceğini i'lân itmiş ve olınân rivâyete nazaran mezkûr tob fi-l-hakîka imtiyâzı ol-kadar bahâ ider muhtera'âtdan ma'dûd bûlınmışdır".

"İşbu tobun dânesi yiğirmi bir mîl ya'nî İngilterede kâ'in Duvar sâhilinden Fransada vâk'a Kale sevâhilî arâsında ki yedi sâ'atlik mesâfeyî kat'a ider ve dânesinin cevfi yedî bölmeye munkasım ve işbu bölmelerin beher-î bir nev' fişekle namlû olüb tob içine konılacak bârut dâneyi üç mîl mesâfeye kadar def'i isâl itdikden sonra zikr olınân bölmelerden birincisinin yânmakda olân fitîli biterek mezkûr birinci bölme derûnında mevzû' olân fişek ateş alınca dâne güyâ yeniden tob ağzından çıkmış gibi bir tazyik görerek bu tazyikle üç mil mesâfe dahâ kat' eyley ve ba'de ikinci ve üçüncü ve dördüncü ilâ-âhire bölmeler yek-diğeri ardınca sırasıyla ateş alarak dâne dahî kendince gider imiş".

Rusya ve Lehistan ile Almanyada bulnân Museviler Ali Zu'mihim hazreti İsa el-mesîhi altı bin seneden berü beklemekte olüb zuhûrından evvelce ba'zı asâr ve

‘alâ’metin müşâhede olunacağına zâhib olduklarından ve haber virilen ‘alâ’matı şu arâlık görmüş oldukları misillü zuhûr idecek zâtın Kudüs-i Şerifden görüneceğine mu‘tekid bulındıklarından millet-i merkûme beyninde bir komıta teşkîliyle haylî akçe toplânmış ve mesîhi görmek murâd idenlerden çok kimse zikr olinân komıtadan akçe istikrâz idüb mahal-i mezkûre ‘azîmet eylemekde bulunmuş olüb bu şâya‘aya mebnî İstanbulda bulınân Yahudilerden dahî bir haylîsinin Kudüs-i Şerife gitmekde bulındıkları gazete rivâyâtındandır (ruznâm-i cerîde-i havâdis) (târîh-i ‘umûmiyyenin rivâyet ve taksîmâtı mücebince zamân-ı İsadan bu vakte kadar bin sekiz yüz altmış dokuz ve Musadan bu güne kadar üç bin beş yüz on dört sene mirûri eylediği hâlde Musevilerin mesîhi altı bin seneden berü beklemekde oldukları imtikâdında bulunmalarına istiğrâb olunmak lâzım gelürsede bu def‘a ki şu teşebbüsleri dahâ ziyâde şâyân-ı ta‘accüb olduğundan kâr’ın ‘inde diğerrinin hiçbir ehemmiyyeti kalmayacağı der-kârdır.

Sayı: 25

Tarih: 26 Şa‘bânü’l-Mu‘azzam 1286/ 18 Teşrîn-i Sâni 1285

s.49/stn.1

(İ‘lân-ı Bâ-Husûs)

Gazetemizin altı aylığına müşteri olanların müddetleri işbu Teşrîn-i Sâni nübâyışinde tekmîl olacağından abonesini tecdîd idecek olanların şimdiden tecdîd itmeleri lâzım geleceği i‘lân olunır.

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Hille ve Divaniyye mâddesinin netice-i matlûbesi istihsâl olındığı cihetle devletlü vâlî pâşâ hazretlerinin Bağdada ‘avdet itmek üzere Hilleye ‘avdet buyırmış olduklarını geçen nüshamızda beyân eylemişdik müşârün-ileyh hazretleri Hilleye vürûdlarından bir gün sonra vapûr ile Kenaniyyeye gidüb Fırat ile Dicle Nehri arâsında der-dest hafır ve tedhîr olân Kenaniyye kanâli ‘ameliyâtını müşâhede iderek orâdan yine nehrin beyninde vaz‘ ve temdîdi mutasavver olân şimendüfer hattı ile Fırat şaddının nokta-i talâtîsi olân mukaddem mevki‘ine ‘avdetle mezkûr şimendüferin ta‘yîn olinân hattı güzargâhı üzerinden geçerek geçen Salı günü Bağdada muvâsalat buyûrmaşlardır.

Der-Sa‘âdetde tab‘ ve neşr olinân Levend Herald nâm İngiliz gazetesi Bağdad civârından almış olduğu havâdis nâmıyla derc eylediği birinde yigirmi beş bin

çâdırdan mürekkebi olân Mentifik ‘aşîreti dâ‘ire-i mütâva‘atından çıkûb yigirmi iki bin çâdürdan ‘ibâret olân Ben-i Lam ‘aşîretinin dahî bunlarla müttefik olmaları zan olunmakta bulunmuş ve ahâl-i merkûmenin şu muhâlefet ve ‘isyânları şimdiye kadar mu‘âf oldukları kur‘a usûlinin icrâsı ve üzerlerine yeniden vîrgü tahsîs mâddesinden ilerü gelmiş idiğünü ol-bâbda dahâ bir tâkım erâcîfle berâber eşa‘âr ve beyân eylemiş ve şu havâdis hulâse‘i rûznâme-i cerîde-i havâdise dahâ nakl ve derc olunmuştur **(stn.2)** Levand Herald havâdis aldığı muhbirlerin bir vak‘a-i sıhhatinin ‘aksi üzerine yazması ve hiç olmaz ise bahs etmek istediği şey’in mübâla‘asında ifrât-ı dereceye varması suvârî tâkımdan olduklarından mıdır nedir her ne ki yazar ise mü‘ahharen vukû‘ hâlin ‘aksine olarak yazılmış olduğunu görünce şer-mesâr ve şu hâlden dolâyı ba‘zı kere dahî matbû‘ât nizâmnamesinin pençe-i mücâzâtına giriftâr ola geldiği gibi bu def‘ada şu keyfiyyetin hakikat ve tef‘silâtını müstemil olub bu bendî yazdığı zamân hasâbince henüz İstanbula ve bu cihetle nazar-gâh mütâla‘asına vâsıl olmamış olân nüshalarımızı mutâla‘a idübde mes’elenin kendi istediği ve yazdığı gibi olmadığını anlâynca yine bir haylî hacâlete düçâr olacağında şübhe yoktur.

Lâkin şûrâsıda nazar-ı insâfdan uzâk tutılmamalıdır ki âgleb-i mevâdda olduğu misillü bu mâdde de dahî Levand Heraldı düçâr şerm ve hacâlat idecek mâdde her işitdiği erâcîfe kâpılarak nefsi‘l-emre tevâfuk ve ‘adem-i tevâfukunu muhâkeme itmeksizin derc ve iş‘âr eylemekden ‘ibâret olub şu sûret gazetecilik sıfatına göre ne derece şâyân ta‘yîb ise böyle erâcîf neşrîni irtikâb iden muhbir dahî evvel mertebe sezâvâr ta‘n ve teşnî‘ görilmelidir.

Levand Heraldde şu haberi viren muhbir-i mevki‘ istifsâre çekilübde Irakça büyük küçük cümlelerin ma‘lûmı olduğu ve bir buçuk iki aydan beri tefsîlâtı hemen her nüshamızda münderic bulunduğu vechle mebhûs‘ane olân ihtilâl Hille ve Divaniyye taraflarında bulunân ve ben-i lâm ve Mentifikle ne mevku‘ca ve nede sâ‘ir bir sûretle kat‘â münâsebeti olmayân kabâ‘il-i mütenev‘î rü‘esâsından hazîne-i devlete borçlu olân çend-nefer habişlerin ilkaâtıyla dünyâsından bi-haber ba‘zı cühelânın ne maksad üzerine mebnî olduğunu kendileri dahî bilmeyerek mücerred şeyhlerin i‘râz ve efkârına hizmet için gösterdiği harekât serkeşânelerinden i‘bâret olub muhbirin ‘isyân hâlinde göstermek istediği Mentifik ‘aşîreti ise eşref-i rü‘esâsından birisi hâla Mentifik mutasarrıfı **(stn.3)** ve diğeri Divaniyye mutasarrıfı ve birisi dahî meclis-i idâre-i vilâyete mütehayrân i‘tâsından bulunmaz bunların üçü dahî eşkiyâ-i merkûmenin kahr u tedmîri için ‘aşîretleri halkıyla berâber hâlisâne hizmetler iderek

içlerinden birâzı nâ'il-i mükâfât olmuş ve ben-i lâm ise kemâl-i mütâve'at ve asâyîş içinde kendi zirâ'at ve felâhatleriyle meşgûl bulunmuş iken bunların muhâlefet ve 'isyânını neden anlamış ve bilmiş olduğu sû'âl olınsa 'acabâ ne cevâb virebilir idi.

Bâ-husûs teb'aii Devlet-i 'Aliyyeden nasıl imtiyâz ile olur ise olsûn mümtâz bulunân halk cümleinin ma'lûmî olub işbu 'aşâyir halkının keyfiyyet-i imtiyâzına dâ'ir bir güne ma'lûmât olmadığı hâlde zikr olunân 'aşîretlerin şimdiyye kadar tekâlif-i mîriyyeden mu'âfiyyetini ayâ kangı imtiyâzla isbât edeyor eğerçi kendi i'tikâdınca olsûn bu sûret sahîh ve vâki' olsa Bağdad Divaniyye Mentifik Kerbela ve Ammare sancâklarını bu kadar bin kese vâridâtların nereden geleyor.

Yohsa şimdiyye kadar ahâlî mahsûlâtının ancak onda birine dest-res olabilüb kusûrının devlete 'âid olândan mâ'adâsı dürlü dürlü nâmlar ile ber-minvâl-i muharrer ilkâ ât-i müfsit tekârânesiyye icâr kânın bâşlarını ateşe yakan müfsid ve tema'kârların yed-i ihtilâsında kâlmakda iken devletin her tarafda kemâle 'adâletle mer'ıyyü'l-icrâ olân kavânîn mevzû'ası ahkâmının burâda dahî temâmî-i icrâsına hemen ve bu yolda bir tâkım rüsûmât 'afvı ve halka bir çok arâzî ve emlâk-ı ifrâğı gibi neticesiz fedâkârlıklar ihtiyâriyye ahâlî-i arâzî ve servet ve sâ mân sâhibi itmeğe çalışmasını muhbir mûmâ-ileyhin Osmanlıların terakkiyatını görmek istemediğini gözleri halka yeniden vîrgüler tarh olındı sûretindemi göreyor.

Hâl-bu-ki yâlnız burâda değil Devlet-i 'Aliyye ülkesinin her tarafında mer'ıyy-ül-icrâ olân şey heb bir kânûnün ahkâmı olub kânûn-i 'adâlet-numûn-i mezkûr ise ahâlî üzerine yeniden vîrgüler tarh itmek şöyle dursûn belki dolınca tecdîd olunân dâ'ire dâhilinde fedâkârlık (s.50/stn.1) ihtiyâriyye milletin istihsâl-i esbâb-ı servet ve sa'âdethâlîni emir ve tavsiyye itmekde bulunduğu hâlde muhbîr-i mûmâ-ileyhin (Bağdada ahâlî üzerine yeniden vîrgü tarh olunmasından-nâşî Mentifik ben-i lâm ile müttefikten 'isyân itmişdir) deyü itdiği terahâtın derecesi tabî'atiyye meydâna çıkacağına mebnî artık bunun tezkîb ve tazyîfi için uzûn uzâdıya isti'mâl hâmeye lazûm göremeyiz ve vâkâ gazetelere muhbirlik itmek hidemât-ı makbûleden mahdûd isede bir mâddeyi 'arîz ve 'amîk bi't-tahkîk hakîkaten vakûf-i tâm hâsıl itmeksizin yazı vîrmek ve-yâhûd dahâ bir şiddetli lisân ile söylendiği hâlde 'âdetâ iltizâm itmek işte şu mâddede olduğunu vechle muhbirin hacâlatını müceb olacağından ba'dezîn gazetelere yazılacak şeylerde ber-minvâl-i muharrer kâ'ideden dışarı çıkılmaması husûsını yâlnız Levand Herald muhbirine değil belki gazetelere bend yazmakla milletine hizmet itmek husûsında bulunân hamiyetkârânın cümlesine

tavsiyye eyleriz çünkü muhbirlik yolunda irtikâb kizib ve deru‘ şöyle dursun haddi-i ‘itidâlden çıkubda mübâlağa vâdisine ayâk atmak bile pek ziyâde mu‘ayyebâtandır.

Dicle Nehrinde seyr ü sefâyini men‘ iden ‘avârizdan Ebu-Şarib ‘ârızasının ref‘ ve izâle olındığı cihetle tadhîr me‘mûrlarının dahâ yukârü taraflara doğru gitmiş oldukları bundan mukaddem derc ve iş‘âr kılınmışdı bu kere me‘mûrin mûmâ-ileyhim taraflarında vukû‘ bulan iş‘ârdan anlaşıldığına göre nehr-i mezkûrın Musula beş sâ‘at mesâfede kâ‘in sedd-i Nemruda kadar olân mecrâsı üzerinde bulunân iki büyük ‘ârıza dahî tedhîr olındığı ve mezkûr sedd-i Nemrud ‘arızasının tesviyyesi de ol-kadar su‘ûbetli değılsede sular yükselmeğe başlayarak sedd su altında kalmağla bunun bi‘z-zarûre gelecek seneye terk olunması icâb ideceğı anlaşılmış ve şu hâle göre bu sene vapûr sedd-i mezkûre kadar işledilebileceğinden andan öte Musula kadar olân mesâfenin dahî karadan gidilmesi lâzım gelmiştir.

İşbu sedd-i Nemrudun zamânıyla bir köpri olduğu nâs beyninde söylenmekte isede bu kere icrâ olınân keşfe ve idilen tahkîkâta nazaran sedd-i mezkûr bir birine garîb ve ‘avâye ve câif itmeleriyle müsemmi iki sedd olub ‘avâye dinilen sedd vaktiyle hem köpri ve hemde Erbil tarafında olân bir suyun Cizreye geçirülmesi için mecrâ sûretinde binâ olınmış bir şey olduğu ve Câif isminde olân diğer sedd ise sun‘ olmayub o civârda kâ‘in muteselsil tepelerin farâzi olarak yerlî ve tabî‘ kayâdan ‘ibâret bulunduğı anlaşılmagla zikr olınân ‘avâye seddinin hedmi ve izâlesi kolay isede Câif seddinin hedmi mümkün olmadığından bunun için dahî nehrin sol tarafından bin altıyüz arşûn tûl ve yigirmi beş arşûn ‘arızdan ve lüzûmı kadar ‘umkunda olarak gelecek yâz bir cedvel güşâdıyla vapûrın İnşaallahu te‘âla tâ Musula kadar isâl idilmesi mukarrer bulunduğı işidilmiştir (stn.2) İran taraflarında zuhûr idub bu tafrada ‘atabât-ı şerifeyi li-ecli‘l-ziyâre külliyyetle gelmekte bulunân zevvâr ile Bağdad ve Kazımiyye ve Kerbela ve Necef taraflarına dahî sirâyet itmiş olduğunu bundan mukaddem derc sahife-i beyân eylediğimiz kolera hastalığı hamden sümme şükrân Bağdaddan büsbütün mündef‘i olub Kerbela ve Necef taraflarında ise üç dört günde bir def‘a zuhûra gelir derecede hafifleşmiş idu ki karântina cânibinde hükûmete takdîm olınân jûrnâllar mu‘adâsından müstebân olınmıştır.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Floransadan çekilüb Journâle Dibâ nâm Fransız gazetesinde mü'alâl'a olınân bir telgrâfnâme Kahirede Avrupa ticârethâneleri tarafından nasb olınacak â'zâdan mürekkeb olarak Teşrîn-i Sânî Efrencinin ilk günü bir meclis-i 'umûmi 'akdiyle Avrupa ve Şark-ı Hindistan beynindeki mu'âmelât-ı ticâriyyenin teshîl ceriyânı için ba'zı şeyler müzâkere olınacağını beyân ideyor.

(Süveyş cedvelinin güşâdından mukaddem erbâb-ı mutâla'anın takdîr itmekde olduğu ehemmiyyet meydân bedâhate çıkılmağa başladı lakin bu ehemmiyyet yalnız böyle ticâret cihetindemi kalacak hayır erbâb-ı dikkat bundan 1498 senesinde Vasgo dö Gamanın Hind-i şarkıyye Ümit Burnı tarîkiyle keşf itdîği yolın ezmine-i mukaddime târihiyle târih-i cedîdi fasıl ider mertebe îkâ' eylediği ehemmiyyet gibi bir ehemmiyyet 'azimîyye bekleyolar ve bu ehemmiyyet 'âlemin mu'âmele-i 'umûmiyyesince tebeddülâtı 'azîmeyi iktîzâ ider diyorlar bize kalûrsa biz Süveyş cedvelinin ehemmiyyetini bu sûretde takdîr ve beyân itmeyüb belki Fransa müverrihlerinden târih-i 'umûmî aksâmına birde (târih-i hâl) kısmı 'ilâvesiyye aksâmı dörde iblâ' itmek isteyenlerin işbu târih-i hâlî 1789 sene-i mîlâdiyyesinde Fransada serzede-i zuhûr olûb Tanzîmât-ı 'atîkâyı mahv ve tansîkât-ı cedîdeyi vaz' iden ihtilâlden bedâ-i ideceklerine işbu Süveyş cedvelinin güşâd-ı târihinden bedd ve mübâşeret itmelerini ihtarla zikr olınân ehemmiyyetin derecesini bu sûretle meydâna koyar idik çünkü zikr olunân 1789 ihtilâli yalnız Fransada Tanzîmâtın tebeddülünü icâb idüb bu ise tebeddülât-ı 'umûmiyi 'alemi müceb olacağıdır.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Gelecek bin sekiz yüz yetmiş sene-i mîlâdiyyesinde (stn.3) Petersburgda güşâdı mukarrer olân sergînin temâşası için Rusya İmparâtoru Aleksandır hazretleri Fransa İmparâtoru Napolyon hazretlerini resmen da'vet itmiş isede İmparâtor müşârün-ileyhin inhirâk-ı sıhati mülâbesesiyye da'vete mutlak icâbet ideceğini kat'ıyyen va'ad idemeyüb fakat sergînin güşâdı zamânı hulûl idübde sıhâtince bir mâni' görmez ve Avrupa politikası Parisden müfârekatını mâni' bir suût göstermez ise ma'âl-memnûniyye 'azîmet ideceğini cevâben bildirilmiş idüğü gazetelerde görülmüştür.

(Dimek oluyor ki geçen sene Parisde güşâd olınmış olân sergî-i 'umûmi vesilesiyye ba'zı hükümdârânın İmparâtor Napolyon hazretlerine virmiş oldukları vîzîtelerden ba'zısı mü'ahharen i'âde olınmış olduğu gibi Rusya imparâtoru

Aleksandır hazretlerinin vîzîtesi dahî işbu sergînin güşâdı esnâsında i'âde olunacaktır.

Rusya 'askeri Buharada nâ'il oldukları muzafferiyyat üzerine Buhara emîri Rusyaya 'arz-ı mütâve'at itmesiyle meyânelerinde mûvakkaten ba'zı mukâveleler 'akd olunmuş idûki erbâb-ı mütâla'anın ma'lumudur bu kere mütâla'a güzârımız olân evrâk-ı havâdisin rivâyetlerine göre Rusya ile Buhara arâsında son def'a olarak bir-mukâvele ve mu'âhede 'akd olunub işbu mukâvele mûcebinece Buhara vâridâtından bir kısmının Rusyaya virilmesini Buhara emîri ve emîr müşârün-ileyhin Rusya himâyesi altında bulındırılmasını dahî Rusya devleti ta'hud eylemiş ve bunun üzerine emîr-i müşârün-ileyh oğlunu fil ve kaplân ve sâ'ire misillü Rusya imparâtoru için bir takım hediyelerle berâber berâ-yı tahsîl Petersburga gönderilmiştir.

(Emîr-i müşârün-ileyhin vîreceği vîrgüye mukâbil itdîği teklîfe hazârân âferîn Rusyanın dâ'ire-i himâyetinde bulındıkçada hergüne tekellüfden vâreste olarak dâ'imâ ve müstemiren dâ'ire-i emn ve emânda kalâcağından dolâyı bâşına güller tâkînsun memnûn olsun)

Viyânanadan çekilüb Semafurde Marseyi nâm Fransız gazetesinde manzûrımız olân bir telgrâfnâme me'âlinden anlaşıldığına göre Avusturya ferd-mâraşâli Arşidük Alberd canîb-i imparâtoriyeye bir takrîr takdîmiyye zâbitân-ı "askeriyyeden akçeye ihtiyâcı olânların müzâyaka çekmeyerek kolaylıkla akçe istifrâz idebilmeleri için yüz bin filorin sermâye ile bir ikrâz sandığı vaz' olunmasını 'arz itmiş ve şu sûret-i canîb-i imparâtoriden kabûl olunarak iktizâsının icrâsını emr eylemiştir.

(‘Alemde umûr-ı ‘ibâdı bî't-teshîl müzâyekanın öni alınması için kaç nev' çâre var ise birincisî bu misillü ikrâz senedleri olduğında şübhe olmadığından şu mâddenin memleketimizde dahî ta'mîni doğrusı çâr-çeşmle arzu ideriz).

Sayı: 26

Tarih: 3 Ramazânü'l-mübâreke 1286/ 28 Teşrîn-i Sâni 1285

s.51/stn.1

(İ'lân-ı Mahsûs)

Gazetemizi altı aylığına müşteri olânların müddetleri işbu yigirmi altı nümerolı gazetemizde hitâm bulmuş olduğındân zikr olınân altı aylık müşterilerden abonesini tecdîd itmemiş olânlara artık gazete gönderilemeyeceği i'lân olunır.

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Geçen elli dokuz senesinde vaz' olınân Tanzîmât-ı Celîle-i "askeriyye iktizâsınca şimdîye kadar Devlet-i 'Aliyye-i Osmanîyyenin 'umûm-ı kuvve-i beriyyesi nizâmiyye ve redîf olarak iki sınıf üzerine müretteb olunduğı hâlde bu kere nizâmiyye sınıfından bir ihtiyât sınıfı ayrılarak ve redife birde müstahfiz sınıfı 'ilâve olunarak vaz' idilmiş olân tefsîkât-ı cedîde üzerine şerefsüdûr ve sünûh buyûrılan fermân-ı celîlü'l kadar ve'l-'üvân hazreti pâdişâhi tansîkât-ı mezkûrenin hulâse-i ahkâmını mutazammın olmağla keyfiyet-i cümlelerin ma'lûmı olmak için bir sûret-i münîfesi ber-vech-i âtî gazetemize dahî derc olunır.

Ba'de'l-elkâb

Ma'lûm olaki düvel-i mütamedinenin intizâm-ı hâlî ve tezâyüd-i şân ve i'tibârı ve hukûk-i istiklâlinin temâmî-i muhâfazası olan tevîk-i Bâriye ve onun refâkatına delîl olunmak üzere hey'et-i devlet-i teşkîl iden usûl ü furû'un bulunılân 'asr u zamânın mukteziyâtına muvâfık ve kâfi bir sûret-i muntazamada bulundırılmasına menûd ve mevkûf olûb cülûs-i hümayûnundan berü şu maksad-ı hâlî istihsâline bezl-i sa'î belîğ ve her dürlü himem ve ikdâmâtı bîdirîğ itmekde olduğım cihetle fehamden sümme hâmden semerât-ı nâfi'ası iktitâf olunmaktadır ta'rîf ve tafsiliyle hâcet olmadığı vechle müceb-i terakki ve refâh ve felâh olân sulh u salâhın bekâ ve te'kîdi tedâbîrîne gâyet i'tinâ ve dikkat olunmakla berâber esbâb-ı hıfz ve 'asâyîş mülk ve millet ve sâ'il-i şevket-i devletin biri belki birincisi olân kuvve-i 'askeriyyenin dahî icâbât-ı zamâniyye ve mülk ve nüfûsın müsâ'adesine göre ıslâh ve ta'dîl-i nizâmâtı akdem umûr görünmeyin iktizâ-i hâl mecâlis-i mahsûsâda (stn.2) lede't-tetkîk geçen elli dokuz târihinde icrâ olınân tensîkât-ı 'askeriyyede ta'yîn olınân müddetle dâ'imi silâh altında bulunmak ve 'ide'l-icâb celb ve cem' olunmak üzere biri nizâmiyye ve diğeri redîf 'üvânıyla iki nev' 'asker tertîb olunmuş

ve nizâmiyyeden teşkîl olınân beş ordû dâ'iresinde redîf tâbûrları yâpılûb ve her bir redîf tâbûrî dâ'iresinde iki tâbûrluk efrâd hâsıl idilmiş isede el-hâletü hâzihi bi'l-cümle düvel-i muntazamanın ihtiyâr eyledikleri tertîbât-ı cedîde-i cünûdiyyeye ve memâlik-i mahrûse-i şâhânemin vus'at ve cesâmetiyle vaz' coğrâfisine ve sebkât iden ba'zı tecribelere nazaran ba'zı ta'dîlâtın eşedd-i lüzûmı tebeyyün eylemiş olmadığından ve bunun icâbâtından olmak üzere kuvve-i 'umûmiyye-i 'askeriyyenin birincisi kemâkân nizâmiyye ve ikincisi redîf olûb şimdi mustahfaz ismiyle bir üçüncü kısım dahâ yapılması ve nizâmiyye sınıfı dahî iki taksîm birle birinin kısım-i asli olarak dört sene mütemâdiyyen silâh altında tutulması ve diğzerinin dahî işbu dört sene müddet silk-i nizâmiyyede istihdâm olınmış olânlardan mürekkeb olmak üzere sınıf-ı ihtiyâd i'tibâr olunması ve bunların tâbûr ve alâyalarında tevkîflerine lüzûm görülmediği hâlde memleketlerine i'zâm ile ikişer sene müddet bu sınıfta bulunmak ve 'inde'l-iktizâ celb olunmak şartıyla memleket ve hânelerinde bulunması ve redîf kısmına alınması ve müstahfaz kısmında dahî sekiz sene müddet tahsîs kılınması ve bu müddete yetmiş yedi senesinin mebd-i ibtihâz olunması tensîb ve tasvîb olunarak işbu mevâd-ı esâsiyye vesâ'ire husûsât-ı mütefferri'a üzerine tanzîm idilen nizâm-nâme taraf-ı eşref-i pâdişâhâneme 'arz ile lede'l-istîzân münderecâtı nezd-i hümâyûnımda dahî karîn-i tasvîb olarak ba'de-zîn düstûru'l-'amel tutulmalarına irâde-i seniyyem ta'luk itmiş olmasıyla keyfiyyet mahâli lâzımeye başka başka emîr-i şerîfim tasdîz ve tesyîri ile i'lân olınmıştır ve nizâmât-ı müttehidenin metni ve süver-i icrâ'iyyesi makâm-ı ser-'askeriden lâzım gelenlere bi'l-etrâf bildirilmiştir imdî ben ki vâlî-i müşâr ve nâ'ib ve ve müftîler ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz sizler dahî ta'dîlât ve tensîkât-ı (stn.3) meşrûhadan murâd-ı hayriyyet i'tiyâd-ı mulûkânem bâlâda şerh ve beyân olındığı vechle mücerred-i saltanat-ı seniyyemiz husûl-i terakkî şân ve şevketî ve asâyiş-i 'umûmiyyenin bir kât dahâ te'mîn ve tezyîdi kaziyeye-i mültezimesi olduğu misillü tertîbât-ı cedîde iktizâsınca ihtiyât sınıfının güşâdı dahî mücerred ihtiyâc-ı kavî gözetmeksizin efrâd-ı redîfeyi de'avet ve celb itmek mecbûriyyetinden vâreste olarak anların her bâr-ı zirâ'at ve ticâretlerinden ve evlâd ve 'iyâllerî yânından dûr idilmesi kazâyâ-i matlûbe-i mültezimesinin ilerülemesi maksadına mebnî idûğine ve nizâmiyye sınıfında mütemâdiyyen silâh altında bulunmak men-i cihetin dört seneye tenezzil itmiş demek olûb her-nekadar andansonra efrâd-ı nizâmiyye iki sene dahî sınıf-ı ihtiyâtda bulunacaklar isede bi-'inâyetillahite'âla hâl-i asâyişe devâm idübe tevkîflerine ve-yâhûd memleketlerinden celb ve istihdâmlarına lazûm görünmeyen vakitlerde bunların dahî

ahâlî-i sâ'ire gibi memleketlerde (bu kısımda yazı silinmiştir.) bulunacakları ve müddet-i Redîfenin dahî bir senesî tenezzül iderek altı sene olmak üzere tahsîs kılındığına göre ve Müstahfız sınıfına gelince çünkü memleketimizin muhâfaza-i devlet ve vatan vazîfe-i nezîfesini ve din-i şer'îsinî ifâ için lede'l-icâb gönülleriyle akın akın ve mesrûren gelerek mâiyye-i asıllarında meknûz olân cevâhir hamîyyet ve gayreti nasıl ibrâz ve şân-ı milletini yolda i'lîn ve i'lâ eylemişler ise ba'demâ dahî Devlet-i 'Alıyyemin bir büyük ihtiyâcı hâlinde yine ol-vechle muhâfaza-i mülk ve nâmûs için mâ'mûriyyet-i şer'îyye ve muhabbet-i vataniyyelerinin icâbâtını ifâde bezl-i mechûd idecekleri şüphesiz iduğinden Müstehfız dinilecek sınıfın vazîfesi hergüne kuyûd ve 'alâyık-ı 'askeriyreden âzâde olduğu hâlde yalnız ber-minvâl-i muharrer ahvâl fevk-al-'âde üzerine sınıf-ı nizâmiyyeye ve ihtiyâtıya ve redîfenin sevk ve ihzârı takdîrinde müsellihâ-i muhâfaza-i memleket hizmet-i mukaddesesine münhasır olduğundan bunun hamîyyet-i zâtiyye ve muhabbet-i vataniyye ashâbından oldukları müselle-i 'âlem olân ahâlî-i memâlik-i şâhânemin kemâl-i memnûniyyetlerini müstelzim olacağına binâ'en burâlarını cümleye tefhîm ve işâ'at iderek tertîbât-ı cedîdenin bâlada beyân olunduğu ve nizâmnâmede dahî derc ve tefsîl kılınacağı vechle icrâsına bedd ve mübâşeret (s.52/stn1) ve işbu emr-i 'âlîşânımın sicillât-ı mehâkim ve mecâlise kayd ve sebt ile infâz ahkâm-ı nâfi'asına bi'l-ittihâd-ı ihtimâm ve dikkat ve hilâfetden tevakkî ve mübâ'adet eyleyesiz tahrîren fi'l-ıyevmi's-sâlîs min şehr-i Cemâziyye'l-Âhire sene sittî ve semânîn ve mieteyn ve elf.

İşbu fermân-ı 'âlîşân geçen pençşenbe günü merkez-i ordû-yı hümâyûnda mevcûd süvârî ve piyâde alây ve tabûrlar saff-ı beste-i selâm ve me'mûrîn-i mülkiyye ve 'askeriyye ile vücûh ve mu'teberân-ı memleket işâde-i mevki'-i ihtirâm oldukları hâlde kemâl-i tevkîr ve ta'zîm ile kırâ'at olunmağla berâber hulâsa-i hükm-i celîl-i Devletlü Vâlî Pâşâ hazretleri taraflarından dahî "kavvâm-ı memleket 'askerle olur 'asker dinilen şey gerçi yine ebnâ-i vatandan 'ibâret ise de ebnâ-i vatanın 'asker evlâdı be-heme-hâl taht-ı nizâma girmekle vücûda gelür bu sebebden-nâşî velî-i ni'metimiz Pâdişâhımız Efendimiz hazretleri zâten sıfat-ı 'askeriyyenin birincisî 'add olunân şecâ'at ve besâlet ve inkiyâd ve matlû'atla meftûr ve mütehâllik olân teb'asından hizmet-i celfî-i 'askeriyye ile mükellef bulunânlarına birde muntazam ve mu'allem 'askerlik san'atını öğretmek ve bu cihetle bünyân-ı saltanatını bir kâtdaha takvîm ve tersîn iderek bunca senelerdenberi hayrat-ı efzâ-yı 'ukûl olân Osmânlılık şânını bir kât dahâ i'lâ eylemek maksad-ı hayr mirsadiyye sunûf-ı 'askeriyyenin izdiyâd intizâm ahvâline bezl-i 'inâyet buyura geldikleri misillü işte bu

kere dahî şu tensikât-ı celîle-i cedîde-yi vaz‘ ve te’sîs buyurmuşlardır ki bu tensikât sınıf-ı ‘askeriyyenin dahî bir başka sûretde intizâmıyla berâber müddet-i nizâmiyye ve redîfeden birer senelik bi’t-tenzîl sınıf-ı ihtiyâda tahsîs olmasından dolâyı hizmet-i ‘askeriyyenin dahî nev‘amâ tahfifini müceb olmuş ve ve mustahfaz sınıfı ise her mü’minin muhâfaza-i vatan için mükellef olduğu zimmet-i şer‘iyyesinin bir hüsn-i sûrete rabtı demek olub bu dahî başkaca şâyân-ı teşekkür mevâddan bulunmuşdır” mukaddimesiyle ‘umûma kârşu bir kere dahî şifâhen takrîr ve tekrâr olunmuş ve hitâmında ümmet-i mua‘zzama-i Osmâniyyenin vird-i zebânı olan tezâyüd-i ‘ömr ve ikbâl-i hazreti cihânistânı ve temâdî-i şân ve şevket taht-i Osmâni du‘âsı ‘asâkir-i şâhânenin bülent avâziyye üç def‘a nidâ itdikleri (Pâdişâhım çok yaşâ) zemzemesine terdîfen yâdd ve tezkâr kılınmışdır.

Hille sancâğı mutasarrıf mu‘âvini Muhammed Emin Efendinin hasbe’l-icâb vukû‘ infisâline mebnî revândeز kâ’im-makâmı sâbık rıf‘atlü Seyyid Efendi Hille mutasarrıf-I mu‘âvini nasb ve ta‘yîn buyurulmuşdır.

Bağdad Sancâğı mutasarrıfı mu‘âvini iken Tuna Vilâyeti teftiş re’îsi sâbık rıf‘atlü Ahmet Edib Bey ta‘yîn buyurulmuşdır.

Şehr-i Rûz Sancâğına tâbi‘ Revandiz Kâ’im-makâmılarına ayruca kâ’im-makâmı sâbık rıf‘atlü Abdullah Ağâ ta‘yîn olunmuşdır.

Meclis-i Cinâyet-i vilâyet riyâsetine Rusçuk meclis-i cinâyet bâş kâtibi sâbık Nuri Efendi nasb olumüşdır. **(stn.2)**

Geçen gazetemizde dahî beyân olundığı vechle Hille ve Divaniyye taraflarının asâyişi i‘âde olundığı ve bir müddet orâlarda bulundırılması lâzım gelen ‘asker dahî mîr-livâ Sa‘âdetlü Ahmet Pâşânın kûmândası altında olarak ordû-yı hümâyûndan bi’l-ifrâz orâda terk olunmağla bidâyet-i mes’elede mevâki‘ mülhakadan celb ve cem‘ olunmuş olan tâbûrların yerlüyerine i‘âde ve i‘zâmı lâzım geldiğî cihetle Devletlü Vâli Pâşâ hazretleriyle Divaniyyeden gelmiş olan üçüncü alâyın ikinci tâbûrı bu kere li-ecli’l-alâkama Musula sevk ve tesyâr kılınmışdır.

(Mevâdd-ı Hâriciyye)

Afganistan emîrî Şir Ali Hânın zıdd ve muhâlifî bulunân Afgan emîri Sâbık Muhammed Azim Hân ile birâder-zâdesi Abdurrahman Hân tarafdarlarının Herat

şehrîni zabd ve teshîr eylemiş olduklarını derc eyledikten sonra bu vak'anın sahîh olmadığına dâ'ir Bombaydan çekilen bir telgrâfnâme üzerine on beş numarolu nüshamızda münderic bir bendde dahî telgrâfnâme-i mezkûr şu keyfiyyetin yalnız Hindistan hükûmetince musaddak olmadığı beyânından 'ibâret olûb hâl-bu-ki mezkûr Herat şehrînin zabtı hakkında mukaddemâ eylemiş olduğumuz ma'lûmât bir çok gazâtelere rivâyet gerdesi olduğğa mebnî bu bâbda ma'lûmât-ı kaviyye ve sahîha oluncaya kadar mukaddemki habere yanlış nazarıyla bakâmıyacağımızı ya'nî Heratın zabtı mâddesi sahîh olûb bâ-husûs Azim ve Abdurrahman Hânların bu dereceye kadar muktedir olmadıkları cihetle şu mes'elede be-heme-hâl Rusyanın mu'âveneti munzam olduğu i'tikâdında devâm ideceğimizi beyân eylemişidik.

Bu kere Tahrandan aldığımız sahîh ve kavi haberler şu mes'elenin hakikatini meydâna koyarak keyfiyyeti tashîh itmiş olduğına mebnî ihbâr-ı mezkûre ber-vech-i âtî derc ve iş'âr kılınur.

Şöyle ki mûmâ-ileyhime Muhammed Azim Hân ve Abdurrahman Hân müşârun-ileyhâ Şîr Ali Hân 'aleyhinde eğerçi bir çok harekât hasmânede bulunmuşlarsada kuvvetlerinin 'adem-i kifâyetine mebnî muvaffak olamadıklarından zâten şû harekete Rusyanın müzâheret-i ma'neviyyesiyle teşebbüs itdikleri cihetle bu kere mu'âvenet-i fa'aliyyesine mürâca'at itmek ve Rusya tarafından nâ'il olacakları mu'âvenetle gelüb yalnız Heratı zabt değil belki Şîr Ali Hânı tazyîk ve hâl' iderek Afganistanın sandâllı imâretine kendülerinden birisi culûs eylemek efkârıyla şu mâddeyi ve buna ta'alluk ider sâ'ir husûsâtı müzâkere itmek için Horasan tarikiyye Buhara taraflarında bulunân Rusya ordûsı bâş kûmândanının nezdine gitmişlerdir şu hâl'e göre bizim için Heratın zabtı hakkında idilen rivâyetin fa'aliyyetine bundan sonra intizâr itmek ve suver-i mebhûse-yi bize ihbâr iden Hindistan gazeteleri için dahî kable'l-vukû' ihbâr itdikleri mâddenin ehemmiyyet-i mes'elesinden Hindistan hükûmetini ve bu cihetle İngiltere devletini îkâz eylemek iktizâ ider.

Avrupa Politikası

Erbâb-ı mütâla'anın ma'lûmı olduğu vechle geçen 1866 senesinde Avusturya ve Rusya beyninde vukû' bulan (stn.3) muhârebe üzerine Avusturya devletinin zamîrinde Prusyaya karşı tabî'i bir kîn ve husûmet yerleşmiş isede mû'ahharen devleteyn beyninde 'ahden hâsıl idilen münâsebâtın vikâyesi için Avusturya devleti ber-minvâl-i muharrer efkâr-ı hasmânesini meydâna çıkaramayub belki bunu vakt-i

merhûne ta'allik iderek zâhirde Prusya ile olân hukûk-ı hem civârisini muhâfaza ider sûretde görünmek politikasını ele almış idi.

Vâkı'a Avusturyanın politikası şimdiiye kadar şu sûretde cereyân idüb muhârebe-i mezkûre üzerine Avusturyanın vukû'bulan zâyî'âtı düşünülecek olur ise bunun ilerüde cebr-i mâfât idebileceği bir zamâna kadar devâm ideceği dahî istihrâc ve hükm olabilürsede Rusya devleti Avusturyanın zîr-i idâresinde bulunân İslav milletlerini tahrîk iderek kendü tarafına meyl itdirmek için şimdiiye kadar sarf eylediği nakdiyye-i himmet ve gayreti bu yakında evvelkinden ziyâde bezl eylemeğe başladığı ve binâberîn Avusturya ve Rusya beynindeki revâbit bir başka sûret kesb eylediği gibi geçende bir nebzecek beyân ve iş'âr kılındığı vechle Prusyanın Baltık Denizince kuvve-i bahriyyesinin teksiri ve bu cihetle Rusyanın Prusyadan tevahhüşî yâlnız bir vaktten berü beynehümâda mün'akid olân ittifâkın bozulmasıyla kâlmayub belki zikr olınân tevahhüş bu kere 'âdetâ bürûdet derecesine vâsıl olmakdan-nâşî gerek Avusturyanın ve gerek Prusyanın Rusya hakkında olân niyetleri bir noktada ictimâ' itmiş ve işbu ictimâ'-i niyyât dahî Avusturya ve Prusya beyninde Rusyaya karşı bir nev'i ittifâk ve itthâdı icâb eylemiştir.

Şu münâsebet-i bâdi-i nazarda eğerçi küçük bir şey görülür ise de bunun Avrupa politikasınca olân te'sîrâtını 'arız ve 'amîk mütâla'a ve mülâhaza itdikce erbâb-ı basîret münâsebet-i mezkûreyi Avrupada devâm-ı sulh ve âşitiyye yeni bir delîl ve sened 'add idüyorlar.

Çünkü öteden berü Avrupanın politika mizânını sulh ve salâh nokdasından diğer tarafa meyl itdirecek sıklet yalnız Rusyanın âsâyîş-i 'umûmiyyesinin ihtilâliyye husûle gelecek olân emeli olduğu hâlde 1866 senesinden sonra bir de Prusyanın bu yolda hâsıl eylediği arzûsı meydâna çıkub bâ-husûs mü'ahharen Rusya ve Prusya arasında ittifâk vukû' bularak müsâlemet ve âsâyîş-i 'umûmiyyenin hilâfına olân işbu iki niyetin birleşmesi mizân-ı mezkûrî nokta-i matlûbede bulunmaktan bi'l-vücûh men' itmeğe başlamağla dakîka şinâsan Avrupa kıt'asında Âsyânın tekarürünü hiç olmaz ise ittifâk-ı mezkûrın bozulmasına mütevakkıf görürleridi imdi bu kere ber-minvâl-i muharrer Rusya ve Prusya ittifâkının bozulmasıyla berâber Avusturya ve Prusya devletlerinin dahî Rusyaya karşı birleşmeğe mecbûr olmaları erbâb-ı basîretin arzû itdikleri dereceyi dahî geçmiş demek olduğına mebnî mukaddemâ sulh ve müslemetin husûlini Prusyanın Rusyadan ayrılmasına mütevakkıf görenler şimdi işin bu cihete tahavvül itmesini yalnız devâm-ı müsâlemete delîl görmek değil belki politika ufkunun devâm-ı ciyâdetini devleteyn-

i müşârün-ileyhimânın Rusyaya karşı olân ittihâdlarının devâm ve te'kîdine münûd bilseler dahî sezâdır.

Sayı: 27

Tarih: 10 Ramâzanü'l-mübârek 1286/ 2 Kânûn-ı evvel 1285

s.53/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Dicle ve Fırat Nehirlerinin keşf ve tadhîr-i emrinde isti'mâl ve istihdâm olunmak üzere geçenlerde Avrupaya sipârîş olunmuş olân vapûr sandâllarından (Hadbâ) nâmında olân beş bargîr kuvvetli bir kıt'ası geçen gün Bağdada vâsıl olarak burâca mu'âyyenesi icrâ olundıktan sonra Bağdad nâm vapûrula Musula doğru şehrin keşfine gönderilmiş ve (Şehbâ) nâmında yedi bargîr kuvvetlî diğeri bir kıt'asının dahî bir iki güne kadar Basradan gelecek olân Musul vapûriyle vürûdî muntazır bulunmuşdur.

İstanbul gazetelerinin Hindistan gazetelerinden alarak virdikleri havâddise nazaran Ahmed-Âbâd nâm mahal ve havâlisine geçende külliyyetli çekirge nüzûl iderek ol-havâlî-i cesîmenin mahsûlât-ı arziyyesini kâmilen mahv ve tebâh idüb orâdan dahî Hindistanın aşâğı taraflarına doğru çekilüb gitmiş olduğu ve bu cihetle Bombay ve Ahmed-Âbâd havâlisinin ahâlîsi zahîre cihetinden fevk-al-'âde bir ihtiyâc ve ızdırâba düşmeleriyle şimdi Hindistanın içeri taraflarından külliyyetle zahîre nakl olunmakta bulunduğî anlaşılıyor.

(Âlemin dolâb mu'âmelâtı herân ve zamân her yerde nısk-ı vâhid üzerine dönmeyüb ber-muktezâ-yı gerdiş-i gerdûn bir kıt'a ahâlîsi çarh-ı umûrları mihver-i matlûbda devrân ile mesrûr ve memnûn oldukları bir zamânda diğeri kıt'a halkı feleğin 'adem-i müsâ'adesinden dilgir ve mahzûn olageldiğinden Bombay ve Ahmed-Âbâd tarafları ahâlîsinin şu hâl-i ızdırâblarından bu taraf halkı hasbe'l-insâniyye müte'essif ve mükedder olacakları ma'lûm isede halkın havâyic-i zarûriyyesi yine diğeri taraflarının havâyici yüzünden tesviyye oluna geldiğî ve şimdi zikr olunân felekzedegânın ta'ayyüşleri için muhtâc oldukları zehâyirin bir çoğî da burâlardan gidüb bu ise ticâretlerinin oldıkça girmesini icâb ideceğî cihetle bu yüzden dahî bir haylî memnûn olacakları der-kârdır. (Bezzâ gazet el-eyyâm mâ-beyn-i ehlihâ mesâ'ib-i kavm'inde kavm-i fevâ'id) (stn.2)

Geçen 15 nümerolu nüshamızda Emniyyet Sandığının üç aylık muhâsesini derc eylediğimiz sırada bundan böyle beher üç ay nihâyetinde sandığın o zamân kadar vukû' bulan mu'âmelâtını hulâsaten gazetemize derc ideceğimizi beyân eylemiş olduğumuzdan geçen Eylül Teşrîn-i Evvel ve Teşrîn-i Sânî ayları hülâsa-i mu'âmelâtını mübeyyin me'mûrları tarafından tanzîm olunân pusulayı ber-vech-i âtî derc-i sahîfe-i beyân ideriz.

1174540	bidâyet-i güşâdından Ağustos gâyesine kadar sandığa teslîm olındığı geçen muhâsebede beyân olinân
+ 477387	Ağustosdan Teşrîn-i Sânî gâyesine kadar üç ay zarfında sandığa virilen
1651927	
- 304105	işbu sermâyeden fâ'izli fâ'izsiz olarak ashâb-ı nukd 'uhdesinde bulunân
1347822	
- 1232425	bâ fâ'iz mustakir zannıyla ikrâz olinân
115397	
37972	ikrâz olinân akçeden va'desî hülûl idibde sandığa i'âde ve teslîm olinân
+ 2524	i'âde olinân akçenin fâ'izi
155893	sandıkda mevcûddır
	İkrâz olinân akçeye mukâbil alınân rehinler
281204	eşya-i makûle
1340166	bostân ve bâğ
1300500	dekâkin ve hâne
2921870	yekûn

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Der-Sa'âdete gelerek zât-ı hazreti Pâdişâhiyi ziyâret itmiş olân Fransa İmparâtoricesi Ojeni hazretleri(stn.3) Der-Sa'âdetden Mısır'a gidüb çend gün müddet Kahirede ikâmetden sonra orâdan dahî Mısırın içeri taraflarını seyâhate gitdiği ve Avusturya imparâtoru Fransuva Jozef hazretlerinin dahî li-ecl-iz-ziyâre Kudüs-i Şerife 'azîmet ve mûvâsalat eylediği Mısır ve Kudüs-i Şerifden çekilen telgrâfnâmeler me'âlinden müstebân olmuştur.

Cenâb-ı Hâlik-i Mutlak hazretlerinin har olarak yarâtmış olduğu insânların taht-ı esâretde kullanılmaları fi'l-nâ becâsını men' itmek için düvel-i mütemeddine

tarafından bir vaktiden berü idilen himemât-ı cümlesinden olmak üzere Mısır hükûmeti tarafından dahî İngiliz milletinden Bigr Pâşâ ma'iyyetiyle Afrikanın içerü taraflarına doğru bir fırka 'asker sevk olunmuş ve gazetelerin rivâyet-i vâkı'alarına nazaran Pâşâ-yı mûmâ-ileyh işbu esâret mâddesinin men'iyyle berâber içerü taraflardan geşt ü güzâr eylediği arâzinin Mısıra münâsebet-i mevki'iyyesi olânlarını istihkâm ve ahâlîsini itâ'at altına alarak Mısıra bir yeni eyâlet dahâ keşf ve ilhâkına dahî me'mûr olub hattı hükûmet-i Mısriyyeye böyle bir yeni eyâlet dahâ ilhâkına mûvaffak olur ise vâflîğinin kendüsine tevciyye olunacağı da mukarrer ve mev'ûd imiş.

Erbâb-ı zirâ'ate ehven fâ'izle akçe ikrâzı zımnında Avusturya ve Macar teba'asından ba'zı sarrâfâtın üç milyon lîrâ sermâye ile Der-Sa'âdetde bir bânka güşâdı için imtiyâz almış oldukları İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

(Zürrâ'a ucûz fâ'izle akçe ikrâz etmek Türkistanda zirâ'atin tevsî'ine hizmet dimekdir imdî keyfiyyet-i hakîkate bu niyet üzerine mebnî ise o hâlde şu mürüvvetlerinden dolâyı ecnebîlere teşekkür etmek lâzımdır lakin İstanbulda 'acabâ kangı zürrâ' ehven fi'âtle akçe istikrâzı zımnında bu bânkaya mürâca'at idecek şu hâle bakılırsa buna zürrâ' merci' gibi bir nâm virileceğine dövizce bir sarrâf kumpânyası dinilse dahâ münâsib olur ve o hâlde sarrâfân-ı mûmâ-ileyhim müstehak oldukları şükrâniyyete yine mazhar olmuş bulunur çünkü bu misillü kumpânyalar memleketde harekât ve mu'âmelât-ı tüccâriyyenin kesret(s.54/stn.1) cereyânını mûcebdir ki o memleket sekenesi için bu da şâyân-ı teşekkürdür.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Rusya Politikası

Rusya kıt'ası bir çok müddet şark taraflarından hücum iden Moğol Tatarlarının zir-i zabt ve esâretinde kâldıktan ve bir müddet dahî ekserîleri Polonyalıların yed-i istîlâsında bulunduktan sonra nihâyet 1613 sene-i milâdiyyesinde Romanof fâmiyasından Mihal nâm hükümdârın himmet ve gayretiyle öteden berü dukâlık gibi bir hâle tenzîl itmiş olân Moskof hükûmeti canlanarak yavaş yavaş dâ'ire-i hükûmeti tevsî' itmeğe başladığı zamân bunun dâ'imi'ş-şevke bir devlet olabilmesi için iktizâ iden tedâbîr-i taharri olundıkda gerek o zamâna kadar vukû' bulan ve gerek andan sonra serzede-i zuhûr olân hâlât delâletiyyle kıt'a-i mezkûrenin defe'âtle gördüğü tebeddülât-ı cesîme mahzâ bunun

Tatar ve Slav milletlerinden âzma bir çok kabâ'il ve akvâmın vatani olmasıyla akvâm-ı mezkûrenin her birinde yerleşmiş ve kökleşmiş olân hâkimiyet-i efkâr ve iddi'âsından ilerü geldiği anlâşılarak meşhûr Büyük Petro zamânından berü Rusya devleti zîr-i idâresinde bulunân akvâmın ihtilâf-ı efkârı ortadan kaldırılarak cümlesinin Moskof idilmesine çalışılmak politikası ele alınmıştır.

Devlet-i müşârün-ileyhânın şu politikası eğerçi büsbütün semeresiz kalmayûb Kazan ve Ejder Hân tarafları ahâlîsinden Gayr-i Müslim olân Tatarları hemen bi'l-külliyeye Moskof itdiği gibi ahâlî-i Müslimesinin dahî kütüb-i diniyelerini Rus matba'alarında basarak ve 'ulemâyı Moskof terbiyisiyle terbiyeye iderek şûrb-i müsîkirât-ı mübâh ve çâr hazretlerine muhâlif ve 'isyân pek büyük günâh olmakla berâber müşârün-ileyh hazretlerine kemâl-i mütâva'at ve inkıyâdı ve her ne dîn ve mezhebden olur ise olsun Rusya 'aleyhine harb iden millete karşı silâh tutmağı sûri ve ma'nevî müceb-i fevz û felâh tanıtılabilmiş ise de birisi derece-i nihâyede medenî ve diğeri mertebe-i gâyede bedevî olmasından dolâyı Lehlülerle Ural Dağları civârında mutavattın Tatarları öyle kolaylıkla Moskofluğa celb idemiyerek nihâyet bedeviyetleri hasebiyye ol-kadar ehemmiyetleri olmayan Tatarların ıslâh-ı ahvâlîni vakt-i merhûnına kadar bi't-tehîr Lehlüler kuvve-i cebriyye ile yola getürmeğe mecbûr olmuşıdi.

Bunun üzerine evvelâ Lehlülerden 'asbiyyet-i milliyelerinin devâmına çalışân kimseleri birer birer seyre nefî itmeğe ve mü'ahharen sırasıyla Lehlüleri tâbi' olduğu Katolik mezhebine Ortodoks mezhebi kilisesine tahvîl eylemeğe ve Leh mekteplerinden Leh lisânı üzerine yazılmış olân kitâbları kaldırub Rus kitâbları okutdurmağa ve Lehlüler kendi(stn.2) Lisân-ı mâder zâdlarıyla tekellüm itmekten men' ile Rus lisânıyla tekellüm itmelerini emr itmeğe ve'l-hâsıl millet-i merkûmenin 'asabiyyet-i milliyesini mahv etmek için ne yapmak lâzım ise yapmağa başlayub şu hâl bu güne kedar devâm itmekde bulunmuşıdır.

Ferd-i vâhidin bile cebren muhabbetini celb etmek nekadar müşkül ve müte'assır ise bir millet-i mağlûbeyi kuvve-i cebriyye ile millet-i gâlibeye ısındırmak andan bin kât ziyâde muhâl olduğundan Rusyanın şu teşebbüsü Lehlüleri Moskof etmek şöyle dursın bi'l-'akis Rusyadan dahâ ziyâde nefretlerini müceb olduğu der-kâr isede millet-i merkûmenin şimdiye kadâr Rusyaya karşı itdikleri ihtilâl ve mukâvemetlerde düçâr oldukları hezimetlerden başka ber-minvâl-i muharrer çekdikleri mezâlîm-i nâ-mütenâhiyyeden-nâsî kolları ve kanâdları kırılmış ve tâb û tûvânları kesilmiş olduğundan Rusya devleti bunları şu hâle getirdikten sonra şimdi

dahî ber-minvâl-i muharrer semt-i te'hîrde bıraktığı Tatarları yola getürmeğe Besmele Hân mübâşeret olmışdır.

İmdi bu bâbda birinci def'a olarak okuduğımız şey bu mes'eleyi ta'allukı olân bir hamiiyetkârın Der-Sa'âdetde rûz-nâme-i cerîde-i havâddis matba'asına virmiş olduğu varakanin hülâsası olarak gazete-i mezkûrın 1278 nümerolu nüshasında münderic bir benddir ki zîrinde münderic bir mütâla'a-i muhtasarasıyla berâber ber-vech-i âtî aynen derc olunır.

(Rusya)

Rusya devleti cânibinden Lehistan ahâlîsi hakkında icrâ idilen mu'âmele-i tazyikiyye misillü devlet-i müşârün-ileyhâ me'mûrları cânibinden Buhara hudûdı olân (Orenburg)da bulınân ahâlî-i müslime haklarında dahî mu'âmelat-ı gadriyye gösterilerek talebe-i 'ulûmın medreselerine pâpâsdan hevâceler konûb Rusya lisânınca ta'lîm itdirmek ve buna muvâffakat olunmadığı takdîrce haklarında te'dîbât-ı şedîde icrâ idileceği bildirilerek tahvîf idilmek ve mehâkim-i şer'iyyeye lisâna ve mu'âmelâta aşînâ olmayan adamlar ta'yîn ve ikâme eylemek misillü harekât ve Orenburgda ahâlî-i müslime tarafından mebâliğ-i kesîre sarf ve harcıyla binâ ve inşâ olınân ve mahkeme civârında bulınân câmi'-i şerîfin imâm ve hatibi olub bundan dört sene mukaddem vefât itmiş olân âdamın yerine kimsenin ta'yînine müsâ'ade olunmayub hidmetin mu'attal hâlde bırağıldığından ahâl-i müslime tarafından bu husûsa müsâ'ade olunmasına dâ'ir orada bulunân Cenerâle birkâç def'a istid'â virilmiş ise de kabûl itmeyüb ma'bed-i mezkûrın Kilise ittihâz olınacağı cevâbını virüb el-hâsıl bunlardan başka ahâlî-i müslimenin mâl ve emlâkını zabt ve gasb itmek ve İslâmdan ahz olunân süvâri 'askerine hayvânlarının yem ve yiyeceklerini bedenlerinden virdirmek güne hâlât-ı vukû'a getürölmekde olduğına dâ'ir matba'amıza bir kıt'a varaka gönderilmişdir.

(İnsâfsıza insâfı anlâtmak 'illet-i 'amâya mübtelâ olâna rengi göstermek gibi olduğundan ve-yâhûd Kazaka(stn.3) zarâfet öğretmek gibi olmasından bâlada muharrer tafsilata bir şey dinememekle iktifâ olundu)

Ey rûz-nâme vâkı'a senin didiğın gibi 'illet-i 'amâya mübtelâ olâna rengi ta'rîf için beyhûde sarf-ı evkât itmemek mukteza-yı hikmetdir lakin bu sûretdeki muktezayâta tevfiik-i hareket için tabî'at-i mülkiyye-yi mahv itmek gerek bu mümkün müdür revîş-i ifâdenden anlaşıldığı vechle sen bu bâbda hiçbir şey

söylememeği iltizâm itmiş olduğın hâlde bile yine tabî'at-ı mülkiyyen seni şu lafzan muhtasar ve ma'nâ-i mufassal 'ilâveciği derc eylemeğe mecbûr itmiştir.

Şu 'asr-ı medeniyette ebnâ-i zamân tabî'iyet-i mülkiyyenin tabî'at-ı hayvâniyyeye galebe itdiği i'tikâdıyla dünyâda medeniyet en aşâğı bir râddede iken sıhrıyyet ve dahâ sonraları sırasıyla kavmiyyet milliyyet ve kavânine tabî'iyet gibi vesîle-i ictimâ' ve irtibât ile tecemmü' ve yek-diğere irtibât itmiş olan insânların bu 'asırda râbıta-i celîle-i insâniyyetle irtibât itmesine ya'nî (insân) nâmıyla benâm olanları cümleten o nâm altında ictimâ' eylemesine muntazır oldukları hâlde insân fâmiyâsı hânesinin bir dâ'iresinde fâmiyâ halkının rızâ-i 'umûmıyyesine mugâyir esef-i iştiâl bir hâl-i zuhûr ider ise hasbe'l-insâniyye o hâle ta'allukı olması lâzım gelenler keyfiyyeti sükûtle nasıl geçişdirebilsinler.

Vâkı'â her devlet zîr-i destânını esâsi kânûn-ı medeniyet üzerine mebnî olmak icâb iden kânûn-ı siyâseti altında bulundurmağa ve o kânûnın tahdîd itdiği dâ'ireden taşra çıkânları icâbı mertebe tekdîr ve ta'zire me'zûndır lakin dîn ve mezhebin siyâset-i devliyyeye bir medhali olmadığı hâlde devletin ana müdâhale itmesinden lâzım gelsün.

Devlet-i 'Âliyye-i Osmâniyye ülkesinde bulunân Hanefi Şafi Maliki Hanbeli Şi'i Yezidi Harici Ortodoks Katolik Protestan Farmason Yahudi cümleten Osmânlı kânûnuna ve İngilterede Protestan Katolik Farmason Hindistandaki İslam Hristiyan Yahudi Mecusi İngiliz kânûnına ve Fransada kezalik Katolik Protestan Farmason Yahudi ve Cezayirde İslam Fransız kânûnuna tâbi'dirler 'acabâ bu devletlerden kangısı edyân ve mezâhib-i mezkûreden birisine müdâhale ideyorlar eğerce Rusyada bulunân ahâlînin İslamlığı ve Katolikliği devletin siyâsetine müdâhale ider bir sûrette ise ana diyecek yok.

Bu bâbda âsl ta'accüb ve istiğrâb olunacak şey Âsyânın Vustâ-i Şarkî taraflarından ta Hindistan hudûdlarına varıncaya kadar 'umûm-ı kabâ'il ve akvâm başlarını yâlin gafletden kaldırarak bir kere etrâfi temâşa ile 'âlemin hâlini anlamağa heves bile itmeyüb yalnız pister-i cehâletde yatdıkları yerde güç hâl ile görebildikleri Rusyanın vus'at-ı cesâmetine kapılarak 'umûmen otarafa temâyil göstermeleridir o heykel-i cesîmin mile'l-i mütemeddine 'inde ma'lûm olan tavır ve efkârını Buhara kıt'asından yakında alacakları numûne üzerine kabâ'il ve akvâm-ı mezkûre dahî anlayacaklarsa da ne çâre ki o zamân kendüleri dahî Buhanın şimdiki hâlini kesb itmiş bulunacaklar da iş işden geçmiş olacak...

Sayı: 28

Tarih: 17 Ramâzanü'l-mübâreke 1286/ 9 Kânûn-ı Evvel 1285

s.55/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basra sancâğı muhâsebecisi Selim Efendinin vukû'-ı infisâline mebnî dâr-üş-şûrâ-yı 'askeri mazbata odası hülafâ-i mütehâyyizatından rıf'atlü Tahir Efendi Basra muhâsebecisi ta'yîn buyurulmuşdur.

Dicle ve Fırat Nehirlerinin keşf ve tathîrî emrinde istihdâm ve isti'mâl olunmak üzere mübâyâ'a olunân iki kıt'a küçük vapûrlardan Hadba nâmında olân bir kıt'ası vâsıl olduğu gibi Şehbâ nâmında olân diğerk bir kıt'ası dahî geçen Cum'a günü Bağdada muvâsalat eylemiştir.

Bu vapûrlar eğerçi gayet küçük ve ancak üç dört tonâ yüke mütehammil şeyler isede Dicle ve Fırat Nehirlerinin ne cesâmetde sefâîn yüzdürebileceği el-ân lâyıkiyla ta'yîn ve tahkik itmemiş olduğundan şimdiyye kadar idilen iskândîl ve keşiflerle hâsıl olân ma'lûmât gayr-i tâmmeye üzerine öyle yüz yüzelli tonluk büyücek sefâîni birdenbir işletdirivirmek her hâlde mahzûrdan sâlim olamayacağı bedîhî bulunmağla bunlar şimdilik kılâğûz süratinde ve iktizâ iden mahallerin keşf ve tathîrî emrinde kullanılacağı gibi seyr û hareketleri mesârifinin kılletinden-nâşî sevâhilde kâ'in livâ ve kazâlara posta götürüb getirmeğe ve iktizâ ider ise nehir karagolı işinde dahî istihdâm olunmağa sâlih olmağla bunların hüsn-i istihdâmı emrinde müşâhede olunacak fevâ'id-i seyr û hareketleri hâlinde idilecek mesârife baliğân ma-bel' tekâbül ideceğine mebnî öteden berü teymûrhâne fabrikası yanında mu'attal durmakta bulınân büyük bir sandâlin bi't-ta'mîr teymûrhâne-i mezkûrda sekiz on bargîr kuvvetinde bir makine yapılarak mezkûr sandâl derûnına vaz' ile anın dahî Hadba ve Şehba misillü işe yarar bir âlet-i müfide hey'etine vaz' olunması kararlaştırılarak iktizâsının icrâsına teşebbüs olunmuş ve mesmû'umuza göre işbu küçük vapûrların bi't-teksîr mikdâr-ı matlûbe îsâli mukarrer olmağla şimdilik dahâ bir kıt'ası Avrupaya sipâriş olunmak üzere bulunmuşdur.

Basra ile Süveyş arasında işletdirilmek üzere(stn.3) Londradan mübâyâ'a olunduğı 10 nümerolu gazetemizde beyân olınân Babil nâm vapûr derûnında zirâ'at ve fabrika ve matba'aya müte'allik İngiltereden mübâyâ'a olınmış bir haylî edevât ve makinelerle yiğirmi beş otuz bargîr kuvvetlerinde iki kıt'a dahî nehir vapûrî olduğu hâlde Basraya müteveccîhen bundan bir ay mukaddem Londradan hareket iderek

yolda bulunduğu ve yine Basra Körfezinde işledilmek üzere mübâya'a olinân Asur nâmında diğeri bir büyük vapûrın dahî Maltaya erişmiş idüğü işidilmiştir.

İnşa olunmakta bulunân gurebâ hastahânesi için Basra nakibû fazîletlü Seyyid Abdurrahman Efendi tarafından iki bin ve mahdûmi fazîletlü Seyyid Muhammed Said Efendi ile Müfti Fazîletlü Seyyid Abdurrezzak Efendi tarafından dahî biner gurûş i'âne idildiği Basradan yazılmış ve fâ'idesi 'umûma 'â'id olân bu gibi şeylere hizmet ve i'âne itmek vatanperverlik eserî olmağla mûmâ-ileyhim dahî şu i'ânelerinden dolâyı isimleri vatanperverân cerîdesine kayd itmişlerdir.

Ormân ve numûne çiftliği müfettişî Bijonofski Efendi tarafından virilen varakanın tercümesidir.

Memleketin servet ve sâ mânî mütâbi'inden birincisi zirâ'at olub geçende Zevra' gazetesini dahî ihtiyâcın derecâtını ta'yîn itdikden sonra bunu havâyic-i beşeriyyenin sâ'ir tarik-i tesviyyesine takdîm iderek ol-bâbda bendler derc itmeğe başlaması zirâ'ata olân ta'allukumuz hasebiyle bu husûsda tarafımızdan dahî hizmet ve mu'âvenet olunmasını icâb eylediğinden birinci def'a olmak üzere işbu varakayı terkîm ve irsâl eyledim.

Havâlî-i Irakiyyede zirâ'atın terekkiyyâtını te'mîn idecek şey zür râ'ın bu bâbda olân ârzû-yı mahsûs-ı tâmmıyla berâber zirâ'at ve fellâhat hakkında olân 'ameliyyâtın yek-diğeri bi'l-müsâbaka icrâsından 'ibâret olub bizim dahî matlab ve maksudumuz şu esâs üzerine mebnî olmağla havâlî-i mezkûrede ekincilik ve bağçivânlık ve-l-hâsıl her dürlü rençberlik ile iştigâl iden kimselerin nazar-ı gayret ve dikkatlerini da'vet eyleyeceğimiz husûsât üzerine kendilerince dahî iktizâ iden tecrübelerin icrâsıyla (stn.3) temettü' ve istifâdelerini mûceb olacak husûsâtı araştıracaklarına ya'nî ideceğimiz vesâyâ-yı semeresiz bırakmayacaklarına i'timâd ve bi'l-'akis bu husûsda yek-diğeri rekâbetle çalışmadıkları sûrette ârzû ve vesâyâ-yı vâkı'amızın bûsübütün semeresiz kâlan senede pek âz bir te'sîrî olacağını ihtâr ideriz.

Ey ahâlî-i Irak hak-te'âlanın sizî iskân eylediği arâzî vaktiyle sizî besledikten sonra ahâlîsi zirâ'at ve san'atları yüzünden hâsıl itdikleri mahsûlâtın fazlasını memâlik-i ba'ideye göndermekde iken hayfâ ki bu günki günde cehâlet ve ihmâl seyvi'âtiyle 'âdetâ arâzî-i şora hâlini kesb itmiş olmasını bir kere nazar-ı dikkat ve im'ânınızdan geçirmenizi ricâ iderim.

Size açıktan beyân idelim ki zirâ‘atınızı ıslâh itmeyerek şu hâlde kaldığımız müddetce fakr û vifâkadan kurtulmak şöyle dursun ihtiyâc ve fakrınız günden güne müzdâd olacaktır ve böyle bir cehâlet-i dâ‘imenin taht-ı tazyîkinde bulundıkça zirâ‘atı size nisbetle biraz dahâ yolunda olarak sizden ziyâde mahsûl alanların dâ‘imâ muhtâcî olacaksınız şu dediğimiz birâz ağırca düşdi ise ‘affûnınızı ricâ iderim çünkü kelâmın burâya intikâlî ihtiyârî olmayûb belki sizi şâhrâh-ı sa‘âdet ve selâmetde hırâmân görmek ârzûsı ile terakkiyât için derûnımızda câygîr olân hasret ve muhabbetin icbâr ve ilcâsıdır.

Şimdiki vusûlimizden dahâ esâslı ve fâ‘idalı olub sizce henüz mechûl gibi bir hâlde bulunmasından-nâşî gazeteye derc ideceğimiz bendlerle ta‘rîf ve tefhîmini ârzû eylediğimiz usûl-i zirâ‘atı nazargâhınıza vaz‘ itmezden zirâ‘atınızı günden güne nazar-ı ehemmiyeti celb edecek bir hâlde koymakda bulunân usûl-i hâliyyenin derecâtını göstermek ister ve bu bâbda gün çiçeğini misâl tutarak işbu varakanızda andan bahs eylemek isteriz âmmâ kangî gün çiçeği şu “biz bundan ne fâ‘ide hâsıl ideceğiz” deyü sû‘âl ideceğiniz ma‘lûm olân hakîr çiçek.

Evet biz de sû‘âl ider ve “bağçelerde su mecrâları kenârlarına ve şurâya burâya ekilerek uzâyûb gitdiği (s.56/stn.1) müşâhede olinân mezkûr gün çiçeğinden ne fâ‘ide görürsünüz.” diriz bu sû‘âle şimdiki usûl ve ma‘lûmâtınız ile ne cevâb virirsiniz şübhe yoğ ki bu çiçekden bağçelerin sâha-i bedd manzarasını mümkün mertebe tezyîn etmekden başka hiçbir fâ‘ide görmezsiniz imdî lütfen birâz dikkat idiniz de bizim ta‘rîf ideceğimiz usûl üzere hareket ve mu‘âmele olındığı takdîrde bu hakîr sarı çiçeğin ne kadar ehemmiyet virilecek bir şey olduğunu kendiniz teslim ve i‘tirâf eyleyiniz.

Evvelâ ma‘lûm ve mücerriddir ki işbu gün çiçeği ekildiği mahallin havâsını tashîh ve bâ-husûs batâklık yerlerin ‘ile’l-i mütenevvi‘a hudûsını müstelzim olân râyihasını mahv eyler dânelerinden a‘lâ yağ çıkarılûr tâvuk beslemeğe pek ziyâde yarâr ki tâvuk ve emsâli onun için cân virir dâneleri kabûğundan ayrılırsa özi pirinc ve bulgur yerini tutub hamır yimeği ve şorbâda isti‘mâl olunır dâneler kavrulub ba‘zı bahârât kârışdırılır ise çûkûlâtuya mu‘âdil bir şey olur çiçek açılmazdan mukaddem goncası sebze gibi ekl olınûr ve lezzeti dahî enginâr lezzetine müşâbihdir kemâliyye açılmış çiçeği inek ve öküz gibi hayvânâtın tagaddîsine pek ziyâde sâlihtir ve çiçek kaynadılıb andan hâsıl olân galîz ve yağlı bir su dişleri sallanân ineklere virilse dişlerini der-‘akab pekleştirir sâpı iktizâsına göre odun yirine ihrâk ve isti‘mâl olınûr dânelerin kabûğundan kabâ kâğıd ve sâpının özinden yâzı kâğıdı i‘mâl olunır Çinliler

işbu gün çiçeğinin sâpında olân lifden ipek gibi gâyet ince ve latîf bir şey yaparlar ki gâyet makbûl ve bahâsı dahî ipeğe mu‘âdildir ve-l-hâsıl işbu çiçeğin her şey’i müfid ve sizin dikkat-i mahsûsanızı celebe müsa‘iddir.

1865 sene-i mîlâdiyyesinde Rusya zürrâ‘ı Prusyaya elli milyon kantâr gün çiçeği dânesi çıkarmışlardır ki bahâsı otuz sekiz milyon gurûş ider Rusyada gün çiçeği zirâ‘atı bu derece ilerü giderek bir senede elli milyon kantâr dânenin yalnız Prusyaya ihrâc olunduğı nazar-ı istigrâbı celb itmesin belki toprâkları işbu çiçeği yetiştirmeğe fevk-al-matlûb müsa‘id olân Irak ahâlîsi zirâ‘atlarını yolına koyarak şu hakîr çiçekden bu kadar istifâde iden Rus zürrâ‘ına imtisâl itmezler ise buna ta‘accüb ve tâ’assuf olunur.

Bundan sonra işbu gün çiçeğinin hâsıl olacağı toprağın keyfiyyet-i tımârından ve tohumun nasıl ekileceğinden ve husûli hâlinde ne vech ile mu‘âmele olunub mahsûlin iktitâfindan sonra dânesi ne yoldâ muhâfaza olunmak lâzım geleceğinden bahs ideceğiz.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Rusya

Arâl Denizinin şimâl ve şark taraflarında meskûn(stn.2) Kirkis kabâ‘ilinin Rusyaya karşı i‘lân-ı isyân eylediğini 6 nümerolu nüshamızda beyân eylediğimiz sırada kabâ‘il-i mezkûrenin cesâmetine nazarla ekser gazeteler zikr olınân ‘isyânın büyüyüb Rusyayı haylîden hayli işgâl ideceğini tahmîn itmekde iseler de devlet-i müşârün-ileyhânın teşebbüs itdiği tedâbîr semeresiyle ihtilâl-i mezkûrın az vaktde öni alınacağını beyân eylemişdik.

Ancak o vaktten berü mütâla‘a güzârımız olân evrâk-ı havâddisin şu mes’eleye dâ’ir virdikleri havâddis bu mâddeye dâ’ir o zamân bizim itdiğimiz tahmînin yânlış ve ‘isyâna ehemmiyyet viren gazetelerin efkârı musîb olduğunu isbât itmekden-nâşâ şimdi keyfiyyetin bu cihetini i‘tirâfla berâber işin ne derecede bulunduğunu beyân itmek lâzım gelmiş ise de evvel emir de mezkûr Kirkisler hakkında bir ma‘lûmât-ı mücmele i‘tâsı tensîb ve tasvîb olunmuşdır.

İşbu Kirkisler büyük kabîle orta kabîle küçük kabîle nâmlarıyla üç büyük ‘aşîrete münkasım ve işbu ‘aşîretler dahî beheri üçer binden beşer bine kadar çâdırı müştemil ve (Sultân) ‘unvânlı rü’esâsının emir ve irâdelerine tâbi‘ küçük küçük akvâma mütecezzi olub geşt ü güzâr itdikleri mahal ise ber-minvâl-i muharrer Aral Denizinin şimâl ve şark taraflarında olmağla bunların Aral Dağlarından çıkûb Bahr-i

Hazara mansab olân Aral Nehrinden bed' ile ta Çin hudûdlarına doğru muntehi olân arâzîsi Rusyanın gerek Avrupa ve gerek Sibirya kıt'alarıyla Âsyâ-yı Vustâdan şimdi elinde bulunân Buhara ve havâlisi beyninde hadd-i fâsıl ve kât'adır ahâlî-i merkûmenin aplebi ve belki hemen kâffesî İslâm dînî ile mütedeyyin ve gâyet cesûr ve şeca'âtlû olûb âvcılık ve otlakçılık medâr-ı ta'ayyüşleri ise de ekser vaktde çâpûlcılıkta dahî bulunurlar.

Rusya İmparâtoru meşhûr Büyük Petro kabâ'il-i mezkûreyi ra'iyet altına almağa çok sa'y itmiş ve defa'âtle muhârebeler dahî eylemiş idiyse de Kirkislerin şecâ'at ve besâlet-i fevk-al-'âdelerinden ve emr-i harbde olân ma'lûmât tammelerinden-nâşî olamamış idi ancak Kirkisler o vakt gördükleri sademât üzerine 1731 sene-i milâdiyyesinde ve Ana nâm imparâtorîçe zamân-ı idâresinde ârtık mukâvemet kâdir olamıyarak küçük kabîle orta kabîle nâm iki 'aşîret târîh-i mezkûrda Rusya ra'iyeti altına girdiği gibi büyük kabîle dahî 1819 senesinde ötekilerin hâlini kesb eylemiştir ki Rusya için Âsyâ-yı Vustâ ve Buhara taraflarına bu târîhden sonra yol açılmışdır.

Rusya devletinin esâs politikası iktizâsınca kabâ'il-i mezkûre bu seneye kadar kemâ fî's-sâbık re'islerinin hükm ve idâreleriyle idâre olına gelerek güyâ Rusya ra'iyeti altına girmeyüb henüz hürriyyet ve istiklâlleri bâkî gibi bir hâlde bulunmuşlarsa da devlet-i müşârün-ileyhâ ordûsı bunların hudûdını âşûb Buhara taraflarına yürüdüğü gibi artık Kirkislerin ayâğı suya ererek kendülerinin Rus ra'iyesi 'add olunduğunu ve memleketleri vesâtetleriyle Buhara taraflarında harekât-i 'askeriyye icrâ(stn.3) idilmekde bulunduğunu görerek cümlesini birden i'âde-i hürriyyet ve istiklâllerine kıyâm itmişler ve şimdiye kadar üzerlerine sevk olınân firka-i 'askeriyyeye mukâbele ve mukâvemet göstermekde devâm eylemişlerdir .

Geçen bu hafta mutâla'a güzârımız olân Avrupa ve İstanbul gazeteleri yine Kirkisler ile Rus 'askeri beyninde vâki' olân muhârebâtın tafsîlâtını müştemil olûb tafsîlât-ı mezkûre hulâsasından muhârebât-ı mezkûrenin ekserisinde galebe muzafferiyat Kirkisler tarafında kâldığı anlâşılmakda olmasıyla zikr olınân benddlerden münâsiblerinin tercime ve gazetemizde dercî okuyânlarca dahâ ziyâde ma'lûmâtı müceb olacağı der-kâr ise de asl-ı matlab û maksad mes'elenin ne merkezde bulunduğu icmâlen beyân iderek ol-kadar tafsîlâtle itâle-i makâle gazetemizin hacmî müsâ'id olmadığına ve Terakki gazetesinin hulâsatü'l-hulâsa

olarak derc eylediği bir bend bu mes'elenin mizânı mesâbesinde bulunduğuna mebnî zarûrî anın derciyle iktifâ olundu.

Rusya hükûmeti 'aleyhinde 'isyân iden (Kırgız) kabîlesi üzerine sevk olınân 'askerin kûmândanı Ceneral Kofani erbâb-ı 'isyân Taşkendde muhâsara itmiş ve kabîle-i merkûme Hayva Hanın teşvîk ve tahrîkiyle i'âde-i istiklâl dâ'iyyesine bir kat dahâ takviyyet virerek (Orenburg) dan ilerüde Rusya hükûmeti hemen bi'l-küllîye lağv olmak derecelerine gelmiş olduğu Moskavadan alınan haberlerdendir. (Terakki)

Âsyâ-yi vustâ ya'nî Buhara taraflarında bulunân ordû ile dahî muhâbere munkadî' olmuş idüğü diğer gazeteler rivâyetindedir.

Geçen bin sekiz yüz altmış sekiz senesi Şehr-i Nisânın on sekizinci günü Brezilyada kâ'in Vilarika nâm mahalde iki nefer mahkûmın i'dâm olunacağı haber alındığı üzerine (Doktor Lorenzuvayi Farmo) nâm zât kuvve-i elektrikiyyenin ba'zı havâssını zikr olınân mahkûmların üzerinde tecrîbe itmek için ruhsat tahsîl eyledikten sonra i'dâm idilecek mahalle şâkirdânından biriyle giderek mahkûmların ser-i maktû'alarını düşer düşmez birini alûb ve cesedi dahî mahsûsen ihzâr idilmiş bir yatâk üzerine yâtırarak boynının üzerine vaz' idüb edevât-ı mahsûse vâsıtasıyla iyüce tutdırdıktan sonra göğsünden ve boynundan seyyâle-i elektrikiyyeyi icrâ itdirmiş olduğundan tecârib-i sâbika misillü maktûlin hayâtı i'âde olunarak teneffüse başlamış ve iki sâ'at mürûrına kadar nefes devâm iderek ve nabızları yerine gelerek el-hâsıl yetmiş iki sâ'at sonra kesilen mahallin işlendiği kemâl-i ta'accüble müsâhede olunmuşdur üç gün sonra nefes alınmak yolunda bulunduğundan seyyâl-i elektrikiyye icrâsından sarf-ı nazarla mâyi' muğaddîlerin âlât vâsıtasıyla mi'deye îsâl olundırarak üç aya karib müddetde kesilen mahaller büsbütün kesb-i irtibâd idüb vücûdda hareket gitdikçe hâsıl olmağla yedî buçuk ay mürûrında maktûl yalnız boynının derilerinde birâz sertlik ile â'zâsında za'îflik his itdiği hâlde ayâğa kalkûb yürümeğe başlamış idüğünü Amerika Tıbb gazeteleri yazmışdır. (Rûz-nâme-i Cerîde)

Sayı: 29

Tarih: 24 Ramâzanü'l-mübârek 1286/ 16 Kânûn-ı Evvel 1285

s.57/stn.1

(İ'lân-ı Mahsûs)

Gazetemizin otuzuncu nûmerosının çıkacağı Salı günü bayrâm-ı şerîfe tesâdüf idüb bayrâm günleri her yer dâ'ire-i ta'dîl eylediği misillü matba'aların dahî tâ'dîl itmesi mu'tâd olduğundan gelecek hafta gazete çıkarılamıyacağını müşterilerimize i'lân ideriz.

(Mevâd-ı Husûsiyye)

Geçende Bağdad Vilâyeti mektûbcülüğine ta'yîn buyurılmış olan Girit Vilâyeti mektûb-ı mu'âvini sâbık 'izzetlü Saib Beyefendi geçen Pazar günü Bağdada muvâsalat etmişlerdir.

Plân nâ'ibi sabık mekremetlü Muhammed Mazhar Efendi Bağdad Sancâğı niyâbet-i şer'iyyesine ta'yîn buyurılmış ve kendüleri geçen gün mahall-i me'mûriyyetlerine muvâsalat eylemiştir.

Müddet-i mu'ayyine-i nizâmiyyelerini bi'l-îfâ istibdâlen sınıf-ı redîfe nakl olan efrâd-ı 'askeriyeden mü'ahharen yine hizmet-i nizâmiyyede bulunmak ârzûsıyla terk-i tezkere idenler ile teba'-i devlet-i 'aliyye efrâdından gönüllü olarak silk-i celîl-i 'askeriyye kayd-ı kabûllerini istid'â eyleyenlerin tesrî' mu'âmelâtı zımnında bundan böyle terk-i tezkere idüb 'askere girmek isteyenler her hangi alây ve tâbûra yazılmalarını isterler ise doğrudan doğruya buldukları mahallin 'asker kûmândan ve zâbitânına bi'l-mürâca'a kûmândan ve zâbitân mûmâ-ileyhim dahî ol-şâhsı hemen alây tabîbine mu'âyylene itirdikden ve 'ale'l-usûl hâl ve şânı lâzım gelenlerden bi't-tahkîk avsâf-ı matlûbede bulunduğu takdîrde Şâhâdet-nâme ve tahkîkât mazbatası alındıktan sonra 'ilm ve haberleri vürûdına bakılmayub hemen jurnâllerine idhâliyye hangi târîhde idhâl-i jurnâl olundıklarının derciyle inhâsı yazılarak 'âdî varaka üzerine yazılmış olan istid'âsıyla berâber ordûca icrâ-i mu'âmelesi zımnında mazbata ve şehâded-nâme ve redîf tezkerelerinin merkeze gönderilmesi ve gönüllü yazılacakların dahî kezalik tıbben mu'âyynesıyla sinnen ve cismen hizmet-i 'askeriyyeye yârâr olduğına dâ'ir şehâded-nâmeleri ve gönüllüler hakkında olan nizâm-nâmeye tadbîkân hâll ü şânı bi'l-etrâf tahkîk olunarak mahall-i meclisi tarafından mazbatası alınarak yine ârzû eylediği alây ve tâbûra(stn.2)

ba'de'l-kayd mezkûr şehâded-nâme ve mazbatanın 'askere kaydına dâ'ir bendinden 'âdî varaka üzerine alınacak istid'â varakasının jurnâla idhâli târîhinin derciyle yâzılacak inhâya leffen merkez-i ordûya irsâl olunması kâ'ide-i itthâz kılınmağla ba'de-zîn usûl-i mezkûreye ri'âyet eylemeleri zımnında keyfiyyet-i merkez ve mevâki'de bulınân kûmândan ve zâbitân-ı 'askeriyyeye ve buraları ma'lûm olmak ve herkese tebliğ ve i'lân kılınmak üzere elviyye-i mülhaka mutasarrıflarına res'men iş'âr olunduğı misillü karâr-ı mezkûr cümlenin ma'lûmı olmak üzere gazetemize dahî derc ile i'lân olunûr.

Horasan kâ'im-makâmı esbak rıf'atlü Sırrı Efendi Dileym ve Bağdad sancâğı merkez müdâvimlerinden Abdullah Efendi Horasan kâ'im-makâmı ta'yîn buyurulmuşlardır.

Umûr-i Ecnebiyye müdiri 'izzetlü Hamdi Bey Efendi geçen gün İmâm-ı Â'zam kapûsının hâricinde ve karântina hâne civârında mührini zâyi' itmiş olduğundan ve bu mühirle ne deyn senedi ve ne de sâ'ir güne evrâk-ı memhûr olmadığından işbu mühirle memhûr olarak bir kimse tarafından sened ve evrâk-ı sâ'ire izhâr ve ibrâz olunur ise kabûl olunmayacağını ve her kim mühri bulûb kendüsine getirür ise mukâbilinde iktizâsı vech ile ikrâmdan girü durulmayacağını mûmâ-ileyh i'lân ider.

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Serdâr-ı Ekrem devletlü rı'fatlü Ömer Pâşâ hazretleri bir iki haftadan berü nâ-mizâc olûb mizâcsızlığı ise sinlerinin kemâliyye berâber saltanat-ı seniyyenin hidemât-ı celîlesi uğrında bezl ve bîdiriğ buyura geldikleri sa'yu himmet ve ictihâd ve gayretin ve bu sırada gördikleri meşâkk-ı seferin ta'b û rencinden ilerü gelme bir şey olduğına mebnî hidemât-ı celîlesinin mükâfâtı olarak kendülerine ser 'askerlik ma'âş ve ta'yînâtı tahsîsiyye husûl-i (stn.3)istirâhatleri ve bununla berâber muhâm-ı saltanat-ı seniyyede kendülerinin dahî re'yi rizîn ve metînleri munzam olmak için mecâlis-i 'âliyye-ye de devâm ve me'mûriyyetleri husûslarına irâde-i seniyye-i hazret-i veliyy-ün ni'amî şeref muta'allik buyurulmuş ve başına birin serdâr-ı müşârün-ileyh hazretlerinin kûmânda itmekde oldukları birinci ordû-yı hümâyûn kûmândanlığına devletlü İzzet Pâşâ hazretleri nasb ve ta'yîn buyurulmuşdır.

Rûz-nâme-i cerîde-i havâddisde görülen bir bend me'âline nazaran saltanat-ı seniyye-i Osmâniyye bu kere dahî Amerikada kâ'in İспенkfil nâm fabrikadan altmış bin 'aded nev icâd tüfenk mübâya'a buyurmuş ve bunlarla berâber şimdiyye kadar gerek Avrupadan ve gerek Amerikadan mübâya'a olınân tüfenklerin yekûnı ikiyüz seksen dokuz bine bâliğ olmuştur.

 'Asâkir-i zabtiyyenin rovelver tabâncaları ile teslîh olunması kararlaştırılmış idüğünü Mümeyyiz nâm gazete ifâde İdeyor.

 Ba'zı gazetelerin rivâyetine göre Rusya İmparâtoru haşmetlü Aleksandır hazretleri dahî Fransa imparâtorîçesi ve Avusturya İmparâtoru ve sâ'ir düvel-i müttefîka mütehâbe hükümdâr fâmiyâları â'zâsı misillü gelecek evvel bahârda Der-Sa'âdete gelerek zât-ı hazret-i Pâdişâhîyi ziyâret itdikten sonra arâzî-i mukaddeseyi seyâhat eyleyecekler imiş.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCİYYE

Âsyâ Politikası

Müferihi'l-kulûb nâm Hindistan gazetesinden naklen 8 nümerolu nüshamıza derc olınân bir bendde Buhara hâkiminin büyük oğlu pederinin Rusya ile itdiği müsâlaha ve mukâveleyyi kabûl itmeyerek hem müsâlaha-i mezkûra ve hem de pederi 'aleyhine kıyâm itmiş ise de Rusya 'askeri tarafından düçâr olduğu ma'lûbiyyet üzerine Sibir taraflarına doğru ric'at eylemiş idüğü beyân olunmuş idi. (s.58/stn.1) Bu kere reside-i nazar-ı mutâla'amız olân Dürbün gazetesinin sâ'ir Hindistan gazetelerinden naklen virdiği havâddise nazaran şehzâde-i müşârün-ileyh Buharanın kilim ve kâliçe misillü tuhaf ve nâdir eşyâsından kırk deve yüki mikdârı hediye ile Kâbil emîri Şir Ali Hân nezdine gelerek Afganistanın münâsib bir mahallinde bir müddet arâm ve ikâmeti istid'â itmiş olmakdan-nâşî emîr-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından dahî gerek şehzâdenin ve gerek ma'ıyyeti halkın ikâmeti için Kâbil civârında vâki' kal'a-i Kazı Hân tahliyye ve tahsîs olunmuştur.

Şehzâde-i müşârün-ileyh hazretleri ile'l-ân pederine ve pederinden dolayı Rusyaya muhâlefetde sâbit kadem olûb hattı Buhara ahâlîsinin âglebî ve belki cümlesi müşârün-ileyhin şevket ve besâletini i'tirâfla kendüsini kendülerine imâm ve pişvâ-i mezheb 'add itmelerinden-nâşî muhâlifin 'aleyhine muhârebeden dahî 'âcz olmâmış ise de Rusya ordûsı gibi muntazam bir 'askere karşı mukâvemet idebilmek

içün iktizâ iden mühimmât-ı harbiyyenin fikdânı ve mühimmât-ı mezkûrenin kendü geşt ü güzâr itdiği mahallerden tedârik olunmasının ‘adem-i imkânı mülâbesesiyle dahâ mukaddemâ Hindistan hükûmetine bir mektûb terkîm ve takdîm iderek bu bâbda İngilterenin mu‘âvenetine mürâca‘at eylediği misillü bu kere Kâbilde mukîm İngiliz ser-kârı ‘Atâ Muhammed Hâna dahî keyfiyeti açarak pederine ve İngiliz hükûmetinin politika ‘adûsı olân Rusyaya mukâvemet için İngilterenin yardımına muhtâc olduğunu bildirmiş ve keyfiyet mûmâ-ileyh ‘Atâ Muhammed Hân tarafından dahî Kalkütaya beyân ve iş‘âr kılınmıştır.

Şehzâde-i müşârün-ileyhin şu mürâca‘at ve ber-minvâl-i muharrer ve Kâbil civârında müsâfereti bu hafta okuduğumuz Avrupa gazetelerinde dahî münderic olûb egerçi Hind hükûmetinden istid‘â itdiği mu‘âvenete mazhar olûb olmadığına dâ‘ir ne Hint ve ne de Avrupa gazetelerinde henüz bir işâret görülememiş ise de ingilternin Âsyâ-yı Vustâca ittihâz itmiş olduğu politikanın esâsı Rusyayı o tarâflarda ilerülemekden men‘ itmek olmasıyla ve bu ise gerek Afgan hâkimi Şir Ali Hân ve gerek şehzâde-i müşârün-ileyh gibi devlet-i müşârün-ileyhâya karşû durabilmesi me‘mûl olân küberâ-yı teyîde mütevakkıf bulunmasıyla Afganisdana her vechle i‘ânenen girü durmadığı gibi şehzâde-i müşârün-ileyhin dahî istid‘âsını is‘âf ideceği me‘mûl ve bâ-husûs Buhara hâkiminin bu kere Afgan hudûdına gelmesiyle Hind hükûmetinin yeni bir telâşeye düşmesi dahî bu ümîdi mü‘eyyedir.

Buhara hâkiminin Afgan hudûdında bulunması bahsine gelince Bombayda tab‘ ve neşr olınân (Bombay Gazet) nâm İngiliz gazetesinden naklen Dayli News gazetesinin itdiği rivâyete göre hâkim müşârün-ileyh hazretleri şimdi ma‘iyyeti ‘askeriyle Türkistan hudûdlarında bulunub Emir Şir Ali Hânın o tarâflarda bulunan âdamlarından gelen haberlere göre müşârün-ileyh hazretlerinin etvâr ve harekâtından Rusya ordûsı ve Şir Ali Hân hüsemâsının tarafdârları mu‘âvenet ve müzâheretleriyle Afganisdana hücum itmek ‘azminde bulunduğu ma‘lûm ve âşikâr ise de zikr olınân (stn.2) hücumu kendüsine zıt ve muhâlif bulınân müşârün-ileyh büyük oğlını der-dest itmek husûsını vesîle ittihâz olınacaktır yohsa açıktan açığa bir Rus kûmândanı ve müşârün-ileyh Şir Ali Hân hüsemâsının müttefik ve tarafdârı gibi mücerred kişver küşâlık iddi‘âsıyla mı Afgan hudûdını aşacaktır burası henüz mukarrer ve ma‘lûm değil imiş.

(Mütâla‘a)

Mevki‘-i vukû‘âtın der-kâr olân ba‘dî ve oralardan havâddis-i âhız için iktizâ iden vesâ‘ilin fikdânı mülâbesesiyye Hindistan gazeteleri gelüb giden yolcu ve tüccâr vesâ‘irenin her itdiği rivâyâtı muhâkemeli muhâkemesiz yazmakda olduklarından bizce rivâyât-ı mezkûrenin cümlesini ‘aynen tercüme ve derc eylemek mes‘eleyi hiçbir hükm çıkârlamayacak bir sûrete koymak demek olmağla sıhhat ‘adem-i sıhhati meşkûk olân ehemmiyetsiz tafsilâtdan sarf-ı nazar iderek fakat Hindistan ve Avrupa ve ba‘zı İstanbul gazetelerinden mütâla‘a güzârımız olânları yek-diğeriyye ba‘de‘t-tatbîk karîn-i sıhhat gördüğümüz şu husûsâtı yazdık.

Husûsât-ı meşrûhanın mutâla‘asından ma‘lûm olacağı vech ile Afganistan taht-ı hükûmeti heveskârlarının bir vaktten berü pârlatmış oldukları âteş-i harb ü cidâlin bu kere pek fenâ bir sûretle şerâre endâz işti‘âl olacağı meydânda ise de hüsemâsına karşı Şir Ali Hânın ve Şir Ali Hâna karşı hüsemâsının te‘yîdi zımında öteden berü İngiltere ve Rusya devletlerinin (Güyâ) gizlice olarak itdikleri yardımlar bu kere açığa urmuş ve bu güriildi esnâsında Afganistandan birâz mahalleri yine İran hudûdı dâ‘iresine idhâl itmek ‘azmiyye İran devleti dahî işe parmak sokmağa başlamış olması zikr olınân âteş-i cidâlden bir veyâ birkâç şerârenin işbu düvel-i selâse tâmına sıçrâyarak muhârebe muhârebe-i dâhiliyye renginde iken Hint Afgan Türkisdan Rusya ve İran beyninde bir muhârebe-i ‘umûmiyye-i devliyye sûreti kesb itmesini icâb ideceği bilâ mülâhaza hükm olunabilir.

Şu hâle göre mes‘elenin âsıl nazar-ı mülâhazasını celb idecek ciheti şu vak‘ada hangi tarafın kârlı çıkacağı mâddesinden ‘ibâret kâlûb reviş-i mes‘eleden anlaşıldığı vech ile öyle bir hâl vukû‘unda Hindistan ve Afgan ve Buharanın bir kısmı bir tarafda ve Rusya ve İran Buharanın kezalik yarısı ve diğer cânibde kalacağından şu iki tarafın hemen yek-diğerine müsâvî olân kuvvet ve iktidârı müvâzene olunır ise buna şimdilik hiçbir hükm virilemezde eğerçi Hindistan hükûmeti (ya‘ni İngiliz devleti) bizim görüb bilemeyeceğimiz derecede bir mahzûr görür ve o mahzûr Afganistanı ve birâz dahâ ehemmiyetlice ise belki de Hindistanı fedâ derecesine kadar kendüsünü icbâr ider de mes‘eleden elini çekerse o hâlde gayret yalnız Afgan Şâhı Şir Ali Hâna kalûb hâl-bu-ki müşârün-ileyh şimdiyye kadâr yalnız kendü hüsemâsına bile mukâvemet idememekte olduğına ve Buhara şehzâdesi ise mühimmât-ı harbiyye kendüsüne yardım olununca o dahî harbden ‘âcz (stn.3) kalacağına mebnî İran ile Rusya ve Buhara Şâhının bilâ-mâni‘ velâ-müzâhim yakın vakitte mahmil endâz ‘azamet ve iclâl olacağı tabî‘idir.

İşte Âsyâ politikasının ber-minvâl-i muharrer âslı ‘arız-ı ‘amîk mütâla‘a olınacak ciheti burası olub eğerçi mes’ele bu cihete döner ya‘nî İngiltere işten elini çeker de Rusya ve İran ‘askeri galebe iderse çünkü İranın matmah-ı nazarı Herat olduğu ve Rusya ise şehri mezkûr-i mevki‘inin Afgan ve Türkisdanca der-kâr olân ehemmiyyet-i fevk-al-‘âdesinden-nâşî bunu bâbâsına bile hediye idemiyeceği mülâbesesiyle bu hâlde ikinci def‘a olarak bir de Rusya ve İranın buz ve şemsî mütâla‘adan ba‘îd olmadığı bedîhî ve âşikâr olub ancak geçende Diplomâtik Riyo gazetesinden naklen derc eylediğimiz birkâç bend mütâla‘asından dahî ma‘lûm olduğu vechle İngiliz milletinin işbu Âsyâ-yı Vustâ mes’elesi husûsında devleti ne dereceye kadâr tesci‘ ve teşvîk itmekde olması ve Londra kâbinetosunun bu bâbda Petersburg kâbinetosuna karşı nasıl ehemmiyetli davranmakta bulunması İngilterenin bu husûsdan öyle kolâylıkla kasr-ı yedd itmiyeceği şöyle dursûn belki muhârebe mâddesi i‘âne keyfiyeti gibi bir kere açığa çıkâr ise Ceyhunu Kızıl İrmâğa benzetinceye kadar cenkde devâm ve mukâvemet göstereceğini te‘mîne kâfîdir.

Avrupa devletlerinin duyûn-ı ‘umûmiyyesini mübeyyen Mümeyyiz gazetesinde münderîc cedveldir.

2143744000 İngiltere
1394060000 Fransa
0991312000 Rusya
0615892000 Avusturya
0713168000 İtalya
0559256000 İspanya
0203520000 Flemenk
0174688000 Osmanlı
0055120000 Prusya
0083528000 Bavyera

İşbu cedvelde münderîc devletlerden en az borcu olân Bavyera devleti idüğü cedvel-i mezkûr-ı mü’eddâsından müstebân olub ancak devlet-i müşârün-ileyhânın killet-i deynî dahî derece-i ehemmiyeti nisbetinde olduğundan buna borcu az bir devlet dinilemez bundan sonra borcu az devletlerin birincisi Prusya ve ikincisi Osmanlı devletleri olub kusûrları cedvel-i mezkûrda gösterildiği üzere derecât-ı muhtelifede kalûr Yunan devleti kesret-i duyûn cihetinden düvel-i mu‘azzamaya bile

takaddüm ider ise de (deyn) dinilen şey vakt-i mu‘ayyen ve mukarrerinde te‘diyye olunmak üzere diğerinden isti‘âre olunmuş bir meblağ olub hâl-bu-ki Yunan devleti böyle vakt-i mu‘ayyeninde te‘diyye itmek üzere kimseden pâra almamış olduğına mebnî Mümeyyiz gazetesinin şu cedveli istihrâc itmiş olduğu gazeteler devlet-i müşârün-ileyhâyı borcsız i‘tibâriyye cedvele idhâl itmemişlerdir.

Sayı: 30

Tarih: 9 Şevvâli’l-mükerrem 1286 / 30 Kânûn-ı evvel 1285

s.59/stn.1

(Mevâd-ı Husûsiyye)

Devletlü Vâlî Pâşâ hazretleri ba‘zı mevâdd-ı mühimme-i rü‘iyyet ve tesviyyesi zımında ‘iyd-i şerîfin üçüncü Çahârşenbe günü Basraya ‘azîmet itmişler ve Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendi ile me‘mûrin-i vilâyetden bir iki zâtı dahî berâberlerinde götürmüşlerdir.

Altıncı ordû-yı Hümâyûn riyâsetiyle kûmândanlık vekâletine nasb ve ta‘yîn buyurıldığı geçende derc-i sahîfe-i beyân kılınân Sa‘âdetlü Ahmed Hamdi Pâşâ hazretleri ‘iyd-i şerîfden mukaddemce Bağdada muvâsalat eylemiş ve müşârün-ileyh hazretlerine ikinci rütbeden bir kıt‘a nişân-ı ‘âlî-i Osmâni i‘tâ ve ihsân buyurulmuş olduğu Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüştür.

Şûrâ-yı devlet-i ‘adliyye dâ’iresî â‘zâ-yı kirâmından olub ba‘zı husûsât-ı mülkiyye zımında me‘mûriyyet-i mahsûsa ile Bağdada i‘zâm buyurulmuş olan Sa‘âdetlü Kadri Bey Efendi geçen ‘arafa günü Bağdada muvâsalat itmişlerdir.

Müceddeden teşkil olınân Gülanber kâ’im-makâmılığına ta‘yîn buyurulmuş olduğu geçenlerde derc-i sahîfe-i beyân kılınân Caf ‘aşîreti re’îsî ‘izzetlü Mehmed Pâşâyâ mîru’l-ümerâlık rütbesî ve mahdûmları rıf‘atlı Mahmud Beye dahî der-gâh-ı Ali Kapûcî bâşılığı tevciyye buyurulmuştur.

İ‘lânı Resmî

Cevâhirî-zâde Mirza Musa mutasarrıf olduğu emlâk-i ma‘lûmesinî cânib-i mîrîyye bey‘ ve fûrûhat eylediğinden işbu emlâkca bir ilişiği olanlar taraflarından hemen şimdiden keyfiyyet-i ta‘aluklarının beyân olunması ve keyfiyyet şimdiden

beyân olunmayub da ârâdan vakt geçecek olûrsa ifâdât-ı vâkı‘aya havâle-i sem‘i i‘tibâr olunmıyacağı muhâsebe-i merkeziyye tarafından i‘lân olunûr.

Avrupadan mübâya‘a olunûb bir müddetden berü Basra dest-gâhlarında terkîb olunmakda bulunân (Rasâfe) nâm vapûrın emr-i terkkîbi resîde-i hadd-i hitâm olmağla geçende Bağdada gelmiş (stn.2) ve mezkûr vapûr idâre-i nehriyyenin Bağdad ile Basra arâsında işlemekte bulunân vapûrlarına ‘ilâve idilmiş olduğına mebnî ilk posta olarak bayrâmın üçüncü günü Basraya müteveccihen idâre-i çarh-ı ‘azîmet eylemiştir (Dicle Nehrinde bulunân vapûrlardan Basra vapûrî Nehr-i Fırata ve Bağdad vapûrî dahî Dicle Nehrinin yukarı taraflarının keşf ü tathîrine me‘mûr olub Bağdad ile Basra arasında yalnız Musul ve Fırat vapûrları işlemekte iken bu kere Rasafenin dahî ber-minvâl-i muharrer postaya tahsîs idilmesi mu‘âmelât-ı idâreyi haylî tevsî‘ eylemiş olduğu gibi Babil vapûrî ile eczâ olarak gelmekte bulunân diğer iki vapûr dahî kemâl-i sūrâtle terkîb idileceğinden o hâlde idâre-i mezkûrenin hayliden hayli tevsî‘ ideceği der-kârdır.

Hâlis kazâsına tâbi‘ Sadiye karyesî ahâlîsinden bir fakîrin batn-ı vâhiden üç erkek evlâdı dünyâyâ gelmiş olduğunu garîbeden olarak Hâlisden yazıyorlar (bu havâlide ve bâ-husûs ‘aşâyir içinde bu misillü vukû‘at pek çok olub hattı ‘aşâyir meyânında bir batında üçden ziyâde çocuk doğırân kâdınlar dahî bulunmasıyla işbu Hâlis vukû‘âtı ol-kadar istigrâb olunacak bir şey değildir.

Tüccârdan Hacı Muhammed Hüseyin-i Hindinin li-ecl-il-itba‘ matba‘amıza gönderdiği varakanın tecümesidir.

Tesâdüf eylediğim bir vak‘anın nedret ve garâbetiyle berâber i‘tibâr idenler için bir numûne-i ‘ibret olmasına mebnî li-ecl-il-i‘lân ber-vech-i âtî hikâye ve beyân iderim zâten Talkan ahâlîsinden olub ticâretle Bağdada ikâmet üzere iken bundan üç sene mukaddem vefât itmiş olân Seyyit Rızanın kızı Fatma Bîkem dahâ o zamân nezdime gelüb pederi sağ îken kendüsine bir mikdâr nakd ve eşyâ virmiş ve bu kere emvâl-i mezkûreyi bir kimseye ikrâz iderek nemâsıyla ta‘ayyüş itmek ârzûsında bulunmuş olduğundan bahisle eşyâ-yı mezkûrenin tarafımdan âhz ü kabûl olunmasını ricâ eyledikde her ne kadar imtinâ‘ eyledimsede iltimâsında ısrârı üzerine müvâffakata mecbûr oldum bunun üzerine mezbûre ber memhûr çekmece gönderüb birkâç güne kadar çekmeceyi âçarak (stn.3) emvâlî mevcûdeyi teslîm ideceğini i‘lân

itmeğle arâdan haylî müddet geçdiği hâlde gelmediğini görünce kendüsine haber gönderüb eşyânın boş durmasında fâ'ide olmadığını bildirdiğimde (el-umûrî merhûneten bi'l-evkâtihâ) yollu bir cevâb vermiş bu vechle arâdan bir çok vakt geçmiş idi nihâyet geçen sene hacca niyetle vakt-i hareketim takarrüb eylediği zamân emânet-i mezkûre-yi almasını mezbûreye beyân eylediğimde bâbâ dostları içinde benden gayrî kimseyi intihâb itmediği beyâniyye emânet-i mezkûre-i mahfûz bir mahalde bi'l-muhâfaza ne vakt ister ise kendüsine virilmesi için vekillerime emr ve ma'lûmât virmecliğimi ricâ eylediğinden ben dahî ricâsı mûcebince iktizâsını icrâ iderek hacca gitmiş idim hacdan 'avdetimde mezkûr çekmeceyi 'alî hâle sandıkda görünce gelüb almasını mezbûreye bir dahâ teklîf eylediğimde pederi eşyâ-i mezkûreyi kendüsine mahfice vermiş olduğundan şimdi vâlide ve birâderleri bundan haber alırlar ise elinden âlacıklarını ve birkâç gün sonra nezdîme gelüb ellî lîrâya lüzûmı olduğunu beyân iderek i'tâsını ricâ eyledikde (nukûd-i mevcûdını habis idübde niçün istikrâz idiyorsun) deyû itdiğim nasihat üzerine çekmeceyi celb ve mu'âyyene ve bir sâ'at kadar mütâla'adan sonra birkâç güne kadar gelerek redd ve i'tâ ideceğinden bahsle mezkûr ellî lîrânın i'tâsı ricâsında ilhâh eyledi ve akçeyi virüb sened istediğimde (nezdinde bunca emvâlîm rehîndir) deyü benî mahcûb iderek sened dahî vermeyüb çıkdı gitdi arâdan bir müddet dahî bu vechle geçdikden sonra mezbûre yine nezdîme gelüb çekmeceye mevcûd nukûd-i muhtelifû'l-ecnâsı olmasıyla şimdi bunları karıştırmaktan ise kocasının İnan ticâreti için muhtâc olduğu bin tümenî virüb ba'de-hû icâbına bakılacağını ifâde eyledikde yine kendüsine nasihat eylediğimde filân gün ticâret-hâneme gelerek orada çekmeceyi açacağını beyân ve yevm-i mezkûrda kendüsi Bağdada gideceğinden benim de gelmecliğimi ihbâr ve i'lâm eylemesiyle Bağdada gelüb kendüsini bekledim ve ahşâma kadar gelmediğini görünce yine Kazimiyyeye 'avdet eyledim.

Bunun üzerine mezbûreden bir haber dahâ gelüb o gün buluşamadığına beyân-ı ma'zeretle zevcinin ticâreti için mutlak dört yüz lîrâ irsâlini talep ve ısrâr itmiş (s.60/stn.1) olduğundan kendüsi konşûm ve dûsterzâdem olduğuna aldânarak o zamân yüz lîrâ irsâliyye geçende lîrâ hükûmet ma'rifetiyye yüz yigirmi beşden yüz gurûşa indirildiği vakt dahî kusûr üç yüz lîrâyı şimdi virir isem ilerüde istirdâd eylediğim zamân yüzde yigirmi beş gurûş temettü' iderim deyû der-'akab göndermiş idim lakin aradan iki ay mürûrında hükûmet âkçe fi'âtının tenzilinden mukaddem vukû' bulân ahz û i'tâ ve düyûnâtın yine eski râyic üzerine tesviyye olacağını i'lân idince mukaddemkî hesâb bozularak âkçemi talep eyledimse de (anahtârı göndereyim

çekmeceyi aç pâranı al) cevâbını virmesiyle bunu kabûl itmediğimden meblağ-ı mezbûrın fâ'izini virmek üzere birâz mühlet istedi işte bu müddet dahî altı ay devâm idüb fazla olarak yüzük ve esvâb gibi bir tâkım şeyler dahâ virdikten sonra âkçe ve eşyâmı kaz'iyen talep eylediğimde bir Cum'a ertesi günü ticârethâneme gelerek işi bitireceğini Va'ad itmiş iken yine va'adinde hulf itmesi üzerine birmüddet dahâ sabr itmiş isem de artık sabrımda tükenüb nihâyet gelüb işi bitirmediği sûrette birkaç kişi huzûrında sandığı kırûb matlûbâtımı alacağımı kat'iyen beyân eylediğimden o zamân Bağdadda bulunmak hasebiyle mezbûre çekmeceyi alub Kazimiyyeye gelmekliğini bildirmiş ve ben de ol-vechle Kazimiyyeye götürmüş isem de kasaba kapûsında dide bânlar çekmecenin açılmasını talep ve ibrâmla bunun memhûr ve emânet olduğunu beyân idişim dahî kabûl olunmıyarak gümrükde sandığı açdılar ve derûnından çıkan şey memhûr bir kese olduğunu cümlesi müşâhade eylediler ben ise artık keseyi açdırmayûb konağıma gelerek ve elimle lede't-tecessüs içinde fakat çâkıl tâşî memlû olduğunu anlâdığım gibi deryâ-i hayrete dâlarak keyfiyeti mezbûreye ihbâr ve i'lâm eylediğimde mezbûre bunun kendi gıyâbında güşâd olınmasını kabûl itmiyerek İran kâr-ı perdâz hânesine 'arz-ı şikâyetle da'vâ açması üzerine ben dahî devlet-i metbû'am (İngiltere) konsoloshânesine mürâca'at eyledim ancak mezbûrenin ifâdât ve rivâyâtı 'inde'l-istintâk yek-diğere tevâffuk eylemediğinden mes'ele teşvîşe düşmesiyle Karpürdaz cenâblarının nezâreti ve 'ulemâ-i benâmdan Kazimiyyede mukîm (geçen gün vefât itmiştir) Şeyh Abdülhüseyn Efendi hazretlerinin riyâseti altında olarak tüccâr-ı mu'tebereden mürekkebe bir komisyon teşkîl olunması kararlaştırılmış ve komisyon 'akd olunarak keyfiyet tedkîk olındıkda ber-minvâl-i muharrer mezbûrenin ifâdâtı yek-diğere mutâbık olmadıktan başka kese dahî lede'l-mu'âyyene hiçbir yerinde 'alâmet-i feth ve güşâd müşâhede olunmadığına ve mezbûre ise bir tâkım murassa' nârgîle serî ve bâd giri gibi şeyler dahî iddi'â idüb hâl-bu-ki bu gibi şeylerin vücûdına çekmecenin vus'atı müsâ'id olmadığına mebnî mezbûrenin butlân-ı iddi'âsına hükm olunmuş ve fakat şimdi mezbûreye virmiş olduğum nukd ü eşyâ için benden isbât istemekde bulunmuştur.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Geçen yigirmi altıncı nümerolu nüshamızda Avrupa politikasından **(stn.2)** bahs eylediğimiz sırada ötedenberü düvel-i mu'azzama beyninde bir muhârebe-i 'umûmiyye vukû'ını icâb ve intâc itmesinden havf olınmakda bulunân Prusya ve Rusya ittifâkının bu kere bozıldığı cihetle erbâb-ı mutâla'a şu keyfiyeti Avrupaca

sulh ve âsâyiş-i ‘umûminin devâm ve bekâsına yeni bir delil ‘add itmekde olduğunu beyân eylemiş idik.

Bu hafta mütâla‘a güzârımız olân gazetelerden ba‘zıları mukaddemki ifâdelerini tekrâr ve ba-husûs şimdi keyfiyyet yalnız ittifâkın iftirâka tebdiliyye kalmayûb ‘âdetâ şikâk ve nifâk rengini kesb itmesinden dahâ ziyâde ibrâz-ı memnûniyyet itmekde iseler de bir tâkımı dahî Prusya ve Rusya münâsebâtı diplomâtikiyyesinin böyle az bir zamân içinde renkten renge tahavvül itmesini sulh ve âsitînin bekâsına delâlet itmesi iddi‘âsından sarf-ı nazarla ‘âdetâ harb û düriştiyye bir ‘alâmet-i cedîde ‘add eylemekde ve bunlardan evvelki kısm Rusya ve Prusyanın yek-diğeriyle iştigâl iderek Avrupanın sâ’ir tarafları ise şu mes’elede kâ’ide-i bi tarafîyye ri‘âyetle sulh ve müsâlemet hâlinde bulunacağı ve ikinci kısım dahî Fransanın dahâ şimdiden mes’eleye müdâhale itmeğe başlamasından dolâyı anın muhârebeden başka bir vesîle ve vâsita ile hall ü tesviyye olunamayacağı beyânıyla efkâr ve müdde‘âlarını şerh ve tefsîr itmekdedirler.

Biz bu bâbda netîce-i efkâr ve mutâla‘a-i mahsûsamızı beyândan mukaddem şu Prusya ve Rusya politikasının böyle birden bire değışmesi sebebini beyân eylemeğliğimiz lâzımdır.

Mezkûr yiğirmi altıncı nümeromızda münderic bendde dahî bir nebzecek dermeyân idildiği vechle Rusya devletinin şimdiyye kadar Prusya ile ittifâk üzere bulunmasını devlet-i müşârün-ileyhânın kuvve-i bahriyyece kendüsinden pek aşağı bir râddede bulunmasından dolâyı Bahr-i Baltıkca kendüsine rekâbet idemeyeceğinden ve Bahr-i Baltık bir Rus limânı hâlinde bulunduğu müddetce kendüsi yalnız Prusyadan değil belki şarkân hiçbir tarafın ta‘arruzundan endişe itmeyeceğinden ilerü gelüb hâl-bu-ki bu def‘a Prusya devleti Bahr-i Baltıkca kuvve-i bahriyye-yi teksîr iderek bayâğı Rusya donanmâsına rekâbet idecek bir dereceye getürdükden başka şu kuvvete istinâd ve nevakit olsa bu donanmâ ile Rusyanın cânevi mesâbesinde bulunân Kurunştâd tersânesini urarak devlet-i müşârün-ileyhâyı mütâreke ve müsâlaha taleb ve istid‘âsına mecbûr ideceğine i‘timâd ile öteden berü temellük itmekde bulunduğu konşûsı hakkında bu def‘a mu‘âmeleyi değışdirmeğle berâber Rusyanın zîr-i himâyesinde bulunân Almanları ba‘zı mertebe-i teşvîke de başlaması Rusyayı mukâbele-i bi’l-misile icbâr itmiş ve binâberîn Rus embeserleri Prusya idâresinde bulunân Pulak ve sâ’ir İslavlar arasına tohum-ı fesâdı avuc avuc saçmaktan başka kendi idâresinde bulunân Almanlara Prusya tarafından idilen teşvîkâtın ibdâl-ı te’sirî ve bâ-husûs Leh ve Ural Dağları civârında bulunân ahâlî-i

Müslîme misillü millet-i merkûmenin dahî ‘asabiyyet-i milliyyesini mahv için Bahr-i Baltık sevâhili ve Prusya hudûdları üzerinde kâ’in eyâlatda Alman milletine mahsûs ne kadar mekteb var ise cümlesinden Alman mu‘allimlerini tard idüb yerlerine Rus mu‘allimleri koymağa başlamışdır (stn.3) işte mes’elenin menşe-i ve esbâbı şundan ‘ibâret olüb şimdi bu mes’ele üzerine erbâb-ı mütâla‘anın ber-minvâl-i muharrer istihrâc itdikleri netîceler vicdân-ı dikkat ve ehemmiyyetde muhâkeme olındıkca ba‘zı mevânî‘ diplomâtikiyye bunların ikisini dahî tatbîk ve teslîmden efkârımızı men‘ idiyor.

Çünkü mezkûr yiğirmi altıncı nümeromızda dahî irâd olındığı vechle Prusyanın Rusyadan iftirâkı diğer taraftan Avusturya ile irtibâtını müstelzim ve müstevcib olduğına ve ‘ale’l-husûs mes’ele-yi mezkûre beyne’l-devleteyn muhârebeyi intâc idecek olsa sebep ve menşe-i ber-minvâl-i muharrer Rusyadaki Almanlar ile Almanyadaki İslavlara tarafeynden olinân müdâhale mâddesi olüb hâl-bu-ki gerek Rusyadaki Almanlara ve gerek Almanyadaki İslavlara dâ’ir tahaddüs iden mes’elede Avusturyanın dahî bi’l-vücûh hissedâr olacağına mebnî bu gibi bir mes’elede devlet-i müşârün-ileyhânın ta netîce-i muntazıra-yı istintâca kadar Prusya ittifâkında sâbit kadem olacağı bedîdâr olmağla eğerçe mes’ele-i muhârebe-yi intâc idecek olursa yalnız Prusya ve Rusya devletleri yek-diğeriyle iştigâl itmeyüb Avusturyanın dahî müdâhale ideceği ve bu hâlde âsâyiş-i ‘umûmî muhtel olmuş olacağı âşikârdır Fransa devletinin müdâhalesi bahsine gelince Rusya gazeteleri Fransanın böyle Rus Politikasına müdâhalesinden bi’l-vücûh tecâhül iderek hattı bu yakında Fransa ve Rusya arasında buy-i ittifâk ve ittihâd istişâm olınmağa başladığını derc ve dermeyân itmekde iseler de bu dahî vâk‘a mutâbık olmayub Endpandans ve sâ’ir Bî-taraf ve Mevsukûl Kelem gazetelerin rivâyet itdikleri vechle bu yakında Fransa ve Rusya kâbinetoları arâsında te‘âddi olinân muhâberât-i resmîyye yalnız (sûret-i dostânede isti’sâr ve isti‘lâmdır) mukaddimesiyye Rusyanın Prusya hakkında ittihâz eylediği politika üzerine bir tâkım istîzâhâtdan ‘ibâretdir Fransanın bu istîzâhâtdan maksadı ise ne Avrupa muvâzene-i ‘umûmiyyesi muktezâsınca Rusyayı ithâm iderek Prusya ile ittifâk ve ne de Rusya hakkında 1866 senesinden berü iktisâb eylediği kîn ve burûdet iktizâsınca Rusya ile Prusya ‘aleyhine ittihâd olmayüb mücerret Fransanın dâ’ib-i deyrînî icâbınca Cumhûriyyet tarafdârlarının bu kere dahî galeyân itmiş olân efkârını mesâ’il ve münâsebât-ı hâriciyyede müşkilât göstermeğle teskîn itmekden ibâret olmağla şu hâlde göre Rusya ve Prusya arâsında muhârebe vukû‘ bulûr ise Fransanın dahî tarafeynden birisine

iştirâk iderek muhârebe muhârebe-i ‘umûmiyye rengini kesb ideceği tahmînî dahî tasvîb olunamaz.

İmdi efkârımıza kalûrsa bu kere tahaddüs itmiş olân Rusya ile Prusya mes’elesinin harben hall û tesviyyesine Rusyanın derece-i nihâyede olân müzâyaka-i mâliyyesiyle Prusyanın devleti ziyâdesiyle işgâl itmekde bulunân ıslâhât-ı dâhiliyye müşkilâtı mâni‘ olarak bu burûdet ne kadar çoğâlsa yine bir küçük konferâns ‘akd olunarak mes’ele pamuk ipliği ile olsun bâğlanur gider ve bu vechle musâlaha-i ‘umûmiyye bir vakt dahâ devâm ve imtidâd ider.

Sayı: 31

Tarih: 16 Şevvâlü’l- Mükerrerem 1286/ 6 Kânûn-ı Sâni 1285

s.61/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basra nakîbi fazîletlü Abdurrahman Efendinin geçende nehirlerin keşf ve tathîri işinde kullanılmak için Avrupadan mübâya‘a olunmuş olân Hedbâ ve Şehbâ nâm küçük vapûrlar misillü bir vapûr mübâya‘a iderek (Feyhâ) tesmiyye eylemiş idüğü sâmi‘a res-i memnûnîmiz olmuştur.

(Basranın mevki‘i coğrâfisi iktizâsınca mu‘âmelât-ı tüccâriyyesi ekseriyâ bahr ve nehr vâsıtasıyla cereyân itdiğinden o taraflar ahâlîsi gemîcilikle me’lûf oldukları gibi terakkî-i sa‘âdetlerü dahî gemîciliğin terakkiyyâtına mütevakkıf olmağla o tarafların serr âmedân Mellehânı Efendi-i mûmâ-ileyhin aldıkları misâle imtisâl itmiş olsalar matlûblarına vâsıl olmuş olurlar idi çünkü buhâr kuvvetiyye hareket iden gemîlerin yelken gemîlerinden farkı mızrâk ile iğneli tüfenk ve hançer ile Rovelver beyninde olân farkdan dahâ pek ziyâde büyük olmağla vapûr seffinesini yelken seffinesine tercîh itmemek şu dâğ gibi farkı görmemek dimekdir.

Tefekkür ve Tehâfüt

Ta‘rîf ve tafsîlden müsta‘nî oldığı üzere zamân-ı sâ‘at ve gün ve hafta ve ay ve yıl ve ‘asr gibi bir çok aksâma taksîm olunduğu misillü bir de (devir) dinîlür bir şeye taksîm idilür ve aksâm-ı sâ‘irenin cümlesinde bir nev‘i tebeddülât olûb meselâ ‘âlemin bu gün ki hâlî yarına uymayarak yarın ahvâl-i ‘âlemde bir başka tebeddülât görüldüğü gibi devirlerde dahî bu tebeddülât vâki‘dir ki bir devrin hâlî diğer devre benzemiyerek her devrde ahvâl-i ‘âlem başka bir tavra tebeddül ider (Küllî yevm hûvâ fî şân) târîh mutâla‘asıyla tevegul idenler birkaç devrin tebeddülâtını göz önine

getirerek bunları yek-diğeri ile tatbîk ve muhâkeme iderler ise ‘âlemin böyle devr-i bi devr gördüğü tebeddülât-ı cismiyyesinin derecesini suhûletle takdîr idebilirler öyle ise içinde bulunduğumuz şu devre mahsûs olân tefekkür ve tehâfütümüzden mukaddem bakâlim ez-cümle İslâmiyyetin ibtidâsı olân zamân-ı sa‘âdetden şimdiyye kadar güzêrân iden 1299 sene zarfında kâç devr görülmüştür ve bunlarda nasıl tebeddülât vukû‘a gelmiştir.

Evvel emirde bunu bir kere mütâla‘a ve mülâhaza idelim Evvela (Neşr-i âyîn-i İslâmiyyet) devrî görülmüştür ki (stn.2) bu devrde ecdâd ve eslâfımız hemen bir bir buçuk ‘asr zarfında âyîn-i İslâmiyyeti Avrupada Fransa hudûdlarından Âsyâda ta hudûd-ı Çine kadar neşr eylemişlerdir.

Sâniyyen (Tevsî‘-i Dâ‘ire-i Ma‘ârif) devri gelmiştir ki gine ecdâdımız ber-minvâl-i muharrer az bir zamân içinde ‘âlemi kütüb ve mü‘ellefâtiyle doldırûb şimdi izdiyâd-ı ma‘ârifle iftihâr iden Frenklere bile ders virdikden başka fûnûn-ı mütenevvi‘a üzerine el-yevm ‘ulemâ-i Frenkin dahî düstûru’l-‘amel tutdıkları kavânîni vaz‘ itmişlerdir.

Sâlisen (tahrîb ve gâret) devrî vâki‘ olmuştur ki yine ber-minvâl-i muharrer az bir müddet zarfında ahâlî-i şarkiyye vatanımıza hüçûm idüb kütüb mü‘ellefâtımızla Dicleyi tıkamak derecesine kadar zulm ve tahrîbde bulunmuşlardır. (Femazalet el-katla temci dimâ‘iha bi Dicle hattı mâ‘i diclete eşkel)

Râbi‘ân (tedâfi‘ ve tehâfuz) devri hülûl itmiştir ki bu müddet içinde dahî sahib ve muhâfızı bulunmakla ehl-i salîbin ta‘arruz ve hüçûmlarından memâlikimizi hıfz-ı vikâye ile iştigâl itmişlerdir.

Hâmisen (tefarruk ve teferrüd) devr gelüb bu devr içinde dahî vatanımız lâ-yu‘ad velâ yehsî aksâma tefrîk olunmuş ve selâtîn-i hükümdârân ümerâ ve küberâdan başka ‘âdi bir köy sûbâşısı bile teferrüd dâ‘iyyesine düşmüştür.

Sâdisen (ictimâ‘ ve inkiyâd) devrî şeref-hülûl idüb bu devr içinde ümmet-i merhûme-i Osmâniyye kemâl-i şevket ve ‘adâlet ve celâdet ve merhametle milletimizi cem‘a himmet buyurmuş ve hamden sümme şükren ol-ümmet-i mu‘azzama bu kârı düşvâra muvafak olarak ma‘lûmu’l-hudûd kıt‘a-i cesîme ahâlîsi bir bayrâğa tabi‘iyyet ve bir kânûna inkiyâd ve mutâ‘at itmiştir.

Sâbi‘ân (Cehâlet-i zulmet) devrî zulmet efzâ-i vukû‘ olüb bu devr gerçi ol-kadar uzamıyarak bir buçuk ‘asır kadar devâm itmiş ise de ümmet-i mu‘azzama-i Osmâniyyenin himmet ve ‘inâyetiyle bir bayrâk altına toplanmış ve mukaddemâ İslâmı Hristiyanı bir fâmilya halkı gibi bi’l-ittihâd vatanın istihsâl-i esbâb-ı sa‘âdet

ve selâmetine çalışarak muvaffak dahî olmuşlar iken muahharen kemâl-i cehil ve nâdâniyye düşüb egerçi ol-şerefli ve şanlı bayrâğın ‘azamet ve şevketini tasdîk ve inkiyâddan yine girü durmamışlarsa da o zulmet-i cehl içinde sınıf-ı millet yek-diğerini kayb itmek derecesine gelmişlerdir. (stn.3) Sâminen (def‘-i zulmet ve i‘âde-i nûr-ı medeniyyet) devrî gelmiştir ki bu devr içinde perde-i zulmet bi‘l-külliyeye ortadan kaldırılıb millet şehrâh-ı medeniyyete ayak atmıştır.

İşte biz ta‘dâd olunduğı vechle şimdiyye kadar sekiz büyük devr geçirüb şimdi ise bi-lutfi-i te‘âlî dokuzuncı devr olarak devr-i ittihâd ve terakkiyâta ve ‘asr-ı telâfâ-i mâfâta Paris vüsûl oldık ki bu devr içinde geçen devrlerde görülen tebeddülât-ı ‘azîmeden aldığımız örnek üzerine kendimizi toplayarak devr-i sâdisde olduğu gibi Osmânlı bayrâğını tanıyan ve ona teba‘iyyet iden her sınıf halk bi‘l-ittihâd milletimizin selâmeti ve vatanımızın sa‘âdeti esbâbını istihsâle çalışacağız.

Lakin komşumuz bulunân Avrupa halkı bu devre bizden üç yüz sene mukaddem vâsıl olub şimdiyye kadar şehrâh-ı terakkîde bir haylî mesâfe kat‘ itmiş olduklarından şimdi biz dahî az müddet zarfında anlar derecesine vâsıl olabilmek için terakkiyât yolunda görülen sür‘atimizin izdiyâdı esbâbını tefekkür ve bâ-husûs bizler ya‘nî ahâlî-i Bağdad bu bâbda yek-diğerimizle ber-vech-i âtî tehâfüt itmeliyiz.

Ve dimeliyiz ki (yâ-hû hemşehirîler şimdi mertebe-i kemâlde gördüğümüz Avrupa halkı hatt-ı istivâdan ötesini cehennem olmak üzere i‘tikât eyledikleri ya‘nî bu derece cehil ve nâdânide buldukları müddetce ihtiyâcdan ve zecretten ve mâl ve cânca ‘adem-i emniyyetden yakâyı kurtâramamışlar ve sa‘âdet yakâsını yakâlâyamamışlar idi anların şimdiki sa‘âdet ve kemâlleri ise ‘Arablardan ele geçirüb kendülerinin dahî bi‘l-ikdâm ikmâl ve itmâm eyledikleri ‘ulûm ve me‘ârifî her tarafa neşr ile hatt-ı istivâdan ötesinin cehennem olmadığını herkes anlâyarak Buhara Ümid Burûnı tarikiyle Hindistan-ı şarki yolını dahî keşf idüb dâ‘ire-i ma‘rifeti büsbütün tevsî‘ eyledikten sonra hâsıl olmuştur şimdi biz kendi halimize bakar isek Avrupalıların o zamânki hallerinden kalûr yerimiz olmadığını görüb teslîm biz şimdi vakı‘a tefsîr ve fıkıh ve hadis ve biraz da Abbasiye ve Emeviye ve İran târîhlerine aşinâyız lakin kani ecdâdımızın te‘lîf değil icâd eyledikleri coğrâfya hey‘et ve hikmet kitâblarını kim okuyor târîh-i ‘umûmi târîhi tabî‘i hikmet-i tabî‘iyye hukûk-ı milel siyâseti devliye ‘ilm-i (s.62/stn.1) münâsebât-ı devliyye fülân fülân içerimizden kim haberdârdır hâl-bu-ki bunları Avrupada sekiz on yaşındaki çocuklar sibyan mekteplerinde okuyorlar (yâhû geçende kur‘a meclisi ‘akd olındı on bin den mütecâviz tahsîl ve mütefennine mütâ‘did erbâb-ı şebâb mu‘âyyene idildi ‘acabâ dört

kişi sarf ve nahivden olsun imtihân virdimi nasıl imtihân vîrsünki memleketimizde (medrese) ne olduğunu unutmak derecesine gelerek kütüb-i mevcûdemiz kilid altında paslanıyor bir sıbyân mektebimiz bile yok bu bizim iddi‘â itdiğimiz hamiyete sığar mı bu bizim da‘vâ istediğimiz gayret ve fûnûna el-vîrir mi vatanımızın sâ‘ir cihetindeki hemşehirîlerimiz hükûmet-i seniyyenin mahzâ bir ‘inâyet ve ihsân olarak güşâd buyurduğu ıslâhhâneler sanayi‘ ve rüştiyye mekteplerinden başka kütübhâneler kırâ‘at-hâneler cem‘iyyet-i ma‘ârifler teşkil idiyorlar biz bunları da hükûmetden mi bekleyeceğiz ve vaktiyle bunları hükûmet mi yapmış idi.

Bu tefekkür ve tahâfütten sonra karâr virelim ki (Yâhû geliniz sâ‘ir memleketler halkı misillü birkaç kişi bir araya gelelim Der-Sa‘âdetden ve cihât-ı sâ‘ireden her dürlü evrâk-ı havâddis celb iderek yedlerimizde bulunân kütüb ve mü‘ellefâtla berâber bir mahalle vaz‘ idüb hiç olmaz ise bir kırâ‘athânecek olsun teşkil ile hem kendimiz istifâde hem de ebnâ-i memleketi ifâde idelim bu teşebbüsümüz bir mukaddime-i hayriyye olsun bunun teşkilinden görülecek fâ‘ideyi bî-gâye üzerine şâyed ‘imâr-ı bî-pâyân hamiyet ü gayret temevvüc ider de bundan vüsa‘atlı ve menfa‘atlı kütübhâneler ve ma‘ârif cem‘iyyetleri teşkil olınur.

(Ma‘lûmdır ki zihin külli yevm iştigâl eylediği ve iştigâline mecbûr olduğu işten yorulacağı cihetle herkes bu te‘abî def‘a ve ciyâdet-i zihnini tecdîd ve tezyîde muhtâc ve bu ise meşgûliyye olân işin tebeddiline mütevakkıfdır imdi biz te‘ab-ı zihnimizi def‘ ve teb‘id ve ciyâdet-i efkârımızı tecdîd ve tezyîd için nasıl vesâ‘ite mâlikiz bunun için mahalle kahvelerine çıkûb her an ve dakîkası bir cihân degen vakt-i ‘azîzimizi bir tâkım lak-lakiyyatla mı sarf ve ihlâk idelim yohsa dâ‘ima ve müstemirren civâr-ı bağçelere gitmek tekellüfünü ihtiyâre mecbûriyyetle oralarda bir tâkım menâhiyi irtikâbda bulunmaz isek bile yine boş yere vaktimizi zâyi‘ mi eyleyelim.

Ah ne bahtiyârdır ol-memleketler halkı ki havâic-i beşeriyyesinin tesviyyesi zımnında bütün gün iştigâl itdiği işden te‘abba düşmüş olân efkârını tenşît için ayâğı dibinde birkaç kırâ‘at-hâne kütübhâne cem‘iyyat-ı ‘ilmiyye mehâfil-i ‘irfâniyye bulabilüb ‘ilm ü ‘irfânı kendülerine eğlence iderler.

(Âh ne sa‘âdetlidir ol-ahâl ki eğlenceleri ber-minvâl-i muharrer ‘ilm ü ‘irfân olmasın öyle mazarratından başka şerh ve tafsîl idilmeğe şâyân değeri olmayân boş lak-lakiyâtla vakt-i ‘azîzlerini telef itmezler.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Vilâyet-i celilesi vâilîğinin kendüsine kendüsinden sonra evlâd ve ahfâdına tevciye (stn.2) ve ihsân buyûrılması hakkında Mehmet Ali Pâşâ merhûmın taraf-ı devletden nâ’il oldığı imtiyâzâtı tasdîkle berâber vilâyetin ekber evlâda hasrı ve sâ’ire gibi mu’ahharen dahî icrâ buyrılan ba’zı ta’dîlâtı mutazammın ve müştemil olarak geçen sene hidîv-i Mısır fehâmetlü devletlü İsmail Pâşâ hazretlerine bir kıt’a fermân-ı ‘âlîşân ‘inâyet ve ihsân buyurulmuş idüğü ma‘lûmdır işbu fermân-ı ‘âlîşân idâre-i Mısıryyenin emr-i idârede ne derecelere kadar me’zûn olduğunu muvazzahan ta’yîn ve tecdîd buyurmuş iken geçenlerde idâre-i Mısıryyenin Bâb-ı ‘Âliyye bilâ mürâca‘at Avrupadan istikrâz ile nev icâd esliha ve zırhlı gemî mübâya‘a itmek ve işbu münâsebât üzerine hod be hod Avrupa ile icrâ-i mu‘âmele eylemek gibi fermân-ı ‘âlîşân mezkûr ahkâmına münâsebet almıyacak sûrette ba’zı halleri müşâhede olunması üzerine Bâb-ı ‘Âli ile Hidiviyet-i Mısıryye beyninde istîzâhâta mübâderet olunmuş idi ozamandan berü mutâla‘a itmekte olduğumuz evrâk-ı havâddis rivâyetlerine nazaran cânib-i Bâb-ı ‘Âliden istâr buyrulan emirnâmeler üzerine taraf-ı Hidiv-i Efhâmiden terkîm ve takdîm kılınân cevâbnâmelerde idâre-i Mısıryyenin imtiyâzât ü fermân-ı ‘âlîşân ahkâmı hâricinde hiçbir hareketi vukû‘ bulmadığı ve vukû‘ bulamıyacağı te’mîn olunmuş ise de bu te’mînât fi‘iliyyâtla te’yîd ve te’kîd olunmadığından mıdır neden Bâb-ı ‘Âliye bununla itmi’nân gelemiyerek son def‘a olmak üzere bir de fermân-ı ‘âlîşân-ı şeref tastîr ve tesyîr buyurulmuş ve fermân-ı ‘âlîşân-ı mezkûrın hulâsa-i hükmî gazetelerde ber-vech-i âtî kırâ‘at olunmuştur.

Sâ’ir memâlik-i mahrûsam ahâlîsi misilü Mısır-ı vilâyet-i cismiyyesi ahâlîsinin dahî husûl-i refâh ve sa‘âdetleri matlûb-ı şâhânem olduğına binâberîn Hidiviyet-i Mısıryyeye ihsân buyrulan imtiyâzât ahkâmının temâmi-i icrâsına dikkat ve nezâret dahî lâzime-i hâlden (stn.3) bulunduğu mebnî geçenlerde Bâb-ı ‘Âli tarafından irâde-i şâhânemle istâr kılınân tahrîrâta cevâben vârid olan mektûbınız huzûr-i hümâyûnıma ‘arz olındı ahâlî-i ahz ü istîfa kılınân vâridâtın yine memleketinin menâfi‘ yolunda sarf olunması iktizâ-i hâlden iken esliha-i cedîde ve zırhlı sefâin-i harbiyye gibi şeylere sarf olunması ve bâ-husûs bu yolda teba‘a-ı şâhânem üzerine virgüleri tarihîyle berâber Avrupadan doğrudan doğruya Mısır nâmına istikrâz ‘akd olunarak idâre-i Mısıryye mâliyyesinin ba’zı müşkülâta düşürülmesi Rızâ-i ‘Âli-i Pâdişâhâneme mugâyirdir senin vazîfe-i mu‘ayyenen ‘umûm teba‘a-i mülûkânem hakkında bidirîğ olan lütuf ve ‘adâletimden ahâlî-i Mısıryyeyi dahî hissedâr itmek olmakla ba‘de zîn bu bâbda hâmil olduğın fermân-ı ‘âlîşân ahkâmına

tevfik-i hareket itmekliğin ve taraf-ı saltanat-ı seniyyemden kabûl ve tasdik buyurulmadıkca haricden istikrâz ile Mısır mâliyyesini düçâr-ı müşkilât itmemeğliğin irâde-i kat'iyeye-i şâhânem muktezâsındandır.

İşbu fermân-ı 'alîşân Hidiv hazretlerine şerefvüsûl buldıkda ahkâm-ı münderecesi tamâmen kabûl ve saltanat-ı seniyyeye olân kemâl-i mutâva'at ve inkiyâtlarının i'lân ve isbâtı için fermân-ı 'âlîşân-ı mezkûr 'umûm müvâcehesinde kırâ'at olunarak hattı zât-ı hazreti Hidivin damen-i hazret-i veliyyün-ni'meti takbîl için bu yakında Der-Sa'âdete gelecekleri dahî bir tâkım gazeteler tarafından i'lân olunmuş ve eğerçi şu sûret henüz sûret-i resmiyyede cevâben Der-Sa'âdete yazılmadığına ve bu cihetle 'umûm gazeteler tarafından mufassalâen derc ve i'lân idilmediğine mebnî bunı i'tirâf itmeyen ba'zı bedhavâhân dahî mevcûd ise de Hidiviyet-i Mısıriyyenin matbû' mufehhamına kemâl-i inkiyâd-ı emrinde olân mecbûriyyeti göz ününe alındığı gibi bedhavâhânın derece-i sehv û galatları meydâna çıkacağı bedîhî bulunmuşdur.

İ'lân

Basra ile Cidde arasında işledilmek üzere Avrupadan mübâya'a olunmuş olân vapûrlardan Babil nâm Osmânlı vapûrı bu kere Basraya vâsıl olmuştur.

Şimdiyye kadar Basra ile Cidde arasında yalnız bir İngiliz vapûrı âmed ü şüd ideğeldiğinden o dahî bu seferi kendüsine hasr iderek beher sene Ciddeye gitmekte bulunân hüccâcı ve sâ'ir menkûlâtı gâyet fâhiş fi'âtla götürmekte bulunduğı cihetle bu kere işbu Osmânlı vapûrı Hüccâc-ı Müslimîni İngiliz vapûrına nisbeten gâyet ehven fi'âtla nakl idecek ve önümüzdeki Şehr-i Zî'l-ka'denin beşinci günü Basradan hareket idüb hareketinin on beşinci günü Ciddeye vâsıl olacaktır.

Benderbeşir ve BenderAbbasda kolera hastalığı olduğundan ve işbu Osmânlı vapûrı zikr olunân iskelelere dahî uğrayacak olsa o hâlde Hüccâc-ı Müslimînin Ciddede tûl müddet karântina beklemesi lâzım geleceğinden hüccâcın teshîl-i maslâhat ve istihsâl-ı esbâb istirahatleri için vapûr-ı mezkûr Bender Beşir ve BenderAbbas iskelelerine uğrayarak Basradan hareketle fakat Adene ve oradan doğruca Ciddeye gidecektir.

Ücret-i Nakliyye

Gurûş

4000 Birinci mevki' ya'nî kış kamârası

2500 İkinci-bâş

1200 üçüncü-güverte

Vapûr-ı mezkûr bâlâda beyân kılınan fi'âtla cânib-i Hicaza 'azimet idecek olânları ve yedinde karântina cânibinden temiz pasaport-ı 'âlîleri bulınânları alûb ber-minvâl-i muharrer Zîlkâdenin beşinde Basradan hareket ideceğinden gidecek olânların ma'lûmı olmak ve vapûrın hareketinden iki üç gün evvel Basrada bulunmak üzere i'lân-ı keyfiyyete ibtidâr olunır.

Sayı: 32

Tarih: 23 Şevvâlü'l- mükerrem 1286/ 28 Kânûn-ı Sâni 1285

s.63/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Musul mutasarrıfı Sa'âdetlü Ziya Pâşâ hazretlerinin vukû'-ı imtisaline mebnî vilâyet defterdârı sabık Sa'âdetlü Asaf Efendi Musul mutasarrıflığına ta'yîn olunmuş ve kendüleri geçen Cum'a ertesi günü merkez-i me'mûriyyetlerine 'azîmet itmiştir.

Babil nâm Osmânlı vapûrının hüccâc ve sâ'ir yolcu ve eşyâ âhziyle gelecek zî'l-ka'denin beşinci günü Basradan hareket idüb hareketinin on beşinci günü ya'nî mâh-ı mezkûrın yiğirminci günü Ciddeye vâsıl olacağını geçen nüshamızda i'lân eylemiş idik.

Zikr olunân vapûr ber-minvâl-i muharrer Ciddeye muvâsalatında oraya mütâ'allik yolcu ve eşyâsını çıkardıktan sonra Süveyşe gidüb zî'l-hiccenin sekizinci gününe kadar orada kalarak bu müddet zarfından Süveyşden Basraya kadar yol üzerinde bulnûb uğrayacağı iskelelere nakl ve ihrâc itmek üzere her nev eşyâ ve yolcudan başka Dicle Nehrinde işleyen idâre-i nehriyye vapûrlarına aktarma sûretiyle nakl ve îsâl olunmak üzere Süveyşden doğrudan doğruya Bağdada nakl olunacak emti'a ve eşyâ ve yolcuyu dahî âhz û kabâl iderek ber-minvâl-i muharrer zî'l-hiccenin sekizinci gününde Süveyşden kalkûb Ciddeye muvâsalat ve oraya muvâsalatı ise tamam-ı hüccâcın hacdan 'avdetine tesâdüf ideceği cihetle Basra havâlîsine 'avdet idecek olân hüccâcı alarak oradan dahî tahrîk-i çarh-i 'azîmet eyleyeceğinden keyfiyyet cümlenin ma'lûmı olarak Süveyşden işbu vapûra eşyâ ve emti'a tahmîl idecek olânların zî'l-hiccenin sekizinci gününden mukaddem hazır bulundurmaları lâzım geleceği i'lân olunır.

 Hazine Kâtibi Abdulkadir Efendi Tarafından Gönderilen Varakadır

Geçen 31 numarolu gazetenizde okuduğım (Tefekkür ve Tehâfüt) ser-levhalı bend-i mu'ârefe olân derece-i **(stn.2)** ihtiyâcımızı hakka ki pek güzel şerh ve izâh eylemiş olduğundan zerre kadar himmeti olânların husûsâtı münderecesini harf bi harf teslîm ve i'tirâf etmiş olacakları der-kârdır.

Lâkin evrâk-ı havâdisin böyle her ehemmiyyetini ve derece-i lüzûm ve menfa'atını meydâna koyduğu bir şeyi yalnız bir i'tirâf ve teslîm ile geçiştirerek 'acabâ hiç olmaz ise tavsiyyeniz mücebince bir kırâ'athânecek olsun teşkiline himmet iden bulunmayacakmıdır eğer böyle olacaksa pek büyük bir haksızlıkta bulunulacaktır çünkü böyle kırâ'athâne ve kütübhâne gibi şeylerin teşkili ne öyle göz yıldırarak derecede masrafa ve ne deistirâhat tenîrû ranemizi ihlâl idecek mertebede sarf-ı himmet ve fedâkârlığa muhtâc olmayûb belki bu bâbda idilecek zahmet sath-ı ârzdan bir ârşûn 'umkunda bulınân bir defineyi zâhire ihrâc için yere birkaç kazma urarak oradan bir ağız açmak kabîlinden ve böyle şeylerden idilecek istifâde dahî ber- minvâl-i muharrer bilâ-zahmet keşf olunmuş olân bir defineden idilecek intifâ' emsâlinde olduğu isbâta muhtâc değildir.

Hudâ 'alîm ben Bağdadlı olduğım hâlde bend-i mezkûrda tafsîl olunduğu üzere umûr-i me'mûremle iştigâlden-nâşî ta'ebe düşmüş olân zihnimin i'âde-i ciyâdeti için ne yapacağımı bilemiyorum imdi Bağdad gibi bir şehir şehir böyle mi olmalı vatanımızın sâ'ir cihetlerine niçin benzememeli siz bendinizde orasını eksik bırakmışsınız fakat ben İstanbul gazetelerinde gördüğüme ve ba'zı zevâtdan işitdiğime göre şimdi istanbulda ma'lûm ve meşhûr olân kırâ'athânelerden başka her kahvehâne ve tütünci dükkânları dahî 'âdetâ kırâ'athâne haline girmiş imiş ne güzel şey çünkü evrâk-ı havâddis bulınân bir mahalde tabî' boş lak-lakiyata kimse havâle-i sem'-i i'tibâr itmez ve evrâk-ı havâddisin münderecât-ı mütenevviesi beyne'l-huzzâr gerek politikadan ve gerek edebiyât ve ahlâk ve sâ'ir husûsâtdan bahisler açılmasını icab ve bu icab ise insânı ba'zı kitaplara mürâca'ata icbâr idüb işte ibtidâsı kırâ'athânelerden bed' iden mübâhaseler yavaş yavaş kütübhânelere ve oradan dahî **(stn.3)**erbâb-ı ma'ârif meclislerine intikâl iderek bu ise halkın hâlî ve teneffüs vakitlerini mübâhase-i 'ilmiye ve husûsât-ı edebiyeye ile geçirmelerini intâc ider.

Şimdi yalnız bir mahal-i münâsib ta'yîniyle kütüb-i mevcûdemizi vaz' ve iktizâ iden evrâk-ı havâddisi celb iderek işi yolına koymak için icâb iden cüzü'i bir

himmeti sarf itmimizde kırâ'athâne gibi şu derece faydasi görülecek bir şeyden yine mahrûm kalır isek yukarda didiğim gibi pek büyük bir haksızlıkta bulunmuş olmaz mıyız elbetde haksızlıktır elbetde haksızlıktır ve bu iddi'âmı bin def'a tekrâr itsem yeri vardır.

Lâkin yine ümidimizi kesmeyüb memleketimizde bu kadcılık olsun bir himmet idebilecek adamlar bulunır da şu iş vücûda gelir diyelim ve bizler lisânımızla ve siz dahî gazetenizle dâ'ima bu yolda teşvâkâtdan girü durmayarak ashâb-ı himmeti ter'îb ve teşcî'e çalışalım.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Mısır mes'elesine dâ'ir geçen nüshamızda derc olınân bir bendde her nekadar 'umûm gazeteler tarafından henüz i'lân olunmamış ise de zât-ı hazret-i hidîv-i efhamının veliyy-i ni'meti tarafından şeref tastîr ve tesyîr buyurulan fermân-ı 'âlîşân ahkâmına kemâl-i müsâra'atle mütâva'at eylediğinin ba'zı gazeteler tarafından neşr olındığını der-miyân eylemişidik.

Bu hafta resîde-i nazar-ı mütâla'amız olân Avrupa gazeteleri bu husûsı 'umûmen derc ve i'lân iderek hatta esâs mes'ele idâre-i Mısriyye tarafından mübâya'a olınân zırhlı gemiler ile esliha-i cedîdenin Mısır'a adem-i lüzûmından-nâşî bunların taraf-ı saltanat-ı seniyyeye terk ve i'tâ olunması teklifi üzerine mebnî olmasıyla şimdi iki yüz binden mütecâviz olân esliha-i cedîde ile iki kıt'adan 'ibâret bulunân zırhlı sefinelerin saltanat-ı (s.64/stn.1) seniyyeye terk ve teslîmi lâzımgeldiğinden gemilerin teslîmi için el'ân-tekrârından ikâmet buldukları Tolon tersânesine me'mûrlar gönderildiği misillü eslihanın dahî teslîm olunmak üzere bulunduğî evrâk-ı havâddisin cümle-i rivâyâtındandır.

Saltanat-ı seniyyenin mübâya'a buyurmuş olduğı nev icâd eslihanın mikdârı el-yevm iki yüz seksen dokuz bin râddelerinde bulunduğî geçende rûz-nâme-i cerîde-i havâddis tarafından derc ve i'lân olınmış olmasına nazaran bu def'a işbu ikinyüz bin tüfekte berâber dörtyüz seksen dokuz bine bâliğ olacağı âşikâr ve bu hâle göre saltanat-ı seniyyeye nev icâd esliha husûsında Avrupa düvel-i mu'azzamasına nisbetle ikinci dereceye varmış olduğı der-kârdır.

Rusya İmparâtoruyla İtalya kralının gelecek evvel-i baharda Der-Sa'âdete gelerek zât-ı hazreti Pâdişâhiyi ziyâret idecekleri gibi İran Şâhı Şehâmetlü Nasreddin

Şâh hazretinin dahî zât-ı hazret-i veliyy-i ni‘amı ile mülâkât ârzûsında buldukları Der-Sa‘âdet gazeteleri rivâyâtındandır.

Der-Sa‘âdetde (Türkistan) ve (Kevkeb-i Şarki) nâmlariyle gayr-i resmî olarak daha iki gazetenin dest-gâhı tab‘ temsile vaz‘ olunduğı İstanbul gazetelerinde görülmüş ve zikr olınân Kevkeb-i Şarki gazetesinden çend nüshası da resîde-i nazar-ı mübâhâtimiz olmuştur.

(Eyâdi-i ‘umûma neşr olınân her dürlü evrâk-ı havâddis ve mecmû‘aların ve bâ-husûs gayr-i resmî gazetelerin ‘umûmı için nâsih-i müşfik ve vâ‘iz-i muhik mesâbesinde idüğü yine kendi eserleriyle tahkîk ve ta‘yîn itmiş olduğına ve bunun bir delîli dahî Avrupaluların bu derece sâ mân ve sa‘âdete nâ‘iliyyeti beyinlerinde her dürlü matbû‘âtın ve husûsıyla kemâl yolında bulınânlara hidâyet ve delâlet iden gazetelerin intişâr ve teksirinden en sonra vukû‘bulması mâddesi idiğüne mebnî vatanları dahîlinde matbû‘âtın terakkiyâtıyla evrâk-ı ‘umûmiyyenin izdiyâdını müşâhede iden halk gâyetü’l-gâye mesrûr olub muhterî‘ ve müdirlerine ifâ-yı şükr-i mevfûr itmeleri vatanperverlik muktezâsındandır.

Lâkin ne cevher girân kıymet olduğu ilk nazarda ma‘lûm olabilen bir şeyi nîk û bedî fark û temyîze henüz başlamış olan çocuklar dahî nazar-ı muhabbetle göreceklerinden ihtiyâclarını ve ihtiyâclarının vesâ‘il-i tesviyyesini anlayûb bilmiş olan halk evrâk-ı havâddis gibi bir ni‘met-i cihân kıymetin terakkiyâtını yalnız bir sürûr ve memnûniyyete vesîle ‘add iderler ise teşebbüsleri ‘ayniyle ber-minvâl-ı muharrer henüz sinn-i temyîze ayak atan tıflân-ı nûrsid kanın harekât-ı câhilânelerine benzeyeceğı bedîhî bulunmağla bu gibi ni‘ama ibrâz-ı teşekkür-i tâm ile berâber andan istifâde itmeğe dahî çalışmalıdırlar ki kâmilane bir harekette bulunmuş olsunlar (stn.2)

HAVÂDİS-İ HÂRİCIYYE

Fransa muharririni meşhûresinden ve Fransada Cumhûriyyet usûlinin i‘âdesi hevesinde bulınân takımdan Mösyö Roşforun geçende meb‘ûsân-ı millet â‘zâsının intihâbı sırasında millet tarafından â‘zâ intihâb ve ta‘yîn olunmasından-nâşî mûmâ-ileyhin Cumhûriyyet usûli lehinde ve impârâtor Napolyon hazretleri ‘aleyhinde neşr-i makâl itmek üzere tab‘ ve neşr itmekde bulunduğı (Lantern) nâm gazete bi’t-tabî‘ mu‘attal kalmış idi rûz-nâme-i cerîde-i havâddis Figaro nâm Paris gazetesinden nakl ile derc eylediğı bir bend me’âline nazaran mukaddemâ kendi ‘aleyhinde neşr-i

makâl iden mezkûr gazeteyi imparator müşârün-ileyh hazretleri bu kere bi'z-zât der-uhde iderek gazete-i mezkûrın ba'de-zîn kendü kalemiyle tahrîr ve neşr olınacağı anlaşılmışdır.

İmparâtor müşârün-ileyhin kendi 'aleyhinde söz söylemekte bulunân bir gazetenin muharrirliğini iltizâm idişi vâkı'a cây-i ta'acüb ise de bu bendi nakl ve derc itmekden maksadımız keyfiyyetin yalnız şu cihetini göstermek olmayûb belki memâlik-i mütemeddinede evrâk-ı havâddis ehemmiyyetinin ne derecelere varmış olduğunu gazetemizi mütâla'a idenlerin nazar-ı takdîr ve tahsinlerine 'arz eylemekdir.

İmparâtor müşârün-ileyh hazretleri kibardan gazete yazarların birincisi olmayûb belki Avrupada kibar-ı erbâb-ı kalemin 'umûmi halkla te'âtî-i efkâra evrâk-ı havâddisi vâsita ittihâz iderek vakt buldukça bu hizmet müceb-i mefhâretle iştigâl iderler zirâ anlar kemâlleriyile kendüleri nasıl müstefîd iseler kemâllerinden milleti dahî ifâdeye kendülerini borclu bilüb ma'lûmâtlarını emsâl itmeği mugâyir-i hamiyet ve fütüvvet 'add iderler imdi biz dahî vatanımızda evrâk-ı mezkûre ehemmiyyetinin bu dereceye vüsûli ile erbâb-ı kemâlin gazeteleri meydân-ı sahin ittihâz itmeleri du'âsına muvâzebet itmeliyiz ki şâyed bu du'âmızın eseri kalblerine ilhâm olınsın ve te'sîr ider de herkes bildiğini gazetelerle neşr idüb 'umûmi ifâdeye bezl-i 'âtifet ve mürüvvet eyler.

Fransız gazetelerinden birisi üçyüz seneden beri Avrupadan Amerikaya muhâceretin ardı arkası kesilmemiş olduğundan bahs itdiği sırada bu senelerde hicret iden mühâcirînin üçyüz elli iki bin bu kadar râddesinde idüğünü beyân idüb bunları ber-vech-i âtî taksîm ve tefrîk eylemiştir.

Almanyadan 132527 İngilterenin Biritanya cezîresinden 60286 yine İngilternin İrlanda cezîresinden 64938 İsveç ve Norveç memâlikinden 40292 İngilternin Amerika kıt'asında bulunân memâlikinden 20918 Fransadan 3879 Danimarkadan 3649 Belçikadan 1922 Hollandadan 1134 Esveresden 420 Meksikadan 320 Çinden 12874 (stn.3) İsviçreden 3650 Hindistandan 2234 İtalyadan 1488 İspanyadan 1123 Rusyadan 343 Lehistandan 184 memâlik-i sâ'ireden 378

Amerikaya hicret iden nüfus kâmilten erbâb-ı sanat ve ma'lûmatdan oldukları cihetle üçyüz sene mukaddem hâlat-i vahşiyede bulunan Amerika kıt'asının böyle bir vakt içinde işbu derece terakki itmesine ta'acüb şöyle dursın bundan sonra dahî ne kadar terakki itse yeri vardır egerçi gerek Avrupa ve gerek sâ'ir memâlik-i nüfûsı besleyebilmiş olsaydı Amerikaya hiç kimse hicret ve vatandan mübâ'adet itmeyûb herkes yerli yerinde kalûr ve kendi vatanının terakkiyâtına çalışûr idi.

Amerika ahâlîsinin öteden berü işidile gelen garâ'ib-i hâl ve hareketleri cümlesinden olmak üzere geçende dahî henüz taht-i nikâha girmemiş olan genç kızlar beyinde bir cem'iyet teşkil olunarak cem'iyet-i mezkûre â'zâsının bir yüzünde halka nikâha gerden dâde-i teslîmiyyet olmamaları kararlaştırılıb bunun üzerine 'ahd û misâklar dahî idilmiş ise de nev'-i insânın değil insânın gayr-i hayvânâtın bile işsiz ve çiftsiz yaşayamayacağını ve mukaddem ki hareketleri mahza bir çocukluk olduğino ere tezvâc olunacakları mevsimin hülûlından sonra anlayarak içlerinden ba'zıları bu mu'âhede ve mukâvelenin feshî mecbûriyyetine düşdüklerinde bermûceb-i 'ahd û mîsâk nikâhları yer yüzünde vukû' bulmamak ve bu cihetle 'ahd û peymândan nükûl idilmiş olmamak için balonlarla havâyâ su'ûd idilüb nikâhlarının yer ve gök arasında icrâsı hilesine karâr virilmiş olduğu Mümeyyiz gazetesinde görülmüştür.

(Nikâh dinilen şey tezevvücün bir mukaddimesi olûb bu mukaddimenin netîcesi zifâf idiğine virmeyüb halka-i nikâha gerden dâde-i teslîmiyyet olmamak idiyse de zifâfi kabûl itmemek olduğına mebnî bunların cevher-i icrâ-i nikâhları 'ahd û mîsâklarından nükûl itmek olmalarını icâb (silinmiş olduğundan okunamadı) belki bu hilenin (silinmiş olduğundan okunamadı) zifâflarının dahî kubbe-i firûze famı (silinmiş olduğundan okunamadı) ve sitaregan ile donanmış ve bir dâ'iresinde (silinmiş olduğundan okunamadı) ve levle pürdâz envâ-i ateşbâzı icrâsına (silinmiş olduğundan okunamadı) itmekde bulunmuş olan zifâfhâne-i (silinmiş olduğu için okunamadı) lâzime-i haldendir.

İ'lân

Bağdadda kâ'in Yahudi mektebi için bir Türki (silinmiş olduğu için okunamadı) lüzûm olduğundan ve usûl-i cedîde (silinmiş olduğu için okunamadı) Türkçe ders virmeğe muktedir(silinmiş olduğu için okunamadı) bir hevâce bulunır ise şimdilik şehri beşyüz gurûş ma'âş virileceği gibi hevâce (silinmiş olduğu için okunamadı) takdîrde Bağdada kadar yol masrafı (silinmiş olduğu için okunamadı) olunabileceğinden elfbâ-i(silinmiş olduğu için okunamadı) ve sırasıyla iktizâ iden dersleri(silinmiş olduğu için okunamadı) olûb ta mekteb-i mezkûr hevâce ta'yîn idilecektir isteyenlerin mekteb idâresine mürâca'atları i'lân olunur.

Sayı: 33

**Tarih: 30 Şevvâlü'l-mükerrrem 1286/ 20 Kânûn-i Sâni 1285
s.65/stn.1**

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bâbil nâm Osmanlı vapûrı zi-l-ka'denin beşinci günü Ciddeye ve oradan Süveyşe müteveccihen Basradan hareket ideceği bundan mukaddem i'lân olunmuş idi.

İşbu Bâbil gibi dış denize işlemek üzere Avrupadan mübâya'a olunmuş olan Asur nâm diğer vapûr dahî bu kere Basraya vürûd itmiş olmakdan-nâşî mezkûr Bâbilden yedi gün sonra ya'nî zi-l-ka'denin on iki günü bu dahî Basradan hüccâc ve yük alarak Ciddeye 'azimet ve ta hacdan 'avdet olununcaya kadar orada bekleyüb ba'de'l-hac yine hüccâcı bi'l-istishâb 'avdet eyleyeceğinden keyfiyyet cümlenin ma'lûmı olarak gidecek olânların ber-minvâl-i muharrer zi-l-ka'denin on iki sinden mukaddem Basrada bulunmaları lâzım geleceği i'lân olunur.

Şu aralık diyâr-ı ecnebiyyeden bu taraflara kesret üzre kalb ve kem'ayâr Mahmûdiyye altûnları idhâliyle bir tâkım hîle-kâr erbâb-ı ihtikârın bunları ifrâd-ı ahâliden fark ve temyize iktidârı olmayan sâde dilâne tâmi'l-'ayâr altûn yerine virmekde oldukları cânib-i hükûmetden haber alınûb hâl-bu-ki bu misillü meskûkât-ı mağşûşe ve zuyûfin eyâdi-i nâsda tedâvül itmesi mu'âmelât-ı 'umûmiyye-yi sekte-dâr ideceği der-kâr ve bu bâbda cânib-i hükûmetden tedâbir-i lâzimeye teşebbüs olunması lüzûmı bedîdâr olmakdan-nâşî bu bâbda tahkîkât ve taharriyât-ı lâzimenin icrâsıyla işbu meskûkât-ı mağşûşe ve züyûfi tedâvüle çıkâranlar müteselsilen bi'l-istintâk zâhire ihrâc olundıkda sürmüş oldukları züyûfin bedeli kendülerinden tazmîn olunacağı cihetle herkes bu bâbda dikkat ve intibâh üzre bulunmakla berâber işbu meskûkât-ı mağşûşeden herkimin eline geçer ise kimden aldığı der-'akab hükûmete haber virmesi lâzım geleceği i'lân olunur.

Bu havâlî mevrû'âtının ekserisi matari olub mevrû'ât-ı mezkûre ise geçen kânûn-ı evvel ve işbu kânûn-ı sâni aylarında lüzûmı kadar baran nüzûlüne muhtâc (stn.2) olduğu hâlde bu sene şu mevsimlerde baranın killet ve beklide 'adem-i nüzûlünden dolâyı mevrû'âtın barana olan ihtiyâcı ziyâdeleşmiş ve bu ise erbâb-ı zirâ'ate hayliden hayli te'essüf irâs itmekde bulunmuşdı Lehü'l-hamd ve'l-minne geçen Pençişenbe ahşamından bed'ile ertesi Cum'a günü bir hayli yağmûr yağarak

her tarafı seyrâb-ı zelâl eylemiş ve ba'zı erbâb-ı zirâ'atın rivâyetlerine göre işbu bârân-ı rahmet nişân bir müddet dahâ teâhhur itmiş olsa mevrû'âtın nazar-ı te'essüfi celb idecek bir hâle girmiş olacağı anlaşılmalıdır. Şu rahmet doğrusu taraf-ı erhamerrahiminden bir 'inâyet-i cihânkıymet olmasıyla bu bâbda erbâb-ı zirâ'atın sipâs ve mehemmedetine terdîfen ifâ-i şükrâniyyete müsâra'at ideriz.

(Dubirmişârm) ya'ni hâkiyyu'l-sıdk nâmı ve İbrani lisâniyle Bağdadda tab' ve neşrine müsâ'ade buyurulmuş idüğünü geçenlerde derc-i sahife-i beyân eylediğimiz gazete bu kere tab' ve neşr olunmağa başlamış ve birinci nüshası resîde-i nazar-ı mütâla'amız olmuştur.

Bu gazetenin gerek hacmî ve gerek beher on beş günde bir kere çıkarılması halkın gazete yüzünden tesviyye ideceği ihtiyâcın tesviyye ve ifâsına gayr-i kâfi gibi görülür ise de matbû'ât dinilen şey halkın göstereceği havâhiş ve râğbet nisbetinde terakki ideceği ma'lûm olmağla zikr olinân gazete râğbet-i 'umûmiyye mazhar olduğu sûrette hacmi bu derecede kalmayûb daha tevsî' ideceği gibi tab' ve neşri öyle on beş günde bir def'aya hasır idilemeyerek elbetde dahâ sıkca çıkarılacağı der-kârdır.

Lâkin bir millet ve cemâ'atın terakkiyatı vesâ'ilinden birüsü dahî konşularından aldıkları misâl kendilerinin dahî menfa'at ve istifâdelerini müceb olacak bir sûrette ise o misâle der-'akab imtisâl ve vesâ'il-i lâzimesine tevessül itmek mâddesi olduğunu memleketimizde mutavattın ve terakkiyâta havâheşker olan Ermeniler dahî ra'nâ bildikleri ve hattı oldukça muntazam yerde matba'aları (stn.3) bulunduğu hâlde 'acaba ber-minvâl-i muharrer gazete tab' ve ihrâcî husûsında Yahudilerden aldıkları misâle imtisâlden sarf-ı nazar mı ideceklerdir...

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Geçende güşâd olunmuş olan Süveyş Kanâlı'nın güzergâhı hasbe'l-mevki' ba'zı kûmsâl mahallere tesâdüf itmiş olduğundan sûyın temevvücû bu gibi mahallerden kaldırdığı kûmî öteye beriye sevk ve iddihâr itmekde olmasıyla ba'zı yerlerin 'umkî büyücek sefâin murûrına tahammül ve kifâyet idememekde olduğu görülmekden-nâşî İngiliz gazeteleri bu bâbda ba'zı mertebe garaz û nefsâniyyete dahî sâparak bir az vakt mürûrında cedvel-i mezkûrın 'âdetâ harâb olacağını iddi'âya kadar kıyâm itmesiyle kanâl kumpânyası bayâğı ıztırab ve telâşeye düşmüş ve hattı mezkûr kumpânyanın hisse senedleri diğerlerinden bir hayli tedenni itmiş

olduğı birkaç haftadır mütâla‘a güzârımız olân evrâk-ı havâddisin cümle-i rivâyâtından idi.

Cedvel-i mezkûrın hafir ve tathîrne muvaffak olmuş olân Mösyö Lepis ise ber-minvâ-il muharrer kûmsâl mahallerden kalkan kûmların temevvüc ve cereyân mâya tabiiyetle öteye beriye yığılmakda olduğunu i‘tirâfla berâber şü sûret kanâlin harab olmasına icâb ve intâc itmeyüb bunun cüzü-i bir masrafla çâresi bulunacağından başka bu bâbda iktiza iden ‘ameliyyâtın icrâsı sefâyinin murûr ve ‘ubûrlarını dahî ta‘tîl etmeyeceğini bu kere te‘mîn eylemiş olduğundan şü te‘mînât egerçi hissedarana teselliyât bahş olmuş ve hatta Mesajeri İmperyal nâm Fransız kumpânyasını Bahr-i Muhit-i Hindi sefâyini el-ân cedveli mezkûrdan mürûr ve ‘ubûr itmekde bulunmuş ise de İngiliz sefâyin-i tüccâriyyesi henüz mutma‘ın olamıyarak hattı bu sene İngiltereden Hindistana gidecek olân sefâyin-i tüccâriyyeyi kemâ fî’s-sâbık Ümit Burnı tarîkiyle gönderecekleri Avrupa gazetelerinde görülmüştür. **(s.66/stn.1)**

(Havâdis-i Hâriciyye)

Rusyalular zîr-i idârelerinde bulınân kıt‘a-yı ma‘lûmede Moskof milletinden başka millet ve Ortodoks âyîninden başka âyîn ve mezheb kalmıyarak ‘umûm halkın Moskof ve Ortodoks edilmesini Rus milletinin kemâl-i şevket ve kuvvetine vesîle-i mahz bilmelerinden-nâşî kıt‘a-yi mezkûrede mutavattın her milletin ‘asabiyet-i milliye ve salâbet-i diniyyesini mahv idecek vesâ‘ile tevessül den girü durmadıkları öteden berü bu mâddeye dâ‘ir derc itmekde olduğumuz bendler mü‘eddasından ma‘lûm olmuştur.

Millet-i merkûme şü politikayı Rus tebe‘asından bilâ istisna her sınıf halk hakkında icrâ ide geldiği gibi Yahudiler hakkında dahî bunun icrâsından sarf-ı nazar itmemekde ise de Avrupa gazeteleri nazar-ı dikkat ve lisân ta‘yîni yalnız Bulaklar ve Almanlar tarafına hasr ve tahsîsi iderek Yahudiler sahîbsiz ve sahâbetsiz kaldıklarından bunların ahvâl-i felâket iştimâlleri dahî Tatarlar gibi şimdiyye kadar meskût-i ‘anh hükmünde kalmış idi.

Vâkı‘an edvâr-ı sâlifede her memleketde millet-i hakimenin millet-i mahkûme üzerine bir çok tefevvüzü olûb hattı Avrupada ve Avrupanın en terbiyyeli yeri didiğimiz Fransada dahî millet-i hâkime ‘add olınân Fransızlar Katolik mezhebini mezhebi resmî ‘add iderek sâ‘ir mezâhib ashâbını müstakil kilise inşâsından ve kendülerine mahsûs mezarlık ittihâzından men‘ iderler idi.

Ancak geçen otuz bir nümerolu nüshamızda dahî şerh ve tafsîl olındığı vechle her devrin bir muktezâsı olûb içünde bulunduğumuz şu devr-i âhîr ise dünyânın her tarafı için devr-i serbesti ve hürriyet olmasıyla bu devirde her din ve mezhebin serbestâne icrâsına hiçbir tarafta mümâna‘at olunmamakda bulunduğu ve hatta Pariste münâkit ittifâk-ı İsraili cem‘iyyetinin mütâla‘a güzârımız olân bir mecmû‘asında münderic olduğu vechle bundan mukaddem Fransada Katoliklerden başka hiçbir milletin ne mahsûs-ı ibâdethâne ve nede müstakîl mezaristan ittihaz idememeleri konsitikosyonda bend-i mahsûs ile tasrîh olunmuş iken bile geçen seneler Protestanların vukû‘bulan istidaları üzerine âyinlerinin serbestâne icrâsına müsa‘ade olunduğu sırada bu müsa‘adeye Yahudiler dahî nâ‘il idilmiş ve Türkistanda ise ötedenberi edyân-ı mezâhib-i muhtelifenin imtiyâzzât müte‘addîdesi olûb her âyin-i mezheb serbestane icrâ olunmakda bulunmuş olduğu hâlde Rusların mile‘l-i sâ‘ireyi tahkîrde el-ân devâm itmelerinden başka şu hâlin gün be gün izdiyâd idilişi hakikaten şâyân-ı ta‘yîb-i mevâddan ma‘dûddır.

Lâkin keyfiyyet yalnız Yahudilerin icrâ âyinlerine müdâhale derecesinde dahî kalmayûb bu kere bunların ‘âdetâ canlarına kast ve mâllarına tama‘ derecesine kadar gidilmeğe başlamasıyla Avrupa gazeteleri şimdi Pulaklar ve Almanlar ve Tatarlar sırasına Yahudileri dahî katıb ol-bâbda uzûn uzâdıya bendler derciyle düvel-i mu‘azzamanın bu bâbda nazar-ı iltifât ve merhâmetlerini da‘vet itmekde buldukları misillü Rusyadaki mile‘l-i hakireyi Avrupanın sâ‘ir taraflarına hicret itmekde teşvîk (stn.2) eylediklerinden-nâşî mile‘l-i merkûmeden en ziyâde şimdide ve diyâr-ı âhere hicret itmeğe mecbûr olân Yahudiler Prusya taraflarına muhâceret itmeğe başlamış ve binâberîn Paris cem‘iyyet-i isrâ‘iliyyesi Rusya ve Prusya hudûdî üzerinde kâ‘in Keniğsburg şehrinde ve Mösyö Kosih nâm zâtın riyâseti tahyında bir komite teşkiliyle muhâcirinin teshîl-i esbâb-ı hicretlerine yardım itmekde bulunmuşdur.

Der-Sa‘âdetde tab‘ ve neşr olinân La Türki gazetesi hükm ve mü‘eddâsı âtfide münderic bendi dercle Avrupa düvel-i mütenevvi‘âsının politikaca olan ümitlerini şerh eylemiştir Avrupa düvel-i mütenevvi‘âsının bugünkü politikaları revişinden anlaşıldığına göre bunlar ahvâl-i istikbâlleri için birer ümîd ve intizârda bulunuyorlarsa da ümîd ve intizârlarının mebnî ‘aleyhi henüz ne idüğü mukarrer ve istikbâlde ne sûret kesb ideceği ile‘l-an müteyakkin olmayan bir tâkım mâddelerden ibâretdir.

Gazetelerin münderecâtından müstebân olduğu üzere İspanya kraliçe-i sabıka İzabelden münhâl olan taht-ı hükümraniyye bir hükümdârın cülûsı ümîd ve intizârında bulunuyorsa da bunların intizâr itdikleri hükümdârın o tahtı kabûl itmeyeceği der-kâr ve taht-ı mezkûra heveskâr olan hükümdârı dahî İspanyanın kabûl ve tasdîk itmeyeceği âşikârdır.

İspanyanın ihtiyâcı hükümdâr husûsında olduğu cihetle İspanya bu ümîdde bulunduğu misillü İtalyanın hâl-i hazırı dahî nizâm ve intizâm-ı memleketi kemâhiye hakkuha icrâyâ muktedir vükelâyâ lüzûm ve ihtiyâc göstermekde olduğundan İtalya dahî memleketi sûriş ve perişâni-i nâ-mütenâhiden kurtarmağa ve ahvâl-i istikbâlini ıslâh idbilmekde muktedir vükalâyâ dest-res olmak ümîd ve ârzûsıyla ba'zı san'atkâranın temâşâ-i yek-rûze için tertîb eyledikleri orta oyunlarında halkın nazar-ı temâşâsına bir def'alık olmak üzere 'arz eyledikleri hayâlât kabîlinden olarak her gün tertîb eylediği vükelâyı bu kere enzâr-ı temâşâmıza 'arz idüb ertesı gün için dahî yeni bir tertîb-i istihzâr ile iştigâl itmededir İspanya cülûsını ümîd itdiği hükümdâra ne vakt mâlik olursa İtalya dahî intizâr eylediği vükelâyâ o zamân dest-res olur.

Prusya ise dâ'ima 'umûm Almanya hükûmetlerinin ittihâdıyla Almanın bir imparâtorluk hâline ifrâğı için Mösyö Döbismarkın lâyah levha-i vicdânı olan mevâddın husûlini ümîd ve intizâr ider ki bunun ikisi dahî bu'ud ve mesâfesi ma'lûm ve müsellemlen olan ecrâm-ı semâviyyeyi nazarın gayet yakın görmesi kabilindedir.

Avusturya dahî bin sekiz yüz altmış altı senesi zâyi'âtını çıkarabilmek için gerek Fransa ve Rusya ile Prusya 'aleyhine ve gerek Prusya ile Fransa ve (bâ-husûs) Rusya 'aleyhine ittifâk etmek ümîd ve 'arzûsında bulunur. (zahî televvün...)

İngiltere devleti henüz netice intâc ideceği dahî ma'lûm olmayan fenniyân-ı şekâvetinin (ki İngilterede büyük bir karışıklık ikâ'ıyla devlet-i müşârün-ileyhâyı ziyâdesiyle işgâl (stn.3) itmeğe pek müsa'id bir mâddedir) bir ân evvel arkası alınmasına intizâr ideyor".

(La Türki gazetesi bu bendinde Rusya devletinin ümîd ve ârzûsını sükût-i 'anh bırakmış olduğundan bunu dahî Zevra' gazetesinin ikmâl itmesi icâb eylemiştir.

Şöyle ki Rusya devleti dahî müteveffa Büyük Petronun ahlâfına terk eylediği vasiyet-nâme ahkâmı mücebince cihângîrlük ârzûsını gün be gün ziyâdeleştirmekde olub feth ve teshîr olunacak memâlikten bir hissesini İrana terk itmeğe dahî şimdilik râzı olarak bu bâbda devlet-i müşârün-ileyhânın efkârını da kendi efkârına uydurmuş ve binâberîn Âsyâ-yı Vustâ cihetinden tevsi'-i hudûda bezl

mâ-hasal iktidâr eylemekden girü durmamakda bulunmuş ise de Hindistan hükûmetinin Afganistana olân sahâbet ve himâyesi harekât-ı vâkı‘asına sedd çekmekde olduğına mebnî Rusyanın ümîd ve hülyâsı dahî Hindistan hükûmetinin Afganistana olân sahâbetini ortadan kaldırabilmekten ibâret bulunmuşdur (zehî hayâl...)

Levand Times gazetesi Avrupa devletlerinin esliha-i cedîdeden Kangısını intihâb ve tercâh itmiş olduklarını göstermek için tercümesi zirde münderîc bendi derc eylemiştir.

“İngiltere devleti esliha-i ‘atîkanın tarz-ı cedîde tebdîli husûsında Şinâyder ve yeniden mübâya‘a itdiği esliha için dahî Martini Hors nevini tercîh ve devlet-i ‘âlîyye esliha-i cedîde husûsında yalnız Şinâyder tarzını intihâb etmiştir Fransa devleti esliha-i ‘atîkasından ba‘zısını Şinâyder tarzına tebdîl idüb yeni aldığı ve mü’ahharen tebdîl itmeğe başladığı eslihada dahî Şaspo nevini kabûl etmiştir Rusya devleti esliha-i ‘atîkasından bir mikdârını Kineka ve ellibin kadarını dahî Karl tarzına koymuş ise de işbu karl tarzındaki ellibin tüfengi aslâ işe yaramaz bir sûrete girmiştir binâberîn berdan usûli üzre otuz bin tüfenk i‘mâlini Amerikaya sipâriş eylemiştir İsveç ve Danimarka devletleri Remington tarzını kabûl idüb Norveç devleti henüz intihâb idememiştir İtalya devleti dahî müceddeden mübâya‘a ideceği tüfenkler için hiçbir tarzı intihâb idemeyüb fakat esliha-i ‘atîkasından bir mikdârını Şaspo ya karib bir sûrete tebdîl itmekte bulunmuşdur İsviçre Cumhûriyyeti esliha-i ‘atîkasının tebdîli için Milbank ve Amisler usûlini beğenüb yeni mübâya‘a itdiği tüfenkleri Veterli cinsinden almış ve on bin kadar dahî Pabudi cinsinden mübâya‘a eylemiştir Belçika devleti Elbini İspanya devleti Romington Prusya Zontina Delgover tarzını kabûl idüb Bavyera devleti dahî esliha-i ‘atîkasının tebdîli için Lindon ve mübâya‘at-ı cedîde için Verder nev‘ini intihâb etmiştir Flemenk devleti ise esliha-i ‘atîkasını İngiltere devlet-i ‘âlîyye misillü Şinâyder tarzına tebdîl itmiş ve Avusturya tebdîl-i esliha husûsında Vanzel ve mübâya‘at-ı cedîdde Verendel usûlini beğenmiştir Roma hükûmeti Şaspo memlekinin emâreti Paburi usûlini kabûl idüb Karadağ ise Rusya tarafından bir mikdâr keyneka tüfeği ahz eylemiştir.

Sayı: 34

Tarih: 7 Zi-l-ka‘de 1286/ 28 Kânûn-ı Sâni 1285

s.67/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Ba‘zı mevâdd-ı mühime-i mülkiyyenin tesviyyesi zımında Basraya ‘azîmet itmiş olduğu geçen 31 nümerolü nüshamızda derc-i sahife-i beyân kılınan Devletlü Vâlî Pâşâ hazretleri geçen Pazar günü Bağdada ‘avdet ve muvâsalat buyurmuşlardır.

Haydarhâne mahallesi sakinlerinden bakkal Hacı Bekir oğlu Hacı Ahmed mâh-ı hâlin yiğirmi birinci Çehârşenbe gicesi hânesinde hançer darbıyla katli ve i‘dâm idilmiş idüğü hükûmet tarafından lede‘l-istihbâr ol-bâbda icrâ idilen tahkîkât dan ve Hasan Pâşâ mahallesi muhtarı Es-seyyid AbdulKuddüsün vukû‘ bulan ifâdâtından müstebân olduğına göre maktûl-i merkûmın katli sirkat garazıyla olmayûb bu keyfiyyet kendisinin ashâb-ı servet ve sâ mândan olmasıyla berâber muttasıf olduğu buhl ü hast fevka‘l-‘âdesinden dolâyı nasılsa gönüllerini incitmiş ve ‘aleyhinde buğz ve ‘adâvetlerini da‘vet itmiş olduğu ba‘zı kimseler tarafından öteden berü icrâsı tasarlanmış bir sû‘ikasdın olarak hatta vâlî-i esbak Reşit Pâşâ merhûm zamânında huseması tarafından hânesinin duvarı dilinib sâ‘ikasdın icrâsına ibtidâr olunacağı sırada her nasılsa his olunmasıyla bi‘l-müdâfa‘a kaçırıldıkları misillü Devletlü Namık Pâşâ hengâm-ı vilâyetlerinde dahî yine bu garaz ve niyete mebnî hânesi duvarına sikke çakılarak derûn-ı hâneye aşılacağı esnâda yine ber-minvâl-i muharrer duyulûb def‘ idildikleri cihetle maktûl-i merkûmın kâtilleri âhz ü sârik makûlesinden olmayûb belki ta‘ammüdi kâtl oldukları tebeyyün ve tahakkuk itmiş ve binâberîn mazanne-i sû-i olân eşhâs germiyetle istintâk olunmakda bulunduğu gibi bir yandan dahî taharriyâtı ‘amîka ve şedîde icrâ idilmekde olmasıyle İnşaallahu te‘âla ‘asl kâtillerin zâhire bi‘l-ihrâc müstehâk oldukları mücâzât-ı kânûniyyeye yakında mazhar olacakları me‘mûl olunmuşdır.

Horasan kasabasına tâbi‘ vechiye karyesi sakinlerinden Halef El-Cadir Ed-Deylemi nâm kimesne altı arşûn irtifâ‘ı olân bir duvar altından Ahmet nâm berbere başını traş (stn.2) itdirmekde ve berber dahî merkûmın nısıf re’sini traş idüb nısf-ı diğerine başlamakda bulunduğu esnâda divarın yerinden oynadığı ve inhidama yüz tutduğu anlaşılmaqla berber der-‘akab kaçûb kurtulmuş ise de merkîm Halef duvar altında kalûb hayatından kat-ı ümîd olunmuş iken etrâfdan yetişilüb üzerine yığılmış

olân enkâzın def' û izâlesiyle hayatından kat-ı ümîd olunân ve vefât itdiği evvelce hânesine haber virilen merkûm Halef ber hayat olarak ihrâc olunduğı anda huzzar-ı merkûme hemen hânesine gidüb çoluk çocuğı meyanında isbât-ı vücûd itmesi lüzûmını tavsiyye itmişler ise de merkûm traşın tekmilini isbât-ı vücûtdan ehem ve mukaddem görüb yıkılan duvarın diğere tarafında bilâ fütûr traşını tekmil iderek ba'de-hû hânesine 'azimetle fâmiyâsı halkına hayatı cedîdini tebşîr itmiş olduğı Horasandan yazılıyor (fütûrsızlığın birkâc nev' ve derecesi işidilmiş ise de böyle bekâsından kat-ı ümîd olunduktan sonra bâkî kalan hayatın fâmiya halkına tebşîr ve bu cihetle yek-diğereğini tebrîk itmeklik lüzûmı üzerine tekmîl-i traş ehemmiyyetini tercih idecek mertebede fütûrsızlık çok yerde görülmez ve işidilmez i'tikâdındayız.

Dubirmişarım nâm İbrani gazetesinin tab' ve neşr olunmağa başlamış idüğünü geçen nüshamızda derc-i sahife beyân eylemiş idik bu kere aldığımız ma'lûmâta nazaran işbu gazetenin tab' ve naşrine müsâ'ade buyurulması istizânına dâ'ir makâm-ı celîl-i vilâyetden Der-Sa'âdete vukû' bulan inhânın cavâb-ı sâmişi henüz şeref vürûd itmemiş ve ruhsat-ı resmiyyenin i'tâsından mukaddem matbû'âtın tab' ve naşr olunamaması matbû'ât nizâm-nâmesinin ahkâm-ı celîlesi muktezâsından bulunmuş olmasıyla zikr olunân inhânın cevâb-ı sâmişi şeref vürûdına değin gazetemiz tab' ve ihrâc idilmemesi cânib-i hükûmetden muharririne emr û tenbîh buyurulmuştur.

İnşa olunmakta bulunân Gureba hastahânesiyle Dar-ı şifâ için Basra erbâb-ı hamiyyet ve fütûvveti taraflarından 11583 gurûş i'âne idilmiş ve bu misillü hayrata i'âne itmek hamiyyet-i zâtiyye ve muhabbet-i vataniyye eseri olmakdan-nâşî zevât-ı mûmâ-ileyhimin şu hareketlerini takdîr ve tahsîn ile berâber (stn.3) esâmiysiyle mikdâr-ı i'ânelerini mübeyyin defteri ber-vech-i âtî derc-i sahife-i şükranîyyet kılınmıştır.

Kurna Ka'im-makâmı Rıfat Bey 10000 Muhâsebeci Rıf'atlü Selim Efendi 500 Basra Nüfûs Nâzırı Muhammed Efendi 500 Zabtiyye Tabûr Ağası Ahmet Ağa 500 Ebu'l-hasib Ka'im-makâmı Emin Efendi 500 Tüccârândan Hacı Abdullah İsa Çelebi 500 Hacı Ahmet Atiyye 500 Hamdan Müdiri Emin Efendi 400 Evkaf Müdiri Fütûvvetlü Sa'deddin Efendi 300 Muhammed Şebenderi İnâyetullah Efendi 300 Muhâsebe kâtib-i Evveli Abdulkadir Efendi 300 Hacı Musa Çelebi 300 Kurna Tüccârlarından Hacı Cafer 300 Tahrîrât müdiri İbrahim Hilmi Efendi 250 Ebû'l-

Hasib Nâ'ibi Ahmet Münir Efendi 250 Mollagandan Molla Ömer Efendi 244
 Devaser Nahiyesi Müdürü İbrahim Ağa 250 Ebû'l-Hasib Mâl Kâtibi Hacı Ali Efendi
 200 Ebû'l-Hasib Du'âvi Meclis Â'zâsından Mehmed Hamdi Efendi 200 Â'zâdan
 Kasım Çelebi 200 Mecemmet Raif Efendi 200 Zin Nace Müdürü Kasım Ağa 200
 Kav müdiri Hamid Efendi 200 Kurne Nâ'ibi Mahmûd Efendi 200 Rادیو'l-malûllah
 tarafından 200 Tüccârdan Hacı Abbas 200 Mollagandan Seyyidü'l Hamid-zade
 Ahmet Çelebi 195 Zîn Karyesi Muhtarı Şeyh Süleyman 150 Kurne Rüsûmat Müdürü
 İsmail Efendi 150 Kurne Telgrâf Me'mûrî Ahmet Ağa 150 Mollagandan Şa'ban
 Bin Receb 145 Tahrîrât Kâtibi Halil Efendi 125 Muhâsebe ketebetinden Seyyid Salih
 Efendi 100 Ebû'l Hasib Sandığı Emîni Seyyid Ahmet Efendi 100 Mellek Hacı Ali
 Ülyan 100 Mellek Melagat Efendi 100 Nehv-huz Muhtarı Hasanül Amir 100
 Muhammedül Amir Çelebi 100 Kurne Mâl Kâtibi Mustafa Efendi 100 Kurne Meclis
 Kâtibi Şevket Bey 100 Zabtiyye Yüz-bâşısı Veli Ağa 100 Tüccârdan Hüseyin Mirza
 Ali 100 Amiye Muhtarı Hacı Şuride 100 Ebû'l Hasib ahâlîsinden Hacı Ömer Efendi
 97 Mellek Ali Bin Abdullatif 97 Mellek Molla Vaz'î 97 Mellek Taha Efendi 97
 Muhtar Hacı Bekir Tarafından 97 Mellek İbrahim Velid Mazi 94 Sultanul Amir
 Tarafından 92 Devaser Kâtibi Molla Rıza Efendi 50 Zîn Kâtibi Abdulgani Efendi
 50 Kurne Sandık Emîni Aziz Efendi 50

Yekûn 11.583

(s.68/stn1)

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Haleb vilâyet-i celîlesi vâilîliğinin rütbe-i celîle-i vezâret ve müşîri ile dâr-ı
 şûrâ-yı 'askeri â'zâsından Devletlü Derviş Pâşâ hazretlerine ve Erzurum Vilâyet-i
 Celîlesi Vâilîliğinin dahî dördüncü ordû-ı hümâyûn müşîrliğine ilhâkan devletlü
 Mustafa Pâşâ hazretlerine tevch buyurulmuş olduğu Der-Sa'âdet gazetelerinde
 görülmüştür.

Avrupa havâyic-i beşeriyenin tesviyyesi yalnız zükûra münhasır olmayüb
 inâs dahî havâyic-i rûzümrelerinin tesviyesine çalıştıkları cihetle kadınlar meyânında
 ba'zı suhûletli san'atlar terakki idüb hattı fabrikalarda külliyyetle isti'mâl olınân
 işlerin dişlenmesi san'atı dahî kadınlara mahsûs bir san'at hükmüne girmiş ve zikr
 olınân egeçi kadınlar dişledikleri eğeleri Avrupa fabrikalarından başka memâlik-i
 mahrûse-i şâhâne fabrikalarıyla teymûrcı esnâfına dahî fûrûhat iderek bu sûretle

ya'nî yalnız eĝe diŝleyicilikle binlerce nüfus refâh ile geçinmekte bulunmuş olduĝu misillü Der-Sa'âdetde dahî eli emeĝi ile ta'ayyüş iden pek çok san'atkâr kadınlar mevcûd ise de anların san'atları Avrupa kadınlarının san'atları kadar mütenevvi' olmayûb belki terzilik ve nakış ve oyacılık gibi şeylere münhasır kalmış idüĝi erbâb-ı vukû'fın ma'lûmlarıdır insânî hüner ve ma'rîfet tahsiline icbâr iden şey ihtiyâc olûb gerçi Avrupa kadınlarını sanayi'-i mütenevvi'ede bu kadar ileri sürmüş olân ihtiyâc Türkistan kadınlarında dahî mefkûd olmayûb maa' ziyâde mevcûd ise de Avrupa ve bâ-husûs Amerika halkı her teşebbüsâtını bir kânûn ve kâ'ide tahtine aldıkları gibi kadınların fûnûn ve sanayi' tahsîl itmelerine dahî bir fâ'ide-i cemile vaz' idüb bu bâbda teşkil itdikleri mektebler ve san'at hâneler memâlikî mezkûre kadınlarını terakkiyâtda hangi dereceye çıkarmış ise bizim bu husûsda olân ihmalimiz ve san'ata müsa'ide olân kadınları perâkende ve perişân bir halde bırakarak bunları şimdiyye kadar bir mahalde cem' ile san'atlarınca muhtâc oldukları terakkiyâtın istihsâl-i esbâbına dikkat ve himmet itmemekliĝimiz kadınlarımızın şu derece-i tedennide kalmalarını icâb eylemiş ve binâen 'ala zalik Avrupa ve Amerika kadınları telgrâfcılık ve tabîlik ve avukâtluk ve mu'allimlik ve her dürlü iŝçilik ile meşgûl olarak husûlî refahlarına muvaffak ve bizimkiler ise elinde dikiş ve nakış gibi bir san'atı olmadıĝı takdîrde refâh ile infi'âş şöyle dursın kemâl-i zarûretle geçiniŝde dahî envâ-ı müşkülâta mütesâdif olmakda bulunmuşdır.

Kadınlarımızın şimdiyye kadar bu hâlde kalmaları esbâbı araştırıldıĝı anda der-'akab hatıra (istitar) mâddesi hutûr ve işte şu istitarın terakkiyât-ı nisvana mâni'-i kavi olması itikâdîdır ki bizim kadınları kıyâmete kadar terakkiyattan dur ve mehcür ider.

'Acabâ çerçilik ve yağlıkcılık ve dellâlık ve (İstânbula mahsûs olmak üzere) çarŝılarda tarhana ve bulgur ve yufka satmak gibi bakkallık ve (Iraka mahsûs olmak üzere) (stn.2) çarŝılarda ekmekcilik ve süd ve yoĝurd ve kaymakççlık ve sâ'ir bunlar misillü sanayi'-i 'âdiye ve husûsat-ı süfliyyeyi kabûl ve icrâ iden kadınlar mestûre deĝildir de mekŝûfe midir 'acabâ bu gibi süfliyâtın kabûl ve icrâsına mâni' olmayan istitâr icrâsı bunlardan es'ab olmayan sanayi'-i âliyye ve makbûleyi icrâyaya mı mâni'dir.

İşte şimdiyye kadar bu bâbda teveccühle ta'accüb ve istigrâbda idiysek bundan böyle şu hâlin devam ideceĝi müddet dahî o vecihle istigrâbda bâkî kalacaĝımız der-kâr idi.

Hele hamden sümme şükren Tobhâne-i Amire Nezâret-i Celflesi bu husûsda teşekkürî nâ kabil bir himmet ve ‘inâyet iderek Der-Sa‘âdetde YediKulede bir bâb-ı inâs Mekteb-i Sanayi‘ teşkîliyle inâsın bir mahalde müctemi‘ân icrâ-yı san‘at idebilmeleri için ‘umûma bir örnek göstermiş ve cerîde-i ‘askeriyyenin ol-bâbda derc ve neşr eylediği bir bend hâlinden müstebân olduğu üzere mekteb-i mezkûre devam idecek olân şâkirdan Avrupa kadınları gibi eğe dişlemek ve saraçlık işlemek ve şerit dokumak ve kanaviçe yapmak ve sâ’ir buna mûmâsil sanayi‘-i mühime ile iştigâl idecekleri mukarrer bulunmuştur.

Bu gibi sanayi‘ mekteplerinin derece-i lüzûm ve ehemmiyeti ta‘rîf ve isbâtından müstagnî ise de mekâtib-i mezkûre kendülerinin ne cevher olduklarını birkaç sene zarfında meydân-ı birûz ve sübûta koydıkları âsâr-ı bahireleri ile herkese re‘yel â‘yn ve ‘ilme‘l-yakîn göstermiş ve bildirmiş olmasından-nâşî az müddet zarfında mekâtib-i sanâ‘yi vatanımızın her tarafında teşkil ve inşâ olındığı misillü işbu inâs dâru‘-sınâ‘alarının dahî böyle az vakt zarfında her tarafa ta‘mîm olunması muvaffakiyetini yalnız biz değil terakkiyât-ı milliyeyi ârzû idenlerin cümlesi kalben ârzû itmezler ise vatanperverlik vazîfesini hakkıyla ifâ idememiş olurlar

(Havâddis-i Hâriciyye)

Avrupa Politikası

Geçenlerde Avrupa politikasından bahs eylediğimiz sırada Fransa devletinin tesâdif eylediği teşvîşât-ı dahîliyyeden dolâyı milleti ba‘zı müşkülâtı hariciyye ile işgâl iderek dahîlen ikâ‘-ı müşkülât itmelerine meydân bırakmamak üzere Rusyaya ba‘zı mertebe temâyül itmesinden-nâşî Avrupa politikasının rengi değişmiş ve bâ-husûs Prusya ber-minvâl-i muharrer Rusya ile Fransa beyninde husûlini his eylediği ittifâktan dolâyı hayliden hayli kuşkulanmış idüğünü dermiyân eylemiş idik.

Avrupanın politika dolabı el-ân bu mihver üzerinde deveran idüb eğerçi derince mülâhaza olunur ise Fransa Rusyaya temâyül itmek değil belki devlet-i müşârün-ileyhâ ile ittifâk dahî eylemiş olsa bu ittifâk ber-minvâl-i muharrer Fransız milletini müşkülât-ı hâriciyye ile iştigâl itmekle berâber öteden beri Rusya ve Prusya ile bağlanûb düğümlemiş ve hîn-i hâcetde kendü ‘aleyhine vukû‘ bulacak harekât-i hasmaneye vesîle olacağı der-kâr bulunmuş olân ‘ukde-i ittifâkı çözmek hud‘asına mebnî olacağı meydânda bulunmakla bundan bir semere ve netîce hâsıl olamayacağı ma‘lûm ise de (stn.3) Almanya gazeteleri Prusya ve Rusya ittifâkının bozulmasıyla berâber diğer taraftan bir Fransa ve Rusya ittifâkının husûle gelmesine kemâl-i

iştirâb ve hayretlerinden-nâşî keyfiyeti asla muhâkeme itmeksizin ulu orta Fransa ve Rusya ittifâkını teknîb ve inkâr ve Prusya ve Rusya ittifâkının bekâsını isbâta sarf-ı mâ-hasal iktidâr itmektedirler ba‘zı Rusya gazetelerinin rivâyetlerine nazaran Rusya İmparâtoru Aleksandır hazretlerinin Prusya Kralı Kilyom hazretlerine nişân-ı i‘tâ ve ihdasıyla bu sırada yazdığı nâme-i mahsûsında Fransa imparatoru esbak müteveffa birinci Napolyonun Rusya taraflarında düçâr olduğu ma‘lûbiyeti bi‘l-ihâtâr (‘âlemde büyük bir muzafferiyet ve şân şöhrete bi‘l-ittifâk ve bi‘l-mu‘âvene nâ‘il olmuş olan Rus ve Alman milletlerinin bundan böyle dahî ittihâddan ayrılmayacağına mutma‘inim ve bu ittihâd bâkî kaldıkça mezkûr muzafferiyet ve şân şöhreti hatırımdan çıkaramam) yolu bast-ı makâl idişine Kral Kilyom tarafından buna münâsebet ve yakışık olur sûretle cevâb virildiğini dahî Alman gazeteleri derc ve dermiyân itmiş olmaları efkâr-ı ‘umûmiyyede ba‘zı mertebe tebeddülât ika‘ idüb hatta bir takım gazeteler (Fransa ve Rusya beyninde husûlü muntazır olan ittifâk yine iftirâk ve inşikâka mübeddil olmak üzeredir) gibi bahislerde dahî bulunmuşlar.

Ancak İndependens ve sâ‘ir hakikat bîn gazeteler bâlâda işâret olındığı vechle henüz Rusya ve Fransa ittifâkını kabûl ve tasdîk bile itmedikleri gibi ittifâk-ı mezkûrın bu kere bozıldığı hakkında sâ‘ir gazetelerin vukû‘ bulan iddi‘âlarını da kâmilen cerh iderek Avrupa politikasının bu gün ne merkezde bulunduğunu ber-vech-i âtî beyân ideyorlar.

Şöyle ki Fransa ve Rusya beyninde görülen temayül eserlerinden ba‘zılarının zânn idildikleri ve bu def‘a tekzîbine kalkışdıkları ittifâk ve ittihâdı şimdilik ne tasdîke ve ne de tekzîbe hâcet yoktur Fransa devleti Rusyayı Prusyadan ayırmağa ve belki de beyinlerinde ba‘zı mertebe-i bürûdet ve husûmet peyda itmeğe muvaffak olduğu gün Rusya ile olan münâsebâtı yalnız munâsebât-ı hoş güzârânı derecesinde kalacağı şübhesizdir binâberîn Fransızlar emîn ve mutma‘in olmalıdırlar ki husûli maznûn bulunân şu ittifâk Fransız ordûsını Prusya ilkâsına sevk etmek şöyle dursun belki de ‘umûm devletlerin tenkihât-ı ‘askeriyyesini müceb olacaktır zirâ Avrupa ordûlarının el-ân silâh bedest sefer ber-hâlinde bulunmaları mahza şimdiyye kadar devâm iden Rusya ve Prusya ittifâkından neş‘et itmekte idi imdi Fransa devleti ednâ bir temâyül ile Rusyayı kendü tarafına çekibde Prusyadan ayırmağa muvaffak olduğu günden sonra ordûların seferber halinde kalmalarına ne hâcet kalır husûsiyle ‘umûm Avrupa devletleri böyle bir hâlin vukû‘uyla hazinelerini tahliyye iden mesârifât-ı ‘askeriyyeden kurtulmağa ez-cân û di‘l-memnûn olmalarından

dolâyı cümlesi Fransa devletinin bu bâbda muvaffakiyeti du'âsına muvâzebet itmekdedirler.

Sayı: 35

Tarih: 14 Zi-l-Ka'de 1286/ 3 Şubât 1285

s.69/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basra mutasarrıfı 'İzzetlü Süleyman Bey ile muhâsebecisi Sabık Selim Efendi ve sandık emîninin emvâl-i mîriyyeden vukû'a gelen ihtilâsatta medhalleri sabit olmasıyla üçü dahî ba'de'l-'azl taht-ı muhâkemeyye alınarak hesâblarının rû'yet olunmakta bulunduğî işidilmiştir.

Basranın yiğirmi dört sâ'at cihet-i cenûbiyyesinde ve Basra Körfezi sâhilinde Kuveyt dinilen memleket altı yedi bin hânedan mürekkebi bir bender ticâret olûb ahâlîsinin ekserisi tüccâr ve gemîci tâ'ifesi olmasıyla yüz kadar büyük ve dört beş yüz kıt'a küçük sefîneleri olduğı ve bunlar dâ'ima Bahr-i Muhit-i Hindi ticâretiyle meşğûl bulunduğı ma'lûmdır mahall-i mezkûr memâlik-i mahrûse-i hazret-i pâdişâhiden ve Basra merbûtâtından olduğı hâlde biraz vakitten berü Basra tarafından idâresine lâyıkiyle i'tinâ olunamadığından usûl-i idâre ve zâbitası mahal-i meşâyihî yedinde kalmış olûb hâl-bu-ki ahâlî ve sebka-i hazreti pâdişâhinin uzak ve yakın her nerede olursa olsun himâyet-i vesayâtını me'mûrin-i devlet-i 'aliyyenin vazîfe-i zimmeti olduğından ve mahal-i mezkûrda bulınân zükûr ve inâs yiğirmi otuz bin nüfûsdan mütecâviz bir halkın bu vechle hâl-i 'azlde kalarak eser-i 'adâlet ve himâyet-i celîle-i hazreti Hilâfet Penâhiden mahrûm kalmaları lâyıki ve cesbân olmadığından bu def'a Devletlü Vâlî Pâşâ hazretlerimiz Basra taraflarına 'azimetinde ahâlî-i merkûme tarafından ba'zı rû'esâ ve ihtiyâr-i muteberleri gelüb orasının dahî idâre-i 'âdile-i saltanatı seniyye tahtına ithâliyle kendülerinin dahî memâlik-i sâ'ire ahâlîsi misillü mu'adelet-i seniyye-i pâdişâhiden hissedâr idilmelerini taleb ve istida'â itmiş olduklarından ol-vechle iktizâsı bi'l-icrâ Kuveyt ka'im-makâmılığına el-hâletü hazîhi şeyhi bulınân Abdullah Sabah 'uhdesine ihale olunarak niyâbet-i şeriyyesine dahî Muhammed Bin Abdullah el-Adsâni zât ta'yîn kılınmış ve mevcûd olan cevâmi-i 'adidesinden şimdilik beş kıt'a cevâmi-i kebîrede salat-i Cum'a ikâmesi içün esâmi-i hutebâsı ta'yîn olunarak berûât-i şerifesi Der-Sa'âdetden istenilmiş ve mahal-i mezkûrın 'umur-i zabtiyye zabıtâ-i bahriyyesince lâzım olan

şeyler dahî der-dest-i tesviye bulunmuş olmağın İnşaallahu te'âla (stn.2) Kadüstüvâye-i hazreti Hilâfet penâhide işbu teşebbüsâtı Hayriyye ve nâfi'a ile ahâlî-i merkûmenin mu'âmele-i ticâreti ve esbâb-ı servet ve ma'mûriyyeti bir kat dahâ tevsi' iderek ümîd ve ârzû itdikleri 'adâlet ve 'inâyet-i celîle-i hazreti Pâdişâhi Asarı ile kariben pek büyük sa'âdet ve selâmet hâl kesb idecekleri muntazırdır.

Mukaddem ve mû'ahhar derc-i dermiyân kılındığı vechle havâfî-i Irakiyye için ne beren ve nede bahren bir mahrec olmaması mahsûlât-ı ârziyyesinin hârice çıkamamasını icâb ve bu ise havâfî-i mezkûrenin servet ve 'imrândan girü kalmasını intâc itmiş olmakdan-nâşî teşkilât-ı cedîdeden sonra vilâyet-i nazar-ı dikkât ve ehemmiyyetini en ziyâde bu noktada bi'l-işgâl nehren Musul ve Halebe doğru Dicle ve Fırat nehirleri ve bahren dahî Cidde ve Süveyşe doğru Bahr-i Muhit-i Hindi mahreclerinin açılmasını kararlaştırarak nehreyn için mevcûd olân beş kıt'a vapûr sefinelerinden başka iki kıt'a işleleriyle berâber yigirmi beş ve otuz bargîr kuvvetlerinde müceddeden iki kıt'a vapûrla küçük iki kılâğûz vapûrı ve lüzûmı kadar tarak makineleri ve Süveyş tariki için Babil tesmiyye kılınan bir kıt'a-i cesîm ve Basra Körfezinde bulınân iskeleleri muhâfaza-i irtibâtı için dahî Asur nâmı virilen bir kıt'a büyücek deniz gemîsi mübâya'a idilmiştir.

Nehir vapûrları Babil vapûrıyla eczâ olarak geçende Basraya vürûd itmesinden-nâşî Dicle ve Fırat nehirleri üzerinde der-dest-i icrâ bulınân keşfiyyatın icrâsıyla bir taraftan ba'zı mevânî-i tab'iyyenin def'i için hafr ve güşâdı iktizâ iden vetvellerin açılmasına ve icâb iden yerlerin tathîr ve ta'mîkine çalışılacağı gibi diğer taraftan dahî eczâ-i mezkûrenin sür'at terkibiyle mezkûr vapûr ve işlebler sefine hey'etine konulduktan sonra bitevfikiyye te'âli gelecek yazı kadar şu iki cihetce âmed ü şüde mübâşeret olacağı vâlide bulınân Babil ve Asurun dahî bir idâre-i mahsûsa-i bahriyye altında olarak Babil Süveyş ile Basra arasında ve Asur Basra Körfezi dahîinde kâ'in-i bender Buşir yolınca ve Bender Abbas ve Kuveyt ve Bahreyn gibi iskeleler meyânında işledilmesi kararlaştırılmış ve hattı geçen gün gazetemize (stn.3) derc ve i'lân olduğu vechle mezkûr Babil ilk def'a olarak Cidde ve Süveyşe müteveccihen Basradan hareket itmiştir.

Nehreyn için mevcûd demek olân yedi deniz için dahî mezkûr iki vapûr mahal-i mezkûre arasında bir yol açarak bu bâbda matlûb olân teshîlâtı bir dereceye kadar hasıl idebileceği ma'lûm ise de bu tarîklerin gitdikce artacağı der-kâr olân ehemmiyyetine göre sefâyin-i mezkûre bi'l-vücûh derece-i kifâyede olamıyarak

tarîk-i mezkûrenin istenildiği vechle tevsi'î sefâyinin dahî teksîrine menût olduğına ve bâ-husûs Asur vapûrının Basra Körfezi dahilinde kâ'in iskeleler meyânında seyr ü harekete hasr idilmesi mutasavver olub şu hâlde dış deniz için yalnız bir Babil vapûrı kalacağı mülâbesesiyle sefâ'in-i nehriyyenin teksîrine olan ihtiyâctan ziyâde sefâ'in-i bahriyyenin teksîrine lüzûm ve ihtiyâc olmağla berâber maslâhatın meydânda olan ehemmiyyeti de bu bâbda dahâ ziyâde-i vakt kayb idilmesini aslâ tecvîz itmeyerek her hâlde kemâl-i germiyyet ve müsâra'atla hareket olunmağa lüzûm-ı karin göstermekde bulunduğuna binâen bir Çinli kumpânyasının satmakda olduğu 150 bargîr kuvvetinde sekiz yüz tonilâta hamûle alır bir vapûr seffnesinin idâre-i Bahriyye için pazarlığı kesilerek li-ecli'l-mu'âyyene me'mûr-i mahsûs ile Hindistana gönderildiği misilü mezkûr Babil vapûrının 'ayni ve eşi olub İngilterede bulunân diğer bir vapûrın dahî yine idâre-i Bahriyye için li-ecli'l-mübâya'a pazarlığı kesilmek ve bunlardan başka nehrin sığ ve taşlık olan mahllerinde suhûletle geçebilmek için Tunada Demirkapû ta'bîr olan mahalde Avusturyaluların yaptığı gibi dört çarklı bir vapûr dahî müceddeden sipâriş olunmak üzere bulunmuşdur.

Teşkilât-ı cedîdeden mukaddem vilâyetin 'umûr-ı zabıtası için istihdâm olan 'asâkir bir takım başı bozuk zabtiyyesiyle muvazzafa neferâtından 'ibâret olub hal-bu-ki memleketin 'umûr-i inzibâtiyyesine mahsûs olan 'askerin muntazam bir hâlde bulundırılması vilâyet-i usûl-i cedîdesi ve 'asâkir-i zabtiyye hakkında mû'ahharen vaz' olan nizâm-ı cedîd ahkâm-ı celîlesi iktizâsından (s.70/stn.1) olmağla ba'de't-teşkilât zikr olan muvazzafa ve başı bozuk zabtiyyesi lağv olunarak yerine süvâri ve piyâde maa' zâbitân altı bin bu kadar neferden müretteb muntazam bir zabtiyye alâyı teşkil olunmuş idi.

'Asâkiri mezkûrenin hey'et ve kıyâfeti 'askeriyyece matlûb olan intizâm-i halleri ber-vech-i matlûb hâsıl olduğu gibi silâh ta'lîmince dahî gün be gün terakkiyatları müşâhede olunmakda ise de alâyın ibtidâ-i teşkilinde neferâta tevzi' ve i'tâ olan esliha 'atîk çakmaklı kaval tüfeklerden 'ibâret olub hâl-bu-ki misillü 'asâkir-i muntazamaya öyle çakmaklı ve kapsüllü kaval tüfekler şöyle dursun el-yevm muntazam şeshâneli tüfekler dahî kâfi görülememekden-nâşî her sınıf 'asâkir-i şâhâne için eslihâ-i cedîde tedârik ve tevzi' olunmakda bulunduğu misillü 'askerlikce 'asâkir-i nizâmiyye derecesine vüsûlü ârzû ve iltizâm olan 'asâkir-i zabtiyyenin dahî işbu nev icâd tüfeklerle techîzi terakkiyat-ı iktizâsından bulunmakla geçende vilâyet için İngiltereye ba'zı edevât ve eşyâ sipariş olunduğu sırada işbu zabtiyye

alâyı için dahî iki bin ‘adet elftild şeyhâneli tüfeği sipariş olunmuş ve bunlardan bir takımı Babil vapûrıyla Basraya vürüd eylediği 28 numarolu gazetemizde beyân olınân eşyâ ve edevât meyânında bu kere Bağdada vasıl olarak ‘asâkir-i mezkûreye tevzi‘ ve i‘tâ kılındığı gibi bakinsin dahî karîben vüsûline intizâr olunmakda bulunmuşdur.

Nehreynin keşf ve tathîri işinde kullanılmak için İngilterden mübâyâ‘a olınân Hadba ve Şehba nâm küçük vapûrlar misillü Basra Nakibi faziletlü Seyyid Abdurrahman Efendinin dahî mübâyâ‘a ve celb eylemiş olduğunu bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylediğimiz Feyha nâm vapûrı idâre-i nehriyyeye terk ve teberru eylemiş idüğü mesmû‘umuz olmuş ve efendi-i mûmâ-ileyhin şu hareketi idâre-i nehriyyenin sevâhil-i nehirden kâ’in memleketlere bahş ideceği şerefi takdîr itmiş olmasından ilerü geldiği cihetle bi’l-vücûh şâyân-ı takdîr ve tahsîn görülmüştür.

(Havâddis-i Hâriciyye)

(İrân)

İran Şâhi şehâmetlü Nasrettin Şâh hazretlerinin mesa‘adet karîn olduğu müneccimin tarafından haber virilen şehir-i sabık Şevvalin yigirminci günü Tahrandan hareketle Rişt şehrine ‘azîmet buyurdıkları ve işbu ‘azîmet-i Şâhinin beyne’n-nâs mütevâtir olân sebebi birkaç seneden berü Rişt ve Geylan taraflarında ipek böceklerine ‘ârz olubda def‘-i çâresi bulunamamakda olân hastalığa bir ilaç bulmaktan ‘ibâret ise de seyâhat-ı mezkûre âsıl Rusya devletinin Geylan hudûdî üzerinde inşâ eylemekde olduğu istihkâmat mevâki‘inin mu‘âyyenesiyle husûsat-ı sâ’irenin keşf ve tahkiki maksadı üzerine vukû‘ bulduğu ve şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin işbu Rişt seyâhatinden sonra Kirmanşâh kasabasına dahî vürüdları mukarrer olmakdan-nâşî kasaba-i mezkûre haricinde kâ’in İmâdiyye ve Dağıstan (stn.2) kasırlarının ikmâl-i levâzımıyla iştigâl olmakda bulunduğu ol-taraflardan aldığımız havâddisendir.

Memâlik-i İraniyyeden Kirmanşâh hâkimi ‘İmâdü’d-devle hazretlerinin Tahrana ‘azimetleri fermân-i şâhi muktezâsından olmağla mahdûmi Sarimû’d-devle cenablarını hükûmet-i mezkûreye ka’im-makâm bırakarak kendülerinin Tahrana gitmiş olduklarını geçen 23 numarolu nüshamızda beyân eylemişdik.

O zamândan berü Kirmanşâh kasabasından gelenlerin itdikleri rivâyetden Hâkim müşârün-ileyh hazretlerinin tebdîl olunacağı anlaşılmaqda idiye de bu kere aldığımız havâddis-i sahîha ve mevsûkadan müstebân olduğına göre Hâkim müşârün-ileyh hazretlerinin ‘azl ü tebdîllerini müceb ortada hiçbir sebep olmadıktan başka gerek şehâmetlü Şâh hazretleri ve gerek vükelâ-yı devletle münâsebet ve meveddetleri pek yolında olarak hattı bu def‘a Tahrana ‘azîmetlerinde yüz bin tümenlikden mütecâviz (on bin kese akçeden ziyâde ider) hedâyâ-yı mütenevvi‘a takdimiyle Şâh hazretlerine ‘ubûdiyyet ve vükelâ-yı devletle olân meveddetini tecdîd ve te‘yîd itmiş olmasından-nâşî ‘uhdesine müntehâ-yı rüteb-i İraniyyeden olûb vükelâ ve ümerâdan pek az kimselerin güç hâl ile nâ’il olmakda buldukları (Emîr nevâ beyânı) rütbesini bilâ teklîf ihrâz itmişler ve kendüleri ise Şevvâlin nihâyetine doğru Kirmanşâha müteveccihen Tahrandan hareket itmek üzere bulunmuşlardır.

----- Rusya

Her millet mile’l-i hâriciyye ile olân münâsebetini artırarak medeniyyetin mevkûf-ı ‘aleyhi olân ittifâk ve ittihâd-ı ümem keyfiyyetinin sür‘at-i hüsûlini ârzû itdikleri işbu on dokuzuncı ‘asırda Rusların gün be gün artmakta bulınân efkâr-ı ‘acibesine cümle ile berâber biz dahî istigrâb itmekde bulunduğumuz cihetle aralık aralık efkâr-ı mezkûre üzerine ba‘zı bendler yazmakta olduğumuz gazetemizi sırasıyle mütâla‘a idenleri ma‘lûmıdır.

Zikr olınân bendlerin mütâla‘asından Rusyanın ne tavr ve efkârda bulunduğu bir raddeye kadar anlaşılabilir ise de Avrupa gazetelerinin kâffesi Rusların hor ve hakir gördikleri milletler yalnız Ortodoks mezhebinin hâricinde bulınân halk olduğu zânnıyyıla lisân-ı ta‘yibi fakat bu husûsa hasritmekde olduklarından biz dahî bunlara itibâ‘ itmiş olduğumuz cihetle Rusların esâs efkârını her iki taraf dahî henüz lâyıkiyle keşf idememişler idi.

Bu kere ba‘zı Osmanlı gazetelerinin (Uniyon) ittihâd nâm Fransız gazetesinden nakil ile derc ve i‘lân eyledikleri bir fikra Rusların insân yerine koymadıkları ve bu cihetle haklarında her dürlü eczâ ve cefâyı mübâh bildikleri halk yalnız ber-minvâl-i muharrer Ortodoks mezhebinin hâricinde olânlar olmayûb meğer bakiyye’l-asl ve yâhûd bi’l-kabûl ve bi’t-tâbi‘iyye Moskof olmadıktan sonra Ortodoks mezhebinde bulunmaklığın dahî indlerinde edyân-ı sâ’ireden hiçbir farkı olmadığını keşf ve isbâd (stn.3) eylemiş olmağla şu fikra hasbe’l-insâniyye bir

kâtdahâ hayret ve istigrâbımızı celb eylediği gibi bunu hulâsaten gazetemize derc ile biz dahî kari'lerin nazar-ı ta'accüb ve istigrâbılarını da'vet eyleriz.

Şöyle ki ba'zı devletlerin düvel-i mütecâvire hakkında ittihâz idegeldikleri politika cümlesinden olarak Rusya devletinin dahî memâlik-i mahrûse-i şâhânedede mutavattın ve ümmet-i muazzama-i Osmâniyye efrâdından ma'dûd Hiristiyan teba'a hakkında öteden berü görüle gelen mu'âmelât-ı ma'lûmesi semeresi olmak üzere bundan mukammedem Girit Ceziresinin her tarafına şerare endâz intişâr olân nâ'ire-i ihtilâlin esnâ-i iltihâbında şûrâ-yı ussatın re'is-i sâni'si iken nâ'ire-i ihtilâlin intifâsından sonra Rusyaya iltîca iden bir Rum Pâpâzı devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından üç yüz kârbon ma'âş ve bir de nişân ta'yîn ve i'tâsıyla Girit Ceziresi ahâlîsini Rusya memâlikine hicrete teşvîk itmeğe me'mûr idilmiş ve pâpâz merkûm dahî bu bâbda sarf ma-hasal iktidâr iderek istedikleri mahalde tavattun ve serbestâne ta'ayyüş idilmeleri şartıyla birkaç familya halkını memâlik-i mezkûreye hicret itdirmeğe muvaffak olmuş ise de bu familyalar Rusya memâlikine ayak atar atmaz müteferikân Sibiryâ hudûdlarına nef'i ve iskân idildikden başka kendüleri Ortodoks mezhebi salikândan ve Rus teba'asından oldukları halde Rum lisânıyla tekellüm itmeleri uyamıyacağından cümlesinin Moskofça okuyub yazmaları ve her mu'âmelelerinde Moskof lisânını isti'mâl ve tekellüm itmeleri cânib-i hükûmetden emr ve tenbîh olunmasıyla pâpâz merkûmın 'aklı başından giderek hükûmete bi'l-mürâca'a zemîn ve zamâna tutdıkları yolın mukteziyâtına muvafık sûrette ifâde-i hâl eylemesi üzerine (Rum lisânı putperest lisânıdır Rusyada bulınân milletler öyle kadsiz lisânlar tekellüm idemeyüb be-heme-hâl Moskof lisânıyla tekellüm itmeleri lâzım-ı hâldendir) cevâbını alûb biçâre ne ideceğini şaşırarak en nihâyet hükûmete bir lâyiha takdîmiyle (benim öteden berü matbû' müfâhham ve pâdişâh mu'azzamım olûb geçende sizin ilkââtınıza kapılarak hemşehrîlerimi hükûmeti 'aleyhine ifsâd eylediğim pâdişâh-ı 'âlicâh ve Şahin Şâh ra'iyetpenâhı bundan böyle dahî kendime metbû' bilmekle müftehirim yalnız zât-ı hümâyûn mülûkâneleri değil bütün ecdâd-ı 'izâmı zîr-i ri'ayyetlerinde bulınân bi'l-cümle milletlerin âyin ve mezheblerine ve lisân ve 'âdetlerine muhâlefet şöyle dursın bi'l-'akis muhâfaza itmiş oldukları cihânın ma'lûmıdır imdi böyle bir hükümdar-ı 'adâlet-şi'ârın tâbi'i şerefine kendimi el-ân mazhar bildiğim hâlde sinemde şu Rusya nişânını âğır göreceğim gibi muhasse olân üç yüz kârbon ma'âşı dahî kendüme haram bildiğimden ba'de-zîn bunların ikisini dahî kabûl idemiyeceğimi 'arz iderim) deyu beyân-ı mâfizzamir eyledikde merkûmın işbu töhmet-i cesîmesi üzerine kendüsünün mü'ebbeden bir manâstırda

vaz'-ı kûrek olunmasına hükm olunmuş ise de pâpâz ne hâl ise Kazakların elinden yakayı kurtararak Parise kapağı atabilmiştir.

Sayı: 36

Tarih: 21 Zi-l-Ka'de 1286/ 10 Şubât 1285

s.71/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Mentifik mutasarrıfı Sa'âdetlü Nasır Pâşaya rütbe-i refi'a-i mîr-i mîrânı tevcih buyurulmuştur.

Geçen nüshamızda beyân olunduğu vechile Basra mutasarrıfı izzetli Süleyman Bey'n bil-azil muhasebesi rü'yet olunmakta bulunduğundan Basra mutasarrıflığına rütbe-i refi'a-i Mîr-i mîrânı ile Kerbela mutasarrıfı Sabık Sa'âdetlü Hafız Pâşâ ve muhâsebeciliğine hısn-ı mutasavver mâl müdiri sabık rif'atlı Tefvik Efendi nasb olunduğu gibi Kerbela sancağına 'izzetlü Halil Bey Efendi ta'yîn buyurulmuştur.

Musul Sancâğı muhâsebeciliğine Muhib gazetesi muharriri sabık rif'atlı Şekib Bey Efendi ta'yîn kılınmıştır.

Bağdad ve Musul ve Şehrizer sancâkları dahîlinde kâ'in kirahânelerin gelecek seksen altı senesi için münâkısalarai icrâ olunacağından bunları der-'uhde ve iltizâm itmeğe tâlib olânların muhâsebe-i vilâyet ile merkez livâyaya mürâca'at itmeleri lâzım geleceği muhâsebei vilâyet tarafından i'lân olunur.

Bu sene Diyarbekir havâlisine külliyetli kar yağarak 'adetâ telgrâf direklerini örtmek derecesine kadar yükselmiş olmağla mevsim-i baharda bunlar erimeğe yüz tuttuğu zamân Dicle Nehrinin sâ'ir senelerden ziyâde feyzân ideceği der-kâr bulunduğu ve nehrin feyezânı hâlinde miyâhın etrafı yayılmasını men' ile mecrâ-i 'aslisinden cereyân itmesi için mevcûd olân seddelerde bozuk ve ta'mîre muhtac yerler bulunubda şimdiden ta'mîr idilmeyecek olursa ma'az-Allah-hû te'alâ geçen senelerde olduğu gibi suyun taşkınlığından pek çok hasarat görüleceği dahî ba'îd olmadığına mebnî keyfiyyet Dicle kenarında bağçesi olânların ma'lûmı olarak

bağçelerini seddelerinin ta'mîre muhtâc olân yerlerini hemen şimdiden ta'mîr eylemeleri iktizâ ideceği hükûmet tarafından resmen i'lân olunur.

Arâzî-i Irakiyyenin hayret bahş-i 'ukûl olân kuvve-i (stn.2) sâbitesiyle berâber satih ve mevki'inin zirâ'ate olân kabiliyyetine nazar olundıkda bunun mahsûlâtıyla bütün cihânı besleyecek bir mezrâ-i dilgüşâ halini kesb itmekte olân istidâdı görülür ise de mezrû'ât-ı ârziyyenin bir mahal-i sarfi olmamakdan-nâşî o güzel arâzî çöl ve beyâbandan 'ibâret kaldıktan başka mezrû' olân yerlerinin usûl-i zirâ'atı dahî aslâ değişmeyüb ve ilerlemeyüb bundan iki bin sene mukaddem ne halde imiş ise yine o halde kalmış ve meselâ şimdi bir küçük lokomotif ve bir saban makinesi ile bir gün zarfında kırk elli dönüm yer sürmek suhûleti bulunmuş iken zürrâ'ımız hâlâ çapa ve saban ile çift sürmekte ve kezalik bir lokomobil ve bir çarhlı tulumba ile bir gün zarfında üç dört yüz dönüm tarlayı saky idebilmek tariki bulunmuş iken bunlar ile'l-ân büyük tulumlarla su çekmekte ve'l-hâsıl her husûsda usûl-i kâdime üzre hareket itmekte bulunmuş oldukları nazarı te'essüfle görülür.

Şu iftitâhdan maksad İnşâallahu te'âla yakında dünyanın sâ'ir mahaller zürrâ'ı gibi her suhûlete mazhar olmuş görmek emel ve itikâdında bulunduğumuz zürrâ'ı ta'yib olmayüb belki usûl-i kadîme ile usûl-i cedîde beyinde olân farkı göstermekdir ki vilâyet bu farkı yalnız gazetemizle değil belki fi'len dahî göstermek ve bir yandan mahall-i sarfa nehren ve bahren mahrecler açarak diğer taraftan dahî zirâ'atin teksîri zımında zürrâ'ımızı usûl-i cedîde-i zirâ'ata teşvîk ve tergîb itmek için geçende Azamiyye kasabasının üst tarafında kâ'in numûne çiftliğini dahî te'sîs ve teşkîl eylemiştir.

İşbu numûne çiftliği zirâ'atın teksîri için Avrupalıların buldukları her dürlü teshîlâtı halkımıza fi'len göstereceği ve zikr olinân teshîlât ise ancak Avrupada mustamel olân ba'zı makinelerin vücûdına mütevakkıf idüğü cihetle mezkûr çiftlik idâresi şimdiye kadar mevki' ve mezârî'ini yolına koymağla meşğûl olduğu gibi vilâyet dahî iktizâ iden makineleri Avrupaya sipariş iderek bunlardan on 'aded orak ve bir 'aded harman ve çend kıt'a saban makineleri geçende Babil vapûrı ile Basraya gelmiş olduğunu derc-i sahife-i beyân eylediğimiz eşyâ ve edevât meyanında bu kere Bağdada vâsıl olmuştur (stn.3) esnâ-yı tecrübe ve imtihânda dahâ lâyıklık ve etrâflı anlaşılacağı vechle bunlardan saban makinesi usûl-i 'atika üzre dört beş çiftin birkaç gün zarfında sürebildiği bir tarlayı çend sâ'at zarfında sürüb bitireceği ve orak makineleri iki hayvânla idâre olunarak bir çok 'amelenin haftalarca çalışarak

mezrû'âtın bir çoğunu dahî zâyî' eyledikten sonra güç hâl ile bi't-tekmîl idebilecekleri tarlayı az bir müddet zarfında ve danelerini aslâ döküb zâyî' itmeyecek bir sûrette biçeceği ve harman makinesi ise demet olarak virilen mahsûlatı der-'akab harmanladıkdan sonra kalburlayarak taşını toprağını dahî ayırûb ba'de-hû danelerin cesâmetine göre mahsûli bir iki üç kısma taksîm ideceği münâsebetiyle bunların cümlesi için zürâ'ımızın ihtiyâcı kendülerince dahî sabît olacağından işbu makinelerden her kim payda itmek isterse usûl-i isti'mâllerinin ta'lîm ve tefhimiyle berâber Avrupadan celb olınân fi'âtıyla fûrûhat idileceği resîde-i sem-i memnûniyyetimiz olmuştur.

(Mevâdd-ı Hâriciyye)

Âsyâ Politikası

Âsyâ politikası demekden maksad Âsyâ-yı Vustâda İngiltere ve Rusya ve Afgan ve İran devletleri meyânında bir vaktten berü cereyân iden politika olub bu bîbda şimdiyye kadar dest-res olduğumuz ma'lûmâta göre Afgan emîri Şir Ali Hânın taht-i hükümrânisine musallat olân ve yine hükümdar familyası â'zâsından bulunân husemâsına karşı gösterdiği mukâvemet ve sebâtı üzerine merkûmların Buhara ve Türkistan taraflarında harekât-i 'askeriyye icrâsıyla me'mûl ve meşgûl bulunân Rusya ordûsına mürâca'at itmesi ve bâ-husûs İran devleti şu aralık dahî Afganistan cihetinden tevsi'-i hudûd ârzûsına düşerek anın da muhâlifin-i merkûme tarafını bi'l-iltizâm maksat ve meramlarının tervecine çalışması Şir Ali Hânı tehlikeli bir hâle getirmiş iken İngiltere devleti Hân-ı müşârün-ileyhin zafiyetini ve Afgan kıt'asının huseması yedine düşerek bu münâsebetle Rusya nüfûsının ta Hindistan hudûdlarına kadar intişârını Asyadaki nüfûs ve haysiyyetine mûzır görmekten-nâşî ilerüde **(s.72/stn.1)** yalnız o nüfûs ve haysiyeti değil belki de bunca mesârif ve himmetler sarfiyla yerleşmeğe ve temelleşmeğe başlamış olduğu Hindistan kıt'asını dahî elden çıkarmamağa bir tedbîr-i 'âcil olarak muhâlifine karşı akçe ve eslihâ ve 'askerce mu'âvenet itmek üzere Şir Ali Hânla rabt ve rabta-i ittifâk eylemiş idüğü anlaşılmakta idi.

İmdi Âsyâ-yı Vustâ politikasının şu merkezde olduğu anlaşıldıkdan sonra keyfiyyetin 'arîz ve 'amîk muhâkemesine lede'l-ibtidâr mes'elenin ilerde bir muhârebe ikâ' idebilmesi ihtimâli farz olundıkca egerçi muhârebe geçende olduğu gibi Şir Ali Hânla muhâlifin arasında vukû' bulursa muhâlifin-i merkûmenin Afganistanca 'adem-i haysiyyet ve fikdân-ı ikbâllerine mebnî her hâlde Şir Ali Hânın

galebesi ve böyle olmayı da Rusya ordusu dahî Herata ve Heratın berü taraflarına yayılı ise o halde İngiltere devletinin dahî mudahâle-i fi'liyye ve harekât-ı 'âliyyesi der-hatr idilerek her ne sûretle olursa olsun Afganistanın dahâ bir zamân bekâ-yı istiklâline hükm olunmakta idiyse de keyfiyyetin şu sûret ve farz ve muhâkeme ve netîcesinin esâsı muhâlifin-i merkûmenin ber-minvâl-i muharrer Afganistanca fikdân-ı haysiyetlerine mukâbil Şir Ali Hânın kemâl-i ikbâlî üzerine mebnî olub hâl-bu-ki Hân-ı müşârün-ileyhin husemâsından ziyâde idbârı yalnız bizim değil işbu Âsyâ-yı Vustâ politikasını şerh ve muhâkeme ile iştigâl iden Hindistan ve ba'zı Avrupa gazetelerinin dahî hayal ve hatırlarından bile geçmemiştir.

Meğer Afgan ahâlîsi kemâl-i cehl ve bedeviyetle berâber kemâl-i bi kaydi ve ta'assûbla da muttasıf olduklarından vatanlarının fâ'ide ve mazarratını ve selâmet ve 'ukûbetini müceb olacak mevâddı kendi vicdân-ı muhâkemelerinde bi'l-muhâkeme şikkayndan hangisinin ihtiyârı lâzım ise anı tercihden 'aciz olarak bizim taraflarda ehl-i badiyye yalnız şeyhlerinin efkârına tatbi-i hareket eyledikleri misillü onlar dahî ancak imâmlarının istihrâcâtı üzerine hareket eyledikleri cihetle muhâlifin tarafından itmâ' ve teşvîk idilen ba'zı imâmlar millet-i müslîmenin mile'l-i gayr-i müslîmeye mürâca'atı haram olduğundan bahsle Şir Ali Hânın İngiltere devletiyle ittifâk itmesinden dolayı 'adetâ küfrüne fetvâ virmeleri üzerine şimdi keyfiyyete itilâ'ı ve siyâset-i mülkiyyeye oldıkça vukûfî olan ba'zı rü'esa ve muteberandan başka ayak takımının kâffeten Şir Ali Hâna kâfir nazarıyla bakarak hemen 'umûmen 'aleyhine buğuz ve 'adâvet üzre buldukları bu def'a dest-i re's olduğumuz havâddisden müstebân oluyor.

Vâkı'an bir millet-i hâricin her dürlü ta'arruzâtından bi'z-zât tedâfi' ve sa'âdet ve selâmet-i milliyyesini kuvvet-i zâtiyyesiyle muhâfaza itmeğe muktedir olduğu sûretde yine mile'l-i sâ'ire ile ittifâk iderek fevâ'id-i milliyyesine ecânibi dahî nevama şerik eylemesi şer-i şerif ve nakle mürâca'at ne hâcet akla tatbikân dahî bir tavr-ı nâ-makbûl ve belki haram derecesinde olduğu anlaşılır lakin Afgan ve medeniyet ve iktidârca yine bu derecede bulunân sâ'ir emsâli milletler ta'arruzât-ı ecnebiyyeden başlı başına tahaffûz şöyle dursın memleketleri dahîlinde zuhûra (stn.2) gelen fesâdâtı bile ber-taraf idemeyüb durûr iken beyhûde ta'assûb ve koca bir milletin düçâr-ı felâket olmasını tecvizle fâ'ide-i me'mûle ve muntazırası yine kendülerinin muhâfaza ve beka-yı istiklâllerinden 'ibâret olan bir hükûmet-i mütecâvire ve müttefikaya mürâca'atı tahrîm idişlerinden istidlâl olan asâr-ı cehâletlerine te'essûf olunur çünkü bu zamanda sopa ve hançer ve kılıç gibi şeylerden

başka esbâb-ı ceng ü cidâlden mahrûm olân Afganistan halkını bir tarafa bırakalım kâmilen eslihâ-i cedîde ile müsellaah ve ‘adetâ Afganistan gibi bir memleketin çend gün zarfında tozını havâyâ savurmağa muktedir milyonlarca muntazam ‘askere mâlik olân devletler bile yalnız böyle muhârebe halinde değil sulh ve silm zamânlarında dahî ecânibin istikbâlde muhtemel olân ta‘arruzâtından tehâfuz zınnında yek-diğeriyle tehâfuzı ve tecâvüzü ‘akd ü iktifâka musâra‘at itmekde ve itmeye mecbûriyyetleri ise bahis ve ta‘rife muhtâc olmayacak sûretle meydândadır.

Hatta hiçbir zamanda ‘akâ’îd-i dîniyenin bu misillü husûsatı siyâsiyyeye muhâlefet ve müdâhâlesi olmayûb bir milletin icrâât-ı siyâsiyesini vakt ü zamânın icâb ve iktizâsına tatbîk eylemesi lüzûmı esnâ-yı hicretde sahâbe-i kirâmdan ba‘zılarının Habeş hükümdarı Necaşiye iltica itmeleri ve ba‘del hirc Medinede meskûn Yahudilerle tecâvüzi ve tehâfuz-i ittifâk üzere bulunması gibi husûsatda şeref sünûh ve sūdûr buyurulan müsa‘ade-i hikmet ‘ade-i cenâb-ı peygamberi ve andan sonra bugüne kadar vukû‘ bulûb keyfiyyatı tevârihte mestûr ve mûnderîc olân nice bin icrâ‘ât-i Müstahsene-i Ümmet-i Muhammedi delâleti ile sâbit ve muhakkaktır.

Bundan da kât-ı nazar eğerçi e’imme-i Afgan siyâset-i mülkiyyenin munkasım olduğu kısmından ikincisi olûb mukteziyât ve icâbâtı kütüb-i siyâsiyyede mûnderîc bulınân münâsebât-ı hariciyyeyi sahîhân mekrûh görmüşler ise ‘acaba Şir Ali Hânı tekfir iderek muhâlifini makbûl görmek diğer taraftan muhâlifin-i merkûmenin hamîsî ve müttefiki bulınân Rusya devleti ile münâsebât-ı cedîde peyda itmek demek olduğunu mülâhaza itmemişler mi bâ-husûs İngiltere ile olân münâsebetleri ber-minvâl-i muharrer bir zamâna kadar dahâ devâm-ı istiklâllerini mûceb olûb Rusya ile olân münâsebetleri ise ma‘lûbiyyet ve esâretlerinin tacilini istilzam ideceği bedihidir.

İmdi e’imme-i mûmâ-ileyhin zikr olınân hükmü işin bu cihetlerini mülâhaza itmeksizin virmişler ise (zeh-i cehâlet) ve eğerçi ba‘de’l-mülâhaza itmeksizin virmişler ise koca bir milletin sür‘at-i ‘ukûbet ve felâketine sebep olacakları cihetle (zeh-i hiyânet) demekde terddüd itmeyiz.

Bu bâbda bize hasbe’l-milliyeye ve hasbe’l-insâniyyeye irâs-ı esef iden şey işbu Afganluların dahî Türkistan ve Buhara gibi kemâl-i cehâletleri seyyi’esi ve ‘adem-i ittifâkları beliyesiyle istiklâl-i hallerini muhâfaza idemiyerek memleketleri dahîlde hâkim iken mahkûm olacakları ve yine bizimle berâber bütün Avrupanın nazar-ı dikkat ve ehemmiyyetini celb edecek cihet-i Hindistan denizinde Rus gemîleri

gezdinilmesi hakkında Büyük Petro vasiyyetinin yerini (stn.3) bulacağı gnin takarrib itmesine e'imme-i mûmâ-ileyhin sebep gösterecekleri kaziiyesidir.

Fransada imparâtorluk usûlinin 'aleyhinde olarak neşr-i makl iden mehr Lantern gazetesinin muharrir ve m'ellifi iken ahâlî tarafından meb'san-ı millet meclisine 'z intihâb ve ta'yîn kılındığını geçenlerde derc-i sahifei beyân eylediğimiz Mösyö Rofor ahâlîden bir takımının hüsn-i nazarını celb itmiş olduğu gibi İmparâtor Napolyon hazretleri taraftarlarından bir çok zevtn dah buğuz ve adâvetlerini kazanmış olması ile serbesti taraftarı bulunân gazetelerde kendisinin d'ima medh ve sitayişini grdğine mukâbil ara sıra ba'zı gazetelerde dah hasımlarının kendü 'aleyhinde envâ'-ı ta'an ve ten'i hâvî derc ve neşr eyledikleri bendlere tesadüf eylemekte bulunduğundan geçenlerde Rapol nm gazetede dah böyle bir bend görerek ve bunu İmparâtor Napolyonn 'ammizâdesi Prens Pie tarafından derc ve neşr idilmiş znn iderek keyfiyyetin tahkkiyle fi'l vaki' prens mûmâ-ileyh tarafından neşr idilmiş ise o hâlde iktizâ iden tarziyyeyi talep itmeleri içün ehibbsından Nevar nm kimseyi prens mûmâ-ileyh nezdine lede'l-irsâl merkûm Nevar keyfiyyeti prensden istilâm eyledikde Rofor gibi bir mfst 'aleyhinde neşr-i makl şöyle dursn ismini bile yd itmeğe tenezzül idemiyeceği cevbnı alır almaz Rofora eylediği dena'etden dolayı hidedlenerek bir tâkım kelemt-ı tahkriyye ile berâber prensin yüzine bir sille vurmasından dolayı prens mûmâ-ileyhde masa üzerinde bulunân tabancası ile merkûm Nevarı urb ldirmi ve bu keyfiyyet halka i'e olunr olunmaz zâten dern-i memleketde bir rezlet çıkarmak içün vesîle aramakda bulunân serbesti taraftarları ayaklanarak ihkâk-ı hak da'vasına kıyâm itmiler ise de hkmet tarafından der-hâl cem'iyetleri perin idilerek rezletin ni alındığı gibi Prens mûmâ-ilyh dah li-ecli'l-muhâkeme taht-i tevkîfe alınmış idği bu hafta resde-i nazar mutâla'amız olân gazetelerde grlmdir.

(Bir halk ki muttasıf olduğu hunet ru'netlerinden-n yetmiş be sene müdded zarfında hkmetlerinin kraliyyetden cumhriyyete ve cumhriyyetden impartorluğa ve yine kraliyyete ve yine cumhriyyete ve ba'dehû yine impartorluğa intikli gibi tebeddülât-i mndide ve cesmeye sebebiyyet göstermişlerdir bunlar içün aralıkta bu gibi vak'alar ika'ı ve bundan dolayı ba'zı uygunsuzluklara mceseretle kendülerin hilâfında bulunân hnedanların ızrrı asl ehemmiyyet getirir şeylerden değildir bâlâdaki bendden müstebân olduğu üzre bu def'aki fesâd dah

kuvve-i ‘askeriyye ile ber-tarâf olûb fakat bunun külliyyen ortadan kaldırılarak Fransaca asyîş-i dahîliyyenin hakkıyla i‘âdesi devletin münâsebâtı hâriciyyesinde müşkülât gösterilerek milleti müşkilât-ı hâriciyye ile işgâle mütevakkıf olmağla yakında Fransanın düvel-i mütecâvire ile ittihâz eylediği politikası renginin değışmesi muntazırdır.

Sayı: 37

Tarih: 28 Zi-l-Ka‘de 1286/ 17 Şubât 1285

s.73/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Hille Sancâğı mutasarrıfı ‘izzetlü Fehd Pâşânın vukû‘ infisâline mebnî Süleymaniyye mutasarrıfı Sa‘âdetlü Mazhar Pâşâ Hille ve Hille mutasarrıfı esbak Sa‘âdetlü Karbi Pâşâ dahî Süleymaniyye mutasarrıflığına nasb ve ta‘yîn kılınmıştır.

Şehrizer Sancâğı muhâsebecisi Sami Efendinin vukû‘ infisâline mebnî muhâsebe-i merkeziyye müdâvimlerinden vüsatlı Hakkı Efendi Livâ-i mezkûra muhâsebeci ta‘yîn olunmuştur.

Nakş-i Bağdad derûn ve birûn mukâttat-ı rusûmiyyesi hayli vaktten berü müzâyede olunmakta olmasıyla bunlardan tâlibi zuhûr idenlerin şehr-i şubâtın yiğirmi üçüncü Pazar ertesi günü katiyyen ihâleleri icrâ olınacağı cihetle zikr olunân müddetin inkızâsından sonra talibleri gelüb zamm itmek efkârında bulunırlar ise zammı kabûl olunmayacağı i‘lân olunur.

Cevahiri-zade Mirza Musanın cânib-i mîriyye ferâğ iderek tâliblerine fûrûhat olunmak üzere müzâyedeye konulmuş olân emlâk-i ma‘lûme işbu mah-ı şubât evâhinde takrîr iden bedelleri mukâbilinde fûrûhat ve teslim olınacağından keyfiyyet-i emlâk-i mezkûre taliblerinin ma‘lûmı olarak şehr-i Martın hülûlünden mukaddem idecekleri zammın muhâsebe-i vilâyete beyân ve ihbârı ve Mart hülûl idübde emlâk-i mezkûra teslim ve ferâğ ve intikâlâtı icrâ olunduktan sonra idilecek zammın kabûl olmayacağı i‘lân olunur.

Süleymaniyye sancâğı dahîlinde kâ’in Gülanber Kazası Ka’im-makâmı olûb li-maslâhâtın geçen gün Bağdada gelmiş olân ‘izzetlü Mehmed Pâşâ der-des-i icâb

olinân gureba hastahânesiyle dâr-üş-şifâ ebniyyesi için yedi bin beş yüz gurûş i'âne eyldiği işidilmiş ve Pâşâ-yı mûmâ-ileyhin şu himmeti muttasıf olduğu hime-i memdûha-i vatan perverisiyle berâber gureba hastahânesi gibi memleketce lüzûm ve ehemmiyyeti ta'rîf ve tafsilden müsta'ni bulunân bir şeyin derece-i hayr ve hasenâtını bi't-takdîr şu hizmet-i hayriyyede bezl-i nakdine-i himmet ve mu'âvenetle pek çok ecir û mesûbâta nâ'il olmuş olan hamiiyetkârâne iştirâk (stn.2) itmek ârzûsına mebnî olmağla doğrusı takdîr ve tahsîne bi'l-l vücûh şâyân ve sezâvâr görülmüştür.

Basra Körfezinde işledilmek üzere Avrupadan mübâya'a olunarak Basraya vürûdını geçende derc-i sahife-i beyân eylediğimiz Asur nâm vapûr Avrupadan mübâya'a ve celb olinân ba'zı eşyâ ve edevâtla yigirmi beş ve otuz bargîr kuvvetlerinde olân nehr vapûrları icrâsından dahî bir mikdârını hamilen geçen Cum'a ertesi günü Bağdada gelmiştir.

Bu sene Diyarbekir havâlisine külliyyetlü kar yağmış olmasından dolayı ilk bahara doğru Dicle Nehrinin sâ'ir senelerden ziyâde fezeyânı melhûz olduğundan nehr-i mezkûr sahilindeki bahçe seddelerinden ta'mîre muhtâc olân mahallerinin ashâbı taraflarından ta'mîr ve termîm olunmasını geçenki nüshamızda beyân ve i'lân eylemiş idik.

Bu kere Diyarbekir vilâyet-i celîlesinden sûret-i resmiyyede olarak telgrâfla idilen istilâm ve istifsâre cevâben vârid olân telgrâfnâme me'âline nazaran egerçi nefsi-i Diyarbekirde kar ol kadar ziyâde değilse de civârî mütecâvireye dahâ ziyâde nüzûl itmiş olması melhûz olmakdan-nâşî şu hâle göre nehrin fezeyânıyla maâz-Allahû te'âli geçen senelerde olduğu gibi yine bir tâkım zarâr ve hasârât vukû' ihtimâlden ba'id olmadığına ve her hâlde bunun için şimdiden kâ'ide-i ihtiyâta ri'âyet olunması lüzûmı der-kâr bulunduğuna mebnî Dicle savâhilinde bağçesi bulunânların seddelerince ta'mîre muhtâc olân yerlerini ta'mîr ve termîm itmeleri lüzûmını yine tavsiye ve tekrâr ideriz.

Dahîl-i vilâyetde kâ'in mahallerde bu sene çekirge zuhûrına dâ'ir bir eser olmadığı halde mâh-ı hâlin dokuzuncu Pazar ertesi günü Horasan ve civârına Necdî nevinden külliyyetlü çekirge gelerek Halis taraflarına doğru gitdiği ve bunların oradan mürûm bir sâ'at kadar imtîdâd idüb çekirgenin kesret ve izdihamından-nâşî bu bir sâ'at müddet zarfında kurs-ı huriid 'adetâ istitar ve ihticâb hâline geldiği ve yine

mâh-ı mezbûrın on birinci Çehârşenbe günü Musula dahî garb cihetinden gâyet külliyyetlü çekirge müstevli olduğı (stn.3) telgrâfla haber alınmasından-nâşî bunların itlâf ve imhâsı zımnında iktizâ iden mahalere cânib-i vilâyetden emîr virildiğı işidilmiştir.

(Hasbe'l-mevsim mezzû'ât-ı 'arziyye henüz çekirge hasaratından korkulacak halde olmadığı misillü kanatlanarak tayaran iden çekirgenin def' ve itlâfi dahî ol-kadar müta'assır değil ise de ba'zı erbâb-ı dikkât ve vukû'fin beyânlarına göre işbu Necdi dinilen çekirgeler bu mevsimde toprağa tohum bırakarak bu tohumlar ise kırk güne kadar canlanacağından tamâm-ı mahsûlat yetşinceye kadar bunlar dahî büyüyüb kuvvetleneceğı anlaşılmağla ve şu hâlde mahsûlatı bunların zarâr ve hasaratından kurtarmak şimdi zîr-i hake bırakacakları tohumun ifnâsına mütevakkıf bulunmğla kaza ve karyeleri arâzîsinde çekirge bulunân zürrâ' yalnız çekirgelerin itlâfiyla kana'at itmeyüb nerelere tohum bırakmış oldukları bi't-tahârri tohumlarının dahî imhâsına bez'l-i himmet itmeleri lüzûmî âşikârdır.

Dış Deniz ve Basra Körfezinde Osmanlı gemîleri işledilmesinin beril 'Arab ticâretince der-kâr olân ehemmiyetinden-nâşî bunun bir derece-i matlûbeye îsâli zımnında iktizâsı kadar sefâ'in tedârîki mukarrer olmasıyla bir Çin Kumpânyasının satmakta olduğı yüz elli bargîr kuvvetinde cesîmece bir vapûrın dahî mübâya'ası kararlaştırılarak gerek teknesinin ve gerek makinesinin tecrübe ve imtihânı zımnında me'mûr-i mahsûsla Bombaya îsâl olunduğı geçende derc-i sahife-i beyân kılınmıdı.

Me'mûr-i mûmâ-ileyh tarafından bu kere vukû' bulan eş'ardan müstebân olduğına göre zıkr olınân vapûr matlûb derecede metin ve müstahkem olmadığı metânetinin Hindistan idâre-i Bahriyyesi tarafından tasdik olunmamasıyla teybîn ve tahakkük eyledğinden yerine yine yüz elli bargîr kuvvetinde metîn ve müstâhkem diğer bir vapûrın Londradan mübâya'ası kararlaştırılarak Basrada teslim olınmak ve matlûba muvâfik çıkmaz ise kabul olunmayüb i'âde idilmek şartıyla yigirmi sekiz bin lirâya pazarlığı kesildiğı işidilmiş ve bundan başka olarak nehreynin akıntısı ziyâde olân mahallerinde işledilmek üzere mukaddemâ (s.74/stn.1) Ganj Nehri için yapılıb şimdi satılmakta bulunân yüz yigirmi bargîr kuvvetinde ve sâ'atde on beş mîl alır sür'âtde bir vapûr ile iki işlebin dahî altmış beş bin rupiye ya'ni altı bin üç yüz lirâya pazarlık kesilerek kariben muvasalatı muntazır bulunmuşdır.

(Mevâdd-ı ‘Askeriyye)

Altıncı ordû-yı hümâyûn piyade üçüncü alâyının münhâl olân mîr-alâyılık mahalline ordû-yı mezkûr birinci alâyı ka’im-makâmı ‘İzzetlü Abdurrahman Bey mîr-alây ve anın yerine ordû-yı mezkûr tâli‘a birinci tabûrı binbâşısı ‘İzzetlü Hüseyin Ağa Ka’im-makâm ve anın yerine dahî ikinci tâli‘a tabûrının sağ kol ağâsı rif’atlı Hasan Ağa binbâşı nasb ve ta’yîn buyurulmuşdur.

Altıncı ordû-yı hümâyûna mensûb sınıf-ı piyâde üçüncü alâyının Süleymaniyye mevki‘inde bulunân üçüncü tabûrına bir mâh zarfında kırk dört neferin kendi gönül rızalarıyla kayd ve ithâl idildiği mevki‘-i mezkûr kûmândanlığı tarafından iş‘ar ve ihbâr olunmuş ve şu mikdâr yalnız tabûr-ı mezkûre kabûl ve kayd olanân neferât olûb bunlardan başka dahâ pek çokları ‘arz-ı hâhîş itmekde iseler de tabûrın mevcûdı hadd-i nisâbında olduğu cihetle hepsinin kabûl ve kaydına mahâl olmadığı cümle-i iş‘aratdan bulunmuşdur.

(Hidmet-i mûcebi’l-mefhâret-i ‘askeriyenin kadr û kıymetini ve bu hizmetde istihdâm olınmaklığın dünyevi ve uhrevi şeref ve meziyyetini her sınıf hakın bir dereceye kadar takdîr idebilmeleri tab‘i ise de bu husûsda ta‘ife-i Ekrâdın cümleye sebkat itmiş oldukları doğrusı inkâr olunamaz çünkü altıncı ordû-yı hümâyûn on üç binden mütecâviz olân efrâdı bir kere mu‘âyyene olunur ise üç rûbu‘un Kürd olduğu ve bunların dahî sülûsânı gönüllü bulduğu ta’yîn ve tahakkük ider.

‘Acaba ekrâdı hizmet-i ‘askeriyeye bu derece teşvîk ve tergib iden nedir vâkı‘an silk-i celîl-i ‘askeri bir meslek-i feyz û sa‘âdet olûb bu yolda sadâkât ve besâletle hizmet idenlerin mükâfât-ı uhreviyyeden kat-ı nazar sâye-i ihsan vâye-i hazreti pâdişâhiden dünyâca dahî envâ‘-ı feyz û sa‘âdete mazhar olmakda bulunmalarının da te‘sîr ve teşvîki meydanda ise de Kürdler için en büyük şevk ve mergâb mütehâllik ve mecbûl oldukları hasâ‘il-i celîle-i şeca‘at ve gayret olduğunda hiç şübhe olunamaz.

Zirâ zâtında şeca‘at ve gayret ve hâmiyyet görenler bunu sarf ve hüsn-i isti‘mâl itmeğe yer arayacakları der-kâr olûb bu sermâye-i kirân kıymeti ‘askerliğin gayri bir tarikde sarf itmek hüsn-i isti‘mâl değil sû-i isti‘mâl ‘add olduğu Kürdler vukû‘at ve fi‘liyyatla tecrübe itmişlerdir binâberîn bunlar birer makbûl şeca‘atin semere-i cemîlesini ‘askerlik mevrâsında hasıl itmeğe çalışarak hattı istibdâl

zamânlarında efrâd-ı ekrâddan en çoğının terk-i tezkere itmekde bulunması dahî bu ârzûları üzerine mebnî olduğu tafsîl ve isbâta muhtâc değildir. (stn.2)

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Girit Cezîresinin şûriş ve ihtilâli esnâsında ibrâz-ı şeca‘at ve besâlet itmîş olân cünûd-ı zafer mev‘d-ı pâdişâhiye tevzi‘ ve i‘tâ buyurılmak üzere bir vaktten berü Darbhâne-i Amîrede i‘mâl olunmakda bulınân nişânlar itmâm ve ikmâl kılınmış ve işbu nişânların bir tarafında Girit Cezîresinin resmi ve diğer tarafında dahî tuğra-i gârâ-i cenâb-ı pâdişâhi müveşşeh ve müzeyyen bulunmuş idüğü rûz-nâme-i cerîde-i havâddisde görülmüştür.

İngiltere dest-gâhlarında inşâ olunmakda bulınân (Fetih) nâm zırlı sefine-i hümâyûnün emr-i inşâsı hitâma reside olduğu cihetle geçende denize indirilerek kariben Der-Sa‘âdete vürûdı muntazır imiş.

Ehl-i vatanın basar-ı basiretini tutya-yı hikmet münderecâtıyla tekhîl ve tenvîr itmek üzere bir hamiyetkârın basîret ser-levhâsı ile bir gazete tab‘ ve neşr itmeğe başlamış idüğü Der-Sa‘âdet gazetelerinde resîde-i nazar-ı ibtihâcımız olmuştur.

HAVÂDDİS-İ HÂRİCÎYYE

İngiltere devletinin merkez-i idâresi olân Londra şehrinde vâki‘ cesîm bir kulenin duvarı üzerinde bu günler balta şeklinde bir gölge müşâhede olunmağa başlayûb bunun ‘ayni bin sekiz yüz kırk sekiz sene-i milâdiyyesinde Fransada zuhûr iden ihtilâl-i cesîm esnâsında dahî görülmüş olduğu nas beyninde şüyû‘ bulmağla şimdi Londarda bir tâkım müstâhricin şu âlâmetden Fransaca yine büyük bir ihtilâl zuhûrını istihrâc itmekde oldukları evrâk-ı havâddisde resîde-i nazar-ı istigrâbımız olmuştur.

Geçen nüshamızda dahî dermiyân olındığı vechle Fransızlar hemen ‘umûmen serbesti efkârında olûb halkda bu efkâr bâkî kaldıkca memleket dahîlinde şûriş-i fesâd olmayacağı herkes indinde müsellemler olduğundan bir kimse Fransada yine bir karışıklık zuhûrını işin bu cihetini derpiş iderek istihrâca çalışır ise ona dur endiş ve ‘akibet bin dinilür lakin bu duvar üzerinde müşâhede olınân gölgeden politikaca tebeddülât vukû‘ bulacağını istihrâc itmeğe çalışan kimselere ne dinilir nücûmın seyr ü hareketleri iktizâsınca ba‘zı kere rüyet ve müşâhede olınân kuyruklu

ve saçlı yıldızlara dürlü dürlü ma'nâlar viren ve seyyarat ve sevâbitden dünyâca tebeddülât ve vukû'at (stn.3) istihrâcına çalışan kimselere ne dinilir ise elbetde anlar hakkında dahî o denilir.

'Ulema-yı Efrenc bu misillü tefe'ülatdan dolayı ekseriya ahâlî-i şarkiyyeyi istihzâ iderler lakin şu efkâr-ı batila Avrupada dahî el-yevm mevcûd ve mer'î olduğu hâlde memâlik-i şarkiyye halkı her 'umûrını ahkâm-ı nücûma tatbîk iderek hattı bir mahalden diğer mahalle seyâhât itmek için dahî eşref-i sâ'at hulûline intizâr itmekde bulunmalarından dolâyı kendülerini ta'yîb revâmıdır çünkü duvardaki gölgeden ahkâm istihrâc itmek seyyârât ve sevâbitden istihrâcata çalışmaktan ziyâde şâyân-ı ta'yîbidir.

Bahr-i Hazarda seyr ü seyâhât iden Rusya sefâyin-i ticâriyyesi şimdiyye kadar bahr-i mezkûrın İran sevâhili limânlarına ol-kadâr serbest olarak girememekte idiyeler de ba'de-zîn her nev'î sefâyin-i ticâriyyenin serbest olarak âmed ü şüdlere şehâmetlü Şâh hazretleri tarafından müsa'ade olındığı Petersburgdan çekilen bir telgrâfnâmede gösterilmiştir.

İngilterede bu sene kışın te'sîri pek ziyâde olduğundan nefis-i Londrada bir gece içinde on altı kişinin hâneleri içinde iken soğuktan donub vefât eyledikleri polis tarafından jurnâl-i mahsûsına kayd edilmiş idüğü evrâk-ı havâddisde mer'îdir.

Hükm-i hûda bu ya dünyânın bir tarafına karlar yağdırub buzlar dondurduğu bir zamânda diğer tarafını kemâl-i itidâl ve letâfetde bulundırır işte Londranın bu kadar şiddet-i şitâsına mukâbil bu taraflarda termometro sıfır dereceden aşağı tenezzil itmek şöyle dursun harâret on beşinci ve on yedinci dereceden aşağı indüğü hemân pek nâdir gibidir.

Habeşliler tarafından geçenlerde katl ve 'idâm olınân bir İngiliz seyyah nâşının müsavvâ'de bulunân İngiliz konsolosuna teslim edilmesi emrinde Habeş Urban şeyhlerinden birinin ziyâdesiyle mu'âvenetde bulunduğu konsolos mûmâ - ileyh cânibinden münâsib olduğu üzre her ne talep ider ise devlet-i metbû'âsi tarafından diriğ olunmayacağı va'ad idildiğinden şeyh-i mûmâ-ileyh bir müddet mülâhaza ve tefekkürden sonra İngiliz süvâri 'askerinin ferik-i rütbesinde bulunânların iksâ eyledikleri elbiseden bir tåkımın kendüsine 'ita ve ihsân olunduğu hâlde aşırı sûretde memnûn olacağını ifâde eylediğinden mûmâ-ileyhin talebi vechle

şapkadan çizmeye kadar mükemmel bir kat ferik elbisesi irsâl ve teslîm olduktan sonra Şeyh mûmâ-ileyh giyinüb kuşanarak konsolosa teşekküre gelmiş ise de pantolonu giyebilmek mümkün olmadığından iç donun üzerine setriyi ve bâşına şabka ve ayağına çizmeleri giyerek gelmiş olduğunu tuhâf kabilinden olarak müsavveden yazıyorlar (Zûr-nâme-i havâddis) ‘ayb değil bedevîyyet insâna dahâ eşnâ’ şeyler yapdırır.

Sayı: 38

Tarih: 5 Zi-l-Ka‘de 1286/ 25 Şubât 1285

(s.75/stn.1)

İ‘lân-ı Mahsûs

Gazetemizin otuz dokuzuncu nümerolu nüshasının çıkacağı Salı günü bayrâm-ı şerife tesâdif idüb bayrâm günleri ise devâ’ir-i hükûmetin cümlesi ta‘tîl ideceği misillü matba‘amız dahî bi’t-tabi‘ ta‘tîl ideceği münâsebetiyle gelecek hafta gazetesinin çıkarılmıyacağını müşterilerimize i‘lân ideriz.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Hıttâ-i İrakıyyede mahsûlat-i ‘arziyyeden alına gelen hisse-i mîriyye muhtelif ve mütenevvi olarak kimi yerde humûs ve rûbû ve sülûs ve nazı yerlerde nısf sülûsân hesâbiyye alıldığı gibi penbe mahsûlinden dahî bu kâ’ide üzre istif‘a kılınmakta ise de rüsûmatının bu vechle ağır ve ziyâde olmasından dolayı pamuk zirâ‘atı pek cüz‘i olduğundan ve hâl-bu-ki pamuk mahsûli zirâ‘atca servet ve me’mûriyyet-i ahâlînin bir büyük menba‘ı olub husûsiyle hıttâ-i Irakıyye arâzisinin der-kâr olân kabiliyyeti cihetiyle işbu mahsûl teksîr olunduğı hâlde memlekedede harîciden gelecek ithalâtın kâffesine yalnız pamuk mahsûlinin ihracâtiyle mukâbele olunmak mümkün olarak bu ise menfa‘at ve fâ’ide-i ‘azimeyi müstelzim olacağından bu def‘a cânib-i vilâyetden virilen karar üzerine i‘lân olunduğı vechle işbu seksen altı senesinden ‘itibâren her nerede olursa olsun pamuk mahsûlinden hazine-i celîle için yalnız ‘öşr alınub hisse-i ‘arziyye için andan başka bir şey alınmayacağı burada dahî tekrar ihtâr ve i‘lân kılınır.

Fırat ile Dicle Nehirler arasında olub eski müverrihlerin Mezopotami tesmiyye itmiş oldukları arâzî-i vasi‘a hayret efzâ-i ‘ukûl olân kuvve-i nabitesi cihetiyle mile’l-i mütেকaddimenin muhâl-i sâ’irenin cümlesi üzerine tercîh ve takdîm itmelerini istilzâm eylemekden-nâşî arâzî-i mezkûrenin dahâ o zamânlar ne derece

ma'mûriyyete ve vatanlarının işbu ma'mûriyyetinden-nâşî ahâlîsi ne mertebe sa'âdet ve 'azimete nâ'il olmuş iken mu'âhharen tesâdüf eylediği tebeddülât-ı cesîmeden-nâşî be vechle harâbiyye düçâr ve vaktyle tâdâd ve ta'yînden hâric-i şehre ve kasabatda mütemekkin ve mütemeddin olan ahâlîsi bedeviyyet (stn.2) ve vahşeti ne sûretle ihtiyâr itmiş idüğü târîh-i şînâsâne hâfi değildir.

Arâzî-i mezkûrenin bakdıkca nazar-ı te'essüf ve hayfımızı da'vet iden bugünkü hâli ve ol taraflarda hayme berduş geşt ü güzâr olan kabâ'il-i bedeviyyenin etvâr ve efkârı nazar-ı dikkatle mütâla'aya alınır ise bunun sekene ve zürâ'-ı kadîmesi olub şimdi ber-minvâl-i muharrer hâl-i vahşiyetde bulunân halkı dâ'ire-i medeniyyete da'vetle vatanlarının ma'mûriyyet-i kadimesini i'âde itdirmeğe muvaffak olmak adim-i imkân gibi görülür ise de vârid-i efkâr olan işbu 'adem-i imkân mahza bu işin tasavvûr ve takdîrden hâric olan usret ve sû'ubetinden ve bi'l-farz buna mübâşeret olursa bile semeresinin iktitâfi için icâb iden müddetin tûl ü kesretinden neşet idüb yoksa kabâ'il-i bedeviyyenin tab'an mütehâllik ve mecbûl oldukları ve fart-ı zekâ ve istidâtları ve arâzî-i mezkûrenin tekrâr kesb-i ma'mûriyyet itmekte der-kâr olan istidâd ve kabiliyyeti cihetiyle işe şimdiden teşebbüs olunacak olursa emelin bir vakt sonra hayr-i husûle vüsûli mutlâka tasdîk ve teslîm olunmak lâzım gelür.

Binâ-berîn teşkilât-ı cedîden sonra vilâyet nazar-ı himmet ve ehemmiyyeti şu merkezde idâre iderek bunun için her türlü fedakârlığı göze aldırılmış ve mâddenin ehemmiyyeti ise bunun öyle sâ'ir mevâdd-ı 'adiyye misillü ba'zı cihetlerini evkât-ı merhûnesine bi't-talik ba'zılarını dahî vakt-i merhûni hülûl itdikce peyder-pey ve yavaş yavaş icrâ itmeği tecvîz itmeyüb bi'l-'aks hükûmeti kemâl-i germiyetle teşvîk ve tergîb itmekte bulunmuş idüğüne ve bu bâbda husûli emelin cümleden ziyâde temîn iden şey mukaddem ve mu'âhhar derc ve der-miyân idildiği vechle arâzî-i mezkûrenin iki tarafından ya'ni Fırat ve Dicle Nehirlerinden yollar açılub ve işbu iki tarîk beriden Şattül Arab ve Basra Körfezi ve Bahr-i Muhit-i Hindi tarikiyle birleşdirilüb Cezîretü'-'Arabı cadde bir yol üzerine tesâdif itdirmekten 'ibâret bulunduğuna mebnî vilâyet bir taraftan nehirlerin keşf ve tahkîki ve diğer taraftan iktiza' iden mahallerinin tathîr ve tamîki ve diğer bir yandan icâb iden sefâ'inin celb ve tedârîki ve öte yandan vüsûl-i cedîde üzre zirâ'at itmekliğin (stn.3) halka irâ'esiyle zirâ'at ve fellahatın tashîh ve islâhı husûslarıyla iştigâl itdikden başka bir yandan dahî ahâlî-i bedeviyye ve vahşiyeyi celb ve zirâ'at ve fellâhata teşvîk ve

te'nise kemâl-i ehemmiyyetle mübâşeret iderek bu bâbda iktiza iden me'mûrine me'mûriyyet-i mahsûsa dahî dinmiş idi.

İşte şu şecere-i himmet ve gayretin mukâddeme-i bahar-ı esmarı şu vechle müşâhede olunmağa başlamışdır ki Bağdad vilâyetine mensûb Dileym sancâğı ile Haleb Vilâyetine merbût Zor mutasarrıflığının hadd-ı faslı olûb Âne Kasabasının on dört sâ'at yukarısında bulunân Kayım nâm mahal nehr-i Fıratın iki cihetinden bir çok arâzîyi müstemîl münbît ve mahsûldar bir yer olarak ezmine-i sâlifede mevrû' ve ma'mûr oldığı hâlde havâlî-i mezkûrının sâ'ir arâzî-i münbitesi misillü metrûk ve mu'âttal kalmasıyla bir tâkım 'aşâyîr ve akvâm-ı bedeviyyeye hayme gâh-i vahşet ve cevlangâh seyr û seyâhat olmuş iken Dileym kaîm-makâmı Rif'atlü Sırrı Efendinin semere-i teşvîk ve tergîbi olarak bir tâkım harikler harfîyle ba'zı hâneler iskân ve zirâ'at ve fellâhâta teşvik ve imâle idildiği sırada yine o havâlîde geşt ü güzâr ve cüz-i bir çobanlığla vaktlerini imrâr iden Elbu Abit ve Kerrayla 'aşîretleri ve sâ'ir bunlara tab'î ufak tefek kabâ'il ve akvâm bi't-teşvîk Aneden mezkûr Kayım nâm mahalle kadar on dört sâ'atlik arâzî üzerinde iskân idilmiş ve zirâ'at ve fellâhâtları için icâb iden mu'âvenât-ı seri'a ve kâmilenin ifâsıyla pek az bir vaktde yüz yigirmi üç bekere (nehir kenarında tulumlarla su çekmek için inşâ olınân bir nev'î dolab) nasb olunmuş ve 'aşâyiri merkûme rü'esâsı mahal-i mezkûrda Ubeydiyye nâmıyla ma'rûf olân bir kasaba harabesini imâr ideceklerini dahî kaviiyen ta'ahhüd itmişlerdir.

Bâlâda derc ü iş'ar kılınan i'lân-nâme-i resmi mefâdından dahî müstebân olacağı vechle bu havâlî arâzîsinin her dürlü mahsûl yetiştirmekte olân kabiliyyetinden kat-ı nazar pamuk hasıl etmekte pek ziyâde istidâdı olduğundan ve mahsûl-i mezkûr para idecek ve zürrâ'ın yüzünü güldürecek mezru'âtdan ma'dûd bulunduğundan bi-unûn teksîr ve tevfiiri matlûb ve mültezim olmakdan-nâşî (s.76/stn.1) 'aşâyir-i merkûmeye her dürlü mahsûlat yetiştirmeleri tavsiyye olundığı sırada işbu pamuk zirâ'atı dahî ayrıca ve sûret-i mahsûsada tavsiyye idildikce bunu dahî kemâl-i memnûniyyet ve şükrâniyyetle telakki idüb şu kadar var ki bidâyet-i halde der-kâr olân fakr ü ihtiyaclarından-nâşî pamuk mahsûlinin Ane kasabasına nakl ve fûrûhatı halinde 'itâsı icâb iden resp-i ihtisabdan kendülerinin üç sene müddedle mu'âf tutulmasını istidâ itmeleri üzerine keyfiyyet-i meclis idâre-i vilâyetde bi'l - müzâkere şu istidalarının is'afıyla berâber ber-minvâl-i muharrer nasb itmiş oldukları bekeratdan dahî hiçbir nâmla bir gune resp taleb olunmaması ve her ne olursa olsun mahsûlatı 'arziyelerinden yalnız onda bir 'öşr istihsâl kılınûb koyunlarından dahî

fakat zekât-i egnâm istifâ kılınması lâzım geleceği mahalline emr ve iş'ar kılınmıştır.

Geçen 11 nümerolu gazetemizde Mentifik 'aşîreti idâresinin mutasarrıflığına tahvîl olunduğunu derc ve iş'ar eylediğimiz sırada 'aşîret-i merkûme halkı çerge ve hasırdan ma'mûl kulübelerde ikâmet itmeleriyle şimdiki hâlde mutasarrıflık merkezi ittihâzına salih sevk û şûyûh kasabasından başka mahal olmayûb bunu dahî der-kâr olân vehâmet-i havâsına mebnî havâsı mu'tedîl bir mahalle tarz-ı cedîd üzre ve Nasiriyye nâmıyla bir kasaba inşâsı kararlaştırılmış idüğünü der-miyân eylemiş idik.

O zamândan berü kasaba-i mezkûrede yapılacak cami'-i şerif ve hükûmet konağı ve sâ'ir ebniyye-i lâzime için iktizâ iden eczânın tedârik ve iddihârıyla iştigâl olunub yemunnuhu te'âli bu yaz inşâ'ata bed û mübâşeret kılınacağından ebniyye-i merkûmenin mesârif-i inşâ'ıyyesine karşılık olmak üzre mutasarrıf-ı livâ sa'âdetlü Nasır Pâşâ ve mahdumları beylerle Pâşâ-i mûmâ-ileyhin mensûb olduğu Es-Sa'dûn familyası â'zâsından sâ'ir zevât-ı 'aşâyir meşâyihî taraflarından beş yüz kese mikdârı i'ane idülmesi ârzû olunarak Pâşâ-yı mûmâ-ileyh tarafından makâm-ı vilâyete telgrâf keşidesiyle bu bâbda ruhsâd ve müsa'ade taleb ve isti'da olunması üzerine makâm-ı vilâyetden yazılan cevâb nâmede zevât-ı mûmâ-ileyhimin şu teşebbüsleri bi't-tahsin böyle vatan 'azîzlerinin istihsâl-i me'mûriyyetine nakden ve ya fi'len i'ane idecek vatan perverlerin i'aneleri hiçbir vaktde red olunamayacağı bildirilmiştir.

Pâşâ-yı mûmâ-ileyhin mütehâllik ve muttasıf olduğu ve fart-ı dirâyet ve fetânet 'aşîreti halkı hâl-i bedeviyetde kaldıkca ni'met-i medeniyet ve terakkiden mehcûr ve mahrûm olacaklarını kendüsine bi'l-fehim 'aşîret-i merkûmenin mutasarrıflığa tahviliyle intizâm-ı ahvâl-i emrinde kendü zimmet-i me'mûriyyetine terettüb iden hidematın şimdiiye kadar hüsn-i 'ifâsına icbâr eylemesi zâten 'umûmın nazar-ı tahsîn ve lisân-ı aferinini celb itmiş iken bu def'aki şu teşebbüsü dahî bu husûsda olân niyet ve ârzû-yı hâlisânesinin gün be gün tezâyüd itmekde bulunduğunu isbât eylemiş ve bu ise ber-minvâl-i muharrer ve fart-ı fetânetle berâber hamiyet ve gayret ve vatan perveriden ilerü gelir bir keyfiyyet olduğu (stn.2) der-kâr bulunmuş olmağla Pâşâ-yı mûmâ-ileyhin şu himmetleri doğrusı ne kadar Tahsin olunur ise sezâ ve becâdır.

Rûz-nâme-i cerîde-i havâddis 1331 nümerolü nüshasında Mentifik ‘aşireti rü’esâsından olûb nizâmât-ı seniyyeye mugayir harekât-ı serkeşiyeye mücâseret iden çend nefer kesânın Rumilide kâ’in Niş kasabasına nefy ve ba‘îd edildiğini derc ve beyân eylemiştir.

Gazeteciliğin birinci vazifesi bilmediği ve bir iyice tahkîk iderek hakikatına eremediği bir şeyi asla kâle almayarak bildiği ve tahkîk eylediği şeyleri dahî malûmatı ve tahkîki derecesinde yazmak olduğundan rûz-nâme-i cerîde-i havâddis işbu menfîlerin kangı ‘aşiretten olduklarını bilmediği ve etrâfiyla tahkîk idemediği hâlde bunların müntefik rü’esâından olduklarını ulu orta yazıvirmesinden dolâyı kendüsi vâkı‘a şâyân-ı ta‘yîb görülür ise de rûz-nâmenin der-kâr olân kıdeminden-nâşîf hakkında ri‘âyet ve ihtirâma bi’l-vücûh borçlu iken burasını gözetmeyüb de zeban derazlığa çıkışır isek biz dahâ ziyâde sezâvar ta‘yîb olacağımızdan bu sûretten bi’l-vücûh tevakkî ider ve Mentifik halkının ne tavr ve teşebbüste olduğunu bâlâda münderic bendimizle beyân idüb zikr olınân menfîlerin dahî ben-i li-üm ‘aşâyirinden ve erbâb-ı müfsidât ve şekâvetden Şubba‘ El-Faysal ile biraderi Ebu Rişe olduklarını bi’l-ityân keyfiyyeti tashîh eyleyiz.

Bağdad vapûrının Hadba nâm küçük kılağûz vapûrı delâletiyle Musula doğru gönderilmiş idüğünü bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemişdik geçende dahî bi’l-münâsebe ityân ve beyân olunduğı vecihle Dicle Nehrinin Bağdadla Musul arasında olân mesâfesi üzerinde seyr û sefâ’ini mavna ve avarızdan en büyüğü Musulun beş sâ‘at aşağısında Nemrut dinilen mahal olûb mevani‘-i sâ’ire olûb misillü bunun dahî bir cedvel harfiyle def-i mazarratına teşebbüs olunmuş ise de cedvel-i mezkûr henüz hafır ve tathîr olunub bitmediğinden Bağdad vapûrı sedd-i mezkûrı öte tarafa geçemeyüb oraya kadar giderek ‘avdet eylemiş ve mezkûr Hadba vapûrı ise Seddi dahî geçüb Musula kadar giderek ba‘de-hû geriye dönmüş olduğundan ve zikr olınân Bağdad vapûrı eski bir şey olub her vakt ta‘mîr ve termîme muhtâc olduğı gibi bu kere dahî ba‘zı mahallerinin termîme ihtiyâc mess eylediğinden in-şa‘-Allahû te‘âli ta‘mîratı hitâmında zikr olınân Sedd-i Nemruta kadar birkaç def‘a gidüb geldikten ve yolları bir iyice tahkîk idüb öğrendikten sonra Musula yük ve yolcu dahî nakl idilmeğe başlanması mukarrer bulunmuştur.

İran ‘aşâyirinden ve Piştegûh Loristan hâkimi Hüseyin Kulu Hânın tevâbi‘inden bir tâkım eşkiyânın bundan akdem hudûdı tecâvüz iderek Hanekin

tarafında bulunân ‘aşâyir-i Devlet-i ‘Aliyyeden Rabi‘a ‘aşîreti üzerine hücum ile ‘aşîret-i merkûmenin emvâl ve hayvânât ve mevaşisini gasb ve gârâd itdikden sonra bir tâkım nüfûsı dahî katl (stn.3) eyledikleri ve hattı ‘aşîret-i merkûme Şeyhi Zidanın iki yaşında bir çocuğunu ihrâk-ı binnar itdikden sonra vâlîdesini esr iderek İrana götürdükleri 12 nümerolü gazetemizde beyân olunmuş idi.

Devlet-i ‘Aliyye ile İran devleti beyninde der-kâr olân mesâfât-ı dost-i ve muhâdenet iktizâsınca eşkıyyâ-i merkûmenin bu vechle hudûd-i Devlet-i ‘Aliyyeyi tecâvüz iderek ikâ‘-ı fesâd ve mazarrat itmelerine nazaran hoşnıdı ile bakılamıyaağı müsellemler ise de ‘aşâyîr halkının der-kâr olân ahvâl-i cahilâneleri iktizâsınca kâ‘ide-i düvel ve mile‘l-i bilmeyüb hem cins ve nev‘ilerini ısrâr ile dâ‘ima bu yolda istifâdeye münhemik olduklarından ikide birde bir tâkım eşkıyyâ-i ‘aşâyîr tecâvüz-i hudûd ile ika‘-ı hasârâta mütecâsir oldukları gibi geçende iki yüz otuz nefer eşhâsı müsâllâha Süleymaniyye köylerinden Tavile nâm karyeye gelmiş olmalarıyla ahâlî-i karye ile beyinlerinde vukû‘ bulan müsâdemeye ve muhâsamada tarâfeynden bir hayli mecrûh ve maktûl vukû‘ buldıktan sonra eşkıyyâ-yı vâride yine mahallerine ‘avdet itmişlerdir ve mu‘âhharen Şubâtın on yedinci Salı gicesi ‘aşâyîr-i İraniyyeden yüz elli kadar süvâri hudûdı tecâvüzle Benekdire kasabasına gelüb ve orada müdiri ve hükûmet konağını muhâsara idüb ahâlînin dahî hânelerini ihrâka tasaddi‘ itmiş oldukları hâlde dört sâ‘at mesâfede bulunân süvâri ‘asâkir-i nizâmiyye ve zabtiyye yetişerek ve bunların etrâfını alarak müsâdemeye başlamış olmalarıyla tâm üç buçuk sâ‘at mümted olân muhârebede eşkıyyâ-i merkûmenin on neferi maktûl ve on beş neferi mecrûh olüb kırk re‘sten mütecâviz hayvânları dahî itlâf idilmiş olduğu hâlde bakiyyetü’s-suyûfi yine memâlik-i İraniyyeye kaçub kurtulmuş maktûlinin içinde Hüseyin Kulu Hânın kölelerinden Abdullah nâmında bir nefer ile Hemvendlerden geçende tepelenmiş olân Biha Emînin karındaşı Biha Kadirin bulunduğu mahalli eş‘âratından anlaşılmış ve bu müsâdemede ‘asâkir-i nizâmiyye ve zabtiyyeden yalnız birer nefer yaralanmıştır.

Yine ‘aşâyîr-i İraniyyeden olüb kışlamak için Hanekin tarafında bulunân Sencabi ‘aşîretinden dahî elli kadar atlı yine yevm-i mezkûrda Karatepe karyelerinden Keşkül nâm karyeyi basıB ve ahâlîden dört neferini mecrûh idüb karyenin kâffe-i hayvânât ve meveşisini gasb ve garât itdikden sonra yerlerine çekilüb gitmişlerdir.

Bu vukû'atdan dahâ evvelce İnan memâlikinden bu tarafa çıkan birkaç fırka eşkıyyâdan bir fırkasının Süleymaniyye tarafında ve diğeri fırkasının halkını da urûb götürmüş oldukları Kârban ashâbından ba'zıları memâlik-i İraniyyeye giderek ve emvâl-i menhûbeden bir tâkımını satın alarak kurtarmış iselerde bir tâkım biçâre-gân Bağdada gelüb emvâl-i menhûbesinin tahsili istidâsıyla söz ü güdâz itmekte ve bunların tazallum ve istirhamı yürekler dayanamıyacak bir hâlde bulunduğundan bu vukû'at ve hasârâta işbu vak'ayi-i cedîdenin dahî munzam oluşu doğrusu 'umûma mûceb-i esef-i 'azîm olmaktadır.

Sayı: 39

Tarih: 20 Zi-l-Hicce 1286/ 10 Mârt 1285

s.77/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Defterdâr-ı Vilâyet Sa'âdetlü Rasim Efendi hazretleri Bağdada muvasalatlarıyla berâber bir nev'î sıtmaya mübtelâ olarak buranın âb ü havâsıyla 'adem-i imtizâcları ise bunu şimdiiye kadar devâm ve istimrârına yardım eylediğinden Efendi müşârün-ileyh hazretleri bi'z-zarûre isti'fa iderek bayrâmdan mukaddem Der-Sa'âdete 'avdet ve 'azîmet itmelerine mebnî altıncı ordû-yı hümâyûn muhâsebecisi Sa'âdetlü Abdi Efendi vilâyet defterdârı nasb ve ta'yîn buyurulmuştur.

Şehrizer mutasarrıfı Sa'âdetlü Ömer Pâşânın vukû'-ı infisâline mebnî halefinin vürûdına kadar mutasarrıflık 'umûrını tesviyye itmek üzere Dergâh-ı 'Alî kapûcî bâşlılarından Mentifik sancâğı mutasarrıf mu'âvvini sabık rıf'atlı Abdurrahman Bey muvakkaten Şehrizerâ i'zâm kılınmıştır.

İnan hudûdı üzerinde tesviyyesi iktizâ iden ba'zı mevâddın rü'yet ve tesviyyesini me'mûriyyet-i mahsûsâsiyle i'zâm buyurulmuş olan Şûrâ-yı devlet-i Adliyye dâ'iresi â'zâ-yı kirâmından Sa'âdetlü Kadri Bey Efendi hazretlerinin Bağdada muvasalat buyurmuş olduklarını bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemiş idik bu mâdde için İnan devleti tarafından dahî iktizâ iden me'mûrlar ta'yîn olunarak me'mûrin-i mûmâ-ileyhim bu kere re's-i hudûda geldikleri cihetle yakında bunlar dahî Bağdada muvasalatla mevâdd-ı mezkûrenin rü'yet ve tesviyyesine mübâşeret olacağı işidilmiştir.

Mentifik sancâğı mutasarrıfı Sa'âdetlü Nasır Pâşânın mahdûmları Falih ve Süleyman Beylerle Hille telgrâf müdiri Hacı Kâmil Beye beşinci rütbeden birer kıt'a mecdiyye nişân-ı zi-şânı ihsân buyurulmuşdur.

Bağdad vilâyeti dahîlinde kâ'in mahallerin seksen altı senesi Mârtından i'tibâren ihtisâb-ı rüsûmı hakkında i'lân-nâmedir ihtisâb-ı resmine makûle eşyâdan alınacağı ve mikdârı ne olduğu mukaddemâ her mahalle gönderilen ta'rifesinde münderic olduğundan yine o tarîfeye tatbikân alınacaktır bir kasabada veyâ bir karyede ihtisâb-ı resmi virilmiş olân erzâk ve eşyâ ihtisâb-ı resm-i olân mahallere **(stn.2)** vardıkda evvelce edâ olunmuş olân ihtisâb resmini mübeyyin ibrâz olunacak tezkere kabûl olunacaktır fakat tezkerede muharre mikdârdan ziyâdesi var ise o makûle resm-i ihtisâbı virilmiş olân eşyâ gümrük olân mahalle varûb ta resm-i gümrüğü alınır ise sahibi tarafından ibrâz olunacak gümrük tezkeresi mücebince evvelce alınmış olân ihtisâb-ı resmi sahibine red olunacaktır ve eğer ihtisâb olân bir mahalden çıkacak olân eşyânın gümrük olân mahalle götürüleceği sahibi tarafından haber virilir ise mesâfesine göre bir aydan iki aya kadar müddet ta'yîniyle bu müddet zarfında gümrük tezkeresini getirmek ve getirmediği hâlde rüsûm-i ihtisâbiyyesini virmek üzere kefâletine rabt idilecektir ve bir mahalde resm-i gümrüğü virilmiş eşyâ hey'et-i tagayyür itmeyerek ihtisâb-ı resmi olân mahalle geldiği hâlde andan resm-i ihtisâbiyye istenilmeyecektir ve'l-hâsıl bir kazadan âhir kazaya giden erzâk ve eşyâ için virilmiş olân ihtisâb tezkereleri bi'l-cümle ihtisâb rusûmı mültezimleri ve emânet me'mûrları tarafından makbûl ve muteber tutulacaktır ve mültezimlerden veyâ emânet me'mûrlarından bu makûle tezâkîr-i makbûleye i'tibâr itmeyerek mükerrer resm talebiyle iz'ac idenler olur ise mâl sahiblerinin tahakkûk idecek zarâr ve ziyânı kendülerine tazmîn itdirilecektir ve bununla berâber bir kazanın kasabasına veyâ dahîlinde ihtisâb olân mahallere uğramaksızın âher kazaya geçirilen eşyâya geçdiği kazanın ihtisâb me'mûrları tarafından tezkere i'tâsı hilâf-ı usûl olduğundan bu vechle ve uyuşma sûretiyle tezkere virenler olur ise hîle ve sahtekârlığa cür'et itmiş olacaklarından bi't-tahkîk teybîn itdiği hâlde mütecasir olân me'mûr veyâ müstelzimleri hakkında mücâza'at-ı kânûniyye icrâ kılınacaktır.

Bağdad Vilâyeti dahîlinde vâki' sancâkların seksen altı senesine mahsûben bi'l-cümle vâridat-ı rusûmiyye ve 'arziyyesinin der-'uhde ve iltizâmına gerek topdan

ve gerek parça parça talib bulunânların kefi'l-i mu'teber ira'e eylemek şartıyla muhâsebe-i vilâyete mürâca'at eylemeleri iktizâ ideceği i'lân olunur.

Bu sene yağmurların biraz killeti münâsebetiyle ve bi-tahsîs Hindistan için buralardan külliyyetlü zâhire sevk (stn.3) ve ihrâc olunmakda bulunmasıyle bu hâl zâhire âhz ü i'tasıyla iştigâl iden ba'zı muhtekirlere sermâye-yi tamâ' ve ihtikâr olduğundan bunlar bir taraftan bu sene zâhire olmayacağını halka i'lân iderek diğer taraftan ellerinde bulunân zehâyiri ketm ve ihfâya başlamış olmalarından dolâyı zâhireci dükkân ve mağazalarında ve buralarca mahlûve dinilen yerlerde bin kıyyeden i'bâret olarak altı yüz gurûşa satılan bir tağar buğday birden bire bin iki yüz bin üç yüz gurûşa ve kezâlik tağari iki yüz elli gurûşa satılan arpanın fi'âtı altı yedi yüz gurûşa fırlamasıyla bundan dolâyı geçen gün halkca bayağı bir telaş hâsıl olmuş olduğundan hükûmet canibinden der-'akab mîr-i ambarlarından lüzûmı kadar zehâyir bi'l-ihrâc şehrin mevâki'-i müte'addidesinde buğdayın tağari ilk günü bin ve ikinci günü dokuz yüz gurûşa ve arpanın tağari kezâlik ilk günü beş yüz ve ikinci günü dört yüz elli gurûşa satdırılması üzerine artık erbâb-ı ihtikârın mekâsîd ve menviyâtına meydân kalmadığından onlar dahî saklamış oldukları zâhireleri meydâna çıkarmaları bi't-tabi' fi'ât-ı zehâyir kıymet-i hakîkiyyesine tenezzül itmiş ve ahâlî-i memleket hükûmetin kâffe-i icrâ'atı gibi şu teşebbüsden dahî pek ziyâde memnûn ve müteşekkir olarak bunun için her cema'at ve mahalle bir teşekkür-nâme takdîm itmiş olduklarından bunlardan birinin sûreti ber-vech-i zîr-i derc ve tahrîr kılınmıştır.

Beyândan müsta'ni olduğu üzre vükelâ ve 'ümerâ-yı devletin sunûf-ı ahâlî ve teba'a hakkında ibrâz ideceği tedâbir-i hasene ve himemat-ı müstahsene egerçi vazife-i me'mûriyyetleri teferru'âtından sayılır ise de şu vazifenin asâr-ı fi'liyyesini müşâhede iden halk için şükrü'l-mun'im vâcibun mazmununca i'fâ-yı şükrâniyyete müsâra'at vecibe-i insâniyye ve tabi'iyet 'add olduğuna ve geçen gün ba'zı muhtekirler killet-i baran vesîlesiyle sözü birleştirek zehâyirin es'ârı yalnız muhtekirlerin kavîl ve güftârından i'bâret kalûb herkes el-iyâzi billâh kaht ü gilâ havfına düşmüş olduğu bir zamânda taraf-ı hükûmetden ahâlî hakkında ibrâz olunân asâr re'fet ve merhâmet muhtekirlerin meyl-i garâz ve ihtikârına redd-i mûmâna'at çekerek kulûb-i ahâlîye itmi'nân veistirâhâd virdiğine mebnî bu bâbda hükûmet-i seniyye 'arz-ı şükrâniyyete kendimizi borçlu gördük vâkı'a şu mâdde mukaddemâ bilâd ve ibâd ve 'ırz (s.78/stn.1) ve evlâdın muhâfızını bulunân 'askere bilâ kur'a bir tâkım erâzil ve esâfil dahî karıştırılmakda iken mu'âhharen kur'a usûli vaz' olunarak

‘askerin kâmilin evlet refi‘ ve vaz‘ıdan ya‘nî erbâb-ı iffet ve istikâmetden tedârikiyle öteden berü vird-i zebânımız olân Allahûmme veliyyi ‘umûrena hıyarena du‘âsının kabûl-gâh-ı rabbûl erbâba vâsıl olması ve bâ-husûs fukara-i ahâlî mezru‘âtından hisse-i mîriyye-yi ifa‘ eyledikten sonra memlekede ithâl ideceği mahsûlat için dahî didebânların ika‘ eyledikleri envâ-ı müşkülata tahammül ile berâber i‘tâsına mecbûr oldukları resm-i ihtisabdan ‘af ile bu yolda kemâl-i serbesti veistirâhâte mazhar edilmesi misillü ni‘âm-ı celîleye nisbetle deryadan katre mesâbesinde ise de hükûmetin her nev‘i icrâ‘atı için borçlı olduğumuz teşekkürâtı ifa‘ya şu mâdde vesîle olmuştur Hak Subhâne-hû ve te‘âli hazretleri pâdişâhımız pâdişâh-ı re‘âya perver ve şehinşâh-ı merhamed küster Efendimiz hazretlerinin ‘ömr ve ikbâl ve şevket ve iclâl-i şâhânelerini müzdât ve mevfûr ve hükûmet-i seniyyenin her dürlü icrâ‘atını makbûl ve meşkûr eylesin ol-bâbda ve her-hâlde emr û fermân hazreti men‘ lehü’l emrindir.

Bir memleketde idâre-i hükûmet o memleket ahâlîsinin sa‘âdet ve selâmetinin müte‘ahhid ve mükeffili olûb böyle bir vazife-i cesîme ile muvazzaf ve mükellef olân me‘mûrin nazarında şu kadar bir teşebbüsün bu derece teşekkürât-ı fevk-al-‘âde ile takdîre şâyân olacak değer ve kıymeti olamaz ve bâ-husûs teşkilât-ı cedîdeden sonra hükûmet-i seniyyenin yeniden der-‘uhde itmiş olduğu bir tâkım mevâdd-ı cesimeye nisbetle şu mâddenin o kadar ehemmiyeti görülemez ise de halkın böyle bir küçük şeyi sencîde-i mizân i‘tibâr iderek bunun için izhâr-ı şükrânı ve mücemmedetde yek-diğerine müsabakatla gösterdikleri müsâra‘at az ve çok eyiliğin ve haklarında hayırlı olân işlerin kadr û kıymetini takdîr itdiklerine bir delîl olûb bu ise fi’liyâtına henüz mübâşeret olunân ve semere-i bahiresinin birâ vakt sonra müşâhedesi teshilât-ı ilâhiyyeden muntazır bulunân icrâ‘at-ı cesîmeden dolayı şu halkın ne mertebe memnûn ve müteşekkir olacaklarını şimdiden takdîri için bir mizân ve mikyâs olduğundan nezd-i hükûmet-i seniyyede hakikaten mücebi memnûniyyet ve mahfûziyyet olmuştur.

Bu sene-i mübâreke cânib-i Hicaza giden hüccacı müstahsiben ve Ciddeye müteveccihen Basraya hareket eylediğini bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylediğimiz Babil nâm Osmanlı vapûrı mevsim-i hacdan mukaddem Ciddeye vâsıl olmuş ve vapûr-ı mezkûr ber-mûceb-i i‘lân yine hüccacı alarak ‘avdet idecekse de götürdüğü hüccac ba‘de’l-hac Medîne-i Münevvereyi dahî ziyâret idecklerinden ve bu ise epeyce vakde muhtâc olûb hâl-bu-ki Anadolu ve Rumili ve Mısır taraflarından gelerek Medîne-i Münevvereyi kable’l-hac ziyâret itmiş olân bir tâkım

hüccac bu kere ‘avdet itmek üzere bulduklarından vapûrı mezkûr bunları alûb Süveyşe nakl itdikten sonra Ciddeye ‘avdetle bu havâlî-i hüccacını dahî bi’l-istishâb Basraya müteveccihen hareket itmek **(stn.2)** üzere bulunmuş olduğu Süveyş’te bulinân Dâ’ire-i Bahriyye vekîli tarafından çekilen telgrâfnâmeden anlaşılmıştır.

Musula doğru nehrin keşfi me’mûriyetiyle gönderilmiş olduğu hâlde Sedd-i Nemruda kadar giderek ba‘de-hû ‘avdet eylediği geçenki nüshamızda beyân olınân Bağdad nâm vapûr geçen Pençişenbe günü Bağdada muvasalat eylediğinden ve vapûr-ı mezkûrın şu ‘azîmet ve ‘avdeti birinci def‘a olmasıyla hîn-i muvasalatında yigirmi bir pare top atarak kal‘ayı selâmlamış olduğundan kale tarafından dahî sencak keşidesi ve top endahtıyla mukabele-i lâzime icrâ olınmıştır vapûr-ı mezkûr Fıratda bulinân Basra vapûrı gibi on beş senelik gâyet eski sefâyinden olûb bu kadar müdded içinde teknesi ta‘mîr görmemiş ve der-des tekib olân diğer vapûrların inşa‘atı ikmâl olununcaya kadar şimdilik bunun su kesiminden aşağısı çar çabuk ta‘mîr olunmak üzere Basraya gönderileceği ve ‘avdetinde yine Musul yoluna iştileceği işidilmiştir.

Mukaddem ve mu‘âhhar def‘ ve der-miyân kılındığı vechle Dicle ve Fırat Nehirlerinde gemî işletilmesi evvel emirde şu iki nehrin keşf ve tahkikiyle iktizâ iden terlerinin tathîr ve tâmikine mütevakıf olûb bunun için Dicle Nehrine Bağdad vapûrı me’mûr idildiği gibi Fırat Nehrine dahî Basra vapûrı ile ba‘zı mühendisler ve me’mûrlar gönderilmiş ve bunlar vasıtası ile nehr-i mezkûr-i hey’etin üst tarafına kadar keşf olunarak o mesâfe üzerinde icâb iden ‘ameliyyât tahkîk olunmuş ise de bi tevfikihî te‘âli sâye-i kudret vâye-i hazreti pâdişâhide gemîlerin Hilleye on sekiz yigirmi sâ‘at mesâfede kâ’in Balis nâm mevki‘a kadar işletilmesi mültezim ve mutasavver olmakdan-nâşî zikr olınân Balise kadar giderek iktizâ iden tahkîkât ve keşfiyâtı icrâ eylemek üzere Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendi zikr olınân Basra vapûrına rakiben ve iktizâ iden mühendis ve me’mûrlarla ma‘an ‘azîmet itmiş ve şu işin ta‘rîf ve tahsîlden müstagnî olân ehemmiyyetine mebnî bu yolda yalnız mezkûr Basra vapûrı kâfi olamıyarak ma‘iyyetine Şehba nâm kılâğuz vapûrı dahî terfîk olındığı gibi Ressafe nâm büyücek bir nehr vapûrına dahî mutasarrıf mûmâ-ileyhin kûmândaları altında bulunmak üzere Fırata gitmesi için me’mûriyyet i‘tâsı musammem bulunmuştur.

Bağdad ahâlîsınca bayrâm-ı şerîfin ilk Cum‘ası Bağdada bir sâ‘at mesâfede medfân hak-i ‘ıtırnâk olân İmâm-ı ‘Azâm Ebu Hanife ve Cum‘a ertesi günü kezâlik Bağdada bir buçuk sâ‘at mesâfede defn-i zemîn-i müşkin olân İmâm Musa El-Kâzım Efendilerimiz hazerâtının merkâd-ı mübâreklerini ziyâret mutâd olduğına ve şu iki günde mahal-i mübâreke-i mezkûreye giden gelen zevvâr tahmîn ve şimârdan harîc bulunduğuna mebnî zevvâr-ı mûmâ-ileyhin teshîl-i ziyâretleri zımnında Bağdad pişegâhında lenger endâz ikâmet bulınân Asur ve Bağdad nâm vapûrların mahal-i mezkûreye meccanen işledilmeleri kararlaştırılmış idiye de zikir olınân vapûrların kömür (stn.3) ve yağ ve sâ‘ire misillü ba‘zı noksanlarının tedârik ve ikmâli münasebetiyle vakt geçerek Cum‘a günü Azamiyyeye işledilemeyüb ancak Cum‘a ertesi günü ikisi dahî ahşama kadar Kazimiyyeye meccânen külliyyetlü zevvâr götürüb getirmiş ve mezkûr Asur vapûrına bir bando ‘asâkir-i şâhâne muzikası dahî konularak zikir olınân cem‘iyyet-i cesîmenin kemâl-i sürûr ve memnûniyyetlerinden-nâşî bülend-âvâz ile irâd eyledikleri Allahû yensûrûs-sultan zemzemesi arasında muzikanın dahî ternnümsaz olması cem‘iyyete başkaca bir revnâk virmişdir.

Bağdad ile Basra arasında gerek Şattül-‘Arab ve gerek Dicle Nehirlerinde seyr-i sefâ‘ini tas‘ib idecek bir guna mevâniâ yok ise de miyâh bir hatt-ı müstakim üzere cereyân itmeyüb bunun cereyân-ı tabisi büyük büyük bir çok kavisler teşkil itmiş ve sefâyinin mezkûr kavisleri devr itmesi kömür ve sâ‘ireden dolayı izdiyâ‘-ı mesârifle berâber vaktin dahî tazyi‘ini müceb olüb akvâs-i mezkûrenin vetirlerinden birer kanal açılacak olsa sefâyin mesârifince pek çok tasarruf idileceği anlaşılmiş olmağla bunlardan Bağdadın alt tarafında bulunub hatt-ı münhânîsinin devr-i iki sâ‘ate mütevakkıf olduğu halde vetri fakat beş yüz metro kadar mesâfeden i‘bâret bulınân Heminiye devresinden bir kanal açılmasına bundan mukaddem mübâşeretle cedvel-i mezkûr lüzûmı kadar ‘arz ve umkunda olarak bu kere bi‘l-ikmâl vapûrlar geçmeğe başladığı işidilmiş ve bu kanaldan müşâhede olınacak tasarrûfât-ı külliyye üzerine diğerlerinin dahî sırasıyle hafr ve tathîr olınacağı der-kâr bulunmuşdur.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

(Bend-i ‘Ati Basiret Gazetesinde Okunmuşdur)

Trabzon vilâyetinin ba‘zı mahallerinde mütemekkin Rum ahâlîsinden ba‘zıları Rusyanın va‘atlerine aldanarak ve kâffe-i ma-meleklerini itlâf eyleyerek Karime hicret itmiş olân bir tâkım sadedilane Rusya devleti tarafından cüz‘i mikdâr

arâzî virilmiş ise de esbâb-ı zirâ'at ve medâr-ı ma'îşetlerine dâ'ir aslâ bir şey virilmediğinden muhâcirin-i merkûme düçâr-ı şiddet-i fakr û ızdırâb ve müstağrak-i düyûn-ı bi-hesâb olûb encamkâr vatan-ı 'aslilerine ricâta mecbûr olarak Gürcde mûkim saltanat-ı seniyye konsolosuna iltica ve istimdâd eyleyerek orada çekmekte oldukları zarûret ve nedametlerini beyân ve ifâdesiyle vatan-ı 'asliyyelerine i'âde olunmalarını istirhâm eylemiş iseler de orada buldukları müdded içinde kifâf-ı nefisleri içün giriftâr oldukları on iki bin rubleyi mütecâviz deynleri tediyye ve tesviyye edilmedikce devlet-i ma'hûdenin pençe-i gadrinden halâsları mümkün olamayacağı anlaşıldığından konsolos mûmâ-ileyhin bu bâbda hükûmet-i seniyyeye vaki' olân 'arz ve ifâdesine mebnî öteden berü Müslim 'alim ve meşhûd-i beni 'adem olân hükûmet-i seniyyenin derya-yı merhameti telatum-i emvâc iderek meblâğ-ı mezbûrın tediyyesiyle muhâcirin-i merkûmenin düçâr oldukları varta-i felaketden halas ve vatan-ı âslilerine 'avdetlerine müsa'ade buyırılacağı işidilmiştir.

Sayı: 40

Tarih: 27 Zi-l-hicce 1286/ 28 Teşrîn-i evvel 1285

s.79/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basradan hüccacın Hicaza giden Babil nâm Osmânlı vapûrî Cidde iskelesine hüccacı ve buradan götürdüğü mürettebât-ı Hicaziyye zehâyirini çıkardıktan sonra Şüveyşe giderek ve oradaki işini görerek yine 'avdetle Ciddede bekleyen hüccacı alûb götüreceği mukaddemâ i'lân olunmuş ise de bu taraf hüccacının ba'de'l-hac Medîne-i Münevveriyye 'azimet ve tekrâr Ciddeye 'avdetleri berâ-yı kadr-i zamâna muhtâc olûb bu kadar vakt vapûrın boş boşuna bekleyüb durmasından ise oradan İstanbul hüccacını alûb götürmesi ve yine 'avdetle yetişmesi mümkün ve fâ'ideli olduğundan vapûr-ı mezkûr bu def'a Der-Sa'âdet hacılarından bin nefer hüccac alûb işbu zi-l-hiccenin yigirmi birinci Pençişenbe günü Süveyşe vâsıl olmuş ve orada beş gün müdded karantina çıkardıktan sonra Süveyş kanalını geçerek Der-Sa'âdete gitmek üzere bulunmuş olduğu Süveyşde idâre vekilleri tarafından alınan telgrâflardan müstebân olmuştur.

Vapûr-ı mezkûrın sür'at-i seyir ü hareketi cihetiyle Süveyşden Der-Sa'âdete varması ve orada müddet-i ikâmet ve 'avdeti yigirmi gün kadar zamân tahmin olunmakda olduğundan ve egerçi kalacağı eşyâ ve yolcuların ücret-i nakliyyesi için yapılan ta'rifesi henüz neşr olunmamış ise de Der-Sa'âdetden Bağdada kadar

götüreceği eşyânın bir kıyyesinden alacağı ücret nasıl olsa iki gurûşu geçmeyeceğinden Der-Sa'âdetden emti'a ve eşyâ celb idecek tüccâr şimdiden şimdiden telgrâfla şeriklerine beyân-ı keyfiyyet iderek getirecekleri eşyânın tehiyye ve istihzâr idilmesini ve Şamdan çöl tarikiyle gelmekte olân eşyâ Beyrutdan vapûrlarla Sa'id limânına gönderildiği ve bunlar vaktiyle yetiştiği hâlde mezkûr Babil vapûrının 'avdetinde ehven masrafla ve suhûlet ve emniyyetle celb olunacağından bunun dahî münâsebeti olân tüccâr tarafından şürekâsına yazılması i'lân kılınır.

Târîh-i şinâsana hafî olmadığı üzre Hıttâ-i Irakiyye 'âlemin merkez-i medeniyyeti iken iktisâb eylediği ma'mûriyyeti mu'ahharan dâ'ire-i medeniyyet garb cihetine tahvil-i merkez ittiğinden sonra dahî bir müddet muhafaza idebilmiş ise de garbın medeniyyeti az bir vakt içinde terakki iderek (stn.2) Irakın garbla olân münâsebeti kesildiği zamân ma'mûriyyet ve sa'âdeti dahî tedenniye başlamış ve hele memâlik-i garbiyye evc-i 'ala-i medeniyyete su'ûd iderek Ümit Burnı tarikini terk ile Bahr-i Muhit-i Hindi ticâretini dahî yed-i inhisarına geçirdikten ve bu cihetle memleketleri ma'mûlatını sevâhil-i Hind ve Çine kadar yağdırdıktan sonra artık Irakın hariçle hemen hiçbir münâsebeti kalmıyarak vaktiyle mekez-i medeniyyet-i cihân ve mevcî-i 'alemyân olân hıttâ-i Irakiyye şehrah-i sa'âdetden saparak 'adeta bir haraba zâr hükmünde kalmıştır.

Şimdiki halde Irakın i'âde-i 'imrân ve sa'âdetini tasavvur iden kimse keyfiyyet ve derecâtını kütüb-i tevârihde müşâhede eylediği 'ulûm ve ma'arif ve sanayi'-i mütenevviyi ve bâ-husûs zirâ'at ve haraseti pek girüde ve belki de mefkûd hükmünde görüb hâl-bu-ki bir mülkün servet ve sa'âdeti şu üç mâddenin husûline mütevâkkıf idüğü her yerde dârb-ı mesel hükmüne girmiş olduğundan o kimse dahâ bidâyet-i tasavvurda Irakın i'âde-i sa'âdeti dahî tamîm-i ma'arîf ve terakki-i sanayi' ve teksîr-i zirâ'ate mütevâkkıf olduğına hükm ider.

Vâkı'an şu tasavvur ve hükm bizce dahî münkir değildir lakin husûl-i sa'âdeti yalnız şu üç mâddeye mütevâkkıf olân memleket-i Irak gibi bir çok devr ve 'asırlar mürûriyle seyl-i sa'âdet mecrâ-yı atikini tahvîl ve cihet-i âhire tebdîl eyledikten sonra sapa ve 'adeta çıkmaz sokak mesâbesinde kalmış olân memleketler için olmayûb belki merkez-i medeniyyete karîb ve hiç olmaz ise o merkeze muntehi olacak bir yol üzerinde bulunân memleketdir yohsa Irak şu hâl-i 'uzlet ve teferrütde kaldıkca ma'arif ve san'at ve zirâ'at cihetlerinden ne mertebe terakki eylemiş olsa

‘ayniyle içi pırlanta dolu ve fakat kapağı açılmayacak sûretle kilitli bir teymûr kasaya benzer ki bundan ne kasaya mâlik olân zât ve ne de sâ’ir bir kimse istifâde idemeyüb anda mahfûz olân cevâhir pazır dadusunda çıkarılan ol-mikdâr hinta yerini bile tutamaz.

İşte şu hâle ve bâ-husûs düçâr-i hâlel olân bir mâddenin halelden kurtarılması madde-i mezkûre ne sebebe mebnî düçâr-ı hâlel olmuş ise anın def‘ ve ref‘ine mutavakkıf olûb sebep-i ‘asliyye bir çâre bulunmadıktan sonra mu‘ahharen esbâb-ı müte‘addide ve mütenevvi‘adan-nâşî peyder-pey giriftar olduğu ihtilâlata çâre aramaklığın hiçbir fâ‘idesi (stn.3) görülemeyeceğine ve Irakın bu günki ahvâl-i iştimalin ‘asıl sebebi bunun ber-minvâl-i muharrer mecrâ-yı sa‘âdetden sapa kalması olması mu‘ahharen ma‘arif ve sanayi‘ ve ticâretin tedennisisi ise keyfiyyat ve derecâtı daha üç nümerolu nüshâmızda tafsîlen beyân olınân esbâbdan ilerü geldiğine mebnî bir yandan bu cihetlerin dahî çaresine bakmağla berâber vilâyet-i ehemmiyyet ve himmetin en büyük kısmını Irakı şu hâl-i uzletden kurtarıb merkez-i medeniyyet ve servet ve sa‘âdete müntehi olacak bir caddeye çıkarmağa hasr itmiş ve binâberîn Bahr-i Muhit-i Hindi ve Dicle ve Fırat yollarını açmağa teşebbüs iderek tafsilâtı her nüshamıza derc olınmakda bulunduğı cihetle bu bâbda işi bir dereceye kadar götürdüğü gibi en sonra dahî Bağdad mutasarrıfı sa‘âdetlü Şakir Bey Efendiyi ma‘iyetine lüzûmı kadar me’mûr ve mühendis terfiki ve kûmândası altında olarak üç kıt’a vapûr ta’yîniyle bi tevfihi te‘âli Haleb kurbünde kâ’in Balis nâm diğer sekeneye kadar nehr-iFıratın keşfine me’mûr iderek mîr-i mûmâ-ileyh zi-l-hiccenin on üçüncü günü buradan hareket eylemiş idüğü dahî evvelki nüshamızda beyân olunmuş idü mîr-i mûmâ-ileyhin esnâ-i seyr û seyâhatında vukû‘ bulân meşhûdâd ve tekikâtını mübeyyin mevâki‘-i muhtelifeden mektûbları alınmakda olûb mekâtib-i mezkûre mefâdından müstebân olduğına göre nehr-i Fıratın Bağdad hizâsında ve Bağdada on iki sâ‘at mesâfede kâ’in Felluca nâm mevki‘den Kenaniyyeye kadar olân mecrâsı seyr-i sefâ’ine her zamân kifâyet idecek derinlikde olduğu anlaşılmiş ve bu def‘a yigirmi Zi-l-hicce târîhiyle Remadiyye Kal‘asından yigirmi ik zi-l-hicce târîhiyle heyetden yazdığı mektûblar ise Irakın husûl-i sa‘âdetini ârzû iden vatan perverleri memnûn idecek havâddisi mutazammın olunmuş olduğundan zikr olınân mektûbların hülâsa-i hükümler ber-vech-i âtî derc-i sahife-i beyân kılınur ve mezkûr hey‘et-i havâlîsine kadar olân yerler hâl ve şânı oldıkca ma‘lûm arâzîden olûb bundan yukarısı ‘adetâ mechûlü’l-ahvâl olmağla ve oralardan yazacağı mektûblar

elbetde dahâ mühim husûsatı mutazammın olacağı der-kâr bulunmağla in-şa‘-Allahû te‘âli ta Balise kadar vireceği havâddisin hûlasaları gazetemizle neşr ve i‘lân olunur.

Remadiyyeden tahrîrât fî yigirmi zi-l-hicce Mârtın sekizinci Pazar günü ahşam sâ‘at ikide (s.80/stn.1) Remadiyyeye muvasalat olındı Kenaniyye ile işbu Remadiyye arasında şehrin hâli Felluce ile Kenaniyye arası gibi seyr-i sefâ’ine her zamân kifâyet idecek derinlikdedir nehrin iki tarafı yine arâzî-i basite ve müsteviyeden i‘bâret olub fakat Şamiyye cihetinde nehrin cihet-i cereyânına nisbetle sağ tarafta kâ’in arâzî Şeyh Mesud nâmında bir ziyaret-gâh ile Ömerü’l Faruk radiyallahü anh hazretlerinin Remadiyye kal‘asına karib inşâ ve ihyâ buyurdıkları câmi‘i ve medrese harâbesi bir birine tahminen bir buçuk sâ‘at uzâk bir silsilenin iki şubesinde bulunırlar câmi‘i şerif mezkûr sahilden bir sâ‘at kadar ba’id olub bununla nehir arasında bulunân arâzîde Al u Fehd kabilesi haymeleri vardır burada en ziyâde şâyân-ı dikkat olân şey kabile-i mezkûre hayme-nişin olduğu hâlde erbâb-ı iktidârı tarafından yetiştirilen bağçelerdir ki yek-diğerinden fasılâlî ve etrâfî duvar ile muhât olub her ne kadar kıt‘aları küçük ise de letâfet ve ma’mûriyyetlerine diyecek yoktur bağçelerin şu hâlini gördüğüm gibi kabile-i mezkûre halkında temeddine bir nev‘i istidâd hissîdüb şeyhleri bulunân Müshir nâm zâtı celb ile beyân-ı memnûniyyetden sonra kendülerinin medâr-ı selâmet ve sa‘âdeti ancak bu misillü bağlar ve bağçeler yetiştirerek dâ’ire-i medeniyyete girmeleri husûsından i‘bâret olduğu ve hükûmet kendilerinden teksîr-i zirâ‘atdan başka bir şey istemediğini bir iyice anlattım diğer tahriratımda ihtâr olınân icra‘at ile pek az bir vakt içinde nehir kenarında ma’mûr ve latîf bir çok bağçeler ve hâneler görülür zân ve itikadındayım.

Bugün merkez vilâyetle muhâbere için iktizâ iden noktaları tertîb iderek ba‘de’z-zuhûr hareket ve in-şa‘-Allahû te‘âli bir ma‘ni olmaz ise yarın ahşam hey’ete muvasalat olunacaktır esnâ-yı rahta mektûb tahrîr ve irsâline imkân olmamağla hey’ete kadar müşâhede ideceğimiz şeyleri hey’etden yazarım nehirden şimdiiye kadar kât itdiğimiz mesâfe ber-minvâl-i muharrer her zamân seyr-i sefâ’ine elverişli olduğundan hey’ete kadar iskandil itmeğe ve ikide bir durub yoldan kalmağa lüzûm olmayub ‘asıl iskândil ve tahkîk olunacak bir hey’etden yukarıdır.

Hitden Mektûb Fî 22 Zi-l-Hicce

Remadiyyeden yazdığım mektûbda beyân olunduğu vechle dünki gün Hite vüsûlimiz me’mûl iken Şehba vapûrı girüde kaldığından dün sâ‘at onda Hite bir sâ‘at mesâfesi olân bir mevki‘de kalındı ve şehbanın kömürü tükenmiş olduğu âdam

gönderilerek haber almağla Basra vapûrundan sandal ile kömür gönderilüb gece sâ'at üçte Basra vapûrına yetişirildi ve bu gün sabahleyin sâ'at ikide Hite muvasalat olındı dün esnâ-yı rahda gerek Basra ve gerek şehba vapûrı Akabe nâm dağın altında otırmış iseler de bu oturuş suyun killetinden olmayûb yolu bulamadığımızdan neş'et itmiş ve hiçbir sakatlık zuhûr itmeksizin oradan kurtularak biraz ötede yedi metro derinliğinde su bulunmuşdur dün gece yattığımız mevki'iden Hite kadar olan mesâfe bir sâ'atden i'bâret olmağla bunun için Şehba vapûrına kömür yakılmak beyhûde isrâfî müceb olacağından vapûr-ı mezkûr Basra vapûrına (stn.2) rabt olunûb gider iken memleketin kenarında bulunân nâ'ur (Fıratdan su çekmek için yapılmış olan dolabların sedleridir) önünde akıntının kuvvetiyle berâber karşıdan gâyet şiddetle zuhûr iden rüzgâr Şehba merbût olduğu hâlde Basra vapûrının hareketini men' itmesiyle Şehba vapûrı orada bırakılarak yukarı heyete çıkıldı ve ahûrdan hiçbir farkı olmayan hükûmet konağının önüne yanaşıldı.

Kasaba-i mezkûre erbâb-ı vukûf ve ma'lûmâtından öğrenildiğine göre Hit ile önümüzdeki Ane arasında seyr-i sefâ'in-i tes'it idecek arızalardan en müşküli Kalboya Cezîresi olûb mahal-i mezkûrda suyun altı kayalık olduğundan geçen sene suyun en az mevsiminde yetmiş beş santimetre kadar su var imiş ancak suyun bu kadar tenzili pek nâdir olûb sâ'ir seneler nihâyet bir metroya kadar tenezzül iderek el-hâletü hazihi iki metrodan ziyâde su bulunır imiş bundan başka Hitden Cebe nâm mevki'a kadar sular yazın dahî geçilür derecede olûb fakat şimdi Cebeden Aneye kadar akıntı biraz şedîd olduğu haber viriliyor.

Bizim Şehba vapûrını çekemediğimiz na'ur dahî meşhûr efendilerden olûb mezkûr akıntı Tunanın Rusçuk önündeki akıntısı ya'nî sa'âtde altı mîl derecesinde ise de Şehba vapûrı merbût olduğu hâlde bunu geçemediğimiz sebebi Basra vapûrının kuvvetsizliğinden başka rüzgârın dahî derece-i nihâyede şiddetinden-nâşî imdi suların bu kesikliği cihetiyle akıntının kemâl-i kuvveti ve bâ-husûs muhâlif rüzgârın gâyet şiddeti zamânında Basra vapûrı gibi köhne ve kuvvetsiz bir vapûr burasını geçdikden sonra bi tevfikihî te'âli Fıratın her tarafında vapûr işleyebileceğine yakın hâsıl eyledim ve Fıratda seyr-i sefâ'inin 'adem-i imkânına bu gibi akıntıları delîl getirenlerin biraz ziyâdece mübâlağada bulduklarına hüküm eyledim vâkı'a bundan mukaddem Basra vapûrı Fırata gönderildiği zamân işbu na'ur akıntısını geçememiş olduğu ma'lûm ise de bu hâl kaptanın 'adem-i cesâretinden ilerü gelmişdir her ne ise Fıratın en su'ubetlü geçidi buradan Aneye kadar mesâfe olûb

bunu derece-i sū'ubeti ba'de'l-müşâhede tahakkuk ider hele Hite kadar her mevsimde vapûr işleyebilmesi imkânını hiçbir vaktde inkâr idemem.

Hit kasabası Şamiyye cihetinde ve bir küçük tepe üzerinde olub altı yüz kadar hâneyi müstemil ise de manzarası 'adetâ harabazar gibi gâyet sakildir.

İnşâallahu te'âla yarın dahî buradan hareket olunacak ve esnâ-yı rahta avârîz ve mevânî'in haritâları alınacağına mebnî ağır ağır gidileceğinden müşâhede olunacak şeyler Aneden yazılacaktır.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Parisde tab' olınân Patri gazetesinde mekteb-i sanayi' hakkında görülen bendîn hûlâsa-i tercümesidir.

Der-Sa'âdet mekteb-i sanayi' bundan dört sene evvel yanan ve ondan beru geniş caddeler güşâd olınân mahallin bir kısmında güşâd olunmuşdur (stn.3) mekteb-i sanayi' şakirdanı fukara çocuklarından ve ekseriya öksüz kalmış bi vâye-gândan alındığına mebnî ba'zı gazeteler mekteb-i mezbûra yetimhâne demişler ise de bu bir hatadır zirâ yetimhâne büsbütün mekteb-i sanayi' haricinde bir dâ'ire olûb bunun hakkında dahî ilerüde bir bend-i mahsûs neşr olunır Mekteb-i Sanayi' şakirdanı yalnız İslamdan olmayûb belki nısfından ziyâdesi teba'a-i gayr-i müslimeden alınmışdır ma'arif-i hasenenin ta'lîmi dahî müstelzim olduğundan mekteb nâzırının odasına muttasıl odada pek çok çocuklar piyano dersi dahî alırlar binâberîn işbu Mekteb-i Sanayi' mekâtib-i sâ'irenin cümlesine ve hattı mekâtib-i harbiyyeye bile tefavvûk itmektedir bir yabancı Mekteb-i Sanayi'a girmezden evvel teymûr dökmekde ve bâ-husûs tahtaları testere ile kesmekde ve ya kitâblar cild itmekde bir tâkım küçük işçiler görmeğe muntazır olarak bunların ahlakca nakıs kalacaklarına zahîb olursa da mektebin güşâdından maksâd çocuklardan her birini birer şâ'ir-i meşhûr itmek olmayûb belki sanayi'-i cesîmenin ta'lîmiyle berâber vatandaşları beyninde revâbit-ı ma'neviyyeye medâr olacak nezâket-i lisân ve terbiye-i etvârı öğretmekdir Ma'mafih Mekteb-i Sanayi'de çocukların san'at öğrenmesiyle berâber tezyîn-i ahlakdan dahî mahrûm kalmadıkları meydandadır bu takdîrce 'ilmiyle iftihar iden bir kâtib-i fazıl hey'et-i beşeriyemizin bir 'uzv-i lâzımı olacak işçiyi tahkîr itmekde haklı olamaz ve ehl-i san'atı ilerüde terkib idecek şu çocuklar mektebden çıktıkdan sonra 'ilmiyle iftihâr ve servetiyle iğtirâr iden kâtibce tacîrler meyânında bunlar dahî elleri hüneriyle kesb-i imtiyaz idüb şu üç sınıfın meyânesinde müsavat-ı kâmile bulunacaktır mekteb-i mezkûrın nâzırını bulınân Mîr-

Alây Edhem Bey Efendi İşi ‘askeri usûline dökmüş olmağla mekteb kapûlarının ba‘zılarında şakirdandan nöbetçiler bekleyüb ehl-i mesâlihın sû‘allerine kemâl-i nezâketle cevâb virirler ittihâz eylediği ‘asker usûliyle berâber Mîr-alây mûmâ-ileyh taht-ı idâresinde bulunân şakirdana evlâdı gibi nazar itmekde olûb bunların asârına halkın rağbetini da‘vet ve her sûretle talebeyi teşvike gayret itmekde olduğu câyî tahsindir teşrifât bahsine gelince vükelâ-yı fehhâm hazeratının şefkât ve merhâmeti bu misillü mevâdd-ı hayriyyede aslâ noksan olmayûb ba‘zı zevât-ı kirâm pek çok eşyâ mübâya‘asından başka lüzûmı görünen alât ve edevâtın i‘tâsıyla mekteb-i mezbûrı ihyâ itmişlerdir işte bundan evvel sokaklarda vâlideleriyle tefe‘ül iden bunca fukara çocuklarını millete hizmet idebilecek sûretde tahsîl-i ‘ilim ve san‘at itmeleri için mekteb-i sanayi‘ banisi olân devletlü Mithâd Pâşâ hazretlerine ve müşârün-ileyhin eserini bin türlü müşkülât ve mevâni‘a rağmen tevsi‘ ile şimdiki hâle getirmeğe muvaffak olân dahîliyye nâzırı devletlü Rüştü Pâşâ hazretlerine ve teşvikât-ı mü‘essiresi eksik olmayan bunca zevât-ı kirâm hazeratına millet-i Osmâniyye teşekkürler itsin zirâ‘ şeref-i İslâmiyyetin bu misillü asâr ile bir kat dahâ tezâyüdine medâr olmuşlardır.

Sayı: 41

Tarih: 4 Muharremü’l- harâm 1287/ 24 Mart 1286

s.81/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

İran hudûdı üzerinde tesviyyesi iktizâ iden ba‘zı mevâddın rü’yet ve tesviyyesine me’mûren Şûrâ-yı Devlet â‘zâsından mesâdetlü Kadri Bey Efendi hazretleriyle ‘asâkir-i nizâmiyye ka’im-makâmılarından izzetlü Feyzi Bey Efendinin bundan mukaddem Bağdada vâsıl oldukları gibi bu mâdde için İran Devlet-i ‘Aliyyesi taafından dahî iktizâ iden me’mûrlar ta‘yîn olunub re’si hudûda gelmiş olduklarından me’mûrin mûmâ-ileyhimin Bağdada vüsûllerinde husûsat-ı mezkûrenin rü’yet-i tesviyyesine mübâşeret kılınacağı bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân kılınmış idü devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından bu mâdde için ta‘yîn kılınan me’mûr Mucib Ali Hân nâm zât olub mûmâ-ileyh ma‘iyyet ve refâkatında bulunân diğer üç nefer me’mûrlarla berâber geçen gün Bağdada muvâsalat ve zât-ı vâlâ-yı vilâyet penâhi ve müşârün-ileyh Kadri Bey Efendi hazretleriyle mülâkat itmiş olduklarından tarafeyn bu günlerde umûr-ı me’mûrlarına resmen bed ü mübâşeret itmek üzere bulunmuşlardır.

Meclis-i İdâre-i Vilâyet â'zâsından faziletli Mehmet Cemil Efendinin Mekteb-i Sanayi' için bin gurûş i'âne eylediği mektb-i mezkûr müdirliği tarafından ifâde olunmuş ve Efendi mûmâ-ileyhin şu hareketi vatan perverlik eseri olmağla sezâvâr takdîr ve tahsîn görülmüştür.

İ'lân-ı Resmi

Şehr-i Muharremü'l-harâmın hülûlî mülâbesesiyle ba'zı halkın 'adât ve âyinleri iktizâsınca kendi ma'bet ve hânelerinde ta'ziyye ve ed'iyye ve icrâ-i âyin itmelerine ve 'ırz ve edebleriyle cem'iyetlerin bir mahalden diğere mahalle gitmelerine bir şey dinilmez ise de ba'zıları hukûk dâ'iresini bilmeyerek ta'ziyye ve mersiyye vesilesiyle esvâk ve pazarda cem'iyetle gürültü ve şemâtet itdikleri ve âlet-i cerihâlarla vücûdlarını urarak ve kanlara buluyarak ifnâ itmekte oldukları işitildi 'umûma mahsûs olân esvâk ve meydânı kendü âyin ve usûlini icrâya hasridebilmek hiç kimsenin salâhiyeti olamayacağı gibi sokaklarda bağırıp çağırarak ve bâşını gözünü yarıp 'ammeye dehşet ve vahşet virecek mu'amelât ve harekâtda bulunmak memleketin hükûmet (stn.2) ve zabıtası kâ'idesine dahî olduğu cihetle hükûmetce bu husûsda i'mâz idilmek kabîl olmayacağından böyle hukûkunun hâricinde ve kânûn ve kâ'ide-i insâniyye ve medeniyyetin hilâfında olarak gerek münferiden ve gerek müctemi'an esvâk ve pazarda icrâ-yı ta'ziyye için gürültü idenler ve çıplak gezenler ve kendüyi darb ve cerh eyleyenler ve bâ-husûs şibih yapmak memnû'iyet-i kaviyye ile memnû' olduğundan öyle şibh ve ona müşâbih şeyler yapanlar olursa zabıta me'mûrları taraflarından der-hâl tutulûn bâb-ı hükûmete teslim ile haklarında kânûnen lâzım gelen cezâ tertîb ve ta'yîn idilecektir bunun için 'umûm zabıta me'mûrlarına evûmir-i ekide virilmiş olmağla keyfiyyet cümlenin ma'lûmı olmak ve bi'l-âhere itizâra mahal kalmamak için i'lân-ı keyfiyyet olunur.

Fıratın keşif ve tahkîkine gitmiş olân Bağdad mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Bey Efendi tarafından yazılacak mektûbların gazetemize dahî derciyle i'lânı geçen nüshamızda va'ad olunarak iki kıt'a mektûbı derc ve i'lân kılınmış idü mûmâ-ileyh bu kere Hadise nâm mevki'a kadar giderek birisi hadisenin alt tarafında kâ'in Cebe nâm mevki'den ve diğere mezkûr Hadiseden olarak iki kıt'a mektûbı alınmakla bunlar dahî ber-vech-i âtî derc-i sahife-i beyân kılınır.

Cebeden Mektûb 13 Mârt

Dünki Pençişenbe günü Heytten hareket olunacağını 11 Mart sene 86 tarihli mektûbımda beyân eylemiş idim yevm-i mezkûrda sabahleyin Şehba vapûrı önümüze katılarak sâ'at yarımında olınân hareketi müte'akib silindirde azıcık fenâlık his olunmasıyla der-'akab yanaşılıb kemâl-i suhûletle silindir ta'mîr olunduktan sonra sâ'at ikide hareket ve ertesi günü ahşam üzeri Cebe nâm cezire üzerinde bir karyeye muvasalat olındı.

Heyet ile işbu Cebe arasında ve bâ-husûs Heytin üst tarafında bulunân na'ûrların bendlerini su örtüb yalnız suyun temevvücünden mevki'leri anlaşılabilmeğe idiyse de hiçbir su'ubet çekmeksizin kemâl-i suhûletle geçildi şu kadar var ki Heytin bir sâ'at üst tarafında kâ'in (stn.3) bir na'ûrın bendi suyu ziyâdesiyle sıkışdırarak akıntıya şiddet virdiğinden geçilmekte oldıkça su'ubet gösterdi.

Geçen ki mektûbımda rivâyet olınân su'ubetinden bahs eylediğim Kalebuye adasını bu kere mürûr eyledik cezire-i mezkûre pişegâhında boylu boyuna iki metro su bularak egerçi akıntı oldukça şiddetli ve nehrinyatağı dahî taş idiyse de esnâ-yı mürûrümüzde kapdanın ba'zı mertebe telâşesinden başka bir şey görmedik bu mevki'de suyun iki metro olması nehrin altı taş olmak mülâbesesiyle miyâh-i devlîm-ı cereyânîyle mecrâsını ta'mîk idemiyerek bir hayli mesâfeye yayılub insitâh itmesinden neşet eylemiştir.

Egerçi suyun altı bizim tahkikât ve tahminimiz ve mühendis Mösyö Verinin i'fâdesi mücebince 'arız ve def-i tathîri mümkün taşlar olmayûbda kapdanın i'fâdesi gibi yerli kaya olarak def-i mümkün olmasa bile mecrâ-yı mezkûrın seddiyle Şamiye tarafından yeni bir mecrâ açılmak pekde müte'assır seğildir şu kadar var ki mecrâ-yı mezkûr tebdîl olunma da sular dahî geçen seneki gibi fevk-al-'âde tenezzül ider ise biraz 'ameliyyât icrâ olunmadıkça üç kadem su çeker vapûrlar bile burasını çekmekte ziyâdece su'ubet çekecektir işbu Kalbuye cezîresinden Garrafe nâm mahalle kadar mecrâ-yı nehir kat'a muhtâc-ı 'ameliyyât olmayûb fakat Garrafe ile Zevir nâm mevki'in arası aynıyla Kalbuye gibi ise de bunun ikisinin birden mecmû'-i tûlî ancak üç kilometre mesâfeden i'bâretdir ve Cebe önünde değirmen harabeleri suyu biraz sıkışdırarak akıntıya şiddet virmiş iseler de su tenezzül itdiği zamân defleri birkaç günlük iştir yarın bi mennihi te'âli buradan kalkûb Alus ve Hadise ve belki daha ilerüye gidileceğinden mahal-i mezkûreden hangisine vâsıl olur isek meşhûdâtımızla berâber yazarım.

Hadiseden Mektûb 15 Mârt

Cebeden hareketimizde Şehba vapûrî pek girüde kalmasıyla anı beklediğimizden hareketimiz günü ancak altı sâ'at mesâfe katıyla Alus (Haritalarda El-Aziz deyû işâret olunmuşdır) karyesine muvâsalat olundu Garraf ile (s.82/stn.1) Zevir arasında akıntı gâyet şiddetli olduğundan vapûr bunu pek su'ubetle geçebilmekte olması üzerine yukarı taraflarda akıntıların dahâ şiddetli olduğu kılağûzlar tarafından haber virilmesiyle Basra vapûrından daha kuvvetli bir vapûrın lüzûmını zihnimce hükm itmiş idim vâkı'a Alus karyesine yarım sâ'at kalarak haber virilen şiddetli akıntıya tesâdif oldu lâkin kabdan ile makineci Sait Efendinin himmet ve cesâreti semeresi ve Buharın teksiri yardımıyla burası dahî geçildi ve Alusa vâsıl olındı bu sabah akıntıyı mesâhe itdiğimde sâ'atde altı mili tecâvüz itmediği anlaşıldığından ve bu akıntıyı Basra vapûrının sökdürebileceği ma'lûm olduğundan vapûra yine yol virilerek bu Zulam ve Hafaca ve Hadise nâm mevkiler kurbunda şedit olarak üç pervâne karyesi kurbunda dahâ hafifce olarak iki akıntıya tesâdüf olunmuş ise de bi tevfikihî te'âli bunların cümlesi hiçbir güne müşkülât görülmeksizin geçilib sâ'at dokuz râddelerinde Hadiseye (ve dahâ güzel ta'rifi en müşkül ve mahûf dinilen yerlerin üst tarafına) varıldı bundan sonra Ane geçidinden başka düşüncek ve ehemmiyyet virilecek geçid kalmadı Fıratda vapûr işledilmesini tas'ib edecek gibi görünen şeyler işbu akıntılar olub bunların tahâddüsi bahsine gelince Garrafdan berü nehrin iki tarafı dağlık ve taşlık olduğundan zirâ'at edecek yerler kıymetlü olmasıyla ahâlî nerede zirâ'ata salih düz yer görürler ise der-'akab na'ûr didikleri 'araba tekerleği devrinde dolabları inşâ iderler hâl-bu-ki bu misillü düz ve toprak olân yerler tabi' akıntıdan siperde olub mezkûr na'ûrlar ise akıntı kuvvetiyle devr ve hareket idebileceğinden na'ûr sahibleri na'ûrın karşı tarafına ta nehrin ortasına kadar taşdan kârgir olarak sedler inşâsıyla akıntıyı tazyîk ve na'ûrlar tarafına tahvîl itmeğe mecbûr olurlar işte bu 'ameliyyât üzerine sular dahî feyezân itdiği gibi akıntı nehrin yalnız bir cihetine yığılûb bu halde sahili yemeğe ve oymağa başlar ve sahildeki üyük jayaların altı bu sûretle oyula oyula nihâyet nehre düşerek bunlar dahî miyâhın tebdîl-i mecrâsına başkaca hizmet ider ki nihâyet miyâhın feyezânı hâlinde akıntının şiddetini ve killeti hâlinde mezkûr büyük kayalar meydana çıkarak seyr ü sefayini tes'ibe sebebiyyet gösterir imdi şu na'ûr kayalardan iktizâ idenler ref' olunmak veya sâ'ir dürlü 'ameliyyât icrâ idilmek sûretiyle buradan müru'ı ve 'ubûr lâyıkıyla teshîl olunamıyacak olur ise su çokluğunda kuvvetli vapûrlar

geçebilir ise de su azlığında burası için gâyet az su çeker vapûr tedârik ve ta'yîn olunmak iktizâ idecektir hele her nehrin orta yerinde bulunân değirmen harabeleri mutlaka ref' ve def' olınmâk ehem ve elzemdir rivâyete göre önümüzde ya'nî Hadsenin üst tarafında bir köbri harabesi olûb bu harabe suyu ol-derece sıkışdırmış ve akıntıyı şiddetlendirmiş ki yarın sabah orada dahî oldukça zahmet çekecek imişiz şu hallerle berâber nehirden şimdiye kadar kat ittiğimiz mesâfenin (stn.2) ve hattı buralarda bile her-hâlde seyr û sefâyinin muhal olduğunu i'tirâf idemem.

Gerek Alus ve Pervane gerek Cebe ve Garraf ve Zevir karyeleri birkaç hurmâ bağçesini havî küçük şeyler ise de Hadise karyesi müte'addid bahğeler ve ağaçlıkları muhtevi birkaç cezîreyi müstemil büyücek bir yer olmağla ebniyyesinden başka göze görünen şeylerin hep güzeldir fakat ebniyyeleri taş ve topraktan köy hâneleri tarzında yapılmış şeyler olmasıyla manzaraları pek çirkin ve mikdârları iki yüz elliden mütecâvizdir.

Yarın buradan kalkûb öbür gün Aneye muvasalat ümidinde bulunuyoruz vâkı'a burası Heyet ile Anenin ortası sayılıyor ise de kılağûzların i'fâdesine nazaran Aneye kadar yolumuz ekser yerleri hemen Dicle şehrinin Bağdad ile Basra arası gibi olduğundan duracak ve ölçecek yerimiz pek azdır esnâ-yı rahta vukû'bulacak müşâhedâtımızı in-şa'-Allah Aneden yazarım.

Kerbela sancâğının seksen altı senesi vâridat-ı rusûmeye müzâyede-i 'aleniyeti hitâm bulduğundan işbu Martın yiğirmi sekizinci günü kara dadesi çekileceği misillü Bağdad ve Elviye-i sâ'irenin dahî sene-i merkûme vâridat-ı rusûmiyeyi bir vaktden berü müzâyede olunmağda ve ekserisinin ihâleleri takarrür itmekte olduğundan talib olânların kezâlik Martın yiğirmi sekizinci gününe kadar muhâsebe-i vilâyete mürâca'at eylemesi lâzım geleceği i'lân olunur.

Emniyyet sandığı hülâsa-i mu'amelâtının her üç ayda bir kere gazetemize derc ve i'lânı kara vaki' iktizâsından olmağla geçen Kânûn-i Evvel ve Sâni ve Şubât ayları hülâsa-i mu'amelâtının dahî Mart iktizâsında i'lânı lâzım gelmiş idiysede sandık idâresi bidâyet-i güşâdından seksen beş senesi Şubâtı gâyesine kadar sekiz ay zarfında vukû' bulan mu'amelât-ı 'umûmiyyesinin sâl-i mu'amelesini tanzîm ile meşğûl olûb muhâsebe-i mezkûre ise sandığın mu'amele-i yevmiyyesinden istihrâc olunacak bir şey olduğundan şimdiye kadar ancak yetiştirilebilmiş ve bunun bir

hulâsası bu kere sandık idâresi tarafından matba'amıza gönderilmiş olmağla ber-
vech-i âtî derc ve i'lân olunır.

Re'sû'l-i Mâl-ı	Güzeşte	
1938208	67472	Sandığın bidâyet-i guşâdından Şubât nihâyesine kadar gelen akçe ile güzeştesi
0225670	02758	Meblâğ-ı mezbûrdan yine akçe sahiblerine i'âde olunûb hesâbı kat idilen
1712538	64714	
0153221	05156	İbtîdasından Şubât nihâyetine değin eshâbına i'âde olunûb henüz hesâbı kesilmeyen
1559317	59558	
Sandığın guşâdından Şubât gâyesine kadar ba rehin ikrâz olınân akçe ve güzeştesi		
Re'sül-i Mâl-ım	Güzeşte	
1544575	84685	
133265	10692	Vâdeleri hulûliyle istirdât ve istihsâl olınân
1411310	73993	
1411210	84685	Bâlâdaki güzeşteden tenzîl olınân on bin kûsur gurûş zirdeki kalem mûcebince
0148507	25127	re'sül mâl-e zâmm olunacağından ashâb-ı akçeye virileceği bâlâda işâret olınân elli dokuz bin kûsur gurûşın yekûn

		fa'izden ya'ni seksen dört bin kûsur gurûşdan mahsûbı lâzım gelmiştir.
0010692	00000	
0158699	25127	
0000000	05610	Hîn-i ikrâzda harc-ı kaydiyye olarak alınan
0157699	30737	
0000000	26411	Sandığın sekiz aylık mesârifat ve ma'aşâtı
54326	0157699	
Virilen ve alınan fa'iz beynindeki yüzde üç farkdan sandığın sekiz aylık mesâri fi ba'det-tenzîl kusurı olûb tevkîf kılınan	Güzeşteden ber-mûceb-i bâlâ Re'sül-mâla zâmm olınân on bin kûsur gurûşla berâber ashâb-ı nukûda 'aid olûb mevcûd sandık bulınân	

İhtâr

Sandığın geçende i'lân olınân tarif-nâmesi mûcebince emanete virilen mübâla'a sandık yüzde dokuz hesâbıyla fa'iz vireceği gibi bundan halka ikrâz ideceği akçe için dahî yüzde on iki hesâbıyla fa'iz alarak vireceği ve alacağı fa'iz beynindeki yüzde üç fark sandığın mesârifat-ı müteferrika ve me'mûrin maşatına karşılık ittihâz olunduğı cihetle bâlâdaki kalemlerde gösterilen fa'izler dahî bu sûretle hesap ve terkîm kılınmış ise de vürûd iden mebâliğin cümlesi bir târîhde vürûd itmemiş olduğu gibi ikrâz olınân mebâliğ dahî cümleten bir târîh ve vâde ile ikrâz olunmayûb gerek vâridat ve gerek ikrâzât tevârih ve mevâ'id-i muhtelifle ile kabz ü ikrâz olunmuş ve binâberîn bâlâdaki kalemlerde terkîm olınân güzeşterler sandık idâresi tarafından bi't-tanzîm komisyon-i mahsûsına takdîm olunub

muhâsebe-i mufâssalanın müfredâtı yekûnından alınarak derc edilmiş olmakdan-nâşî işbu defteri mütâla‘a buyıran zevâtdan mezkûr güzeşterleri yüzde dokuz ve ya on iki fa‘iz ve tam sekiz ay müddet üzerine bedel hesâb bâlâdaki kalemlerle müsbet ve müvâzene idecek olursa müvâzenesi düzgün çıkmayacağı der-kârdır bu hâlde zevât-ı mûmâ-ileyh şüphesini def‘ etmek ve bu hesâbın doğruluğunu anlamak ister ise sandık idâresine bi‘l-mürâca‘a zikr olınân muhâsebe-i mufassalayı mütâla‘a idebilir.

Sayı: 42

Tarih: 11 Muharremü’l- Harâm 1287/ 31 Mârt 1286

s.83/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Vilâyet defterdârı iken Bağdada muvasalatları ile berâber bir nev‘i sıtma ‘illetine mübtelâ olarak buranın ‘ab û havâsıyla ‘adem-i imtizâcları ise ‘illet-i merkûmenin tûl müddet devâm-ı istimrârına yardım itmiş olmasından-nâşî zarûri bi‘l-istifâ ve Bahr-i Muhit-i Hindi tarikiyle Der‘Sa‘âdete ‘avdet etmek üzere buradan hareket ve ‘azimet eylediği geçende derc-i sahife-i beyân kılınan Rasim Efendi hazretlerinin Bombay iskelesine birkaç gün kala vapûr içinde vukû‘-i vefâtıyla müstâğrak-i ‘ummân-ı rahmet oldukları sami‘aten re’s-i te‘essüfimiz olmuştur (Allah rahmet eylesin).

Meskûkât dinilen şey halkın mu‘âmele-i âhz û i‘tâsının vâsıtası olub bunun gerek ayarı ve gerek kıymeti ne kadar düzgün olur ise halkın mu‘âmelesi dahî ol-kadar yolunda cereyân idecğine ve Bağdad ahâlisinde tedâvül iden meskûkâtdan ba‘zı muhtelif ve kem ayar şeylerden kât-ı nazar ekserisi meskûkât-ı devlet-i ‘aliyyeden ve bir mikdârı dahî ayar ve itibârı yine devlet-i ‘aliyye sikkesi gibi bir nisbet ve müvâzeneye merbût olân düvel-i ecnebiyye meskûkâtından ise de halk nasılsa işbu muntazam meskûkâtı hüsn-i isti‘mâl idemeyüb rayic didikleri bir hesâb-ı batıla saparak bu ise kendü kendülerinin zarâr ve ziyânlarını müceb olmakda bulunduğına mebnî bidâyet-i teşkilâtda işbu râyic mu‘âmelesinin ilgâsıyla bir dahâ on parayı bir gurûş itibâr itmeyerek sâ‘ir taraflarda olduğu misillü guruşûn kırk para itibâr edilmesi her tarafa i‘lân-nâmeler neşriyle i‘lân olunmuş idü şu kâ’idenin zikr olınân râyic hesâbına ve i‘tâsını yolında ve kâ’ide dahîinde icrâ itmekte iselerde ba‘zı muhtekirler bir tâkım sadedilan halkın öteden berü râyic hesâbına alınarak kendülerince kâ’ide-i cedîde ‘add itdikleri işbu mu‘âmele-i müstahseneyi

kendülerine bir kat dahâ su‘ubetli gösterüb bu yüzden istifâdeye çalışmakda oldukları istihbâr kılınmış ve bu ise mukaddemki i‘lânın hilâfına bir hareket olduktan başka mu‘âmele-i nâsı dahî teşviş ideceği der-kâr olmağla ba‘de-zîn râyic-i mu‘âmele-i mefsûhasıyla âhz ü i‘ta idenler tefîş me‘mûrları tarafından görüldükce (stn.2) der-‘akab hükûmete teslim ve hükûmet tarafından dahî kânûnın tahdîd itdiği dâ‘ire dahî linde te‘dib idileceği cümlece ma‘lûm olub şu hesâb-ı batılı bi‘l-küllîye ferâmuş iderek mu‘âmelatın kâmilen gurûş kırk para hesâb ve i‘tibârı üzerine icrâ itmeleri lâzım geleceği i‘lân olunır.

Fırat Nehrinin Keşfine Me‘mûr Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendi Tarafından 22 Mârt Târîhiyle Gelen Mektûbdır

15 Mârt târîhiyle yazdığım mektûbda Mârtın on altıncı günü Hadiseden kalkarak ve evvelki geçitler gibi dar ve akıntılı bir geçit geçilerek Aneye kadar gidileceğini yazmış idim bu iş‘arım vechle hareket olunarak Hadise adsının üst tarafına gelindikde mezkûr geçide tesâdif olunmuş ve burası gâyet dar oldıktan başka cezîre cihetinde bulunân kadim bir köprü harabesiyle na‘ûrların sedlerinden kesb-i şiddet eylemiş olân akıntı evvel emîrde mürûrümüzü tas‘ib ve belki de men‘ idecek râddede görülmüş ise de akıntının şiddetine karşı biz dahî ikdâm ve gayreti artırarak bi tevfihi te‘âli burası dahî geçilmiştir.

Bu akıntının şiddeti ve mevki‘in su‘ubeti Alus nâm mevki‘den az olmayüb dahâ ziyâde ise de bundan öte hareketimizi tas‘ib idecek mevâni kalmadığından o gün sâ‘at on râddelerinde Sekryafe dinilen mahalle karîb adalara kadar gidilmiştir.

O yerler egerçi ‘imrân ve zirâ‘atdan hâli ise de zikr olunân adalar nehr-i Fıratı İsviçre gölleri gibi kol kol taksîm itmiş ve adaların eksrisi yabâni ağaçlardan ibâret olân ormânları ise o manzara-i latîfeye ol-derece ziyet virmiştir ki bir essâm-ı mahir bu saha-i latîfeyi levhâ-i tersîm itmiş olsa nazara pek ziyâde halavet bahş ideceği şübheden varestedir.

Olınan rivâyete nazaran bu mevki‘i latîf bundan kırk sene mukaddem meskûn ve ma‘mûr iken ahâlîsi mu‘ahharen nasılsa terk-i vatan iderek geçende Kazimiyye kazasına ilhâk itdiğimiz Müşâhede nâm mahalle nakl-i hâne eylemiş olduklarından şimdi burada behâ‘im-i müfteriseden başka bir şey görülemez imdi iki sâ‘at kadar bu mevki‘de mürûr eyledikten sonra evvelce hazırlatmış olduğumuz odunları almak üzere sâ‘at on birde cezîre cihetinde kâ‘in ormânlı bir mahalle yanaşıldı ve orada kalındı (stn.3) o gece odunlarımızı aldıktan sonra ertesi gün sâ‘at

biri çeyrek geçerek buradan dahî hareketle gâh sahil ciheti duvar gibi kesilmiş ve sutûh ve kengereleri nazara envâ-ı zevk û safâ bahş itmekde bulunmuş olân şikestan mahallerden ve kâh sahe-i zümrüdini tenvîr uyundan başka bir müddetden beri çöl ve beyâbândan ma'ada bir yer görmeyerek düçâr-ı kasvet olmuş olân gönüllere irâs-ı terâvet iden ormânlıklardan bi'l-mürûr ahşama karîb Ma'azîd karyesine muvasalat olındı.

Karye-yi mezkûre Aneye karîb olmak münâsebetiyle Ane ahâlîsinin mutasarrıf oldukları na'ûrlar ile zirâ'at ider kırk elli hâneyi müstemildir karye-i mezkûrede odun mefkûd olduğundan Aneden ısmarlamış olduğumuz odunlarla berâber Ali Ağa nâmında bir de kılağûz gelmiş ve bu âdam mukaddemâ Fıratın keşfine me'mûr olân İngiliz Cenerâllerinden Cesne nâm Cenerâlin vapûrıyla Tabaliden Basraya ve Basradan Tabalise kadar gitmiş olmasıyla o dahî vapûra alınub ertesi gün sâ'at bir buçukda Ma'azîd karyesinden hareket ve sâ'at dört buçukda Aneye muvasalat olunmuşdur.

Geçen mektûbımda Hadiseden Aneye kadar esnâ-yı rahta hiçbir güne mevânî olmadığı haber virilmiş idüğünü yazmış idim vâkı'a esnâ-yı rahta hiçbir mâni ve müşkül görmedik ve nehri her zamân seyr û sefâyine kâfi buldık lakin Aneye yaklaşıldıkda kasaba pişegâhına girmek için iki na'ûr arasından geçilmek lâzım gelüb hâl-bu-ki bu iki na'ûrlar birbirine mukâbil olmağla suyu ol-derece sıkışdırmışdır ki sâ'at on buçukdan ta on bire kadar edilen ikdâm ve gayret üzerine burası güç halle geçilmişdir buradaki çektiğimiz zahmetleri yazmak lâzım idiyse de Anenin üst tarafında gördüğümüz müşkülât bundan ziyâde olduğu için onu buna tercih ile teksîr-i sevaddan ihtirâzen buradaki müşkülâtdan sükûd itmeğe mecbûr oldım.

İşbu na'ûrî dahî mürûr itdikden sonra ertesi sabah Anenin üst tarafına geçerek ba'zı noksanlarımızın orada ikmâl-i zımnında olduğumuz mahalden hareket ve Erdeşir nâm adaya muvâsalat olındıkda âdanın iki cihetinde kâ'in bir harab köpri dökündüleri cereyân-ı miyâhı her yerde gördüğümüz akıntılardan ziyâde şiddetlendirmiş ve karşımızdan dahî gâyet şiddetli bir na'ûr akıntısı (s.84/stn.1) gelmekde bulunmuş olduğundan vapûr güç hâl ile köpriyi geçer geçmez mezkûr na'ûr akıntısı karşı gelerek sefineyi köpri harabesinden bir büyük parça üzerine atmağa başlamasıyla her nekadar biz dahî ikdâm ve gâyeti artırarak ilerlemekte sebât itmiş isek te mümkün olamayacağını ve şu hâlde devâm ider isek büyük bir muhataraya düçâr olacağımızı teyakkûn iderek çar naçar gerileyüb Erdeşir adasının Şamiyye cihetine yanaşmışdır.

Bu esnâda ma'iyyetimizdeki Şehba nâm kılağûz vapûrı ile iktizâ eyledik mahallerin keşfi sûreti dahî var idiye de Şehbanın ızgaraları yanûb bitdiği cihetle bir yandan bunların 'imâl ve ta'mîri ile bi'l-iştigâl diğere tarafından dahî nehrin şamiyye ciheti sevâhilinin piyâde olarak keşf ve tahkîkine başlanılmış olûb ancak cihet-i mezkûre dahî seri'ul cereyân ve sa'bîl mürûr olmak münâsebetiyle oradan ümidimiz münkâtı olduğu gibi bir yerli kayığıyla Erdeşir adasına geçerek lede'l-keşf o cihetinden dahî geçid olmadığını görünce işbu müşkülât ve su'ubâtın teksirine karşı biz de inâd ve sebâtımızı artırarak hiç olmaz ise köprü harabesinin cezîre cihetinde kâ'in ayağına halat atarak vapûrı çeke çeke geçirmeğe 'azm idüb bu tedbirin icrâsı zımnında vapûrın filkasıyla cezîre cihetine geçmek üzere iken Şehba vapûrının ızgaraları yapılmış olduğu haber virildikde cümleten ana rakiben mahal-i maksûda geçilmiş idi ancak bu esnâda Şehba vapûrının buharı derece-i matlûbede bulunması ve vapûrın eni boyu ise Basra vapûrundan dahâ mütenâsib olûb bu tekne ile nasıl girdâb olur ise olsun hîn-i müzayakada halâs mümkün ve me'mûl olması münâsebetiyle şu münâsebetden istifâde etmek ya'ni ne olursa olsun akıntının derecesi şiddetini bir eyice keşf ve tahkîk etmek üzere bi'l-ittifâk yine cümlece vapûra binilüb anafordan yavaş yavaş ilerlemeye başladıkda vâkı'a akıntıya tesdif ider itmez vapûrın bâşı ok gibi dönerek bizi köprü ayakları üzerine atmağa yüz tutmuş idiye de sebât ve devama yine fütûr getirmeyüb vapûrı az bir usret ve su'ubetle cezîre sahiline doğru çevirdikden ve bu sûretle biraz mesâfe kat eyledikden sonra o şiddetli akıntıdan kurumakla berâber vapûr iki akıntı arasında rast geldiği anaforluca bir hattan ilerü doğru dahî gidebilmeğe başlamasıyla artık başka dürlü tedbîre hâcet kalmıyarak şu hâl üzerine ilerü doğru gidilmeğe devâm edilmiş ve birâz dahâ gidildikde ilerisinin dahî söktürülüleceği anlaşılmış olduğundan ertesi günü sabahleyin Basra vapûrı için dahî bu manevrayı bi'l-icrâ mürûrı için bir çok telaş itdiğimiz geçit hatt-ı mezkûr üzerinden kemâl-i suhûletle mürûr edilmiştir.

Esnâ-yı rahta şimdiyye kadar tesâdüf eylediğimiz müşkülâtın en fenâsı burası olduğu halde bi tevfiği te'âli bunu mürûr idişimiz mutlâka Balise kadar gidileceği hakkında olan ümit ve 'azmimi tekîd ve teyîd eylemiş ve bundan ötede dahî ba'zı akabeler olduğu rivâyet olunuyor ise de İnşâallahu te'âlâ onları dahî geçerek yakında (stn.2) Balise vürudumuzun Halebdan telgrâfla ihbâr idileceği eltâf-ı ilâhiyeden me'mûl bulunmuştur.

Ane kasabası Belçika karyeleri gibi boylu boyuna yedi kilometre tûlunda bir yolun üzerinde olûb bu yolun Fırat ciheti hâne ve bağçelerdenve dağ ciheti tarla ve

mezralardan ibâretdir ve nefsi kasaba bin üçyüz hâne İslâm ve altmış hâne kadar Yahûdiyi müştemil olub bütün sevâhil envâ-i eşcâr ile müzeyyen oldıktan başka memleketin önünde kâ'in yedi adet adaların ormânları dahî manzarasını başkaca tezyîn eylemiştir.

Bağçeler her nev'î meyveden başka çınar ağacı büyüklüğünde zeytin ağaçlarını dahî muhtevi olub bunların mahsûlü zeytin en âlâ nev'inden ise de ahâlîsi kadrini bilmeyerek ve zeytin ağaçlarının 'öşr-i şer'iden mu'af tutulması bunların teksîr ve terakkisi gârazına mübtteni olduğunu anlamıyarak bu güzel mahsûlü hâli üzerine terk ile kendüleri yapığıdan 'aba nesc idüb Şimr ve Anze 'urbânına satmakla ticâret iderler.

El-hâsıl Fırat üzerinde gördüğüm mahallerin gerek vaz'an ve gerek mevki'en en güzeli işbu Ane kasabasıdır erdeşir-i kebirin sayf-i ikâmetgâhı olarak kasaba-i mezkûrda büyük bir sarayı var imiş ki el-an kal'a şeklinde harabe duvarları ile sadrû'l- İslâm'da Cenâb-ı Farukın binâ buyurmuş oldukları Cami'in harabesi ve minaresi müşâhede olunur.

Yarın in-şa'-Allah buradan dahî hareket olunarak yola devâm idileceğinden esnâ-yı rahta vukû'bulacak meşhûdâtı önümüzdeki El-Kâ'im nâm mahalden yazarım

Altıncı ordû-yı hümâyûn anbarında mevcûd olan külliyyetlü kaval tüfekden kat-ı nazar iğneli ve şeş hâneli cinsinden el-yevm neferât ellerinde bulunân 8361 eslihâdan dahî başka olarak on bin âdet dahî küçürek çabda şeşhâneli tüfek Der-Sa'âdetden bi'l-irsâl bu kere Bağdada vâsıl olmuş olduğu resîde-i sem-i memnûniyyetimiz olmuştur.

Hüccâcla İstanbula gitmek üzere Süveyşden hareket eylediği geçende derc-i sahife-i beyân kılınan Babil vapûrı Beyruta çıkaracağı iki yüz nefer hüccacı çıkartmak için Martın yiğirmi sekizinci günü mezkûr iskeleye muvâsalat eylediği telgrâfla haber alınmıştır.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Saltanat-ı seniyye-i Osmâniyyenin Londra dest-gâhlarına sipariş buyurub emr-i inşâları hitâm bulmakda idüğü bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân kılınan Avnullah ve Mu'in-i Zafer ve Feth-i Beled nâm zırhlı sefâyin peyder-pey denize indirilerek Der-Sa'âdete gönderilmekde olduğu misillü Hidiv-i Mısır fehâmetlü

devletli İsmail Pâşâ hazretleri tarafından Fransa dest-gâhlarına sipâriş olunûb bu def‘a saltanat-ı seniyye cânib-i sâmisine terk ve teslimi icab iden zırhlı sefâyinin dahî Der-Sa‘âdet limânına vâsıl ve Tuna ve Hersek taraflarında bulunân beş altı kıt‘a zırhlı dubadan ma‘ada saltanat-ı seniyyenin zırhlı sefâyin-i bahriyyesi bu def‘a on iki kıt‘aya balîğ olmuş idüğü Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüşdür.

Bundan mukaddem muhârebt-ı Bahriye üç anbarlı ve kapak ve firkateyn ve Kurut ve Berik nâmlariyle sekiz on tobdan (stn.3) yüz yigirmi yüz otuza kadar tob çeker bir takım ahşab sefâyin ve vapûrlara mütevakkıf ve menût olduğundan ve saltanat-ı seniyyece kuvve-i berriyye misillü ve kuvve-i bahriyyenin dahî vakt ve zamâna û vakt û zamânın derece-i lüzûm ve ehemmiyyetine nisbetle müretteb ve muntazam bir hâlde bulundurulması mültezem idüğünden küçük ve büyük sefâyin-i bahriyyesi şimdiiye kadar yüz seksen ve iki yüz kıt‘a râddelerinde iken mu‘ahharen ahen-puş-i harb sefineleri ihtira olunmasıyla düvel-i mu‘âzzama ‘umûmen bunlara meyl ve rağbet iderek ahşab sefinelerin ehemmiyyeti azalmış ve binâberîn saltanat-ı seniyye dahî işbu ahen-puş sefinelerin tedarik ve celbine teşebbüs eylemiş idi işte şu az vakt içinde düvel-i mu‘azzamanın kuvve-i bahriyyeleri cesâmetine nisbetle tedârik eyledikleri zırhlı sefinelere mukâbil saltanat-ı seniyyenin dahî bunları on iki kıt‘aya iblg eylemesi ve bâ-husûs İstanbul tersânesinde zırhlı gemî inşâsı için dahî iktizâ iden fabrikaların ihdâsıyla bunların Der-Sa‘âdetce dahî i‘mâli esbâbının istihsâli terakkiyât-ı ‘asrın birincisi denmeğe sezâvâr olmağla ‘umûm millet-i Osmâniyyenin bu husûdan dolayı kemâl-i memnûniyyet ve şükrâniyyetle du‘â-i devâm ‘izz û ikbâl hazreti pâdişâhiyi tezkâr ve tekrâr itmeleri lâzım ve vacibdür.

(Mevâdd-ı Hâriciyye)

Rusya devleti tarafından İran hudûdı üzerinde inşâ olunmakta bulunân ba‘zı istihkâmâtın keşf ve mu‘ayyenesi zımnında İran Şehâmetlü Nasrettin Şâh hazretlerinin Geylan tarflarına azîmet buyurmuş oldukları bundan mukaddem derc ve beyân kılınmış idü.

Zikr olınân Geylan eyâleti ber-minvâl-i muharrer Rusya ile hem hudûd olmasından dolayı Şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin tebrîk-i kudûmi için devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından me‘mûr idilüb ma‘iyyetinde üç kıt‘a vapûr sefinesiyle eyâlet-i mezkûrenin merkez-i idâresi olân Reşt şehrine üç sâ‘at mesâfede ve bahr-i Hazar sahilinde kâ’in Anzeli limânına evvelce gelmiş olân Badkuba hâkimi Cenerâl Kolayakin Şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin Reşt şehrine muvâsalatlarıyla berâber

oraya giderek kudûm-i hükûmranilerini tebrîk eylediği gibi müşârün-ileyh hazretleri dahî çend gün sonra limân-ı mezkûra ‘azimetle zikr olınân vapûrları temâşa ve bunlardan birisine rakiben bir kaç sâ‘at dahî deniz üzerinde seyr ü seyahât buyurmuş ve İran devletinin bahr-i mezkûrda vapûr sefinesi bulunmamakla buhar kuvvetiyle sefine sevk olmayışı şimdiye kadar mesmû‘ ve menzûr-ı hümâyûnları olmadığı misillü işbu seyâhat-i bahriyye dahî birinci seyâhatleri idüğinden seffinenin kuvve-i buhariyye ile hareketi ta‘accüb ve tahsin-i hükûmranilerini müceb ve zât-i şâhâneleri ise letâfet ve halâveti ta‘rîf ve tafsîle muhtâc olmayan seyâhat-i bahriyyeden ziyâdesiyle mütelezziz ve memnûn olmuş oldukları Tahran havâddisindedir.

İ‘lân

Altıncı ordû-yı hümâyûn idâresinde bulunân i‘mâlât-ı ‘askeriyye için mübâya‘ası mukarrer olân ma‘lûmu’l-mikdâr yükün esnâfiyla kontratoya rabt olunacağı cihetle târîh-i i‘lân-nâmeden itibâren Salı ve Pençişenbe günleri münakısaları icrâ olunmak üzere sâ‘at yedi sularında talîb olânlar ordû-yı hümâyûn mezkûr meclisine gelmeleri i‘lân olunur.

Sayı: 43

Tarih: 18 Muharremü’l- harâm 1287/ 7 Nisân 1286

s.85/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

İstanbul müteveccihen altı yüz nefer hüccacı Süveyşden hareket iden Babil vapûrının iki yüz nefer hüccacı çıkarmak üzere Beyrut iskelesine muvâsalat eylediğini bundan mukaddem yazmış idük bundan sonra alınan telgrâflar me’âline nazaran vapûr-ı mezkûr Mersin ve İzmir iskelelerine dahî uğrayûb oralara çıkaracağı hüccacı dahî çıkardıktan sonra Muharrem’in on dördüncü geçen Cum‘a günü Der-Sa‘âdet’e vâsıl olmuş idüğü anlaşılmış ve Der-Sa‘âdetde on beş gün kadar ikâmetle ba‘zı ta‘mîrat ve tenzîfâtını icrâ ve Bağdad için alacağı yük ve eşyâyı âhz ü tahmil itdikten ve ba‘de-hû yine İskenderiyye tarikiyle Ciddeye gelüb bu havâlîyye ‘avdet itmek üzere orada kendisini beklemekte bulunân hüccacıda aldıktan sonra Basra’ya müteveccihen tahrik-i çarh-i azimet edeceği işitilmiştir.

Fırat Nehrinin bu sene sâ‘ir senelerden ziyâde tuğyân itmesinden-nâşî Divaniyye kasabasında nehr-i mezkûr kenarında bulunân çend bâb hâne ile telgrâf

hâne su içinde kalarak münhedim olmasıyla telgrâf makinelerinin ‘asâkir-i nizâmiyye kışlasına nakl olunduğı ve Hindiyede olân hükûmet mahalliyle telgrâfhâne dahî kezâlik suyun tuğyânından hasârzede olduğı mahallerinden iş‘ar olunduğına mebnî münhedim olân hâneler ahâlîsinin sâ’ir mahallere nakil ve muhafazalarıyla berâber ebniyye-i sâ’irenin hasârat ve mazarrat-ı miyâhdan muhâfazası zımnında iktizâ-yı hâlin seri’an icrâsı makâm-ı vilâyetden telgrâfla emîr ve iş‘ar buyurulduğı işdilmişdir.

Bağdad Rüsûmât Nezaretinden Gelen Varakadır

Tuz âhz û i’tâsıyla iştigâl idenleri tereddüte düşürerek bu yüzden istifâde itmek için ba‘zı muhtekirler şu aralık tuz fi’âtının tenezzül ideceğine dâ’ir bir tâkım erâcif neşr itmekte olub egerçi tuz fi’âtının tezyîd ve tenkisi devletin yed-i ihtiyârında ise de şimdik hâlde bunun ne tezyîdi ve ne de tenkisi hakkında hiçbir gune tasavvur ve mütâla‘a olmadığından bu bâbda her ne dinilecek olsa sırf yalan ve erâciften **(stn.2)** ibâret olmağla ve bu keyfiyyet Der-Sa‘âdetde gazeteler vasıtasıyla ilan olunduğı gibi burada dahî Zevra gazetesine derc ile ilan kılınması rüsumat Nezaret-i Celîlesinden ya tahrirat-ı iş‘ar buyurulmakla keyfiyyetin gazetenize derc ve ilanı iltimas olunur.

Bağdad şehri zükûr ve inâs yüz yigirmi binden mütecâviz ahâlîyi hâvi bir şehri cesîm olub memâlik-i mütemeddinede bu misillü bilâd-ı cesîmede değıl küçük kasabalarda bile halkın tenezzüh ve teferrücu için mahsûs mesîreler bulunduğı hâlde burada ‘umûmın tenezzühüne mahsûs öyle bir mahâl olmaması bağ ve bağçe gibi şeylere mâlik olânların gayr-i ‘umûm halkı tenezzüh ve teferrüden ‘adetâ mahrûm itmekte olduğundan her sınıf halkın bilâ istisna gidüb eğlenebilmesi için bir memleket bağçesi güşâdı tasavvûr olunmuş ve Azamiyye kapusunın hâricinde kâ’in Necibiyye bağçesi hâl ve mevki‘ce memleket bağçesi ittihâzına Salih görülmüş olmakdan-nâşî zikr olinân bağçe dâ’ire-i belediyye tarafından bi’l-mübâya‘a ebniyye-i lâzimesinin inşâsına mübâşeret kılınmış idü.

Zikr olinân bağçe ile mezkûr Azamiyye kapûsının arasında olân mesâfe dört beş yüz metrodan ibâret ise de yolu gayr-i muntazam olmakdan-nâşî yağmurlu ve çamurlu havâlarda oradan mürûr haylice su‘ubetlü olacağından ahâlî-i şehir mezkûr bağçenin bu sûretle ‘umûma tahsîs bulunmasından dolayı ifâ-y- şükranıyyetle zikr olinân yolın mühendisler marifetiyle güzer-gâhı ba‘det-ta‘yîn kendüleri tarafından şose olarak tesviyesine müsa‘ade buyurulmasını dâ’ire-i belediyyeye büyük bir

muhzır takdîmiyle isti‘da itmeleri üzerine keyfiyyet dâ‘ire-i mezkûre tarafından ma‘at-teşekkür kabûl olunarak yolın bu yakında tesviyyesine başlanacağı mesmu‘umuz olmuştur.

(Mevâdd-ı ‘Askeriyye)

Yetmiş dokuz senesinde dahîl-i silk-i ‘askeri olarak müddet-i ma‘lûme zarfında hizmet-i ‘askeriyelerini hüsn-i îfâ itmiş olan neferât-ı mustehâk istibdâl olmalarından-nâşî bunlardan merkez ordû-yı hümâyûnda mevcûd alây ve tabûrlarda bulunân üç yüz yetmiş dokuz neferin icrâ-i (stn.3) istibdâlleri zımnında geçen Cum‘a ertesini günü vâlî-i vilâyet devletlü pâşâ hazretleriyle Re‘is-i erkân Sa‘âdetlü Hamdi Pâşâ hazretleri ve sâ‘ir me‘mûrin-i mülkiyye ve ümerâ-yı ‘askeriyye Kale-i meydânda rekz olanân çadırlara ‘azimetle istibdâlleri icrâ olunacak tabûrlar dahî orada mevcûd olduğu hâlde müstehk-i istibdâl olan neferât-i ümmet-i mu‘azzama-i Osmâniyyenin mukaddes ve müyemmini olan sancâğı şerifi birer birer takbil itdikden sonra edâ-yı hizmet tezkereleri yedlerine itâ olunub ancak bunlardan altmış yedi neferi mütelhâllik meftûr oldukları şime-i kerime-i hamiyet ve şeca‘at iktizâsınca beş altı sene müddet itdikleri hizmetle kendülerine kana‘at gelmeyerek hizmet-i celîle-i ‘askeriyede bir müddet dahâ istihdâm olunmak ârzûsıyla tezkerelerini terk itmiş ve akîb-i istibdâlde Millet-i Osmâniyyenin vird-i zebânı olan izdiyâd-i ‘izz û ikbâl-i şehinşâhi ve temâdi‘-i şevket ve iclâl taht-ı Osmâni du‘âsına ‘asâkir-i nizâmiyyenin üç def‘a padişâhım çok yaşa zemzemesi dahî terdîf olunarak ba‘de-hû muntazam yerde resm-i geçid icrâsıyla keyfiyyete hitâm virilmiştir.

Altıncı ordû-yı hümâyûna mensûb saff-ı piyâde üçüncü alâyının Süleymaniyye mevki‘inde bulunân üçüncü tabûrına bir mah zarfında kır dört neferin gönüllü olarak kayd ve ithâl idildiklerini geçende derc-i sahife-i beyân eylemişdik bu kere merkez-i ordû-yı hümâyûndan virilen ma‘lûmatdan müstebân olduğuna göre işbu kırk dört nefer gönüllüden ma‘ada zikir olanân üçüncü alâyın gerek Süleymaniyye mevki‘inde bulunân mezkûr üçüncü tabûrına ve gerek Kerkük ve Musul mevki‘lerinde bulunân diğer birinci ve ikinci tabûrlarına seksen beş senesi Kânûn-ı Sâni ibtidâsından seksen altı senesi Mârtı gâyesine kadar üç ay zarfında kendü gönül ve rızalarıyla yüz dört nefer dahâ kayıt ve idhâl olunarak bu hesâba göre alâ-yı mezkûrın gönüllü neferât-ı cedîdesi yüz kırk sekiz nefere balîğ olmuş ve bundan başka ordû-yı hümâyûnda bulunân tabûrlara dahî Bağdad ve civârı ahâlisinden

yiğirmi beş nefer kezâlik gönüllü olarak kayd ü idhâl kılınmıştır (s.86/stn.1) hidmet-i ‘askeriyyenin insân için ne derece şân ve şerefi müceb bir şey olduğunu herkes takdîr idebilir ise de bu takdîrin derecesi takdîr idecek zâtın hamiyet ve şeca‘atı nisbetinde olacağı der-kâr ve neferât-ı merkûmenin böyle muskit-ı re’sinden müba‘adet ve fâmiyası halkından mehcûriyyet gibi insân için te’sirât-ı maddiyye ve maneviyyesi bedîhi olân bir şeyi hatıra bile getirmeyerek kendü gönül ve rızalarıyla ve kemâl-i şevk ve hahişle ‘asker yazılmaları ve feres-i hamiyet ve gayretlerinden-nâşi fazilet-i ‘askeriyyeyi bi hakkın takdîr eylemelerinden neş’et itmiş olacağı âşikâr olmağla hasâ’il-i cemîle-i hamiyet ve gâyet ve sıfat-ı celîle-i şeca‘at ve besâletin bu derecesine sahîb olmağla berâber bunun asâr-ı fî’liyyesini dahî göstermeğe çalışan kahramanlara tahsîn ve aferin ile ‘azîmet ve himmetlerini tebrîk itmek erbâb-ı hamiyetin borcudur.

Fıratın Keşfine Me’mûr Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendinin Ebû-Kemal Nâm Mevki‘den 26 Mârt Târîhiyle Yazdığı Mektûbdır

El-Kâ’im nâm mevki‘den size mektûb yazacağımı va‘ad itmiş idiysem de mevki‘-i mezkûr beyâbândan i‘bâret olarak burada durûb keşf ve tahkîkiyle vakt geçirmekse diğeri olmamağla Ebû-Kemâl mevki‘ine kadar gidilerek bu mektûbı oradan tahrîre mecbûr oldım.

Mârtın yiğirmi ikinci günü Ravaya karib bir mahalde kalarak ertesi günü oradan hareketle Avniyye ve dahâ ertesi günü Kaimin alt tarafında ve yiğirmi beşinci günü Anka şehrinin üst tarafında kalınub bu gün Ebû-Kemâl muvâsalat olundu Ravadan hareketimiz günü şedit bir karşı rüzgâr ile berâber Ravanın üst tarafında kâ’in bir na‘ûr bendine tesadüf olunarak bunun teşkîl ve teşdît eylediği akıntıdan geçilmek için haylice çalışılmış ise de mümkün olmayacağı görülmekle oradan ta Ravaya kadar dönerek ve mevki‘-i mezkûr kurbunda kâ’in bir kavîm adanın cezîre cihetinden geçilerek Ebû-Kemâl kadar bilâ mezâhim gelindi.

Ravadan buraya kadar işbu na‘ûr mevki‘inden ma‘ada nehr-i Kurne ile Ammare arasındaki mecrâ gibi arîz ve amîk ve rakîd olmağla her zamân seyr ü sefâyine salihdir.

Mektûb yazacağımı va‘ad itmiş olduğum El-Kâ’im mevki‘i kadîm bir binânın bâkî kalan bir parça duvarından başka bir şey değil iken haritâlarda bir kasaba sûretiyle işâret olunması doğrusı ta‘accübimi müceb oldu.

Avniyye dinilen mevki‘i ise Fırat üzerinden görülen tepelerin orta yerinde kâ‘in bir kaynakdan ibâret olmağla ve bu kaynak vaktiyle o tarafda bir büyük arâzî zirâ‘atını idâre ider iken şimdi mu‘attâl kaldığı haber virilmeğle görmek için cümlemiz mahûl-i mezkûra gitdik ve kaynağın sahile olân mesâfesi bir milden ibâret olub suyu dahî birâz kükürtlüce olduğunu müşâhede eyledik Elbâ-Abid ‘aşîretinin burada olân çadırlarından aldığımız ma‘lûmata göre bu suyun bir mikdârı ba‘zı harklar vasıtasıyla (stn.2) iki mîl kadar mahalle sevk idilerek orada bir büyük mezra‘ayı sakiyle ba‘de-hû menba‘a bir sâ‘at mesâfesi olân bir mahalden nehre dökülmekte imiş Menba-ı mezkûrın bundan başka kâffe-i miyâhı kumlu ve güherçileli topraklardan yol bulûb geçerek bizim yanaştığımız mahal civârında bir büyücek bataklık teşkîl iderek kayb olur Anka nâm mevki‘i ise Caberiyye dinilen arâzîde Turfa ağaçlarından ibâret cesim bir ormân yanında kadim bir şehrin pek az asârını ira‘e ider bir tepecikdir bu gibi harabelerin dahî keşf ve tahkîki lâzimedden ise de şehir-i mezkûrın târîhçe bir güne te‘sirâtı olmadığı tevârihde buna da‘ir ma‘lûmat olmamakla sabit idüğü ve bâ-husûs bu misillü hafır ve taharrisine henüz mübâşeret olunmamış olân harabelerden ‘ale-‘umya asâr-ı atika taharrisi için vakt kaybitmek ‘abes görülmesi mülâbesesiyle oralarda bulabildiğimiz ba‘zı çanak ve çömlek gibi şeylerle iktifâ eyledik ol-taraf ahâlîsi itikatlarına göre bu harabe Heytten Kuveyte kadar mümted olûb zuhûr-i İslâmda sadr-ı cedîd ve ba‘zı mahalleri ta‘mîr idilen meşhûr iki yüz elli sâ‘atlik cedvelin baniyyesi Sa‘de nâm melikenin ikâmetgâhı ve mezkûr tepecik asıl kendi makarrı olûb İranlılar Iraka mâlik olmazdan evvel harab olmuşdur şimdi şehrin surûnı ‘imâ iden yek-diğere muttasıl ve sûr şekline müşâbih uzunca tepecikler ile öte yanında ma‘mûriyyet-i kadimesi eseri olarak bir de metrûk cedvel vardır.

İşbu mektûbı yazdığım Ebû-Kemal mevki‘i ba‘zı ‘aşâyîr içinde kâ‘in bir kal‘a olûb Akidât ‘aşâyirinden Ebû-Kemal ‘aşîreti mezra‘alarıyla müzeyyendir Ravadan Kaime kadar görülen sevâhilde ise geçende nasb olınân yüz yigirmi beş Kürtlerden (Su Tulabı) başka bir şey yok ise de fellahları pek çalışkandır imdi Habura müteveccihen buradan dahî hareket idiyoruz meşhûdatımı oradan veyâhûd Deyrden yazarım.

Mûmâ-ileyh Şakir Bey Efendinin işbu mektûbından sonra Nisânın ikisi târîhiyle Deyrden yazıb Nisân altı târîhiyle ve Mardin tarikiyle vâsıl olân telgrâfnâmesidir.

Nisânın ilk günü salimen Deyre muvâsalat itdik selam topları endâhtıyla kaleden dahî mukâbele olındı Nehrin Aneden buraya kadar hâli bir sıklık üzre seyr ü sefâyine müsa‘it ve gece ve gündüz vapûrların yürüdülmesi kabildir üst tarafının dahî öyle olduğunu buradan haber viriyorlar şimdiyye kadar Meskeneden hiç olmaz ise Aneye kadar vapîr işledilmesinde idilen gaflet esef olunır haletdir tafsilâtını ‘arızamdan alürsanız yarın buradan hareketle altı günde Balise muvâsalat ümidindeyiz.

(Havâdis-i Hâriciyye)

İngiltere Kraliçesi Viktorya hazretlerinin mahdûmi olûb bir vaktden berü Bahr-i Muhit-i Hindi ve Bahr-i Çin sevâhilinde seyr ü seyâhat itmekde bulınân Dük de Demborg cenâbları geçende Hindistan kıt‘asının Bombay iskelesine gelerek gerek iskele-i mezkûrede ve gerek civârında geşt ü güzâr eylediği mahallerde ahâlî tarafından kendülerine fevk-al-‘âde ihtirâm eserleri gösterildiği misillü teba‘a-i Devlet-i ‘Alliye-i Osmâniyyeden ve Basra ve Kuveyt ahâlîsinden olûb li-ecli’t-ticâre Bombayda bulınân tüccâr dahî Dük müşârün-ileyhin Bombaya vürûdında Osmânlı bayrakları güşâdıyla izhâr ve i‘lân-i meserret itmiş ve bu ise müşârün-ileyh hazretlerinin pek ziyâde memnûniyyetlerini müstelzîm olarak kendülerine mahsûsen beyân-ı memnûniyyet ve mahzûziyyet eylemiş oldukları ol-tarafdan alınan evrâk-ı havâddis mefâdından müstebân olmuştır.

Teşkilât-ı cedîdenin bidâyeti olân seksen altı senesi Muharreminin on sekizinci gününden sene-i merkûme zi-l-hiccesi nihâyetine kadar mevâdd-ı mülkiyye ve ‘askeriyyeye dâ’ir gerek makâm-ı vilâyetden evliye-i mülhâkâya ve hârice ve gerek evliye-i mulhâkâ ve hâricden makâm-ı vilâyete yazılan muhârrerat ve telgrâflar ile virilen ârzûhallerin mikdârını mübeyyen vilâyet-i evrâk odası tarafından tanzîm olınân cedvel ber-vech-i âtî derc-i sahife-i beyân kılınır.

‘Umûr-ı Mülkiyyeye Dâ’ir		‘Umûr-ı ‘Askeriyyeye Dâ’ir		
Vilâyet e gelen	Yazılan	Vilâyet e gelen	Yazılan	
583	326	484	544	Der-Sa‘âdet...
342	458	255	503	Musul mutasarrıflığı
472	719	231	323	Şehrizer mutasarrıflığı
325	374	199	366	Süleymaniyye mutasarrıflığı
330	452	204	510	Bağdad mutasarrıflığına
306	689	533	703	Hille mutasarrıflığı
369	664	029	067	Kerbela mutasarrıflığı
372	426	079	186	Basra mutasarrıflığı
249	333	107	274	‘Ammare mutasarrıflığı
088	143	000	000	Mentifik mutasarrıflığı
088	143	001	007	Dileym mutasarrıflığı
932	271	225	148	Ba‘zı vilâyet-i celîle ile mutasarrıfın ve ka‘im-makâmlıklara
2285	3663	022	458	‘Ale’l-‘umûm telgrâf
7991	0000	2406	000	Virilen ‘arzuhâl
14866	9359	4789	4089	

Sayı: 44

Tarih: 25 Muharremü’l-Harâm 1287/ 14 Nisân 1286

s.87/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

İran ‘aşâyîr-i eşkiyâsından ve husûsiyla Pestguh Loristan hâkimi Hüseyin Kuluhan tevâbi‘inden ba‘zı eşhâsın aralık aralık berü tarafa geçerek ne vechle icrâ-yı şekâvete mücâseret itmekde olduklarını şimdiiye kadar sırasıyla gazetemize derc ile i‘lân itmekde olduğumuz gibi geçende dahî eşkiyâ-i merkûmeden iki yüz otuz neferin Süleymaniyye köylerinde Tavile nâm karyeyi basarak ahâlî ile bi’l-müsâdeme tarafeynden bir hayli mecrûh ve maktûl vukû‘buldığını ve bu vak‘adan birkaç gün sonra yine ‘aşâyîr-i İraniyyeden yüz elli kadar süvâri eşkiyâ Benekdire kasabasına gelerek icrâ-i şekâvete başladıklarında ‘asâkir-i nizâmiyye ve zabtiyyenin yetişmesiyle muhârebeye lede’l-ibtidar eşkiyâdan on neferi maktûl ve onbeş neferi mecrûh oldıktan sonra bakiyyeti süyûfi yine İrana kaçarak kurtulduğunu ve yine yevm-i mezkûrda İrana mensûb Sencab-i ‘aşîretinden elli kadar atlının berü tarafda Keşkül nâm karyeyi basarak bir tâkım cerh û nehve tasaddi eylemiş olduklarını dahî

en sonra ya'ni yigirmi dort Şubat sene seksen beş târihli ve 38 nümerolu nüshamızda tafsilatıyla beyân eylemişdik.

Devlet-i 'Aliyye-i Osmâniyye ile İran Devlet-i 'Aliyyesi beyinde keyfiyyet-i derecâtı ta'rif ve tafsîliyle muhtâc olmayacak sûretle ötedenberü der-kâr olân irtibât ve münâsebet iktizâsınca eşkıyâ-i merkûmenin bu gibi şekâvetlerine devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından dahî nazar-ı hoşnıdı ile bakılamıyacağı bedihi ve müsellemler ise de 'aşâyîr-i merkûme halkı cehâlet-i fevk-al-'âdelerinden-nâşî zirâ'at san'at ve ticâret gibi medeniyyet ve insâniyyetin iktizâ eylediği bir sûretle ta'ayyüş itmeğe alışamıyarak havâyic-i beşeriyyesinin medâr-ı tesviyyesini şekâvet yolunda araya geldikleri cihetle gerek kendülerinin tesâdif eyledikleri ve gerek arkadaşlarının düçâr olduklarını görüb işitdikleri belaya bile kendülerini bu yoldan girü çevirmeğe muktedir olamıyor.

Binâberîn eşkıyâ-yı merkûme geçen def'aki hezimet ve ma'lûbiyyetle refiklerinden yigirmi beş neferin helak ve zayî olmasından mütenebbih olmayarak bu def'a dahî bunlardan kırk kadar atlı Kızılribat ile Hanekin arasında Kâ'in yeniçeri Mezarlığı nâm mahalde zevvâr-ı İraniyeden beş altı ve Kızılribat ahâlîsinden birkaç nefer yolcuya tesâdif (**stn.2**) ve üzerlerine hücumla esterlerini nehb ü gasb eyledikten sonra Kulay nahiyesini muhâsara iderek ahâlî ile lede'l-muhârebe bir neferini şehid ve üç nefer erkek ile bir nefer kadını mecrûh eyledikleri Hanekin ka'im-makâmlığından haber alınmağla üzerlerine der-'akab süvâri ve şeşhâne 'asker sevk olunmuş ve ta hudûda kadar takib idilmiş ise de eşkıyâ-i merkûme hudûdı öte tarafa geçdiklerinden ve 'asâkir-i şâhâne ise tab'î hudûdı tecâvüz idemiyeceğinden cümlesi kaçûb kurtulmuşdur yine Hemune eşkıyâsından Çökel nâm şaki kırk nefer kadar rüfekasıyla geçen Çehârşenbe günü Şehrîzor sancâğı dahîlinde kâ'in Kara Hasan kazasına tab'î Halid Yazyanı karyesine gelerek ahâlîsiyle muhârebeye tutuşdıkları Şehrîzor mutasarrıflığından haber alınmağla der-hâl üzerlerine 'asker çıkarılmış ise de muhârebe-i mezkûrede eşkıyyâdan bir neferi maktûl ve iki neferi ağırca mecrûh olduğu hâlde karye-i mezkûreden firâr itmiş bulduklarıyla sevk idilen 'asker eşkıyâ-yı firâr halinde tesâdif iderek bir müddet takibden sonra yetişib muhârebeye bi'l-ibtidâr orada dahî eşkıyyâdan iki neferi tepeleyerek ikisi dahî yaralanmış ve küsuru ise diğerleri gibi hudûdı geçerek kaçûb kurtulmuşlardır.

Kazimiyye Kasabası Teymûr Yoluna Dâ'ir İ'lân-nâmedir

Bağdadın karşı yakasından Kazimiyye kasabasına kadar bir sâ'at ve bir çeyrek mesâfedir Kazimiyye kasabasında sâkin olân halkın ekserisi nefsi-i Bağdadda ticâret ve san'atla meşgûl olduklarından bunlar sabahleyin Bağdada gelüb ahşamları 'avdet itmek için her kes hâl ve iktidarına göre at ve merkeb beslemeğe veyâhûd kira ile hayvân tutmağa mecbûr oldukları gibi bir tâkım halk dahî racilen gelüb giderler ve bundan başka ziyâret günlerinde ve sâ'ir eyyâm-ı mahsûsada gerek yerli ve gerek müsafirinden bir çok zevvâr dahî kasaba-i mezbûreye gidüb gelürler bu cihetle Bağdaddan yevmiyye oraya giden ve oradan 'avdet iden nüfûsın mikdârı bir biri üzerine dört bin nefere baliğ olduğu bu def'a me'mûrlar ta'yîniyle olınân ta'dâd ve hesâb ile tebeyyün itmiştir Avrupanın büyük şehirlerinde bu makûle bir sâ'at ve dahâ ziyâde mesâfede bulunân mesîre ve mahaller için Tramvay dinilen bir nev'i (stn.3) teymûr yolları vardır ki işbu yollar üzerinde giden 'arabaların her birine kırkar ellişer ve dahâ ziyâde yolcu binmekte olduğu halde yolların teymûr olması teshîlâtıyla 'arabaların her biri ikişer hayvân ile idâre olunduğundan ve 'arabaların gâyet sürâtle yürüdüğünden bu kadar mesâfe mahâl için yevmiyye birkaç bin yolcu hem suhûletle ve hem de gâyet az masrafla ve rahatla gidüb gelür ve eşyâ dahî nakl olunur yolun masrafına gelince karşı yakadan Kazimiyyeye kadar bir sâ'at ve bir çeyrek mesâfe ile bunu şubeleri için altı kilometro teymûu çubuklarına ihtiyâc olüb bu mikdâr teymûr çubukları ile altına konılacak teymûr temellerin ve üzerinde isti'mâl olunacak 'arabaların ve müteferri'âtın Londradan alınması ve buraya getirilmesi sekiz bin lirâdan dokuz bin lirâyâ kadar masrafa muhtâc olüb bundan başka yolun tesviyyesi ve ahûrlarının ve mevkîflerinin inşâsı ve hayvânâtının mübâyâ'ası esmânı ve tarikinin tevsi'i zımında Karşuyakada mübâyâ'ası lâzım gelecek arâzî ve emlâk bedelâtı ve'l-hâsıl bi'l-cümle mesârifâtı dahî dört beş bin lirâ kadar dahâ masrâfa muhtâc olacağı tahmîn kılındığından şu hâlde yolun yapılüb vücûda gelmesi onbeş yük gurûşluk bir sermâyeye muhtâc görünüyor her yerde bu makûle yollar mahsûs şirketler ve kumpânyalar ma'rîfetiyle yapılüb vücûda geldiğinden işbu tramvay tarîkinin dahî yapılması için bir şirket teşkili tensîb olunmuş ve egerçi yolun kâffe-i mesârifî henüz mu'âyyen değil ise de sarf olınacak mebâliğ tahmîn olınân dereceden aşağı çıkarise fazla kalacak akçe temettu'at-i 'atiyyesine zâmm olunmak ve eğer tahmînden ziyâde masraf gider ise hasılât-ı 'atiyyesinden ödenilmek üzere bunun için on beş yük gurûş sermâye i'tibârıyla beheri ikişer yüz ellişer gurûş olmak ve hükûmetin kefâlet ve ta'ahüdü altında bulunmak ve

hasilât vâkı'asından mesârifi bi'l-mahsûb her sene fazla kalacak temettü'ün beher hisseye ne isâbet ider ise hissedârlara taksîm kılınmak sûretiyle bin hisseden mürekkeb bir şirket teşkili kararlaşdırılub ol-mikdâr hisse açılmış ve hisseler bedelâtının toplanması ve edevâtın mübâya'ası ve yolın yapılması ve hesâbının tanzîmi vilâyet-i nafi'a idâresine havâle kılınarak ayrıca mahsûs bir me'mûr dahî ta'yîn olunmuşdur her hisse (s.88/stn.1) için matbû' bir sened-i mahsûs olduğundan tarîk-i mezbûrdan her kim hisse almağa talîb olur ise beher hisse için mu'âyyen olân iki yüz elli gurûş tediyye iderek istediği kadar hisse âhz ü iştirâ' itmesi lâzım gelir.

Fırâtın Keşfine Me'mûr Sa'âdetlü Şakir Bey Efendinin 29 Mârt Târîhiyle Rahbe Nâm Mevki'e İki Sâ'at Kala Bir Yerden Yazdığı Mektûbdır

26 Mârt târihiyle Ebû-Kemâl mevki'inden yazdığım mektûbda mevki'-i mezkûrdan o gün hareketle esnâ-yı rahta vukû'bulacak meşhûdâtımı Haburdan veyâhûd Deyrden yazacağımı va'ad eylemişdim vâkı'a ber-mûceb-i iş'ar o gün Ebû Kemâlden hareket olunmuş ise de mevki'i mezkûrdan yarım sâ'at ayrılır ayrılmaz makinede şaft dinilen mihverin yatağını makinenin çerçevesine rabt iden büyük çubukların ikisini dahî bir büyük gürültü ile kırılub sol taraf çarhına merbût mihverin parçası yerinden ilerüye atlamağla vapûr durdu ve bir takrîb kenara yanaşılarak mihver eğrilmişdir telşına düşüldü lakin o gece mihver yerine bi'l-i'âde imtihân olundıkda mihver bizim havf ü telâşımız vechile eğrilmiş olmayub bi'l-'akis yedi seneden berü eğri olduğu hâlde bu def'a gördüğü tazyîk ile doğrulmuş idüğü anlaşıl原因 olarak egerçi (garfek) ta'bîr olınân 'amûdi kolun birisi eğrilmiş ise de bu dahî kabi'l-i ta'mîr olmakla o gece sabaha kadar mihveri mahalline yerleştirmek ve ertesi gün sâ'at dokuza değin çerçeveden kırılan parçanın yerine gurşûn doldurmak ve vidalar gevşedilub sıkışdırılmak gibi ta'mîratla uğraşılmasıyla şu sûret bizi yolımızdan haylice alıkoymuş olduğundan dün ahşam sâ'at onbir de Salihyye nâm mevki'a muvâsâlat eyledik.

İşbu Salihyye mevki'ine muvâsâlatımız ber-minvâl-i muharrer ahşama müsâdif olub ertesi gün ise yola çıkılacağı cihetle mevki'i mezkûrın ahvâlîni keşf ve tahkîke vakt yok idiye de mevki'i hükûmetin bir sâ'at üst tarafında va Salihyye tepesi denilen tepenin ucunda (Zeberkan) dinile kadim memleket harabesi olduğu haber virilmeğle artık bunun keşfine gidilmek lâzım geldiğinden cümlece piyâde olarak mevki'i mezkûra gidildi burası vaktiyle büyük ve iki kât sur ile muhât bir memleket olub iç kal'ası ve dış kal'asının kapısı el-ân meydanda olduğundan lede't-

tahkîk surun bir buçuk metro tûlunda ve yarım metro ‘arz ve ‘umkûnda olarak yontma Burak taşından binâ kılınmış ve memleketin devri beş altı kilometro kadar büyük olub sokakları ise yigirmişer arşun arzında bir hatt-ı müstâkim üzerine açılmış idüğü izlerinden ve eserlerinden anlaşıldı.

Frenkler buraları henüz seyr û seyâhâtla bu misillü harabelerini hafr ve taharri idememiş olduklarından işbu harabe dahî sâ’ir harabeler gibi bir çok asâr-ı ‘atıkayı mutazammın olması me’mûldır.

Şimdiyye kadar lisân-ı Yunaniden Türkçeye tercüme olınân tevârîh-i ‘atıkada işbu (Zeberkan) ismi mezkûr olmadığı gibi memleket-i mezkûreye eskiden ne dinildiği dahî tahkîk kılınmadığından kimlerin zamânında yapılmış ve ne vakt harab olmuş olduğuna dâ’ir ma’lûmat (stn.2) kâfiye alınamadı.(✪)

Bu gün sabahleyin Salihiyeden kalkılûb mihver ve yataklar henüz lâyıkiyle yerleşmediğinden ağır ağır gitmeğe ve bu gün mezkûr arfek nâm âletin dahî yatağını değiştirmek için üç dört sâ’at vakt kayb itmeğe mecbûr olduğumuzdan önümüzdeki Rahbe mevki’ine iki sâ’at kala işbu mevki’de kaldık.

Nehrin buraya kadar ahvâlî Ebû Kemâl mevki’inden yazdığım mektûbda beyân olunduğu vechile her vakit seyr û seyahât sefâyine kabil olduğunu ma’at teşekkür beyân eyleriz.

(✪) Vâkı’an elyevm Ceziretü’l-‘Arabda ba’zı harabeler görülür ki tevârîh-i ‘atika tettebbû idilse anlara dâ’ir bir gune ma’lûmaDa dest-res olunamaz ve kezâlik tevârîh-i ‘atikada ba’zı memâlikin isim ve ta’rîfatı görülür ki bunların dahî lâyıkiyle mevki’ ve harabeleri bilinemez işbu memâlik-i ‘atika asâr-ı ‘atika delâletiyle keşf olunacağına ve zamânımızda ise her gün bir dürlü esirler bulunarak ezmine-i mutekaddime hakkındaki ma’lûmat gün begün tevsî’ olunmakda bulunduğuna mebnî olabilir ki hafr ve taharriden sonra işbu harabede bulunacak asâr-ı ‘atika dahî kendüsinden bir dereceye kadar ma’lûmat virebilür fakat mezkûr (Zeberkan) lafzı iyi ve hafif sakal manâsına olarak elf’z-ı ‘arâbiyyeden bulunmağla berâber sahâbe-i kirâmdan Bedrin oğlu Hüseyinin lâkâbı olduğuna ve sahâbe-i kirâm ve evlâd-ı ‘izâmın ise Ceziretü’l ‘Arab üzerinde pek çok esir-i ‘imran ve ma’mûriyyetleri bulunduğuna mebnî mümkün ki mevki’i mezkûrın işbu (Zeberkan) ismini alması müşârün-ileyh Hüseyin Bey Bedre zamân-ı İslâmda vukû’ gelen nisbetinden ilerü gelmiştir.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Kudema-yı vükelâ-yı saltanat-ı seniyyeden Hasib Pâşâ hazretlerinin vefât eylemiş oldukları Der-Sa‘âdet gazetelerinde okunmuştur. (Allah Rahmet Eylesin)

(Havâddis-i Hâriciyye)

Buhar vasıtasıyla isti‘mâl olınân makinelerin sanayi‘ce olân kuvve-i tesri‘iyye ve teshiliyyesinin menâfi‘-i ‘azime-i müsellemesi şimdiyye kadar mensûcât ve ma‘mûlât ile beren ve bahren nakliyâtı ne derecelere îsâl eylediği fabrika ve şimendifer ve vapûr seffinelerinde görülen asâr ile müsbet olûb bu cümleden olarak bir vaktten berü Avrupada kuvve-i buhariyye vâsıtasıyla havâda balon yürütmek üzere idilen ticârib-i müte‘addide netîcesi olarak bu kere İngiltereli üç zât balonu vapûr seffinesi gibi istedikleri mahallere götürdükden ma‘ada su‘ud ve nüzûlce dahî istedikleri gibi cevvi havâda kullanmanın çâresini bularak (Afrika) kıt‘asının müntehâ-yı cenûbisi olân Ümid Burnundan kıt‘a-i mezkûrenin vasâtında vaki‘ olûb henüz ahvâlî lâyıkeyle bilinemiyen mahallere giderek beş hafta oraları seyr ü temâşâ ile gördükleri acayibat ve tesadûf itdikleri me‘âdin ve asâr-ı sâ‘ire-i ibret nümûnı kaleme alarak neşr itdikleri ecnebi evrâk havâddisinde görülmüştür. (Selanik)

Zevra’

Târîh-i şinasane hafi‘ olmadığı vechle her devirde ‘alemin ahlâk ve efkârı bir başka sûrete tebeddül ve bu cihetle medeniyet ve fûnûn ve sanayi‘ dahî evvelki devirde bulunduğu dereceden ya â‘lâ veyâhûd dahâ ednâ bir mertebeye tahavvül (stn.3) itmektedir ‘alemin işbu tebeddülâtı asrın politikası icâbatına ve politika ise o zamânın vukû‘atına tabi‘ olûb vukû‘at-ı zamân dahî ebnâ-yı ‘asrın muvaffak oldukları ihtira‘at-ı ceditden ilerü gelmek tabi‘dir.

Târîh-i ‘umûmiyi pîş-i nazar-ı mütâla‘amıza alûr isek der-‘akab ma‘lûm olur ki mîlâdi senesinin on beşinci ‘asrına gelinceyye kadar dünyadan değil kendü vatanları sayılan bir küçük kıt‘adan bile bihâber olmalarıyla ahlâk ve efkâr ve fûnûn ve sanayi‘ ötedenberü ne merkezde imiş ise yine o hâl üzere kala gelmekte idü hattı on beşinci ‘asrın nihâyetinde kıt‘atât-ı ‘arzın taksîmatını mübeyyin el-yevm elimizde bulunân haritâlarda o zamân Avrupanın şimâl tarafı dahî kâmilen mechûl olduğu gösterilmiştir.

Bundan sonra pusulanın intişâr-ı isti‘mâli yardımıyla Amerika ve sâ‘ir arâzî-i mechûlenin keşf olunuşu ve barut isti‘mâlinin şuyu‘uyla muhârebatın bir başka tarza

tebeddül idüşi ve san‘at-ı tab‘ın ‘icâdıyla ‘ulûm ve fûnûnın intişârı ve bâ-husûs en sonra ya‘ni on yedinci ‘asır içinde buhar kuvvetinin keşfiyle seyâhât-i bahriyyenin teshîl idilişi üzerinde bulunduğumuz küre-i ‘arz sekenesinin gözlerini açarak ve vatanlarının ne olduğunu kendülerine anlatarak ‘alemin gerek ahlâk ve efkârınca ve gerek fûnûn ve sanayi‘nce ol-kadar tebeddülât ve terakkiyat göstermiştir ki şimdi faraza ezmine-i mutavassıta ahâlîsinin ve mezkûr on beşinci ‘asırda yaşamış olân kesandan birüsi mezardan kalkûb ‘alemin bu günki ahvâlîni gözden geçirecek olsa mûmâ-ileyhin ne derece vechle ve hayretde ve belki ne mertebe zühûl ve dehşetde kalacağı vicdân-ı müvâzenede mizâna muhtâcdır.

İmdi içinde bulunduğumuz şu on dokuzuncı ‘asır (on dokuzuncı ‘asır didikde yine uzağa gittik) belki ondokuzuncı ‘asrın nısf-ı âheri içinde ahşab sefâyinin ahenpûş sefâyine tebdîl olunmasıyla sanayi‘-i bahriyyenin ve yeni eslihâ ihtirâ‘iyle muhârebat-ı berriyyenin tahavvül idüşi ve matbû‘âtın fevka‘l-‘âde terâkkiyâtıyla ‘ulûm ve fûnûnın ‘adetâ ma‘lûmat-ı ‘adiyye hükmine girişi ve Süveyş cedvelinin güşâdıyla şark ve garbın birleşmesi ‘alemin ahlâk ve efkâr ve fûnûn ve sanayi‘ince yine pek büyük bir tebeddül göstereceği tasavvurını dakika endişânın hayal hânelerine yerleştirmek idiyse de ezmine-i müte‘ahhîre içinde görülen tebeddülât ve terakkiyâtın şu dereceye vüsûli ancak vapûrın icâdıyla seyr ü seyâhâtın teshilinden sonra müyesser olmakdan-nâşî erbâb-ı daniş hayal hânelerinde dolaşdıkları tebeddülât-ı cedîdeyi dahî seyr ü seyâhâtın bundan dahâ ziyâde teshîline mütevakkıf görürler idi işte Selanik gazetesinin bâlâda mûnderic bend-i mafâdına nazaran buda husûle geldi egerçi balonlar iktizâsı vechle ilerüliyerek her tarafa intşâr ider ise bundan böyle vapûrların ehemmiyeti şimdi Belkin seffnesinin ne kadar ehemmiyeti kalmış ise o derecede ve şimendiferlerin lüzûmı dahî nakliyât için şimdi kârbanlara ne kadar ihtiyâc var ise o mertebede kalacağı şübhesizdir binâberîn ‘alem bundan sonra fûnûn ve san‘at ve ticâret ve seyâhât ve muhârebe vel-hâsıl her husûsca yakın vaktde pek büyük bir tebeddüle muntazır olmalıdır.

Sayı: 45

Tarih: 2 Muharremü'l-Harâm 1287/ 21 Nisân 1286

s.89/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Der-Sa'âdet mutasarrıfı Ferik Sa'âdetlü Nafiz Pâşâ hazretlerinin altıncı ordû-yı hümâyûn erkânlığına nasb û ta'yîn buyurulduğu şu günlerde Bağdada müteveccihen Der-Sa'âdetden hareket itmek üzere bulunduğu haber alınmıştır.

İran hudûdî üzerinde tesviyyesine bakılacak olân ba'zı mevâddın rü'yet ve tesviyyesine me'mûren Bağdada gelmiş olân Sa'âdetlü Kadri Bey Efendi hazretleriyle İran me'mûrlarından Mucib Ali Hân hazretleri me'mûriyyetlerine teferru' iden ba'zı mevâd zımında geçen Pazar günü şehriyân taraflarına 'azimet buyurmuşlardır.

Mentifik 'aşîreti idâresinin mutasarrıflığa tahvilinden berü mutasarrıfı bulınân Sa'âdetlü Nasır Pâşânın her-hâlde Mala ve Bednamşâhda olınân himmet ve hidmet-i fedekârânesi cümlesinden olmak üzere der-dest-i teşkîl bulınân Nasırıyye kasabasında inşâ olunacak ebniyye için kendisiyle mensûb oldukları Es-Sa'dûn fâmiyası â'zâsı taraflarından geçende beş yüz kese akçe i'âne idildiği misillü ebniyye-i mezkûrenin bu kere inşâsına başlanılması cihetiyle Pâşâ-yı mûmâ-ileyh tarafından bu münâsebetle dahî bez'l ve bidiriğ buyurulân himmetin semeresi olarak üç yüz elli kese akçe dahâ i'âne olunmuş ve bundan başka kasaba-i mezkûrenin nehr-i Fırat sahilinde inşâ olunması mukarrer olub hâl-bu-ki burası kasaba haline girdikten sonra Fıratın karşı sahili dahî bi't-tabi' cem'iiyyet ve me'mûriyyet kesb ideceğinden ve bu halde karşı karşıya mürûr ve 'ubûr için bir köpriye ihtiyâc görüleceğinden mezkûr köprinin dahî şimdiden inşâsı için kendi taraflarından on bin şâmi' (doksan yedi bin beş yüz gurûş ider dahî başkaca i'âne olunmuş idüğü işidilmiştir.

(İnsânı bu gibi fedakârlıklara teşvik ve teşci iden mâdde şüphe yok ki hamiiyyet-i fitriyedir lâkin bir mâdde üzerine ırk-i hamiyet öyle alel umya hareket etmeyip insan madde-i mezkûrenin hakikâten fedakârlık ihtiyârına değeri olduğunu hükm itmek lazımdır bu ise mutlaka akıl ve siyâsete tevakkûf ider şu iftitahdan istintâc olunacağına göre insân bir mâddede fedakârlık göstermek (stn.2) için fevk-al-'âde dirâyet ve fetânetle ve bundan sonra pek ziyâde hamiiyyet ve gayretle muttasıf olmak lâzımdır imdi mûmâ-ileyh Nasır Pâşâ vilâyet usûlinin tamîm ideceği

medeniyetin semeresini değil belki henüz numûnesini dahî görmediği hâlde bunun vatan ve memleketi ve efrâdı milleti için ne vechle mûceb-i selâmet ve sa'âdet olacağını ğıyâben takdîr itmesinden ve bâ-husûs işbu takdîr ve teyakkûn üzerine bu yolda ma'len ve fi'ilen yardımda dahî bulunmasından kendisinin ne efkâr ve iktidarda olduğu anlaşılabilceğine mebnî bu bâbda bizim uzûn uzâdıya tafsilâtâ girişmekliğimize hâcet kalmaz.

Fırâtın Keşfine Me'mûr Sâ'âdetlü Şakir Bey Efendinin Dağareden 2 Nisân Târîhiyle Yazdığı Mektûbdır

29 Mârt sene 86 târîhiyle yazdığım mektûbda Rahe nâm mevki'e iki üç sâ'at kalarak yanaşmış olduğumuz mahalden hareket ideceğimizi yazmış idim işbu iş'arım mûcebince yevm-i mezkûrda sabahleyin mevki'i mezkûrdan kalkarak Aşare nâm kasabayı geçtikden sonra sâ'at üç buçukda Tayana karyesine muvâsâlat olundu mevki'i mezkûrda bir müddet ikâmetden sonra yine yola devâm idilmiş ve bir müddet dahî gidilmiş ise de sâ'at beş buçuk râddelerinde zâten gayr-i muntâzâm bir hâlde bulınân makinemizin bir civatası dahâ kırılmakla bunun ta'mîrine kadar tevâkkuf idilmek icâb itmiş ve tevâkkuf ideceğimiz sahil ile meşhûr Rahbe harabesinin arası beş mîl kadar mesâfeden i'bâret olmağla civatanın ta'mîr olunacağı vakt içinde harabe-i mezkûrenin keşfi işini dahî bitirivirmek için racilen harabe-i mezkûreye kadar gidilüb temâşâ ve keşf idilmiştir.

Harabe-i mezkure silsile-i cibalden müferriz tahminen otuz beş metro kadar irtifai olân bir tepe üzerine bina olunmuş ve mazgal gibi bir takım pencereler açılmış olân kısım-ı esfeli tuğladan ve üst tarafı cesim ve taslak taşlardan yapılmıştır ki mezkur tepenin irtifaında olmasıyla pek uzak yerlerden görülür ali bir harabedir.

Ba'zı müverrihler işbu harabenin saray olarak yapılmış olması zannında bulunmuşlar ise de bunun Roma imparâtorlarından meşhûr Traja zamânında ticâreti şöhretgir-i afâk olân Kerkesiye şehrini şamiyye taraflarında (stn.3) bulınân 'arâb-ı 'arîbenin tasallût ve ta'arrûzlarından muhâfaza itmek üzere kal'a olarak binâ eylediği ve mu'ahharen Romalıların inkırâziyle mülûk-i tavâ'if eline geçtiği zamân saray itthâz kılındığı hakkında olân diğer bir kavmin dahâ ziyâde sıhhâti harabe-i mezkûrenin müşâhedesiyile ma'lûm olur çünkü harabe-i mezkûre derûnında müte'addid serdabların ve zîr-i zeminlerin taksîmatı ve orta yerinde müsellesül şekl binâ olunmuş olân iç kal'e ve derûnı tuğla ile örülmüş ve her tabakadan kullanılabilmek için yapılmış olân cesîm bir kuyunun vaziyeti nazarda asla saray-ı

hey'eti tasvîr itmeyüb her hani tarafına bakılacak olsa bunun harb ve darb için yapılmış olduğu müşâhede kılınıyor.

Harâbe-i mezkûrenin temâşasından 'avdet olundıkda zor mutasarrıfı Sa'âdetlü Arslan Pâşâ hazretlerinin Miyadine gelerek bizim dahî oraya gitmekliğimiz için mahsûs âdamlar ile rükûbımıza hayvân göndermiş olmasıyla binib doğruca Miyadine gelerek ve sâ'at on bire kadar orada kalarak ba'de-hû cümlece birlikde hareketle mahâl-i mezkûrın bir sâ'at üst tarafında kâ'in bir mahalde ikâmet olundu işbu Meyadin mevki'i Rahbenin iskelesi makâmında küçük bir kasabadır.

O gece mezkûr Miyadin mevki'inde kaldıktan sonra ertesi martın otuz birinci günü oradan dahî hareketle sâ'at üç sularında Habura muvâsalat olunmuş ve Habur nehri dahî mümkün olur ise gemî işledilmek lâzım ve belki de vacib olân enhârdan olmağla nehr-i mezkûrın dahî keşfi için Şehba vapûrına binerek altı mîl kadar içeriye girilmişdir.

Nehr-i mezkûrın işbu altı mîl mesâfesi küçük vapûrların seyr ü hareketine Salih ise de altı mîlden yukarısında merkûm Trajanın cezîreyi feth eylediği esnâda yaptırdığı köprülerin harabeleriyle bir tákım dolab bendleri bir iki sâ'atlik mahalli berbât eylemiş olduğundan cezîre ilerüde bir mezra'a halini giyerek nehr-i mezkûrın suyu mahal-i sarfını buluncaya kadar orada dahî sefîne işledilmesi murâd olunur ise işbu mevâki' şu murâdı men'a kadir olamaz çünkü bi's-suhûle ref-i mümkündür. Ezmine-i salifedeki ticâretinden bahs eylediğim Kerkesiye şehri Habur nehrinin Fırata mansab olduğu noktasının üst tarafında vâki' olub buna vaktiyle (s.90/stn.1) (Karkamış) ve (Sen Siriyom) nâmı verilmişdir tevârîhin virdiği ma'lûmata göre mevki'-i mezkûrın ticâret-i fevk-al-'âdesine tama'la mülûk-i Mısriyyeden Nikaos kuvve-i külliyye ile gelerek burasını Asuriler elinden nez' ile kabza-i tasarrufuna almış ise de mîlâd-i İsadın altı yüz sene mukaddem mûmâ-ileyh şehir-i mezkûr civârında münhezim olarak bu zamân şehir dahî harab olmuş ve mu'âhharen Pomalılar tarafından ta'mîr ve tahkîm kılınmış olduğu anlaşılıyor fakat şimdi şâyân-ı dikkat heç bir eseri meşhûd olmayüb mevki'-i mezkûrda 'aşâyîr 'urbânından teşekkül itmiş Basiri isminde bir karye vardır biz mevki'-i mezkûrın temâşâsına Habur cihetinden ve karadan gidüb vapûrlar ise Fırat cihetinden mevki'-i mezkûrın üst tarafına gelmeğle oradan bizi ve ahâlînin akın akın getirdikleri odunları alarak sâ'at altı buçukda hareketle bir büyük devre dolaştıktan sonra sâ'at on iki râddelerinde Aliyunus civârında kalındı ve ertesi Nisânın birinci günü oradan

hareketle makinenin civataları ikide birde kırılmakta olmasından dolayı ziyâde yol virmediğimizden anafor ve sığ suları kollaya kollaya giderken vapûr iki def‘a oturur gibi olduysa da yine suhûletle kurtularak nihâyet sâ‘at altı sularında Deyr deresine muvâsalat olundu Deyr kasabası ‘asker mevki‘i olduktan başka orada birde kal‘a bulunmaktan-nâşî kal‘e hizâsına varıldıkda der-‘akab alây sancâkları çekilerek selâm tobları dahî endâht olunmasıyla kal‘adan güzelce mukâbele olundu ve sahile dört bölük kadar ‘asker indirilerek başkaca istikbâl dahî idildi.

İşbu Deyr kasabası Fırat’tan ayrılmış gadinin kenarında hayli güzel bir kasaba olup geçende sancak merkezi ittihâz olunmuş ve içine ‘asker dahî konulmuş olduğu cihetle zabıtân-ı ‘askeriyye kasabanın alt tarafında Teşvikiyye nâmıyle bir büyücek mahalle dahî teşkîl itmişlerdir lakin kasab-i mezkûrenin mevki‘i iktizâsına ve ‘asker ve zabıtân-ı ‘askeriyyenin ihtiyâcına nazaran burası böyle kalmayûb yakın vaktde tevsi‘ ve terakki ideceği der-kârdır.

Geçen mektûblarımda dahî beyân olunduğı vechle Aneden buraya kadar nehrin hâli ‘adeta Tuna Nehri gibi seyr û sefâyine elverişli olup buradan Meskeneye kadar Zill-i Çilli dinilen mevki‘den başka nehrin hâli yine böyle olduğu haber viriliyor fakat mezkûr Zill-i Çilli mevki‘i birâz darca bulunduğu cihetle oradan mürûr dahî su‘ubetlice imiş bakalım bunun dahî ne olduğunu görürüz.

Zân ve tahminime kalırsa işbu mektûbım son mektûb olûb andan sonraki meşhudâtımı in-şa‘Allahû te‘âli Halebden telgrâfla yazarım çünkü buradan altı güne kadar Halebe muvâsalat ümidindeyiz.

Mîr-i Mûmâ-ileyhin Nisânın On Beşinci Çehârşenbe Günü Halebe Vüsûliyye Oradan Geçdiği Telgrâfdır.

Bi tevfihi te‘âli bugün Halebe muvâsalat eyledik Deyr‘den nisanın on üçüncü günü hareketle altı günde varabileceğimizi hesab eylediğimiz Meskeneye on üç günde varabildik Deyrden çıktığımız günden (stn.2) ta Meskeneye kadar bizi yoldan alıkoyacak derecede şiddetle la-yenkâtı‘ esmiş olân garbi rüzgârdır vâkı‘a rüzgârın şiddeti dâ‘ima bir derecede olmayûb mütehavvil ve mütegâyyir idiye de makinenin bozukluğundan dolâyı zâten pek yavaş yürümekte olân sefinemizi her-hâlde yoldan alıkoymuştur hatta Safka nâm mevki‘in üst tarafında kaldığımız gece sâ‘at on sularında zuhûr iden bora iki sâ‘at kadar devâm eyledi ki şiddeti pek ziyâde idi nehrin hâli Deyrden yazdığım mektûbda gösterildiği vechle Tuna Nehri gibi her zamân seyr û sefâyine kâfidir vâkı‘a Deyrden yukarılarda mecrâyı nehr silsile-i cibâle tesâdif eylemesiyle ba‘zı mertebe akıntılar görülmüş ise de

bunlar hiçbir vaktde Hebt ile Ane arasındaki akıntılara müşâbih ve mu'âdil olamaz Deyrden yazdığım mektûbda Zill-i Çilli boğazının oldukça sa'dûl mürûr mevâkiden olduğunun haber virildiğini beyân eylemiş idim meğer bu haber sırf mübâla'adan 'ibâret imiş çünkü bizim Basra vapûrî bile makinesinin bozukluğu ile berâber oradan kemâl-i suhûletle mürûr eyledi Rakknın mevki' geçîd mahalli olduğu cihetle orada suyun 'umkî olmadığı dahî haber verilmiş idü hâl-bu-ki bir dahâ Deyre muvâsalat itmeksizin sular inmeğe başlayûb mezkûr geçidi geçtiğimiz vakt ise sular her seneki derece-i inhitâtını bulmağa bir arşun kalmış olduğu halde mezkûr geçidin ba'zı mahallinde üç metrodan ve ba'zı mahallinde iki metrodan ziyâde su bulduk demek oluyor şu dereceden bir metro dahâ tenezzül itse mahal-i mezkûrda yine üç buçuk dört kadem su bulunacaktır hulâsâ-i kelâm Heyt ile Ane arasından başka Fırat Nehrinin her tarafında vapûr işledilmek için hiçbir mânî göremiyorum Ane ile Heyt arası dahî cüz'î 'ameliyyâtla tesviyye olunur ise Bağdadın mukâbilinde vâki' Felluceden ta Meskeneye kadar nehir seyr û sefâyine kifâyet idecektir.

Meskeneden Halebe kadar olân mesâfenin yigirmi sâ'at olduğu mervi ise de biz bu mesâfeyi 'adice gidişle on dört sâ'atte kât eyledik demek oluyor mezkûr yigirmi sâ'at kârban gidişi içindir bu yol gâyet müstakim ve düz olduğundan yalnız yüz arşun kadar mahallin hafriyle Loğomotif Rutiye ve Haleb ile Meskene cihetlerinden bir kilometre mahallin ıslâhıyla 'adetâ teymûr yolu yapılmak pek kabildir.

☼Logomotif buhar kuvvetiyle hareket ider bir nev' 'arabadır ki teymûr yollarında eşyâ ve yolcu 'arabalarını çekmek için isti'mâl olunur lisân-ı 'Arabide (sahb) lafzı ise bir şeyi vech-i 'arzda çekmek ve sürüklemek manasındır imdi şu kelimenin mübâla'a ile ism-i fâ'il bulunân (Sahhabe) lafzı 'Arabide ve Türkide loğomotive 'alem idilmek bi'l-vücûh münâsibdir lakin işbu sahhabeleryalnız teymûr yolları üzerinde kullanılmayûb bunun 'adi şose yolları üzerinde istimâl olan nev'î dahî olur ki ana ber-minvâl-i muharrer (logomotif ru'iyeye) dirler.(stn.3)

(Havâdis-i Hâriciyye)

Şî'i mezhebine salık olânların 'aşr-i Muhârremde ne vechle İran asâr-ı hüzn ve mâtem itmekde oldukları ve bâ-husûs iraniler hemen kâffeden bu mezhebe zahib olmakdan-nâşî 'aşr-i Muhârremde cem'iyet cem'iyet toplanarak resm-i tazîyyeyi ne guna icrâ eylemekde buldukları ta'rîf ve tafsîlden müstagnidir.

Geçen şehr-i Muhârrem'in 'aşr-i evvelinde dahî memâlik-i İraniyyeden Kirmanşâh kasabası müctehidi Ağa Abdullah hazretleri hânesi dahîlinde tertib eylediği taziyyeye huzûrî lâzım gelen ba'zı muteberân-ı memleketi da'vet eylediği misillü hâkim-i memleket imadü'd-devle hazretlerinin mahdûmi emîr-zâde Murtaza Kulu Mirzayı dahî da'vet itmekle Mirza-i müşârün-ileyh hazretleri meclise duhullerinde vücuhdan ve doksan yaşına girerek ateh getirmiş takımdan sebzeği Mehmet Rıza Hân nâm zâtı kendüsi gibi emîr-zâdelere mahsûs olân ve bâ-husûs kendüsünün ku'udî için tahsîs kılınmış bulınân makamda görerek mahal-i mezkûrdan kalkmasını ve kendü hal û haysiyyetine cesbân bir mahalde oturmasını pîr-i mûmâ-ileyhe nazikâne lede'l-ihâtâr bu misilü i'bâdet ve tâziyye meclislerinde her kes müsâvi olarak tekaddüm ve te'ahhûr gibi şeyler aranılmayacağı cevâbını almasıyla bundan ziyâdesiyle canı sıkılıb mûmâ-ileyhi tekdîre ve hiddet arasında bilâ-ihâtiyâr ba'zı mertebe dahî levm ve tahkire başladıkda mûmâ-ileyh hiddeti bilerek sükûd ve makâm-ı müşârün-ileyh hazretlerine terk idecek terde bi'l-'akis hidâdın hâricine tecâvüzle yine mukabelede devam eyledikten başka mu'âhharen emîr-zâde-yi müşârün-ileyh hazretlerine i'tâsî lâzım gelen tarziyyeyi dahî i'fâ itmemesinden dolayı pederi imâdü'd-devle hazretleri pîr-i mûmâ-ileyhi celb ile iki bin değnek darb olunmasını emîr buyurmuşlarsa da değnekler gayet şiddetli uruldığı cihetle mûmâ-ileyh iki bine tahammül idemeyerek yalnız bin bu kadarının darbiyle iktifa' edildiği mahal-i havâddisendir.

Kişi tavrın gözetip olmasa hadden efüzün menfaat görmez ise bari mazarrat çekmez meselince

Bir adam hukuk ve selahiyetinin derecesini bilemez ise anı muhafaza edemedikten başka bazı kere dahî işte böyle hukukun âaricine çıkararak nedâmet görür ve pençe-i şiddete düçâr olur bâ-husûs imâdü'd-devle hazretleri gibi hânedân-ı hükûmet â'zâsından bulunmağla berâber koca bir eyâletin zımâm-ı hükûmetini bilâ iştirâk keff-i kifâyesine almış olân küberânın lutf û 'atîfet ve 'inâyet ve mürüvvetine endâze olamıyacağı misillü kahr ve gazabı dahî tahdit ve takdir olunamıyacağından akli başında olân adam bu misillü büyükleri mazhar-ı lutf uatîfeti olsa bile yine kahr ugazabından emin olmamalıdır. Şu kâ'ide İran Üdebasının darb-ı meselleri hükmüne girmiş olduğu halde pîr-i mûmâ-ileyhin bu kaideye riayet etmeyerek Mirza-i müşârün-ileyh hazretlerine zebandazlıkta bulunmasına doğrusu istiğrab olunur.

Sayı: 46

Tarih: 9 Muharremü'l-Harâm 1287/ 28 Nisân 1286

s.91/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Mevâlî-i kiramdan Bağdad Müftüsü faziletlü Mehmet Zühhadî Efendiye bilâd-ı hamse ve mahdumu mekremetli Reşit Efendiye müderrislik yapası ve Bağdaa hânedanından olup Der-Sa'âdetde bulınân 'izzetlü Mehmet Pâşaya mirül 'ümeralık rütbesiyle Bağdad vilâyet-i rüsûmat nâzırı 'izzetlü Raif Beye rütbe-i saniyye mütemayirliği tevcih buyurulmuştur.

Fıratın mu'âyyene ve keşfine me'mûr Bağdad mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Bey Efendinin Meskeneye ve oradan Hilleye muvâsalat itmiş olduğunu geçen nüshamızda mûmâ-ilyhin mektûb ve telgrâfını derc eylediğimiz sırada beyân eylemiş idik

Mûmâ-ileyhin Halebde tûl muddet ikâmetiyle rü'yet ve tesviyyeye muhtâc bir işi olmayûb bir an evvel buraya 'avdet iderek Fırat üzerinde seyâhâti müddetde icrâ eylediği keşfiyât ve tahkîkâtı üzerine keyfiyyeti vilâyetce bi'l-müzâkere virilecek karar mücebince Haleb ile Bağdad arasında güşâdı mutasavver mukarrer olân tarikin dahâ ziyâde vakt kayb idilmeksizin yapılması hâl ve maslâhât icabından bulunmağla geçende cânib-i vilâyetden ba telgrâf virilen emîr üzerine mîr-i mûmâ-ileyh Bağdada müteveccihen Halebden hareket eylemiştir.

Kendisinin buraya vüsülüyle tarîk-i mezkûr hakkında virilecek karar yine mufassalan gazetemize derc ile i'lân olunacaktır.

Hille ve Divaniyye taraflarında bulınân 'aşâyîrden geçen sene izhâr-i sûret muhâlefet itmiş olân Değare ve İfk ve Elbu seltan ve Cubur 'aşiretlerinin te'dîb ve terbiyyesinden sonra gerek bunlar ve gerek bunların etrâf ve civârında bulınân sâ'ir 'aşiretler hükûmet-i seniyyeye inkiyâd-ı tâm ile ita'at göstermeleri ile servet ve sa'âdetin en birinci vesîlesi bulınân zirâ'at ve harâsete alıştırmak için bunlara başka başka yerler gösterilmiş ve bu sûretle cümlesi zirâ'at ve fellahatla iştigâl iderek oraların asâyîş ve istirahatı yerini bulmuş idi 'aşâyîri mezkûre meyânında en ziyâde ru'ûnet ve huşûnetle muttasıf ve müştehîr olân (stn.2) Elbu Seltan 'aşâyîrinin El-Bucasim fırkasından ba'zı eşhâs geçende 'aşiret-i merkûme şeyhi Hindi Beye nasılsa sû-i kast ile mûmâ-ileyhi katl ve itlâf itmiş olduklarından ve 'aşâyir ve kabâ'il halkı

böyle bir hâl vukû'unda maktûlın vereseşi hükûmete mürâca'atla hukûkını hükûmet marifetiyle istifâ itmek kâ'idesini bilmeyüb maktulun dem ve diyetiyle katillerden intikamlarını kendü silâhlarıyla almaları âdet-i kadimeleri iktizasından bulunduğundan bu def'a dahî mütevaffa-yi mûmâ-ileyhin kabilesi ve taraftarları 'aşâyîr-i sâ'ireden dahî bi'l-istimdât katillerden istifâ-yı dem ve diyetle berâber intikâm ahzine kalkıştıkları ve katiller ise Elbu seltanın sâ'ir firkalarından bi'l - istihzâr müdâfa'aya çıkışdıkları haber alınmış ve hâl-bu-ki bu makûle ahvâlde cümlenin merci'î hükûmet-i seniyye olüb küçük ve büyük herkes hukûkını o merci'den aramak lâzım olduğu gibi hükûmet-i seniyye dahî teba'asının hukûk-i meşru'asını istifâya kuvve-i mevcûdesiyle müte'ahhid ve mütekeffil olduğundan müteveffa-yı mûmâ-ileyh veresesinin ber-minvâl-i muharrer kendü başlarına istifâ-yı hukûka kalkışmaları hükûmetce asla tecvûz olunamayacağı misillü diğer tarafın dahî ketm-i hukûk zımında mukâvemetle kalkışmalarına dahî kât'an ve katiyyeten sükût olunamayacağı der-kâr bulunmuş olmakla verese-i merkûmeye keyfiyyetin bu cihetleri bi't-tefhîm kendüleri bir tarafa alındıktan sonra ihkâk-ı hâk zımında katillerin âhz ü giriftine dahî lede't-teşebbüs bunlar ber-minvâl-i muharrer ba'zı kabâ'ile dehâletle anlarla berâber üç dört yüz kadar müsellâh âdam oldukları hâlde fâmilialarını ve hayvânât ve eşyâlarını emânete civâr köylere bırakıp kendüleri çöle doğru çekilmiş ve şu hâl ise katiller hakkında firâr ve bunların dehâlet itdikleri halk için katili sahâbet ve himâyet demek olduğundan her-hâlde üzerlerine gidilerek kânûn-i hükûmetin hükm ve faslına bi'r-rıza' gönülleriyle teslîm olmazlar ve hâmileler dahî himâyeden vaz geçmezler ise bil-mecbûriyye vesâ'it-i cebriyyeye dahî mürâca'at idilmek üzere Hille ve Divaniyyede bulunân kuvve-i 'askeriyyeden bir firkâ-yı müfreze bi't-tertib Mîr-alây 'izzetlü Osmân Beyin kûmândası tahtında olarak Hille mutasarrıfı Sa'âdetlü Mazhar Pâşâ ma'iyyetiyle 'aşâyîr-i mezkûre içine gönderilmiş idi.

Zikr olınân katiller ile hâmileler fıkâ-i müfrezenin vüsûliyle (stn.3) berâber keyfiyyetin ne sûret intâc ideceğini anlayarak İfk ve Dağare 'aşâyîrinden dahî istimdâd ve istihzâra kalkışmışlar ise de bunlar geçenki vukû'atta aldıkları abdesti henüz bozmamış olduklarından kendülerini sahâbet ve himâye şöyle dursın içlerinden bir haylisini İfk ve Dağare ve Cubur 'aşîretleri tutub firkâya teslîm itdiklerinden ve birazı dahî 'asâkir-i nizâmiyye kolları ma'rîfetiyle tutulduğundan şu hâl ile maksâd-ı 'asli olân katillerle anları himâye idenlerden kırk bu kadar neferi ele geçirilerek muhâkemelerinin icrâsı için Hilleye gönderilmiş oldukları ve bu cihetle firkâ-i

‘askeriyyenin silâh isti‘mâline hâcet kalmaksızın ifâ-yı me’mûriyyetle Divaniyyeye ‘avdet eylediği mahalden alınan işâratdan müstebân olmuştur.

Bağdad şehrine bir sâ‘at bir çeyrek mesâfede kâ’in Kazimiyye kasabası Bağdadın ‘adeta bir mahalle-i müfrezesi hükmünde olmağla berâber Eimme-i Kirâmdan İmâm Musa El-Kâzım Efendimiz hazretleri dahî kasaba-i mezkûrede defn-i zemîn-i müşkîn olmalarından-nâşî gerek mesâlih-i zâtiyye ve gerek İmâm müşârün-ileyh hazretlerinin merkâd-i münevverlerini ziyâret zımında her gün Bağdaddan oraya giden ve oradan Bağdada gelen nüfûsın mikdârı dört binden aşağı olmadığı gibi şu iki mahâl arasında bir hayli emti‘a ve eşyâ dahî götürülüb getirilmekte ve bunlar ise ağılebi merkeble ve bir dereceye kadar dahî esterler ile nakl olunmakta bulunduğî ma‘lûmdır.

Vâkı‘aN bundan mukaddem merkeb ve ester ve deveden ma‘ada vesâ’it-i nakliyye bilmediğimiz için şimdiiye kadar bunlara kana‘at itmişiz lâkin el-yevm mevcûd olân vesâ’it-i nakliyye gözümüz önünde dururken biz yine kanatta devam idersek artık tok gözlülüğün en nihâyet derecesine varmış ve belki de istğnâ mertebesine ayak atmış oluruz hâl-bu-ki muhtâc iken sûret-i istiğnâda bulunma ‘indel üdebâ husûsat-ı memdûhâdan ma‘dud değildir bâ-husûs nakl-i eşyâ ve seyr û seyâhât için icâd olınân vesâ’it-i cedîde ol-kadar suhûlet ve menfa‘at göstermekdedir ki bunu vesâ’it-i ‘atikâ erbâbı bile nazar-ı imtihân ve dikkâtden geçirecek olsa der-‘akab itirâf ve teslîme mecbûr olur meselâ yedi sekiz yüz (s.92/stn.1) hayvândan müretteb bir kârbana mâlik ve sahîb olân kimse çöl üzerinde suyu tükenerek ve erzâkı biterek hâlet-i ye’is nevmidiyye düçâr olmakdan-nâşî esnâ-i rahta tesâdif ideceği ‘urbana (Huh) ta‘bîr olınân bir nev‘i virgiyi bi’l-ifa‘ mahalline îsâl idebileceğini müte‘ahhiden yükletmiş olduğu emti‘a ve eşyâ şöyle dursun sermâye-i ta‘ayyüşî olân hayvânâtını dahî fedâ iderek yalnız canını cay-i selâmete atabilmek kaydına düşmüş olduğu bir zamanda yüz yüz elli vagonu arkasına takarak yel gibi gitmekte bulınân bir şimendüfere tesâdüf iderse kendüsünün yedi sekiz yüz bâş hayvânı mezkûr şimendiferin yedi sekiz yüz cüzînde bir cüzîne bile mukâbil olmayacağını ve kezâli Basra veya Kuttu’l-Ammâre ve yâhûd dahâ yukarda bulınân iskelelerin birinden eşyâ alarak Bağdada müteveccihen badıbân güşâ-yı ‘azimet olân bir seffinenin sahîbi yol üzerinde rüzgârın kesilmesiyle çarnaçar teymûr atarak yığirmi beş günden berü beklemekte veyâhûd bekleye bekleye sabr ve sebâtı tükenerek hiç olmazsa iki sâ‘atde bir mîl olsun mesâfe kât iderim ümidiyle ve envâ-i

su'ubet ve müşkülâtla yedek çekmekte iken iki üç yüz yolcuyu ve yüz elli bin kıyye eşyâyı hamilen aşâğıdan gelmekte bulunân bir vapûrın geçüb gitdiğini görünce kendüsünün seksen yüz bin gurûş masrafla vücûda getirdiği seffinenin geçende beheri kırk kırk beş bin gurûşa mübâya'a ve celb olunmuş olân Hadba ve Şehba ve Feyha gibi küçük kılağûz vapûrları kadar dahî işe yaramıyacağını elbetde i'tirâf ve teslîm ide.

Yukardaki birinci bendin mütâla'asıyla berâber bahsimizin geçen 44 nümerolü nüshamızda i'lân-nâmesi münderic olân Kazimiyye yolu hakkında olduğu ma'lûm olub hâl-bu-ki ikinci bendde irâd olunân misâller öyle bir sâ'atlik yollara mahsûs olmayarak mesâfât-ı ba'ideye mahsûs şeyler olduğu ve Kâzimiyye yolunun çöller üzerinde güşâd olınacak cesîm teymûr yolları ve nehr üzerinde işledilecek vapûr seffineleri kadar ehemmiyyeti olmayacağı şübhe yok ki ba'zı hatırlara hutûr ider lakin hatırlara böyle bir şeyin hutûr itmesi ya nâkis mütâla'adan veyâhûd turûk û mu'abbir üzerine fikdân-ı ma'lûmatdan neşet ideceği der-kârdır.

Bir 'ademin mütâla'ası yolında ve turûk û mu'abbir üzerine ma'lûmâtı yerinde olub ta işbu Kazimiyye yolunu vicdân mütâla'asında muhâkeme ider ise buna bizim virdiğimiz ve vireceğimiz ehemmiyyetden ziyâde ehemmiyyet virir çünkü bir mahalden diğêr mahalle bir yol yapılması için halkı teşci iderek ve kumpanyanın vücûda gelmesi evvel emîrde iki mâddenin vücûdına mütevâkkıfdır ki tarik-i mezkûr için bunların ikisi dahî mevcûddur.

Şöyleki evvelâ rağbet-i 'umûmiyi celb itmek için yapılacak yolın marin ve 'abirine bahş ideceği rahat ve ehveniyet eski yolın göstermekte olduğu müşkülâtdan pek çok ziyâde olmaktır imdi bed huy ve sakat mürekkeb ve gayr-i muntazam bir plan üzerinde bir sâ'ati yine (stn.2) bir sâ'atde giderek esnâ-yı 'azimetde ya güneşin veyâhûd yağmurın mazarratından dahî emîn olmamakla bir muntazam 'araba içinde ve kemâl-i huzûr ve suhûlet ve sür'atle gidişi müvâzene itmeli

Sâniyyen yolun vâridatı mesarifini tesviyyeden sonra bir kumpanyanın muntâzır olduğu ticâreti gösterebilmekte hâl-bu-ki bu yol birbiri üzerine yevmi en azdan dört bin nüfûs nakl ideceği nisbeti üzerine masraf cihetince idilen hesâb-ı ferahtân anın vâridatı mesârifini tesviyye itdikten sonra bir kumpânın me'mûl ve muntazırı olân mikdârdan ziyâde ticâret dahî bırakacağına yakın hâsıl olmuştur ki i'lân-nâmesi mütâla'asından ma'lûm olmuş olacağı vechle hükûmet bu yolu ta'ahhüd ve kefâlet ve nezâreti altına almıştır.

Hâsıl-ı kelâm tarik-i mezkûr Bağdad ile Kazimiyye kasabasını cism-i vahîd hey'etine getireceği cihetle bunun mânâ ve maddeten lüzûm ve ehemmiyyeti der-kâr ve bâ-husûs bunun için teşekkül itmekde bulınân kumpânyanın me'mûlden ziyâde temeddü ideceği gün gibi bedihi ve 'aşikâr olmakdan-nâşî biz böyle bir yolun lüzûm ve ehemmiyyetini 'adetâ bir büyük şimendifer derecesinde görerek bu bâbda her ne vakt kalemimizi tahrîk idersek bunun ehemmiyyeti ile berâber kumpânyaya bahş ideceği ticârete temeddü-i fevk-al-'âdesinden başka bir şey söyleyemez vâki'a temeddü ve ticâretin nasıl şeylerde olduğunu takdîr idenler bu yolun ehemmiyyet ve menfa'atını dahî anlayarak kemâl-i keremi ve hahişle tarik-i mezkûr kumpânyasından hisse iştirâ itmekde olmalarıyla on on iki günden berü satılan hisselerin mikdârı yedi yüz seksen dörde balîğ olmuş ise de biz bundan meselâ beş hisse almak tasmininde bulınânları on hisse iştirâsına teşvîk ve teşcîden lisânımızı men' idemeyiz.

Teşkilât-ı cedîde 'akibinde güşâd olunmuş olân Mekteb-i Sanayi' şakirdanının işbu Nisân ayı içinde icrâ-yı imtihanları nizâm-nâmesi ahkâmından bulunmakla şimdiyye kadar mekteb-i mezkûre kayd ve ithâl olınân ve müretteb teymûrcı cülhâ kunduracı ve terzi sınıflarına bi't-taksîm ta'lîm idilmekde bulınân yüz kırk dört nefer şakirdanın icrâ-yı imtihanlarıyla berâber bunlardan henüz sünnet idilmemiş bulınân kırk dört neferinin dahî şu sırada emr-i mesnûn hitanlarının icrâsı kararlaştırılarak egerçi bu misillü resimlerin yine mekteb dâ'iresi dahîlinde icrâsı lâzimedden ise de Mekteb-i Sanayi' için inşa olunmakda bulınân ebniyye-i vasi'a henüz bitmemiş ve şakirdanın muvakkaten ikâmet itmekde buldukları mahal ise böyle bir resmin icrâsına gayr-i kâfi bulunmuş olmasıyla bunun için geçende memleket bağçesi olmak üzere mübâyâ'a kılınan Necibiyye bağçesinde lüzûmı kadar çadırlar kurularak ve sünnet olacak çocukların karyolalarıyla sâ'ir iktizâ iden eşyâ mezkûr çadırlara nakl idilerek geçen Pençişenbe günü dahî devletlü Vâlî Pâşâ ve altıncı ordû-yı hümâyûn re'is-i erkânı Sa'âdetlü Ahmet Hamdi Efendi Pâşâ hazerâtıyla sâ'ir me'mûri-i mülkiyye ve ümerâ-yı 'askeriyye mezkûr bağçeyi bi't-teşrîf şakirdan mûmâ-ileyhim 'umûm müvâcehesine (stn.3) saf saf cülûsla cümlesinin san'atlarına göre bi'l-imâl hazırlamış oldukları eşyâ ile hesâb yapmakda ve okuyub yazmakda olân dereceleri lede'l-imtihân böyle bir sene zarfında gerek san'atlarınca ve gerek derslerince iktisâb eyledikleri ma'lûmâtı huzzarın tahsîn ve âferinlerini müstelzim olmuş ve matba'amızda mürettiblik itmekde bulınân şakirdan

dahî bir sûreti aşağıda münderic bendi tertib ve tab‘ ile imtihân esnâsında kıra‘at itmişlerdir.

İşbu imtihân keyfiyeti bu vechle icrâ olunüb bitdikden sonra o gün ahşama kadar dahî sünnet olacak şakirdan ile ‘asâkir-i şâhâne efrâdından henüz mahtûn olmayarak bu kere icrâ-yı hitânları zımnında hastahâne takımıyla bir bir mezkûr bağçeye getirilmiş olân on iki neferin ve bunlardan başka kezâlik li-ecli‘l-hitân haricden getirilmiş olân seksen altı nefer fukara etfâlının hitânları icrâ olunarak ahşamısı yani Cum‘a gicesiyle Cum‘a ertesi gicesi dahî mezkûr bağçe lüzûmı kadar fenerler ve meşâlelerle bi‘t-tezyin merkez-i ordû-yı hümâyûnda bulınân üç bando nizâmiyye mızıkası ile yerli çalgıları taraf taraf ternnüm saz olduğu halde ikişer sâ‘atden ziyâde sanayi‘-i nariyye dahî icrâ olunmuş ve şu cem‘iyyet-i cesîmenin bidâyeti olân Pençişenbe gününden ta Cum‘a günü ahşama kadar bağçe derûnında her zamân on on beş yigirmi bin nüfûs mevcûd ve zevk ve meserretle meşgûl oldukları hâlde sâye-i âsâyiş vâye-i cenâb-ı pâdişâhide hiç kimse tarafından inzibât ve edebîn hilâfına olarak bir hareket vukû‘ getirilmeyüb her kes namûs ve edebi dahîlinde kemâl-i serbesti ile icrâ-yı zevk û meserret eylemiştir.

Matba‘amız Mürettibleri Tarafından Tertib ve Tabla Meclis-i İmtihana Takdîm Olunmuş Olân Bendin Sûretidir

Beyler Efendiler şu cem‘iyyet bugün yalnız sanatlarımızca iktisab eylediğimiz derece-i mahâretimizi imtihân itmeyüb bizim gibi bi vâyeler için böyle sanayi‘ mektepleri güşâdına lüzûm gösteren ‘asr-ı ‘azîzin derece-i terakkiyâtını dahî imtihân itmeli bundan mukaddem bizim gibi her şeyi tahsîle müsâ‘it olân ve fakat bikes ve bi-vâye bulunmaktan-nâşî tahsîle muktedîr olamayan nevresidegân sokaklarda sürüne sürüne büyüyerek sinn-i rüş-i kemâle vâsıl oldukdan sonra devlet ve milletine hizmet şöyle dursın kendü nefislerine bile fâ‘ideleri olamaz idü biz ise ‘ayniyle bu kabîlden bulunduğumuz hâlde el-yevm ba‘zılarımız terakki-i sanayi‘e ve bâ-husûs biz ya‘nî matba‘a-i vilâyet mürettibleri neşr-i medeniyet ve tamîm-i ma‘arife hizmet idiyoruz... işte şu mâdde ‘asrımızın en büyük terakkiyâtından ma‘dûd olub bu misillü şeyler dahî pâdişâhımız Efendimiz hazretlerinin vatanımızın terakkiyâtı her ne esbâba mebnî ise tevessül olunması husûsını şu ‘asırda kâ‘ide-i ‘umûmiyye sırasına koymalarından ilerü gelmektedir hemen Cenâb-ı Hâk mâdde-i matbû‘-i akdesimiz ve efhâmımız ve ma‘nen bedr-i eşfâk ve erhamımız bulınân ol-pâdişâh-ı alicah Efendimiz hazretlerinin ‘izz û ikbâl-i şehinşâhilerini tezyîd ve

kemâl-i 'izz ü 'azâmetle câlis oldukları taht-ı mukaddes-i Osmâninin şevket ve iclâlini kıyâmete kadar teşdîd eylesin âmîn.

Sayı: 47

Tarih: 16 Muharremü'l-Harâm 1287/ 5 Mâyıs 1286

s.93/stn.1

İ'lân-ı Mahsûs

Gazetemizin bir seneliğine müşteri olânların müddeti işbu Mâyıs gâyesinde hitâm bulacaktır.

Gazetemizin hacmi şu görülen vüs'atda olmğla berâber şimdiyye kadar haftada yalnız bir def'a çıkmakta bulunduğu cihetle vazîfesini hakkıyla ve lâıkiyle i'fâya muktedir olamadığı ma'lûmdır.

Çünkü gazetemizin birinci vazîfesi vilâyetin icrâ'atını halka i'lâm ve tefhîm ile berâber tark-i medeniyet ve sa'âdetde halkımıza delâlet itmek mâddelerinden ibâret olub vaka-yı 'umûmiyye ve politika ya'nî siyâset-i câriyeden ma'lûmât virmek vazîfeleri ikinci mertebede kaldığından ve gazetemizin cürmi ise bu vazîfelerin cümlesini birlikde i'fâya gayr-i muktedir olmakdan-nâşî evveli sâniyye ya'nî ehem-i mühime takdîm ve tercih itmekde mecbûr bulunduğım dan şimdiyye kadar bu mecbûriyyet altında devam itmiştir.

Lâkin gelecek Haziran ayı ya'nâ ikinci senesi ibtidâsından itibâren gazetemizin haftada iki def'a olarak tab' ve neşri mukarrer olduğundan ve o zamân ikinci mertebede bulunân vazîfelerimizin dahî i'fâsına dahâ vakt bulabileceğimizde in-şa'-Allahû tâ'ali andan sonra hakkıyla i'fâ-yı vazifeye çalışacaktır.

Gazetemizin şimdiyye kadar bir senelik bedeli yetmiş kuruştan ibaret ken hazirandan sonra haftada iki defa çıkarılmağa başlandığı halde bedeli bir misli daha zam olunmak iktiza eder ise de saye-i ihsan vaye-i cenab-ı padişâhide vilâyet matbaalarının tab ve neşir ettikleri gazeteler temettü maksadıyla tab olunmayıp belki mücerret halkımızın terakkiyatına bir hizmet olmak üzere neşir edilmekte bulunmasıyla bundan alınacak olân bedelâtın yalnız ücret-i tahririye ve tab'ıyyesini tesvîye idebilecek derecede olmak iktizâ ideceğine ve Bağdad gibi matbû'âtın muhtâc-ı İlâhi olân eşyâyı tedarik ve celb itmek husûsında bu'ut mesâfesinden dolayı mahal-i sâ'ireden ziyâde masraf ve külfet gösteren bir mahalde tab' ve neşir olınân gazete haftada iki def'a neşir olundığı takdirde beher abonesi için bir gurûş bedel-i ahzi mesârif-i tahririye ve tab'ıyyesi ile kâğıt bâhâ ve sâ'iresine tekabül ideceği ol-bâbda

sebkât iden hisâb ve tecrübemiz üzerine ma'lûm olduğına mebnî gelecek Haziran ibtidâsından (stn.2) i'tibâren gazetemizin bir seneliği için yüz ve altı aylığı için elli beş gurûş alınacak ve vilâyetin hâricinde bulunân mahaller ile Musul ve Şehrizer ve Süleymaniyye gibi gazeteleri posta ile gönderilecek mahallerde zuhûr idecek müşterilerimizden bir senelik posta ücreti bulunân yigirmi beş gurûş dahî başkaca istif'a kılınacaktır.

Binâ-berîn abonelerini tecdîd itmek veyâhûd mezkûr Haziran ibtidâsından i'tibâren gazetemize yeni müşteri olmak ârzûsında bulunân zevâtın mezkûr Haziran ibtidâsından mukaddem iktizâ-yı halin icrâsına himmet buyurmaları ricâ olunur ve merkez-i vilâyetde zuhûr idecek müşterilerin doğrudan doğruya matba'amıza mürâca'at itmeleri lâzım geleceği gibi evliye-i mülhâkâda bulunân zevâtın dahî mahall-i hükûmetlerine mürâca'at itmeleri lâzım geleceği ihtâr kılınır.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bağdad sancağıyla Kutu'l-'Ammare sancâğı arasında ve Kutu'l-'Ammare ka'im-makâmılığı dahîlinde garibe nâm mahal ile mülhâkâtından olan Beysabi arâzîsi teba'a-i devlet-i 'Aliyeden ben-i lâm 'aşâyîrinin arâzî-i kadîmesinden olub bilâ-nizâ memâlik-i devlet-i 'Aliyeden olduğu halde iki seneden berü bu mahallere İran tarafından ba'zı müdâhâle vukû'nu oralarda bulunân ba'zı eşkiyâ-i 'aşâyîr fırsat ittihaz ederek arâzî-i mezkûreyi zağt ve tasarrufa kalkışmış olduklarından başka etrâf ve civârda bulunân 'aşâyîre dahî îsâl-i mazarrat ve hasar eylediklerinden bunların tedîb ve terbiyesiyle def'-i mazarratları zımında iki koldan iki buçuk tabûr piyâde ve bir mikdâr süvâri 'asâkir-i nizâmiye ile Çeçen atlası ve zabtiyye süvârisinden mürekkeb bir fırka ta'yîn olunarak sevk olunmuş ve bu işe Kerbela ka'im-makâmı Sabik 'izzetlü Mehmet Pâşâ ta'yîn olunduğu gibi firkâ-i 'askeriyye kumandası dahî birinci alây ka'im-makâmı 'İzzetlü Hüseyin Beye havâle kılınmıştır.

Fırat Nehrinin keşfine gönderilen Basra ve Rusafe ve Şehba vapûrlarının Haleb iskelesi olan Meskeneye teveccühle vasıl olmuş oldukları gazetemizin mukaddemki nüshalarında beyân olunmuş idü Basra vapûrî on beş senelik gayet köhne olduğu cihetle oralarda dâ'imi sûretle kullanılmağa yaramayacağından yerine (stn.3) diğer vapûr gönderilmek üzere mezkûr Basra vapûrî girü alınarak şimdilik Ravadan ya'nî Ane iskelesinden Meskeneye kadar mesâfede işlemek için Rasafe vapûrî bırakılmış ve bu taraftan dahî Dicle Nehrinde Tikrite kadar işlemek üzere bir

vapûr tahsisi mukarrer olarak şimdilik Bağdad vapûrî elde bulunduğundan ilk seferi olarak vapûr-ı mezkûr geçen Pazar günü Bağdaddan hareket itmiş ve Haleb için pirinc ve hurmâ gibi ba'zı eşyâ götürmüştür.

Gazetemizin çıkacağı sâ'atde Basra vapûrının bir takım yolcu ve eşyâ-i tüccâriyye ile Müseyyibe ve oradan Hamleye geçmiş olduğu haberi geldiğinden ve vapûrda olân yolcûların dahî bir tâkım eşyâları ile Bağdada vâsıl olduklarından bunlardan alınan ma'lûmâta göre vapûr-ı mezkûr Rasafe vapûrî ile berâber Pazar günü ahşam üstü Meskeneden kalkûb hareketinin birinci Cum'a ertesi günü kemâl-i suhûlet ve selâmetle Müseyyibe gelmiş ve seyr ü hareketi yalnız gündüzleri olduğundan ilerüde yolların her hâli öğrenildikce bu kadar mesâfenin 'azimetinde sekiz gün ve 'avdet için dört gün müddetde kât olunacağı anlaşılmıştır.

İran hudûdî üzerinde tesviyyesine bakılacak ba'zı mevâddın rü'yet ve tesvîyesi zımında Devlet-i 'Aliyye-i Osmâniyye tarafından me'mûr buyurulan Sa'âdetlü Kadri Bey Efendi hazretleri ve ka'im-makâm 'izzetlü Fevzi Bey Efendi ile İran Devlet-i 'Aliyyesi tarafından me'mûr idilen Muhib Ali Hân hazretleri ve rüfekâsının i'fâ-i me'mûriyyet zımında Şehriban taraflarına 'azimet itmiş olduklarını geçen kırk beş nümerolu nüshamızda beyân eylemiş idik.

Bu def'a alınan ma'lûmâta göre me'mûrin-i müşârün-ileyhim hazerâtı Hanekinde oldukları halde bir gece müşârün-ileyh Muhib Ali Hân hazretleriyle rüfekâsının oradan kalkub bağdeten İrana 'avdet itmiş ve hatta me'mûrin-i devlet-i 'Aliyye ile vedâ dahî idememiş oldukları işidilmiştir.

Mühâsebe-i Vikâyetden Gönderilen Varakadır

Şu aralık evliye-i mülhâka muhâsebât-ı maliyyesinin der-kâr olân kesret ve ehmmiyyetinden-nâşî müterâkim olân muhâsebât-ı 'atıkanın bir gün evvel ikmâl ve 'itmâmiyle işlerin yolına konulması maliyye me'mûrlarının ikdâm ve gayretlerine me'nût olmasıyla evliye-i mülhâkâ muhâsebecilerinden işbu muhâsebât-ı 'atıkanın arkasını alarak işleri yolına koymuş olânlar 'umûr-ı me'mûresinde 'ibrâz-ı asâr-ı liyâkât ve ehliyet (s.94/stn.1) itmiş olacakları bedîhi bulunmuş ve bu misillü hamiyetkârân-ı me'mûrinin taltîf ve te'siri mukarrer olduğu gibi bunların zevra' gazetesine derc ile derece-i hamiyet ve himmetlerinin emsâli arasında i'lâmı dahî icâb idüb 'Ammare sancâğı muhâsebecisi İsmail Efendi ise her ne kadar livâ-i mezkûr varidât ve müsâfâtın aksam ve enva'ı evliyye-i sâ'ireye mikyâs olamazsa da ma'mâfi azbir müddet zarfında seksen beş senesi cedvelleriyle varidât ve

mesârifâtının müfredât ve müvâzenesini bi't-tanzîm takdîm iderek muhâsebe-i vilâyetçe lede't-tahkîk muhâsebâtı mezkûre bi'l-vücûh muvaffik-ı usûl görülmüş olması kendüsünün 'umûr-i me'mûresine devâmını ve bu bâbda gösterdiği ikdâm ve ihtimâmını isbât eylemiş oldmaktan-nâşî taraf-ı vilâyetden kendüsüne tahrîrât-ı mahsûsa tastiriyle taltîf ve tesrîr buyurulduğu gibi keyfiyyetin zevra'ya derc ile i'lân idilmesi dahî lâzım gelür.

Bir iki def'adır gazetemizde derc ve beyân kılındığı vechile (ölçü) dinilen şey mu'âmele-i nasın cereyânı için bir vasıta-i müstâkile ve esâsiyye olub bu vasıta ne kadar düzgün ve nisbetinde olur ise nasın mu'âmelâtı dahî ol-kadar düzgün ve nisbetinde cereyân ider.

Vâkı'an nasıl olursa olsun ölçü dinilen şey mutlâka bir nisbet üzerine vaz' olunmuş olur meselâ bir memleketde bir kıyye beş yüz dirhem sikletinde olarak vaz' idilir ise işbu kıyye-i mezkûr beş yüz dirhemnin sikleti neye balîğ olmuş ise o nisbetde bulunır lâkin ölçüler için yukarıki bendde beyân eylediğimiz nisbetinden maksat bu olmayub 'umûm ölçülerin bir nisbet ve kıyâs üzerinde bulunmasıdır çünkü bir memleketin mu'âmelât-ı ticâriyye ve sâ'iresi yalnız o memleketde mahsûs ve munhâsır olmayub belki o memleketle mu'âmelât-ı ticâriyye ve sâ'iresi olan memâlik-i sâ'ire beyninde 'umûmi bir mâddedir meselâ içinde bulunduğumuz Bağdad şehrinin mu'âmele-i dâd ve senedi yalnız Bağdada mahsûs olmayub memâlik-i Devlet-i 'Aliyyenin sâ'ir taraflarından kât-ı nazar İnan ve Hindistan ve Frengistana dahî şümulü vardır hâl-bu-ki Bağdada müsta'mel olan ölçüler İnan ve Hindistan ve Frengistandan kat-ı nazar memâlik-i Devlet-i 'Aliyyenin sâ'ir taraflarında bulunân ölçülere bile mikyâs değildir binâberîn Bağdad tüccârı meselâ İstanbul ile bir âhz ü i'tâsı vukû'bulduğu zamân mikyûsını kendi mikyâsına tatbîk itmek ve bu külfeti İnan ve Hindistan ve Frengistan ile icrâ ideceği mu'âmelatda dahî başka başka ihtiyâr itmek mecbûriyyetinde bulunır.

Pekâla ölçülerin bu nisbetsizliği yalnız Bağdada mı mahsustur hayır yalnız Bağdad değil memâlik-i Devlet-i 'Aliyyenin sâ'ir taraflarından da kât-ı nazar Frengistanda bile bir memleketin ölçüsü diğer memlekete tevâfûk itmez ve ez-cümle meskûkât cihetinden Avusturyanın florini ve Rusyanın kapik ve karbevânisi ve Fransanın frankı ve İngilterenin şilini ve Yunanın drahmisi ve'l-hâsıl Avrupa devletleri meskûkâtının ekserisi ve belki cümlesi ne ayarca ve ne de kıymetce yek-diğerine nisbet kabul itmez.

Ve kezâlik zirâ cihetinden Avusturyanın reyfi ve Fransanın metresi ve İngilterenin yardası ve Türkiyenin zirâ'ı yek-diğerine tevafûk eylemez (stn.2) lâkin Avrupa milletleri beyninde (usûl-i 'aşâri) denilür bir hesâb câridir ki bir mu'âmele bu hesâb üzerine icrâ idilür ise mütemeddin oldıktan sonra hangi millet olursa olsun bunu anlamak ve o dahî mu'âmele-i mütekâbilesini o hesâb üzerine icrâ idememek mümkün değildir imdi tarîk-i terakkiye girmiş veyâhûd menzîl-i temeddine ermiş olân kâffe-i milletler işbu hesâb-ı 'aşâyiri kabûl iderek her dürlü ölçülerini bu hesâba tatbikân tashîh itmiş oldukları gibi devletimiz Devlet-i 'Aliyye-i Osmâniyye dahî ba'de-zîn her dürlü mu'âmelenin bu usûl üzerine cereyân eylesini ârzû iderek olbâbda tanzîm olınân ta'rîf-nâmeler her tarafa gönderildiği misillü geçende bi-emir-nâme-i sâmi Bağdad vilâyetine dahî irsâl buyurularak buradan berâ-i i'lân lüzûmı kadri evliyye-i mülhâkâya irsâl kılınmıştır.

İşbu ta'rîf-nâmenin dokuzuncu ve onuncu ve on birinci maddelerinde beyân ve i'lân kılındığı vech ile gelecek bin iki yüz seksen yedi senesi Mârtından 'itibâren hükûmetin devâ'ir-i resmiyyesi her dürlü mu'âmelâtını işbu hesâb-ı 'aşâri mücebince vaz' olunacak yeni ölçüler üzerine icrâ itmeğe mecbûr olub mezkûre seksen yedi senesi Mârtından doksan sene-i Mârtına değin ahâlî ve tüccâr işbu yeni ölçülerin isti'mâlinde muhayyer iseler de bu müddet zarfında tanzîm idecekleri mikyâsların işbu yeni ölçüler mücebince derc olunması lâzım geleceği gibi doksan senesi Mârtından sonra her nev'i mu'âmelat için herkesin işbu yeni ölçüleri isti'mâl itmeleri mecbûriyyet tahtına girerek eski ölçüler bi'l-külliyeye metrûk ve mu'attâl kalacaktır.

Vâkı'an bu yeni ölçülerin hesâb ve isti'mâli pek kolay ve sade bir şey olub halkca mu'âmelât-ı câriyyenin bu ölçülere ifrâğında hiçbir gune su'ubet ve müşkülât yoğ ise de halk kendülerini buna alıştıрмаğa şimdiden başlamaları dahâ ziyâde suhûlet bahş olacağı der-kâr olmağla ve işbu ta'rîfe ile ona merbût cedvel matba'a-i vilâyet te Türki ve 'Arabi olatrak tab' idilerek gerek türkisi ve gerek 'Arabisi kırkar paraya satılmakda bulunmağla bu güzel hesâb ve ölçünün derecât ve keyfiyyatını öğrenmek üzere mezkûr ta'rîfelerden almak isteyenlerin matba'aya mürâca'at itmeleri ihtâr olunur.

Mesârifine karşılık olân sermâyesi kumpanya sûretiyle tedârik ve hasıl idilmek üzere Bağdaddan Kazimiyye kasabasına kadar temdidi mukarrer olân tramvay tariki hisselerinden geçen hafta içünde dahî iki yüz seksendört 'adeti satılmış ve

şimdiyye kadar satılanların mikdârı bin yigirmiiki ‘adet hisseye balîğ olmuştur bu yoldan hisse alacak zevâtın hergün sâ‘at beşden sekize kadar nafi‘a idâresine mürâca‘at itmelerini idâre-i mezkûre ihtâr idiyor.

Bir Zâtın Gönderdiği Kâğıtdır.

Bu varakamda yazacağım şey benim ne derece ta‘accüb ve isti‘rabımı mûceb oldu ise her okuyanın dahî o derece ta‘accüble berâber memnûniyyetini iltizâm ideceğini bildiğimden yazıp (stn.3) göndermeğe cesâret itdim vâkı‘a siz hiçbir tarafda görülmemiş olân mesleğiniz iktizâsınca vilâyetin icrâ‘at-ı hasenesi hakkında yazılan varakaları kabûl itmiyorsanız artık bunun methiyye olmayûb vukû‘ hâli hikâyeden i‘bâret bulunduğu için gazetemize derc ideceğimizi me‘mûl iderim.

Bu gün bir iş için cisir bâşına inmiş idüm orada Bağdad vapûrını gördüm Derunına yük ve yolcu konulmakda ve vapûr ise istim üzerine bulunmakda olduğunu müşâhede ve bugün Basraya vapûr gidecek gün olmadığını dahî der-hâtır idince vapûrın nereye gideceğini merâk iderek orada bulunânlara sordum meğer Ane ile Meskeneye kadar Fırat üzerinde vapûr işledilmeğe başladığından işbu Bağdad vapûrî dahî buradan Tikrite kadar Ciddeye ta‘yîn olunmuş ve bu def‘aki hareketi birinci def‘ası imiş.

Artık bu hâl üzerine bundan mukaddem hikâyelerde kuş uçmaz kervân geçmez yılan bağırsağını sürmez ‘adem oğlanı hiç geçmez deyü ta‘rîf idilen mahallere misil olân bizim Tikrite gidecek vapûrî temaşâ itmek için varûb içine girdim ve her tarafını gezer ve dolaşır iken bir de vapurın kış tarafında yarım ‘Arab kıyafetine girmiş bir ferdin karısına tesâdif eyledim.

Mûmâ-ileyhanın hâl ve hey‘eti kendüsünün yolcu olduğunu göstermekde bulunmuş ve benim ise Tikrite vapûr işleyeceğinden dolayı urûk-ı zevk ve neş‘etim harekete gelmiş olmakdan-nâşî vapûrın her halini müdekkikâne tahkîk itmekde olduğum gibi bu kadının dahî kim olduğunu ve nereye gitmekde bulunduğunu mütecessisâne tetkika başladım.

Sonra bu kadın (Eliza Yozef) isminde Nemçeli bir kadın olub bu def‘a mezkûr Bağdad vapûrî ile buradan Tikrite ve oradan çöl tarikiyle Aneye ve Aneden dahî Halebe gitmek üzere Meskeneye gidecek imiş lakin çölün Tikrit ile Ane arası Şimr ‘urbânın cevlangâhı olmakdan-nâşî öyle olur olmaz kârbanların bile buradan mürûra pekde cesâretleri olmadığı hâlde bu kadının cesâret idişine ta‘accüb itmekde

iken yanımda bulunânların birüsi ta‘accübümü his iderek ne ta‘accüb ideyorsun şimdi Tikrit ile Ane arasında bir yol açılûb lüzûmı kadar müstahfizlar dahî ta‘yîn olındı ki buradan vapûr ile Tikrite ve oradan dahî Fırat vapûrına binmek için Aneye gidecek olân yolcuları hükûmet buradan emînen ve salîmen bi’l-imrâr öte tarafta vapûra teslîm idecekdir didi.

Bunun üzerine anladım ki mukaddemâ koca kârbanların bir çok tüfekciler ile gidebilmekde oldukları cezîre çölü şimdi tek û tenhâ bulunân bir ecnebi kadının dahî cadde yolu olmuş.

Artık bunun üzerine doğrusı şaşırûb bilmem nereden aklıma geldi hemen (Siru fiha leyalie ve eyyamen aminin) âyetini okuyu virmişim (Zevra’) fa’tebirû ya ‘ulîl ebsâr.

Sayı: 48

Tarih: 23 Muharremü’l- harâm 1287/ 12 Mâyıs 1286

s.95/stn.1

İ‘lân-ı Mahsûs

Geçen nüshamızda i‘lân ve ihtâr olunduğı vechle müşterilerimizden abonelerini tecdîd idecek olânların şimdiden tecdîd itmeleri matba‘amız mu‘âmelatınca müceb-i suhûlet olacağını ihtâr ve binâberîn şu ihtarımızı kabûl buyurmalarını iltimâs ideriz.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Fıratın keşfi me’mûriyyetiyle Halebe gitdiğı hâlde canîb-i vilâyetden aldığı emîr üzerine ‘avdet eylemiş olduğunu geçen nüshamızda beyân eylediğimiz Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendi ma‘iyyetinde bulunân me’mûrlarla berâber Halebden Fırat tarîkiyle Ane kasabasının karşusunda vaki‘ Rava nâm mahalle ve oradan çöl tarîkiyle Dicle Nehri sahilinde kâ’in Tikrit kasabasına gelerek kasaba-i mezkûreden dahî Bağdad vapûrına rakiben geçen Pençişenbe günü merkez-i vilâyete muvâsalat eylemiştir.

Mîr-i mûmâ-ileyhin Halebe vüsûli ile Fıratın keşfi mâddesini ikmâl ve nehrin hâlini vilâyete bi’l-iş‘ar nehrin Ane ile Heyt arasında ba‘zı mevâni‘i olduğunu beyân itmesi üzerine Dicle ve Fırat nehirlerinin birleştirilmesi için inşâsı mukarrer olân şimendiferin Tikritle Rava arasında inşâsıyla bundan hem Tikrite ikişer günlük mesâfesi olân Musulla Şehrizer ve Süleymaniyye sancâklarının dahî fa‘idelendirilmesi ve hem de nehr-i mezkurın mevâni‘inin ref‘i için sarfı iktizâ iden

mesârifin önü alınması tasavvûr olunmuş ise de mîr-i mûmâ-ileyhin ‘avdetiyle idilen müzâkerede zikr olinân Rava ve Tikrit arası yüz altmış kilometre mesâfe olmağla berâber mevki’i dahî ba’zı mertebe inişli ve yokuşlu olmasıyla teymûr yolunun temdidini bir milyon lirâdan mütecâviz mesârif ihtiyârına mütevakıf olup hâl-bu-ki Hit ile Ane arasındaki müşkülât kolaylıkla ref‘ ve def‘-i kabil şeyler olmağla berâber nehrin Bağdadla Makdem arasından birleştirilir ise mesâfesi kırk kırkbeş kilometrodan ‘ibâret olarak diğerine nisbetle pek az bir masrafla vücûda geleceğinden başka zikr olinân Musul ve Şehrizer ve Süleymaniyye sancâklarının istifâdesi için Tikrite veyâhûd Sedd-i Nemruda kadar işledilmesi (stn.2) sûreti dahî yine bâkî kalacağına mebnî yolunun ber-minvâl-i muharrer Bağdadla Makdem arasına temdid ve inşâsı ciheti bi’t-tevcih şimdilik Bağdaddan Makdem ve Kenaniyye tarikiyle Fırat sevâhili üzerinden Aneye kadar yollar emniyet altına alınarak ‘araba ve ester ve develerle amed ü şüd olunmasına karar virildiği işidilmiştir.

Kâzimiyye tariki hisselerinden bu hafta içinde dahî yüz elli adeti satılarak mukaddemkilerle berâber bin yüz yetmiş iki adete balîğ olmuştur.

Altıncı ordû-yı hümâyûnın merkezde bulunân alây ve tabûrlarına seksen altı senesi Mârtı ibtidâsından Nisan gâyesine kadar iki ay müddet zarfında yigirmi bir nefer gönüllü kayd olunmuş ve bunlardan altı neferi birinci sür‘at taliyyesini isteyerek oraya ve iki neferi ikinci saf piyâde alâyının ikinci ve dört neferi alâ-yı mezkûrın üçüncü tabûrını isteyerek zikr olinân tabûrlara ve beş neferi süvâriden birinci ejder alâyını ârzû ederek alâ-yı mezkûra ve dört neferi dahî bahriyye silkini talep ederek silk-i mezkûra kayd ve ithâl olunmuşlardır.

Basra meclis idâresi â‘zâsından Neccade Şeyhi Süleyman Ezzehir Çelebi tarafından 4000 Basra Ticâret Re’isi Kasım Çelebi tarafından 3000 Basra Belediye Re’isi El-Hac Salim El-Bedr Çelebi tarafından 2000 gurûş ki cem‘an dokuz bin gurûşın Mekteb-i Sanayi‘a i‘âne idildiği mekteb-i mezkûr müdürlüğü tarafından ifâde olunmuş ve mûmâ-ileyhimin şu hareketleri eser-i hamiyet olmağla şâyân-ı takdîr ve tahsîn görülmüştür.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Divân-i Ahkâm-ı Adliyye Nezâret-i Celîlesi Devletlü Mustafa Fazıl Pâşâ hazretlerine ve Hudavendigâr-ı vilâyet celîlesi vâilîliği dahî Divân-ı Ahkâm-ı Adliyye nâzırı Sabık devletlü Cevdet Pâşâ hazretlerine tevcîh ve Maliye nâzırı devletlü Sadık Pâşâ hazretlerine dahî birinci rütbeden bir kıt‘a mecidiyye nişân-ı zişânı inâyet ve ihsân buyurulmuş olduğu İstanbul gazetelerinde görülmüşdür (stn.3) Mülk-i milletin ‘imran ve terakkiyâtı maksâd-ı hayr mirsadiyla saltanat-ı seniyyenin şu zamânda teşebbüs buyurmakda olduğu icrâ‘at-ı mühimme cümlesinden olmak üzere Der-Sa‘âdetin Üsküdar cihetinden Ankaraya kadar bir teymûr yolu inşâsı kararlaştırılmış idüğü bundan mukaddem gazetelerde görülmüş ve okunmuş idi bu hafta postasıyla İstanbuldan alarak okuduğımız gazetelerin beyân ve ‘ifâdelerine göre tarîk-i mezkûrın icrâ-yı keşfiyâtıyla güzergâhını ta‘yîn itmek üzere erkân-ı harb zabitanından Bin-bâşî Rıf‘atlı Ali Bey me‘mûren Ankaraya gönderilmiş ve keşif işi hitâm bulduğu gibi icrâ-yı ‘ameliyyâta hemen mübâşeret olunması mukarrer imiş.

Tuna Nehrinde vapûr işledilmek üzere bundan ikibuçuk üç sene mukaddem Rusçukda teşkîl ve tesîs olunmuş olân idâre-i nehriyye hükûmetin himmet ve gayreti semeresiyle gün be gün esâslaşarak bu kere Avrupaya sipariş eyledikleri iki kıt‘a vapûr ve sekiz kıt‘a işleb ile berâber vapûrları dokuz ve işlemleri yiğirmi üç kıt‘aya balîğ olmuş idüğü Der-Sa‘âdet gazetelerinde nazar-ı memnûniyyet ve iftihârla görülmüşdür.

Bir çok senelerden berü hafır ve tathîr olunmakda bulınân Süveyş kanalının geçende ‘ameliyyâtı hitâm bulmağla feth ü güşâd olunduğunu i‘lân eylediğimiz sırada zikir olınân cedvelin ‘umûm dünyâ için ne derece menfa‘atı olacağından dahî bir mikdâr bahîs eylemiş idik zikr olınân cedvel nev‘-i beşerin şimdîyye kadar muvaffak oldukları âsâr-ı cesîme-i müfidenin birincisi ve belki de birinci mertebede fâ‘idelisi olduğunda şübhe olmadığı cihetle halk bir çok vaktten berü bunun itmâm ve ikmâline ne sûretle intizâr itmişlerse ba‘del itmâm hüsn-i idâre ve muhâfâzasına dikkât ve himmet olunarak esnâ-yı hafır ve tathîrinde gösterilen bir tâkım müşkülâtın def‘-i mazarratına muvaffak olunmasını dahî ol-kadar arzû itmişlerdi

Bunun esnâ-yı hafır ve tathîrinde gösterilen müşkülât esâsen üç mâdde olup birincisi Bahr-i Ahmerin irtifa‘ı Akdenizin irtifa‘ından ziyâde olmağla cedvelin güşâdı halinde Bahr-i Ahmer sularının Akdenize hücûmıyla bundan dürlü dürlü

fenalıklar hudûsı ikincisi kanalın hafr (s.96/stn.1) ve güşâdı pek çok paralar sarfına muhtâc olduğundan kanal tekmîl olubda gemiler geçmeğe başladığı zamân sefâ'inden istifa' kılınacak hakk-ı mürûr egerçi gemîcilerin memnûniyyetini müceb olacak bir derecede olursa kumpânyanın intizâr itdiği temettü hâsıl olamıyarak zarâr ideceği ve egerçi re'sülmâlin fâ'izi ve kumpânyanın muhtâc olduğu mesârif-i dâ'ime-i seneviyyesi üzerine 'indel hisâb istihrâc olunacak bir nisbet mücebince hakk-ı mürûr istiftâsına kalkışılır ise bu yüzden kumpânyanın ideceği temettü'a mukâbil gemîcilerin ve ba-husûs eşyâ ve emti'a nakl iden tüccârın zarâr ideceği ve şu iki müşkülâtın te'siri olmayacağı 'arz olunur ise bile kanalın güzergâhı kumluk bir yer olmağla berâber şiddetlice rüzgârlarda oralara yağmur gibi kum yağmakda bulunmasıyla kanalın az bir vakt içinde kumla dolacağı husûslarından ibâret idi.

Vâkı'an şu üç müşkülâtdan birincisi ya'nî bahreynin irtifa'ı yek-diğerinden eksik ve ziyâde olub ta suların tehâcümü keyfiyyeti bir gune te'sîrat göstermiyerek kanal bilâ müzâhim matlûba muvafık sûretle hafr ve güşâd olındı lakin diğer iki mâddenin birisi bundan mukaddem meydana gelib çıktığı gibi gazetelerin rivâyetine göre diğeri dahî bu def'a zuhûr itmeğe başlamıştır.

Şöyleki kanalın iktizâ-yı güşâdında kumpânyaya tarafından vaz' idilüb London Times gazetesinden naklen bizim dahî 18 nümerolü gazetemizde münderic bulunân karar-nâme mefâdından müstebân olduğu vechle kanaldan mürûr idecek gemîler kaç tonalık ise beher tona için onar ve derûnında kaç nefer yolcu var ise beher nefer için kezâlik onar frank hakk-ı mürûr virdikden sonra beher tona için başkaca ikişer frank dahî sefinekeş vapûrlar ücreti olarak 'itâ ve Said ve Süveys ve İsmailiye limânlarında teymûr atarak oturduğu zamân dahî yiğirmi sâ'atden sonra yevmiyye beher tona için beş santim limân-ı resmi 'ifâ itmek lâzım gelüb bu hesâba göre bin tonalık bir gemînin derûnında yüz elli nefer yolcusı bulunduğu halde kanaldan geçmesi altmış bu kadar bin gurûş resmi 'itâsına mütevakkıf olduğundan meblağ-ı mezbûr gemîciler için ağır gelmezse bile kumpânyanın şu mikdâr resm-i mürûriyye ahz ü istifâsıyla mesârif-i dâ'imesini bâdet tesviyye hissedârân için ticâret dahî bırakabilmesi yevmiyye la'akâl on onbeş kıt'a gemî geçebilmeğe me'nût idü hâl-bu-ki kanal açıldıktan ve gemîler geçmeğe başladıktan bir müdded sonra lede'l-hisâb yevmi bir buçuk veyâhûd iki kıt'a gemî geçmekte olduğu ta'yîn ve teybîn itdüğü gibi kumpânyanın ne kadar zarâr itmekte bulunduğu anlaşılırdı.

Bundan da kât-ı nazar bu kere mütâla'a itmekte olduğumuz gazetelerin rivâyetlerine göre gerek miyâhın temevvücüyle öteye berüye seyelân ve cereyân iden

ve gerek rüzgârların şiddet-i hübübiyye çölden kalub gelen kumlar kanalı hayliden hayli doldurmuş ve gün be gün dahî (stn.2) doldurmakta bulunmuş olmakdan-nâşî kanalın bir kere dahâ tathîr ve tamîkiyle ba'de zîn bu tehlikeden bu tehlikeden dahî muhâfâzası yeniden iki yüz bu kadar milyon frank sarfına muhtâc olduğu lede't - tahmîn kanalın bâş me'mûrî Mösyo Lepis meblağ-ı mezbûrın istikrâz ve tedâriki zımında Avrupa sermâyedâranına mürâca'at itmiş ise de zikr olunân kanala kimsenin emniyeti kalmadığı cihetle muvaffak olamamış imiş.

İmdi şu hâle göre kanalın gün be gün dolarak bir gün elbetde işe yaramacak bir hâle geleceği ve böyle olmaz ise bile kumpânya temettü ve ticâret değıl mesârif-i seneviyyesini tesviyye idecek kadar dahî vârifdata dest-rest olamiyarak şu cesîm kumpânyanın pek büyük zarar ve ziyâna uğrayacağı bedihidir biz ya'nî Irak halkı bu cetvelden cümleden ziyâde müstefit olmak ümidinde bulunduğumuz cihetle şu keyfiyyete herkesden ziyâde te'essüf iderek bu yoldan kat ideceğimiz ümidi keşf ve güşâdına başlanmış ve bir dereceye kadar muvaffak dahî olunmuş olân Fırat yoluna hafr ve tahsisle bu bâbdaki ümidimizi taz'if itmek lâzım gelir.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Gazetemizin mevâdd-ı husûsiyye kısmına derc olunacak husûsatın kesretinden-nâşî sahifelerimizi yalnız bununla doldurarak vukû'at-ı hâriciyyeden ma'lûmât virememekte olduğumuz müdded içinde ahvâl-i hâriciyye ol-kadar rengini değıştiremeyüb 'alem yine bildiğimiz hâlinde bâkî gibi ise de ma'mâfih ahvâl-i mezkûrenin nevâma tahvîl ve tebeddülü dahî görülmektedir şöyleki Fransa ahâlisinin ve ba-husûs Paris halkının ikide birde görülüb işitilmekte bulunân harekât-ı serbestâneleri cümlesinden olmak üzere bundan mukaddem dahî serbesti taraftarınının galeyân-ı efkârı esnâsında imparâtor familyası â'zâsından Prens Piyer Bonapartın yine serbesti taraftarından Viktor Nevar nâm Şâhsı katl ve i'dâm itmesinden dolayı halkın galeyân-ı efkârı bir kat dahâ kızışarak ve şiddetlenerek erbâb-ı dikkat Fransada yine bir büyük karışıklık vukû'u tasavvurına düşmüşler idiyse de mu'ahharen Prens müşârün-ileyhin maktûl mûmâ -ileyh veresesıyla muhâkemesi lede'l-icrâ fi'l-i katlin mîn gayr-i ta'ammüd ve beklide bi'z-zarûr vukû'bulduğu isbâd idilmekle Prensın yalnız verese-i maktûle yigirmi otuz bin frank cezâ-i nakdi 'itâsıyla mücazât idilmesine hükm olunmuş ve egerçi serbesti taraftarını gerek kable'l-muhâkeme ve gerek esnâ-yı muhâkemedede yine ba'zı gösterişlere kalkışmak istemişlerse de polis ma'rîfetiyle her kes yerli yerine i'âde olunarak

Fransanın asâyîş-i ‘umûmisi bir derece kadar yerini bulmuştur işte Avrupanın en büyük mesa‘ilinden birisi ve belki birincisi bulunân şu mâdde artık hall ü tesviyye olunub bitmiş demek olduğu gibi Avrupa düvel-i mu‘azzâması dahî gerek müvâzene-i mâliyyelerinin ‘adem-i itidâllerinden ve gerek Fransanın şu karışıklığı gibi düvel-i mu‘azzamadan bir tâkımının dahî dahîlen tesadüf eyledikleri mesâ’il ve müşkülâtdan-nâşî bu yakında devletler beyninde asâyîş-i (stn.3) ‘umûmiyi ta‘yîr idecek gibi hiçbir politika olmayub cümlesi asâyîşin devâmını ve yek-diğeri beyninde caygir olân sulh ü müsâlemet ve mesafât ve muhâdâtının bir müddet daha devâm ve bekâsını rzu etmektedirler.

Lakin Avrupanın şark tarafı politikası hiçbir vaktde cihet-i garbiyye politikasına nibet kabûl itmediği cihetle Rusya devleti gazetelerin söyleyib söyleyib bitiremedikleri fesâdât ve müşkülât-ı dahîliyyesi bâkî olduğu hâlde dahî husûsat-ı hâriciyyesine yine matlubu vech ile müdâvemet itmektedir şöyleki ötedenberü mütâla‘a güzârımız olân evrâk-ı havâddisin rivâyet ve beyânlarına göre Rusyada ve ba-husûs Petersburg Moskova gibi büyük şehirlerde devlet ve millet ne demek olduğunu ve hukûk-i milliyeye ve salâhiyyet-i düveliyye ne derecelerde bulunmak lâzım geleceğini öğrenib ve anlayıb Moskof olmak için lâzım gelen hasa’îl-i cehl ve nadaniyi kaybetmekden-nâşî Rusya hükûmetinin hem cismani ve hem rûhâni hâkim olmasını ve ba-husûs imparator Aleksandır hazretlerinin imparâtor bulunmaları hasebiyle gerek cismani ve gerek rûhâni ha’iz oldukları istiklâl-i tamme hadsiz hesabsız bir tâkım ‘asil zâdegânın dahî müşterek olarak efrâd-ı ahâlînin bunlar elinde ‘adeta üserâ-yı memlûke kabilinden bulunmalarını ber-vechle zihinlerine sığdıramayan nevresidegân büyük bir fesâd cemyeti teşkîl iderek hükûmetin bir taraftan cem‘iyyet-i mezkûre â‘zâsını birer birer ahz ü giriftle şedîden tedib ve tazîb itmesine mukâbil bunlar dahî bir yandan risâleler ve i‘lânlar neşriyle halkı ikâza çalışmaktadırlar.

İşte cem‘iyyet bu sûretle gün begün büyüyerek şimdiyye kadar hükûmet marifetiyle taht-i tevkif ve ikaba alınan yedi sekiz yüz neferden başka el-an halkı ikaza çalışan kimseler on beş yigirmi bin raddesine vardığı gibi Adliye nâzırı Konet Bahles ve Dahîliye Nazır Ceneral Timayif taraflarından bunların perişan idilmemesi için olınân ikdama mukabil bunlar dahî gün be gün terfi‘ itmekte iseler de hükûmet güyâ dahîlen bir guna müşkülâtı yok itmiş gibi husûssat-ı hâriciyye ile iştigâlden yine gerü kalmayarak bu kere dahî İmparator Aleksandır hazretleri birâda’eri

Grandük Mişel cenâblarını lüzûmı kadar Kafkasya ‘askeriyle Âsyâ-yı Vustâ üzerinde fütuhât-ı cedîdeyye me’ mûr itmişdir.

Avrupa gazeteleri Rusyanın gerek şu teşvişât-ı dahîliye ve gerek teşebbüsâtı hâriciyyesi üzerine bir tâkım tafsilât virmekde iseler de bunlar ehl-i fesâdın pek ziyâde ilerleyerek devletin ‘adetâ nazar-ı havf ve hayretini celb idecek dereceye gelmiş olması ve müşârün-ileyh garandük Mişelin me’ mûriyyeti Rusya ordûlarının Âsyâ-yı Vustâda düçâr oldukları za’af ve müzâyâkadan neşet eylemesi gibi bir tâkım mübalâğâtдан i’bâret olmağla bizim için bunları birer birer tadat ve tafsile mahal yoktur lakin bundan sonra müt’la’a güzârımız olacak evrâk-ı havâddis zikr olınân mübalâğânın sıhhatini isbât idecek olurlar ise o halde muhakematıyla berâber şerh ve izâhtan dahî girü duramayız.

Sayı: 49

Tarih: 30 Muharremü’l-Harâm 1287/ 19 Mâyıs 1286

s.97/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bağdad Vilâyet-i evkâf müdürü ‘İzzetlü Derviş Efendiye rütbe-i saniyye mütemayizliği teveccüh buyurulmuşdır.

İran Şâhı şehâmetlü Nasıreddin Şâh hazretleri e’imme-i kirâm-ı me’âli-i ittisâm hazerâtının merakid-i mukaddesesini ziyâret ârzûsıyla bu taraflara seyâhâti tasmîm buyurub hâl-bu-ki hükümdarların mütecâvir olân bir memleketi seyâhat itmesi o memleket hükümdarından istihsâl-i hoşnudiyye me’nût olması kâ’ide-i düveliyye ‘icâbından bulunmasına mebnî bu bâbda Der-Sa’âdete vukû’ bulan mürâca‘at üzerine Şâh müşârün-ileyh hazretlerinin işbu ârzû-yı mülûkânelerine ma‘al memnûniyye muvafâkât-ı celîle-i hazreti Şehinşâhi sezâvâr buyurulmakğa berâber zât-i hazreti pâdişâhi ile Şâh-ı müşârün-ileyh hazretleri meyânında caygir olân mesafât ve muhâleset ‘icâbınca memâlik-i mahrûse-i padişâhide buldukları müddet haklarında her dürlü tazîmat ve ihtiramatda kusur olmaması husûsına dahî irâde-i seniyye-i şerefsüdûr ve sünûh buyurmuş ve sûret-i keyfiyyet makam-ı celîl-i sedâret-i ‘uzmadan makâm-ı sâmi-i vilâyete tebliğ kılınmış olmağla levâzımât-ı sâ’ireye vakt ve sırasıyla teşebbüs olunmak üzere burada buldukları müddet-i ‘ikâmet ve tenezzühleri için geçende memleket bağçesi ittihâz olunmuş olân bağçe-i di’l-küşâde cesîm ve kârgir bir binâ inşâsına teşebbüs olunmak üzere bulunulduğu işidielmişdir.

Hüccac ve yük ve yolcu istishâbiyle Süveyşden İstanbula gitmiş olân Babil vapûrının ba‘zı ta‘mîrat ve tenzîfatı icrâ olunduktan sonra yine Süveyş tarihiyle Bağdada ‘avdet ideceğini bundan mukaddem yazmış idük zikr olunân vapûrın muhtac olduğu termimat-ı cüz‘iyye ve tenzifât-ı lâzimesi icrâ olunub bitdi cihetle gerek Bağdad ve gerek sâ‘ir iskelelere îsâl itmek üzere bir hayli yük ve eşyâ alarak geçen Salı günü Haliç-i Der-Sa‘âdetden hareket eylediği telgrâfla haber alınmış ve vapûr-i mezkûrın sür‘at-i seyr û hareketine göre işbû hafta müdedet içinde ferâh ferâh Port Sâ‘ide muvâsâlatla belki de Süveyş cedvelini geçmek üzere olduğu der-kâr bulunmuştur.

Geçişde teşkîl olunmuş olân ‘Umman-ı Osmâni idâresi (stn.2) için işbu Babil vapûrı gibi Avrupada mübâya‘ası tasmin olunân Elizabet nâm sefine-i cesîme Basrda mu‘âyyene olunarak matlûba tevafûk iderse alınmak üzere bundan mukâddem Londradan hareket itseydi bu kere telgrâfla alınan haberlere göre zikr olunân vapûr geçen gün Süveyş kanalını mürûr ile Bahr-i Ahmere dahil olmuş ve bu takdîrce şu bir iki hafta içinde bunun dahî Basra limânına vâsıl olacağı bedîhi bulunmuştur.

Babil vapûrı İngiltereden buraya gelirken mukaddemâ canîb-i vilâyetden oraya sipâriş olunmuş olân ba‘zı edevât ve makineler ile eczâ olarak nakil olunacak çend kıt‘a nehir ve vapûrlarından bir hayli eşyâ-yı müsteshîben geldiği misillü işbu Elizabet dahî eşyâ-yı mezkûreden bir hayli şeyhi hâmilimiş.

Bağdaddan Kazimiyyeye temdîd olunması mukarrer olân tramvay tarîki hisselerinden bu hafta dahî 106 ‘adeti satılarak evvelkilerle berâber yekûn 1278 ‘adede balîğ olmuştur.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Sıcak memleketlerde havanın muhafaza-i letâfet ve ciyâdeti hakkında Fırat gazetesinin derc eylediği bir bendin mütâla‘ası buraca dahî fâ‘ideden hali olmayacağı cihetle ber-vech-i âtî ‘aynen nakl ve dercine lüzûm gördük afiyet için elzem olân havadır diyebiliriz ki havânın temizliği ta‘am ve suların temizliğinden ziyâde dikkata şâyân ve buna herkesin vakıf olduğu bir emr-i ayândır.

‘Ale’s-seviyye çukûr yerler durak sulara mücâvir bulunân mahallerin ve sokakları dar olân beldelerin ve rutûbetli zeminlerin havâsı bozuk olmak cihetiyle bu

misillü mahaller insânı dürlü dürlü hastalıklara düçâr ider köşelere dökülmüş ve güneş altında kalarak çürümeye istidât peydâ itmiş süprüntüden çıkan kokulardan tekevvün iden gaz havâların bozulmasına ve dürlü dürlü hastalıkların zuhûrına bir büyük vesîledir.

Ayak yollarının derin olmayub açıkda ve gayr-i mestûr bulunmasından tehaddüs iden ta‘affünât bir tâkım gazlara karışarak pek muhâtâralı ve mütlif hastalıklar vukû‘una ve ba‘zen vefeyâta sebep olduğu bi’t-tecrûbe sabitdir.

Bi’l-hassa havâlîsi küçük sokakları dar olân ve sakinleri temiz olmayan yerlerde fenâ hastalıklar vukû‘bulur (stn.3) yüksek ve açık ve geniş mahallerde sakin olân ahâlînin sağlam ve tenleri kırmızı olması için de buldukları havânın letâfetiyle berâber fenâ kokulu şeyler bulunmamasından neş’et ider.

Bu bâbda bilâd-ı Harrede soğuk olân yerkerden ziyâde dikkât sarf olunmalıdır çünkü sıcak mahallerde nebâtat vesâ’ire çabuk çürüyüb onlardan hâsıl olân şeyler envâ-ı gazlara münkalib olarak temiz havâyı ifsâd idüb ‘umûmi emrâz ilerü getirebilir bu guna şeylere dikkat itmekden hâsıl olân nef‘ târîfe muhtâc olmayüb hûlâsa insânın kanını pak ve sağlam bir hale tebdil etmeğe sebep-i müstetel olur ve yedikleri ta‘amı hazm itdirüb kanın çürüklüğünden göğüs ve karın ağrısı ve sâ’ir vücûda ‘arız olân hastalıklardan muhâfâza eder.

Hatta büyük hastalığa düçâr oldukda ondan kurtulabilecek derecede dayanûb mukâvemet itmek kanın ve mahâllin ve havanın istidâdına nisbetledir havâyı tekayyüdât-ı lâzime icrâ olunmadığı takdîrde ekseriya illetin artmasına âlet olub çok kimesnelerin telef olduğu vardır.

İmdi bu şeylere dikkât-i mahsûsa eylediğimiz ve vatandaşlarımızı bu tarîka sevk itdiğimiz halde emrâz kesb-i killet ideceğinden hekimlere i‘tâ olunacak mesârifat-ı zâ’idenin bi’t-tabi‘ azalmasını icâb itdirir.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Âsyâ-yı Vustâ

Bu kere mütâla‘a gûzarımız olân Dürbîn nâm Hindistan gazetesinin Asyâ-yı Vustâ hakkında derc eylemiş olduğu ba‘zı maddeler yalnız bizce değil o tarafları ahvâl-i müşevveşe ve mü’ellimesinden haberdar olânların cümlesince ehemmiyyet götürür şeyler olmaktan-nâşî mevâdd-ı mezkûrenin hûlâsâ-i hükmü ber-vech-i âtî gazetemize dahî nakl ve derc olunur

Afganistan Şâhı Şir Ali Hânın geçenlerde Hindistan kıt'asına giderek Hint vâlisiyle mülâkât eylemiş olduğu ma'lûmdır Şâh-ı müşârün-ileyhin Afganistana 'avdetiyle vâlî-i mûmâ-ileyh tarafından kendüsine olınân tavsiyye mûcebince vaz' itmek istediği kevânin-i cedîde Afganistanın terakkiyatını mûceb bir şey olduğu (s.98/stn.1) halde halkın buna kabûl nazar-i hoşnudi ile bakmaması uzakta olânların ba'zı mertebe ta'accübce istigrâbını mûceb olmuşdı hâl-bu-ki bu def'a Afganistanda zuhûra gelen ba'zı haller kânûn-ı cedîdin ne esâs üzerine mebnî olduğunu gösterebileceği cihetle ahvâl-i mezkûreden ba'zılarını derc û beyân idersek Afganlıların bu kânûndan hoşnûd olmamalarından dolayı hâsıl olân ta'accüb ve istigrâbı def' idebiliriz.

Şöyleki Doktor Finder nâmında bir zât bundan mukâddem Kandehar ahâlîsinden birisine mezheb-i İseviyeyi ta'lîm ve telkîn iderek Kandehari-i merkûm ol-bâbda lüzûmı mertebe rûsuh ve iktidâr hâsıl eyledikten sonra geçenlerde Afganistanın merkez-i hükûmeti olân Kabil şehrine gelüb halk arasında va'az ve nasihâta başlamaktan-nâşî ahâlîden bir cema'at Şir Ali Hânın mahdûmlarından serdâr İbrahim Hâna 'arz-ı şikâyetle Kandehari-i merkûmın esâs-ı İslâmiyyeti tahrîbe çalıştığını beyân itmişler ve bunun üzerine bir gece yarısı Kabil hükûmeti merkûmı âhz û girift iderek taht-i istintâk ve isticvaba almış ise de merkûm nasılsa Şir Ali Hânın huzûrına çıkarıldıkda huzzar merkûmın ya katl ve i'dâmı veyâhûd nefyi ve tazibi gibi bir cezânın hükm olunacağına muntazır iken bi'l-'akis Şâhın fevk-al-'âde ihtirâm ve iltifatına mazhar olmuş ve bunun üzerine merkûm evvelkiden bir kat ziyûde halkı tebdil-i mezhebe teşvik ve tergib itmeğe başlayarak hatta kendüsini bu bâbda Hint hükûmeti evliyâ-yı 'umûrından Mister Lin nâm Zâta yazdığı bir mektûb üzerine mûmâ-ileyh Mister Lin farisiyyül ibâre olarak Şir Ali Hâna bir mektûb yazûb kendisinin ne derece 'adil munsif ve musavat-ı 'umûmiyyenin ... Hak şinas bir zât olduğundan bahs ile medh û senâsında pek ziyâde mübâla'a eylemiştir.

İşte gerek şu ve gerek bu kabilden sâ'ir bir takım ahval üzerine Afganlıların Şir Ali Hândan hoşnutsuzluğu günden güne artmakda ve hele bu yakınlarda Kabil şehri 'adeta isyân ve ihtilal rengine girmektedir.

Şu beyân olınân mevâd Afganistanın ahvâl-i dahîliyyesi olup husûsât-ı hâriciyyesine gelince Kabil taraflarından gelen kasıtların beyân ve ifâdelerine göre Şir Ali Hânın taht-ı hükûmetine göz dikmiş olân hısım ve hasımlarından Serdar Abdurrahman Hân Buharada bulunduğu hâlde İran devleti tarafından aldığı i'âne-i nakdiyye ve Buhara hâkimi tarafından gördüğü müzâheret-i fi'liyyeye istinâden

külliyetli Türk ‘askerle Belh hükûmetinin zîr- i idâresinde bulunân Abcu ve Akça ve Şibirgan ve Şibirabad nâm mahallere müstevli olarak kılâa ve Buka-i kâmilin bir zabt ve teshirine almış olduğu gibi ordusuna mu‘ahhâen iki bin Türk ‘askeri dahâ ilâve iderek Tahta Pul nâm mevki‘a çekilmiş olân Belh hâkiminin dahî üzerine varmak ‘azminde bulunduğu Şir Ali Hâna ‘arz olunmasıyle Hân-ı müşârün-ileyh dahî Kabil şehrinde mevcûd ‘asâkiri Belh taraflarına ve mûmâ-ileyh Serdar Abdurrahman Hân üzerine sevk (stn.2) itmiş ve ‘askerin kûmândasını mahdûmi Serdar Mehmet Yakup Hâna vermiştir.

Lakin Şâh müşârün-ileyh keyfiyyet ve derecâtı meçhûl olân bir mâddeden dolayı Serdar mûmâ-ileyhe dilgir ve hüsn-i teveccühü yalnız küçük oğlu Serdar Abdullah Hâna mahsûs ve münhasır olub hattı Mehmet Yakub Hânın zikr-i cemilinde bulunânlara buğz ü adâvet ve Serdar Abdullah Hânın medh ü senâsında olânlara hidemat ve rütbe-i celîle ihsâniyle inâyet ve atifet eylemekte bulunduğuna mebnî mûmâ-ileyh Serdar Mehmet Hân dahî pederine ve belki de hânedan hükûmetine nazar-ı muhâbbet ve sadakatla bakmamaktadır.

Ba‘zı muhbirlerin ihbâr ve ifâdelerinden müstebân olduğına göre yine Şir Ali Hânın husemasından olub biraz vakitden berü memâlik-i İraniyyede bulunân Serdar Mehmet Azam Hân geçenlerde hülûl-i ecel mevûdiyle vefât eylemiştir.

Amerikanın kıt‘a-i şimâliyyesinde vaki‘ Meksika ülkesi evelerli Cumhûriyyet vechle idâre olunur iken mu‘ahharen Fransa devleti tarafından oraya ‘asker irsaliyle hükûmet-i Cumhûriyyenin İmparâtorluk usûlüne tebdil ve Avusturya hânedân-ı imparâtorisinden Maksimiyen nâm zâtın İmparâtor nasb ve ta‘yîn olunması üzerine aradan çok vakt geçmeksizin Jevariz nâm re‘isin riyâset ve kûmândası altında olarak ahâlî-i memleket bi‘l-ihtilâl bi‘çâre Maksimiyeni ne vechle kurşuna dizmiş oldukları evrâk-ı havâddis mütâla‘asıyle tevağğûl edenlerin ma‘lûmıdır.

Maksimiyen bütün Avrupanın teessüf ve te‘sîrini müceb olan bir sûret-i faci‘a ile kurşuna dizildikten sonra merkûm Jevaris Meksikada yine Cumhûriyyeti i‘âde iderek ittifâk-ı ‘umûmi ile kendisini re‘is intihab ve ta‘yîn olunmuş ise de Amerikanın memâlik-i mütemeddinesinde medeniyyet bizim Avrupa medeniyyeti derecesinde ve binâberîn halkın serbestliğı dahî bir dâ‘ire-i mahdûde içinde olmayûb bunlar müsavat-ı tamme ve belki de hükûmete tefevvuk ve gâlebe dâ‘iyyesinde bulduklarından ve hâl-bu-ki bu misillü halk için usûl-i hükûmetin ma‘lûm olân

nev'ilerinden hiç birisi ârzûlarına tevafuk itmeyerek hükûmet ne yapmış olsa bunları menun idemeyeceğinden Jevarizin riyâsetine ta'yîni üzerine bir sene geçmeksizin halk bunun dahî 'aleyhinde kıyâm etmiş ve memleketin ötesinde berisinde ba'zı mertebe bağı ve serkeşi alâmetleri göstermeğe başlamışlar idi.

Bu kere mütâla'a güzârımız olân Avrupa gazeteleri mefadından müstebân olduğuna göre Meksikanın işbu ihtilal-i ahiri günden güne şiddetlenerek Jevarizin hükûmet ve riyâsetini dahî tehlikeye düşürdüğünden pek yakın bir vaktde Meksika yine bir büyük tebeddüle tesadüf edeceği tahmin olunuyor.

Lâkin Avrupa gazeteleri bu tebeddülâtı Maksimilyen vukû'atına asla nisbet idemiyerek Maksimilyen damen-i iffet ve istikâmetini Fransa İmparatoru Napolyon hazretlerinin Amerika kıt'asında çevirmesini tasavvur eylediği politika (stn.3) dolabının gayr-i muntazam ve iktiza-yı maslahata mugâyir bir sûretle tasni' olunmuş olân dışlerine dolaştırarak ol-vechle fedâ-yı can eyledi ve hâl-bu-ki Zevaris Maksimilyenin nazar-ı halktan düşmesi için damen-i pakine dolaştırmak istediği gadir ve zulüm lekesiyle kendi eteğini telvis ederek mahv olub gidecektir diyorlar.

Biz ise Meksikalılar kendilerince hükûm-i mer'iiyyel icrâ olân kânûn bağı ve şekâvet nazarında her ne vakt Maksimilyen gibi Jevarisi dahî ithâm iderlerse o zamân Jevariz için yalnız (Elcezau min cinsil 'amel) deriz ve keyfiyetin dahâ ziyâde muhakematına girişmeyiz.

Basiret gazetesinde mûnderic bir bend mefadından müstebân olduğuna göre Fransa İmparâtoru Napolyon hazretleri gerek şeyhuhat-ı sininden ve gerek za'if vücudundan-nâşf tâc-ı hükümeti mahdûmi ve veliâhti bulınân Preense terk ile kendisi köşe-i inzivâ ve istirahatete çekilecekmiş.

Vâkı'an bu havâddis bundan mukaddem dahî mütevâtir olmuş ve hatta ba'zı kere Fransız milleti İmparâtor müşârün-ileyh hazretlerinin güyâ zâtından memnûn olmadıkları cihetle veliâhdin sandali-i hükûmetine iclâsı halkı bu sûretle memnûn ve iskât etmek ve ba'zı kere dahî İmparâtor müşârün-ileyh hazretleri kendi hayatlarında oğlunu makam-ı hükûmete yerleştirerek vefâtından sonra oğlunun verâseti kabul olunmamak gibi bir meselenin(?)men-i hudûsına muvaffak olmak tasavvuruna mübteni olduğu dahî söylenmiş ise de Fransız milletinin mişvar ve etvarını ve hükûmet-i metbu'aları hakkında olân niyyat ve efkârını bilenler dahâ o zamânlar bu tevatüre kulak vermemiş olduklarından gibi bunu tekerrür ve tecdidine dahî hiçbir ehemmiyyet vermezler.

Çünkü devlet taraftarını nazarında vâkı‘a İmparatorun mahdûmi veliâht tanınmış ise de efrat yalnız İmparator hazretleriyle veliâhdleri değil belki Fransada İmparâtorluk ‘usûlini tervici maksadiyle ağız açmak isteyenlere dahî nazar-ı buğz ve husûmetle bakmakta olduğundan İmparâtor müşârün-ileyh hazretlerinin imparâtorluğu nasıl ki şimdi her gün bir dürlü müşkülâta tesâdif etmekte ise veliâhdinin imparâtor sıfatıyla hükûmete geçebilmesi dahî bundan bin kat ziyâde müşkülâta uğrayacağı ta‘rîf ve ispatdan müsta‘nidir.

İmdi böyle bir hükûmet içinde imparâtorluk iden Napolyon gibi bir zâtın Fransanın kıl üstünde bulunduğu böyle bir zamanda değil belki asâyîş ve sükûneti derece-i nihâyede olân zamanlarda bile efkâr-ı halkı pek ziyâde galeyâna düsürmeye müsa‘it olân şu mâddeyi fi‘le çıkarmağa teşebbüs edemiyeceği ve faraza bu bâbda muvaffakiyetini cezmlle teşebbüs etmeye kalkışacak olsa o halde şimdiye kadar henüz lüzûm görmemiş olduğu bir ihtiyata muhtac olarak evvel emîrde keyfiyyetin bu cihetle iştigâl ideceği der-kârdır.

Sayı: 50

Tarih: 7 Rebî‘ü'l-Evvel 1287/ 26 Mâyıs 1286

s.99/stn.1

İhtâr-ı Mahsûs

Gazetemizin bir seneliğine müşteri olânların müddetleri işbu nümeromızda tekmiîl olacağı cihetle abonelerini tecdît itmemiş olânların gazeteleri bu nümerodan sonra kat‘ idileceği ma‘â’l-‘itizâr ihtâr olunır.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Altıncı ordû-yı hümâyûn re‘îs-i erkânı ferîk Sa‘âdetlü Hamdi Pâşâ hazretlerinin dördüncü ordû-yı hümâyûn erkânlığına ta‘yîniyle altıncı ordû re‘îs-i erkânlığı Ferik Sa‘âdetlü Rauf Pâşâ hazretlerine tevcîh buyurulduğu işidilmiştir.

Havâlî-i Irakiyye arâzisinden ba‘zı bağ ve bağçe ve hurmalık gibi cüz‘i bir mikdâr arâziden başka hubûbât zer‘ine mahsûs olân ‘umûm arâzi zür râ‘ ve ahâlînin mülki olmayûb hemen kâffe-i mukâta‘a sûretiyle tarâf-ı hükûmetden taliblerine ihâle ve ilzâm olunmakda idüğü ma‘lûmdır.

Arâzisi ahâlînin mülki olmağla hükûmetin mahsûlât-ı ‘arziyyeden yalnız bir ‘öşr almakda olduğu mahallere nisbetle havâlî-i Irakiyye arâzisinin ber-minvâl-i muharrer mukâta‘a sûretiyle müstelzimler uhdelere ihâle ve ilzâm olunarak

mahsûlatının humûs ve sülûsü veya dahâ ziyâde ve noksan bir nisbetde hisse-i miriyye ‘ahzi eğerçi zâhir halde hükûmet için fâ’ideli bir şey görülür ise de bu mutâla‘a olsa olsa ezmine-i maziyye için becâ olabilüb yohsa hükûmetin her dürlü istifâdesi yalnız halkın tezâyüs-i servet-i sa‘âdetine menût olân böyle bir zamânda mutâla‘a-i mezkûre doğru olamayacağı der-kârdır çünkü bizim memleketimizin mevki‘ ve vâz‘ı icâbına ve mülkümüzde sanat ve ticâretin pek girüde kalmasıyla bunların terakkiyatı bir hayli zamâna mütevakkıf olması nisbetine göre halkımızın medâr-ı servet ve vesîle-i sa‘âdeti yalnız zirâ‘at olüb hâl-bu-ki mezasına sahib ve malik olmayarak mahsûlatından bir çoğunu hisse-i miriyye ve bir çoğunu mültezîm hissesi deyû tefrîk itdikden sonra yalnız rub‘ veyâ humûs ve belki de dahâ az bir mikdâra dest-res olabilen çiftcinin hiç (stn.2) bir vaktde terakkiyat yolına sâlik olâmayacağı bedîhi ve çiftcinin tarik-i terâkkiye sevki ise evvel emîrde kendüsünün mülk sahibi idilmesine mütevakkıf olduğu delil ve bürhândan müstağnîdir.

İşte şu mutâla‘a-i sahiha ve müstekîme üzerine devlet ahâlînin sa‘âdetü için bir büyük fedakârlık ihtiyârıyla ârâzi-i Irakiyeyi sâ’ir mahaller ârâzisi gibi tâpû altına sokmak için bi’l-müzâyede veyâ tâpû ahâlî-i zürra‘ fûrûhât itmeğe başlamış ise de bunlardan bir tâkımının mahsûlatından yigirmi veya yigirmibeş veya otuzda birini almak üzere akârına mutasarrıf olduklarını ba‘zıları iddi‘â itmekte ve şu müdde‘iler içinde ba‘zıları zâten tanınmış ve bilinmiş veyâhûd bir sened-i sahih ile müdde‘alarını isbât itmekte bulunmuş iselerde ba‘zıları bunu igrâz-i şahsiyye ve tezvîr ile telvîs eylemekte olduğundan bu bâbda olân iddi‘âların ardı arâsi kesilmez bir râddeye gelmiş idü.

Bu bâbda istihsâl eylediğimiz ma‘lûmata göre işbu akâr mâddesi vaktiyle memleketin tevsi‘ dâ’iresi hizmetinde bulunmuş olân fatihân devletinin zîr-i tasarrûfına idhâl eyledikleri ârâzi üzerine bir hak peydâ iderek işbu hakka istinâden arâzi-i mezkûreye tasarruf idilmek istenildikde ahâlî-i kadîmesinin zirâ‘at ve istifâdelerine hâlel gelmemekle berâber fatihanın dahî ber-minvâl-i muharrer hakk-ı fethlerinden mahrûm kalmamaları mutâla‘asıyla arâzi-i mezkûre mahsûlât-ı seneviyyesinden bir mikdârının bunlar tarafından istifâsına müsa‘ade buyurulması ve bunu üzerine arâdan bir hayli zamânlar mürûrî ile bu zamân içinde şu keyfiyyet bir çok tebeddülât ve inkilâbata uğraması üzerine mu‘âhhâren işbu akâr ilerüde muhâfazâ-i memleket uğrında hidmet idecek olân silâhşörlere medâr-ı ma‘aş olarak tevcîh ve ihsân olunmasından ilerü gelmiş olüb hâl-bu-ki millet ve devletimizin terâkkiyat-ı âhiresi semeresiyle şimdi hidemât-ı haseneye muvâfık olânların bir

kanûn ve nizâm tahtında ve hâl ve zamâna muvâfık bir sûretde taltîf olunmakta bulındıkları misillü bi'l-fi'l millet ve devlet hizmetinde olânlar dahî kâmilen mûvazzaf bulındıklarına va ba-husûs hisse-i 'akâriyyesi bir zâta ihsân buyurulmuş arâzi-i emîriyye bir kere fûrûhât olındıktan sonra çünkü bu arâzi evlâd ve ahfâda (stn.3) intikâl idecek bir mülk-i sahîh olmak üzere fûrûhât olındığından bu hâlde buna temellük iden zâtın müstakilen ve bilâ iştirâk temellük itmesi lâzım geleceği cihetle artık mahsûlât-ı seneviyyesine aher birisini teşrîk itmesi münâsibet alamayacağına mebnî bidâyet-i hâlde ya'ni arâzi müzâyedeye konulub tâ satılmağa yeni başladığı zamânda biz kendimizce ba'zı efkâr-ı mahsûsaya sabmış ve devlet erbâb-i zirâ'atı mülk sahîbi itmek için bunca fedâkârlıklar ihtiyâr eylediği şöyle bir zamânda işbu akâr keyfiyetini dahî bir hüsn-i sûrete rabdideceğini ümit eylemiş idik ozamandan berü tasarrûf-i â'kâr hakkında hükûmete takdîm olınân arzûhâllerin ve bu cihetle rüyet olınân da'vâların meydaâna koyduğu neticeye göre â'kâr hakkında şu yukarda beyân eylediğimiz efkâr-i mahsûsa pek de doğru çıkmayûb ba'zı zevâtın mutasarrıf oldukları â'kârın cihet-i tevcihi yolında görülmüş ise de bir çok kimseler tasarruf iddî'âsında bulındıkları 'akâra pek zaif senetlerle mutasarrıf oldukları gibi bir tâkımı dahî bir â'kâra hiçbir gune senetle tasarrufi olmadığı hâlde şuhût muhût ikâmesiyle â'kar idinmeğe kalkışdıklarından hükûmet şu â'kar mâddesinin bir hüsn-i kalıba ifrağıyla ba'de zîn bu misillü â'kar da'vâlarının önü alınmak ve bu cihetle zürrâ' mutasarrıf oldukları arâziye ne sûretle mutasarrıf olduğın bilerek mülkü hakkında kendüsine emniyyet-i tâmmе gelmek için geçende bir komisyon teşkil olunmuş idi.

İşbu komisyon satılan arâzinin â'karına tasarrûf dâ'iyyesinde olânların davâlarına bakarak sahîhan mutasarrıf olânlar ile senetle ispâtları za'îf olânları tefrîk itmekte ise de da'vâlarını isbât için ellerinde senetleri za'îf olânlar keyfiyeti 'avk ve tehîr gibi 'âdetâ Hille tarîkine dahî sülûk itmek istediklerinden bu makûleler hakkında komisyonca virilen karâr makâm-ı vilâyetden bâ tahrîrât elvîye-i mülhâkaya i'lân olındığı misillü keyfiyyet gazetemizle dahî i'lân olunmak üzere karâr-ı mezkûr komisyon cânibinden matba'amıza dahî bildirilmiş olmakla komisyonun işbu karârını takdîr ve tahsîn ile berâber gelen varakayı ber-vech-i âtî derc-i sahife-i beyân eyleriz (s.100/ stn.1)

(Varaka)

Şimdiyye kadâr cânib-i mîriden idâre ve sene be sene talîblerine ilzâm ve ihâlâ kılınmakda bulınân arâzî ve enhâr bâ-irâde-i seniyye bi'l-müzâyede tekarrür iden bedelâtıyla bâ-tâpû zürrâ' ve ahâliye tafvîz kılınmakda olduğundan satılan arâzînin ba'zısında bir tâkım kesân hisse-i â'kariyye da'vâsında bulunûb işbu mes'elenin dahî arâzî-i merkûmenin fûrûhâtı sırada hall û kat'î lâzimedden bulunduğundan egerçi bunun için komisyonumuza me'mûriyyet virilmiş ise de bu yolda vukû' bulacak de'âvînin rü'yeti için bir zamân ta'yîn olunmayarak önü açık bırakılacak olur ise da'vâları bir senet ve kuvvete müstenît olânlar gelüb olmayanların komisyona mürâca'atla isbât-ı müdde'adan kaçınarak zamânın tekallûbatından istifâdeye intizâr idecekleri der-kâr ve bu ise şu â'kar mâddesinin ıslâhı hakkında olân maksat ve niyyâtın ihlâlini ve tâpû işinin işkâlini müceb olacağı aşikâr olmağla bu makûle satılacak arâzîde hisse-i â'kariyye da'vâ idenlerin işbu seksen altı senesi Eylül gâyesine kadar ya bizzât gelüb veyâhûd kendisi diyâr-ı ba'idede bulunduğî hâlde tarafımdan bi'l-vekâle birüsi vâsıtasıyla 'arzuhâl virdirüb da'vasını komisyona tebliğ ve tescîl itdirmesi ve bu müddetin inkızâsından sonra her kim â'kar iddi'âsında bulunur ise o makûlelerin da'vâlarına iltifât olunmayacağı husûsının gazete ile i'lânı lazımdır.

Dicle ve Fırat Nehirlerini birleştirmek üzere inşâsı irâde-i seniyye iktizâsından olân şimendiferin Bağdad ile Makdem arâsında inşâsına karâr virildiğini yazmışdık zikr olınân şimendiferin güzergâhı düzlük olmasından dolâyı mesârif-i inşâ'iyesinde hesâb idilen ehveniyetle berâber zikr olınân yolın hem nehrini birleştirerek Haleb tarikiyle hâsıl olacak âmed ü şüdden ve hemde beher sene Kerbelayı ziyârete gelen külliyyetlü zevvârın gelüb gitmelerini teshîl iderek birde bu yüzden istifâde olunmak üzere tarîk-i mezkûrın Kerbelaya kadar temdidine bu kere karâr virilüb ol-vechle icrâ-i iktizâsına teşebbüs olunmuş ve bu yolın mesârif-i için müzâyede ve fûrûhât olunmakda bulınân arâzî-i emiriyye esmânı karşılık ittihâz kılınmış idiğî resîde-i sem-i memnûniyyetimiz olmuştur.

(Zevra')

Şu bend kaleme alınır iken huzzârdan birisinin sordığı birkâç es'ile-i mühimmeye şifâhen virilen ecvibe-i müskiye tarîk-i mezkûr fevâ'idinin keyfiyyet ve

kemiyetini mahkeme-i vicdânında muhâkeme itmekde olânlar için bilinmeğe lâayık bir şey olmakla buraya derc-i lâzım gelmiştir.

(Sû'âl)) Şu nehreynin Őimendiferle yek-diğerine rabt oluŐunu ne yolda takdîr ideceğimi bilemem lakin bunun karâr-ı âhîr icâbınca Kerbelaya kadar temdîd olunuŐundan muntazır olân fâ'idenin husûlünde mütereddidim çünki zevvâr-ı İraniyye ta buraya kadar kendi hayvanlarıyla (stn.2) geldikleri hâlde artık buradan Kerbelaya kadar onseki sâ'at mesâfeyi Őimendiferle gitmeyecekleri der-kârdır eğerçi bundan mukaddem ki tasavvûr mücebince Hanekinden Kerbelaya kadar bir yol yapılmış olsa idi o halde tarîk-i mezkûr yalnız zevvârı nakl ile iştigâl eylese dahî kurtaracağı der-kârdır çünki zevvâr on oniki gün ester ve merkeb ve deve üzerinde gideceklerine bu mesâfeyi beş altı sâ'atda kât itmeği tercih idecekleri Őüphesizdir bu bâbda sizin mutâla'a-i mahsûsanız nedir.

(cevâb) Eğerçi Kerbela kasabası zevvârı hem kendülerinin ve hem de hem nevinin rahâtını düşünenlerin hoşnûd olacakları vechle müsâfir itmeğe mütehâmmil olsa o hâlde belki biz dahî sizin itikâdınızda bulunabilirdik lakin Kerbela kasabasının vüs'atı zâten kendü ahâlî-i mevcûdesinin rahatla iskânına mütehâmmil olmadığı cihetle zevvârın orada ne zahmetlere ne meŐâkkatlara düçâr olduğı ma'lûminızdır meselâ hâne ve misâfirhâne sahibleri bir odanın giceliğini bir tümene virdikleri hâlde zevvâr iki tümene virecek olurda odalar dolmuş olduğı cihetle yer bulamayarak çoluk çocuğuyla berâber sokaklarda sürünmeğe mecbûr olûr ve gerek hayvânâtı ve gerek kendüleri için muhtâc olduğı erzak ve zehâyiri iki üç kat fi'ât-ı fahiş ile alır âmma Bağdaddan Kerbelaya kadar bir Şimendifer yapılbda sabahleyin buradan binerek akşam olmaksızın yine Bağdada 'avdet olunmak tarîki açılır ise o halde gelen zevvâr yalnız Bağdada kadar gelûr ve burada geniş geniş ve ucûz ucûz yerleŐib ve geçinib ister ise her gün sabahleyin Şimendifer ile Kerbelaya giderek ziyâretle yine akşam üzeri buraya 'avdet ider.

(sû'âl) Vâkı'an güzel buyurdunuz lakin siz 'Acemleri henüz tanımadınız mı bunlar olkadar rahatlarını arâr âdamlar mıdır.

(cevâb) Bu kelâmınız yukardaki sözünüzü nakz ideyor eğerçi 'Acemler bu derece rahâtlarını arâmaz ise yolu Hanekinden dahî yapsalar yine fa'ide virmez hâl-bu-ki Kerbela Şimendiferi yapılb bitdikden sonra zevvârın rahatından kât-ı nazâr bunların masrafca görecekleri ehveniyettir ki kendilerini yukarad didiğimiz vechle hareket itmeğe mecbûr idecektir.

(sû'âl) A canım şimendifer Kerbelaya kadar temdîd olunarak birkaç yüzbin lirâ mesârife düçâr olmakdan ise Kerbelada birkâç misâfir hâne inşâsıyla dahî işi bitirmek mümkün değil mi.

(cevâb) Egerçi hükûmet bu yolın yalnız zevvârın teshîl-i âmed ü şüdlere için yapıyor ise 'âmenna hakkınız var lakin siz mes'eleyi ters bellemişsiniz böyle büyük 'amelyât hiçbir vaktde yalnız işin bir noktası göze aldırılarak yapılamaz belki birkaç noktanın ictimâ'ından sonra yapılûr işbu şimendiferde nazar-ı dikkate alınan birinci nokta 'umûm Kerbela sancığını dahî iskele haline koymak ve ikinci nokta şimendiferin güzergâhını sâ'ir mahaller şimendiferleri güzergâhı gibi i'mâr itmek üçüncü nokta iktizâsı halinde bu şimendiferi çölün muhâfâzâ-i mülkiyyesi (stn.3) işinde dahî kullanmak dördüncü nokta Kerbela kasabasıyla Bağdad arasında olân rabîta-i ticâret sâ'ir sancâklar revâbitinden dahâ ziyâde mühim olmakdan nâşî bu sûretle anı dahî tevsî' itmek beşincisi her sene İrandan gelmekte bulunân otuz kırk bin zevvârın teshîl-i mürûr ve 'ubûrlarıyla tevsî'-i da'ire-i istirahatlarına hizmet itmek altıncısı şu beş noktanın içtimâ'ıyla terakkiyât-ı maddiyye ve maneviyyeye hizmet yolunda bulunmak imdi siz muhâkemât-ı mahsûsanızı şu esâs üzerine icrâ iderseniz yolun bir an evvel yapılûb bitmesine bizden ziyâde intizâr idersiniz.

Der-Sa'âdetden hareket eylediğini geçen nüshamızda beyân eylediğimiz Babil vapûrî İstanbuldan hareketnin yedinci geçen Salı günü Süveyş kanâlini geçtiği Süveyşde bulunân 'Ummân-ı Osmâni idâresi vekîli tarafından bâ telgrâf bildirilmiş ve bu hesâba göre vapûr-ı mezkûr şimdi Ciddeyi dahî geçerek Babülmendeb sularına girmiş olacağı der-kâr bulunmuştur.

.....

Mentifik sancâğının merkez livâsı olmak üzere meceddeden teşkiline teşebbüs olunmuş olân Nasiriyye kasabasında inşâ olınacak ebniyye-i mîriyye için mutasarrıf-ı livâ Sa'âdetlü Nasır Pâşâ ve mûmâ-ileyhin mensûb olduğu Essadun fâmiyyası fâmiyyası â'zâsıyla me'mûrin-i mahalliye ve sâ'irenin iki def'ada i'âne itmiş oldukları sekiz yüz elli kese akçenin müfredât defteri bu kere matba'amıza vürûd itmiş olmağla ber-vech-i âtî aynen derc olunur.

Mutasarrıf Sa'âdetlü Nasır Pâşâ 30000

Şatra Kazası Kâ'im-makâmı Rıfatlü Falih Bey 10000

Cübeyliye Kâ'im-makâmı Rıfatlü Mezid Bey 5000

Nâ'ib-i Livâ Alusi-zâde Faziletlü Seyyid Abdalbaki Efendi 3000

Mu'âvin Rıfatlı İnaletullah Efendi 3000
 Muhasebeci Rıfatlı Hacı Said Efendi 3000
 Tabûr Ağası Fütüvvetlü Hüseyin Ağa 1000
 'Arabi Tahrirât Kâtibi Abdullah Efendi 1500
 Sandık Emîni Naum Efendi 1000
 'Arabi Tahrirât Refiki İmran Efendi 1000
 Sukuş Şüyuh Kasabası Kâtibi Abdulkerim Efendi 400
 Şatra Kazası Kâtibi Hazur Efendi 300
 Vasıt Kazası Kâtibi Ferec Efendi 300
 Elhamra Kazası Kâtibi Hattab Efendi 200
 Hüseyin Essadun 1226 10 para
 Ve Tayan Essadun 2925
 Hamut Bey Bender Essadun 2500
 Zeyd Ennasır 3500
 Bergaşür Reşid 3000
 Nasır Essafer 1950
 Bedrül Aziz Virak 3000
 Abbas Bey Bender Es-Sadun 3000
 Abdulmuhsin Muhammed 1250
 Raşit Bey Şücca' Es-Sadun 2925
 Halid Bey Salih Es-Sadun 3000
 Yahya El-Aziz 3000
 Abdulaziz Er-Ravadan 750
 Assaf El-Mehmet 2500
 Abdulkerim El-Mehmet 1000
 Faris Bin Macid Es-Sadu 1250
 Samir Bin Fehd Es-Sadun 487
 Faris Bin Acil Es-Sadun 1250
 Abdulmuhsin Er-Ravadan 1250
 Abdullah Bin Nassar Es-Sadun 3000
 Şücca bin Bender 1256
 Muttalik Bin Faysal Es-Sadun 2968 30 para
 Sadun bin Fehd 731 10 para
 Vahs Er-Raşid 487

Abdullah Bin Zeyd 1218 30 para
 Mehnad bin Fadıl Es-Sadun 1250
 Mabâdı sonra

Sayı: 51

Tarih: 14 Rebî'ü'l-Evvel 1287/ 2 Haziran 1286

s.101/stn.1

(Mevâdd-ı Hususiyye)

Benî Lâm 'aşâyîri meşâyihinden olduğu hâlde 'uhde-i iltizâmında bulunân garbe ve yeksanı mukâta'ıların tesviyye-i bedelâtında izhâr-ı muhâlefetle başına toplâmış olduğu haşârâtla berâber etrâf ve civârda vâki 'aşâyir ve kabâile ta'arrûz itmeğe başlamış olân Mehmet Ali Hân irtikâb itdiği fezâyih yanına kalmayarak tarâf-ı hükûmetden kendüsünün te'dib ve terbiye olunacağını teferrüs ve bundan bir kat dahâ tavahhûş itmesinden nâşî geçende İran hudûdını geçerek Peştguh Loristan hâkimi Hüseyin Kulu Hânın zâr-i himâyesine girdiksen sonra Hân mûmâ-leyhin dahî inzîmâm-ı müzâheret ve mu'âvenetle aralık buldukca ve fırsat düşürdükce berü tarafa geçerek nehb û gârat gibi fezâyîhi yine irtikâb eylemekde olduğundan merkûmın men'-i ta'arrûz ve hiyâneti için geçende etrâflara bir fırka 'asker sevk olunmuş idi.

Zikr olanın firkâ-i 'askeriyye ordûgâh ittihâzıyla dâ'ire-i muhâfazaları altına almış oldukları mahalleri egerçi şâki merkûmın tecâvüz ve ta'arruzundan vikâye itmekde iseler de Memâlik-i Mahrûsa-i Osmâniyye ile Memâlik-i İraniyye arasını fâsıl olacak hudûd ekser yerlerde mu'âyyen ve mahdûd olmadığı gibi o tarafların dahî hâtt-ı hudûdı na mu'âyyen olduğundan gerek şâki-i merkûm ve gerek sâ'ir eşkıyâ-i İraniyye taht-ı muhâfâzada bulunmayan sâ'ir taraflardan geçerek icrâ-i şekâvete yine devâm itmekde olmadıkları gibi geçen gün dahî Bedreden Beksaiye gitmek için yola çıkmış olân esnâf kâfilesinin dahî esnâ-i rahta bir firkâ eşkıyâya tesâdüf iderek kırkdan mütecâviz hayvânât ve sâ'ir eşyâsı nehb û gârat olunmuş ve yine Bedre ile Seyyid Hüseyin taraflarında kâ'in İmâm Rıza ahâlîsinin dört sürü koyunları âhz u gasb idilmiş olduğu ve eşkıyyâ-i merkûme ber-minvâl-i muharrer Hüseyin Kulu Hânın taht-ı himâye ve mu'âvenetinde bulunân kesân olub bunlar nehb itdikleri eşyâ ile berâber yine hân mûmâ-ileyhin yanına gitdikleri firkâ-i 'askeriyyeden gelen jurnal mefâdından müstebân olmuştur.

.....

Bağdadda mûkim Fransa konsolos vekîlî Mösyö Rojiyenin Fransa ticâret ve zirâ'at nazırlarına (Basra körfezi ticâreti) 'unvânıyla tahrîr idildiği mektûbın tercümesidir Mösyö Ministro Basra Körfezi sevâhiliyle buralarda İngiliz imti'âsının (stn.2) en ednâsı gâyet fi'ât fahiş ve kemâl-i hâhiş ile fûrûhat olunmakda bulunduğunu ve bunun sebebi ise İngilizlere buralarda rekâbet iden bulunmadığını bundan akdem kerrat ile devlet-i metbû'âm tarafına tahrîren beyân ve Fransa devletinin nazar-ı dikkâtini buraların ticâretine celb itmişdim.

Şimdi ise Süveyş Kanalının güşâdı ve yolların kısaldığı cihetle bu hassa-i cesîmede ticâret itmek ben denizce pek kolaylaşdı zânn iderim ve buraların ticâret ve menfa'atını yalnız İngilizlere bırakmamak için be-heme-hâl bu civârlarda münâsib bir mahalli mübâya'a itmemiz her hâlde elzem bulunmuştur.

Marsilyadan Basra körfezine kadar ya müceddeden bir vapûr kumpânıyası teşkil olunması veyâhûd eski kumpânıyalarımızdan buralara kadâr bir kol tertîb olunarak Fransanın dâ'ire-i ticâretin tevsi' kılınmasının vakt-i zamânı gelmiştir.

Eğer biz bu husûsda tekâsül ider isek bilâ-hâre Avrupa devletleri buraya muntâzâm sûretde kol kol vapûrlar işleteceğinde şübhe yoktur.

Bağdat vâlîsi Mithat Pâşâ hazretleri her ne kadar Basradan Süveyşe müte'addit posta vapûrları işlemek üzere tetîb ve techîz itdirmek efkârında ise de bu teşebbüsten nasıl istifâde idebilirler zîrâ Türk gemîleri her hâlde Avrupalıların sefinelerine mukâvemet idemezler.

Hattı geçenlerde Mithâd Pâşâ hazretleri Menajeri İmperyal kumpânıyasının Basraya postâ vapûrları işletmesi 'arzûsunda bulunduğunu ben denize birkâç def'a söyledi.

Marsilyadan Basraya gelir iken Amman Limanında ve Acem iskelelerine dahî vapûrlarımız uğradığı hâlde ticâret ve fevâ'id-i milliyemiz kat inder kat tezâyüd ideceği bi iştibâhdır.

İşte tahrîren 'arz ve beyân eylediğim vech üzere buraların ticâreti öteden berü bi'l-külliyeye her nekadâr İngilizlerin yed-i inhisârında olûb bütün bütün İngilizlerin ellerinden alamaz isek te her hâlde cüz-i â'zamisini zabd ideceğimizi kaviyyen me'mûl itmiş olduğumuzdan bu sûretde sizi te'mîn idebilirim.

Zîrâ bizim mensûcatımız be-heme-hâl İngilizlerin ma'mûlatından pek âlâ olduğu gibi Süveyş Kanalı vasıtasıyla yolumuz onlardan dahâ yakın olmak cihetiyle

hem nakliyye mesârifî az ve hem de anların imti'asından evvel vâsıl olur bu sûretde buralarda Fransız imti'ası İngiliz malından dûn fi'âtla fûrûhat olunacağı misillü dahâ nefis ve alayışli olduğu hâlde buraların âdamları be-heme-hâl ol 'akt bizim meta'ımızı İngilizlerin imti'asına tercîh iderler Bombaydan her iki ayda bir kere bir İngiliz Posta vapûrî (stn.3) Kaklı Maskat limânında ve andan Bender Abbasa ve Bender Buşire uğrayarak Basraya gelür Hindistana dahî İngiltere mâlî ekseriyye yelken sefîneleriyle Ümit Burnunu dolaşarak vâsıl olur bu takdîrce tâ İngiltereden yelken sefâyini ile Hinde getirilüb aradan dahî vapûr ile Basraya göndermek nerede Marsilyadan doğrudan doğruya Basra Körfezine gelmek nerede ve bir de Basra Körfezine Avrupalıların yelken gemîleri nâdiren gelmekdedirler ve buralarda ise gâyet biçimsiz ve bât-il hareke yerli sefâyinin ma'adası nâdiren görülmektedir.

Ve sefâyin-i mezkûre sevâhilden dahî ayrılmadıklarından civârı bulunân bir mahalle pek çok vakt zarfında vâsıl olabiliyorlar böyle biçimsiz ve uygunsuz gemîler ile ara sıra Hind ve Yemân ve Hicaza zehâyir gönderilmekte ise de zi-kıymet eşyânın o gemîler ile irsâline emniyyet olunamıyor.

İngilizler buralara Hindistandan pek çok şeker göndermekte iseler de mikdârı nereye bâliğ olduğunu bilemiyorum Bahr-i Ahmerde ekser evkât muhâlif rüzgârların vezân olmasıyla Bahr-i mezkûrda işlemekte olân sefâyinin ne derece su'ubâta uğradıklarını beyân iderim.

Basradan İngiltereye kadar bin kilogram eşyâ-i sâkilenin nakli için altmış frank navl virilüb ve elli kadem mü'akkeb mahalli isti'âb iden eşyâ-i sâ'ire için yüz frank ücret-i nakliye virilmektedir.

Bağdad Vilâyetinden her sene sekiz on bin tonilato (bir tonilato bin kilogramdır ve her bir kilogram üç yüz on iki dirhemdir.) Hicaza buğday gider ve navl oderece fahişdir ki 'âdetâ vapûr ile eşyâ göndermek veyâhûd gidilmek dahâ ehven oluyor navlın fahişliği şöyle dursun esnâ-i rahta gemî su alır ve muhâlif rüzgâr eser ise üç dört mah ve dahâ ziyâde rûy-i deryâda kalınacağından zahîre küflenüb ve ba'zı kere tükendikte eğer Ciddeye vüsûllerinde zahîre tedârik itmek kolâyı bulunmâz ise hayli zarûret çekileceği bedihidir.(Konsolos mûmâ-ileyhin mektûbına dâ'ir ba'zı izâhât virelim)

(Basîret)

14 Nisan târihli Kurbedoryân gazetesinin Marsilyada tab' olunmakta olân Semafur gazetesinden alûb derc eylediği havâddise göre Marsilyada tüccâr

kumpânyasından biri (Mehâ) ile (Aden) beyninde (Vebrim) adâsıyla karşı karşıya yüz altmış beş bin hekdâr (10.000) zîrâ murabba‘ mahâle hektâr otlak olunır) vüs’âtında (s.102/stn.1) arâzî mübâya‘a eylemişdi mahâll-i mezkûra dâ’ir ma‘lûmât-ı mufassalanın tercümesi in-şâ’-Allah ilerde gazetemize derc ile bu havâddisin sıhhât ve ‘adem-i sıhhâtine dâ’ir bir muhâkeme zeyl idilecektir işte devletli Mithâd Pâşâ hazretleri Basradan Süveyşe kadar ‘Ummân-i Osmâni nâm bir kumpânya teşkiliyye posta vapûrları tertîb eyledi.

Ve ebnâ-i vatanımız bu kumpânyadan fevk-al-me’mûl istîfâde ideckdir Fi’l-vâki buraya kadar bizim posta vapûrlarımız ecnebi vapûrlarına rekâbet idemez idi lakin rekâbet olmadıkca bir maksada nâ’il olunamayacağı bedîhi olduğundan fimâ-bâ’d her mahalle işlemekte olân Avrupa posta vapûrlarına rekâbet ve anları müsabakata sa’y u gayret itmeliyiz.

Çünkü onların gittikce kesb-i terâkki idişi Osmânlıları rekâbete da’vet ideyor ve bu da’vete icâbetde kusur olunmak bir vechle Osmânlıların şân û şerefine münâsib olmayacağından ya mevcûd olân kumpânyalarımız yeniden hisseler açıb dâ’ire-i ticâretlerini tevsi‘ itmeli yâhûd diğeri bir vapûr kumpânyası teşkil eylemeli işte bu işletmenin birine ahâlîmiz eşedd-i ihtiyâc ile muhtâc olduğu der-kârdır ve Türk gemîleri Avrupa gemîlerine rekâbet idemez kelâmıyla tevakkûf itmek hamiyetsizliktir ve kaviyyen me’mûl olunır ki az bir himmete’l Bahr-i Fars ve Bahr-i ‘Ummân ve Bahr-i Ahmerin ticâreti bi’l-külliyeye Basra Körfezinde teşekkül iden (‘Ummân-ı Osmâni) kumpânyasına mahsûs olacaktır.

Zîrâ zikr olınân Bihâr-ı Selâse ile münâsebeti olân halkın kâffesi Eh’l-i İslâm ve salâbet-i diniyye ile benâm olduklarından ay ve yıldızla müzeyyen sancâk-ı Osmâniyyi keşide iden Müslümân vapûrları var iken ecnebi vapûrlarına yanaşmazlar Zîrâ Osmânlı vapûrlarında evkât-ı hamsade cehren ezân-i Muhammedi okunır ve güverte üzerine cema’atle ferâh ferâh edâ-i salât olunır ve esnâ-i rahta su levâzımât-ı sâ’irenin istihsâlinde de bir su‘ubet çekilmez ve Osmanlı tâ’ifeleri ise her kangı din ve mezhebde olursa olsun yolculara her sûretde ri‘âyet iderler ve bihâr-ı İslâmiyyenin bu vapûrlara teslîm eyledikleri emti‘a ve eşyânın bi’l-emn ve’s-selâme mahalline varûb teslim olunduğunu oraların ahâlîsi gördükce kumpânya-i mezkûre vapûrlarına olân rağbetleri artar.

Ve git gide oralarda Avrupa vapûrlarına kâr kalmaz ve havâlf-i mezkûrenin yerli gemîleri fi’l-vâki‘ biçimsiz olduklarından seyirleri bâtıdır ve şu mahzûrın bertârâf idilmesi için Basra tersâne-i ‘Amiresi me’mûrları oralarda vaz-ı dest-gâh olınân

sefâyinin tersîm ve enr-i inşâsına nezâret idüb bilmeyenlere pusûla istimalini dahî tâlîm eylemeleri münâsib olur.)

Şeker bahsine gelince şekerin sûret-i istihsâli her ne kadar eshel ve mülkümüzde dahî bu ticârete elyak pek çok mahâl var ise de ahâlîmizin tecrübesizliğinden-nâşî memâlik-i mahrûsenin kaffesinde kullanılan şeker Mısırdan başka bir yerde i'mâl olunamadığına esef olunur şekerin mürekkeb olduğu başlıcası şükker olub bunun hars ve teksîrine hıtta-i Irakiyye sâ'ir memâlik-i mahrûse-i şâhânenin cümlesinden ziyâde müsâ'id ve elverişli olmağla devletlü Mithâd Pâşâ hazretlerinin himem ve ikdâmâtı sayesinde biraz müddet zarfında Bağdadda şeker i'mâl olunub hıtta-i mezkûreden hârice çıkarılub fûrûhât olunması temenni olunacak mevâddandır.(stn.2)

Şekerin İcmalen Sûret-i İ'mâli

Şeker kamışı ve pancar gibi mevâdd-ı sükkeriyenin usâresi istihrâc olunub fahm-i hayvâni meshûkî ve ba'de-hû beyd beydâ hassâsını hâvi ve bilinmesi herkese lâzım olmayan diğere bir âdde ile tesviyye idilerek mevâdd-ı hâriciyyesi bi'l-külliyeye fasl idildikten sonra buhara vâsîtâsıyla hâvi olduğu suyun fazlası mahv idilib bakiyyesini kalıba dökmekten ibâretidir.

Bizim bu bâbdaki mütâla'atımız ileriki nüshaya derc olunacaktır.

Mentifik İ'âde Defterinin Mâba'adı

Zeydu'l-Faris	1250
Nasırıyye kasabası sakinleri	4875
El-Huyar 'aşîreti	975
Es-Salih mıntıkâsı ahâlîsi	9750
Mecra ahâlîsi	7800
Sukuş-Şuyuh ahâlîsi	15000
Şeyh Muhsin Circisi	780
Saba milletinden	2500
Beni Haykan 'aşîreti	20378 para 30
El-Cevvarin 'aşîreti	1308
Hüseyin Armuş	975
Aşamine 'aşîreti	2674

Necil ve Ubud	117
El-Halif ‘aşîreti	2437 para 20
Eş-Şerifat	2715 para 10
Es-Sabha ‘aşîreti	1238 para 30
Arab El-Muhammed	1710 para 10
El-Cerc ‘aşîreti	1270
KaraGol ‘aşîreti	1500
Şimir ‘aşîreti	757 para20
El-Hamra Kazası ahâlîsi	14830
Şeyh Yusuf El-Abbas	780
Seyyid İsa el-Basir	5000
Seyyid Hüseyin Es-Seyyid En-Nime	4875
Hay Kasabası ahâlîsi	3890 para 10
Miyah ‘aşîreti	975
Vasıt Kasabası ahâlîsi	21643
Necmüş-Şems	1950
Beni Rikab ‘aşîreti	6607 para 10
Mezkuruz-Zeydi	1950
Abude El_misbah ‘aşîreti	2925
El-İbrahim ‘aşîreti	9,65 para 30
Seyyid Mecemmet Es-Seyyid Cebbare	2398 para 20
El-Cemiat ‘aşîreti	7500
El-Bu Salih ‘aşîreti	2575
Hazur El-Legavat	2632
Vaid Linasrullah	4793
El-Ezberc ‘aşîreti	10072
Beni Mansur ‘aşîreti	4777
Medine ahâlîsi	14265
Cebeliye ahâlîsi	16334
El-Halif ‘Arabi	390
Beni Said Ve'l-Ömer	1950
Hat ahâlîsi	7750
Cebiliye Kâ'im-makâmılığından	994 30 Para
Es-Sa'd ‘aşîreti	4875

Beni Malik ‘aşîreti	5519 10 para
Harse ahâlîsi	9750
Şart ahâlîsi	9750
Deyr ahâlîsi	2925
Nehr-i Mesamih ahâlîsi	2925
Beni Said ‘aşîreti	360 30 Para
Elbu Sa’d ‘aşîreti	4875
Abude ‘aşîreti	5362
El-Matlubinat ‘aşîreti	975
Tayriye ‘aşîret	1218 30 para
Hafface ‘aşîreti	9750
Beni Zeyd ‘aşîreti	4875
Beni Rikâbdab El-Hammam	2412
EdDeriğ ‘aşîreti	7950
Muhammed El-Afravi	1500
Beni Rikâbdab El-Lahham	5362
Şatra Kâ’im-makâmlığı	11163 30 para
Abude ‘aşîreti	1467
Ed-Debbat Arabanı	1755
El-Bedur İbreti	6212

(Mevadd-ı ‘Umûmiyye)

Geçende zât-ı hazreti Pâdişâhinin Bâb-ı ‘Aliyi bi’t-teşrif devlet-i ‘Aliyye-i Osmâniyyenin bir senelik icrâ-i mühimmesini mutazammın huzûr-i şevket mufûr cenâb-ı şâhânedede kira‘at olınân layihânın hitâm-ı kira‘atinde tarâf-ı eşref-i pâdişâhiden irâd virilen nutk-ı hümâyûn üzerine Terakki gazetesi bir makâle derciyle makâle-i Hazret-i veliyy-ün-niamının her cümlesinden vatan ve memleketimizin selâmet ve sa‘âdetini mutazammın mestûr olân ahkâmı dakika ve me‘âni-i rakikayı bi hakkın meydâna koymuş olduğundan gazete-i mezkûrın sahîb-i imtiyâzı ‘izzetlü Ali Raşit Beyin ma-beyn-i humâyûn-i mülûkâneye celbiyle her bir harfi dinarlar değer kelimât-ı nüvâziş iltifatla taltîf buyurulduktan başka beş yüz Osmânlı lirası ‘atebe-i şâhâne ve uhdesine ka’im-makâmlık rütbesi ihsân ve tevcîh buyurulmuş olduğu Der-Sa‘âdet gazetelerinde reside-i(?) ibtihâc ve iftihârımız olmuştur (stn.3)

Şu inâyet-i celîle egerçi zâhîr hâlde gazete-i mezkûre mahsûs ve münhâsır olmasıyla bunun tebrîk ve tehniyyesi dahî ona âit ise de min cihetî'l-mânâ vatanımızda matbû'âtın ta nazar-ı dikkat ve rağbet hazret-i veliyy-ün-niamiyi celb idecek mertebede kesb-i ehemmiyyet itmiş olmasının bir delîl-i 'alisi olduğına ve şu ni'met-i cihân kıymetden 'umûm evrâk-ı havâddis dahî hisse mend bulunduğına mebnî bunların dahî kendü kendülerini tebrik ve tes'id itmeleri lâzime-i hâldendir.

Zikr olınân nutk-i hümâyûn ile terkînün buna daâ'ir yazdığı bend ilerde sâhife-i iftiharımızı tezyîn idecekdir.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Yunan milletinin erbâb-ı vukûf indinde ma'lûm ve meşhûr ve fakat 'umûmın nazar-ı ittilândan henüz dur ve mestûr bulınân denâ'et-i vahşetlerini vâk'a-ı zâ'ilesi bir dereceye kadar meydân-ı i'lân ve iştihâre koymuş idiyse de Avrupa erbâb-ı kaleminden ba'zıları Yunanlıların şu hallerine düzce şekâvet ve edebsizlik dimekden te'dîb iderek bunu şeca'at ve kahramanlık gibi ba'zı esnâf-ı makbûle ile tevîl ve tavsîf itmekden yine girü durmazlar idi.

İşte bu kahramanlar eser-i şeca'at ve celâdetlerini bu kere dahî meydâna koyarak kalemlerini kendilerinin vâsf-ı şeca'at ve celâdetlerine hasr ve tahsîs eyleyen erbâb-ı kaleme yeni bir medâr-ı mükâtebe ve mübâhâse meydâna getirdüler şöyle ki Yunan devletinin merkez-i idâresi olân Atina şehrinde mûkim süferâ-i ecnebiye-i İngiltere ve İtalya sefirlerinin ma'iyetlerinde bulınân me'mûrin ve ketebeden yedi sekiz nefer zevât ile İngilizli bir de avûkât beraberlerinde çend nefer madâmeleri dahî olduğu hâlde berâ-i seyr û tenrâh Atinanın bir sâ'at mesâfesinde kâ'ın bir fırkaya giderek akşam üzeri 'avdet ider iken esnâ-i rahta yigirmi otuz kadar eşkıyyâya lede't-tesâdüf eşkıyyâ-i merkûma bunları dağa çekerek taht-i esârete almışlar ve ertesi günü kadınlarla berâber erkeklerden dahî birisini şehre bi'l-irsâl otuz bu kadar bin İngiliz lîrasıyla bu kabahatlerinden dolâyı Yunan kanûnunca terettüb idecek mücâza'atdan 'aff ve itlâklarına dâ'ir te'minât-ı lâzime 'itâ olunmadıkca üserânın koyuvirmeyeceğini ve şâyet üzerlerine 'asker sevk olunacak olur ise evvelâ üserâ-i telef idüb ba'de-hû gelen 'askere mukâbeleye kalkacaklarını mârezzikir İngiltere ve İtalya sefirlerine bildirmişlerdir.

Şu vukû'at-ı faci'a üzerine zikr olınân sefirler Yunan devletine mürâca'atla üserânın tahlîsi için eşkıyyâ-i merkûmenin taleb eyledikleri akçenin tedârik ve 'itâsı

işten bile olmayûb en evvel yapılacak iş merkûmların ‘aff û itlâfına dâ’ir hükûmetce i’tâsı taleb olınân te‘mînat mâddesi olduğunu beyân itmişler ise de ber mukteza-i kanûn bunların ‘affi mümkün olamayûb behe-mahâl üzerlerine ‘asker irsâliyle vücûdlarının izâlesi lâzım geleceğinden devletce bi’l-ısrâr ol-vechle ‘asker gönderilerek eşkıyyâ sıkışdırılır sıkışdırılmaz merkûmın der-akâb üserâyı katl ve i’dâm itmeleriyle şimdi İngiltere ve İtalya devletleri Yunan devletini protesto iderek evrâk-ı havâddisin rivâyetlerine göre memleketce iktîza iden ıslâhât ve Tanzimatın ‘itâsıyla emniyyet-i dahîliyece bir kâv2 teminât virmedikten sonra Yunan devletinin mes’ulliyet-i şedîdeden yakayı kurtaramıyacağı anlaşılıyor.

Sayı: 52

Tarih: 18 Rebî’ü’l-Evvel 1287/ 6 Haziran 1286

s.103/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Hille mutasarrıfı Sa‘âdetlü Mazhar Pâşânın Kerbelaya ve Kerbela mutasarrıfı ‘İzzetlü Halil Beyin Hille mutasarrıflığına nakl ile becâyiş-i me’mûriyyetleri icrâ kılındığı işidilmiştir.

.....

Hind nüvvâbından Bağdadda mûkim Mehmet Ali Hân hazretleri beş altı aydan berü hasta olduğu hâlde geçen Salı günü vefât eylemiş olduğundan -nâşî Necefî Eşrefe nakl ile defn idilmiştir.

(Allah Rahmet Eylesin)

.....

Bağdadda mûkim Fransa konsolos vekili Zorjiyenin Basra Körfezi ticâretine dâ’ir Fransa devleti ticâret ve zirâ’at nezâretine yazmış olduğu mektûbın Basiret gazetesinde mûnderic olân tercümesini geçen nüshamızda derc eyledikten sonra mektûb-ı mezkûr üzerin irâd eyleyeceğimiz mütâla‘atı işbu nüshamızda derc ve iş‘âr ideceğimizi dahî beyân eylemişdik.

Vâkı‘an mektûb-i mezkûrda irâd olınân mesâ’ilin ağlebi hakîkât-i hâle müğâyir olmakdan-nâşî bunların bir derd-i tashihiyle sıhhât-i hâl meydâna konılacak idiyse de vekîl-i mûmâ-ileyh evvelki nüshamızda mûnderic olân evvelki tercümeyi okudıkda bunun kendü yazdığı mektûba müğâyir olduğunu görerek mektûb-i mezkûrın Fransızca kopyasını lede’l-irâ’e zikr olınân tercümede bir çok yanlışlıklar olduğunu işbâd eylemiş ve mektûbın aslında hakîkât-ı hâle müğâyir hiçbir şey olmayûb bi’l-

‘akis gazetede münderic olân bend-i tekzîb ve hakîkât-i mâddeyi meydânâ çıkartmak için söyleyeceğimiz şeyler aynıyla ve tamâmiyle mektûb-i mezkûrda münderic ve musarrah bulunmuş olduğundan şu hâl üzerine zikr olınân tercümedeki sehviyâtı vekil-i mûmâ-ileyhe atf ile kendüsini tekzîbe kalkışmak tecvîz olunamamıştır.

Mâmâfih bu bâbda hiçbir şey söylemeyerek zikr olınân tercümede münderic ve hakîkât-i hâle mugâyir mevâddı sükûtumuzla tasdîk dahî cî’iz olmayacağından ilerüde bunun için ayrıca bir bend-i husûsi derciyle hiçbir tarâfa i‘tirâz olunmaksızın Basra Körfezi ve Dicle Nehriyle Bağdad ticâretinin şimdiiye kadar ne yolda cereyân itmekte bulunduğunu ve bundan sonra Süveyş Kanalının güşâdı münâsebetiyle körfez ve nehr-i (stn.2) mezkûr ve Bağdad ticâretinin kesb itdiği ehemmiyyete mebnî ne hâle girmesi lâzım geleceğinin mufâssalan irâdı mukarrer bulunmuştur.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Bâb-1 ‘Aliyi teşrîf-i mesâdet-i redîf-i hazret-i hilâfetpenâhide irâd buyurılan nutk-i humâyûn-i cenâb-ı Şehin Şâhinin sûret-i münîfesidir.

Her senenin ibtidâsında sene-i sabıkânın icmâl-i vukû‘atını cem‘ idüb taht-i nazara koymak fâ’îdeden hâli olmadığı bi’t-tecrübe sabît olmuştur bununla devâ’ir ve mecâlis ve me’mûrin-i devletin ifâ-i vezâ’if-i mû‘âyyeneye masrûf olân me’â’ilerinin derecesi devlet-i ‘aliyyenin tarîk-i terakkîde kat itmekte olduğu mesâfâtın mikdârı bir kat dahâ ma’lûm olur.

Geçen yıl içinde Devlet-i ‘Aliyyemizin her bir şûbesinde icrâ olınân ıslâhât ve görünen terakkiyât Cenâb-ı Hakkın ihsân-ı mahsûsı vechle tek mesâ’i-i müttehîdesi eseri olduğundan ol-bâbda dergâh-ı Kibriya penâha ‘arz-ı teşekkür ve her kese beyân-ı memnûniyyet iderim.

Dahîlen meşhûd olân işbu asâr-ı hâsene Devlet-i ‘Aliyyemizin münâsebât-ı hâriciyyesinde dahî cârî olûb düvel-i fahime ile beynimizde mevcûd olân revâbit-i dosti ve mevâlât anbe an tezâyüd ve te’eküt itmekdedir ve buna yine sene-i sabıkânın vukû‘at-ı mesârından olmak üzere ba‘zı hükümdârân-ı haşmet ‘unvânın ve prenslerin vîzîteleri bir deli’l-i ‘alenidir içinde bulunduğumuz ‘asr ve zamân-ı ‘asâr-ı sâ’ireye mikyâs olmayûb evâ’ilde yüz senede ancak hâsıl olabilen şeyler şimdi beş senede vücûda gelmekte ve bir yandan artmakta olmağla bu bâbda müsâbık olânları takîb ve andan sonra ol-hâlde devâm idebilmek erbâb-ı hükümetin ikdâmât-ı mütevâlîyye ve mesâ’i-i dâ’imesine muhtacdır.

Binâ-en ‘aleyh sene-i sabıkâdâ dahî zikr olındığı gibi terakkiyât-ı vakı‘âya bâ‘is tevakkûf olmayûb bi’l-‘akis terakkiyât-ı cedîdiyeyi meslûk olmak gerekdir **(stn.3)** ta‘rîf ve tekrâra hâcet olmadığı vechle mülkün husûl-i ma‘mûriyyeti ve ahâlînin tezâyüd-i serveti ve binâ-i medeniyetin te’essüsü esbâbının biri ve belki en ‘akdemi ihtîlât ve mu‘âmelâtın kesret ve suhûleti mâddesidir ve bu dahî teymûr ve ‘adi yollardan ve memâlikde bulınân enhârın seyr-i sefâyine kabiliyyeti olânlardan va ba‘zı mahâl-i ticâret olân sevâhile limânlar inşâsından ‘ibâretdir çünkü her şeyde olduğu gibi bunda dahî takdimü’l-ehem ‘ale’l-mühim kaziyyesine ri‘âyet olunmak elzem olduğundan şimdiiye kadar yapılmış ve yapılmasına karâr virilmiş olân teymûr yollardan ma‘âda hangi hatların takdîmi devletce ve halkca en hayırlı ve menfa‘atli ise onların tahkîk ve ta‘âyyübünü ve şirketler veyâhûd sûver-i sâ‘ire ile inşâlarına teşebbüs olunacağı vaktde ne mikdâr masrafa muhtâc olacakları ve hattın geçeceği yerlerin hâl ve vaziyeti evvel emirde bilinerek ana göre ya‘ni ma‘lûmat üzerine karâr virilebilmek için ehl ve mutemîd mühendisler ma‘rifetleriyle keşiflerinin icrâ ve haritâlarının tertîb ve tersîm itdirilmesi ve kabi’l-i seyr-i sefâyin olân enhârdan istifâde tarîkinin tahârrisi ve lâzım olân limânların istihsâl-i esbâb-ı inşâsı pek münkâzi görüneyor.

Bir de tevsî‘-i ticâret ve zirâ‘atın ve binâ-berîn ta‘mîm-i servet ve refâhın esâs ve mukaddemâtının biri mahsûlâtın bi’s-sûhûle ve az masrafla ihrâc ve sâhile nakli husûsı ise de yalnız bununla dahî matlûb tamâmiyle hâsıl olamayûb bî-hakkın arâzîden istifâde sûretini isthsâl ile ‘ameliyyât-ı zirâ‘at ve fellâhâti tehvîn ve teshîl eylemek ya‘ni bu fenne müte‘allik ve mahsûs olân ‘alât-ı cedîdenin istimâlini talîm ve tamîm itmek dahî cümle-i ihtiyâcâtından olmadığından ba‘zı münâsib yerlerde zirâ‘at mektepleri ve çift edevâtı fabrikaları ve numûne çiftlikler ve icâbına göre zirâ‘at bankaları yapılması yollarının dahî bilâ afâte-i vakt bulunması iktizâ ider.

İşte şu mevâdd-ı mutena bahâyı ve memâlik-i devlet-i ‘aliyyemizde harf ve sanayi‘ ve ticâret ve sanât şirketlerinin ilerletilmesi esbâbını tahârri ve mütâla‘a iderek karâr müzekkerâtını hâvî layihâlarını Şûrâ-i Devlete virmek üzere müte‘allik oldukları devâ‘irin rüesâsından ve sâ‘ir erbâb-ı vukûfdan mürekkebe bir komisyon **(s.104/stn.1)** yapılması tesri‘ ve teshîl-i husûl-i mutâlebe medâr olacağında şübhe yoktur.

Hukûk-ı nâsın medâr-ı emniyyeti olân mehâkim ve nizâmâtın peyderpey ikmâl ve ıslâhı hakikâten ziyâde ‘itinâ olunacak mevâddan olduğundan ol-bâbda dahî hayli şeyler vücûda geldiği gibi ba‘de-zîn dahî kemâl-i itînâ ile devâm olunması bi’l-

hassa tavsiye olunur itibâr-i mâlinin en mühîm miyâs ve mi'yârı mûtâd-ı evvel olân tahvîlâtın derece-i itibârı olub lehû'l-hamd ve'l-minne bunda olân asâr-ı terâkki ise cümlelerin ma'lûm ve meşhûdudur irâd-ı mesârif-i devletin müvâzene defterleri derdest tetkîk ve i'lân olub mülk ve devleti ilerü götürecektir ya'ni şu tâdât itdiğimiz ıslâhâtı hayr-i husûl ve kemâl-i isâl idecek mesârif-i nafi'a ve müsmirenin girü kalmaması bir yandan kâffe-i me'mûrinin dâ'ire-i vazîfelerine dahîl olân 'umûra müte'allik sarfiyyatda her dürlü telef ve sarfdan ziyâdesiyle ittikâ itmelerinden ve diğer tarafdân dahî cümlelerin istikâmet ve sadâkât-i fitriyyeleri iktizâsınca itâ-i teshîlatda ber-devâm olunmasından hâsıl olacak müvâzene-i medâhîl ve mehârice menût olduğunda şübhe yohdır hûlâsa memâlik-i Devlet-i 'Aliyyemizin ve bilâ istisnâ bütün ahâlîmizin tarîk-i ma'mûriyyet ve medeniyyetde devâm ve tezâyüd-i terakkileri ve hukûk-i devlet ve rahât ve emniyyet sekine-i memleketin medâr-ı â'zâmı olân kuvve-i Berriyye ve Bahriyyenin mukteziyât-ı 'asriyye ve esbâb-ı mevcûdeye göre itmâm-ı intizâmı bi'l-hassa ve bi'l-'umûm kâffe-i me'mûrin ve teba'amızın akdem-i amalımız olmasıyla şevâmil-i mukâddesin temâmi-i husûline muvaffakiyetimizi Cenâb-ı Rabbü'l-'Aleminde niyâz ve temenni itmekdeyim.

(Terakki)

Ebâ Şâh-ı Hümâyûn baht ve gerdûn-i taht kim millet du'â-i devletin subh u mesâ vird-i zebân eyler bu gün gösterdiğin asâr-ı eltâfın dahî şükürün terakki millet ağzından sana 'arz ve beyân eyler.

Ey vücûd-i Hümâyûn-ı Memleket-i Osmâninin ahter-i ikbâl ve sa'âdeti olân Padişâh-ı felekcâh.

Bu millet-i Osmâniyye senin du'â-i devâm-ı 'ömr ve ikbâline nasıl hasr-ı vücûd itmesin ki senin sayende ve mahzâsının himmet ve gâyret ri'âyet rûvânenle derecât-ı 'aliyye-i feyz ve kemâle vâsıl olmaktadır.

Ey milel ve Akvâm-ı 'Alem.

Gıpta idiniz ki böyle bir Pâdişâh-ı 'adâlet penâhın zîr-i sâye-i himâyetinde bulunur ve günden güne sizin en metimden ve me'mûllerinizin henüz vâsıl olmadıkları derecât-ı terakkiye erişmeğe hazırlanıyoruz.

Evet Pâdişâhımız Islâhât-ı Dahîliyyemizle berâber münâsebât-ı dostâne-i hâriciyyemiz te'ekküd ve teşeyyüd itmektedir ekser hükümdârân-ı haşmet-i 'unvân senin mefhâr-i dermân-ı Osmâni olduğımı fi'len isbât itdiler.

Evet veliyy-i ni‘met-i bi-minnetimiz terakkiyât-ı medeniyye tezâyüd-i ihtilâd ve mu‘âmelât ile sahâ zib husûl ve mülk-i millet bunların vesâ‘il-i tahsiliyesince nâ‘il olacağı teshilât nisbetince derecât-ı ‘aliyye-i medeniyyete mevsûl olur senin (stn.2) sayende memleketimizde hâsıl olân serbesti-i ticâret ve terâkki-i vesâ‘it medeniyyet cihetiyle Avrupanın her tarafından memleketimize ashâb-ı ma‘rifet ve ticâret gelmekte ve senin zîr-i cenâh-ı re‘fetine mazhâr-ı emn ü emân olarak memleketimizin ma‘mûriyyetine malen ve itibâren mu‘âvenet eylemekdedir.

Evet P1dişâh-ı millet penâhımız terakki-i zirâ‘at bizim için birinci derecede nazar-ı itinâda tutulacak şeylerden olub ma‘arif-i beşeriyyenin vücûda getirdiği sûver-i teshiliyeden bi‘l-istfâde ümm-i ‘umûm olân hâk-i patken cezb-i şîr-i şirin mahsûlât ile perversin bahş-ı cism-i millet olmak bizim için sehl ü asandır.

Kimse inkâr idemez ki mahsûlât-ı ‘arziyyeyi hakîkâten bazâr istifâde-i ‘ammeye akıtan turûk ve mu‘abbirin senin rûz-i firûz-i cülûsından beri olân tezâyüd ve tevessü‘ ve tekessürden memâlik-i Osmâniyyenin servetince tedâ‘ufu müceb olmuştur zürrâ‘ın sâye-i me‘âli vâye-i şehri-i yarânende nâ‘il olduğu teshilâtın delîl-i iletisi her tarafda tesîs ve güşâd buyurulan Emniyyet Sandıklarındır lakin gayreti ‘alem pesend-i şâhânenin bunlar ile dahî iktifâ itmediğini Zirâ‘at Bankaları teşkîli hakkında ‘averde-i zebân kerâmet beyân buyurduğun lüzûm ve ihtiyâc meydâna koydu ve şeref-i tabi‘atınla müftehir olân sunûf-ı milli bir kat dahâ esir-i eltâfin eyledi.

Evet ‘aliyetbârimiz hukûk-i nasın medâr-ı emniyyeti olân mehâkim ve nizâmâtın ikmâl ve ıslâhı en ziyâde ‘itinâ olunacak mevâddandır işte terakkiyatımızın bu ciheti ise mahzâ senin zamân-ı sa‘âdet iktirânınık mü‘essir celîle-i felâh bahşasındandır.

Sen o Pâdişâhsın ki bundan iki sene ‘akdem irâd buyurduğun nutk ile hukûk-i hürriyetimizin muhâfâzasını mütekeffil oldın sen o pâdişâhsın ki senin zamânında mehâkim-i nizâmiyyemiz teşkil olındı sen o pâdişâhsın ki ittihâd-ı hakkâniyyet kâ‘ide-i esâsiyyesine ibtînâ-i hukûk-i ibâdî şer‘ ve kanûn ihtilâfâtıyla keşâkeşten kurtarmak için ahkâm-ı şer‘iyyeyi lisân-ı milli üzere bir mecelleye derc ve cem‘ itdirdin hâsılı ey şehriyârımız mülkünün envârı ma‘arifiyle perver şiyâfte olân bu terakki ‘umûmen millet-i Osmâniyye lisânından sana teşekkür itmeğe me‘mûrdır vâki‘a bu me‘mûriyyet böyle bir varak-parenin haddinden kat kat bâlâdır ancak bu varak-pâre tabi‘iyyetinle serir-i asûmân olân milletin levhâ-i sadâkât ubdiyeti hükmünde bulunduğundan anın münderecâtı senin gibi bir şehriyâr-ı millet perverin elbetde nazar-ı iltifâtına şayân olur.

Allah Mansûr itmede
Her demde mesrûr itmede

Heb mülki ma'mûr itmede
Adliyle Hân-ı Abdulaziz

.....

Der-Sa'âdetde Beğoğlunda kalyoncu kolluğu civârında Kâ'in bir mahalden harik zuhûrıyla etrâfa şiddetle sirâyet iderek Ağa Cami'i civârına doğru uzayıp gitmiş ve şu harik-ı kebîrde Naumun tiyatro hânesiyle beraber yedi binden mütecâviz ebniyye muhterik olmuş idiği Der-Sa'âdetden yazılıyor.

İşbu harikin ihrak itdiği mahaller Der-Sa'âdetin en güzel ve en ma'mûr yerleri olub ebniyye-i muhterekânın dahî ekserisi kargir bine bulunmasından-nâşî bu bîbda te'essüf ve te'essür-i fevk-al-âdemizle berâber ebniyyesi ekseriyetle kargir olan böyle bir mahâlde zuhûr iden harikin(stn.3) bu derece şiddet ve intişârı husûsında ta'accüb ve istigrâb-ı har-ku'l-âdemizi dahî ketm idemeyiz.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

İran Şâhı şehâmetlü Nasıreddin Şâh hazretlerinin atabât-ı mübârekeyi ziyâret zımnında bu havâli-i teşrîf buyuracaklarını bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemişdik İranın 'adet-i kadimesi iktizâsınca bir tarafa teşrîf-i şâhâne vukû'unda mahalli ahâlîsine bi't-tevzi' tahsîl oluna gelmekte ve bu sûret ba'zı tamahkârlara vesîle-i irtikâblarak fukârâ-i ahâlî bu vesile ile izrâr idilmekte olduğu hâlde Şâh müşârün-ileyh hazretleri teba'âsı hakkında der-kâr olan merhâmet ve şefkât-i seniyyeleri iktizâsınca bu misillü mezâlim ve ta'addiyât icrâsına meydân verilmemek için geçenlerde Kirmanşâh hâkîmi imadü'd-devle hazretlerini mahalli telgrâfhânesine celb ile kâffe-i levâzimât ve mukteziyâtın semen-i hakikisiyle iştirâ edilerek akçesinin hazine-i Şâhdan tediyyesi ve hiç kimse hakkında gâdir ve itisâf ve ta'addi vukû'una cevâz gösterilmemesi irâde-i katiyyesiyle ahâlî ve sekene hakkında bir kat dahâ ızhâr-ı asâr-ı teba'a perveri ve adâlet buyurmuş oldukları işidilmiştir.

Kirmanşâhdan aldığımız ma'lûmat-ı kaviyye ve sahihiyyeye göre müşârün-ileyh imadü'd-devle hazretleri muttasıf oldukları kârdanı ve nasfet muktezâsınca işbu tevzi'-i mesârif husûsını irâde-i hazreti Şâhi sudûrından mukaddem men' iderek bu bâbda istihdâm itdiği me'mûrlara bir buğday tânesinin bile akçesiz alınmamasını mükerreren tenbîh buyurmuş olduğu hâlde işbu irâde-i katiyye-i âhîre üzerine bir kat

dahâ icrâ-i te'kidât ve tenbihât itmesiyle halkın bu efrâd-ı nasın emniyyet ve istirâhâtı husûsında şu derece te'kidât ile ibrâz olınân niyyât-ı 'adîle mûceb-i teşekkür ve memnûniyyetdir.

.....

Kirmanşâh kasabasında fezayih-i mûte'âddideye mûtecâsir olmuş olan İbrahim nâm sarik geçende bir aralık Devlet-i 'Aliyye şebenderhânesine dahî girüb içerde bulınân nöbetcinin bulunmasından-nâşî bir şey yapamıyarak oradan çıkar iken yakayı ele virmesi üzerine ayaklarına paranga ve boğasına lale vaz'ıyla haps hâneye ilkâ olındığı hâlde nasılsa oradan dahî firâr itmişdi.

Bu kere Kirmanşâhdan vukû'bulan iş'ârdan müstebân olduğına göre 'asâkir-i İraniyyeden Melayir tabîrı ser'ibi Ali 'asker Hân şaki-i merkûmı yine Melayir civârında yakalıyarak Kirmanşâha irsâl itmiş ve şu sûret-i sersîb mûmâ-ileyhin derece-i liyâkât ve kifâyetini meydâna koymakla berâber fukara ve bâ-husûs şebender hâne hakkında vukû'bulan fezâhâtinden dolâyı merkûmın cezâsız kalmamasını mûceb olmuştur.

Sayı: 53

Tarih: 21 Rebi'ü'l-Evvel 1287/ 9 Haziran 1286

s.105/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Ammare mutasarrıfı İzzetli Murad Efendiye istabel 'amir rütbesi tevcîh buyurulmuştur.

.....

Meskene ile Rava arsında işletilmek üzere Nehr-i Fırata ta'yîn olunmuş olan Rusafe nâm vapûr ikinci def'ası olmak üzere geçen Pençşenbe günü Meskeneye vâsıl olduğu işidilmiştir.

İ'lân-ı Resmi

Hitta-i Irakiyyece bu sene hinta ve şe'ir mahsûlâtının nedreti cihetiyle mevcûd ancak idâre-i mahalliyyeye kifâyet idebileceğinden hârice ya'ni iskelelerden taşraya hinta ve şe'ir ihrâcının muvakkaten memnûniyyetine bu def'a karâr virilerek bu kararın i'lânı târihinden 'itbâren icrâsına ibtidâr olunacaktır fakât bu i'lânın neşrinden evvel mücerred vilâyet hâricine gönderilmek üzere iskeleye indirilmiş veyâhûd mukaddem târih ile kontratoya rabd olınmış zehâyîr bu karardan

müstesnâdir binâen aleyh işbu i‘lân nâmenin mahallerine vüsûliyle neşri gününden ‘itibâren beş gün tahsîs olunarak o makûle iskelelere tenzîl olunmuş zehâyirden hârice gidecek olânlar var ise bu müddet zarfında hükûmet-i mahalliyeye mürâca‘atla isbât ve kezâlik i‘lândan mukaddem hârice gönderilmek üzere kontratoya rabd olunmuş bulınânlar var ise kontratolarını hükûmet-i mahalliyeye kayd itdirmeleri lâzım gelecektir ve bu bâbda hükûmetler tarafından tetkîkât-ı kâmile icrâ kılınacaktır ve müddet-i mü‘ayyenesinden sonra ibrâz olunacak kontratolara dermeyân kılınacak istidâlara ‘itibâr idilmeyecektir ve işbu memnûniyyet-i mevkûta yalnız hinta ve şe‘ir mahsûlâtına mahsûs olub zehâyir-i sâ‘ireye şümlü yohdır keyfiyyet cümlenin ma‘lûmı olmak üzere i‘lân olındı.

.....

Bu sene ekser taraflarda olduğu misillü Hindistanda dahî mahsûlât-ı ‘arziyye killet-i barân cihetiyle fenâ bir hâlde bulunmaktan-nâşî Hind-i ticâri Basradan hubûbât-ı mütenevvi‘a celb itmekde ve ba-husûs pirinc mahsûlünün killeti sâ‘ir hubûbâtdan ziyâde olarak el-yevm Hind iskelelerinde (şileb) ta‘bîr olınân dökülmemiş (stn.2) çeltik pirincin kendüsi (kendü bir nev‘ Hint ölçeği olub bizim ayara göre bir kendi çeltik iki yüz yigirmiden iki yüz otuz kıyyeye kadar gelür.) yigirmi üç âdet Rupyeye (rupye dahî bir nev‘ Hind sikkesi olub ahz û ‘itâda on buçuk gurûşa tedâvül ider) satılmakta olduğu haber alınmış ve egerçi bu sene bu havâlîce dahî mahsûlât üzere olınân derecede değılsede lehü’l-hamd ve minne pirinc mahsûlünün feyz-i bereketi yerinde bulunmasından dolayı zürrâ‘ın bu yüzden ziyâdesiyle fâ‘ide mesnet olacağı der-kâr bulunmuş olmakla sûret-i hâl pirinç zer‘ itmiş olânların ma‘lûmı olarak işlerini ana göre tutmaları için beyân-ı keyfiyyete ibtidâr olındı.

.....

Bağdad şehrinin seksen yedi senesine mahsûben kur‘a-i şer‘iyyesi icrâ olunmak üzere dünkü Pazar ertesi günü erbâb-ı esnânın icrâ-i mü‘ayyenesine başlanmış ve bu sene erbâb-ı esnânın on üçte ve Bağdad nüfûs-i zükûrünün iki yüz ellide biri nisbetinde olmak üzere iki yüz kırk kişinin ‘askere alınacağı işdilmişdir.

‘Askerliğe Dâ‘ir Bir Mütâla‘a

Dünyada insan için bi-hakkın müceb-i şeref olacak bir hizmet var ise şübhe yok ki o da ‘askerlikdir çünkü ‘asker olân bir nefer milletin muhâfâzâ-i selâmeti uğrunda kanını döküb kurbân olmağa her zamân hazır bulunacağı cihetle ‘umûm

milletinin bi-hakkın minnetdârı olur hatta dünya ve âhrette müstelzim sa‘âdetimiz olân İslâmiyyet akâ’idi iktizâsınca bir ‘asker muhârabade fedâ-i can ider ise rütbe-i celîle-i şehâdete ve sağ kalûr ise ni‘met cihân kıymet gâza ve mâsûmiyyete nâ’il olması ve ba-husûs milletinin muhâfaza-i selâmeti için gece uykusını terkle nöbed bekleyen neferin gözleri nâr-ı câhim te’sîrâtından mahfûz kalacağına hadîs-i şerîfle mev‘ûd ve mübeşşer bulunması ‘askerlik şerefînin müvâzenesi için büyük bir mizândır.

Bu günki günde ‘askerlik şerefîni cümleden ziyâde takdîr itmiş olân millet Allah için Avrupalılardır Avrupada kur‘a mû‘ayyenesine başlandığı zamûn bir nefer mû‘ayyenede kaflanmaz veyâhûd kaflanır da ismine kur‘a isâbet itmez ise ol-derece mukadder meyûs olur ki (stn.3) elinden gelse kendini ‘öldürir elbetde me’yûs olmağı çünkü bu şeref öyle bir şereftir ki insân buna akçe ile nâ’il olamaz malûmâtla nâ’il olamaz haseb ve neseb cihetiyle nâ’il olamaz ve ‘asker olmaktan işte hiçbir şey bu şerefin yerini tutamaz.

İsmine kur‘a isâbet iden neferât ise o gün kur‘a kâğıtlarını başlarına takarak ve işidenlerin gâyet ve hamîyyetleri tahrîk ile ‘adetâ tüyelerini ürpertecek mü’eddâları mutâzâmmın cenk ve ‘askerlik ni‘metiyle sokakdan sokağa gezerek izhâr-ı mefhâret ve ibtîhâcla berâber şeref-i ‘askeriyyi bi’l-fi’l halka tefhîm iderler evet hakları da vardır çünkü insân nefsinin milleti uğrında kurbân eylediği zamân dahî iftihâr itmez ise ne vakt ve ne şey üzerine iftihâr idecektir.

Lakin şurasını da beyândan girü durmayalım ki Avrupalılar hakkında şu fikrâyı irâddan maksâd ma‘azâ-Allahû te‘âla biz şeref-i ‘askeriyyeyi öğrenmemişiz demek değildir.

Çünkü biz evvel bâbâların evlâdı ve o millet-i mû‘azzâmânın efrâdıyız ki dinen ve itikâden ve hâlkan ve hâlka ‘asker oğlu ‘asker olûb târîhimizin kangı yaprağını açsalar her satırında bir vak‘a-i harbiyye görilür ve vukû‘atımızın en küçüğü bile okuyanları öyle bir hâle götürür ki din gayretinin gâleyânından-nâşî siyâh mürekkeble muharrer olân satırları şühedâ kanıyla yazılmış zânn iderek bunların şu ‘azâmet günlerinde her temevvücü bin muzâfferiyyet vâ‘âd iden hun renk ve ‘azâmetli bayrağın ay yıldızı dahî kan ile ‘alûde olmayûb kalmış olmasına ta‘accüb eyler ve sonradan bayrağın o ciheti dahî zir-i muzafferiyetde bulunân kahramanların mağlûbâne kurbân olmayarak celâdet ve cengâverileriyle berâber yüz aklığı şerefine dahî nâ’il olmuş olduklarına delâlet eylediğini istihrâc eyledikde büsbütün hayran

olûr kalır imdi terceme-i halleri şu sûratde olân bir millet-i mû‘azzama evlâdına ‘askerlik şerefini öğretmemiş demek büyük haksızlıktır.

Pek-â‘lâ keyfiyyet şu merkezde olduğu takdîrde şeref-i ‘askeriyeyi cümleden ziyâde Avrupalılar takdîr itmiş demek neden icâb ideyor dinilir ise şu vechle cevâb virir ve sûret-i ifâdemizde doğrıyı söylemekden aslâ tereddüd itmeyerek açıktan (s.106/stn.1) açığa beyân ideriz ki halkımızdan ba‘zılarında el-yevm ‘askerliğe nevemâ sovukluk sûreti görölüb bu ise bidâyet-i tanzîmatda halk henüz nizâmiyye ‘askerliği ve kur‘a usûlü ne olduğunu bilmedikleri hâlde me’mûrin ve zabıtân-ı ‘askeriyenin hâlka kemâl-i derece şiddet göstererek eline geçen erbâb-ı şebâbı bilâ mû‘ayyene ve bilâ kur‘a almalarıyla herkesi sındırmış olmalarından neş’et itmiş ve hatta geçen seneye kadar bizim bile kur‘a dinilen şey bi’l-cümle delikanlıları ‘askere almak veyâhûd ba‘de’l-mû‘ayyene kafilenân erbâb-ı esnânı kâffeten ‘asker itmekden ibâret olduğu hakkında zahîb olduğımız efkâr-ı batıla dahî aynıyla bu kabilden bulunmuşdur.

İşte bizim şeref-i ‘askeriyeyi takdîrde Avrupalılardan bir azcık noksanımız var ise oda ber-minvâl-i muharrer kur‘a kanûnnâme-i hümâyûnı ahkâmının her kesçe lâıykyla ma‘lûm olamamasından ibâret olüb yohsa kanûnnâme-i mezkûrın bizi kendimizden ziyâde muhâfâza iderek mu’insiz olânlarımızı ‘askere alüb ta hânelerimizin kapanmasını ve yâhûd çoluk çocuğumuzun düçâr-ı sefâlet olmasını kat’an ve katbeten tecvîz itmeyüb hatta şer’an ve nizâmen ve aklen ‘asker olması lâzım gelenlerimizden dahî yalnız yüzde yedi ve sekizimizi ‘asker iderek kusûrımızın hânelerimizde istirâhâte müsa‘ade itmesinden ve ‘asker idilen neferâtı dahî esbâb-ı mücbîre olmadıkca uzak mahallere göndermeyüb yine memleketlerinde kullanmasından dolayı bizi ne derece muhâfâza ve siyânet itmekte bulunduğınını bi-hakkın anlamış olarak biz ‘askerlik husûsında Avrupalılardan ziyâde i‘lân iftihâr ve ibtihâc eyleridik.

Ma‘mâfih şu ‘asr-ı ‘azizde halkımızın dide-i intibâhı oldıkca açılmış ve tayakkûz halleri günden güne artmakda bulunmuş olduğından sâ’ir terakkiyatımızla berâber şu hidmet-i ‘askeriyeye olân meyil ve rağbetimiz dahî in-şâ-Allahu te‘âlâ bir dereceye gelecektir ki ‘askerlik husûsında bâbâlarımızı hayru’l-hâlef olmak şöyle dursın belki ervâh-ı kerâmâne gıpta bahş ‘azîmet ve iclâl olacağız.

.....

Altıncı ordû-yı humâyûnun Musul mevki‘inde bulunân piyâde üçüncü alâayının birinci ve üçüncü tabûrlarına işbu seksen altı senesi Mart ibdidasından Mayıs

gâyesine kadar Musul ve civârı ahâlîsinden altmış neferin kendü gönül ve rızâlarıyla kayıt û ithâl olındıkları misillü vahşet ve huşunetlerinden-nâşî şimdiye kadar ‘askere girmek şöyle dursun ‘askeri gördükleri yerden firâr itmekte bulunân Yezidilerden dahî iki neferin kezâlik gönüllü olarak ‘askere yazıldıkları merkez ordû-yı hümâyûndan haber virilmiştir.

İşte yukardaki bendimizde uzûn uzâdiya bahs itmiş olduğumuz şeref-i ‘askeriyeden en ziyâde hissedâr olânlar işbu gönüllü neferâtıdır bu misillü fedâkâr kahramanlarımızın harekât-ı vaki‘âsını takdîr ve tahsîn lâzım ve vacib ise de bend-i mezkûr mütâla‘asıyla zikr olınân şerefi takdîr eylemiş olânlar bunu kendilikleriyle takrîr idebileceklerine mebnî burada tafsîl ve tekrâra hâcet görülememiştir.

.....

Bu kere icrâ olınân tahrîr-i nüfûsda Musul Kazası (stn.2) altı bin yedi yüz otuz yedi hâneyi müştamil olûb bunlardan beş bin dört yüz yetmiş hânesi ahâlî-i Müslime ve bin iki yüz altmış yedi hânesi ahâlî-i Gayr-i Müslime hâneleri olduğu ve zikr olınân beş bin bu kadar hânedeki sakin-i nüfûs zükûr Müslim on altı bin dört yüz doksan altı ve mezkûr bin bu kadar hânedeki meskûn nüfûs Gayr-i Müslim dört bin dört yüz beş olub bunlardan dahî bin iki yüz on iki nüfûsı Keldânî ve bin yüz doksan bir nüfûsı Yâkubi ve bin yedi nüfusu Katolik ve elli beş nüfûsı Ermeni ve kırk yedi nüfûsı Protestan ve sekiz yüz üç nüfusu Yahudi idiği anlaşılmıştır.

MEVÂDD-I UMÛMÎYYE

Şûrâ-i Devlet baş kâtibi atûfetlü Mahmud Celal Bey Efendi hazretlerine rütbe-i bâlâ ile Dahîliyye Nezâret-i Celîlesi müsteşarlığı tevcih buyurulmuş olduğu Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüştür.

.....

Diyarbakire yarım sâ‘at mesâfesi olân Ali Pınarı karyesinin bahçeleri civârında kâ‘în arâzî-i haliyyede beher sene Mayısın on beşinden nihâyetine kadar bir panayır güşâdı kari-i müsa‘ade-i seniyye olarak gelecek seksen yedi senesi Mayısında birinci def‘a olmak üzere güşâd olunacağına mebnî keyfiyyet ‘umûm erbâb-ı ticârete şimdiden ma‘lûm olarak işlerini ana göre tutmaları zımında beyân ve i‘lân keyfiyyete ibtidâr olunur.

.....

Terakki gazetesi geçenlerde kadınlar için bir gazete çıkarmağa başladığı misillü bu kere dahî okuyanların güle güle gazete okumağa alışdırmak için diğerk bir

nüşhâyı dest-gâh-ı dahî ve kahkahaya koymuş ve bunun birinci ve ikinci nüshası bizim dahî resâde-i nazar-ı handa ve tebessümümüz olmuştur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCIYYE

Fransa impârâtoru Napolyon hazretlerinin ‘umûr-i hükûmetden el çekerek zımmam-ı idâre-i devleti kendi hayatlarında oğlı prense tefvîz ideceğine da‘ir Basiret gazetesinde bir bend görüb hâl-bu-ki Fransanın bu günki ahvâl-i nazikesi üzerine böyle bir maslâhât-ı cesîmenin ne derece müşkülata düçâr olacağı meydanda bulunmağla Basiretin mezkûr bendini hûlâsa itmiş olduğımız 49 numarolu nüshamızda şu keyfiyyetin su‘ûbet ve müşkülâtından dahî bahs eylemişdik.

Bundan sonra mütâla‘a güzârımız olân Avrupa gazetelerinin bu husûsa da‘ir virdikleri ma‘lûmata nazaran impârâtor müşârün-ileyhin tasavvûrı ber-minvâl-i muharrer oğlının sandâli-i hükûmete ilcâsı olmayûb yalnız eski tasavvurı (stn.3) mûcebince veli‘ahdını ‘umûm millete tasdîk itdirmekden ibâret olduğu anlaşılmışdır Fransa halkından bir büyük kısmın el-yevm impârâtor müşârün-ileyh hazretlerinin zâtından başka Fransada impârâtorluk usûlünün dahî ‘aleyhinde olmasıyla kendüsinden sonra imparatorluk hânedânından diğeri birisinin yine imparator ‘unvânıyla calîs-i sandâli-i hükûmet olmasını bir vechle kabûl idemeyecekleri ma‘lûm olduğundan şu hâle göre işbu veli‘ahdlık mes‘elesinin millet tarafından kabûl ve tasdîk olunacağı dahî Avrupaca muhakkak değil idiyse de bu bâbda ‘umûm ahâlînin re‘yine lede‘l-mürâca‘a nasılsa veli‘ahdın kabûline dâ‘ir virilen reyler yedi milyonu tecavüz iderek muhâlifin tarafının rey‘i bu mikdârdan aşağı kalmakla veli‘ahd ekseriyât ara ile kabûl ve tasdîk olunmak lâzım gelmiştir.

Muhâlifin zümresi niyyât ve efkârlarında begâyet sabit olûb her ne zamân teşebbüsât-ı vâkı‘alarında böyle bir mağlûbiyyet görürler ise halka dehşet virecek hâlete kıyâm idegeldikleri gibi bu kere dahî ba‘zı nümâyişlere ve ba-husûs impârâtor müşârün-ileyh hazretlerine sû-i kasta kalkışarak bir nev‘ humbaralar tertîb itmişler ise de hükûmet ma‘rifetiyle bunların cümlesi keşf olunarak zahîre çıkarılmağla ashâbı yine meyûs kalmışlardır.

Gazetelerin rivâyetine göre işbu humbaralar el ile remy olunmak ve bader-remy yere düşer düşmez patlamak üzere gâyet musattı‘ olarak yapılmış ve bunlardan yalnız iki danesi bir büyük binâyı berhava itmek kuvvetini mutâzammin bulunmuştur.

.....

İran Şâhi Şehâmetlü Nasıreddin Hân hazretleri bu taraflara mukarrer olân seyâhâtları münâsebetiyle Tahrandan hudûd-i Devlet-i ‘Aliyyeye kadar yolların ‘araba işleyecek bir hâlde tesviyyesine teşebbüs olunmuş ve Kirmanşahdan Hanekine kadar vaktiyle temdît olunarak bundan birkaç sene mukaddem bozulub kalmış olân telgrâf hattının teşriflerinden mukaddem ikmâl olunmak üzere icrâ-i tamîrine şimdiden mübâşeret kılınması irâde-i ‘aliyye-i hazret-i şâhi muktezâsından bulunmağla hatt-ı mezkûr için lüzûmî olân direkler bahçe sahiblerine bi’t-tevzi‘ takdîr olınân kıymetleri üzerine akçesi virilüb alınarak hatt-ı mezkûrın vakt ü zamânıyla yetiştirilmesine çalışmakda bulunmuş olduğu İran havâddisindedir.

.....

Kirmanşâh ahâlîsinden olûb kasaba-i mezkûre müctehidi Ağa Abdullah hazretlerinin taziye-i öşr-i Muharrem cem‘iyyetinde imadü’d-devle hazretlerinin mahdûmlarından Emir-zâde Murtaza kulu Mirzaya ba‘zı mertebe ri‘âyetsizlikde bulunmasından-nâşî cezâ-i sezâsını tevcihle gördüğü 45 nümerolü nüshamızda beyân olınân sirga Muhammed Rıza Hân o zamândan berü imadü’d-devle hazretlerinin diğer mahdûmı sarimu’d-devle hazretlerinin konağında mecûs bulunduğî hâlde geçen gün müşârün-ileyh imadu’d-devle hazretleri pîr mûmâ-ileyhi huzûrına celb ve envâ-ı iltifâtdan sonra sebilini tahliyye itdikden başka bir de hil‘ât ihsânıyla tesririne dahî himmet buyurmuş oldukları resîde-i sem-i memnûniyyetimiz olmuştur.

Sayı: 54

Tarih: 25 Rebi‘ü’l-Evvel 1287/ 13 Haziran 1286

s.107/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basrada mü‘ayyenesi olunduktan sonra matlûba tevafûk iderse mübâya‘a idilmek şartı ile İngiltereden buraya nakl olunacak ba‘zı eşyâ ve makineleri hamilen Londradan hareket itmiş olân Elizabet nâm vapûr geçen nümerolarımızda beyân olunduğî vechle Cidde ve Adeni geçerek Basraya vürûdî tekarrüb itmiş olmasından nâşî bunun mü‘ayene ve imtihânı zımnında Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetllü Şakir Bey Efendi iktizâ iden makinist ve mühendislerle berâber Basraya ‘azimet itmişidi bu kere aldığımız ma‘lûmata göre zikr olınân vapûr çend gün mukaddem Basra limânına vasıl olarak mîr-i mûmâ-ileyh tarafından lede’l-imtihân makinesi yüz elli bargîr kuvvetinde ve teknesi Babil vapûrından dahâ küçürek bir cesametde mücedded ve

metin ve müstahkem olduğu ve bin dört yüz tonilâto yük muhtemil bulunduğu anlaşılmıştır.

.....

Geçende Der-Sa'âdetden hareket ve Süveys cedvelini mürûr iden Babil vapûrı geçen gün Adeni dahî geçmiş olmakdan-nâşî bu günlerde Basraya vürûdî0 muntazır bulunmuştır.

.....

Dicle ve Fırat nehirlerinin akıntısı ziyâde olân mahallerinde işletilmek üzere mukaddema Gabih Nehri için(stn.2) yapılûb mu'ahrem saltığa çıkarılan yüz yigirmi bargîr kuvetinde ve sâ'atde on beş mîl alır sürâtinde bir vapûr ile iki işleb altın bin üç yüz lîraya pazarlığı kesilerek Basraya vürûldının muntazır bulduğu bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemiş idik zikr olınân vapûr ba'de'l-mû'ayyene Basraya gelmek üzere denize çıkarıldıkda Bahr-i 'Ummanda gâyet şiddetlü bir fırtınaya tesâdüf iderek kendüsi nazik ve hafif nehr vapûrı olmasıyla kaburgasından cüzice sakatlık göstermiş idiye de orası der-'akâb termîm idilerek yine yoluna devâm itmişken ancak Basra Körfezine girdikten sonra dahâ şiddetlü bir boraya tesâdüf itmesiyle kaptanı zikir olınân sakatlık ile bu boranın dahî geçiştirilmesi mümkün olamayacağını anlayarak Fars sevâhilinde kâ'in Lince limânına ilticâ itmiş ve lüzûmü kadar umku bularak teymûrlaşmış ise de andan birde Çeyrek nâm mahalle girdiği vakt meddin en ziyâde geldiği bir zamâna tesâdüf idüb mü'ahhâren cezir vukû'unda sefine karada kaldığına ve diğer taraftan dahî dalgaların şiddet-i darb ve müsâdemesi arasında kalarak mukaddemki sakatlık dahâ ziyâde arttığına mebnî oturduğu mahalden kalkması mümkün olacak olsa bile sakatlığın ziyâdeleşmesi üzerine Basra Körfezini 'ubûr idemeyeceği anlaşıldığından Basra tersanesinde lenger endâz olân Bursa Korvet-i hümâyûniyla Asur vapûrı geçenlerde mezkûr mahalle gönderilerek vapûrın iktizâ iden mahalleri ta'mîr idildikten sonra bu kere Basraya îsâl olunmuştur.(stn.3)

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Diyarbakir gazetesinde münderic bir bend me'âline göre vilâyet meclis idâresinden tanzîm olunûb canîb-i vilâyete takdîm olınân bir kıt'a mazbâtâda vilâye-i mezkûre dahîlinde cereyân iden enhârın seyr-i sefâyine kâbil olânlarında ilerüde vapûrlar işletilmek üzere şimdilik yalnız Habur Nehri üzerinden Fırat Nehrine ve ondan ta Basraya kadar bir vapûr ta'yîn olunarak (Re'sül Ayn)ın iskele ittihâz

kılınması kararlaştırılmış ve mezkûr vapûrın iştirâsıyla nehrin tathiri ve mesârifât-ı sâ'iresi yedi bin gurûşla hâsıl olabileceği anlaşılmış olduğundan meblağ-ı mezbûrın beher hissesi beş Osmânî lirasına olarak bin dört yüz hisseye bi't-taksîm şirket sûretiyle tedârik olunmak üzere bir kumpânya teşkiline ruhsât virilmesi istîda olunmuştur.

Doğrusı bu yoldaki teşebbüsât-ı hayriyyeyi vatan ve milletin terâkkisini 'arzû idenler nazar-ı tahsîn ile görür ve lisân-ı âferin ile yâd iderler çünkü bir memleketin dâ'ire-i ticâret ve zirâ'atının tevessü' ve terakkisi ancak beren ve bahren ve nehren bu misillü yollar açılarak ashâb-ı ticâret ve zirâ'atın ihrâcât ve ithâlatını ve sâ'ir mû'amelât-ı ticâriyyesini teshîl ile husûle gelebileceğinden eğer şu teşebbüsât-ı hayriyye mevki-i icrâya konulubda nehirlerde böyle vapûrlar işledilir ise Diyarbekir vilâyetinin az vakt içinde pek çok fâ'ide mend olacağı der-kâr ve ba-husûs Habur Nehrinde

.....

Emniyyet Sandığının ibtida-i güşâdından geçen seksen beş senesi Şubat gâyesine gelinceye kadar cereyân iden mû'amelâtın hülâsasını her üç ayda bir kere gazetemize derc eyledikten sonra mezkûr Şubat nihâyetinde bir de sene muhâsesesini i'lân eylemiş olduğumuz gibi bu kere seksen altı senesi Mart ibtidâsından Mayıs gâyesine kadar üç aylık hülâsa-i muhâsesesi dahî me'mûrları tarafından tanzîm ve matba'amıza 'itâ kılınmasıyla ber-vech-i âtî derc ve iş'âr olunur.

Bidayetinden Şubat Nihâyetine Kadar	Fâ'iz	Mart İbtidâsından Mayıs Gâyesine	Fâ'iz	İcmâl	İcmâl-ı Fâ'iz	
2071474	00000	830694	00000	2902167	00000	Vâridât ve ikrâz olnân
1677840	00000	721480	00000	2399320	00000	
393633	00000	109214	00000	502847	00000	
133265	10692	027620	7423	200775	19155	Müstakrizinden maa' fâ'iz istirdâd olnân
526898	10292	176834	7423	703732	19155	
375133	02758	172058	3498	548191	6256	Akçe sahiblerine maa' fâ'iz i'âde olnân mevcûd sandık idüğü
150765	7934	004776	3965	155541	12899	
Müstakrizine ikrâz olnân akçeye mukâbil alınûb hıfz olnân merhûnânın kıymetleri						
Eşyâ-i menkûle	Hân ve Hâne ve Dükân		Bâğ Bağçe ve Bostân		İcmâl	
383351	3474000		2170100		6027450	

(s.108/stn.1) Vapûr işletirildiği hâlde bizim de bu kere Fırat Nehrinden ta Meskeneye kadar işletebilmeğe muvaffak olduğumuz vapûrlar ile birleşerek şu iki idâre-i nehriyye verecek demek olduğundan gerek vilâyetimiz ve gerek Diyarbekir vilâyetince münâsebât-ı ticâriyye bir kat dahâ tevessü' ideceği aşikâr olmağla teşebbüsât-ı mezkûrenin husûle gelmesini Diyarbekir ahâlîsiyle berâber biz dahî 'arzû ider ve bu bâbda Diyarbekir idâre-i nehriyyesinin Bağdad idâre-i nehriyesine mürâca'atı hâlinde teshilât-ı lâzimenin deriğ olunmayacağını ümid eyeriz.

.....

Bağdad mukâbilinde Fırat Nehri sâhilinde kâ'în Makdem nâm mahalden ta sekeneye kadar Fırat nehrinde seyr-i sefâyine muvaffâkiyyetle Bağdad ve Haleb arasındaki âmed ü şüd ve nakliyât Bağdad vilâyetinin eser-i ikdâm ve himmetiyle pek ziyâde tesehhül idildiği misillü bu teshilâtın ikmâli zimmında Meskeneden Hilleye kadar on yedi on sekiz sâ'at mesâfesi olân yol dahî Haleb vilâyetinin himmet ve ikdâmıyla bi't-tesviyye Haleb ile Meskene arasında 'arabalar işledilmek teşebbüsünde bulunıldığı Fırat gazetesinde resâde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olmuşdır gazete-i mezkûrın diğere bir nüshâsında mütâla'a olındığına göre Haleb ile İskenderun iskelesi arasında geçen sene tesviyyesine mübâşeret olunmuş olân yol dahî hemen bitmek üzere olûb bu yolun hitâmında Halebden İskenderuna kadar dahî 'araba işledilmesi mukarrere bulunmuşdır.

İ'LÂN

Bu kere matba'a-i vilâyetde (Hoca-i Evvel) nâmıyla 221 sâhifeden müretteb bir risâle tertîb ve tab' olunmuş ve risâle-i mezkûre 'Akâid Ahlâk Coğrafya Hey'et Hikmet-i Tabiyye Târîh Hesâb ve Hendeseden muhtâsâran bir tâkım ma'lûmatı mutazammın oldıktan başka zeylinde zirâ'at ve sanat ve ticârete müte'allik bir küçük makâleyi dahî müştamil olûb nev' reside-gân için mütâla'asında her vechle fâ'ide görüleceği der-kâr bulunmuş olduğundan iştirâsına rağbet idenlerin matba'a-i vilâyete mürâca'at buyurmaları ihtâr olunır.

Fî'atı: 6 Eczâ olarak 7 Nîm mücellidi

.....

(Gazetecilerin Mahkeme-i 'Adâletinde Fâsıl Olunacak Bir Da'va)

Rusya devletinin Lehistanda bulınân Katoliklerle Âsyâ-yı Vustâda bulınân millet-i İslâmiyye hakkında ittihâz itmiş olduğu politikayı 27 nümerolü 10 ramâzan

sene 86 târîhli nüshamda şerh itdikden sonra ol-bâbda rûz-nâme-i cerîde-i havâddisin derc itmiş olduğu bir bendi münâsebet ittihâzıyla ‘atideki mütâla‘ayı derc eylemişidim.

Ey rûz-nâme vâkı‘asının didiğin gibi ‘illet-i âmâyâ mübtela olâna rengi târif için beyhûde sarf-ı evkât itmek muktezâ-yı hikmetdir lakin bu sûretdeki mukteziyata tevfik hareket için tabi‘at-i melekiyyeyi mahvitmek gerek bu mümkün müdür Revş-i ifâdenden anlaşıldığı vechle sen bu bâbda hiçbir şey söylememegi iltîzâm itmiş olduğın (stn.2) hâlde bile tabi‘at-ı melekiyyen seni şu lafz-ı muhtâsır ve mânânen mufassâl ilâveciği derc eylemeğe mecbûr itmişdir.

Şu ‘asr-ı medeniyette ebnâ-i zamân tabi‘at-ı melekiyyenin tabi‘at-ı hayvâniyyeye gâlebe itdiği itikâdıyla dünyada medeniyet en aşağı bir adada iken sihriyyet ve dahâ sonraları sırasıyla kavmiyyet-i millet ve kavânine tâbi‘iyyet gibi vesîle-i ictîma‘ ve irtibât ile tecâmmû‘ yek-diğere irtibât itmiş olân insânların bu ‘asırda râbîta-i celîle-i insâniyyetle irtibât itmesine ya‘ni (insân) nâmıyla benâm olânların cümleten o nâm altında ictima‘ eylemesine muntazır oldukları hâlde insân fâmiyası hânesinin bir dâ‘iresinde fâmiya halkının rızâ-yı ‘umûmisine mugâyir esef-i iştîmâl bir hâl zuhûr ider ise hasbe’l-insâniyye o hâlde ta‘allûkı olması lâzım gelür keyfiyyeti sükûtle nasıl geçişdirebilsinler.

Vâkı‘a her devlet zîr-i destânını esâsı kanûn-i medeniyet üzerine mebnî olmak icâb iden kanûn-i siyâseti altında bulındırmağa ve o kanûnın tahdîd itdiği dâ‘ireden taşra çıkanları icâbı mertebe tekdîr ve tazîre me’zûndır lakin din ve mezhebin siyâset-i devliyyeye bir methâli olmadığı hâlde devletin ana müdâhâle itmesi neden lâzım gelsin.

Devlet-i ‘Aliyye-i Osmâniyye ülkesinde bulunân Hânefi Şafii Maliki Hanbeli Şii Yezidi Harici Ortodoks Katolik Protestan Farmason Yahudi cümle Osmânlı kanûnına ve İngilterede Protestan Katolik Farmason Hindistandaki İslam Hristiyan Yahudi Mecus İngiliz kanûnına ve Fransada kezâlik Katolik Protestan Farmason Yahudi ve Cezayirde İslam Fransız kanûnına tabîdirler ‘acaba bu devletlerden kangısı edyân ve mezâhib-i mezkûreden birisine müdâhâle ideyorlar egerçi Rusyada bulunân ahâlînin İslamlığı ve Katolikliği devletin siyâsetine müdâhâle ider bir sûretde ise ana diyecek yok.

(Bu bâbda ‘asl ta‘accüb ve istiğrâb olunacak şey Âsyânın Vusta-i şârki tarâflarından ta Hindistan hudûdlarına varıncaya kadar ‘umûm kabâ’il ve akvâm başlarını yalın gafletden kaldırarak bir kere etrâfî temâşa ile ‘alemin hâlini anlamağa

heves bile itmeyüb pister-i cehâletde yatdıkları yerde güç hâle göre bildikleri Rusyanın vus‘at ve cesâmetine kapularak ‘umûmen o tarafa göstermeleridir o heykel-i cesîmin mile‘l-i mütemeddine indinde ma‘lûm olân tavr ve efkârını Buhara kıt‘asından yakında alacakları numûne üzerine kabâ‘il ve akvâm-ı mezkûre dahî anlayacaklarsa da ne çâre ki o zamân kendüleri dahî Buharanın şimdiki hâlini kesb itmiş bulınacaklar da iş işden geçmiş olacak...)

Bu kere Basiret gazetesinin Gülşen-i Saraydan ve Diyarbekir dahî basiretten nakl ile derc eylemiş oldukları bir bende Gülşen-i Sarayı yine bu politikayı şerh itdikden sonra “rûz-nâmeden başka resmi ve nim-resmi gazeteler bu bâbda hiçbir lakırdı söylememişler ise de biz gâyr-i resmi olduğumuz için ‘atıdaki mutâla‘at-ı mahsûsâmızı irâtta tereddüd itmez” yollu bir mukâddime ile o dahî şu mütâla‘ayı yazmıştır.

(Eğerçi rûz-nâmenin didiği gibi ‘amâya mübtelâ olâna rengi ta‘rîf için beyhûde sarf-ı evkât itmemek muktezâ-yı hikmet ise de bu sûretdeki mukteziyata tevfiik hareket için tabi‘at-ı melekîyyeyi mahv itmek dahî gâyr-i mümkündür nitekim zikr olınân rûz-nâme bu bâbda hiçbir şey söylememegi iltizâm itmiş olduğu hâlde bile yine tabi‘at-ı melekîyyesi kendüsini şu lafzân muhtasâr ve mânen mufassâl olân ilâveciği derc eylemeğe mecbûr itmiştir bâ-husûs şu ‘asr-ı medenîyyetde ebnâ-i zamân-ı tabi‘at-ı melekîyyenin tabi‘at-ı hayvânîyeye galebe itdiğini mutekit ve guyân ve dünyâda medenîyyet en aşağı bir raddede iken sıhriyet ve daha sonraları(stn.3) sırasıyla kavmiyyet ve millîyyet ve kavânine tabi‘îyyet gibi ve sâ‘il-i ictima‘ irtibât ile tecemmü‘ ve yek-diğere irtibât itmiş olân insânların bu ‘asırda râbitâ-i celîle-i insânîyetle irtibât itmesine ya‘ni (insân) nâmıyla benâm olânların cümleten o nâm-ı nâmisiyle benâm olân bir bayrak altında ictima‘ eylemesine muntazır ve nekrân oldukları hâlde insân fâilyası hânesinin bir dâ‘iresinde fâilya halkının rızâ-i ‘umûmiyyesine mugâyir bir hâl-i esef iştimâl zuhûr ider ise hasbe‘l-insânîyye o hâle ta‘allûkı olması lâzım gelenler keyfiyyeti sükûnla nasıl geçişdirebilsinler.

Vâkı‘a her devlet zîr-i destânını kanûn-i medenîyyet esâsı üzerine mebnî olmak icâb iden kanûn-i siyâseti altında bulındırmağa ve o kanûnın tahdîd itdiği dâ‘ireden taşra çıkanları icâbı mertebe terhîb ve tedîb tekdîr ve tazîr itmeğe me‘zûn ise de din ve mezhebin siyâset-i devliyyeye bir methâli olmadığı hâlde devletin ana müdâhâle itmesi neden lâzım gelsin Devlet-i ‘Aliyye-i Osmânîyye ülkesinde bulınân Hânefi Şafii Maliki Hanbeli Şii Yezidi Harici Ortodoks Katolik Protestan Farmason Yahudi cümle Osmânlı kanûnına ve İngilterede Protestan Katolik Farmason

Hindistandaki İslam Hristiyan Yahudi Mecus İngiliz kanûnına ve Fransada kezâlik Katolik Protestan Farmason Yahudi ve Cezayirde İslâm Ammeten Fransız kanûnına tabi' oldukları hâlde bu devletlerden kangısının bu 'asırdaki edyân ve mezâhib-i mezkûreden birisine müdâhâle itdiği var mıdır ki Rusyanın da müdâhâleye hakkı olsun 'acaba Rusyada bulınân ahâlînin İslâmlığı ve Katolikliği devletin kanûn-i siyâsetine müdâhâle mi ideyor vay gidi hamıyyet vay.

Bu bâbda 'asl te'essüf ve ta'accüb olunacak şey Âsyânın Vustâ-i şârki taraflarından ta Hindistan hudûdlarına varıncaya kadar 'umûm kabâ'il ve akvâm başlarını yalın gafletden kaldırarak bu kere etrâfı temâşa ile 'alemin hâlini anlamağa heves bile itmeyüb pister-i cehâletde yatdıkları yerde güç hâl ile göre bildikleri Rusyanın vus'at ve cesâmetine kapılarak 'umûmen o tarafa temayül göstermeleridir O heykel-i cesîmenin mile'l-i mütemeddine indinde ma'lûm olân tavr ve efkârını kabâ'il ve akvâm-ı mezkûre dahî Buhara kıt'asından yakında alacakları numûne üzerine anlayacaklarsa da ne çâre ki o zamân kendüleri dahî Buharanın şimdiki hâlini kesb itmiş bulınacaklar da iş işden geçmiş olacak ve anlar da tahmînen seksenci bendi (bütün Rusya memâlikinde impârâtorun irâde-i keyfiyyesinden başka bir hakîm yoktur.) me'âlini mutazammın olân Rusya kanûnına kerden başka itâ'at ve inkiyâd olmağa mecbûr bulınacaktır.

(Sûret-i Da'va)

Vâkı'a bir fikrin iki şâhsa sünûhı emsâliyle ma'lûm ve müsellemler ise de sünûh iden efkârın böyle lafzen bi lafzin san'ih olabilmesi hüküm olunabilür mi hükm idilmeğe kalkışacak olınsa muhâlin ihtimâline hüküm idilmiş demek olmaz mı hulâsa-i kelâm Gülşenin şu bendi üst tarafında bulınân bizim bendimizin (ligaraz) cüz-ice bir mahv ve isbâtıyla yazılmış olduğu meydanda değil midir böyle olduğu sûrette buna (sirkât-i efkâr ve 'ibâre) dinilmez mi imdi da'vanın şu ciheti böyle olduğu hüküm olunırsa bunun cezâsı nedir

Fetâvâ-i Fuzûliden

(Sirkât-i Şi'ir İdene Katı Zebân Lâzımdır.)

İşte elimizde böyle bir fetva dahî vardır şimdi bu fetvaya göre şu da'vayı nasıl hüküm itmek lâzım ise hükmi gazetecilerin insâf ve 'adâletine muhavveldir Muhârrir-i Zevra'

Sayı: 55

Tarih: 28 Rebi'ü'l-Evvel 1287/ 16 Haziran 1286

s.109/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

İşbu şehr-i Haziranın on üçüncü cum'a ertesi Pâdişâhımız Efendimiz hazretlerinin taht-ı şevket baht-ı Osmâniyye meymenet bahş cülûs oldukları rûz-i firûz olmakdan-nâşî ol gün me'mûrin-i mülkiyye ve ümerâ-yı 'askeriyye ve Bağdadda mûkim düvel-i müttahâbe konsolosları ile ser 'âmedan ve muteberân-ı memleket Devletlü Vâlî Pâşâ hazretlerine gelüb resmi tebriği 'ifâ itdikleri misillü ahşamısı dahî Vâlî-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından keşide buyurulan ziyâfetde hazır bulunmuşlardır.

Bu rûz-i sa'âdet efrûz millet-i mu'âzzama-i Osmâniyye için büyük bir iydi meserret-i bedîd olüb bu günün ahşamısı dâ'ire-i resmiyye ve ebniyye-i mîriyye hasr ve tâdâda sığmaz kandillerle donâdılarak birkaç sâ'at dahî sanayi'-i nariyye ile icrâ-i şehr 'ayn idildiği misillü ahâlî-i memleket dahî kemâl-i külfetle i'lân-ı meserret itmiş ve gice yaralarına kadar bu vechle şehráyin ve meserretten sonra tezâyüd-i 'ömr-i ikbâl ve temâdi-i şevket ve iclâl hazret-i Pâdişâhi du'âsıyla keyfiyyete hitâm virilmişdir.

.....

Geçenlerde Musulda dahî kur'a-i şer'iyyenin icrâsı için mû'ayyeneye başlanarak cülûs-i hümâyûn-i hazret-i Pâdişâhi yevm-i sa'âdet-i tuvamenin ertesi Pazar günü kur'a-i şer'iyyenin keşidesiyle kur'aya ithâl edilen beş yüz neferden yüz otuz dört neferin ismine kur'a isâbet iderek 'asker idilmiş olduğu mahallinden alınan telgrâf me'âlinden müstebân olmuştur.

.....

Der-Sa'âdetde tab' ve neşr olınân El-Cevaib gazetesi 434 nümerolü nüshasında münderic bir bendinde icrâ'at-ı vilâyetden bahsle Bağdadda gûreba hasta hânesi ve Darü's-Şifâ ve Mekteb-i Rüştîyye inşâsı ve ba'zı sokakların tesviyyesiyle sokakları tenvîr için gaz fenerleri tedârik olunması gibi ba'zı şeyleri zikr ve tâdâd itdikden sonra biyuva yegân tıflın ta'lîm ve terbiyesi için üç bâb sanayi' mektebi ve bir çuka ve bir de fes fabrikaları ve Bağdaddan Kerbela ve Necefe kadar bir şimendifer inşâ ve Kenaniyye ve Mahmudiyye ve Ebu Garib nâmiyla müceddet üç dane kanâl güşâd idildiğini ve teşkilât-ı 'âhireden sonra mübâya'a kılınan vapûrların otuz bir kıt'aya balığ olduğunu ve Süveyş cedvelinin hafri için cedvel kumpânyasının

istimâl iderek hafr (stn.2) işi bitmesiyle satılığa çıkardığı ba‘zı edevât ve makinelerin vilâyet tarafından mübâya‘a olunarak Bağdadda getirildiğini yazmıştır.

Geçen 5 nümerolü nüshamızda beyân olındığı vechle icrâ‘at-ı vilâyetden henüz kuvvede olânları der-dest ve der-dest olânları yapılûb bitmiş demek vilâyetin esâs mesleğine mugâyir olduğu misillü bunu sâ‘ir tarafdân işitdiğimiz hâlde dahî tashîhe mecbûr bulunduğumuzdan El-Cevaibe şu haberi virmiş olân muhbirin tashîh-i ifadatıyla berâber bu misillü icrâ‘at-ı vilâyeti kizb ve mübâla‘adan ‘arî olarak neşr ve i‘lân itmek gazetemize ta‘allûk ider bir vazîfe bulunmağla bu vazîfeye âherin iştirâk itmemesini ve gazetelerin dahî bu misillü iş‘arât ve ihbârâtı gazetemizin münderecâtıyla ba‘det-tatbîk öyle esassız olân mübâla‘ata sem-i itibâr itmemelerini tekrâr rica ideriz.

Muhbir mûmâ-ileyhin güşâd ve inşasını haber virdiği fes fabrikası tasavvurda bile olmayûb fakat i‘mâlât-ı ‘askeriyye için Avrupaya çuka ve iplik makineleri sipâriş olunmuş ise de o dahî henüz gelmemiştir.

Teşkil olınân Sanayi‘ Mektebi ise el-yevm yüz altmış nefer şakirdânı muhtevi fakat bir mekteb olûb muhbirin ‘ilâve eylediği diğer ikisinin ne vücûdı ve ne de şimdilik lüzûmı vardır müceddeden hafr ve tathîrine mübâşeret olınân kanal Fırat ile Dicle Nehirlerini yerleştirmek üzere geçen sene hafr ve tathîrine mübâşeret olınmış olân Kenaniyye Kanalı olûb bunun on iki sâ‘at kadar imtidâd-ı tulânisi bulunduğundan ve böyle cesîm ‘ameliyyâtın çar çabuk ikmâli hiçbir memleketde mümkün olamayacağından henüz ikmâl olunamayûb ‘ameliyyâtı devâm itmekdedir Mahmudiyye ve Ebu Garib cedvelleri ise eski şeyler olûb keyfiyyet-i hafr ve güşâdını icrâ‘at-ı haliyeden ‘add itmek münâsebet alamaz.

Bağdaddan Kerbelaya kadar temdid olunub bittiği haber virilen şimendifer ise vâkı‘a inşâsı irâde-i seniyye iktizâsından bulunmağla er-geç yapılacak ise de bu misillü ‘ameliyyât-ı cesimeye ‘ale’l-‘umya başlanılamıyacağından şimdiki hâlde bir taraftan güzer-gâhını ta‘yîn ve diğer taraftan Avrupadan celb olınân resm-i tarifnâmeler üzerine müzakerât-ı lâzime icrâ olunmaktadır nehir ve deniz vapûrlarına gelince idâre-i hazıradan mukaddem mevcûd (stn.3) olân Bağdad ve Basra vapûrlarına ilâveten devletlü Namık Pâşâ hazretleri zamânında eczâ olarak celb edilmiş olân üç kıt‘a vapûrdan Musul nâmında birüsi Devletlü Tükiyüddin Pâşâ hazretleri zanmânında ve Rasafe ve Fırat isimleriyle diğer ikisi vilâyetin teşekkülünden sonra terkîb olunub meydâna gelmiş ve mû‘ahhâren Babil vapûr nâmıyla iki kıt‘a cesîm deniz seffinesi der-dest terkîb bulınân iki ve geçende

Hindistandan mübâya‘a olinân bir ki üç kıt‘a büyücek nehr vapûrı ve Cidde ve Şehba ve Feyha nâmıyle üç kıt‘a dahî küçük kılağuz vapûrı ve üç kıt‘a işleb ki cem‘an on bir kıta sefine dahâ mübâya‘a ve celb olunarak diğer beş kıt‘a sefine ile berâber on altı kıt‘aya balîğ olur bunların otuz bire varması için üst tarafı bulınân on beş kıt‘a sefine dahî muhbirin dest-gâh-ı hayâlinde inşâ olunmuş olmalıdır.

Dicle ve Fırat Nehirlerinin tathîr ve tamîki için bidâyet-i emîrde Süveys cedveli edevât-ı metrûkesinin mübâya‘ası yoluna gidilmek istenilmiş ise de mu‘ahharen bundan sarf-ı nazarla iktîza iden tarak makineleri ve sâ‘ire müceddeden Avrupaya sipariş olunmuş ve bu kere Basraya gelmiştir işte muhbir mûmâ-ileyhin saydığı şeylerin sıhhati bundan ibâret olub ziyâdesi mübâla‘a ve i‘lâvedir.

.....

Geçen seneler Paris ve Londrada güşâd olunmuş olan sergi-i ‘umûmi gibi gelecek sene Londrada bir sergi dahâ güşâd olunarak her taraftan celb olunacak eşyânın orada cem‘iyle enzâr-ı nasta teşhîr olunması kararlaştırılmış ve bunun için memâlik-i mahrûseden dahî celb olunacak eşyânın sergi komitesi tarafından tanzîm olinân defter-i Bâb-ı ‘Aliyye takdîm kılınarak keyfiyyet Ticâret Nezâreti Celîlesi tarafından her tarafa teblîğ olındığı misillü makâm-ı vilâyete dahî teblîğ ve iş‘ar buyurulmuştur.

Sûret-i iş‘ardan müstebân olduğına göre işbu sergi mukaddemkiler gibi yalnız bir def‘aya mahsûs olmayûb her sene mevsim-i mahsûsında güşâd olınacağı misillü öyle her dürlü mamûlât-ı sinâ‘iyye ve mahsûlât-i ‘arziyye ve sâ‘ireyi bir def‘a bir def‘ada teşhîr itmeyûb her sene bir nev‘ eşyâyı sahâ-i teşhîr ve temâşaya vaz‘ idecek ve ilk def‘a teşhîr ideceği eşyâ yalnız tasvîre müte‘allik her dürlü tezyinât ve her nev‘ ihtira‘at-ı cedîde (**s.110/stn.1**) ve mekteplerde cari‘ olân usûl-i tedrisiyye ile bağçevanlığa müte‘allik masnû‘at ve mamûlâta münhâsır olub eşyâ-i mezkûreden sergiye gönderilecek şeyler için ashâbına madalya ve sâ‘ire gibi bir şey virilmeyerek mükâfâtı yalnız eşyânın sergiye kabûl olunmasından ‘ibâret bulunacaktır.

Bu misillü sergilere vaz‘ ve teşhîr olinân eşyânın nefâsetine göre ashâbı madalya ve mansiyon gibi mükâfâta nâ‘il olmakda buldukları hâlde şimdi mükâfâtın yalnız sergiye eşyânın kabûl olunmasından ibâret bulunması bâdi-i nazarda mükâfât yok gibi görüneyor ise de tafsîl ve izâha hâcet olmadığı vechle böyle bir sergide mamûlât ve masnû‘atının kabûl olunması kabûl olunması ‘âmil ve sani‘inin derece-i mahâret ve melekesi ‘umûm nazarında tasdîk ve mamûlâtının nefâset-i makbûliyyeti teslim olunmuş demek olub şu hâlde halkın nazar-ı rağbeti

kendü mamûlatına münhâsır kalacağına ve bu ise kadrini bilenler indinde pek büyük mükâfâtın madûd olub hattı Avrupa erbâb-ı sanatı mamûlatının böyle sergilere kabûl ve nefâseti tasdîk olumasından dolâyı mu‘ahharen ‘umûmın nazar-ı raġbetini dahî celb iderek pek çok paralar kazanûb nâ’il-i servet olmuş oldukları meydanda bulunduğına mebnî bâlâda tâdâd olınân eşyâdan sergiye vaz‘a şâyân bir şeyin tasni‘ ve ihtirâ-na muktedir bulınânlar bu yolda bir kat dahâ sarf-ı zihn iderek sanatının eserini ‘umûmın nazar-ı tahsîn ve ‘aferinine vaz‘ iderek şu beyân olınân mükâfât-ı makbûleye nâ’iliyyetden mahrûm kalmamalarını tavsiyye ve ihtâr eyleriz.

.....

Ravendüz Ka’im-makâmı sabık rif’atlı Said Efendinin sû-i ahvâlî üzerine ka’im-makamlık-ı mezbûrdan azl ile muhâkeme altına alındığı ve hitâm-ı muhâkemesinde netîce-i hükmn i‘lân olunacağı gazetemizin üçüncü nümerolu nüshasına derc olunmuş olduğundan ve kendisi ise inde’l-muhâkeme bu hallerden tebrî-i zimmet itmiş şidiğinden bahisle tebrî-i zimmet eylediğinin gazetemizle i‘lânı mûmâ-ileyh tarafından bâ-varaka taleb kılınmış olub egerçi mûmâ-ileyhin netîce-i muhâkemesi hakkında ma‘lûmatımız yoğise de kendisi zikr olınân ka’im-makâmlıktan infisâlinde sonra Hille mutasarrıflığı mû‘avinliğine me’mûr olmasına nazaran muhâkemesinde müceb-i cezâ bir töhmeti olmak ihtimâlni işbu me’mûriyyet-i ‘âhiresi defâa kâfi görünüyor.

(Nev‘iyye)

Aşk dinilen şey insânın hevâss-ı tab‘iyyesinden bir his olduğđı bedîhi ise de bunun esbâb ve derecât ve keyfiyyatı ve mübtelâsının encâmı hâli henüz tahakkûk ve ta‘ayyün itmemiş idüği bunu muhâkemesiyle iştigâl idenlerin ma‘lûmıdır çünkü bu belaya mübtelâ olânlardan bir tarafının sebep-i ibtilâsını hüsn-i cemâl ve şemâ’il ve nezâket-i tabi‘ ve letâfet-i zâtiyye gibi şeyler olduğđı misillü bir takımı dahî bi’l-‘akis bunların fikdânı ve belki de ezdâyının vücûdı halinde dahî mübtela-yı maraz-ı aşk olmuş ve kezâlik uşşaktan ba‘zısı için aşk ‘adetâ sâ’ik-i sa‘âdet olub kendüsünü ne gune sa‘âdetlere nâ’il itmiş ise ba‘zıları için dahî müstelzim-i ukûbât olarak mübtelâsını ne kadar ukûbât ve belâyâ düçâr eylemişdir ki erbâb-ı kalem halkı aşkın şu ucu ortası bulunmaz ahvâlinden haberdar iderek başını (stn.2) belâyâ sokmak isteyenlerin bundan tevakkisi için ben-i nevimizin beyâbân-ı bi-yayan aşkda tesâdif eylediğđi nice nice vâk‘aların tafsîlâtıyla kütüb ve mücelledâtı doldürmüşlardır işte bu kere Fransanın Nis Eyâletinde vukû‘ bulub okuyanların nazar-ı ibret ve hayretlerini

celb için Golo nâm Fransız gazetesinin tafsîlen derc eylemiş olduğu bir vâk‘a dahî aşkın egkâr-ı ‘ademe derece- te‘sîrâtını ve bu te‘sîrâtın âdamı ne kadar küçük bir sebeble ne derece büyük ukûbâta sevk itmekte bulunduğunu tefhîm için bir ‘ibret bir misâl olmakdan-nâşî ber-vech-i âtî bi’t-tercûme gazetemize dercini tensîb eyledik.

“Aslı Şerant kasabası ahâlîsinden otuz dört otuz beş yaşında Morpen nâm delikanlı mutâdı vechle geçen kışı geçirmek için Fransanın Niş nâm şehrine gelerek kendisi zâten edib ve afif ve hîb siret bir zât olduğundan halkın öteden berü celb itmiş olduğu nazar-ı hürmet ve ri‘ayetini tecdîd itdiği misillü dahâ bir takım zevâtla yeniden ünsiyet peyda eylediği sırada Matmazel Pörl isminde ve yiğirmi yedi yiğirmi sekiz yaşlarında bir kızla dahî ülfete başlamışidi.”

“Lakin şimdiyye kadar nice bin emsâliyle ma‘lûm olduğu vechle erkekle kadın beynindeki rabîtâ-i ülfet ve meveddet başka bir şeye kıyâs kabûl itmeyüb tabi‘atın dahî yardımıyla kuvvetleşdikce kuvvetlenerek az vakt içinde akıllar ermeyecek bir dereceye vardığı gibi Matmazel Pörlün mûmâ -ileyh Mösyö Morpene olân ratibâtı dahî der-‘akâb kuvvetleşerek rabîtâ-i ülfet der iken zincir-i aşk ve muhâbbete tebeddül eylediğinden ikisi dahî yek-diğerinin zincir bend esiri olûb kaldılar bu esnâda mezbûre şu halden Parisde bulınân pederi haberdâr olarak kendüsünün oraya celbiyle Mösyö Morpenden ayıracağı havfına düşdüğü gibi diğer taraftan Mösyö Morpen dahî yalnız mezbûrenin didâr-ı cemâl ve şemâ‘iline hayrân olân efkârını kesb ü kâr gibi mugâyir-i tab‘-ı uşşak olân cihete sarf idemiyerek nakd-i mevcûdı dahî tükenmeğe yüz tutmasıydı bunlar şu hâlde bir müdded dahâ vakt geçirdikden sonra bir Cum‘a ertesi günü mezbûre korktığı belâya tesâdif eylediği misillü Mösyö Morpen dahî o gün mevcûdunu tekmi iderek artık her ikisi için ye‘is ve fütûr dakikası tekarrüb ve belki de hülûl eylemiş olmasıyla şu iki biçâreler birbirlerine derdini dökmeğe kalkışmak istedikleri anda mezbûre dayanamıyarak ve gözleri hunâb-ı ye‘ise ve nevmidle dolarak sevdiğine “Morpin felek vücudümüzü birbirinden ayırdı ise ruhlarımızı ayırmağa dahî muktedir değildir yâver elini bân” deyû merkûmın elini eline alûb ikisi birlikde şehirden çıkdılar bu çıkış son çıkışları olub bir dahâ avdet itmediler.”

O günün ertesi Pazar günü köylünün birisi Taysir nâm kasab yanından geçer iken kanla alûde bir kadının bir harman yerinde inlemekde olduğunu görünce yanına varıp hâl ve şânını lede’s-sû’al mezbûre ölüm hâliyle dili dolaşa dolaşa güç hâl ile kendüsü Matmazel Pörl olûb sevdiği Morpen ile birlikde yaşamağa felek müsa‘ade itmediğinden hiç olmaz ise ruhlarının muvâsâlât-ı sermedi ve mû‘aneset-i cavidânide

kalmaları ‘arzûsıyla bir mikdâr afyon ruhu ve bir revolver ve şiş alûb şehirden çıkmış ve önlerine düşen kanlı yol kendilerini Mantega karyesi civârına doğru götürmüş olduğundan (stn.3) başlayarak şu vechle sergüzeştini tekmil eylemiştir.” ((Karye-i mezkûre pişgâhına geldiğimizde en güzel ve kan dökmeğe en elverişli bir mevki intihâb itdik ki iki tarâfı göklere çıkmış yalçın kaya ve yalnız ortası sık ağaçlık çimenlikden ibâret gök yüzü görünmez muhavvefûl manzara bir boğaz idi vürûdımız bâğ-ı hayatımızın son turfandası olân geceye yesâdüf eylediğinden hiç olmaz ise bu giceciği olsun engel ve ağıyardan hâli ve gâm ve kasvetden berü huzûr ve rahatla geçirmek ya‘ni lezâ’iz-i dünyeviyeden bir gececik olsun hisseyâb-ı lezzet olarak hân-ı hayatdan şu ağız tadıyla el çekmek için orada toplayabildiğimiz çimenleri bir yere cem‘ ve esvâbımızı çıkarûb üzerine ferşle yatarak ta sabah kadar affif ve masûm güvercinler gibi uyûduk kaldık ertesi sabah alafrânga sâ‘at yedide kalkarak bildiğimiz ve istediğimiz gibi resm ve dâi bi’l-icrâ öpüştükden sonra ben beyaz etekliğimi çıkardım ve bunu Morpen kendi eliyle bir ağacın dalına asdı ki şimdi arasalar yine orada bulurlar bunun üzerine ikimiz dahî afyon ruhûnı içdik ve tesîrâtıyla haylice muzdarîb olduksa da aradan bir iki sâ‘at geçdiği hâlde bir dürlü ölemedik.))

((Şu hâlde Morpen bana dedi ki (Pörl sana bir şey söyleyeyim mi afyon ruhu bizi öldüremeyecek ben revolveri beynime sıkmak istiyorum) ben ise Morpenin gözüm önünde can virişine tahâmmül idemeyeceğimi bildiğimden (senin nâşın önünde ben tek ve تنها nasıl kalayım canım Morpen evvelâ beni öldür) deyü göğsümü açtım zahmet çekmemek ve birkaç dakika sağ kalûb ta Morpenin teslîm-i can itdiğini görmemek için tabancayı kalbim üzerine sıkmasını ricâ itdim Morpen bu halde can hevlerinden midir nedir tir tir titremekte olduğundan şâyet yüreğime nişân alamaz havfiyle tabancayı göğsüme pek yakın tutarak ol-vecihle sıktı ah bu hâl pek korkunc ve acı bir hâl idü şöyleki bir taraftan barutun ateşi gömleğimi yakmış ve bir yandan dumanı tenimi karartmış olduğu gibi diğer taraftan dahî Morpen tabancayı beynine sıkarak yere cansız düşmüştü ah zavallı Morpen ben şâyet kurşûnla çabuk ölmez ise derhâl hançeri dahî kalbine sokmak için hançeri eline almış idiyse de ne çâre ki buna hâcet kalmadı ben ise Morpen kadar bahtiyar olamadığımdan urlûduğım anda teslim-i can idemediğim gibi mu‘ahharen Morpenin elinde bulunân hançeri almak istediğimde dahî kendüsünü hun alud bir hâlde görmeğe yüreğim elvermediğinden birkaç saniyelik misafir olân canımı buraya kadar sürükledim geldim işte sergüzeşdim budır.”

“Bunun üzerine etrâfdan köylü kadınlar ve erkekler yetişüb bir pencere kanadıyla derhâl hasta nakline mahsûs tezkere gibi bir şey ‘imâl ve içini yaprak ve çimenlerle tefrîş idüb mezbûreyi bununla kasabadaki hasta hâneye kalkışmışlar ve bir yere kadar getirmişler ise de kurşun yüreğine indiğini biçâre his iderek (âmân.. ricâ iderim... durunuz Rahat öleyim ...) dimesiyle yere indirmişler ve bir saniye mürûrında mezbûre bir kere (anacığım) diyerek teslim-i can itdiğini görmüşlerdir.”

(Zevra’)

İşte şu vâk‘a guş-i ibretle dinleyenler için büyük bir nashât olub husûsıyla gençlerle kadınlar bundan ibret almağa cümleden ziyâde muhtacdırlar.

Sayı: 56

Tarih: 2 Rebî‘ü'l-Âhir 1287/ 20 Haziran 1286

s.111/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

İran hudûdına müte‘allîm ba‘zı mevâdd-ı mühimmenin hâl ve tesviyesi me‘mûriyetiyle geçenlerde Der-Sa‘âdetden gelmiş olân Şûrâ-yı devlet â‘zâyı kirâmından Sa‘âdetlü ve kudretlü Bey Efendi hazretleri bundan mukaddem Süleymaniyye taraflarına gitmişidi bu kere aldığımız havâddise göre mîr-i müşârün ileyh hazretleri orâdan dahî Der-Sa‘âdete avdet ve ‘azîmet buyurmışlardır.

İran Şâhı Şehâmetlü Nasireddin Şâh hazretlerinin atâbât-ı mübârekeyi ziyâret için bu tarâfları teşrif idecekleri bundan mukaddem ve mu‘ahhar derc-i sahîfe-i beyân kılınmış idi Şâh-ı müşârün-ileyh hazretleri memâlik-i mahrûse-i Osmâniyyede bulundıkca doğrudan doğruya zât-ı şevketsemat hazreti şehinşâhinin misâfir-i hass-ı demek olacağına ve saltanat-ı seniyyenin Şâh-ı müşârün-ileyh hazreti misillü mesâfât ve mühâdâtın derecâtı ta‘rîf ve izahdan müstagni bulınân bir misâfir-i ‘alîkâdre hürmet ve ri‘âyet-i fevk-al-‘âdede bulunması şân-ı ‘alîsi iktizâsından bulunduğu mebnî müşârün-ileyh hazreti burada oldıkca ma‘iyyetlerinde bulunmak üzere mabeyn-i hümayûn-i mülûkânedan ba‘zı me‘mûrin ile sofrâ takımı ve ‘araba ve sandalye misillü şeyler tahsîs olunarak bunların cümlesi Babil vapûrıyla gelmekte bulunduğu ve bundan başka ‘asker-i Gazanfer-i Peyker-i Osmâniden nizâm ve intizâm halleri ve ta‘lîmat-ı harbiyyede olân mahâret ve melekeleriyle ellerinde bulınân eslihâ-i cedîdenin isti‘mâli şâyân-ı seyr ü temâşâ olmağla hîn-i teşriflerinde büyük bir ateşli ta‘lîme muntâzam bir resm-i geçid icrâsı zımnında altıncı ordû-yı

humâyûna ilâveten dördüncü ordû-yı humâyûn dahî bir mikdâr ‘askerin buraya ‘izâm olunmak üzere bulunduğı işidilmiştir.

Der-Sa‘âdet gazetelerinin bu bâbda virdikleri ma‘lûmata nazaran zât-ı şevketme‘âb hazret-i Şehinşâhi canîb-i celîlinden Şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin tebrîk kudümi me’mûriyyetle teşrifâti-i câriyye hâriciyye mu‘âvini Sa‘âdetlü Ali Bey Efendinin dahî bura geleceği Der-Sa‘âdet İran Sefiri müşirü’-d-devle hazretlerinin dahî Bağdada müteveccihen Der-Sa‘âdetden hareket itmek üzere bulunduğı anlaşılıyor.

.....

Vilâyetin her tarafında olduğu gibi Süleymaniyyede dahî **(stn.2)** erbâb-ı esnânın on üçte biri nisbetiyle ‘askere alınması lâzım gelen elli neferin ‘ahz-i zımında kur‘a-i şer‘iyyenin icrâsına ibtidâr olındıkda geçen seneki kur‘adan şimdiye kadar erbâb-ı esnânın dört yüzden mütecâvizi kur‘ayı beklemeyerek kendü gönül rızalarıyla ‘askere yazılmış olmasından nâşî ber-minvâl-i muharrer on üçde bir nisbet ve kâ’îdesi bozulmuş ise de o taraflar ahâlînsin muttasıf ve mağdur oldukları gayret-i milliye ve şeca‘at-i zâtiyyeleri iktizâsınca nüfûstan ber-minvâl-i muharrer dört yüz bu kadar erbâb-ı esnân güya aslâ nakıs olmayûb mevcûd bulunmuş gibi her kesin kemâl-i memnûniyyet ve usûl-i mü‘ayyene icrâ ve kur‘a keşide kılınmış idüği mahalli iş‘arından müstebân olmuştur.

(Ahâlî-i mezkûrenin ne derecelerde şeca‘ât perver olduklarını 37 ve 43 nümerolü nüshalarımız uzûn uzâdiya bahs itmiş ve bu bâbda söyleyeceğimiz şeyleri iktizâsı vechle söylemiş olduğumuzdan burada tekrârına hâcet görmedik.

Hudûd-i devlet-i ‘Aliyye üzerinde bulunân eşkıyyâ-i İraniyye ikide birde berü tarafa geçüb gasb û gârat ve katl ve cerh gibi envâ-ı fezâyiha ictisâr idgeldikleri misillü işbu Haziranın on ikinci Pazar günü dahî Zehab hâkimi Melik Niyaz Hânın taht-i himâye ve sahâbetinde bulunân Hemvend va sâ’ir eşkıyyâdan iki yüz atlı hudûd üzerinde kâ’in Benkdere kasabasına geçüb hudûda yarım sâ‘at mesâfede hayme nişin olân Salhan Ağa çadırlarına hücûmla rast getirdikleri hayvânât ve mevâşiyi gasb û gârat eylemiş ve şu haber Hanekin ka’im-makâlîğinden lede’l-istihbâr eşkıyyâ-yı merkûme üzerine der-‘akâb zabtiyye ve nizâmiyyeden ‘asker çıkarılmış ise de mevki-i fezâhet ber-minvâl-i muharrer hudûdın yarım sâ‘at berü tarafında olûb eşkıyyâ gasb û gâratdan sonra der-‘akâb hudûdı öte tarafa geçerek kaçıdıklarından ve gönderilen ‘asker ise hudûdı öte tarafa geçemediğinden eşkıyyânın şu fezahâtı yanlarına kalmıştır.

İstanbuldan ‘Avdet İden Bir Hemşehrimizin Gönderdiği Varakadır

Tevârîh-i şitâsâne pinhân olmaya ki hıttâ-i fesiha-i Irakiyye furûn-i maziyyede nasıl menbâ-ı ‘ulûm ve ma‘ârif-i şitâ ve yenbû-i medeniyet ve ma‘mûriyyet evfî idi ise sonraları vukû‘at-ı mütetabi‘a-i felekiyye ve sademât-ı mütetabi‘a-i dehriyye (stn.3) ile hâl-i temâni tezelzül-i tenezzül eylemesinden dolâyı Bağdada nigâh-ı tessüfle bakılıyor idi ‘ale’l-husûs Der-Sa‘âdete virdiğim seyâhât münâsebetiyle orada erbâb-ı vesi‘a-i ma‘ârif ve menâfi‘ ve esbâb-ı mahkeme-i Sa‘âdet ve imrânın vus‘âtını görünce memleketimizin ma‘mûriyyet ve medeniyetce derecât ile görünen noksâniyyeti bütün bütün gayret-i milliye ve vataniyeye esef bahş olınmakta idü bu kere Bağdada ‘avdetimde hükûmet-i seniyyenin teşebbüsât ve tedâbir-i müttehizesinin karşıda gelen bin dürlü mevâni geçidlerini sektirerek hey’et-i sabıkâyı sâd merhâle derece-i itilâyâ müsâbâkât itirdiği meşhûd-i lahâzâ-i fahr ve mebâhâtım olân hâl-i hazır terekkiyât-ı memleketin tederrüs ve te‘âllümüne mahsûs bir mekteb-i rüşdiyyeden tehi bıraktığım Bağdada el-yevm istifâde-i ‘umûmiyyeye kâfi sûretde mekteb-i Rüşdiyye ve sanayi‘ gibi bir takım müessesât-ı cedîde ve nâfi‘anın tesîs ve esvâk ve mahallatın tevessü‘ ve tezyinâtıyla köşe başlarında gaz fenerleri vaz‘ı ve haylaz ve bilâ nefazâkla köşe nişin zül ve hakaret olân her dürlü istifâde ve sanattan mahrûmiyyetle ifnâ-yı ‘ömr-i ‘azz eyleyen bi-yeksân ve sıbyân ahâlînin dahî cem‘iyyet-i terbiyye vaz‘ına idhâl ile lezzet-i tahsîle telif ve te‘nisleri mâddeleri mâddeleri ve erbâb-ı zirâ‘at ve fellâhâtla her nev‘i ahz û ‘itâ ve ticâretde bulunânların tervîc ve teshîl-i zirâ‘at ve ticâretlerine başlıca mu‘âvenet-i mahsûsa ve sermaye hükminde olabilen emniyyet sandığının açılması ve âsar-ı medeniyetden olduğu üzre bir millet bağçesinin ihdâsı ve dahîlen ve hâricen inzibât ve ‘asâyîş-i belediyyeye işti-bahş olân zabtiyye alâynın teşekkülü ve şehirden kasaba-i Kâzimiyyeye kadar mârin ve âbirinin teshîl ve te‘mîn-i mürûrî için tramvay yolunun başlanmasını ve meskûkât ve ekyâl ve ayarların kavâ‘id-i ‘umûmiyye-i matrûde ve Salimeye rabdî kaziiyye-i mühimmeleridir işte arûs-i memleketimizin şu zîr müddetcik içinde hâme pûş sündüs ve istebrâk ma‘mûriyyet olması cihetiyle hâl-i sabıkandan dolâyı düşdüğim ye‘is ve zara-i mebdel serâ olmuş ve bu dahî mahzâ pâdişâhımız veliyyü-ni‘metimiz veliyyü-ni‘met-i ‘alem Efendimizin memâlik-i ma‘mûreleri hakkında nev‘ be nev‘ mâtuf ve masrûf olân niyyât ve mekâsıd-ı hayr merâsîd mülûkâneleri ‘âsar-ı mahsûsesi ve hakkâk-i hükûmet-i seniyyenin kuvve-i icrâiyye-i müstâhsine ve tedâbir-i meşkûre ve sedâdiyyeleri ‘âsar-ı celîlesi bulunmuş olduğundan üzerimize farz-ı ‘ayn müşâbehesinden olân du‘â-yı dimûmiyyet-i eyyâm

‘ömr ü ikbâl ve tezâyüd-i şevket ve satvet-i ferahfâl (s.112/stn.1) Pâdişâh-i mekâr-ı muhâssâla terdifen şu teşebbüsât-ı hayriyyenin bir çok zamân dahâ devâ’irle hükûmet-i seniyyenin nice nice ıslâhât ve terakkiyât-ı mülkiyyenin icrâsına muvaffakiyetini Cenâb-ı Hakdan temenni’ iderek muhâbbet-i vataniyyem cihetiyle ebnâ-i vatanımın nâ’il oldukları sa’âdet-i hâlden dolâyı kendülerini tebrîk ve tes’ide ve bu bâbda müşâreketde bulunduğım sürûr ve mefhâretin tahdîs-i şükranîyyetiyle berâber in-şa-Allah memleketimizce dahâ ziyâde ümitvârı olduğumuz terakkiyâtın esbâb-ı mütemeddinesinden olân ve muhsinâtı gâyr-i münker bulınân kırâ’âthâne ve sâ’ir bu misillü der-dest ihdâs olân teşebbüsât-ı haseneye ahâlîmizin rağbet ve hahişlerinin dahî munzâm olmasıyla hâsıl olacağından burasının dahî nazar-ı erbâb-ı fikr ve basirete ‘arz ve ihtârına tercümân-ı lisân-ı memleket olân Zevra’ gazete-i muteberesi vasıtasıyla müsâra’at eyledim.

.....

İsviçre tüccârından Bağdadda mûkim Mösyö Vartmanın İtalya devletü tarafından Bağdada konsolos vekili nasb ve ta’yîn olunduğı işidilmiştir.

.....

Geçende güşâd olunmuş olân Hiristiyan mektebi için i’âne iden zevâtın esâmi ve mikdârı i’ânelerini mübin müdür tarafından gönderilen defterdir.

Devletlü Vâlî Pâşâ hazretleri	1000
Bağdad Mutasarrıfı Sa’âdetlü Şakir Bey	200
Basra Mutasarrıfı Sabık Süleyman Bey	100
Reis-i Esbak Sa’âdetlü Samih Pâşâ	200
Mu’avin-i Vâlî-i vilâyet Sa’âdetlü Raif Bey	100
Politika Müdürü ‘Azametlü Hamdi Bey	100
Esbak Kerbela Ka’im-makaâmı Mehmet Pâşâ	100
Fransız Konsolos Vekili Mösyö Roji	600
Fransız Konsolos Tercümânı Mübâşir Murad	100
İngiltere Konsolusu Mösyö Huber	500
Nüvvab İkbâl Ledole	500
Nüvvab merhum Mehmet Ali Hân	500
Defterdâr-ı vilâyet Sa’âdetlü Abdi Efendi	100
Suud Bey	100
Ammare Mutasarrıfı Murat Efendi	100
Salih Danyal	100

Mösyö Vartman	100
Vartman Rokin ve şerikleri	500
Mehmet Salih Efendi	50
Zehir-zade Abdulkerim Efendi	50
Evkaf Nâzırı Derviş Efendi	1500
Cemil-zade Mehmet Efendi	100
Belediyye Meclis Re'îsi İbrahim Efendi	100
İspekto von Mösyö Pedvani	300
Osmânlı vapûrı vekili Mösyö Havti	100
Muhendis Mösyö Kuston	100
Tüccardan Mösyö Hec	100
Mösyö Artin Aram	250
Tüccârdan Cebrail Asgar ve kardeşleri	300
Tüccârdan Fethullah Abud	300
Cezayir hânedânından Seyyid Ali Bey Laleb	150
Yazıcı Mösyö Refail	100
Mösyö Robin Arâm	100
Mühendis Mösyö Veruz	200
Mösyö Bunin	100
Mösyö Malkon me'mur-i telgrâf	100
Mühendis Mösyö Mojil	100
Mösyö Breziski	100
Mühendis Mösyö Veri	400
İngiliz Konsoloshânesi hakimi dö Sörhi	100
Kapudan Pavl	50
Mösyö Parlaki	50
Mösyö Luvr Mösyö Kaskin	50
Mösyö Bonsten	50
Telgrâf İspektöri Mösyö Kasbo	100
Mösyö Limans	50
Haham başı Nezaret Efendi	200
Polâns Mado	150
Kapudan Huber	100
Naum Andrea ve kardeşleri	150

Lenin Hekim	100
Greb Aram Mühendis	100
David Moşih Hristiyan	100
Yekûn	9650

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Şehzâde-i civân bahş devletlü necabetlü Yusuf İzzettin Efendi hazretlerinin emr-i humâyûn-i hitânlarının icrâsı kararlaştırılarak cülûs-i humâyûn mesâdet makrûn hazreti Pâdişâhi rûz-i Firûzında süver-i humâyûna mübâşeret (stn.2) kılınacağı ve sûr-i hitânda bulunmak üzere Hidiv-i Mısır Fehametlü devletlü İsmail Pâşâ hazretlerinin dahî Der-Sa‘âdetde ‘azimet buyuracakları Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüştür.

(Ol yevm-i sa‘âdet tev’em hulûl ve mürûr eylediği cihetle şimdi İstanbulda sûr-i humâyûn icrâ olunuyor dimekdir.)

.....

Mekâtib-i ‘askeriyenin yetiştirüb medâyana koyduğu zabitan içinde funûn ve kavâ’idi hemşehrilerine ta’lîm ve tefhîm iderek anları dahî ‘asker itmeğe muktedir pek çok mû‘allim zâbitan olduğundan ve vatanımız evlâdından böyle mû‘allim oldukça Avrupadan mû‘allim celb ve istihdâmına hâced kalmayacağından şimdi Der-Sa‘âdetde mekâtîb-i ‘askeriyede müstâhdem bulınân ecnebi mû‘allimlerin tebdiliyle yerlerine zâbitan-ı ‘askeriyeye müste’dânından mû‘allimler ta’yîn olunmakta bulunduğu evrâk-ı havâddise nazar-ı memnûniyyet ve şükrâniyyetle okunmuştur.

.....

‘Asrımızda matbû‘âtın kesb itdiği terakkiyât-ı vekîre semeresinden olarak Der-Sa‘âdetde (‘İbret) nâmıyla yeni bir gazete dahâ dest-gâh-ı tab‘ ve temsîle vaz‘ı idilmiş ve bunun birinci nüshası resîde-i nazar-ı şükrâniyyetimiz olarak münderecâtının hakikâten ‘ulûl-ebşâra ‘ibret bahş olacak bir sûretde bulunduğu görülmüş olduğundan bi’l-hassa tebrîk ve tes‘idine müsâra‘at kılınır.

.....

Avrupa hünerverânından olub geçenlerde Der-Sa‘âdetde gelmiş olân bir Zât dakikada yigirmi dört yigirmi beş def’a endâht olinâbilmek üzere icâd ve ihtfâ‘ eylemiş olduğu bir nev-i filintâyı Bâb-ı ‘Aliyye bi’t-takdîm ‘asâkir-i şâhâneye bunlardan isti‘mâl itdirilmesini istidâ eylemiş ve gazetelerin rivâyetine göre zikr

olinân filinta sâ'ir nev' icâd filintalardan dahâ rabitâlı ve kullanışlı olduğı gibi bahâca dahî pek ehven imiş.

(Havâdis-i Hâriciyye)

(Avrupa Politikası)

Bir vaktten berü Avrupa gazetelerinin politika sûtûnlarını doldurmakta olan mesâ'il Fransanın karışıklığıyla İspanyanın şuriş ve ihtilâlınden 'ibâret idü Fransızların ma'lûm olan etvâr ve efkârı tebeddül itmedükce Fransanın şu karışıklıktan ve İspanyada dahî efk-ı halk bir noktada ictima' iderek şimdiyye kadar gerek tâc-ı hükûmeti teklîf itdikleri prenslerden ve gerek buna kendilikleriyle heves gösteren hükümdarlardan birüsi taht-ı kiralıyyete geçmedikçe anın dahî şûrîş ve ihtlâlden kurtulamıyacağı der-kâr olmağla gazeteler bu iki mes'ele ile el-'an uğraşmakta ve pek çok vakt dahâ uğraşacakları bedâheten görülmekte olub ancak şimdiki hâlde Yunanistan mes'alesiyle Portekiz vukû'atı politika pazarının taze me'â-i mesâbesinde bulunmaktan-nâşî bu günlerde 'umûmın rağbeti işbu yeni meta'a münhâsır kalmıştır.

Yunan mes'alesi didiğimiz mâdde geçenlerde tafsilen derc ve dermeyân olındığı vechle bundan mukaddem eşkıyyâ-i Yunaniyenin çend nefer ingilizliler ile bir nefer İtalyanlıyı Atinanın bir sâ'at hâricinde zalimâne katl ve itlâf itmelerinden dolayı Avrupa devletlerinin kalen ve kalemen Yunanistana hücumlarından 'ibâretidir.

Evrâk-ı havâddisin bu husûsa dâ'ir virdikleri ma'lûmatın hûlâsa-i mefâdına göre şu vâk'a Yunanlıların dâ'ire-i (stn.3) medeniyyete ve belki de insâniyyete henüz ayak bile atmamış olduğunu Avrupaya tasdik itdirerek bu ise Yunanlıların (efkâr-ı cesîme) ta'bîriyle Eski Yunan devletinin ihyâsı hakkında şimdiyye kadar tahmîl itdikleri ümidin önüne set çekdiğini Yunan devletine dahî bildirmiş ve binâ berîn devlet işbu şekâvetden tebri'e-i zimmet itmek için yaptığı kalmâmış ise de Avrupalı bu ağızların hiç birisine kulak virmeüb Yunanistandan işbu şekâvet-i 'umûmiyyenin külliyyen mahv ve izâlesiyle emniyyet-i dahliyyesinin istihsâlinde bi'l-ısrâr hatta İngiliz ve İtalya devletlerinin Ak Denizde bulunân donanmasından bir filonûn Yunanistan sularına irsâli teşebbüsünde buldukları anlaşılıyor.

Portekiz vukû'atı dinilen şey ise İspanyada erbâb-ı hükûmetin fevk-al-'âde ta'assubuyla Roma kilisesini memnûn itmek için gün be gün ardırmakta oldukları tekâlif ve mezalim üzerine ahâlînin teşebbüs itdikleri harekâtdan örnek alân Portekizlilerden bir büyük cem'iyet Lizbonda kral sarayına 'azimetle saray halkı

bunları erbâb-ı inât ve isyân zânn iderek sarayı muhâfâzâyâ me'mûr 'askerle mukâvemetle kalkışmışlarsa da bunlar "yaşasın kralımız fakat vükelâsı" avâzıyla haykırmağa başladıklarından iş anlaşılarak istidâlarına bakılacağı vâdiyle cem'iyetleri dağdılmışdır.

Avrupa gazeteleri şu vâk'ayı bu sûretle muhâkeme ideyorlar ki vâkı'a şu hâreket ve şa'ibe-i isyân ve ihtilâfdan berü sûrete bir istîda' kabilinden görüneyor ise de vükelâ dinilen şey millet vekilleri olmayüb bi'z-zât hükümdarın vasıta-i icra'atı olmak üzere yine hükümdar tarafından intihâb idildiğine ve bunların 'aleyhinde olân hareket aynıyle hükûmet 'aleyhinde demek olduğına mebnî hükûmet bunları kuvve-i 'askeriyye ile te'dibe haklıdır.

Biz ise mes'ele taze olmakdan-nâşî hâkâyık ve dekâyıkına henüz vakf olamadığımızdan bu bâbda kendülüğümüzden hiçbir şey söylemeyeceğimiz gibi şu yukardaki muhâkemeyi dahî şerh idemeyüz.

.....
(İngiltere)

İngiltere kraliçesi hazretlerinin mahdûmi Prens Alfredin Bombaya vusûlünde müşârün-ileyhin mahbeste bulunân ashâb-ı düyûnın boclarını tediye ile tahliyye-i sebeblerini icrâ itdireceği husûsının şâyi' olmasından bir takım alacaklı borçlarını hükûmete şikâyetle medyûn bulunânlar bilâ tereddüd ikrâr-ı deyn eylemelerinden haps itdikleri gibi prens müşârün-ileyh tarafından icrâ idileceği şüyûbulmuş olân öyle bir 'inâyet bir takım hilekâr erbâb-ı tamamın zihnini tahrîk ile bunlardan bir takımının hiç kimsede alacağı olmadığı hâlde birini güya borçlu sırasında gösterüb alınacak akçeyi beyinlerinde taksîm eylemek mukâvele-i desisekâranesiyle mahkemeye ihzâr-ı vâsılı yokdan borçlu olân Şâhıs dahî iddi'â olınân mebâliğ ne mikdâr ise sahîh borçlu gibi ikrâr idüb kendisini haps itdirmiş ve bu yolda bir hayli âdam dahî taht-ı tevkîfe alınmış ise de prens canîbinden tesviyye-i deyn hakkında icrâ idileceğine intizâr olân 'inâyetden eser bile görülemememiş olmasından bir takım medyûnün mahkûmen mahpeste kaldıklarından başka muvâza'a sûretiyle borçlu olânlar dahî sözün doğrusını demeğe şikk-ı şefe idemeyüb hiçbir akçe deynleri olmadığı hâlde 'aslı yokdan alâcâk iddi'â iden rüfekâsı taraflarından sıkışdırılmakda bulındıklarını Bombay gazetesi yazıyor. (rûz-nâme-i cerîde-i havâddis)

Sayı: 57

Tarih: 6 Rebî'ü'l-Âhir 1287/ 23 Haziran 1286

s.113/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Nefs-i Bağdadın geçen günler icrâsına mübâşeret olunmuş olân kur'a-i şer'iiyesi hitâm bulub erbâb-ı esnânın on üçde biri nisbetinde olmak üzere yüz otuz yedi neferin 'askere alındığı misillü mülhâkatından Samarra ve Halis kazalarının dahî kur'aları ekilerek bunlarda mevcûd dört yüz bu kadar erbâb-ı esnândan kezâlik on üçde bir nisbetiyle otuz altışar neferin 'asker idildiği ordû-yı humâyûn merkezinden haber virilmiştir.

.....

Bu taraf ahâlîsinden ve mülteziminden olub zimmet-i mîriyyesinden dolâyı İran tarafına kaçmış olân Mahud Mehmet Ali Hân avânesinden bir mikdâr atlı Haziranın on ikinci günü berü tarafta kâ'in İmâm Rıza 'arâzisine geçerek orada kimseyi görüşde-i muhâbbeti rabd iderek bir müddet görüşüb komedikleri cihetiyle o gice Zer-Batıyye karyesi civârına gelüb bin re'sden mütecâviz koyun teheb eylemiş olduklarından ashâbı bunları bi't-takib yüz re's kadar koyunlarını istirdâd idebilmişler ise de eşkıyyâ-yı merkûme kusûr-i ağnâmı bi'l-istishâb hudûdı aşarak kaçub gitmişlerdir.

.....

Süveyş tarikiyle Der-Sa'âdetden vürûdımı muntâzır olub Adenden mürûrını bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylediğimiz Babil vapûrî işbu Haziranın yiğirminci cum'a ertesi günü Basra Körfezinin Fars sevâhilinde kâ'in Bender Buşire gelerek oradan dahî dünki Pazar ertesi günü Basraya muvâsâlat eylediği Basradan telgrâfla haber alınmıştır.

.....

Bağdad ahâlîsinden bir Hıristiyan delikanlısı kendüsi akran bir kızla görüşüb konuşdıktan sonra nihâyet kendü beynlerinde yek-diğerinin tezevvücünü kararlaştırıp merkûm ol-vecihle kızını peder ve vâlidesinden istemiş ise de bunlar mûmâna'at ve merkûm kızını kendüsine vermezler ise tekmîl fâmilya halkını temsil ideceğinden bahsle izâfeye kalkışdıkdahî isrâr ve mukâvemet itmeleri üzerine merkûm geçen gün bunların su kübleri içine bir mikdâr sıçan otu atmış ise de hâne halkının o sudan içer içmez stifrağa başlamasıyla iş anlaşılarak der-'akab etibbâya bi'l-mürâca'a zehirin önü alındığı ve tabîblerin tahkîk ve 'ifâdelerine göre semmin

te'sir itmemesi mikdârının (stn.2) azlığıyla berâber bir küb su içine atılarak kuvvetinin tefrîk ve inbisâtından neş'et eylediği işidilmiştir.

(İşde şu keyfiyyet dahî aşkın gösterdiği sebebiyyet üzerine vukû'a gelebilmesi ba'id olmayan pek büyük vukû'at-ı mü'ellefe için bundan evvelki nüshamızda 'irâd olunân Morpen ve Pörl misâline zımmıyedir bu misillü muhattaratın önünü almak için bir çâre ve ilâc var ise bu dahî aşık ve maşûka yekdiğerini istedikleri hâlde asla mûmâna'at gösterilmeyüb emr-i tezvîc ve tenkihlerine hemen müsâra'at kılınmaktır hatta izdivâc ve tenaküh nizâm-nâmesinin vaz'ından maksâd-ı evvel teksîr-i tenâsül kazıyyesi olduğu gibi ikinci maksâd dahî emr-i izdivâcın teshâliyle bu gibi muhâtârâtın önünü almakdan 'ibâret bulunduğına mebnî her sınıf halk işbu nizâm-nâmenin ihtâr ve tavsiyyesi dâ'iresinde hareket itseler bu muhâtârâtın külliyyen önü alınamaz sa bile şimdiki hâlde senevi böyle yüz vak'a görüliyor ise o hâlde mutlak ona on beşe ineceği bedihidir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Şehzâde-i civân bahş devletlü necabetlü Yusuf İzzettin Efendi hazretleri 'asâkir-i berriye mîr-alâyı rütbesinde oldukları hâlde bu kere uhde-i istihâllerine mîr-livâlık rütbe-i refi'âsı tevcih ve ihsân buyurulmuş olduğu Der-Sa'âdet gazetelerinde görülmüştür.

.....

Der-Sa'âdetin Beyoğlu cihetinde vukû' bulan harîk-i kebîri ol-bâbda telgrâfla aldığımız ma'lûmat dâ'iresinde muhtâsâran geçen 52 nümerolü nüshamızda derc eylemişdik bu hafta postasıyla Der-Sa'âdetden aldığımız gazetelerde bu harîk mûnderic olân tafsilâtına nazaran yakın ve uzak vaktlerde değil hemen İstanbul İstanbul olalıdan berü belki de böyle bir harîk vukû'bulmuş değildir.

Şöyle ki harîk geçen şehr-i Mayısın yiğirmi dördüncü Pazar günü sâ'at altı buçuk raddelerinde Yenişehir nâm mahalden 'ulûvv-i rîz işti'âl olüb rüzgarın şiddet-i hubûbı münâsebetiyle on iki kola ayrılarak egerçi zât-ı valâ-yı (stn.3) sadrazamı ve zât-ı sâmi-i Ser-'askeri ve dahîliyye nâzırı ve zabtiyye Müşîrî Pâşâlar hazerâtı bi'z-zât ve harîkın me'mûr-i kâffe-i 'asâkir ve tulumbalar der-hâl yetişerek emr-i itfâsına can siperâne çalışmışlar ise de bir dürlü öni alınamayub gice sâ'at yediye kadar on üç on dört sâ'at yandıktan sonra güç hâl ile itfâsına muvaffak olabılmışlardır.

İşbu harîk-ı cihânsuzın cevlan-gâhı sekiz yüz bin zirâ' terebbübü'ünde olüb ağlebi ve belki cümlesi kârgir olarak üzerinde mevcûd hâne ve dükkânların 'adedi

sekiz bini ve bunlarla berâber emvâl ve eşyâca vukû'a gelen hasârâtın kıymeti altı milyon lîrayı mütecâviz imiş.

Bundan da sarf-ı nazar esnâ-yı harıkta 'askerden pek çok neferin telef ve bahusûs üç dört tulumbanın takımıyla berâber yıkılan duvarlar altında kalarak mahv oldukları gibi ahâlîden dahî küçük ve büyük ve zükûr ve inâs pek çok nüfûs dahî muhterik ve telef olmuş ve şimdiiye kadar edilen hesâba nazaran telefât bin nüfûsı tecâvüz itmiş ise de andan sonra dahî arsâlar kazıldıkca alanlarından mahrûkin çıkarılmakta bulunmuşdur.

Hûlâsa-i kelâm ta'rîf ve tafsîlinde kalemler 'acîz kalacak şu vak'a-i mü'ellimeden sonra âfet-zedegân çoluk ve çocuklar ile sokaklara dökülüb kalmasıyla canîb-i hükûmet-i seniyyeden tedâbîr-i lâzime ve seri'âya bi'l-ibtidâr harik mahallinin üst tarafında kâ'in topçı kışla-yı humâyûnın ahûr ve samanlıkları der-hâl iskâna kâbil olacak bir sûretle ta'mîr ve bölük bölük bi't-taksîm tefriş olındıktan sonra on bin kadar nüfûs oraya yerleştirilmiş ise de mahâl-i mezkûr cümlesini isti'aba kifâyet itmeyüb bir takımı dahî çadırlara yerleştirilmiş ve bundan dahî fazla kalan bi-çâregânı o civarda kâ'in Firuz Ağa ve Cihangir ve sâ'ir mahalleler ahâlî-i müsellemesi hânelerine ahz ve kabûl itmişlerdir.

.....

Divân-ı Ahkâm-ı 'Adliyye nâzırı devletlü Fazıl Mustafa Pâşâ hazretlerinin taht-ı riyâset-i 'Aliyyelerinde olarak bir komisyon 'akd olunmuş ve bu komisyonda Şirket-i 'Aziziyye-i Osmâniye nâmıyla bir vapûr kumpânyası teşkîlinin kararlaştırılmış idüğünü bundan mukaddem Der-Sa'âdet gazetelerinde görmüş ve okumuş idük.

Zikr olunân gazetelerin bu kere virdikleri ma'lûmat ve tafsîlatdan müstebân olduğına göre zikr olunân (s.114/stn.1) komisyonun işbu karârı hakipâ-yı şevket ihtivâ-yı hazreti Pâdişâhiye lede'l-'arz ma'at-tahsîn iktizâsının icrâsı husûsına irâde-i seniyye-i şâhâneleri şeref ta'allûk buyurulmuş olüb ancak zikr olunân kumpânya müceddeden teşkil olunmayarak bu kere çıkarılacak hisselerle hâsıl olacak sermâye fevâ'id-i Osmâniyye idâresi sermâyesiyle birleştirildikten ve yeniden mübâya'ası iktizâ' iden sefâyın mübâya'a ve celb olundıktan sonra iktizâ' iden mahallere gayet muntâzâm sûretle vapûrlar işletecek imiş.

(Berrü'l-'Arab ve Hindistan ve Belücistan kıt'aları meyanında kâ'in 'Umman Deniziyle andan hâsıl olân Basra Körfezi 'adetâ Ak Deniz gibi devlet-i 'Aliyye-i Osmâniyyeye ta'allûkı olân denizlerden madûd olduğu hâlde şimdiiye kadar

sefine ile bu denize girilmesi Afrika kıt'asını ve Ümit Burnunu dolaşmağa mütevâkkıf ve menût olmaktan-nâşî bu denizde ve ba-husûs Basra Körfezinde devlet-i 'aliyyenin mine'l-kadîm bulundurmada donanma bir kere perişân ve zayı' oldıktan sonra bunun bir dahâ tecdîd ve teksîrine bakılamayûb kalmışidi.

Hâl-bu-ki şimdiki hâlde Süveyş Kanalının güşâdı münâsebetiyle bu deniz Ak Denize 'adeta rabd olunmuş olduğundan ve Ak Denizde Osmânlı sefinelerinin geçtiği güzârı maddeten ve ma'nen ne kadâr fevâ'id ve muhsenâtı istilzâm ider ise 'Umman Denizi'nden Berrü'l-'Arab sevâhilinde gemâ işledilmesi dahî bundan elbetde on derece ziyâde fevâ'id ve menâfi' müceb olacağından devlet şu esâs üzerine Basra Körfezinde vapûr sefinelerinin teksiriyle Osmânlılar için 'Umman ticâretinin tevsî'ine bu taraftan başladığı gibi Ak Deniz tarafından dahî işbu şirket-i 'Aziziyye-i Osmâniyye 'idâresinin mübâşeret itmesini ya'ni 'Umman-ı Osmâni vapûrlarının Basradan Süveyşe işlemesine mukâbil zikr olınân 'Aziziyye kumpânyasının dahî İstanbuldan Basraya kadar bir kol vapûr işletmesi esâs üslûk bir an evvel tessüsüsünü müceb olacağında şübhe idilemez.

.....

Der-Sa'âdetde bu kere dahî (Asır) ismiyle yeni bir gazete tab' ve neşr olunmâğa başlayarak çend nüshası resîde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olmuş olduğundan sâhib ve muhârririne borçlu olduğumuz tebrîk tehenniyeti 'ifâ ve gazete-i mezkûrın mütâla'a-i güzârımız olân dördüncü nüshasına kadar münderecâtı doğrusı ebnâ-yı vatanın bi'l-vücûh teyâkkuzûnı müceb olûr...münhâsır olmağla böyle bir gazetenin nice 'asırlar neşre devâm iderek hüsn-i hizmetiyle kâ'ide bahş olmasını temenni ideriz.

Der-Sa'âdetde Fransızca olarak tab' ve neşr olunmakta bulunân Diyojen nâm gazete ba'zı 'alemlerin ahvâl ve harekâtını beyân eylediği sırada hûlâsa-i me'âli 'atîde münderic tuhâf bir mâddenin dahî İzmirde vukû'unı hikâye eylemiştir.

Şöyle ki tahkîk ve tecessüsle yeni bir şey keşfine heves-kâr fakat keşfiyatını bi'l-muhâkeme hiç olmazsa kendü kendüsünü kandırarak kadar olsun isbâta 'adimu'l-iktidâr olân fûdelâdan birisü geçenlerde İzmire gelerek 'asar-ı 'atîka tahârrisi zımında bir karyenin etrâfında geziniyor iken ezmine-i mutavassıttan kalma bir kal'a harâbesi görmesiyle bi't-tesâdüf orada bulunân bir çobandan bunun ismini (stn.2) sû'al itmiş ve çoban ise zikr olınân harâbenin ne olduğunu bilmediği hâlde yalnız (kâfirden kalma) demiştir fâdıl merkûm Frenk olûb Türkçe bilmediği ve bununla berâber Mısırdaki onıncı 'asr içinde (Kâfûr) nâmıyla birisinin hükûmet itdiği

nasılsa bir vakt kulağına çalınmış olduğu cihetle kendü kendüsüne “bu çoban kâfur kelimesinin teleffûzunu bilmeyüb kâfura kâfir diyor hâl-bu-ki bu mutlâkâ vakdiyle Mısırdaki hükûmet iden Kâfurdur hay gidi âdam hay ne kadar büyük âdam imiş ki esir iken pâdişâhlığa kadar yol bulmuş ve ta buralara kadar gelüb memâlik-i kabzâ-i pençesine almış burâsı böyle şübhe yok fakât işbu “den kalma” kelimesi ne olacak ha ha aklıma geldi bu da İstanbul lisânından kalma bir lûgat olmalıdır bakalım fûnûn kuvvetiyle bunu da tahkîk ideriz” demiş.

(Zevra’)

(Tahkîka ne hâcet onuncı ‘asırda Mısırdaki hükûmet iden Kâfuru kimden istemiş ise işbu (den kalma) kelimesinin kangı lûgatdan alındığını dahî ana sorsa müşkülünü hâl idebilürdi.

.....

Birkaç gün evvel Avrupalı kıyâfetinde Halebe üç dört kişi gelüb bir hana istikra‘ ile yanlarında her dürlü lisândan anlar herkesle lakırdı ider bir cesedsiz baş olduğunu ve âdam başına yüzer para ahziyle cümleye seyr itdirileceğini işa‘ itmişler idü bunun üzerine bir hayli seyirciler gidüb mezkûr başı temaşaya başladıkları sırada Halebin eşkıyyâsından bir zât dahî oraya ‘azimetle fi’l-hakîka vücûdsız olarak masa üzerinde bir baş görmesiyle sani‘alî bir şey olduğunu anlamış ve binâ-berîn bunun sûret-i tertibini mülâhâzâyâ girişmiş olmasından-nâşî salifûz-zikr Avrupalılar mûmâ-ileyhin dikkatle nazarını beğenmeyüb seyirciler arâsından çıkarılmasına kıyâm itmeleri üzerine hemen kalküb hânesine ‘avdetle onun tıpkısı olmak üzere bir baş tertîb itmiş ve bir akçe almaksızın bir çok kesânı yanına da‘vetle seyr itdirdiği gibi salifû’z-zikr hokkabazları dahî çağırûb hünerlerini göstermiş olduğuna mebnî biçârelerin bu anâ kadar bir çok memleketler halkını iğfâl ile eğlence yolunda para kazanmak sûretini kâr ittihâz itmişler iken Halebde bu yolda akçe kazanmak mümkün olamayacağını anladıkları cihetle hemen firâra karâr ve Bağdad tarafına ‘azimeti ihtiyâr itdikleri işidildi. (Fırat)

(Halkımız dahî zekâ ve fetanette Haleb halkından aşağı kalmayüb bâ-husûs bu misillü şeyler üzerine merâk ve dikkatleri pek ziyâde olduğundan merkûm ferenkler elbetde burada dahî foyâyı meydana çıkarırlar.)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

(Avrupa)

Avrupa halkı içinde hiddet-i efkâr ve televvün-i etvarca Fransızlardan sonra İtalya halkı idiğü Avrupa ahvâlîne vakf olânların ma‘lîmidir.

İtalya kıt‘ası mukaddemleri bir takım küçük küçük hükümetlere **(stn.3)** munkâsım olarak idâre olunur iken halkın hürriyet ve serbesti noktasından saplanmış kalmış olân efkârı mu‘ahharen kıt‘a-i mezkûre İtalya devleti nâmıyla bir idâre altına girdikten sonra büsbütün başkalaşib bu sûretle şimdiye kadar pek çok uygunsuzluklar vukû‘a gelmiş ve asl tuhâfî şu ki vukû‘bulan uygunsuzluklarda halk esâs maksâd ne oldığmo anlamadıkları hâlde mücerret şer ve şekâvetle müştehir olân ba‘zı rü‘esânın da‘vetlerine icâbetle salâha sarılmakda bulunmuşlardır.

İşbu rü‘esadan birisi zamânımızda pek çok uygunsuzluklara riyâset itmiş olân Garibaldi nâm Ceneral olüb mûmâ-ileyh ekser evkâtını Kabrira nâm cezirede geçirmiş olmaktan-nâşî ahâlisni hemen kâmilen kendü efkârına celb itmiş olduğından cezire-i mezkûreye menbâ‘-ı fesât nazarıyla bakılmakda idü.

İşbu erbâb-ı fesâd geçenlerde vukû‘a getirdikleri son uygunsuzlukdan sonra sükûta vararak gazeteler Avrupanın ahvâl-i ‘umûmiyyesinden bahs itdikleri sırada İtalyanın oldukça asâyîş ve arâyîş hâlinde bulunduğını beyân itmekde başlamışlar iken bu kere yine eski şûrîş ve şekâvetin teceddüdünden bahs itmeğe ibtidâr eylemişlerdir.

Şöyleki İtalyanın İsviçreye civâr olân Koma Gölü civârında ağlebi mekteB talebesinden ve cümlesi altmış neferden ibâret bir fırka erbâb-ı fesât görüldüğü gibi İsviçre taraflarında dahî diğer bir firkânın İtalyaya geçmek üzere bulunduğu işidildiğinden ve bunlar bi’l-fi’l şekâvet idecek kimseler olmayüb bunların vazîfesi efrâd-ı ahâlîyi bi’l-iğfâl şekâveti onlara icrâ itdirecekleri ma‘lûm olüb ba-husûs bu gibi bir teşebbüsde Kabrera ceziresinin ma‘lûmat ve iştirâki olacağı der-kâr bulunduğundan devlet der-‘akâb zikr olınân Koma Gölü taraflarına ‘asker sevkiyle gerek ber-minvâl-i muharrer altmış neferden müretteb olân firkayı dağıtmak ve gerek İsviçreden geçecek diğer firkâyı istikbâl itmek husûslarına teşebbüs eylediği misillü bahren dahî Kabrera Ceziresine çend kıt‘a harb sefinesi irsâliyle cezireyi abluka altına almışdır.

Geçen nüshamızda Portekiz devletinin makarr-ı kraliyeti olân Lizbon şehrinde vukû‘ bulân karışıklığı yazdığımız sırada erbâb-ı fesâdın vükelâ-yı devleti tebdîl husûsında itdikleri inâd ve ısrara hasbe’l-musalaha muvâfakat sûreti

gösterilmiş olduğunu beyân eylemişdik bu hafta postasıyla aldığımız gazetelerin virdikleri tafsilâtdan anlaşıldığına göre işbu vak'a geçen nüshamızda gösterildiği derecede hafif olmayub 'adeta büyücek karışıklıklardan madûddur şöyleki kral sarayına hücum iden halk ahâlîden olmayûb Saldana nâm mareşâlin teşvîk ve teşci'yle 'asâkir-i nizâmiyyeden altı tabûr muntâzâm 'askerine mareşâl mûmâ-ileyhin kûmândası altında olarak ber-minvâl-i muharrer kral sarayına ve kralı vükelânın kâmilen 'azliyle yerlerine mûmâ-ileyh Saldananın intihâb ideceği zevâtdan mürekkeb hey'et-i vükelâ teşkiline icbâr ve çar naçar ra'zı itdikden sonra ol-vechle mareşâl-i mûmâ-ileyh hey'et-i vükelâ-yı bi't-tebdîl yerlerine istediğini nasb itdikden başka Avrupa devletlerinin Lizbonda mûkim süferasından dahî hey'et-i sabıka taraftarı bulınânları kâmilen tard itmiştir.

Sayı: 58

Tarih: 28 Rebî'ü'l-Âhir 1287/ 27 Haziran 1286

s.115/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Fransa devlet-i fahimesi tarafından Bağdada konsolos nasb ve ta'yîn olunmuş olan Mösyö Kizgeçin geçen Çehârşenbe günü buraya vâsil olmuştur.

.....

Bir memleketde dâ'ire-i ticâretin tevsi'yle servet ve ma'mûriyyetinin husûli vesâ'it-i nakliyyenin teshîl idilmesine mutavakkıf olûb bu haval için vesâ'it-i nakliyyenin teshiline medâr olacak en yaşlı yollar dahî Basra Körfezi ve 'Umman Denizi tarihiyle Süveyş ve Fırat Nehri vâsıtasıyla Haleb ve bu cihetle Ak Deniz yolları bulunmaktan-nâşî teşkilât-ı cedîdeden sonra şu iki yolın açılmasına hasr-ı himmet idilerek bunun için nasıl ve ne yolda teşebbüslerde bulunduğımı mukaddem ve mu'ahhar tafsilâtıyla gazetemize derc ve dermeyân eylemişdik.

Tafsilât-ı mezkûre mütâla'asından ma'lûm olmuş olacağı vechle zikr olunân iki yoldan Basra Körfezi 'Umman Denizi vasıtasıyla Süveyş yolu Babil isminde bir büyük ve Asur isimnde bir daha küçük vapûr mübâya'asıyla işledilmeğe başlanmasından ve bu kere Londradan cesîm bir deniz vapûru dahâ Basraya celb olunarak mübâya'a idilmek üzere bulunmasından-nâşî bunların seyr û hareketleri bir ittirât altına alındığı gibi işbu yol açılûb bitmiş hükmüne gireceği misillü Fırat tariki dahî mukaddemâ Bağdad mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Bey Efendi ile sâ'ir me'mûrin ve mühendisinin Basra nâm küçük ve köhne vapûrla bi'l-'izâm nehr-i mezkûr

lâyıkıyla keşf olındıktan sonra zikr olınân vapûr ber-minvâl-i muharrer köhne ve kuvvetsiz bulunmaktan-nâşî nehr-i mezkûra seyr û seyâhâte kifâyet idemiyeceğinden bunun hemen mücedded sûretiyle icrâ-yı ta'mîri zımında buraya celbiyle yerine altmışar bargîr kuvvetinde cedîd ve metîn Resafe ve Fırat vapûrları gönderilmiş ve bunlardan Resafe vapûrı Meskeneye giderek döndüğü ve Fırat dahî yine Meskeneye gitmek üzere yolda bulunduğu cihetle bu yolda dahî muvaffakiyetin mukaddemâtı görünmeğe başlamış idi.

Lakin nehrin esmâ-i keşfinde mutasarrıf mûmâ-ileyh tarafından yazılûb sırasıyla gazetemize derc olunmuş olân muharrerâtta dahî gösterildiği vechle Fırat Nehrinin Kenaniyyeden yukarısı ya'ni vapûrlar işletilecek yerleri Diclenin Bağdadla Basra arası gibi kumsal ve çamurluk olmayûb gerek ba'zı ebniyye-i 'atika harâbelerinden (stn.2) ve sevâhilde bulunân tabi' kayalıklardan kopub tekerlenmiş ve gerek bi't-tabi' mecrâ-i nehre tesâdüf itmiş olân kayalar münâsebetiyle vapûrların buralarda oturması sefâyinın ma'az-Allah te'alâ delinüb sakatlanmasına kadar muhataralı olduğundan giden vapûrlar suların fezâyânı zamânlarında dahî kemâl-i dikkatle işlemekte idiler.

Şu zamân ise suların en aşağı dereceye tenezzül itdiği mevsim olûb ber-minvâl-i muharrer taş ve ebniyye harâbesi misillü mevâni'-i suyun yüzüne çıktığından vapûrların seyr û hareketleri biraz dahâ güçleşmiş ise de mûmâ-ileyh Şakir Beyin keşif ve tahkiki mûcebince kaptan ve kılavûzlar hakkıyla lâyıkıyla dikkât itdikden sonra sular ne kadar tenezzül itmiş olsa nehir işbu Rasafe ve Fırat vapûrları küçürek sefâyin için her hâlde seyr û seyahâte kâbil olduğundan suların şu noksân ve tenezzülünden dolâyı vapurlar seyr û hareketden ta'tîl idilmeyüb ve idilmekde lâzım gelmeyüb şu kadar var ki gemîlerin sür'at ve suhûlet-i idâresine medâr olmak için ziyâde yük kabûl olunmayarak seb kibârca seyr û hareket idilmekle berâber zikr olınân kılavûz vapûrları da'ima öne düşürülerek ve geçilecek olân hât da'ima önce yoklatdırılarak ba'de-hû kemâl-i dikkat ve basiretle geçildiği hâlde bi-hıfzihî te'alâ hiçbir güne kaza ve tehlike görülmezsizin seyr û seyâhât idebileceklerinden bahsle ol-vecihle hareket itmeleri nehr-i mezkûrda işleyen vapûrlar me'mûrlarına emr ve iş'ar buyurulmuşdur.

Bu ihtiyât dâ'imi bir şey olmayûb iki üç ay sonra sular fezeyân iderek vusat ve emniyyet-i sabıka yine 'avdet ideceği misillü geçende gazetemize dahî derc olındığı vechiyle nehrin tathîr ve tamiki için iktizâ' iden tarak makineleri ve edevât-ı sâ'ire vâsıl olmuş ve bunların terkibiyle 'ameliyyata mubâşeret olunması der-dest

bulunmuş olduğundan ber-minvâl-i muharrer ‘avârız ve mevâni bu sene tathîr ve ber-
taraf idildikten sonra gelecek sene bu vakt suların nihâyet-i tenezzülü hâlinde dahî
vapûrların kemâl-i vusât ve suhûlet ve emniyetle işleyecekleri der-kârdır.

.....
(Elviyye-i Mulhâkâya Gönderilen İ‘lân-ı Resmî)

Vilâyet dahîlinde bulunân mahaller ahâlîsinden ba‘zı kimseler gerek alacak
virecek da‘valarına ve gerek mevâdd-ı sâ‘ireye da‘ir maslahatlar için merkez vilâyet
e telgrâf ve mektûb tahrîri ile mürâca‘at idiyorlar ise de yalnız maslâhât sahilinin
ifâdesiyle bir şey yapılmak ve hükm olunmak mümkün olmadığından o makûle
istidâlar yine (stn.3) mahallerine havâle olunarak maslahât sahibleri beyhûde tekellûf
itmiş oluyorlar Devlet-i ‘Aliyyenin en ziyâde mültezim olân usûl-i ‘adliyyesi
iktizâsınca bâb-ı hükûmet herkese meftuhdır lâkin bunun da derecâtı vardır ve usûl-i
vilâyet iktizâsınca nahiyelerde müdür ve kazalarda ka‘im-makâm ve re‘îs-i livâ
olân yerlerde mutasarrıf bulundurulmaktan ve her birinde müte‘addid meclis
yapılmaktan maksâd köylerde ve nahiyelerde birinin işi ve da‘vası olduğu hâlde
ka‘im-makâma ve orada işi görülmez ise mutasarrıfa ve onda dahî tesviye
olunamadığı hâlde ol-vakt merkez vilâyete mürâca‘at itmeleri içündür her iş böyle
derece derece aşağıdan doğru başlamadıkca birdenbire merkez vilâyette görülmesi
nizâma muvafık olmaz ve bu cihetle bir âdamın işi ve da‘vası ka‘im-makâmlık
merkezinde görülüb de kani olmayacak olur ve da‘vası istinâfa şayân bulınır ise
mutasarrıflığa mürâca‘at itmelidir mutasarrıflık meclislerinde görülüb de yetmez ise
on vakt halini ve maslâhâtini merkez vilâyete bildirmelidir bunlar yapılmazdan evvel
doğrıca merkeze gelmek veyâhûd telgrâfla mektûb yazmak beyhûde zahmetdir bir de
ba‘zı kimseler haksız veyâhûd maslâhâtları nizâm ve kanûna mugâyyir olduğu hâlde
hemen bir ‘arzû-hâl yazıp hükûmete mürâca‘at itmekliği maslâhâtının ruyetine medâr
zann idiyor ve sonra haksızlığı veyâ nizamsızlığı anlatılmasıyla beyhûde bir ‘arzû-
hâl parası virmiş oluyor hâl-bu-ki her maslâhâtın bir nizâm ve kanûnı vardır ve
bunlar gizli olmayûb her yerde müte‘addid ve matbû‘ nüshaları mevcuttur böyle
âdamlar ibtidâ nizâm ve kanûn bilir kimselere işlerini anlatıp sormalıdır ya‘ni meselâ
bir mücrîm müddet-i mü‘ayyene ile haps olmuş ise salıvirmek ve bir kimsenin
zimmet-i mîriyyesi var ise anı ‘aff etmek veyâhûd murâfa‘asız ve subûtsuz bir
kimsenin hakkını diğeri ‘aleyhinde hükmeylemek ve’l-hâsıl nizâm ve kanûn
haricinde iş yapmak hükûmetin ve hükûmet me’mûrlarının iktidârından haricidir
kanûn ne ise öyle olur hukûk da‘vaları ibtîda kazalarda ve de‘âvi meclisinde ve

saniyyen sancaklarda temyîz-i hukûk meclisinde ve yetmediği hâlde sâlisen divân-ı temyizde ve kezâlik ticâret da‘vaları evvelâ ticâret meclislerinde ve tarâfeynden birü kani olmaz ise sâniyyen istinâfâ divân-ı istinâfda ve mâl-ı mîriyye ve hükûmet me’mûrlarının me’mûriyyetlerine müte‘allib da‘valar dahî ibtîda kaza idâre meclislerinde ve sâniyyen livâ ‘idâre meclislerinde ve mümkün olamadığı hâlde salisen meclis (s.116/stn.1) idâre-i vilâyetde rüyet kılınur ve bir âdamın ‘umûr-ı zabıtaya mute‘âllik işi olduğu ya‘ni eşyâsı sirkâd olunmak veyâhûd kendisi darb ve cerh idilmek misillü bir hâl vukû‘ bulur ise mademki her memleketde zabıtye zabıtları ve müfettişler vardır der-hâl anlara mürâca‘at itmek ve eğer işi görülmez ise o vakt ka‘im-makâma veyâ mutasarrıfa beyân-ı hâl itmek lâzım gelür.

İşte buraları ma‘lûm olmak için işbu varaka tab‘ ve i‘lân kılındı.

.....

Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Beyefendi Haziranın yiğirmi ikinci Pazar ertesi günü Bağdad vapûru içinde mührünü zayi‘ ve aher bir mühür tedârik itmiş olmağla mühür-i mezkûr ile memhûr her kimde deyn tahvîli veyâ senedi veyâhûd kazalarda fevk-al-‘âde rakamla veyâ rakamsız paraya ve icrâ‘ata dâ‘ir emir var ise tebdîl ve icâbı tesviyye olunmak üzere bir ay hitâmına değin kendisine mürâca‘at olunmasına ve mûmâ-ileyh iltimâs ider.

.....

Bağdad Sancâğı meclis-i temyîz hukûk kâtibi Ali Rıza Efendi üç köşeli ‘akîk taşı üzerine mahkûk mühür-i zâtiyyesini gâ‘ib eylemiş olduğundan ve bu mühür ile memhûr hiç kimsede deyn senedi vesâ‘iresi olmadığından mezkûr mühür ile sened ve sâ‘ir evrâk getirirler ise kabûl itmeyeceğini ve bi‘l-‘akis mühürü bulûb getiren olür ise ma‘al memnûniyye ikrâmdân girü durmayacağını i‘lân idiyor.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Avrupalı bir seyyah (terakkiyât-ı Osmâniyye) ser-levhâsıyla İstanbulda tab‘ olunân Fransız gazetelerine derc ve neşr itdirmiş olduğu bir bendde sahîhen Osmânlıların terakkiyât vâkı‘asını meydâna koymuş olmakdan-nâşî bend-i mezkûrın hûlâsa-i hükmü ber-vech-i âtî gazetemizde dahî derc olunur.

“Avrupada iken Türküstanın hâl-i hazırdaki tedennisinden ve bununla berâber Türkler terakkiyâta aslâ say‘ ve dikkât itmeyerek gün be gün tedennileri ziyâdeleşmekte bulunmasındân-nâşî istikbâlde Türkistanın dahâ fenâ bir hâle gireceği havâddisiyle kulaklarım dolmuş idi binâ-berîn bu def‘a Türkistana vukû‘

seyâhâtinde ahvâlîni pek fenâ bir hâlde bulacağım zann ider idim hâl-bu-ki şimdi Türkistanı zamânın hilâfına bir hâl-i terakkide buldım.”

“Sokakların tevsi‘i ve ba‘zı mahallerinde tramvay tariklerinin temdîdi gibi tezyinât-ı belediyyeye ‘aid tanzîmat ve tenzîfatdan kat-ı nazar tersane ile tophânede gördüğüm ‘asâr-ı terakki doğrusı herkesin tahsînini celb ider çünkü tersanede Avrupanın bugünkü tersanelerinde mevcûd kaffe-i nev‘ icâd makineler mevcûd oldukdan başka sûret-i isti‘mâli dahî pek yolında olûb bunun delili ise el-yevm derdest-i inşâ bulnân cesîm ve muntazam zırhlı sefine ve işbu sefine için sekiz parmak kalınlığında i‘mâl olınân teymûr zerre levhâlarının gayetûl megâya nefâset ve intizâmıdır Tophâne fabrikalarında ise nev‘ icâd şeshâneli tobların en cesimleri gayet güzel ve elverişli olarak i‘mâl olunmakda bulunduğı gibi geçende mübâya‘a olunmuş olân iki yüz elli bin ‘adet springfield tüfenkleri dahî yeni usûle ifrâğ (stn.2) olunmakda ve kâğıthânedeki hartuc fabrikasında yevmi yüz binden mütecâviz hartuc yapılmakda olduğunu kendi gözümle gördüm.”

“Egerçi zâhir-i hâlde efkâr-ı harbiyye efkâr-ı medeniyyeye mugâyir gibi görüneyor ise de delâ‘il-i sahîhâ-i müte‘âddide ile isbâd olunabileceğı vechiyle hakikât-i hâlde şu iki efkâr yek-diğeriyle müttehtir Avrupanın medeniyyetce bu günkü bulunduğı derece cümlemizin ma‘lûmı iken Avrupa milletlerinin en ziyâde terakki itmiş olânları el-yevm birinci derecede tedârikât-ı berriyye ve bahriyye ile iştigâl itmektedir binâ-berîn Türkistanın dahî tarîk-i medeniyyete ne kadar yol almış olduğı kuvve-i berriyye ve bahriyyesinin şu terakkiyât ve intizâmıyla ma‘lûm olur.

“Bundan başka dostlarımdan birinin delâletiyle Yedikuleye giderek üzerinde erbâb-ı târîhin nazar-ı dikkat ve ehemmiyetleri henüz bâkî olân meydânı gördüm ki cennet misâl bir bahçe hey‘etine konularak ittisâlinde bulnân sanathânedeki yüzlerce kız çocukları icrâ-yı sanat ve bunlardan ba‘zıları fişenk doldurmakla ve ba‘zıları ‘asker ‘urbâsı imâliyle meşgûl olûb hele bir takımları teymûrculuk ve seracılıkla iştigâl itmekte bulunmuşıdi ki görenlerin nazar-ı hayretlerini celb iderler idi.”

“İşte bu gibi icrâ‘at ve terakkiyât-ı millet-i Osmâniyyenin hayıhahı olânları memnûn idecek şeyler olmağla ‘amîr ve me‘mûrlarına hasetsen teşekkürler iderim”

.....

Sefâyin-i harbiyyede istihdâm olunacak zabitan ve mühendisinin mahreci olân Mekteb-i Bahriyye-i şâhâne egerçi şakirdâne fûnûn ve kavâ‘id-i bahriyyeyi matlûb vechiyle ta‘lîm ve tefhîm itmekte idiyse de şimdiye kadar şakirdân-ı fûnûn ve kavâ‘id-i bahriyyenin yalnız ‘ilmini görûb mektebden çıktıkdan sonra bunların

‘amelisini dahî görüb öğrenmek için bir vakt ‘adeta ‘acemi hâlinde bulunmakta idiler.

Bu kere mütâla‘a güzârımız olân Der-Sa‘âdet gazetelerinin beyân ve ifâdelerine göre şakirdân şu noksâniyyatından dahî kurtarılıb mektebden çıktıkları zamân mükemmel ve ‘adetâ mü‘allim gemîci olarak çıkarılmak için Fethiye nâm kapak sefîne mekteb-i bahriyyeye tahsîs olunub şakirdân bunda bir dereceye kadar ta‘lîm itdikden sonra yine bunların ta‘lîmi için tahsîs idilen kılınân hüdâvendigâr nâm firkateyn-i hümâyûna rakiben Denize çıkacakları ve hatta bu kere müste‘idân-ı şakirdândan bir takımı ilk def‘a olarak mezkûr firkâteyne rakiben iki kıt‘a diğér vapur dahî ma’iyyetlerinde olduğu halde Ak Deniz’e çıkıp Bahr-i mezkuru arzan ve tulen etrafiylaseyr u seyahat eyledikden sonra İngiltere denizlerine dahî gidüb seyâhât idecekleri anlaşılımdır.

.....

Basiret gazetesinde bir bend me‘âlinden müstebân olduğına göre İşkodra vilâyet-i dahilinde cereyân iden Buyana nâm nehirde dahî vapurlar işletilmesi kararlaştırılarak nehrin iktizâ iden mahallerinin tathîr ve tamiki için Süveyş Kanalı kumpanyasının satılmakta olduğu tarak makinelerinden çend kıt‘ası mübâya‘a olunmuştır.

(Öteden berü defa‘atle söylenildiği vechle bir memleketin **(stn.3)** husûl-i servet ve ma‘muriyyeti vesâ’ilinden en birincisi vesâ’it-i nakliyyenin teshîli olduğundan vatanımızın kangı tarafında buna dâ’ir icrâ‘at ve ikdâmât görür isek müftehîr ve müteşekkir olur ve hatta gazetelerin bu bâbda yazdıkları bendleri bile kemâl-i ibtihâc ve sürûrla okuruz.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Çin’in garb-ı şimâli cihetinde bulunân Müslümanların öteden berü asl Çinliler ile muhârebe ve mücâdeleleri eksik olmayüb ekseriyye nesîm-i zafer İslâmlar üzerine vezân olduğu gibi geçenlerde dahî vukû‘ bulan bir muhârebede ehl-i İslâm kemaliyye gâlib ve Çinliler mağlûb ve münhezâm olması üzerine İslâmın izmihlâlini kendü politikasına muvâfık gören Rusya devleti der-‘akab işe müdâhâle iderek ehl-i İslâm ‘aleyhine olmak üzere Çinlilerle ‘akd-i ittifâka çalışmakta bulunduğu gazetelerde resîde-i nazar-ı te‘essürümüz olmuştır.

Bu mâddenin millet-i İslâmiyye nazarında der-kâr olân ehemmiyyetinden nâşî ileriki nüshalarımızda bunun üzerine ba‘zı tafsilât irâd ideceğiz.

İspanyada bir â'mâ hayli müddetden berü ötede beride dilencilik sayesinde kazanmış olduğu paraları altına tahvîl idüb bir torbâya mevzû'an vatanına nakl itmek üzere müddet-i 'ömründe birinci def'a olarak teymûr yol 'arabalarından birine rakiben nik yed-i 'ahval-i 'alemi mülâhâza idüb gider iken mezkûr 'arabada bulınân diğer üç dört nefer gözleri açık adamlar bi'l-ittifâk merkûmın torbasını bir takrib cebinden çalarak hâvî olduğu altınları beynerinde taksîm eyledikten sonra teymûr yolun bir menziline merkûm â'mâ akçesini bulamadığından kör gibi bağırûb çağırmağa başlamış olmasıyla me'murlar yetişerek sebebini bi't-tahkîk merkûmla ma'an 'arabada bulınân yolcuların birer birer ceblerine bakmışlar ise de kiminde az ve kiminde çok akçe bulunûb merkâm â'mânın taleb eylediği meblâğ hiç birisinde tamamiyle mevcûd olmadığından keyfiyeti bi-çâre nâ-binâya ifâde eylediklerinde (be'is yokdur siz bu adamları salıvirmeyiniz ve her birinin akçe kesesini benim elime viriniz) deyû me'murin-i merkûmeye ricâ itmiş olduğundan merkûm yolcular hâh na hâh buna dahî râzı olub keselerini körün eline teslim eylediklerinde merkûm işbu keselerde bulınân paraları birer birer diline sürüb ba'zılarını kendi torbasına vâzı ve kusurını yine keselere koyub ashâbına i'âde eyledikten sonra ol-vechle kendi torbasına doldurmuş olduğu altınları tadâd itmek üzere me'mûrin-i merkûmeye teslim itmiş ve fi'l-vâki kendisinin taleb eylediği meblâğ miktarında bulunduğu tahakkûk eylemiş olmağla bunun hikmeti kendisinden sû'al olundıkda meğer â'mâ-yı merkûm kendi başına geleceğini anlayub ve altınlarına birer mikdâr sarısabır sürüb ol-sûretle torbaya vaz'ı ve hıfz itmiş ve bunları mu'ahharen diline dokundurdukca acılığı çeşnisinden kendü akçesi olduğunu anlamış imiş. (Basiret)

Sayı: 59

Tarih: 28 Rebî'ü'l-Âhir 1287/ 30 Haziran 1286

s.117/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Şu mevsimden Eylüle kadar suların en ziyâde killet ve tenezzülü zamânı olmaktan-nâşî Basra ile Bağdad arasında işleyen gerek Osmânlı ve gerek İngiliz vapûrları her def'aki seyir ve 'azimetlerinde mükerreren ve bi'd-defa'at oturmakta iseler de işbu enharda oturmaklığın sefâyince bir mazarratı olamayub gayeti mehallerine muvasalatları tehâlûf itmekdedir.

Fırat Nehrinde seyr ü hareket iden vapûrların dahî oturmaları nehrin ahvâl-i tabi'iyyesi icâbindan olmasıyla Resafe vapûru Meskenden aşağı doğru gelir iken birkaç mahâlde oturub kalktıktan sonra Rakkaya yarım sâ'at mesâfede dahî oturmasıyla tahlîsine çalışılmakta olduğu vapûr-ı mezkûr kaptanın çektiği telgrâfnâme me'âlinden anlaşılıştır.

Bundan mukaddem aşağıdan yukarıya gitmekte bulunân Fırat nâm vapûr dahî Cebelenin alt tarflarında akıntıların tehâlûf-i cereyânı ve kaptanların işbu akıntılar keyfiyyetine henüz lâyıkıyla tecrübeleri sebkât itmemiş olması münâsebetiyle kenâr-ı nehirde oturmuş ise de az bir himmetle kurtarılarak hiçbir güne sakatlık olmaksızın Cebeye muvâsalat eylemiş olduğundan Cebeden yukarı ber mûceb-i ta'lîmat kemâl-i dikkat ve basiretle hareket itmesi husûsı bi't-tekrâr kaptana emîr ve iş'âr kılınmıştır.

Fırat yolunun keşf ü güşâdı münâsebetiyle İskenderundan Bağdada kadar nakliyâtın senevi ne mikdarı balîğ olduğunun bilinmesine lüzûm görünerek keyfiyyet iktizâ' iden mahalden lede't-tahkîk geçen sene İskenderun iskelesinden Halebe seksen bir bin üç yüz yigirmi dokuz denk eşyâ ve emti'a-i ticâriyye ile bir bir milyon sekiz yüz bin üç yüz on sekiz franklık sıra ithâl olunduğu ve sene-i mezkûrede Halebden İskenderun iskelesine indirilen eşyâ ve emti'a-i ticâriyye yüz yigirmi yedi bin üç yüz yetmiş üç denk ile gönderilen sıra dahî iki milyon üç yüz altmış bir bin altı yüz yetmiş dokuz franklığa balîğ olduğu gibi Bağdad ve etrâfindan dahî Halebe üç bin beş yüz denk yağağı ve dokuz bin denk tönbeği ve sekiz denk akmişe-i hâriyye ile kilim ve kaliçe ve bin iki yüz denk attâriyye ki cem'an on dört bin beş yüz denk (stn.2) eşyâ ve emti'a gönderilmiş ve bunlardan dört bin dengi Halebde sarf olunub kusuru Haleb eşyâsı meyânında İskenderun iskelesine indirilmiş ve Halebden Bağdada dahî dokuz bin denkten on bin denge kadar eşyâ gönderildiği anlaşılıştır ve eşyâ ve emti'a-i ticâriyye için denk ta'bîri yüz kıyyeden 'ibâret bulunmuştur.

(Mütâla'a)

Fırat yolu lâyıkıyla güşâd olunub tâ bunun nakliyât husûsında tücclra bahş ideceği teshilât her kesce ma'lûm olduğundan sonra gerek ithâlât ve gerek ihrâcâtın dahâ pek ziyâde tekessür ideceği der-kârdır.

Lâkin bu bâbda bizim 'asl-ı nazar-ı dikkatimizi celb iden şey her güne mahsûl yetiştirmeğe kabiliyyet ve istidâd-ı cihânın müsellemi bulunân arâzî-i İrakıyye tönbeği mahsûlini yetiştirmeğe dahî pek ziyâde müstâ'id olduğu ve burada

hâsıl olacak tönbeğinin belki İnan tönbekisinden aşığı kalmayacağı bedîhi olduğı hâlde zürre'imızın bu bâbda kemâliyle gâmız iderek tönbeği yetştirmeğe heves bile itmemeleridir eğerçi bu ağımaz tönbeği ticâretinin derece-i revâcını şimdiye kadar öğrenememiş olmalarından ilerü gelmiş ise işte havâlîye-i İrakıyyede sarf olinândan başka yalnız Bağdad tarikiyle Halebe giden tönbeğinin dokuz bin denge balığ olduğını tahkîkât-ı sahiha üzerine bâlâda derc eyledik bu taraflar ahâlîsi kadınlara varıncaya kadar 'ale'l-'umûm tönbeği içmekde oldukları cihetle ekâll-i kalîl olarak senevi dokuz bin denk tönbeğinin dahî Bağdadda sarf olındığını tahmîn ider isek on sekiz bin denge balığ olub bu ise beher dengi yüzer kıyyeden bir milyon sekiz yüz bin kıyye tönbeği ve bahâsı la-akall beşer gurşdan dokuz milyon gurüşadei artık şu hâl üzerine zürre'imız ağımazı elden bırakarak bu havâlîde tönbeği zirâ'atini teksîr idecekleri me'mûldür.

.....

Memâlik-i İraniyeden Zehab kıt'asında bulınân Hemvend eşkıyâsından iki yüz atlının geçende Benekdire kasabasına geçerek Salhan Ağa çadırlarına hücum ile rast getirdikleri hayvânât ve mevâşiyi gasb itdikden sonra takîb ve tenkilleri için gönderilen 'asker yetişinceye kadar yarım sâ'at mesâfeden 'ibâret bulınân hudûdı tecâvüzle firâr eylemiş olduklarını yazmışidik eşkıyyâ-yi merkûmenin işbu tecâvüzlerinde mûmâ-ileyh Salhan Ağa ile ma'iyetinde (stn.3) bulınân diğerk çadırlardan gasb ve nehb itdikleri hayvanat ve mevâşî tamâm bin kese akçe kıymetinde olduğı bu kere tahkîk kılınmış ve eşkıyyâ-i merkûme çokdan berü ihrâk ve tahrîbe çalışdıkları mezkûr Beğendire mükemmel bir cem'iyetle basıb bütün bütün bitirmek niyetinde olduklarından muhafaza için mevcûd zabtiyyeden başka bu def'a piyâde ve süvâri lüzûmı kadar 'asâkir-i nizâmiyye dahî ta'yîn olunmuşdır eğerçi bu misillü zâyî'atın 'ahz û gasıblarından bi'l-istirdât ashâbına red ve 'itâsı devleteyn beyninde derecesi târîf ve izâhâ hacet mes itmeyen mesâdet ve muhâdâtla berâber beyne'l-devleteyn mün'akit olân mu'ahadatın ahkâm-ı münderecesi iktizâsından olduğı hâlde hudûd-ı İraniyye kurb ve civârında olân mahaller ahâlîsini şu derece izrâr ve tahrîbe mücâseret iden bir takım gürûh-ı merkûm eşkıyyânın itdikleri yanlarına kalarak bu halin sâ'ir bedkârlara dahî sû-i misâli olması hemişe 'umûm nazarında nazar-ı te'essüfle görölmektedir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

İbrahim Sali nâm tacirin birkaç senedir Antakyada iplik ve bez ihrâcî için inşâsına başladığı fabrika geçende hitâm bularak derûnuna edevât-ı lâzime vaz'ı itmâm olunmuş idi işbu fabrikada beyne't-tüccâr on sekiz nümerolü dinilen iplikden bu kere 'imâl idilmeğe başlanıb hattı bir mikdâr numûnesi Halebe gönderilmişdir bu havâlîde şimdiyye kadar böyle bir fabrika olmadığına mebnî iplik ve bez gibi şeylerin memâlik-i ecnebiyyeden celble lüzûm görünür iken zikr olunân fabrikanın sahâ-i mevcûda gelişi mücerret muvaffakiyet celîle-i hazreti Zıllullahı eser-i 'aliyyesi olarak ilerde her dürlü ma'lûmat ve masnuatimal ve isnâ' idebileceği dahî me'mûldir şu hâlde ihtiyâcât-ı dahîliyemiz haricden celb olunmak mecbûriyyetinden kurtarılmâğa kesb-i istidâd itmekde olduğu cihetle vilâyet halkının tercümân-ı lisânı olân gazetemiz tarafından bu bâbda tâcir-i mûmâ-ileyh ile müşevviklerine beyân-ı memnûniyyet olunır.

(Fırat)

(Zevra')

Bu havâlîde ve ba-husûs Musulda gerek sade ve gerek (s.118/stn.1) ipekle karışık pamukdan bir takım şeyler nesc ve 'imâl olunır ki bunların nefâset ve metâneti Avrupadan getirilen ve basire denilen o mahût çürük bezlerden ne kadar ziyâde ise fi'âtı dahî ondan o kadar ehven ve aşağıdır vâkı'a şu mensûcât buralarda nesc ve 'imâl olduğu için ismine (ma'mûlat-ı dâhîliyye) disek 'aşikâre bir yalan söylememiş oluruz lakin ne çareki bunun 'asıl muhtâc-ı ileyhi olân iplik memleketimizde bükülmeyib yine hâricden geliyor.

İmdi memleketimiz pamuğun en büyük bir mevrâsı hükminde olduğu ve 'ale'l-husûs pamuk fabrikası baha ve mesarifçe banisinin gözünü yıldırarak mertebede olmadığı hâlde bundan halkımızın halâ iğmâz iderek pamuğun buradan ta Frengistana gidüb büküldükden sonra bi't-tekrar buraya gelmesi gibi bir külfete ve burada kendi mahsûl-i sa'yimizden bilâ müceb ecnebiyi dahî hisse mend itmeğe razı olmalarına ne dimeli bize kalırsa şimdiyye kadar böyle olmuş ise de bundan sonra gözümüzü açalım demeli ve bu bâbda Halebli hemşehrimizin ber-minvâl-i muharrer teşebbüsâtına imtisâl itmeli.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Geçen nüshamızda Çin ehl-i İslâmıyla Çinliler beyninde öteden berü ma'lum olân zıddiyet ve muhâlefetle berâber bu kere millet-i İslâmiyenin bi-tekrâr

galebelerinden-nâşî Rusya devletinin İslâm ‘aleyhinde olarak çinle rabt rabita-i ittifâk itmekde bulunduğunu beyân itdikten sonra şu keyfiyyet millet-i İslâmiyyece ehemmiyyet götürür mevâddan olmağla bu bâbds ma‘lûmat-ı mufassala ‘itâsını va‘ad eylemiş idik.

Şimdi doğrudan doğruya şu tafsilata girişmek sûreti dahî var ise de mes’elenin ‘asl ve menşe‘ ve bidâyetinden başlayarak bunu layıkıyla serh itmiş olmak için evvela Çin ve Çinlilerin efkâr ve âka‘idi hakkında bir ma‘lûmat-ı mücmele ‘itâsı tensib olunmuştur.

Şöyleki coğrafya erbâbının ma‘lûmı olduğu üzere Çin kıt‘a-i vasi‘asında meskûn olân üç yüz elli milyondan mütecâviz halk esâsen üç mezhebe zahib olub bunlardan birisi Çinlilerin (kungfütze) dedikleri mezhebdir ki gerek imparator ve gerek sâ‘ir sermedân-ı millet buna zahib ve sülûkdür işbu mezheb iktizasınca salikin yalnız bir hâlik tanıyarak müte‘addit ibâdet hânelerinde ona perestîş iderler ise de asla imâm ve pâpâz ve haham gibi pişvay-ı pişvay-ı mezhepleri olmayûb riyâset-i ruhâniyye bi’z-zât impârâtorun yed-i istiklâlindedi mezheb-i mezkûrın esâs tavsiyyesi salikini beyninde muhâbbet ferzandane ve bu cihetle ihtiyarlara ri‘âyet ve ba-husûs ervâh-ı mevtâyâ ibâdetden ‘ibâretidir.

Mezâhib-i selaseden ikincisi Tao Tizu nâm Feylosofun mîlâd-ı İsadan altı yüz sene mukaddem tesîs eylediği (Tao Tizu) mezhebi olub bu dahî esâsen hakkaniyet ve doğruluğu tavsiye iderse de sonradan şirk mâddesi dahî mezhebe karışarak rubûbiyyet husûsında teslîs değil te‘şîre kadar varmışlardır.(**stn.2**) mezâhib-i selasenin üçüncüsü (futhu)) dedikleri mezheb olub bu da mîlâdi İsadan bin sene mukaddem Hindnufu nâm Zât tarafından teşkil olunmuş ve bunun esâs tavsiyyesi dahî hiçbir zi-rûhû öldürmemek şarab içmemek cenâbetden gusl itmek hayat-ı dünyâdan sonra hayât-ı ‘uhraya dahî imânla orada â‘mâl-i Saliha ve seyyienin mücâzâtına muntazır olmakdan ibâretidir.

İnsânları salik ve zahib olduğu mezâhibden ekserisi insâniyyetin haric ve hilâfında bir şey tavsiye itmeyûb hemen cümlesinin esâs tavsiyyesi bir mâddeden ibâret gibi bir şey olduğu misillü şu üç mezhebin dahî yek-diğerine mübâyenet ve muhâlefeti hemen yok gibi bir şey iken beni ‘adem husûsât-ı ruhâniyye ve maneviyeye ekseriyâ mevâdd-ı siyâsiye ve mülkiyyeyi dahî karışdıra geldiklerinden üçüde birbirinin aynı gibi olân şu üç mezheb salikânının yek-diğeri ‘aleyhine olân husûsâtı ve ba-husûs hükûmet mezhebi demek olân (Kung fu tizu) mezhebi salikininin diğer mezheplerde bulunânlar üzerine iddi‘a-yı tefavvûkı

cihetiyle şimdiye kadar nice mücâdele ve muhârebeler vukû' bulmuş ise de bunlar sadedin hâricinde olmağla onlardan sükût itmeliyiz.

İşbu mezheb-i selase-i asliyye ve bunlara tefârru' iden sâ'ir mezâhib-i kesire halkının yek-diğeri 'aleyhine olân buğz ve adâvetleri üzerine mağrib cihetinden parlayan şa'şaa'-i nûr-i İslâmiyye cümlesini zulmet içinde bıraktığına ve ba-husûs az bir vakt içinde bu şa'şaa'-i nûr Âsyâ kıt'asını hudûd-i Çine kadar münevver eylediğine mebnî o taraflar müşrikin ve keferesi yek-diğeri 'aleyhinde olân buğz ve adâvetlerini cem' ve müslimin 'aleyhine hasr itmişler ise de dinene ve itikâden hür ve gâb olân millet-i İslâmyye pek çok vaktlere kadar keferenin esâret ve mağlûbiyyetleri altına girmeğerek galibiyet ve istiklâllerini muhâfaza itmişlerdir.

Hürriyet ve gâlibiyetlerini muhâfaza itmiş didiğimiz şu kahramanlar Türkistan kıt'asının şârk ve şimâl taraflarında olân ve şimâl Tatarları neslinden bulunân Kirkis kebâ'ili olub bunların hürriyet ve galibiyetlerini muhâfaza itmeleri dahî büyük Petro nâm Rusya imparâtoru zamânına kadardır şöyleki yigirmi sekiz nümerolü gazetemizde dahî bir nebzecek dermeyân eylediği vechle işbu Kirkisler beheri üçer binden beşer bine kadar çadırı mutâzâmmın bir çok kabileleri müştemil üç büyük kavme münkâsım ve bu akvâm-ı asliyye dahî saltânât 'unvânlı ümerâsının idâre-i müstâkilesine tabi ve mütidir bunlar hadd-i zâtlarında gâyet cesûr ve cenkci âdamlar olub gerci avcılık ve çobanlık gibi medâr-ı ta'ayyüşleri dahî var ise de kendüleri havâyic-i rû ve zümrelerini silâhları kuvvetiyle tahsîle alışmış olduklarından gâh İrana hücûm ve gâh İranın Türkistan tarafına giden Karbanlarına tasaddi ile emvâl ve eşyâlarını yağmadan başka ashâbını dahî esir itdikleri gibi diğer taraftan Çine dahî sık sık hücûm ve mû'amele-i mebhûsenin aynını cari iderler.

Salifüz-zikr Büyük Petro Avrupa ile Âsyâ-yı fasl iden Urâl Dağlarının şârk ve cenûb cihetlerinde Tatar hükûmetlerini perişân iderek cümlesini zîr-i ri'âyetine aldıktan sonra işbu Kirkisleri dahî pek ziyâde örselemiş ve o zamân muvaffak olamamış (stn.3) ise de akvâm-ı mezkûre o vakt gördükleri sademât üzerine mu'ahharen bin yedi yüz otuz bir sene-i mîlâdisinde imparatoriçe Annanın sevk itdiği 'askere mukavemet idemiyerek akvâm-ı selaseden küçüğüyle ortancası o zamân Rusyanın taht-i ri'âyetine girdiği gib bin sekiz yüz on dokuz sene-i mîlâdisinde büyük kabile dahî perişân ve Çin ile Rusyanın taksîm gerdesi olmuş olub ancak Çin tarafında kalan sâ'ir Kirkis akvâm ve kabâilinden oraya kaçan ve iltihâk idenlerle berâber Çine karşı silâh mukavemeti elden bırakmamışlardır.

İşbu Çin Kirkislerinin Çinlilere olân mukâvemetlerini ber-minvâl-i muharrer bir müddet devâm itdikden sonra her hücûmdan kendileri galib ve Çinler mağlub olduğunu ve berü taraftan ise Rusyanın mezâlim ve ta'adiyâtına katlanmak bunlar gibi hürriyet ve istiklâle alışmış bir millet için mümkün olamayacağını hem kendüleri ve hem de Rusya eline geçmiş olân sâ'ir akvam ve kabâili görüb anlamaları üzerine Rusya me'mûrları bir taraftan Kırım ve Kazgan Tatarları gibi bunlara dahî Moskofluk aşikârını telkin için cami'lerinde hafîb ve imâmları ve kürsülerdeki va'iz ve medreselerindeki müderrisleri tebdîl iderek yerlerine kendüleri tarafından âdam koymakta ve Kirkislerden buna itirâz ve muhâlefet idenlerin canını yakmakta olsun berü taraftan Kirkisler dahî eskisi gibi bir Kirkis hükûmeti teşkiliyle Rusyanın mezâlim-i vakı'asından kurtulmakla berâber istiklâl-i sabıkı i'âde itmek üzere Rusya ri'âyetinde bulınân kabâil ona Çin hudûdı dahîlinde bulınân kabâil dahî Çine izhâr-ı muhâlefet ve isyâna başlamışlardır.

Rusya ri'âyetinde bulınân Kirkislerin muhârebât-ı vakı'ada mağlûbiyyet ve hezimetleri galibiyet ve muzafferiyetlerine tekâbül itmekte bulunmuş ise de Baltığa te'âli Çin cihetinde bulınânlar ağleb-i evkâtda gâlebe iderek şimdiye kadar epeyce yerleri da'ire-i istiklâlleri dahîline eylemiş oldukları gibi geçenlerde vukû' bulan büyücek bir muhârebede dahî Hunan nâm cesimce bir eyâleti Çinliler elinden zabd ve teshîr itmişlerdir.

Muhârebe-i mezkûrenin tafsilâtına da'ir ma'lûmat-ı kaviyyemiz yok ise de gazetelerin bu bâbda virdikleri ma'lûmatdan müstebân olduğu vechle Çinlilerin şu mağlûbiyyet ve hezîmet üzerine artık takât ve mecalleri kalmıyarak kendülerinin Kikis kılıcından muhâfazasına yardım itmesi için Kirkislerin 'adû ve eldi bulınân Rusya devletine mürâca'at itmiş olmasına nazaran muhârebenin büyücek bir şey olması anlaşılıyor.

İşte şu tafsilatdan anlaşılacağı vechle otaraflarda bulınân ahâlî-i İslâmiyenin istiklâl ve galibiyeti el-hâletü hazihi bir raddeye kadar bâkî ise de ne çâre ki bunlar birisi cihângirlik ve diğeri da'ire-i hükûmeti dahîlinde nevâma ulûhiyyet da'iyyesinde bulınân iki cesim ve kaviyyuş-şevke devletin gözüne değin olmuş bulduklarından ve 'ale'l-husûs bunların ikisinin dahî menâfi şu milletin mahv ve izmihlâline mütevakkıf olub hattı bu sebebe mebnî ikisi dahî ber-minvâl-i muharrer bunların 'aleyhine ittifâk itmiş olduklarından zannımıza kalırsa şimdiye kadar keyfiyyet-i galibiyetden bahs itmiş olduğumuz ol şec' milletin yakında mahv ve izmihlâlini dahî i'lân ideceğiz....

Sayı: 60

Tarih: 17 Rebi'ü'l-Âhir 1287/ 4 Temmuz 1286

s.119/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Altıncı ordû-yı hümâyûnın teftiş ahvâlîne me'mûr mîr-livâ Sa'âdetlü Hüseyin Pâşâ ma'iyetlerinde bulınân me'mûrin ve zabitanla berâber Babil vapûrı ile geçende Basraya ve oradan dahî nehir vapûrlarıyla Bağdada muvâsalat eylemişdir.

.....

İran Şâhzâdegânından olub bir vaktten berü Der-Sa'âdetde bulınân İlhâni Hân hazretleri Afgan Şâhzedagânından olub geçende Der-Sa'âdete azimet itmiş olân Kâmibab hazretleri dahî vapûr-ı mezkûr ile bu kere Bağdada muvâsalat buyurmuşlar ve defter-i hâkâni idâresi için dahî çend nefer me'mûrin gelmişlerdir.

.....

Pişva-yı müctehidin 'ali mertebet ve muktezâ-yi ehl-i sünnet ve'l-cema'at İmâm-ı 'Azâm rahmetü rabbü'l-ikrâm Efendimiz hazretlerinin bağdada yarım sâ'at mesâfede ka'im-makâmı mukâddeslerinin bir vaktten berü ta'mîrat ve tezyinâtına bakılamamış ve mu'ahharan ta'yîn olınân mesârif da'iresinde mükemmelen ta'mîr ve tezyîni husûsına tarâf-ı devletden mezûniyyet virildiği hâlde dahî ba'zı gâva'il meşâğilin hilûletiyle yine hâli üzere kalmış olub hâl-bu-ki Envâr-ı İslâmiyyetin Mişkât-ı Sânisî ve bâ-husûs millet-i mü'azzama-i Osmâniyyenin bir kıt'a-i mukaddesi olân böyle bi makâm-ı celîlin şu hâlde devâmı tecvîz kılınamıyacağına mebnî bunun mukaddemki mezûniyyet mücebince mükemmel ta'mîr ve tezyîni kararlaştırılarak 'ameliyyâta bed' ve mübâşeret olunmuş idüğü vâsıl-ı sem-i memnûniyyet ve mefhâretimiz olmuştur.

.....

Divaniyye ka'im-makâmlığı mülhâkatından el-bedîr nahiyyesi dahîlinde vaki Nahile kal'asının muhâfazası için 'aşîretiyle berâber me'mûr bulınân Hamdan El-Abdülvahid geçenlerde hastalanmış olduğundan kal'a civârındaki matbâhında yatmakta iken El-'Alevî 'aşîretinin meşâyih-i sabıkasından Hüseyin Eşşayîin oğlu Armut Muhâfiz mûmâ-ileyhe olân husûmet ve 'adâvet-i kadimesinden-nâşî bunun ber-minvâl-i muharrer kal'â haricinde bulunmasını fırsat ittihâziyle geçen şehr-i Haziranın sekizinci Pazarertesi günü akşamdan sonra 'aşîreti halkıyla gelüb kendüsini

katl ve 'idâm ve kal'a içinde bulunân âdamlarını tardla derûn-u kal'aya tahassün itmişidi.

Kâtil-İ merkûmın efkâr-ı bedevisine göre şu hareket 'urbân ve 'aşai2r 'adetince hasmı bulunân müteveffa-yı mûmâ-ileyhden ahz-i sar ve intikâmdan ibâret ise de hükûmet ve kanûn nazarında merkûm iki sûretle müttehem ve mesûl olub birisi şerân ve kanûnen seyyi'at-ı 'azimedden olân bi'l-fi'l katle mücâseret itmesi ve diğeri hükûmet (stn.2) tarafından kendüye muhâfaza hidmeti tevdî olunmuş olân bir me'mûru 'idâm ile kal'ada tahassün eylemesi husûsları olarak işbu iki fi'le terettüb iden mû'amelenin icrâsı dahî hükûmete 'ait olmağla Divaniyyede bulunân fırka-i 'askeriyye kûmândanı mîr-alây izzetlü Osman Beyefendi mikdâr-ı kifâye süvâri ve iki tob ve bir mikdâr muvazzafa ile seri'an mahal-i mezkûra giderek merkûmın ve rufekâsının ahz-u giriftiyle icrâ-ı cezâ-i sezâları zımnında me'mûr idilmiş idi.

Bu kere mîr-i mûmâ-ileyh tarafından yigirmi sekiz Haziran târihiyle varîd olân telgrâfnâme me'âlinden müstebân olduğu üzere fırka-yı 'askeriyye kal'a-i mezkûre civârında lede't-tekarrüb 'asâkir-i nizâmiyye girüde kalarak muvazzafa neferâtı ileriye sevk olundukda eşkıyyâ yigirmi sekiz 'asâkir-i muvazzafayı gördükleri gibi taşra çıkararak muhârebeye başlamış iselerde içlerinden üç neferi maktûl ve birkaçı mecrûh olmakğa berâber girüden gelen 'askeri dahî görerek mecrûhlarını bi'l-istishab der-'akab kal'aya duhûl ve tahassünle üzerlerine varmak istibân-ı muvazzafa neferâtına silâh atmağla başlamış olduklarına ve kal'a ise üç kat duvar ile muhât ve oldukça metince bir şey olub şu hâlde üzerine hücûm iderek münâsebet almayacağına mebnî topla döğülmesi bi't-tensib ol vech ile maktûl ta'bîr olan kal'alar döğülerek bunlar eşkıyyânın üzerlerine yıkılmağla başlamasıyla bir haylisi bu sûretle tepelendiği gibi 'asker dahî yavaş yavaş ilerüye sevk olunarak kal'aya yüz yüz elli hatve mesâfeden birdenbire tazyîk idildikde eşkıyyâdan birâzi kal'anın diğeri tarafından firâr itmek istemişlerse de evvelce tertib olunmuş olân süvâri önlerine almış ve tekrâr kaleye ricâtlarında dahî güzergâhlarını kesmiş olân tali'a bölükleri ateş itmeye başlamış olmakdan nâşî on beş neferi dahî orada idâm idilmişdir lâkin kal'anın birinci kat kapusuyla ikinci kat kapusunun arası gayet sık olub 'askerin bölüklerle hücûmına müsâ'it olmadığı gibi akşam dahî yaklaşmış olduğundan ve bâ-husûs bu kadar tazyîk üzerine eşkıyyânın gice kal'ayı terkle firâr itmek isteyecekleri dahî işbu ilk firârları delâletiyle anlaşıldığından 'asâkir der-'akab girüye alınarak kal'anın bin hatve muhitinden pusular tertibiyle gice eşkıyyânın huruc ve firârlarına intizâr olunmuş ve fi'l-vâki akşamdan sonra eşkıyâ kal'adan

çıkarak çöle doğru firâra (**stn.3**) başlamış olması üzerine pusulardan yaylım ateşle bir haylisi orada ve pusulardan kurtulanları dahî girüde bulunân süvâri elinde tepelenmiş ve birazı dahî hayyen yakayı ele vermiş olmakla içlerinden pek cüz‘i mikdârı civâr çalılıklara ve ormanlıklara can atub kurtulmuşlardır bu muhârebede ‘asâkir-i şâhânedan bir yüz-bâşı ve bir mülâzım ile altı nefer ve neferât-ı muvazzafa sergerdesi Halil Ağa şehit düşmüş ve tali‘âdan dört süvâriden beş ki cem‘ân dokuz nefer dahî mecrûh olub muhârebe gicesinin ertesi günü eşkıyânın laşeleri lede‘t-tadâd bunlardan kal‘ada ve kal‘a önündeki tazyikde yiğirmi beş ve pusular üzerine vürûdlarında dahî kırk neferi maktûl olduğu ve bâ-husûs muhâfız mûmâ-ileyhin bi‘l-fi‘l katili bulunân Hüccam şeyhi El-Bulabezin dahî maktûleyn içinde bulunduğu görülmüş ve bunlardan başka işbu El-Alevi ‘aşireti şeyhi Abdussultan ve oğlu ve rû‘esedan Ebu Casim ve oğlu ile katleden on yedi neferki cem‘an yiğirmi bir nefer dahî hayyen ele getirilmiştir.

İşte sâye-i mukadder vâye-i hazreti şâhânedan cünûd zafer-i mevûd hazreti pâdişâhinin besalet ve gayret-i gazanferâneleri eseri olmak üzere işbu maslâhât dahî vech-i lâyıkı ve münâsibi üzerinde bir iki gün içinde bu sûretle bitirilmiş olmakla oraca dahâ lâzım olân şeyler yapılarak ve kal‘anın muhafazası dahî müteveffa-ı mûmâ-ileyhin oğluna tefvîz ve ihâle kılınarak fırka-i ‘askeriyye yine Divaniyyeye ‘avdet itmeye emîr almıştır.

Doğrusı gerek kûmândan mûmâ-ileyhin ve gerek birlikde bulunân zabitan ve neferâtın bu bâbda dahî ibrâz itdikleri hüsn-i hizmet ve gayret şâyân-ı teşekkür ve memnûniyyet bulunmuş ve bu icrâ‘at dahî erbâb-ı şekâvet ve melûnete bir ders-i ibretnüma olmuştur.

.....

Şehâmetlü İran Şâhi hazretlerinin atâbât-ı mübârekeyi ziyâret için bu taraflara teşrif idecekleri münâsebetliyle Babil vapûruyla gönderildiği geçen elli altı numarolu nüshamızda beyân olınân ba‘zı me‘mûrin hademe ile sofrâ takımı ve ‘araba ve sandâlye misillü bir takım eşya vapûr-ı mezkûrle geçende Basraya ve oradan dahî nehir vapûrlarıyla bu kere Bağdada vâsıl olmuştur.

.....

Basrada bi‘l-mû‘ayyene matlûba tevâfuk ider işe alınmak üzere Londradan vilâyet için celb olunacak ba‘zı eşya ve edevâtı hamilen hareket ve Basraya ve Basraya muvâsalat eylediğini bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân itmiş olduğumuz cesim deniz vapûrünün geçen elli dört (**s.120/stn.1**) numarolu nüshamızda

olunduğı vechle Bağdad mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Bey Efendi ve sâ'ir makine-i inşa'atiye me'mûrları tarafından mü'ayenesi lede'l-icrâ cesâmet ve kuvvet ve metanetle berâber fi'âtı dahî matlûbe-i tevafûk itmekden nâşî mübâya'a olınarak ismi Ninova tesmiyye kılınmış ve vapûr-i mezkûrın Londrada bâkî kalan sâ'ir eşyâ ve edevâtı getirmek üzere bu kere Londraya tesyârı kararlaştırılmış olduğından Ummân-ı Osmâni idâresinin bu bâbda neşr itmiş olduğı i'lân-nâme ber-vech-i âtî gazetemize dahî derc olunmuştır.

(İ'lân)

İşbu şehr-i Temmuz-i rûmînin on sekizinci gününe doğru idâre-i Ummân-ı Osmâni vapurlarından Ninova nâm vapur ba'zı eşyâ getirmek üzere Aden ve Cidde ve Süveyş ve Port Sait ve İskenderiyyeye uğrayarak Londraya gideceği gibi şehr-i mezkûr 'ahîrinde Babil vapûrı dahî Basradan kalkıp Ciddede Ninovaya yetişeceğinden ve bunlar zikr olınân iskeleye ve Avrupaya ehven fi'âtle yük ve yolcu getireceğinden eşyâsı olub tâ göndermek isteyenlerin idâre vekillerine mürâca'at eylemeleri i'lân olunur.

.....

Dâhil-i sûrda bulınân nefsi Bağdadla Karşuyakanın kur'a-i şer'iyyesi icrâ olunarak yüz otuz yedi neferin 'asker idildiğini bundan mukaddem yazmışidik ordû-yı hümâyûn merkezinden virilen haberden ma'lûm olduğı üzere Bağdadın Azamiyye ve Kâzimiyye ve kerradeler misillü mülhâkat ve merbâtatın dahî kur'ası çekilerek yüz on üç nefer dahâ 'askere alınmış ve şu hesâba göre tekmiil Bağdaddan alınan 'asker-i erbâb-ı esnânın on üçte biri nisbetinde olmak üzere iki yüz elli nefere balığ olmuştır hemşerilerimizin 'asker-i kur'a ne olduğı hakkında ma'lûmat ve itikatları tevessü ve teceddüt itmiş olması ve 'ale'l-husûs kur'aya me'mûr ümerâ ve zabıtân-ı 'askeriyenin kur'a kanûnnâme-i hümâyûnu ahkâm-ı celîlesine tevfiik-i hareketle kanûnnâme-i mezkûrın ahâlî hakkında mutazammın olduğo 'adâlet ve merhameti meydâna koymaları semeresiyle bu sene kur'a-i şer'iyye küçük ve büyük herkesin inzimâm ve memnûniyyet şükrâniyyetleriyle icrâ olunub bitdiği gibi altıncı ordû-yı hümâyûn hey'etinin semere-i ikdâm ve ihtimamıyla ordû-yı hümâyûn alây ve tabûrlarının meydânda olân intizâm ve nezâfeti şeref-i 'askeriyeyi bir kat dahâ ve bi'l-fi'l meydâna koymakda bulunmuş olması tesiriyle ba'de'l-kur'a bir tâkım kimseler kendü gönül rızalarıyla sülûk-i celîl-i 'askeriyeye kayd ve ithâl olunmuş ve

işbu seksen altı senesi Martı ibtidasından Haziran gâyesine kadar nefsi-i Bağdad ahâlîsinden bu misillü gönüllüler yetmiş dört nefere balîğ olmuştur.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Keyfiyât-ı derecâtı 57 nümerolü nüshamızda tafsilen irâd olınân Beyoğlu harik-i kebirinde musâb olân bi-çaregâna imdâd ve i’âne olarak Der-Sa’âdetde müte‘addid defterler açılub zât-ı merâhim sıfat Cenâb-ı Pâdişâhi tarafından inâyet ve ihsân buyurulan on bin Osmânlı lîrasıyla berâber sâ’ir erbâb-ı hamîyyet ve merhâmetin virdikleri i’âne-i nakdiyenin mikdârı kırk bin lîraya kadar balîğ olmuş ve bundan başka İngilterenin Londra ve Mançester ve Fransanın Paris ve Marsilya şehirleriyle Avrupanın sâ’ir memâlik-i şuhûresinde dahî i’âne defterleri **(stn.2)** açılarak afetzedegân için hayli toplanmakta bulunmuş olduğu gazetelerde resîde-i nazar-ı memnûniyyetimiz olmuştur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

(Avrupanın Ahvâl-i ‘Umumiyyesi)

Geçen 1866 senesinde Prusya ve Avusturya ve İtalya devletleri meyânında vukû‘ bulan muhârebeden sonra devletler öyle bir politika ittihâz etmişler idiki ‘adeta i’lân-ı harb notası haline girmiş olân gazetelerin ifâdelerine bakanlar hemen bugün yarın ortalıkda silâh patlayacağını ve bir kere muhârebeye başlanılırsa muhârebe muhârebe-i ‘umûmiyye hâlini kesb iderek Avrupa kıt‘asının pek büyük bir tebeddülâta uğrayacağını hüküm itmekte idiler.

Vâkı‘a o zamân Avrupanın hâli ehl-i dehayıki böyle bir hükme icbâr ider idi çünkü muhârebe-i mezkûre şân ve muzafferiyetle mağrûr olân Prusya devleti yalnız Almanyanın şimâl tarafında fermân fermâ olmaklığa kana‘at itmeyüb Almanyanın cenub taraflarını dahî yutmak gibi efkâr-ı cihângirâneye kalkıştığından ve şu efkâr Rusya devletinin ötedenberü tutub gittiği bir politikanın teshiline medâr olduğundan Avrupa kıt‘asında bulunân kâffe-i İslâv milletini kendüsi ve bi’l-cümle Almanları dahî Prusya devleti zabt itmek üzere Prusya ile ‘akd-i ittifâk etmiş ve bu ise tebe‘ası yalnız İslâv ve Almandan ibâret bulunân Avusturya devletini tehlikeye düşürdüğünden Rusya ile Prusyanın bu derece büyümesi Avrupanın sâ’ir düvel-i mü‘azzamasınca dahî muzır görüldüğünden Rusya ile Prusya şu ittifakı ‘aleyhinde hemen ‘umûm Avrupa dahî akd-i ittifâk eylemiştir.

Şu hâl yakın vaktlere kadar devâm idüb devletler milyonlarca hazineler sarfıyla tedarikât-ı harbiyyeden bir an girü kalmamış ve ‘adeta bütün Avrupayı silâh altına almış iseler de mu‘ahharen Rusya devleti Âsyâ-i Vustâdaki meşgûliyyetini artırarak Avrupadan oldukça elini çekmiş ve Prusya devleti dahî zahîrde ittihât nâmıyla zir-i zaptına aldığı hükümât-ı şimâliyenin Tanzîmat ve tensikâtına ve ‘ale’l-husûs Bahr-i Baltık cihetinden kuvve-i bahriyyesinin tezyîd ve teksîrine başlamış olmakdan-nâşî mukaddemki tedârikât-ı harbiyeye lüzûm kalmayarak yavaş yavaş tenkic oluna oluna derece-i lazimesine inmiş ve devletlerin ‘umûmi politikası dahî bir dereceye kadar yolına girmiştir.

Lakin saha-i ‘alem hiçbir vaktde vukû‘atdan berü olmayub havâddis-i rüzgârın yek-diğerini te‘aküb ideceği müsellemler bir keyfiyyet olmağla Avrupada devletler beynindeki müşkülât ber-teraf olur olmaz bir de milletlerin müşkülât-ı dahîliyyesi meydâna çıkmıştır ki bunların himmeti dahî diğerinden aşağı kalmayacağı der-kâr bulunmuştur.

Müşkülât-ı dahîliyyeye uğramış dediğimiz milletler Fransa İspanya Portekiz Yunanistan Rusya Avusturya İngilteredir bunlardan Fransa ve İspanya karışıklığını öteden berü yazmakda olduğumuz misillü Rusya ve İtalya ve Portekiz vukû‘atını dahî geçenlerde bir raddeye kadar beyân itmiş isek te Avusturya ve İngiltere ahvâl-i dahîliyyesinden müşterilerimizi haberdar idememiş olduğumuzdan bu nüshamızda diğerlerinin el-yevm ne hâlde olduklarını mücmelen bi’t-tekrâr bu bâbdaki ma‘lûmatlarını tecdîd itdikden sonra Avusturya ve İngilterenin dahî ahvâl-i dahîliyyelerini meydâna koymak lâzım gelmiştir şöyleki Fransada impârâtorluk usûlünün bekâsıyla Napolyon hazretlerinin oğlu Prens vilâyet ahdi ittifak (stn.3) ara ile kabûl ve tasdîk itmiş olması serbesti taraftarının sebil-i garazları önünde sedd-i mûmâma‘at çekmiş ise de gürûh-ı mezkûrın yalnız bununla ağızları kapanmayarak ondan sonra dahî hergün dürlü dürlü nümayişlerde buldukları misillü İspanya dahî kraliçe İzabellanın halefinden biri henüz işe bir sûret viremiyerek ya’ni el-ân kendülerine bir hükümdar intihâbıyla memleketin i’âde-i ‘asâyiş ve istirahatına muvaffak olamıyarak hâlâ eski şuriş ve aşatı içinde bulunmaktadır Portekiz ise eğerçi Mareşal Saldananın bundan mukaddem kralı bi’l-icbâr kâffe-i vükelânın ‘azliyle yerine kendü münteheblerini koymuş ise de halk bu kere heyecana düştükden sonra tekebbürler iskât ve teskinleri kolay bir şey olmadığından karışıklık hâlâ devâm itmekde bulunduğu gibi İtalya dahî geçenlerde tafsîlen beyân ittiğimiz karışıklıktan sonra İsviçre tarafından geçen müfsidinin

teşvik ve iğrasıyla kıt'anın şimâl taraflarında yeniden ba'zı uygunsuzluklar vukû'a gelmiştir.

İşte Fransa ve İspanya ve Portekiz ve İtalyanın ahvâl-i dahîliyyesi şu merkezde olub Avusturya ve İngiltereye nakl-i kelâm idince coğrafya erbâbının ma'lûmı olduğu üzere Avusturyanın cihet-i cenûbiyyesi ya'ni hudûd-i hâkânî ile Venedik körfezi sevâhili üzerinde kâ'in eyaletleri ahâlîsi kâffeden Hırvat olub işbu Hırvatlar ise İslav neslinden madûd oldukları cihetle Rusyanın 'umûm İslavlara vukû' bulan ifsadatı arasında bunları dahî Avusturya devleti 'aleyhine teşvik eylemiş ve bunun üzerine geçende Karadağ ile Venedik körfezi arasında kâ'in Kataro nâm eyâletde şiddetlice bir ihtilâl zuhûr iderek gerek Avusturya tarafından sevk olınân 'askerden ve gerek erbâb-ı isyandan bir çok kanlar döküldükden sonra nâ'ire-i isyân güç halle bastırılmışdı gazetelerin rivâyetlerine göre mu'ahharen Rusya devleti tarafından oralara ithâl olınân eslihâ ve mühimmat ile ateş-i ihtilâl bi't-tekrâr alevlenir iştilgal olmakdan nâşî Avusturya devleti tarafından bi tekrar karadan 'asker sevk olunduğı gibi bahren dahî çend kıt'a sefâyin-i harbinin Hırvatistan sevâhiline 'azimetleri için emîr virilmiştir.

İngiltere ise kıt'anın garb tarafında İrlanda ceziresi ahâlîsi muhâlefet-i mezhebeden kat-ı nazar Amerika tarafından esen bâd-ı semûm fesat ve teşvikinin te'sirâtıyla İngiltere devletinin idâre-i 'adilâne ve serbestisinden memnûn olmayarak gazeteler ağzında (Fanyanizm) ta'bîriyle şöhret bulan efkâra sapmış ve şimdiye kadar bir çok uygunsuzluklarad bulunmuş oldukları gibi bu kere dahî bunlardan bir fırka devlet-i müşârün-ileyhânın Amerikada bulınân Kanada nâm müstemkânı üzerine hücum itmişler ise de orada bulınân müstahfaz 'askeri cem'iyetlerini perişân itmiş ve hatta bu muhârebede İngiltere kraliçesi hazretleri mahdûmlarından birisi dahî mevcûd bulunmuştur.

(Dikkât)

'Umûm Avrupanın ne halde bulunduğunu işte yukarıdan beri birer birer saydık şimdi şu hâl üzerine memleketimizin saye-i 'asâyiş vâye-i hazreti Pâdişâhide mazhar olduğu 'asâyiş ve istirahatı göz önüne koyarak bunun için teşekkür itmez isek sözün doğrusu vaziyetimize belki mugâyir bir hareketde bulunmuş oluruz.

Sayı: 61

Tarih: 20 Rebi-ül-âhir 1287/ 7 Temmuz 1286

s.121/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Ba'zı mevâddın(?) istizan ve müzekkeresi zımında Mentifik mutasarrıfı Sa'âdetlü Nasır Pâşâ mezûnen ve muvakkaten geçen Cum'a ertesi günü Bağdada gelmiştir.

.....

Hasbe'l mevsim suların killeti münâsebetiyle Meskeneden aşağı doğru gelmekte bulunân Rasafe vapırının Rakkaya karib bir mahalde oturmuş olduğu bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemişdik bu kere telgrâfla alınan ma'lûmatdan müstebân olduğına göre zikr olunân vapûr Bascula yüzdürülerek Deyre doğru tahrîk-i çarh-ı 'azimet eylemiştir.

.....

Pembe mahsûlî öteden berü mahsûlat-i nafi'anın birinci kısmından olub husûsuyla şu zamân için bütün 'alemin muhtac-ı ileyhi bulunduğu ve hatta Amerika ve Hindistanın en başlı servet ve ma'mûriyyeti ve hıttâ-i mısriyyenin vesile-i müstakile-i terakkisi dahî bu mahsûl idüğü müsteğni-i beyndir.Hıttâ-i Irakiyenin ise kabiliyet-i 'arziyye ve mevki'iyyesi münâsebetiyle kütlü pamuk yetiştirmek istidâdınca işbu saydığımız memleketlerden hiçbir farkı yoğ iken burada memleketin ihtiyâcât-ı dahîliyyesine kifâyet idecek derecede pamuk yetişmediğinden mahsûlat-ı kutniye ekseriya İran memleketinden gelmekte ve ve bunun sebep ve mûcebi dahî bu kere muvâzene-i sahiha ile tetkîk olundığı hâlde ma'lûm olacağı vechle penbe mahsûlatının da mezru'at-ı sâ'ire misillü hasılatından canîb-i mîri için sülüs ve rubu ve nısf ve sülûsan hesabıyla hisse-i mîriyyesi alınarak zürrâ'ın elinde cüz-i mikdâr kalmasından dolayı bi't-tabi' zirâ'atına rağbet olunmaması mâddesi idiğü meydânda dır.

Bir memleketin husûl-i servet ve ma'mûriyyeti teksir-i zirâ'at ve sinâ'at ve teshîl-i vesâ'il-i ticâret husûslarına mevkûf olduğu gibi buraca Irakın vesile-i müstâkile-i ma'mûriyyeti dahî bi'd-defa'at beyân ve ihtâr edildiği vechle zirâ'at ve fellahâtın teksiri esbâbının istihsâline menut olduğına ve bu ise 'arâzâ-i Irakiyyeyi ber- minvâl-i muharrer makamasat sûretinden kurtararak kâffesini ba-tâpû zirâ'ata tefvîz itdikten sonra her yerde olduğu gibi mahsûlat-ı 'arziyyeden onda bir hisse-i mîriyye istifâsına mütevâkkıf bulunduğına mebnî 'arâzâ-i emîriyye peyder-pey bi'l-

müzâyede tekarrür iden bedelâtıyla taleplerine **(stn.2)** fûrûhat idilmeğe başlandığı misillü şimdili mahsûlat-ı ‘arziyyenin en mühimi olub teksîr ve tevfirine cümleden ziyâde lüzûm ve ihtiyac görüle pamuk mahsûlatından yalnız ‘öşür istifâsıyla hisse-i ‘arâzîye vesâ’ire nâmıyla başa bir şey alınmaması lede’t-tezekkür keyfiyyet 38 nümerolü nüshamızda münderic i‘lân-nâme mücebince her tarafa i‘lân kılınmıştır.

Memleketimizin husâl-i servet ve sa‘âdetini tesin iden şu karara ‘umûm teşekkür itmekde bulunduğı hâlde haznenin faydası ahâlî üzerine tarholnân tekalûfün ziyâdeliğinde olması itikâtında bulunân ba‘zı nakıs mütâla‘ahıların bu mâdde her ne kadar zürrâ‘ ve ahâlî içinden menfa‘atlı bir şey ise de diğerk tarafdank hazinenin tenakûsını müceb olacağı efkârında buldukları ve asıl sem-i istigrâbımız olmuştur.

Geçen 50 nümerolü nüshamızda arâzî-i Irakiyye âkârından bahsitduğumuz sırada dahî şerh ve tafsîl eylediğimiz vechle devlet sülûs ve nısıf ve sülûsân misillü hisse-i mîriyyesini almakda bulunduğı bir mahsûlden yalnız onda bir ‘öşür ahz ve istifâ itmesi bâdi-i nazarda eğerçi varîdat-ı hazinenin tenâkusunu müceb gibi görür ise de menâfi‘-i devletin servet-i ahâlîye mütevâkkıf ve menut olduğı sûret-i subûte koyan ekonomi politik ya‘ni fen idâre-i mülkiyye nazarında mütâla‘a-i mezkûre bi’l-vücûh merdûd ve mecrûh görülür.

Çünkü idâre-i mülkiyyeye cüzice ‘aşına olânların ma‘lûmı olduğı vechle bir sancakda senevi yüz bin kıyye pamuk husûle gelüb de devlet bundan sülûsan hesabıyla altmış altı bin bu kadar kıyyesini alarak zürrâ‘ yalnız otuz üç bin bu kadar kıyyesini bırakması fâ’ide ve menfa‘atden madûd olamayûb eğerçi devlet yukarıda dahî beyân eylediğimiz vechle arâzîyi ba-tâpû tefvîz ve ihâle sûretiyle zürrâ‘ mülk sahibi itdikden ve mahsûlatından yalnız ‘öşür istihsâliyle zirâ‘atı tevessü iderek zikr olnân sancakda senevi bir milyon kıyye pamuk husûle getirilmesi yolunu bulduktan sonra mahsûlatdan yine yalnız ‘öşür alarak bu sûretle hem hisse-i mîriyyeyi bi’t-teksîr menâfii‘ hazineye ve hem de zirâ‘atin mütenâ olduğı teshilâtı bi’l-ifa‘ menâfi‘-i devletin mevkûf û ‘aleyhi olân servet-i ahâlîyi istihsâle muvaffak olur ise o halde menfa‘at-ı sahihâya dest-res olmuş olur.

Vâkı‘a şu teşebbüsün semere-i kâbilesini iktitâf vakt ve zamâna **(stn.3)** muhtâc ise de vilâyet bunun mukaddemâtını dahâ şimdiden müşâhade itmeye başlamıştır çünkü geçen seneye gelinceye kadar dahîl-i vilâyetde zer olunâgelen pamuk ber-minvâl-i muharrer ihtiyâcât-ı dahîliyyeyi bile tesviyye idilecek mertebede değil iken bu sene zikr olnân i‘lân üzerine pamuk evvelkinden bir iki kat ziyâde zer idilmiş olmağla bunun mahsûlü ber-minvâl-i muharrer havâ’ic-i memleketi

tesviyyeden sonra hârice dahî ihrâc olunacağı ve şu tezâyüd ve terakki yalnız bu hâlde de kalmayûb sene be sene artacağı bedihidir.

İmdi teşebbüsât-ı mezkûrın hasar-ı hazineyi müceb olacağını mütâla‘a idenler eğerçi sahîhân devlet ve milletin menâfini düşünüyorlar ise bu bâbda bizimle hem efkâr ve hem zebân olarak (keşki arâzi-i Irakiyye bir an evvel sâ‘ir ve mâliki mahrûse gibi kâmilen tâpû altına girse ve bu cihetle kaffe-i mahsâlatdan yalnız ‘öşür alarak zirâ‘atimiz arâzimize göre hakkıyla terakki ve tevsî‘ eylese de hem devlet ve hem de millet şimdikinden kat kat ziyâde temetdü ve istifâde eylese) demelidirler çünkü muktezâ-i hamîyyet ve vatanperverleri bunu icâb ider.

.....
(Ammâreden Mektûb)

Burayı görenin ma‘lûmı olduğu üzere Ammare kasabası bundan mukaddem yiğirmi kadar tuğladan ve elli kadar dahî çamurdan yapılmış hânedan ibâret olub kusûr-i ahâlî kamış ve hasırdan yapılan ve sarife ta‘bir olınân külübeler altında barınmakta buldukları cihetle aralık aralık harik zuhûrında bir dürlü öne alnamayarak bunlar derûnlarında olân emvâl ve eşyâ dahî tez elden yanûb kurtulamadığı sûretde bazen çoluk çocuk ile berâber yanıp sahibleri mâl ve eşyâca mutazarrır ve evlâdca mütehâssir olduklarına mebnî şu hâl kasabanın ma‘mûriyyet ve terakkiden girü kalmasına bi‘l-vücûh sebebiyyet göstermekde bulunmuş idi Teşkilât-ı ‘ahire icâbınca bu misillü ufak tefek kasabat ve kur‘anın bi‘t-tevsî‘ etrâfında bağ ve bağçelerin teksiriyle ‘imâr idilmesine sarf olagelen himmet ve ikdâmın ve bu bâbda ahâlî ve sekeneye ifâ idilen teşvikâtın semeresiyle şimdiyye kadar yapılmış olân ve henüz der-dest-i inşâ olarak bir iki aya kadar yetişmesi melhûz bulınân kargir ebniyye üç han ve üç zâhire mağazası be bir hamam ve cami‘ ve iki yüz dükkan ve beş yüz kadar hâneye balîğ olmakda ve ashâb (s.122/stn.1) (?) vaktlerden bir takım kimseler dahî harîc kasabada bağ ve bağçeler yetiştirmekde bulunmuşdır.

Bundan başka Ali Garbi nâhiyyesinin merkezi olân mahâl mukaddema kule heyetinde inşâ‘ olunmuş yalnız bir hükûmet konağından ibâret iken etrâfda bulınân ‘aşâyir ve ‘urbânın orada iskâna nazar-ı rağbetleri celb idilmeğe başlanarak üç dört ay zarfında bir kahve ve bir zahîre mağazası ve yiğirmi dükkân binâ ve inşâsıyla ‘urbânın ahz û ‘itâya alıştırılmasına ibtîdar olundığı misillü yiğirmi otuz kadar hâne dahî der-dest inşâ bulunduğundan orasının bir iki seneye kadar ‘adeta bir kasabacık şekline gireceği der-kâr bulunmuşdır.

(Zevra')

Irakın ma'mûriyyetini 'arzû idenlerin memnûniyyetlerini mûceb olacak şu icrâ'at Ammare mutasarrıfı izzetlü Murat Efendinin semere-i ikdâmı ve himmeti olmağla doğrusı şâyân-ı tebrik ve teşekkür görülmüştür.

.....

Şehrizer Sancâğının merkez idâresi bulunân Kerkük şehrinde inşâ olan Mekteb-i Rüşdiyyenin ikmâliyle geçen gün güşâd olunmuş ve eğerçi üç yüz kadar şakirdân kayd ve ithâl istidâsında bulunmuşlar ise de şimdilik nizâmi dâ'iresinde yalnız seksen kadar şakirdânla derslere başlanmış olduğu mahallinden yazılmıştır.

.....

Nafi'a baş mühendisi Mesut Bey Der-Sa'âdet'e 'azimet ideceği cihetiyle Nafi'a idâresine müte'allik mühür ve imzâsıyla kimin yanına senedi var ise mu'amelât-ı 'icâbiyyesi icrâ olunmak üzere on beş güne kadar dâ'ire-i mezkûreye mürâca'atla irâ'e olunmasını sûret-i resmiyede i'lân olunur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Der-Sa'âdetde bu kere dahî (memâliki mahrûse) ser-levhâsıyla yeni bir gazetenin dest-gâh-ı tab' ve temsile vaz'ı idildiği bu hafta postasıyla mütâla'a gûzarımız olan Der-Sa'âdet gazetelerinde nazar-ı memnûniyyetle görülmüştür.

.....

Kırım muhârebesinden sonra düve'l-i mü'azzama beyinde tanzîm ve (?) 'izâ olan bin sekiz yüz elli altı âhitnâmesi mûcebince Rusya devletinin Kara Denizde harb sefinesi bulundırması lâzım gelüb eğerçi devlet-i müşârün-ileyhâ şimdiye kadar bu icâba tevfik-i hareket eylemiş ise de bu kere resîde-i nazar-ı mütâla'amız olan Der-Sa'âdet gazetelerinin ba'zı Avrupa gazetelerinden naklen virdikleri ma'lûmata nazaran devlet-i müşârün-ileyhâ sûret-i zahîrede ahit-nâme-i mezkûr ahkâmının hâricine çıkmamış olmağla berâber hin-i hacetde sufûn-i hârbiyyelerini tutabilmek için Kara Deniz sevâhilinde memâlikinde bulunân inşâ'iyeye dest-gâhlarına harb sefinesi için cesâmet ve metâneti mu'arref ölçü ve ta'rifnâmeler 'itâsıyla ba'de-zîn inşâ ideckleri sefâyinin matlûb olan cesâmet ve metânet idâresinde inşâ itmelerini sûret-i katiyede emr ve tekîd eylemiştir.

.....

Mümtâze-i Devlet-i 'Aliyyeden Eflak ve Boğdan vilâyetleri mukaddema ayrı ayrı Voyvodalar tarafından idâre (stn.2) olunur iken dahîl- memleketde görülen

uygunsuzluklar bunların ber-minvâl-i muharrer ayrı ayrı idâre olunmasından neşet eylediği ihtimâliyle mu‘ahharen ikisi birleştirilerek zimâm-ı memleket Prens Kozanın idâresine virilmiştir.

Memleketeyn-i mezkûreteyn bir taraftan Rusya bir taraftan Avusturyanın mücâresetinden kıt‘asıyla hasımdûd olduğundan ehemmiyyet-i mevki‘iyesinden başka ahâlîsinin dahî teşvikât ve terğibâtıyla der-kâr olân inhimaklerinden-nâşî şu iki memleketin ber-minvâl-i muharrer ittihâdından sonra dahîli uygunsuzlukların önü alınacak yerde ilka‘at-ı hâriciyye eseri olarak bi‘l-‘akis ziyâdeleşüb ve buda bulunân mûmâ-ileyh kuz-ser âmedân memleketin tazyîk ve icbâriyle bunların tanzîm itdikleri istifa nâme-yi imzâya mecbûr olmuş idi.

Bundan sonra ya‘ni bin sekiz yüz altmış altı senesinde saltanat-ı seniyyenin kabûl ve tasdikiiyle Prusya hânedan-ı kralisinin Humanjelerin fâmilyasından Prens Şarl memleketeynde ve Boğdana nasb olduğu zamân pek cüz‘i bir müdded nizâm ve intizâmı memleket yerini bulmuş gibi görünmüş ise de her birisi bir tarafın celb ve teşvîkine kalmış olân hey‘et-i mîrân-ı memleketin ve ba-husûs defa‘atle re‘is-i müdürân mertebesine vâsıl olmuş olân Mösyö Bratbayonun afkâr-ı halkın büsbütün yoldan çıkmasını müstelzim olacak bir takım harekât ve teşebbüsât ve mu‘amelât-ı desikâranesi tesîrâtıyla memleketeynin ahvâl-i dahîliyesi günden güne fenalaşarak orası mefsetet-i dahiliyyeden başka mahal-i sâ‘irede kaynayan fesâd kazanlarının dahî kânûn-i merkezisi hükmüne girmiş ve hatta mukaddema Macaristan ve muahhâren Girit ve Bulgaristan fesâdları esnâsında erbâb-ı mefsetet bir çok vaktler orada ‘akd-i meşveret iderek dâ‘ire-i fesâda haylice yelpaze sallamışlardır.

Hûlâsa-i kelâm tâdâd ve tarîfe sığmaz bir takım ahvâl-i dahîliden nâşî nihâyet memleketeyn ahâlîsinin ahlâkı bozularak kimisi Prens ve kimisi hey‘et-i müdürânın va ba‘zısı hey‘et-i müdürândan bir kısmının ve bir takımı dahî hem müdürânın hem de Prens ‘aleyhine kalkarak ortalık karma karışık bir hâle girmekden nâşî gazeteler bir vaktten berü memleketeynde bir büyük uygunsuzluğun vukû‘a geleceğini haber virmekte idiler.

İşte bu kere alafranga Haziranın on bir ve on ikis târîhleriyle Ruscukdan çıkılûb ‘umûm Der-Sa‘âdet gazetelerinde mûnderic bulunân telgrâfnâmeler me‘âlinden ma‘lûm olduğu vechle gazetelerin isthrac itmekde olduğu fesâd Berkukden patlak virerek mu‘ahharen Bükreş vesâ‘ir taraflara dahî sirâyetle erbâb-ı fesâdın bir takım cerh ve katle mücâresetinden nâşî hükûmet canîbinden taraf taraf harekât-ı ‘askeriyyeye müsâra‘at kılınmış ise de Ruscuk ile Berkuk arasında nehren âmed ü

şüd munkatı olduğu misillü beren dahî Berkuki ile Bükreş arasındaki yol pek ziyâde emniyetsiz bir hâle girmişdir işbu fesâd Bükreşde mecâlis-i mülkiyye â'zâsının intihâbı münâsebetiyle vukû' bulmuş ise de efkâr-ı halkın bilâ ittîrâd ve 'ale'l-'umya galeyânından-nâşî asl sebep ve menşe-i ve erbâb-ı fesâdın merâm ve maksâdı ne idiği henüz anlaşılamıştır.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Âsyânın Vusâtı şârkisinde bulunân Kirkis kabâilinin (stn.3) Çin ve Rusyaya karşı keyfiyyet-i 'isyân ve sefermenlerini geçende şerh ve beyân itmiş ve ba-husûs Çin memalikinden Hunan nâm eyâleti zabd ve teshîr eylediklerini dahî dermeyân eylemişdik bu hafta postasıyla alub okuduğumuz Mümeyyiz gazetesinin bir nüshasında kabâil-i mezkûre Hayve civârında bulunân sâ'ir akvâm ve kabâil-i Türkiye ile bi'l-ittifâk Rusyanın Bahr-i Hazar sevâhilinde kâ'în (handerudska) metin ve ve müstâhkem bir kal'ası üzerine hücum iderek şiddetli bir muhârebeden sonra kal'ayı zabd ve teshîr itmiş ve Moskofların şimdiiye kadar kendileri hakkında revâ gördükde şu şiddetli mü'ameleye mukâbeleten bunlar dahî kal'a içinde buldukları 'asâkir-i bire kadar bıçakdan geçirmiş oldukları ve şu hâl üzerine (?)sevk ve tesyâr kılınan bir firka 'asker dahî gittikleri yolun zikr olunân Handerudska kal'asında bulunân (?) geçtikleri geçide çıkacağını anlayarak ağız evi kaldırmağa muvaffak olamaksızın girüye ricât eyledikleri cihetle ta Ortiporg taraflarından imdâd yetiştirilmekte bulunduğu derc ve beyân olunmuştur.

(Zevra')

Biz mehâzımız olan evrâk-ı havâddisden bu m1ddeye dâ'ir henüz ma'lûmat ve tafsîlat alamamış olduğumuzdan mes'elenin muhâkemesine girişemeyiz ma'mâfih bu havâddis ve ma'lûmata zayıf nazarıyla dahî bakamayız çünkü her ne kadar Kirkisler Aral Denzine Mansâb-ı Sir-i Derya Nehriyle mezkûr Aral Denzinin şimâl taraflarında bulduklarından Habve civârında bulunân kavvam-ı Türkiyeden uzakca bir mevki'ide ise zirde ahâlî-i mezkûre konar göçer göçebe takımından olmak münâsebetiyle her tarafda münâsebeti edâ itmek ve uzak yakın her kabâil ile birleşmek kendilerine göre güç bir şey değildir ve ba-husûs Türkistan ahâlîsi dahî bunlar gibi zulmdide bir kavm olduğundan Rusyanın mezâlim ve ta'addiyâtından kurtulmak için şu iki firka beyinde böyle bir ittifâk vukû'uyla Rusyaya karşı bi'l-ittihâd hareket olunmasına iktizâ-yı maslâhat dahî lüzûm göstermekdedir her ne ise

bu bâbda ma'lûmat-ı mufassalaya dest-res olduğumuzda muhâkematıyla berâber derc ve iş'ar olunur.

.....

Fransa devletiyle Prusya beyinde çoktanberü vukû' zânn ve tahmîn idilen muhârebe bu kere baġteten zuhûr itmiş olduğundan ve tarafeynin muhârebece tehiye ve kemâl eyledikleri 'asker ve esbâb ve edevâd cümleten hazır bulunduğundan beynlerinde i'lân-ı harb olunduğı ve hemen bu günki Salı günü harbe mübâşeret kılacağı Der-Sa'âdetden alınan telgrâfnâmelerden müstebân olmuştur.

(Mütâla'a)

Prusya devletine kıyâsen Fransanın kuvvet ve iktidârı ziyâde olmasıyla bununla muhârebe itmek için Prusyanın arkada bir devlete müstenit olacağını tabi'in-i maslâhât teyit eylediğı gibi Avusturyanın dahî bu işte Fransa ile ittifâkı me'mûl-i kâvi ise de buna dâ'ir henüz ma'lûmat alınmadığından 'ahz olunacak tafsîlat gelecek nüshamızda derc olunur.

Sayı: 62

Tarih: 24 Rebi'ü'l-Âhir 1287/ 11 Temmuz 1286

s.123/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Basranın ma'lûm olân vehâmet-i havâlîsi cihetiyle mutasarrıf bulınânlar mevsim-i sayfta orada duramayub muvakkaten Bağdada geldikleri gibi mahal-i mezkûrun me'mûrin-i sabıkâsından Raşid Pâşâ dahî mevsim-i sayfta Bağdada gelmek için Basradan çıkmış olduğu halde hareketi birâz te'ahhür itmesiyle esnâ-yı rahta hastalığı müştred olarak vapûrda vefât itmiş olduğundan nâşî Kutul-Ammare nâm mahalle defn idimli ve bu def'a Basra mutasarrıfı Hafız Pâşânın Bağdada vürûdî mevsimi hulûl itmiş iken der-dest olân mesâlihni ikmâli zımnında biraz teahhur iderek hastalanmış ve nihâyet vapûra rakiben yola çıkmış olduğu halde o dahî vapûr içinde irtihâl-i dâr-ı bekâ itmiş olduğundan kezalik-nâşî Kutul-Ammareye çıkarılarak orada selefi Raşid Pâşânın kabri yanına defn edilmiştir. Rahimehullah

.....

Ba'zı mevâdın şifâhen 'arz ve istizânı zımnında Ammare mutasarrıfı İzzetlü Murad Efendi me'zûnen ve muvakkaten Bağdada gelmiştir.

.....

(Emniyyet Sandığından Virilen İ'ân)

Beşinci mâtde: Emniyyet sandığına akça vaz' idenler senesi âhirinde ya'ni ibtida akçeyi vaz' itdikleri günden i'tibâren bir sene nihâyetinde yedlerindeki cüzdanları sandıklara ibrâz etmeye ve hesaplarını tecdid eylemeye borçludur ve rûyet olunacak hesabda müterakim akçenin bir senelik fâ'izi ne olmuş ise re'sâl mala zâmm olunur o fâ'izin dahî ondan sonra fâ'izi işler ve cüzdanını yıl ahirinde getirip ibraz edenlerin hesapları der-hâl görülerek mua'melâtı bi'l-icrâ cüzdanları yine ashâbı yedine 'ita kılınır ve ol senenin nihayetinden itibaren bir sene zarfında getirilmeyen cüzdanların sandık idaresi tarafından kabulü mutlaka hükümetin tetkik ve tasdikine mevkuftur.

Emniyyet sandığı nizâmnâmesini bâlâda muhârrer beşinci bendi hükmünce sandığa vaz' olınân akçelerin sene be sene mû'amele-i kalemiyyesi icrâ kılınmak lazım geleceğinden seksen beş senesi Haziran ve Temmuz aylarında sandığa vaz' olınân akçe mukabili birinci (stn.2) nümerodan bed kesme iki yüz yigirmi üçüncü nümeroya kadar verilmiş olân cüzdanların işbu seksen altı senesi Temmuz nihâyetine kadar ve seksen beş senesi Ağustos zarfında virilmiş olân iki yüz yirmi dört nümerodan dört yüz iki nümeroya kadar cüzdanların seksen altı senesinin Ağustos nihâyetine ve seksen beş senesi Eylülünde verilen dört yüz üç nümerodan altı yüz altı nümeroya kadar cüzdanların seksen altı Eylülü gayetine ve seksen beş senesi Teşrin-i Evvelinde veirilen altı yüz yedi nümerodan altı yüz altmış bir nümeroya kadar cüzdanların seksen altı senesi Teşrin-i Evveli nihayetine ve seksen beş senesi Teşrin-i Sânsinde virilen altı yüz altmış iki nümerodan yedi yüz nümeroya kadar cüzdanların seksen altı senesi Teşrin-i Sâni sonuna kadar ashâbı tarafından getirilib emniyyet sandığına irâ'e ile hesapları görülüb mu'amele-i kalemiyesinin icrâ itdirilmesi lâzım gelir.

Bâlâda beyân olunduğu vech ile emniyyet sandığına akçe verüb cüzdan almış olânlar akçeyi sandığa teslim ettikleri günden i'tibâren bir sene hitâmında hesaplarını görmek üzere cüzdanlarını sandığa irâ'e itmeye mecbûr olduklarından ve bunun için cüzdan ashâbına dahâ ziyâde suhûlet olmak üzere kangı nümeroda bulunân cüzdanların kangı ay ve günde sandığa getirilmesi lâzım geleceği bâlâda ta'yîn ve işâret kılındığından işte bu zikr olınân nümerodan her kimin yedinde cüzdan var ise târîhine bakıb ve o târîhden i'tibâren bir sene hesab idüb senenin ahîri kangı mâh ve güne isâbet ediyor ise cüzdanını getirip emniyyet sandığına irâ'e ve ibrâz ile tecdîd-i hesap itmesi lazım geleceği ma'lûm olmak için i'ân kılınır.

.....
(Bir Varakadan)

Geçen elli dokuz nümerolü nüshanızda Bağdaddan Haleb ve İskenderun tarihiyle harice çıkan eşyâ senevi on dört bin beş yüz denge baliğ olduğu halde bunun dokuz bin dengi yalnız İran tömbekisi olduğuna dâ'ir bir bentdyazarak zirinde (arâzimiz her gün güne mahsûl yetiştirmeğe müsâ'it iken zürrâ'ımızın bu bâbda kemaliyle iğmaz iderek tömbeki yetiştirmeye heves ile itmemeleri (stn.3) müceb-i teessüftür.) yollu mütâla'a-i mahsîsanızı dahî beyân itmişsiniz.

Evrâk-ı havâdisi nazar-ı dikkat ve ehemmiyeti menâfi-i vatan noktasına münhasır ve ikdâm-ı âmâli dahî yalnız bu mâddenin husûlinden ibâret olub hâl-bu-ki menafi vatanın husûlünü temin iden vesâ'ilin en başlısı zirâ'at ve ticâret olduğu halde bunlarda görülen nekâyisimiz nazar-ı te'essüfünüzü celb edeceği der-kârdır lâkin bana kalırsa menafi'i vatani te'mîn eden vesâ'ilden ba'zılarına henüz tevessül idilememesinden dolayı husûlü tab'i olân te'essüf pek çok vakitden beri tevessül idenlerin istifâde olunmakta iken muahharen terk olınân vesâ'il-i 'imrân ve sa'âdetin elden gitmesinden dolayı hasıl olân teessür derecesine hiçbir vaktde vâsıl olamaz. Ez-cümle biri dahî tömbeki zirâ'atidir.

Şimdi ben size bu tömbeki zirâ'atinin sergüzeştini ta'rif idecek olsam mukaddemki teessüflerinizin kat be kat artacağını bilirim de ne çâre ki söze mukaddema başlamış olduğunuzdan bu bâbda sükût edemeyerek mes'elenin şerh ve izâhına girişmekte kendimi ma'zûr görürüm.

Sizin henüz başlanmamış olmasından dolayı te'essüf itdiğiniz tömbeki zirâ'ati burada minelkadim câri olagelib ekser mukâta'atda senevi kütlü tömbeki ekilir ve nefâsetine gelince Kerbela civârında ekilen ve (hasinavi) tab'iriyle şöhret olân tömbekü erbâbı indinde sahihan şiraz tömbekisine tercih olunarak kıymet ve 'izzetinden-nâşî Yenicenin en âlâ tütünü gibi bunlar dahî küçük küçük ve gayet mazbût bohçalar içine vaz'la paket paket hârice naklolunur idi.

Bu dediğim şey pek eski bir mâdde olmayun gerek mahsûl-i mezkûrın lezzet-i şurb ve isti'mâli ve gerek gayet revacda bulınân ticâretinin zevk ve halaveti el-an dimağlarından çıkmamış olân zevât henüz berhayattır sözü uzâtmağa ne hacet İran tömbekisini ne vakitden beri tanımış oldukları hemşehrilerimize sorulursa keyfiyyetin hakâ'ik-i derecatı meydana çıkar.

Pekalâ on beş yigirmi sene zarfında kimya nevinden olân şu zirâ'atin unutulub gitmesi ne sebebe mebnîdir deyu sorulacak olursa (elli üç nümerolu

nüşhanızda irâd eylediğiniz tabir-i celîli bi't-tekrâr) şu vechle cevâb verir ve efkârın menafi-i vatânı meydana koymaktan ibâret bulunduğu cihetle doğruyu söylemekten **(s.124/stn.1)** asla terddüd etmeyerek açıktan açığa beyân ederim ki yalnız bu zirâ'atın değil memleketimizde dahâ bu kabilden pek çok şeylerin berbât olmasına sebep zamân-ı fetret denilse seza ve beca olân devr-i sabıkın müddet-i 'ömründe hamîyyet ve merhamet adını istememiş ve mezalimden başka medâr-ı taayyüş görmemiş olân bir takım zalemeye zulm ve ta'addi husûsunda gösterdiği müsamaha ve müsadedir Davut Pâşâ ve Ali Pâşâ eyyamında me'mûrin-i hükûmet ve bâ-husûs kâr-ı şinâsan memleketin ticâret-i meşru'a süsünü vererek hayta denilen başı bozuklar vesatatiyle her hususta ve bâ-husûs zirâat ve mukâta'at ve iltizam mâddelerinde halka o kadar merhametsizlik göstermişlerdir ki Mevla kabrini münevver eylesin Raşid Pâşâ merhum bu mezalimi ortadan kaldırmak için teşmir-i sak-ı ihtimam ve ondan sonra ahlaf-ı kirâmı bu bâbda kemâliyle ikdâm ettikten sonra mezalim-i mezkûrenin son döküntüsü olarak cüz-i bir mikdârı dahî teşkilat-ı âhireye kadar sürükleyip gelmiş ve geçen sene gazetenize derc eylediğiniz vechile hurmanın tahmini yolunda gösterilen insafsızlık semeresiyle ashâbı mahsulünün hamsesine bile destires olamadığından ve haylice alınıp sık dokunacak olursa ba'zı kimseler mahsulattan sarf-ı nazarla üzerine fazla olarak kesesinden akçe eklememğe razı olduklarından-nâşî teşkilat-ı ahireden sonra bunun bir kâ'ide-i 'adl ve hakkaniyet altına alınması için beher ağaca bedel-i nakdi vaz'ıyla lağv olınân takmin-i hurma usulü dahî eski ahvâlîn bekayasından madut bulunmuştur.

Şu suret eski bir şey olmayıp daha dünkü halat olmaktan naşi suret-i arz ve ifadem şaibe-i garaz ve mübalağadan ari olduğunu halkla beraber siz de bilirsiniz ve bahusus bu kadar halata bir raddeye kadar bizim dahî sebebiyet vermiş olduğumuzu itiraf etmeliyim.

Her ne ise geçen 61 nümerolu nüşhanızda himayet ve sahabet ve teshilatından bahis ettiğiniz ve ale'l-husûs teksir ve tevfi için hükûmet-i seniyyenin mukaddema sülûsan olarak almakta olduğu hisse-i miriyyeyi ta 'öşür ahzi çaresini araştırmak derecesine kadar fedakârlık göstermekte bulunduğu zirâ'at ber minvâl muharrer bir hal-i buhran içinde kalırsa artık bunun büsbütün mahv ve heba olması dahî müceb-i istiğrab olmamalıdır.

İmdi yüzlerimizi yerlere sürerek daha devam-ı 'ömür ve ikbâl-i hazreti PadiŞüşâhiye etmeliyiz ki devr-i adalet ve merhamet ve mebde-i terakkiyat mülk-i millet deyu tavsife bi-hakkın lâyıık ve seza olân 'asr-ı merahim-i hasr-ı

mülukânelerinde Tanzîmat-ı Hayriye ve teshilât-ı cedîde buralara kadar saye endaz ‘adl u merhamet olmaktan-nâşi bundan böyle gerek zirâ‘at ve gerek ticâretimizin bir emniyyet-i kâmile içinde ne derecelere kadar tevessü ve terakki edeceği tafsile muhtaç değildir.

.....

Cera‘im vak‘alarından-nâşi geçenlerde Der-Sa‘âdete tesyar kılınan hezâ‘il ‘aşiretinden Şeyh mutlak ve biraderi Safuk ve baş Ağa Anub ve Hacnur ve Acemi ve Cadır nam (stn.2) Şâhısların Der-Sa‘âdetden dahî Niş Kal‘asına i‘zâm kılınmış oldukları vukû‘bulan iş‘ardan müstebân olmuştur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya devletleri beyninde vukû‘ geçen nüshamızda beyân olınân muharebe hakkında bu defa telgrâf ile alınan ma‘lûmata göre şimdilik medyân-ı muharebede yalnız işbu iki devletden başkası olmadığı ve İngiltere devleti müsâlaha için tavassut etmek istemiş ise de Fransa devleti kabul itmeyüb İmparator Napolyon hazretlerinin bi’z-zât muharebeye gittiği ve Prusyalılar Fransızların müruruna mümanaat için İstenburg’da olân cisr-i azimi barut ile hedm ve tahrip etmiş oldukları ve şimdiki halde İngiltere ve Bavyera ve Flemenk devletlerinin bi-taraf buldukları anlaşılıyor.

Mes’elenin hâl ve mevki‘ ve istidadına göre Avusturya devleti Fransa ile birleşib i‘lân-ı harp eder ise İtalya devletinin dahî Prusya ile birleşmesi ve arkadan Rusyanın Prusyaya mu‘avenet itmesi ve o halde İngiltere devleti dahî bi-taraf olamayb Fransa ile ittifak eylemesi tabi‘i ve neticesi bir muhârebe-i ‘umûmiyye demek olacağı bedihidir ve bu cihetle şimdi işin enzâr-ı ‘alemde ziyâde gözetilen yeri Avusturyanın nasıl harekette bulunacağı keyfiyyeti olduğundan eğer Avusturya devleti Fransa ile müttefikan i‘lân-ı harp etmeyib bi taraf kalırsa harp dahî yalnız Fransa ve Prusya beyninde kalacağı cihetle ikisinin dahî fünûn-i harbiyeyce müsellemler olân mahâret ve iktidarları iktizasınca muhârebenin az bir vakt içinde nihayet bulacağı der-kârdır.

.....

İspanyada kraliçe İzabellanın hâlinde Amerikada kâ’in İspanyaya mülhak (Kobe) cezire-i cesimiyesi fırsatı olarak livâ-i istiklalini ref‘ eyledi İspanya hükûmeti tarafından sevk idilen kuvve-i ‘askeriyye ihtilali henüz teskin edemedi. Amerika Cumhûriyeti tarafından Kobe asilerine mu‘avenet-i ma‘neviyye ve maddiye

vukû‘ bulmakta idiği şayidir Kongre meclisi â‘zâsından bir kaçı mezkûr cezirenin muharib mesâbesinde tutulmasını talep eyledi ise de hükûmet-i icrâ‘iyye muvafakat etmedi bir memleket asiyanın muharibliğini tasdik etmek memleket-i mezkûreyi devlet metbû‘âsına müsavi ‘add eylemektir buharib deyu tasdîk olunân asiler alenen mu‘avenet ve i‘âne ve sergerdeleriyle akd-i mu‘ahâde câ‘iz olur müctemi‘a-i Amerika Cumhuriyeti re’isis General Grandın irad etmiş olduğu bir nutukta Kobe ehl-i ihtilalini muharib tasdik edemeyeceğini ve gönüllü olarak cezîre-i merkûmeye giden Amerikalı ele geçirildiğinde İspanyalılar tarafından tûfenge dizildiğinden yalnız bunlar için İspanya hükûmetinden tazmin ve tarziye talep edileceği bildirildi. (Asır)

Musannifin-i mu‘asırsından olub İtalya ve Yunanistanı geşt û (stn.3) güzâr ederek mu‘ahharen Der-Sa‘âdete gelmiş olân Madam Kole hatun hayadid-i Yunaniyenin muhâkemesi esnasında Atinada bulunarak Tanaş Nasuli nâm on sekiz bir haydududın cemaline alüfte olmuş ve bu haydududın yalnız bir iki hafta vadi-i şekavette gezip hiçbir fezahat ve cinayette bulunmadığı iddia olunmuş idiğinden bunun idam cezasından kurtulması için hayli çalışmış iken merkum mahkeme-i ulada muma ileyhanın ikdam ve gayretiyle mahkeme-i kübraya istinaf olunarak haydud-i merkumun cezası tahfif ve tahvil edilmiş ve idam cezasının reddiyle müebbeden küreğe vaz‘ olunması kararlaştırılmış olmakla muma ileyha burada Atinaya telgraf keşidesiyle haydud-i merkumu tahvil-i cezasından dolayı tebrik eylediği misillü mahpese gidip ikrâm-ı eczâsını Atinada mukim iki Fransız hatununa tenbih etmiş ve merkumelerin dahî mahpese gidip hayduda şekerlemeler ve şerbetler götürmüş oldukları gazetelerde mütâla‘a olunmuştur. (Mümeyyiz)

Bundan iki sene mukaddem Avusturya memâlikinde olunmuş olân serbesti-i mezahab kâ‘ide-i ‘umûmiyyesinin semerât-ı külliyesi cümlesinden biri dahî nefsi Viyanada şimdiye kadar altı yüz seksen nefer Hristiyanın din-i museviyi kabul etmiş oldukları ve her gün bu dine iktida etmek üzere terk-i mezheb-i asli eden Hristiyanlar eksik olmadığı Endependans-Belj nam gazeteye derc olunmuş olân bir mektuptan anlaşılıyor.

Duhan isti‘mâli ‘aleyhinde olmak üzere Londrada bir cem‘iyyet teşkil olunarak â‘zâsı tütün ve tönbeki nevinden bulunân mükeffiyatı kat’an istimal etmedikleri gibi bunları halka dahî terk ettirmek üzere gazete ve risalelerle pek çok tenbihler neşir ve ilan ve ez cümle geçende tab‘ ettirdikleri risalede dünyada vuku bulan vefiyatın ekserisi tütün istimalinden neşet eylediğini beyân etmişlerdir. (Basiret)

Bu cem'iyet berrül-Arabın vasat-ı cenûbisinden olub külliyetli akvam ve kabâ'ili muhtevi bulınân Necid 'aşayirini cem'iyetleri dahîline alırlar ise dâ'irelerini hayliden hayli tevsi etmiş olurlar çünkü 'aşâyîr-i mezkûre halkı enfıye ve tönbeki ve duhan velhâsıl her nevi mükeffiyatı hürmet-i şedide ile haram bilip istimalini memnuiyet-i kaviye ile memnu tutarlar.

(İ'lân)

Fransa meşâhir-i muharrininden Telemak hikâyesinin mü'ellifi Fenelonun nursidgâne talim ve ahlak için tertib eylemiş olduğu hikâye-i latîfeden en alâları bu kere Türkçeye bi't-tercüme kıssadan hisse nâmıyla doksan beş sahife olarak tab' edilmekle satın almağı arzû edenlerin matba'a-i vilâyete mürâca'at buyurmaları i'lân olunur.

Fi'âtı: 4 Eczâsı 5 nim mücellidi

Akâ'id ve Ahlâk ve fûnûn-ı müte'addide hülâsalarını müştemil Hevace-i Evvel nâmıyla mukaddema tab' olinân risâle 6 Eczâsı 7 nim mücellidi.

Sayı: 63

Tarih: 27 Rebi'ü'l-Âhir 1287/ 14 Temmuz 1286

s.125/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı ordû-yı humâyûn erkânlığına nasb ve tâ'yin buyurulmuş idiği bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân kılınan Ferik Sa'âdetlü Nafiz Pâşâ hazretleri dünkü Pazarertesi günü sabahleyin Azamiyyeye muvasalat itmekle birinci talia taburuyla bil-istikbal merkez ordu-yı humâyûna getirilmiştir.

.....

Seksen dört senesine mahsuben Musul Sancağının kur'a-i şer'iyyesi icrâ olunarak yüz otuz dört neferin isimlerine kura isabet eylediğini geçende derc-i sahife-i beyân eylemiş idik ordû-yı humâyûn merkezinde bu kere virilen ma'lumatdan müsteban olduğu üzere neferât-ı merkûmeden yüz üç neferi merkez ordû-yı humâyûna gelib alây ve taburlara taksim olduğu misillü Şehrizer sancağının dahî sene-i merkûmeye mahsuben kur'ası çekilerek 'asker edilen neferat merkez orduya bil-vürud bunlardan dahî elli yedi neferi alay ve taburlara taksim edilmiş ise de beş neferi esnanı mütecaviz ve ba-husûs malul olduğu halde nasılsa 'asker edilmiş ve beş neferi dahî henüz sinleri dun olduğu ve kur'a sahibi bulunmadıkları halde seksen üç kur'ası bekayası olarak gönderilmiş olduğundan

malul olanı ihraç ve olmayanı redife nakl ile sinleri dun ve kur'a sahibi olmayan diğer beş nefer dahî memleketlerine iade kılınmıştır.

(Mütâla'a)

Ordû-yı humâyûnun kur'a-i şer'iyenin icrâsı hususunda kanun-name-i humâyûn ahkâmına ne derecelere kadar Tevfik-i hareket eylediği kanun nazarında 'asker edilmesi iktiza etmeyen şu on neferin ber-minval-i muharrer i'adesiyle dahî malum olur ki şu sûret biz bundan mukaddem (kânûn bizi bizden ziyâde muhâfaza eder) deyu derc eylemiş olduğumuz bend-i mahsûs-i mü'eddâsını hakkıyla ve tamamıyla tasdîk ider.

.....

El-Abid 'aşiretinden Ali Es-Sadûn ile Hanekin taraflarında bulunan El-Buryaş fırkasından on iki atlı eşkiyâ Bağdad sancâğına tabi' Halis ka'im-makâmılığı dahîlinde kâ'in El-Mecma' 'aşiretinin Diyala Nehri boyunda bulunan yigirmi beş kadar develerini nehb itmiş oldukları Halis Ka'im-makâmılığı tarafından istihbâr olunmağla eşkiya takib olunarak Şervin mukâta'ası yanında lede't-tazyîk (stn.2) develeri bırakub Deli Abbas taraflarına doğru firâr itdiklerinden hayvânât-ı mezkûre ahz ve ashabına red olunduktan sonra eşkiyyânın dahî ahz û giriftleri husûsına teşebbüs kılınmış idüğü mahallinden yazılıyor.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Dahîliyye nâzırı devletlü Mehmet Rüştü Pâşâ ve bahriyye nâzırı devletlü Mahmut Nedim Pâşâ hazerâtına mecdiyye nişân-ı humâyûnunun birinci rütbeden murassa ve imalat nâzırı devletlü Halil Pâşâ hazretlerine dahî nişân-ı âli-i Osmaninin kezalik murassa birinci rütbesinden birer kıt'asının i'tâ ve ihsan buyurulmuş idiği Der-Sa'âdet gazetelerinde okunmuştur.

.....

Der-Sa'âdetde Beyoğlu harık-i kebirinde musab olanlara i'ane olmak üzere Avrupanın Paris ve Londra ve Marsilya ve Mançester gibi büyük şehirlerinde dahî i'ane defterleri açılmış idiğini bundan mukaddem beyân etmişidik gazetelerin bu bâbda verdikleri ma'lûmatdan müsteban olduğuna göre memalik-i mezkûrede dahî Der-Sa'âdet gibi külliyetli i'aneler verilmekte olub ez-cümle Londra i'ane defterinin yekûnı on bin lirâya tekarrüb eylediği misillü Avrupa kibar-ı hükümdârlarından ba'zılarının dahî zikr olunan aftezdigâna i'ane itmekte bulunmuşlardır.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Geçen ve dahâ evvelki nüshalarımızda Fransa ve Prusya muhârebesine dâ'ir virdiğimiz ma'lûmat telgrâfla alınan havâdis olub İstanbuldan posta gelecek kadar aradan zamân geçmemiş olduğu cihetle bu bâbda evrâk-ı havâdisin virdikleri tafsilâta henüz dest-res olamamış ve geçen Cum'a ertesi gününden gazetemizin tab' ve neşrine kadar dahî telgrâf alamamış olduğumuzdan bu nüshamızda muhârebe-i mezkûre üzerine zarûri taze havâdis viremiyoruz.

Lâkin son posta ile almış olduğumuz evrâk-ı havâdisden Der-Sa'âdetde tab' ve neşr olunan LaTürki gazetesinin derc eylediği iki fıkra devleteyni müşarü'n-ileyhimanın yalnız bir muharebe itmeyib bahren dahî muharebe ideceklerine delalet etmekte olmasından dolayı zikr olunan fıkraların ber vech-i âti bi't-tercüme derci tensib olunmuştur.

Fransa

İngiltere devletinin Beğlik limânlarıyla sefâyin-i harbiyyesinin (stn.3) usûl-i idâresi pek sade ve idârece hem suhûlet ve hem de sür'ati müceb bir yolda bulunmasından-nâşî mahsûsen bu usûlsün te'allümü zımında Fransa bahriyye zabitanından mürekkeb bir komisyon seri'an Londraya i'zâm ve üserâsına karar virilmiştir.

Prusya

Ma'lûmdır ki Prusya devleti Elsen adasının istihkâmat-ı bahriyesine teşebbüs etmiştir.

Cezire-i mezkûrede icrâ olunacak 'ameliyyâtın resim ve hâritalarını tanzîm etmekle me'mûren bahriyye nezâretinden irsâl kılınan komisyon Haziran-ı frenginin on beşinci günü mahal-i me'mûriyyetlerine vâsıl olur olmaz der-âkab ifâ-yı me'mûriyyete mübâşeret itmişlerdir.

Komisyon-ı mezkûr ma'iyetine bir de harb gemisi tâ'yîn olunmuş olmasıyla resmi işleri bitdikden sonra hey'et-i komisyon acilen gemîye binerek adanın etrafını ve civârında bulunan Es-Sansund kanalıyla Belt-i Sağır boğazının sevahilini teftişe çıkmışlardır eğerçi 'ameliyyât-ı mezkûre hatme reside olur ise cezîre-i mezkûre bahren tecavüz ve tehafuza kâfi bir nokta mühime-i müstahkeme haline girecektir.

.....

İki seneden berü İngiltere devletinin hâriciyye nezâretinde bulunub Avrupanın en ziyâde buhran içinde bulunduğu zamânlarda politika mizânının nokta-i kararına 'avdet itmesi hususunda fenn-i diplomasi ya'ni muamelat-ı umumiye-i

devliyedeki mahâret ve ma'lûmatın pek büyük te'siri görülmüş olan Lord Klarindonun vefât eylemiş idüğü Londradan çekilen bir telgrâfnâme me'âlinden müstebân olmuştur.

Fransa ve Rusya devletlerinin bu de'fa i'lân-ı harbe karar verdikleri zamân İngiltere devleti tavassût iderek mes'elenin harben tesviyesinden ise kalemen tesviyesi hayırlı olacağını ihtâr itmiş ise de muharibler bu tavassûtı kabul etmemişler idi.

Lâkin şu mes'elede mutavassıtlık vazîfesini tabi'at-ı maslahat İngiltere devletine hasr itmiş olduğuna mebnî devlet-i müşârün-ileyhâ er-geç mutavassıt olacak ise de bu tavassutta müteveffa-yı mûmâ-ileyh Lord Klarindonun fıkdan-ı vücûdu elbette belli olacaktır yok şerhâ-i 'ademde Prusya bâş vekili Kont dö Bismark dahî Lord mûmâ-ileyhe refik olur ise o halde Klarindonun (s.126/stn.1) Fıkdan-ı vücudu şu mühim politikada ol kadar te'sîrat gösteremez.

.....
(Pâpâlık)

Pâpâ hazretlerinin hâ'iz oldukları la-yuhtilik iktidarını kasayım ve tekîd ile ve sâ'ir ba'zı mevâdd-ı mühimme-i rûhâniyyeyi rüyet ve tesviye itmek üzere müşârün-ileyh hazretlerinin emir ve davetine imtisâlen Avrupanın her tarafında bulunan bâşpâpâzlardan yedi sekiz yüz neferin Romaya 'azîmetiyle bir büyük Rûhâni meclisi akd olunmuş idüğü evrâk-ı havâdis mütâla'asıyla tevaggul idenlerin ma'lûmıdur Avrupa gazetelerinin bu kere virdikleri ma'lûmatdan müstebân olduğuna göre meclis-i mezkûrda müşârün-ileyh hazretlerinin la-yuhtiliğini rey itmeyen yalnız iki nefer pâpâzdan ma'âda kusur yedi sekiz yüz nefer 'ilmen keyfiyyeti ezcân ve dil-i tasdîk ve teslîm iderek meclise hitâm virmişlerdir.

Katolik akâ'idi iktizasınca papa hazretleri hazreti Mesih aleyhissalatu vesselam efendimiz hazretlerinin vekil-i mutlaka olup bu vekalet miladın otuz ikinci senesinde ya'ni ref'i Mesihden bir sene kadar mukaddem hazreti Mesih Efendimizin havariyyundan Simona sen bir taşsın ki Hristiyan kilisesini anın üzerine bina edeceğim dediği vakitten kalmış ve Latin-i lugatte (taş müeddisi (petrus) lafzıyla eda olunduğundan müşaru'n-ileyhin ismi petrus kaldığı gibi vekalet-i mutlaka rütbesi dahî evlat ve ahlafına intikal ede ede bugüne kadar gelmiştir.

Vakıta akaid-i islamiyede dahî (el-ulemau veresetü'l-enbiya) itikadı var ise de Papa hazretlerinin (verâset) vekâleti bu kabilden olmayıb hazreti Mesih efendimizin baladaki güftar-ı hükümet-i dessariyle vücuda gelen vekalet adeta hulul

nevinden bir şey olduğuna mebni Katolikler papa hazretlerinin vücudunu hazreti Mesih efendimizin Zâtı makamında ve esâs akaid-i ubûdiyye muktezâsınca hazreti Mesih Efendimiz nebi' mürsel mertebesinde olmayûb salib-i penk cenâb-ı rabbi'l-'aleminden gelmiş ib-nu-Allah olmak itikadıyla pâpâ hazretlerini dahî o rütbede tutarlar binâbirin gufrân-ı zünûb ve kabûl û vürûd u 'ibâdet ve teksîr-i sevâb ve hükm-i azab husûsında pâpâ hazretlerinin iktidâr ve selâhiyeti 'umûm Katolikler indinde masdak ve müsellemler olub hatta cennet-i âlânın biri altından ve diğeri gümüşten ma'mûl iki anahtarını müşârün-ileyh Petrusun elinde olması ve pâpâ ise Petrusun ahlafından olarak 'alamet-i ruhâniyyesinde mezkûr iki anahtarını dahî müressem bulunması münâsebetiyle ba'zı mübâyâ'acılar pâpâ bulunan zevât cennete dahî sahip olub erbâb-ı hahiş ve iktidarın hal-i hayatlarında bile cennet-i âlâdan fiyat-ı maktuasıyla istedikleri kadar arazi mubayaa ederek tapusunu dahî dünyada iken alabilecekleri rivayetine kadar keyfiyeti izam etmişlerdir Edyan ve mezahibin hüsün ve kubhu salik ve erbâbının mahkeme-i vicdan ve itikadında hiçbir vechile muhakeme kabul itmeyeceği cihetiyle hatta putperestlerin ecsam-ı camideyi mertebesi rububiyette tutmaları bile tayib edilmek layık ve insaf olmadığından şu bendin dercinden maksad 'umûm gazetelerin içine bir vaktten berü sahifelerini doldurmakta buldukları bir büyük ve mühim bahsin bir def'ada hakâ'ik ve dekâ'ikini şerh etmekden başka bir şey değildir binâberîn işbu Katolik mezhebinin millet-i iseviyyeye manend olân te'sirât-ı küllisinden (stn.2) dahî bir azıcık ma'lûmat vermeye mücâseret idebiliyoruz.

Şöyleki kemâl-i medeniyyetle ve fart-ı ta'assub birbirine zıt olarak iki mâdde-i mühimme olub bunlardan kangısı dahâ ziyâde terakki ider ise diğeri o nisbetde tedenniyye icbâr ideceğinden on dördüncü 'asırdan sonra Avrupada fûnûn-i ma'arif ve sanayi' terakkiyâta başlamasıyla hatt-ı üstüvadan öte tarafının cehennem olması itikadı gibi bir takım akâ'id-i halkın yüreğinden çıktıkdan sonra erbâb-ı dikkât pâpâ hazretlerinin rububiyetin hiç farkı olmayan bir rütbede bulunmasını zihinlerine sığdıramamağa başlamış ve ber-minvâl-i muharrere medeniyyet terakki itdikce ta'assub dahî o nisbetde tedenni' iderek işbu efkâr-ı cedîde Avrupanın ekser taraflarına yayıldıkça yayılmış olduğundan nihâyet mîlâdın 1517 senesinde pâpâlık mesnedinde bulunan onuncu Leon erbâb-ı ayine bahş itdiği gufrân-ı zünûb ni'met giran kıymetinin 'umûma tebliği zımında Avrupa içine bir tâkım me'mûrlar çıkardıkta efkâr-ı cedîde ashabının (gufran-ı zünub cenâb-ı hakka mahsûs bir şeydir pâpâ ise beni 'ademdir beni 'ademin ulûhiyyeti nasıl tasdîk olunur) gibi kil û kal'a

başlamalarını Saks ahâlîsinden Luter nâm zât fırsat ittihâzıyla ‘ayn-i ubûdiyye muktezâsınca mabûd yalnız huda-yı hakiki ve amîr dahî bi-hakkın kütübü mukaddese olduğundan pâpâ hazretlerinin evâmir ve nevâhisine i’tibâr olunmaması zımnında bir lâyiha tanzîmiyle neşr itmişdir.

İşte o târîhden ‘itibâren Protestan mezhebi meydana çıkıp Katolik ‘ayînine nisbetle mezheb-i mezkûrın ehveniyyet ve sadeliğinden-nâşî pek az bir vakt zarfında fevk-al-gâye terakki ve tevessü itmiş olduğundan hasbe’-d-diyane papa Hazretlerinin evamir ve nevahisine muti ve münkâd olan Katolik hükümdarları papanın afarozundan korkarak Protestan mezhebine tab’iyyet etmiş olan hükümdarlar ile bozuşmuş ve bu adavet ol-kadar fenalıklara ve o derece kan dökülmesine sebep olmuştur ki ehl-i salib ile İslâm arasında vuku’ bulan muharebata sâni olmuş denilse sezadır.

Katolikler ile Protestanların şu adâvet ve zıddiyetleri el-an bâki ise de muhâlefet-i mezkûre eski adâvetin bekâyâsı bulunduğundan o dahî gün be gün tenezzül itmeğe ale’l-husûs şimdi Katolik mezhebine salık olanlar dahî pâpânın hasbe’l-vekâle kudret ve kuvve-i beşeriyyenin hâricinde birtakım iktidarı hâ’iz olmasını ve ez-cümle kâffe-i rey ve teşebbüsâtı ayn-ı isâbet olub hiçbir husûsta hatâ itmeyeceğini kabul ve tasdik itmemeğe başlamışlar ise de bu efkâr ehâd-i nasta olub hâl-bu-ki me’mûrin-i ruhâniyye itikâd-ı kadimlerinde dim ve bâki olduklarını işte bu de’fa ‘akd olunan meclis-i ‘umûmilerinde ittifak-ı arâ ile itiraf ve tasdik etmişlerdir.

.....

Hindistanda vaki’ Moje şehrinde bir papazın kızını gece rüyasında bir büyük put akd ve tezevvüç etmek isteyip mezbûre işbu rüyayı ertesi gün pederine maal-iftihar söylemesinin üzerine merkûm der-âkab puthâneye azimetle kızını almak isteyen tahtadan masnu putun yanına vararak resm-i tazimi icrâ ve kerimesini talep olunmasından dolayı husule gelen memnûniyyet ve mahzûziyyetini her nasılsa tefhim ve i’ mâ ve ba’de-hû kiblesi (stn.3) putperestanın ona yer ve ayanını hânesine celb ve da’vetle cem’iyyet ‘akd ve tezevvüçlerini ‘ayinleri vechi üzere icrâdan sonra mezbûr beher gün puthâneye giderek zevcinin huzurunda bir takım methiyeler okuyub merâsim-i ihtirâmiyeyi ifâ’a başlamış ve kocaya vardığı sırada kendisine etrâf ve eknaftan pek çok hediyeler vürûd eylediği misillü geçende li-ecli’s-seyhaha Hindu nâm beledeye vukû’ bulan ‘azimetinde dahî oranın ahâlî-i putperestanı fevc fevc mezbûrenin istikbâline çıkararak âlâ tariki’l-hidâye enva’-ı emti’a ve akmişeden başka külliyyetli zehayir ve erzak takdim ve i’tâsıyla fevk-al-‘âde hürmet ve ri’âyet

eylemiş olduklarından eğerçi mezbûre salifu'z-zikr puttan yakında bir de çocuk getirebilir ise artık kiblesi beyninde rütbe-i kadr ve menziline bir kat daha artacağından şübhe olmadığı Hindstanda tab' olunan Hod nâm gazete derc-i sahife-i rivâyet etmiştir.

(Rûz-nâme-i Ceride-i Havâdis)

Zevra'

İşbu putperestler putların semi ve basir ve rahim ve gadûb ve ba-husûs bunların Âzim-i esnamdan ba'zılarının Âkil olduklarına dahî mutekit olarak eyyâm-ı mahsûsalarında putlar önüne enva'-ı et'ime ve eşribe götürüb koyarlar. Tabi'atın delalet ve şehadetiyle malum olduğu vechile semi' ve basir ve rahim ve gadub olân ecsam hayy olup ba-husûs Âkil olân bir hayy da şehvetin vücudu müsellemlere olacağına ve şehvet-i hayvaniye ise medâr ve vesile-i tenasül olup zevciyet dahî bunu istilzam edeceğine mebni ruznamenin dediği gibi mezbûre şu aralık puttan bir çocuk doğurmuş olsa hem beynen nas kadr u uluvvıyeti hem de halkın putların hayatı hususundaki itikadı beter olur.

Vakıa mezbûrenin bu vechile puttan çocuk doğurması bizce istiğrab olunur ise de bu istiğraba mahal yoktur. Çünkü Brehmen ve putlar halkın getirdiği et'imeyi yemek hususunda putlara vekâlet ettikleri gibi izdivac ve tenasül hususunda dahî vekâlet ve saltanat edebilmeleri aklın haricinde bir şey değildir.

İ'lan

Fransa meşâhir-i muharrininden Telemak hikâyesinin müellifi Fenelonun nursidgâne talim ve ahlak için tertip eylemiş olduğu hikâye-i latifeden en âlâları bu kere Türkçeye bi't-tercüme kıssadan hisse namıyla doksan beş sahife olarak tâb edilmekle satın almağı arzu edenlerin matbaa-i vilâyete müracaât buyurmaları i'lan olunur.

Fiyatı: 4 Eczası 5 Nim mücellidi

Akaid ve Ahlâk ve fûnun-ı müteaddide hûlasalarını müştemil Hâce-i Evvel namıyla mukaddema tâb olunan risale 6 Eczası 7 Nim mücellidi.

Sayı: 64

Tarih: 1 Cum'adiye'l-'Ula 1287/ 18 Temmuz 1286

s.127/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Hille sancağı mutasarrıfı izzetlü Halil Beyin Basra sancağı mutasarrıflığına tahvil-i memuriyetle Kerbela kaymakamı Esbak izzetlü Mehmet Pâşâ Hille sancağı mutasarrıflığına nasb ve tâ'yin olunmuştur.

.....

Geçen sene küşad olınan Bağdad rüştiye mektebi şakirdanının bu kere ilm-i sarf'tan icrâ-yı imtihanlarıyla şakirdan mûmâ ileyhim irâd olınan suallere iktisab eyledikleri malumat derecesinde güzel güzel cevaplar vermiş ve şu imtihan birinci de'fa olub şakirdanın nasiye-i hallerinden malum olân zekâvat ve isitdatları ve muallimlerinin ikdam ve gayretleri semeresiyle saye-i maarif vaye-i cenab-ı padişâhide yakın vakitte fûnun-i şitadan malumat-ı vafire iktisab edecekleri memul bulunmuştur.

.....

Geçen sene hararet-i şems santigrad mizanul hararesiyle gölgede bazı günler kırk sekiz elli dereceye vasıl olmakta bulunduğu halde lehül hamd bu sene havalar daha serince giderek şu günler mizanül harare ancak kırk dereceye vasıl olmakta bulunmuş ve bundan böyle her nüshamızda mizanül hararenin vasıl olduğu derecatın gazetemize derc olunması kararlaştırılmıştır.

.....

Mukaddem ve muahhar gazetemizde derc olunduğu vechile hasbel mevsim Nehr-i Fıratın suları azalarak ve alçalarak seyr-i sefayini tasib eden mevani meydana çıktığından mukaddemâ Bağdat mutasarrıfı sa'âdetlü Şakir Beyefendinin keşif ve tahkiki üzerine tathir ve tamiki kararlaştırılan mahallerin 'ameliyâtına mübaşeret olunması zamanı hülul eylediği misillü nehrin tathiri için Londradan celb olunmuş edevat dahî vasıl olmuş olduğundan bu iş Dileym Ka'im-makâmı İzzetlü Sırrı Efendiye havale kılınmıştır.

Efendi-i mûmâ ileyh tarafından vârid olan muharrerat me'alinden müsteban olduğu üzere suların şu tenezzülü zamanında mecra-yı nehir bir kere daha muayene olunarak geçenlerde mûmâ ileyh Şakir Beyefendinin gazetemize derc ve iş'ar kılınan muharreratında mufassalen mezkûr ve muharrer olan mevani etrafiyla ve layıkıyla görüldüğü gibi Hit civarında Rava yanında kâin Naura kadar güya mahsusen seyr-i

sefâin için yapılmış bir kanal gibi ekseriya nehrin **(stn.2)** Cezire cihetini ve bazen dahî Şamiye tarafını tutarak boylu boyuna gitmiş derin bir mecraya tesadüf olunmuş ve Fıratın cihat-ı müteaddidesinde olduğu gibi mecra-yı mezkûr üzerine dahî dağlardan tekerlenen kayalar görülmüş ise de bunlar yerli olmadıklarından suhuletle kal'e ve tathir edilebileceği anlaşılmıştır.

İşbu kayalardan başka mecra-ı nehirden ol badıl def ve tathiri iktiza eden mevani Ravanın dört saat yukarısında bulunan Osmaniye Nauru ve beridiye seddiyle Elkaim civarında kâîn Feyyaziye nâm mahalde kırk metre tul ve bir metre kadar irtifanda bulunan çağıl taşı yığıntısından ibaret bulunmakla bunlar için lüzumu olan alat ve 'amele bi't-tâ'yin zikrolunan Osmaniye ve beridiye mevani'i def ve tathir kılınarak taşları nehrin iki sahiline yığıldığı gibi daha üst tarafında kâîn Diniyye mevki dahî ıslah edilmiş ve Feyyaziye taşlığı ise elan hafir ve tathir olunmakta bulunmuştur.

Mevanii mezkûre başlıca 'ameliyâtından olub bunlardan ma'âda daha bir takım yerler dahî hafir ve tathir olunduğu gibi nehr-i mezkûrun bu vechile tathiri sevahil ahalisini sefine ve gelgellerinin dahî tehzil-i seyir ve hareketlerini müceb ve müstelzim olacağı cihetle onların dahî memnunen inzimam-ı muavenetleriyle nehir boyuna pek çok amele ve alat sevk ve tesyâr kılındığından bi-tevfikihi Teala az bir müddet zarfında mecra-ı nehir kamilen tathir olunarak her zaman seyr-i sefâyine kabil bir surete konulacağı memul bulunmuştur.

Rebi'ulahirin yirmi dördü tarihiyle en sonra Fırat vapuru kaptanından alınan bir mektup mealine nazaran Alus ile Cebe beyinde bulunan mevakiden Rebia denilen birincisi ref ve tathir olunmasıyla orada sefinenin mürurunu men edecek bir şey kalmadığı gibi üst tarafında bulunan diğer mevaniin dahî refi kuvve-i karibeye gelmiştir.

.....

Filasıl devlet-i aliye-i Osmaniye teb'âsından oldukları halde muahharan İran tarafına geçmiş olan Hemavend eşkiyâsının vakit ve fırsat buldukça beri tarafa geçerek enva-ı şekavet ve fezahate mücaseret etmekte buldukları defaatle gazetemize yazılmıştır.

Eşkiyâ-ı merkûme bu kere dahî Süleymaniye taraflarına geçerek bazı fezahatlere ibtidar eyledikleri lede'l-istihbar **(stn.3)** üzerlerine sevk olunan nizamiye ve zaptiye 'askeri bunları birkaç yerde sıkıştırıp nihayet Gömü sancağında büsbütün taziyik itmeleriyle meyanelerinde vuku' bulan sedamat-ı müteaddidede eşkiyâ

münhezim ve perişan olarak firar iden yedi neferle mahalli marekede tepelenenlerden ma'âda ruesadan Mehmet Cevamir ve diğer birisi ahz-u girift olunmuş ve tepelenen eşkiyânın yirmi beş re's at ve kısrakları alınmış olduğu gibi hudud-u İraniyyeye doğru firar eden mezkûr yedi nefer dahî takip olunmakta bulunmuş idüğü mahallinden yazılıyor.

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Süveyş kanalının bazı kumsal mahallerinde kumun cereyanı münasebetiyle ekser mahalleri doldurmakta bulunduğundan bunun öne alınarak kanal daima mürur ve ubur-i sefâine kabir bir hale konulmak için daha iki yüz bu kadar milyon franga lüzum görülmüş ve meblağ-ı mezbûr kanalın müteahhidi mösyü Dö Lepis tarafından istikraz edilmeye kalkışılmış ise de muvaffak olamamış idüğü bundan mukaddem gazetemize derc olunmuş idi.

Bu kere Der-Sa'âdet gazetelerinin virdikleri malumattan müsteban olduğuna göre mûmâ ileyh mösyö Dö Lepis pek büyük sefinelerin dahî cüz-i dikkat ve yavaş yavaş hareketle kanaldan mürûr edebileceği cihetle 'ameliyâtın ikmalî için istikraza hacet olmadığını ilan eylemiştir.

Umman-ı Osmani idaresi vapurlarından Babil nâm vapur sefayin-i cesimeden madud olduğu halde bundan altı ay mukaddem mezkûr kanaldan geçüb Der-Sa'âdete gittiği gibi ondan sonra ya'ni tamam gazetelerin kanal seyr-i sefayine kifayet etmeyecektir dedikleri zaman dahî tekrar geçüb Basra körfezine avdet eylemiş olduğundan mukaddema vuku' bulan şayanın esassızlığı bizce fiilen dahî sabit olmuş ve hatta geçende gazetemizle i'lan olunduğu vechile mezkûr Babil vapuru bu kere Süveyşe ve Ninova nâm diğer cesim vapur dahî kanalı geçerek Londraya azimet etmek üzere bulunmuştur.(s.128/stn.1)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya

Muharebe üzerinde bulunan Fransa ve Prusya devletlerinin yalnız beren muharib olmayıb bahren dahî muharebe edeceklerini ol babda saraheten teşebbüs eyledikleri bazı tedarikat-ı bahriyeden bilistihrac keyfiyeti geçen nüshamıza derv eylemiş idik. O günden gazetemizin tertib ve tabına kadar alıb sûret-i mütercemelerini ber vechi ati derc-i sahife-i beyân eylediğimiz telgraflar bu istihracı tasdik eylediği gibi kuvve-i berriyye ve bahriyye Prusya devleti Fransa raddesine

varamayacağından reviş-i maslahat bunun geride büyük bir kuvvete istinad eylediğini gösterir ki ve Avusturya devleti ise geçen bin sekiz yüz altmış altı muharebesinin acısını çıkarmakla beraber bu defaki sadematta tesadüf etmesi pek muhtemel olan tehlikeden dahî tehafuz etmek için Fransa ile birleşerek Prusya ve müttefiki aleyhine ilan-ı harb ederse o halde İtalya devletinin Prusya ve İngiltere devletinin dahî zaruri Fransa tarafını iltizam edeceği pek melhuz bulunduğundan eğerçi mesele şurengi girer ise muharebe Prusya ve Rusya ve İtalya bir tarafta ve İngiltere ve Fransa ve Avusturya dahî diğer tarafta olarak altı devlet beyinde bir muharebe-i umumiye haline gireceği hakkında daha evvelce beyân etmiş olduğumuz hatırayı dahî hal ve tesviye eylemiştir.

Birinci Telgraf

Fransa devletinin tecavüzü ve tehafuzu hareket için mürettep olub Ren Nehri üzerinde bulunan müteharrik ordusu yüz yirmi bin neferden ibaret iken İmparator Napolyon hazretleri bunu yüz kırk bine iblağ eylemiş ve Fransa milleti tarafından mesarif-i harbiyyeye karşılık olmak üzere kuvve-i berriye için dört yüz kırk ve kuvve-i bahriye için dahî yetmiş milyon ki ceman beşyüz on milyon frank (dört milyon beş yüz bin kese eder) iane-i nakdiye arz olunmuştur. İşbu Temuzi frenginin yigirminci günü (evvelki Pençşembe günü demektir) kuşluk vakti Hollanda sevahili tarafından top sadaları işitilerek Fransa sefayin-i bahriyesine Prusya devletinin iki kıta zırhlı gemisinden birisi tarafından hücum edilmiş olmasına zahip olunmuştur. Prusya kralı Berntafende demiş ki “Üçüncü Napolyon büyük Napolyonu taklit etmek istiyor lakin hatırına getirmiyor ki umum Almanya (evvelki gibi otuz altı hükümete münkasım olmayıb) bugünkü günde yekvücut olmuştur.” olunan rivayete nazaran büyük muharebe bir haftaya kadar dehşet endaz vuku’ olacaktır. Fransa donanmasının (bahr-i Baltık tarafına geçmek için) badı kale boğazından müruruna gün be gün tenzar olunuyor. Dört kıt’a İngiliz gemisiyle bir kıta Fransız gemisinin şark tarafına (yine bahri Baltık demektir) gittikleri rivayet olunuyorsa da kangı noktaya ve ne memuriyetle azimet ettikleri malum değildir. İmparator (stn.2) Napolyon hazretleri Mos (Mosel nehri üzerinde ve Prusya hududuna on on iki saat mesafededir) şehrinde olup ceneral Makcon ve Kanrober (Kırım muharebesinde kumandan idi) dahî maiyetindedir. Ceneral Bofrenardosi kumandanlığa tâ’yin olunmuştur.

İkinci Telgraf

Şimal-i Almanya hükümetlerinden Bavyera ve Rotenburgbaduhis hükümetleri (bundan bir sene mukaddem Prusya devletinin istilasından kurtularak Fransa tarafını iltizam etmişler idi)

Prusya ile birleşmişlerdir. Rusya ve İtalya ve Avusturya devletleri meselede bi-taraf kalacaklarını resmen i'lan etmişler. Prusya Fransız hududunu geçerek vuku bulan küçük bir muharebede Fransızdan on nefer vefiyat vuku' bulmuş idiği söyleniyor.

Üçüncü Telgraf

İmparator Napolyon hazretlerinin ammizâdesi Prens Napolyon bahri Baltığa (Prusya üzerine demektir) tayin olanın donanmaya kumandan ve Teroco dahî erkan-ı harb reisi nasb olunmuştur. Berlin'den (Prusya'nın payitahtı) neşrolinân havadise göre Fransa devleti Mösyö Benedeti kalemiyle yazılan bir muahedeyi Prusya devletine arz ederek eğerçi Prusya devleti Fransanın Lüksemburg (Fransa ve Prusya ve Belçika devletleri meyanında kâîn dukalık denilen bir küçük hükümettir) ile Belçika'nın istilasına itiraz etmez ise Fransa'nın dahî Almanya hükümetlerinin ittihadına itiraz etmeyeceği ve hatta Fransa devleti bin sekiz yüz altmış altı senesinde Prusyanın Avusturya ile muharebeye başladığı zaman Ren nehrinin cihet-i garbisi (yine mezkur Lüksemburg dukalığı demektir) Fransa memalikine ilave ve ilhak olunmak şartıyla Fransa'nın dahî Prusya ile bilittifak Avusturya'ya karşı muharebe açacağını daha o zaman arz ve teklif eylemiş idüğünü dahî dermeyan eylemiş imiş.

Dördüncü Telgraf

İmparator Napolyon Muste bulunması münasebetiyle İmparatoriçe kaymakam nasb olundu. Fransa'nın mozel ve Huren sancakları idare-i 'askeriye altına alınarak istihkâm verilmektedir. Fransa'nın Roma'da bulunân 'asâkirinin Fransaya celbi kararlaştırılmıştır. Fransızların zırhlı sefineleri Manş denizinde bulunan Vayt nâm İngiliz adasını geçmiştir. En sonra alınan havadise göre Paris dahî istihkâm altına alınmakta imiş.

(Mütâla'a)

Evrak-ı havadis mütalaasıyla tevağğül edenlerin malumu olduğu üzere dört seneden beri Fransa ve Prusya devletlerinin milyonlarca hazineler marifetiyle

ikmaline çalıştıkları tedarikât-ı harbiyyeden maksat yekdiğerinin emel ve arzusunu men'le kendi meramının tervecinden ibaret olub bunlardan Prusya devletinin emel-i Fransa hududunun Ren nehrine kadar tevsiine meydan bırakmaksızın kendisinin umum Almanya hükümetini ittihadı altına alınmasına meydan bırakmaksızın hududunu Ren nehrine kadar tevessü etmek kaziyesi olduğundan şimdi balada münderic üçüncü (stn.3) telgrâfnâmede gösterdiği vechile şu rakiplerin bu meselede uyuşabilecekleri ve bi-tahris Fransız milleti şu mesele için dört senedenberi devleti harbe tahris ede ede nihayet bu kere artık mecbur etmiş olduğu halde şu müsalahanın Fransa tarafından teklif olunacağı efkâr-ı mahsusamıza kalırsa doğru değildir. Lakin Berlinden böyle bir havadisın intişarı hatıra başka bir madde ihtar ediyor. Şöyle ki Avrupa devletlerinin bir vakitten beri tutmuş oldukları politika iktizasınca Prusya ve Rusya devletleri ittifak üzere bulduklarından ve bundan mukaddem dermeyeran edildiği vechile Prusya devletinin şu muharebeye telaşı beheme hal Rusyanın mazhariyetine istinadla olacağından şimdi ikinci telgrâfnâmede gösterildiği vechile Rusya ve İtalyanın Avusturya ile beraber bi-taraf kalacaklarını resmen ilan etmeleri üzerine Fransanın kuvve-i kahiresine karşı Prusya yalnız kalmaktan nâşî eğerçi Fransa ber-minval-i muharrer bir musalaha teklif ederse Prusyanın dahî muvafakat edeceğini işaret maksadıyla böyle bir şayiayı işae etmesi pek muhtemel ve fenn-i diplomasiye dahî muvafıktır.

Ancak Fransa devleti ber-minval-i muharrer umum milletin icbar ve muavenetiyle bir kere harbe başladıktan sonra iki neticeden birinin istintacından mukaddem sulha razı olmayacağı ve olursa bile bu pazarlıkta kendisi zaruri çıkıp Prusyanın kazanacağı tabiat-i maslahatın şehadet ve delaletiyle malumdur.

.....

İzmirde tâb' olınan İmpersal nâm Fransız gazetesinin Avrupa gazetelerinden naklen derc eylediği bir bend calib-i dikkat mevaddan olmakla ber-vech-i âti tercüme ve derc olunur.”

“Güzelce muhafaza olınan bir örümcek yigirmi gıdada üç bin metre tel çeker ki bunun sikleti tamam üçyüz metre ipek sikletine müvazin olduğu ve üçyüz örümceğin on yedi gıdada imal edeceği teller cem olunur ise beherinden bir kat elbise i' maline kâfi kumaş çıkacağı hesap olunmuştur.”

“Kuvvet ve metanetine gelince işbu örümcek ipliğinin kuvvet ve metanetine rekabet eden olmayıp heman demir ve çelik derecesinde metindir. Çünkü örümcek

ipeğinden aşre metre tulünde bir tel bir dirhemden mütecaviz siklete tahammül edebiliyor.”

“Bâ husus bununla nesc olunacak akmişe altın ve yahut gümüşe müzehheb ve mutalla gibi olacağından hüsün ve letafetine manend yoktur. Bu tecrübenin sahibi ve şu bendin muharriri Mösyö Hodolt pek yakın bir zamanda herkesi işbu örümcek ipeği akmişesinden telebbüs etmiş göreceğinde şüphe etmiyor.”

“Kendisini teşeccü ve terğib için Mösyö Hodolt’a beyân ideriz ki beş on sene mukaddem Çine numune hânesinde örümcek ipeğinden mamul bir şal görüp gerek nefaset ve zarafetine ve gerek kuvvet ve metanetine cümlece hayran olduk.”

(Zevra’)

Mûmâ ileyh Mösyö Hodolt şuna muvaffak olursa durub-i emsal-i Türkiyeden (sabırla tut yaprağı atlas olur) durub-i mümesselinin tashihiyle (sairle örümcek yuvası canfes olur) demek lazım gelecektir.

Sayı: 65

Tarih: 4 Cumâdiye’l-Ula 1287/ 21 Temmuz 1286

s.129/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Bağdat mutasarrıfı Sa’âdetlü Şakir Beğ Efendiye nişan-ı ali-i osmaninin dördüncü rütbesinden bir kıtası ita ve vilâyet umur-i ecnebiye müdürü izzetlü Hamdi Beğ efendiye dahî saniye mümeyyizliği tevcih buyurulmuştur.

.....

Yandan ve kıçtan pervane ve çarhı olmaksızın (türbin) denilen makine ile seyr u hareket eden vapur sefinelerinin Dicle ve Fırat Nehirleri için mütalaa olunan fevaid ve muhsanatına mebni li-ecli’t-tecrübe Belçikadan bir kıtası mübayaa olunmuş idi. Sefine-i mezkûre Londradan mübayaa olunan sair eşya meyanında geçende Basraya ve oradan buraya vasıl olub burada ber-vech-i âti tecrübe ve imtihan edilmiştir.

Şöyle ki sefine-i mezkûr makinenin tahrik eylediği tulen altmış yedi kadem olduğu halde fiyatı on dört bin frank (Altı yüz dokuz Osmanlı lirasıyla üç frank eder) olub derununda bulunan on iki bargir kuvvetindeki makinenin tahrik eylediği ufki bir pervanenin kuvve-i dafia-i merkeziye ile sefinenin kıç altında bulunan iki delikten def’ eylediği miyahın tazyikiyle hareket etmekte ve bu hareket-i hafifenin rakid

sularda bulunmasınisbetiyle saatte yedi sekiz mil mesafeyi kat edecek sürattedir. Sefinenin şu cesametine nisbeten on dört bargir kuvvetindeki makinenin tahrikiyle hasıl olân sürat zikr olinân makinenin yandan pervane ve kıçtan bir çarhı tahrik ve idaresi halinde hasıl olacak süratten pek te ziyade değilse de bu cesametteki sefinenin yalnız bir kadem beş pus umkunda su çekmesi muhsenatı diğer makinelerle hareket eden sefayinde bulunamayacağı misillü fiyatınca dahî diğerlerinden ziyadesiyle ehveniyeti derkârdır.

.....

Muteberan-ı esnaftan Bağcı Mahmut Ağa ile Kömürcü vadi Ağa tarafından der-dest inşa bulınan Gureba hastanesi için beş bin gurûşiane edilmiş olduğu hasta hâne-i mezkûrun inşasına me'mur komisyon tarafından haber virilmiş ve mûmâ ileyhimanın şu hareketleri hamiyet ve mürüvvet eseri olmağla şayan-ı takdir ve tahsin görülmüştür.

İ'lan-ı Resmi

Altıncı ordu-yı hümayun meclisiyle alay ve taburlarına ait bulunan ve sair güne muamele-i 'askeriyeye dair(stn.2) gerek Bağdat ve gerek evliye-i mülhakada bulunan tüccar ve saire yedinde ne güne muzabıt ve senedat-ı mahsusa ve adiyeye var ise bunlardan Bağdat sancağı dahîinde bulunanların işbu temmuz gayetine ve evliye-i mülhakada olanların gelecek ağustos nihayetine kadar ashabı tarafından bizzât ve behema hal getirilip ordu-yı hümayun heyet- iteftişiyesine irae olunması lazım geleceğinden zikr olunan müddetler zarfında heyet-i mezkureye getirilip muayene ve şerh ve tasdik ettirilmeyen mezabıt ve senedat ve evrak-ı saire badema ne merkez-i vilâyet ve ordu-yı hümayun ve ne de vilâyet dahîinde bulunan maliye memurları tarafından muayene edilemeyeceği ve şu halde evrak-ı mezkure mefsuhül hüküm add olunarak maliye ve nizamiye hazinelerince dahî makbul tutulamıyacağı erbab-ı muameleye ilan olunmaküzere keyfiyet merkez vilâyet ten evliye-i mülhakaya iş'ar kılındığı gibi suret-i hal gazetemizle dahî i'lan olunur.

.....

Fırat nehrinin tathirine mübaşeret kılındığından bahisle 'ameliyâtın derecatını geçen nüshamızda derc ve iş'ar eylemiştik. Delim kaymakamı rıf'atlu Sırrı Efendi tarafından bu kere varid olân taharriyat mealine nazaran mevani-i mevani-i madudeden Rebih sınırı elli arşun arzında ve iki buçuk arşın umkunda olarak kırdırılıp tathir edildiği cihetle buranın amelesi Esvadiye mevkiine nakl olunarak

şimdi oranın tathiriyle iştiğal etmekte ve bundan başka inder-rivaye mevkilerinde dahî külliyyetli amele işletilmekte bulunmuş ve şu 'ameliyâtın hitamından sonra sıra Mehdayine ve Ümmü Haşim ve zevir ve Guraf mevkilerine geleceğinden eğerçi mevaki-i mezkure mukaddema Bağdad mutasarrıfı saadetlü Şakir Beğ Efendi tarafından muayene ve derecatı tahkik kılınmış ise de suların nihayet tenezzülü olân şu zamanda bir kere daha muayene ve tahkik olunarak 'ameliyâta ol vechile mübaşeret olunmak üzere mûmâ ileyh Sırrı Efendi o taraflara azimet eylemiştir.

.....

Altıncı ordu-yı hümayun birinci alayı birinci taburunun sekizinci bölüğüne ikinci taburun üçüncü bölüğü mülazım-i sanisi hamiyetli Hasan Efendinin mülazım-ı evvel ve onun yerine birinci taburun üçüncü bölük baş çavuşu hamiyetlü Mustafa Ağanın mülazım-i sani ve ikinci alayın ikinci taburu beşinci bölüğüne birinci taburun dördüncü bölüğü mülazım-i sanisi hamiyetlü Casim Ağa'nın mülazım-i evvel ve onun yerine beşinci bölüğün birinci çavuşu hamiyetli Mehmet Ağanın Mülzim-i sani nasbı(**stn.3**) ordu-yı hümayun mezkûr süvari ikinci alayı sağ kol ağalığına birinci süvari alayı sol kol ağası fütüvvetlü Hüseyin Ağanın sağ kol ağası nasbı Dar-ı şura-yı 'askeriden bi't-tensib iktizalarının icrâsı hususlarına müsaâde-i âliye-i Hz. ser 'askeri erzan ve şayan bulunmuştur.

Ceride-i 'Aaskeriyye

Geçen cum'a ertesi gününden Pazar ertesi ahşamına kadar mizanul harare santigrad hesabıyla otuz dokuz derecelerinde bulunmuştur.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Süveyş kanalının tarih-i küşadından mayıs-ı frenginin otuz birine değın kanaldan mürur ve ubur eden sefayinin adedi üç yüz otuz üçe baliğ olup bunlardan yüz otuzu kanalın küşadı gününden itibaren dört gün zarfında ve baki kalan yüz seksen üç tanesi dahî sonraları geçmiş olduğu ve işbu yüz seksen üç sefineden yüz yetmiş beşi vapur olup yalnız sekiz tanesi yelken gemisi idiği kanal idaresinin neşr ettiği cetvellerden malum olmuştur.

.....

Fransada Şalon nam mahalde her sene büyük bir ordu kurularak İmparator Napolyon Hazretlerinin huzurunda icrâsı mutad olan resmi muharebede hazır olub icrâ olunacak manevraları muayene etmek üzere her bir devlet tarafından 'asker

zabitleri gönderilmekte bulunduğu gibi bu sene icrâ olunacak resimde bulunmak taraf-ı devlet-i aleyhten dahî ser'asker yaverlerinden Celal Beğ Efendi maiyetiyle sunuf-ı 'askeriyenin her birinden birer yüzbaşının Fransaya izam kılınacağı Der-Sa'âdet gazetelerinde görülmüştür.

(Bu gazetelerin tâb ve neşri Fransa ve <<Prusya meselesinin Der-Saâdetde intişarından mukaddem olub halbuki mesele-i mezkûrenin zuhuruyla el-yevm Prusya hududunda bulunan ordu mezkûr talimi icrâ edecek olan 'asker olmağla şu hale göre zabitan-ı mûmâ ileyhim Fransaya gittikleri surette resmi muharebe değil ayn-i muharebeyi muayene ve temaşa edecekleri derkârdır.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya meselesi hakkında telgrafla aldığımız malumatı geçen nüshamızda derc eylemiş olduğumuz gibi ondan sonra aldığımız iki kıta telgrafın dahî suret-i mütercemesini ber-vech-i âti derc olunur. (s.130/stn.1)

Birinci Telgraf 30 Temmuz-İ Frengi

İmparator Napolyon Hz.leri (Mos şehrinde bulunduğu halde Emmi zadesi)Prens Napolyon ve veliahdı beraber olduğu halde ordu ile hareket eyledi. Mozel sancağı dahî linde cereyan eden Sen nehri tarafında Prusya 'askeri görülmüş ise de henüz hiçbir muharebe vuku' bulmamıştır.

(Baladaki telgrafnâmede İmparator Napolyonun yalnız hareketi gösterilip ne tarafa gittiği izah olunmamış ise de müşarü'n-ileyhin ordu ile hareketi Prusya üzerine olacağı derkârdır.

İkinci Telgraf

Fransızların(Prusya hududu dahîlinde kâin) Sarberk kasabası üzerine hücum ederek ricat eyledikleri Berlinden temmuz-i Frenginin otuzu tarihiyle ilan olunmuş ise de mah-ı mezbûrun otuz birinci (yani ondan bir gün sonra) çıkan Fransız resmi gazetesinde böyle bir muharebenin vukuuna dair hiçbir şey yoktur. Fransa devletinin Romada bulunan 'askerini celb edeceği İtalya devleti hariciye nezareti tarafından resmen i'lan olunmuştur. (demek oluyor ki Papa hazretlerinde tehafuz için kuvve-i ruhaniyeden başka bir şey kalmıyor.

.....

Suret-i mütercemesi atide münderic fikra Latürkide görülmüştür. “Fas kıtası içinde büyük bir fenalık ve karışıklık alametleri görülmektedir. Reviş-i halden anlaşıldığına göre Fas padişâhının yeğeni Mevla Süleyman Şâh aleyhine ref-i liva isyanıyla başına topladığı bir takım haşeratı öğüne katarak Şâhi hal’ ve kendi saltanatını ilan etmek üzere nefsi fas şehriyle doğru yürümek teşebbüsündedir. Şu havadisın nazar-ı umumide pek de sıhhatine hüküm olunmamakta ise de rivayetin sıdk ve sıhhati lazım gelse bile mûmâ ileyh Mevla Süleymanın teşebbüsat-ı mezkûrede muvaffak olamayacağı derkârdır. Olan rivayete göre merhum maiyyetinde bulunan haşeratla beraber hâlâ Tufeyle nâm mahalde olub kuvve-i mevcudesi bu teşebbüsat-ı mühimmenin usulünü temin edemediğinden Fas üzerine henüz hareket edememiştir. Buna mukabil Şâh Seyyid Muhammed dahî muntazam ve mükemmel bir ordu tedarikinde bulunuyor.

Diğer gazetelerin rivayetine göre Şâh müşarü’n-ileyh hazretleri şimdiye kadar Avrupa adat ve usulüne ol kadar iltifat etmemekte olduğu halde Avrupanın her hususta görülmekte bulunân terakkiyatı bu kere nazar-ı dikkatini celb etmiş olduğundan Avrupa lisan ve usul ve adatıyla fûnun-u cedidin tahsili zımında çend nefer asilzadeganı Parise i’zâm ve ‘asâkir-i beriyyesinin techizi için dahî lüzumu kadar iğneli tüfek sipariş eylemiştir.

.....

(Bend-i Ati Mümeyyiz Gazetesinde Okunmuştur)

Cezayir garpta memalik-i Fas ve Merakeş’e yakın mahalde sâkin aşayir-i Arabın ref-i liva-i istikbaliyet etmeleri üzerine bu aşayirin daire-i inkiyada itkalleri zımında ol tarafa mikdar-ı kafi ‘asker sevki ve i’zam olunduğu bundan evvel yazılmış idi.

‘Asâkir-i merkûmenin ol taraflara vusüllerinde aşayir-i asiye sevât ve hücum-i muntazamlarına tâb aver olamayarak hududu tecavüzle memalik-i Merakeş’e iltica etmiş olduklarından ‘asâkir tarafından takip olunmalarına mebni Merakeşlü aşayir dahî Fransız ‘askeri üzere hücum eylemiş ise de aşayirin intizamsızlığına mebni fevz ve zafer daima ‘asker tarafında bulunmuş ve nihayet emir gerek(stn.2) âşayir-i asiye ve gerek aşayir-i muavene itaata mecbur bulunmuş ve Fas ve Merakeş memaliginde bir çok aşayir bu ana değin müstakilül idare olub hükümet-i metbualarına tabi’ bulunmadıkları halde Fransız ‘asâkirinin icbarıyla Fas padişâhı nezdine mebusan irsaliyle arz-ı itaat eyledikler ve bu sûretle Fransız

‘asâkirinin seferinden gerek Fransa ve gerek merakeşçe menfaat husule geldiği Cezayir-i garptan Fransız gazetelerine iş’âr olunmuştur.

Zevrâ’

(Üdebâ-yı salife-i şeca’âtle besaletin vazan cümle İbn-i Haldun şeca’ât ve besaletle beraber asabiyetle ittihadın ehl-i badiyeye hasriyle harb ve darb hususunda bunların medenilere tefevvukunu delail-i müteaddide ile suret-i subuta getirmişler ise de bu suret beş altı yüz senelik bir madde olub alemin bugünkü hali nazar-ı tetkik ve tahkike alınmış olsa şu zaman için bu itikad beca görülemeyeceği bedihidir. Çünkü o zamanlar harb ve darbin vesait-i vesaili her iki tarafça müsavi olub hal-buki şimdi ehl-i badiyenin mızrak ve kılıçlarına mukabil medenilerin Armstrong topu ve iğneli tüfengi ve revolver tabancası olduğu gibi bedevilerce kavmiyet ve asabiyetin yalnız birkaç bin çadırı cem edebilmesine mukabil dahî medeniler millet ve tabiatıyla milyonlarca nüfus ferd-i vahit heyetine koymuştur.

Kelâmın şu iftitahından haşa üdeba-i salifeye ve ale’l-husus İbn-i Haldun gibi pişva-i erbab-ı fen ve marifete itiraz anlaşılmasın. Bundan meram ve maksadımız o zamandan bu zamana kadar beş yüz sene zarfında alemin kesbettiği tebeddülât-ı cesimeyi meydana koyarak babamızdan böyle gördük böyle gideriz iddiasında bulunanların tebdil-i efkar etmelerini tavsiyedir ki müşaru’n-ileyh İbni Haldun bugünkü günde iade-i hayat edecek olsa onun dahî şu tavsiyemizi tekid bulunacağı bedihidir.

Vakit ve zamanın icâb ve ilcasıyla fûnun-u sanayi bir müddet terakkiden kalarak sükun ve belki de bittedric tedenni üzere bulunduğu zamanlarda (yapayım der iken eski hayratı dahî bozmamak için) ber-minval-i muharrer babamızdan böyle gördük, böyle gitmeliyiz efkarı pek beca imiş ise de el-yevm memalik-i mütemeddinenin yalnız ber-minval-i muharrer darb ve zor hususunda değil pek büyük mevaddan en küçük eşyaya varıncaya kadar o nisbette terakki etmelerine mukabil kemâkân (ene vecedna abaene) efkarında kalan olur ise mümeyyizin baladaki bendinde ahvâlî musarrah bulunan Cezayir ve Fas aşayiri gibi Fransız süngüsünde kıvrandır durur. Acaba bu gibi şime teşebbüsler şu bedeviyet ve vahşiyetin nesine mail oluyorlar. Zira’ât ve ticaret ve sanat mı yoksa servet ve samanet mi veyahut emniyet ve hürriyet mi? Eğer böyle ise büyük bir müftade bulunuyorlar. Çünkü zira’ât ve ticaret ve sanat bir mahalde iskanla biva tutmağa ve servet ve saman dahî şu üç maddeyi bihakkin tevsie mütevakkıf olub emniyet ve

hürriyyet ise otuz kırk milyon nüfustan mürekkebe bir milletin kanlarını ortaya koyarak ahkâmını muhafaza etmekte buldukları bir kanunun hıfz ve himayesi altına girmeye menuttur. Halbuki bedeviler vuhuş-u müfterese gibi çölden çöle gezerek yekdiğerini vurub (stn.3) soymakla geçindiklerinden naşi zira'ât ve ticaret ve sanat ve bunların tevsiile servet ve saman şöyle dursun, bu suretle hürriyet ve emniyetlerini dahî kendi elleriyle ihlal etmekte oldukları meydandadır. İmdi bedeviyetin mail olacak neresi kaldı.

Yazık yazık beş altı yüz senelik terbiye bugünkü günde hiçbir işe yaramadığını bedeviler Âsây-i vustâ uzak ise Mağribilerin görüb işittikleri hallerinden bi'l-ityar anlayarak istikballerini temin için şimdiden çaresine bakmalıdırlar. Çaresi ise yukarıdaki bentte gösterildiği vechile medeniyet dairesi dahîlinde iskân ve bir kanunun hız-ı himayesi altına dehaletiyle medenilerin ef'al ve hareketına taklidden ibarettir.

.....

(Avrupa gazetelerinde görülen bir fıkra-ı garibedir) Pariste oldukça muteber bir adam bundan beş sene mukaddem irtihal-i dar-ı ahiret eylemiş olan malike-i hüsnü cemel zevcesinin ateş-i hecer ve firakıyla dünyasından geçen mezbûrenin vefat ettiği odayı kendisine beytül-hüzün ve iftirak adıyla kapatması üzerine müte'allikat ve ihyâsı cânibinden herçent dışarı çıkması hakkında edilen bunca nesaihi kat'an isfa etmeyerek zevcesinin firakıyla yanıp yakılmakta ve belki de teskin-i ateş-i iftirak zımında diyar-ı ademe can atacağı dakikaya hasretkeş intizar olduğu halde mezbûrhânenin bi'l-icâb hedmiyle yola bırakılması lazım gelerek icrâ-i icabı emrinde belediye-i mahalliye tarafından me'murlar vürudunda merkûm çarnaçar evinden çıkmağı ihtiyar idüb ufağı tefeği toplamağa başladıkta eline bir çıkın derununda bir paket yazılmış mektuplar geçerek bunlar benim munise-i gamkesarım olân zevcemın vesayasıdır. Bakayım ne vasiyetler eylemiş diyerek tecdid-i naire-i hicrân ile zikrolınân mektupları birer birer okudukta bunlar müteveffiyenin hal-i hayatında rişte-i alakayı iyileştirip fırsat buldukça ağış-u melatında o engüzar olduğu birkaç delikanlının aşk ve muhabbete dair yazıp mezbureye gönderdikleri muhabbetnamelerden ibaret olduğunu görmesiyle kendisine dünyasını terk ettirdiği şiddet-i muhabbet derhal mübeddil-i burudet ve nefret olmuş. Kemal derece esefinden biçare çıldırıp şimdi de mihnet seza-i cinnette evkat-ı güzar nedamet olmakta bulunmuştur (Aydın).

.....

Geçen elli dört numrolu nüshamızda gazetecilerin mahkeme-i hakkaniyetine havale etmiş olduğumuz davayı Diyarbekir gazetesi ber-vechi âti fasıl ve hasmetmiştir.

(Vâkı'an)

Böyledir şer'i belagatte fetava-i sahn

Sirkat-i şa'r edene kat'ı zeban lazımdır

Fakat (zevra gazetesinde bend-i mezkuru herkes okuduğu gibi bendinin zirine mehazını tasrih ile mukaddema (avar-ı şarkiye) gazetesi de onu nakletmiş olduğundan bu derece iştihar etmiş olân bir bendi (Gülşenseray) her ne kadar mahez irade etmeyerek ve kendi mutalaatı meyanına derc iderek yazmış ise de anı kıraât edenler cümlesi mutalaa-i mezkûre bi-ibaretihe (Zevra') muharririnin olduğuna tereddüt etmez.

Şu kadar ki Gülşensaray gazetesinin neşriyat-ı sairesine nazaran muharririnin hüsnü sarife ahzabından olduğu derkar olmasıyla bu suret gülşensaray gazetesinin zevradan istifade hakkında olân şevk ve arzusuna delalet ve her tabiat-ı sevmediği ve mutalaasıyla telezzüz etmediği bir kere okuduktan sonra bir de ne istinsah ve ne de kıraât edeceğinden bu takdirce zevra gazetesinin tasvir eylediği dava-i cihet hususuna yani tahkim-i esas-ı meveddet ve muhabbet için latifeden başka surete mahmul olamayacağı ve zevra muharriri gibi bir zât maarı fesmanın tesis-i muhabbet mutalaasıyla irad eylediği letaitfen dahî gülşensaray muharririnin memnun olacağı bi-ıştibahtır.

Sayı: 66

Tarih: 8 Cumâdiye'l-Ula 1287/ 25 Temmuz 1286

s.131/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Bazı mevadd-ı mühime-i mülkiyenin şifahen müzakeresi zımında merkez vilâyet e gelmiş olduğu geçende derc-i sahife-i beyân kılınan Müntefik mutasarrıfı Sa'âdetlü Nasır Pâşâ ile Basra sancağı mutasarrıflığına tahvil-i memuriyet etmiş olan izzetlü Hali Beğ Efendi Geçen çeharışenbe günü neharen mahal-i memuriyetlerine azimet etmişlerdir.

.....

Merkez ordu-yı hümayunda bulunacak alay ve taburların bir senelik mum ve hatab ve sabun ve sim sim yağı ve nohut taayyünatın kontratosu müddeti gelecek

ağustos nihayetinde münkaziye olamadığından gelecek seneye mahsuben taayyünat-ı mezkûrenin i'tasını deruhte edecek olânların pencüşenbe ve Pazar ertesi günleri merkez ordu-yı hümayunda icrâ olunacak münakasada hazır bulunmaları lazım geleceği i'lan olunur.

İ'lan-ı Resmi

Altıncı ordu-yı hümayun meclisiyle alay ve taburlarına aid divanat ve sair gune muamelat-ı 'askeriyeye dair gerek Bağdat ve gerek evliye-i mulhakada bulunan tüccar ve saire yedinde ne gune muzabıt ve senedat-ı mahsusa ve adiyeye var ise bunlardan Bağdat sancağı dahîlinde bulunanların işbu temmuz gayetine ve evliye-i mülhakada olânların gelecek ağustos nihayetine kadar ashabı tarafından bizzât ve behema hal getirilip ordu-yı hümayûn hey'et-i teftişiyyesine irade olunması lazım geleceğinden zikr olunan müddetler zarfında heyet-i mezkûreye getirilüb mu'âyene ve şerh ve tasdik ettirilmeyen mezabıt ve senedat ve evrak-ı saire badema ne merkez-i vilâyet ve ordu-yı hümayun ve ne de vilâyet dahî linde bulunan maliye memurları tarafından muayene edilemeyeceği ve şu halde evrak-ı mezkûre mefsuhül hüküm add olunarak maliye ve nizamiye hazinelerince dahî makbul tutulamıyacağı erbab-ı muameleye ilan olunmaküzere keyfiyet merkez vilâyet ten evliye-i mülhakaya iş'ar kılındığı gibi suret-i hal gazetemizle dahî i'lan olunur.

.....

Bu sene bu havâlîde olduğu gibi Karaçi ve Fars sevahiline dahî yağmurların killet ve belki adem-i nüzulüne mebni bu sene oralarda havayic-i dahî liyeyi tesviye edecek kadar bile zahire olmadığından kaht-ı gıla alamatı daha şimdiden yüz göstermeğe ve zahirenin fiyatı fırladıkça fırlamağa başladığı Hindistan gazeteleri rivayetindedir.(stn.2)

(Varaka)

'Arz ve ifade edeceğim şey hasbul insaniye umumun teessürle beraber ... Müstevceb olacağı cihetle bu murakabenin ... ve birlikte olân sair evrak arasında bataz torbasına vazı olunmayıp ta'nı ziyadesiyle rica ve iltimas ve bu ricaya ictisara ise suret-i ifademine meddahlık ve müdahî nlik gibi mugayir-i terbiye-i zaman olan muayyebattan ari bulunmasına istinadla olduğu cihetle kabul buyurulacağını ümid eylerim.

Geçen Salı günü saat on buçuktan sonra kalemden çıkarak kesret-i meşguliyetçe zihnimde hasıl olân yorgunluğu def etmek için memleket bahçesine gitmeği kararlaştırdım.

Hasbe'l-mevki' yolum kal'aya tesâdüf eylediği cihetle kale içinden geçer iken süvari ve piyadeden müretteb yigirmi otuz kadar nizâmiyye neferâtı süvârisi kılıç çekmiş ve piyadesi süngü takmış olduğu halde bir cemm-i gafirin etrafını alarak bana doğru gelmekte bulduklarını yüz yüz elli adım kadar mesafeden ve müptela olduğum za'fi basardan naşi badi-i nazar bu cemiyetin ne olduğunu fark-ı mümeyyiz edemedim isede ben giderek onlar gelerek yekdiğerimize mülaki eylediğimizde neferat-ı merkûmenin seksen yüz kadar kale mahpuslarını) sâhib-i varakanın kal'a mahpusları dediği müebbeden ve muvakkaten vaz-ı kürek mahkumudur) ortaya alarak götürmekte olduklarını görüb anladım.

Bâb ne melâmet ne musibet cenab-ı hakkın hür olarak yarattığı insaniyet ve medeniyetin hürriyetini bir kat daha dediği birinin Adem evladı böyle der zincir ve malum olân esaretten daha şeni' bir suretle esir ve hakir olsun.....

Mahpusin-i merkûmenin şu hali bana ziyadesiyle tesir ederek bahçeye duhude yatan memzik kulağım bile girmeyip zikr olunan tesir arttıkça arttı ve büyükçe ve büyüdükçe büyüdü ve nihayet o dereceye vardı ki Huda alem o cennet misal bahçe nazarımda cehennem kesildi.

Savt-ı arz ve ifadem mübalağaya haml olunmasın kariin bir kere mütalaa buyursunlar ki bunlar ale'l-umum yigirmiden otuza kadar yaşlara genç ve genç ömrünün kısım-ı ahirini temin etmeğe çalışacak çağda adamlar olub ömürlerinin en eazzül an şu zamanını zincir içinde ve balada tarif eylediğim hal-i felaket(stn.3) suretinde geçiriyorlar. Hal-bu ki bunlar ber-minval-i muharrer yalnız seksen kişiden ibaret olmayıb tahakkuk ettiğime göre dört beş yüz kişidir haf esef.

Şimdi şu bendimi mütalaa buyuranlar biliyorum ki bana itiraz ederler ve derlerki bunlara acımak caiz değildir. Çünkü bunlar nice canlar yakmış ve nekadar analar ağlatmış ve kaç familyanın ocağını söndürmüş ale'l-husûs şu mazbah kanun nazarında ve meseleden bi'l-küllüye bi taraf olub yalnız hasbeten lillah ihkak-ı hakka memur mecalis-i müteaddide huzurunda mevki-i sübuta varmıştır k bunlar şu ceza ve belaya duçar olmuşlardır.

Amenna ve saddakna biz de bunlara bi gayri hak şu belaya duçar olmuşlar demiyoruz ya benim o gün bahçede ve o gece hânemde cihanı başıma zindan eden

teessürat dahî mahza bu felaketzadegânın şu hale düşmelerine yine kendileri sebebiyet göstermiş olmasından neş'et eylemiştir.

Bir adam Cenab-ı Hakkın kendisine ihsan buyurduğu akıl ve iz'an ve iktidar ve tuvanla geçmek ve bu cihetle dünya ve ahrette mazhar-itahsin ve aferin olmak işten bile değil iken teessüf olunmaz mı ki bu nimetlerin kadrini bilmeyerek mücerret hırs ve tama' ve cehalet seyyiesiyle ömr-i azizini bu felakete düşürüb te ila nihaye sürüm sürüm sürünsün gitsin şimdi bu biçareler yirmi beşten kırka kadar ömürlerinin en aziz ve kıymetli olân bir kısmını şu halde geçirdikten sonra mahpesten çıkmak ve serbest olsa dahî bakiye-i ömrünü ne suretle geçireceklerdir.

Şu halin sebep ve menşei yani bu biçareler ebnay-ı cinsleri gibi familyası hânesinde kısmet ve nasibinin müsaade ve müyesser ettiği mertebe refah ve rahatla tatlı tatlı yaşamağa hasbel insaniye istidat ve iktidatları var iken bu iktidar ve istidatı şu istimal ile şu hale düşmeleri cehaletten başka bir şeye mebni olmadığından zikr olunan biçareleri şu hallerinden teeessür eden erbab-ı merhamet ve hamiyetin ta'n ve teşnii bunları daha zaman safavetlerinde nisbeten layık bir yola sevk etmeyip te hayvanlar gibi kendi başlarına büyüyüp gitmelerinden iğmaz eden babaları ve velileri üzerine atf olunmak lazımdır ki bunlar evlad-ı vatanın terbiye ve talimi için mekteb-i sanayi ve mekteb-i Rüşdiye ve mekteb-i Sıbyan gibi vesait-i müteaddide vücut bulunduğu halde dahî hala çocuklarını terbiye etmeği mugayir-i asabiyettir iddiasında bulunuyorlar.

(Zevra')

Sahib-i varakanın efkârı Allah için pek beca olunub (s.132/snt.1) şu bendi okuduktan sonra hasbet teessür (lanet olsun ol babalara ki çocuklarının felaket ve musibetlerine göz göre kendileri sebep oluyorlar) demekten bizzarure dilimizi zaptedebildik ise de kalbimizi men edemedik.

.....

Geçen Salı gününden işbu cum'a ertesi gününe kadar hararet-i şems gölgede santigrat hesabıyla otuz yedi otuz sekiz derecelerinde bulunmuştur.

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Hidiv-i Mısır fehаметlü deletlü İsmail Pâşâ hazretleri bugünlerde Der-Sa'âdete vürudu muntazır idiği İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

(Demek oluyor ki Pâşâ-ı müşaru'n-ileyh hazretleri el yevm Der-Sa'âdettedirler.)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Vakanın tazeliği ve mevkimizin...münasebetiyle Fransa ve Prusya meselesi hakkında malumat-ı mufassala ve muhakemat-ı amikayı muhtevi olân gazeteler henüz reside-i nazar-i mutalaâmız olmadığından şimdiye kadar yalnız telgrafla aldığımız malumatı hülaseten derc etmekte olduğumuz gibi bu hafta dahî tafsilat ve muhakemat-ı lazıme-i atıye bittalik yalnız almış olduğumuz bir kıta telgrafın suret-i mütercemesini dercle iktifa ederiz.

Telgraf

Ağustos-u frenginin ikinci (temmuz-u ruminin yigirmi birinci geçen Salı) günü Fransızlar Prusya'nın Sarberg şehrine (geçen hücumlarından sonra bir kere daha) hücum ederek cesimce bir muharebeden sonra Prusyalıları şehri tahliyeye mecbur etmişlerdir.

İmparator Napolyon hazretleriyle veliahtı bulunan oğlu muharebe-i mezûkrede hazır idi.

.....

Türkistan nâmla Taşkent'te tâb ve neşrolunan Moskof gazetesinde münderic bir bendin tercümesidir.

Rusyanın Âsyâ-i vustâdaki teşebbüsât-ı hazırasıyla bu harabe Hovd tarafındaki fûthan-ı umumun dikkatini celb etmiştir.

Mösyö Velneri (Macarlı meşhur bir seyyah) devlet-i müşarun ileyhanın o taraflarda vuku' bulan fütuhâtı üzerine yazdığı kitapta bu vecihle hatm-i makal eylemiştir.

Rusyalıların kaç asırdan beri Türkistanın şimal tarafından birçok memalik ve müstahkemâtı taht-ı tasarrufa alarak ve civardan bulunan üç kıtahanlık ile ticaret yüzünden peyda eyledikleri münasebetten git gide bunları dahî kamilen taht-i i'taatına alacakları anlaşılmakta idi. Vakıa devlet-i müşarun ileyhanın bu yolda tesadüf bildiği müşkilat ve mevani muvaffakitet ve terakkiyatını tasip edecek yerde bilâkis teshil ederek nihayet rikkatle Türkistan kıta-i cesimesine taalluk eden mezkûr Hankiri (Kirkislerin bundan mukaddem ön kible ortanca kible küçük kible diye tâ'yin etmekte olduğumuz kiblelerdir) kaffeten zir-i zabta aldı.

Bugünkü günde devletimizin Avrupa kıtasında ne kadar tebaası var ise Asyada dahî ol kadar vardır. Devlet-i müşarun ileyhanın merkez hükümeti Avrupa kıtasında (stn.2) olduğu camia yedi istilasını Asya kıtasından ta bahr-i muhit-i ekber

Japonya ve Çine kadar uzatmış ve bundan başka muahharan Asyanın güneyine doğru dahî ilerleyerek Semerkandı ... üstüne kadar bir hayli yerleri zapt eylemiştir. Deltemürk şu fütuhâtı bizim için pek müfid ve mühimdir. Çünkü Hindistan İngilizlere Koşnin ve Cezayir Fransızlara ne kadar lazım ve mühim ise Türkistan'ın Rusya'ya lüzumu dahî o nisbettedir.

Vakıa Asya kıtasından şimdiki halde birçok yerler devletimizin zir-i tasarrufuna geçmiş ise de bununla beraber Beşk henüz yarısı hıtamıyla yer olabilmış demektir çünkü hududumuz şark tarafından Ess-i göle ve garb tarafından katı Foğa ve bahr-i Hazar'a dayanarak şu memalik-i vesiyade geniş memleketten Moskofların intişarıyla devletimizin çok esiriyyet-i maneviyyeye eylemiş ise de memleketin vusat ve cesamete nisbet ile gelen Moskoflar pek az olub onlar dahî öteye beriye yayılıp dağılmaktan nâşî kuvve-i fiiliye ve cezaiye henüz zuyuf bir halde olduğundan bunun takviyesi idare-i hükümet-i gayret ve himmete muhtac kalmıştır. Binabirin ahlakımız salahı ve kavaid-i insaniyyemizin tahkimiyle Avrupalıların ulviyet ve meziyeti esasen ve ehline gösterdiğimiz vakit dikkat şimdiye kadar fütuhâtımızın tesirâtıyla peyda eylediğimiz kuvve-i maneviyyenin bir kat daha tezayüd ve tekküd edeceği aşıkardır.

Âsyâ-ı vustânın gerek politikaca ve gerek milliyetçe birdenbire inkılabı badi-i emirde müşkil değil muhal gibi görünüyor ise de işin ilerisi nazar-ı tetkike iner ise şu emr-i azimin dahî imkanı teslim olunur çünkü bu emr-i azim yalnız Türkistan hükümetinin ahali-i muhalliyeye bırakılırsa daha mütevakkıftır fakat bu galebe birinci defaki galebemiz gibi kuvve-i cismaniye ile olmayıp belki ber-minval-i muharrer terbiye ve ahlakımızı ba tashih Avrupadan getireceğimiz medeniyetin bunca asırlardan beri kendlerini terakkiyattan men eden medeniyet-i atikalarına müraccah olduğunu Asya ahalisine gösterip anlatmak gibi bir kuvve-i maneviye ile galebe etmeliyiz. Lakin ahali-i merkûmenin bunu dahî kendilikleriyle anlayabilmeleri muhal ve bu vechile bunca vakitten beri dimağlarında yerleşmiş kalmış olân itikat ve efkar-ı atikayı birdenbire tahvil etmeye mümanaât gösterecekleri derkâr olmakla bunlara efkar-ı cedideyi yavaş yavaş telkin ederek kendilerini istenilen hale getirmek ba tedric müesser olur.

Şu bend Rusya devletinin Türkistan hakkında olân efkarının tamam fotoğrafisi gibi bir şey olup bunu temaşa edenler Moskoflar Türkistan'ı kuvve-i cebriye ile ele geçirdikten sonra ahalisini kendilerine celb ederek onları dahî Moskof edebilmek için ne yol tutmakta ve ne güne teşebbüsatta bulunmakta olduğunu

bedaeten müşâhede eyler. Devlet-i müşarun ileyhanın şu teşebbüsünde muvaffakiyet ve adem-i muvaffakiyeti muhakeme etmeye kalkışmak gayetten imhabacane çalışmak demek olacağına mebni vechine sevk-i kalem efzayımız...Kırgızları ve Tatarları ve Sibiryaya ve Ural ahalisini ne suretle celb eylediği düşünülürse bunda dahî muvaffakiyeti ve reddi hamiz olur.

.....

Suret-i mütercemesi atide münderic olân bend Cevadır'da tâb olunan miftahul kulub gazetesinde okunmuştur (stn.3) ihsar gazetesinin Heligard nâm bir kıssa-i havadisten naklen ettiği rivayete nazaran mayısın yirmi birinci günü Herat tarafından azimetre gelen bir cer şehzadesinden Herat üzerine hareket eden ordusunun Giriz nam mahalle muvasalatı haberini getirmiştir...sairin verdiği haberlerden müsteban olduğuna göre kabil şehrinde bulunan Fizşar emiri ... göre kaka-ı hürmet ve emniyetin Şir Ali Handan aksini müşâhade eyledikleri cihetle geçende İran devleti tarafından kale azm kılınan sefirin vürudunda ahali-i merkûme kendileri dahî fi'l-‘asl İbrani ve aferini reyyan ve emir-i müşarun ileyhten medh-i memnuniyetlerini bile İran ordusunun Herat'a hücumu halinde kendilerinin dahî ordu-yı mezkûre iltihak edeceklerini emir-i müşarun ileyhin şemt ve huşunet Yalnız kendileri değil Kandahar ve Herat ahalisinin dahî memnun olmadıklarını bildirmişlerdir. Sefir-i mûmâ ileyh ahali-i mezkûrenin şu vaad ve taahhüdü üzerine Tahran'a 'avdet eylediği zaman keyfiyeti huzur-ı hazreti Şâhiye arz eyledikte ahali-i mezkûrenin metekbat-ı vakarıda haklı olup olmadıkları ve hine hacette İran ordusuna iltihak hakkında olan vaadlerini ifa idüb etmeyecekleri vezir-i azamından lede'l-istifsar mûmâ ileyh dahî ahali-i mezkûr eşir Ali han mahtumu Serdar Yakub Ali han gibi huzur-u hazreti Şâhid'e deruhte ettiği şeyden muahharan udul eder takımdan olmayıp muahat-ı vakıalarını ifa edeceklerini derkar bulunduğunu cevaben hakipa-i hümayuna arz eylemiştir.

Mah-ı mezkurun yirmi beşinci günü mütevatir olân havadise göre Şir Ali Han hüsemasından olup Rusyaya iltica eden Serdar Abdurrahman Han Berkuk'a Moskof 'askeri kumandanlığıyla tedarikat-i lazimeyi bi'l-icrâ Türkistan ve Afganistan'a hücum etmek üzere olduğu anlaşılıyor.

.....

Hindistan gazetelerinin rivayetine nazaran geçenlerde Bengal taraflarında eski bir kubbe harabesi keşfolunarak etrafı layıkıyla kazınıp kapısı meydana çıkarıldıktan sonra içine girildikte derununda atiben tab-ı hurufla bir kıta dest gahı ve

sair edevatı ve onu tab bulunmuş ve haremin hal ve şeklinden bunların tahminen bin sene mukaddem imal bulunmuş şeyler olduğu anlaşıl原因 bu suretle ha o zamanlar Hindistan'da hurufla tab sanatının mevcut olduğu meydana çıkmıştır.

Şimdiki otoğrafya ve hak usulüne karib bir suretle nükuş ve hututun tâba Çince pek eski bir şey olmadığı malum ise de böyle harfle tâb sanatının bu kadar kudümü malum değil idi lakin muhtereat-ı cededden addeylediğimiz şeylerden bir takımın kudumu muahharan birer birer meydana çıkmakta bulunduğu cihetle şu keyfiyetesassızdır dememeliyiz. Ezcümle Revolver tabancası gibi ihtirai pek yeni bir şey olduğu halde bin sekiz yüz altmış yedi senesinde Paris'te küşat olunan sergi-i umumiye bundan üç yüz bu kadar sene mukaddem memalik-i islamiyede yapılmış bir kıta revolver tabancası getirilerek Türkistan eşyasının konulduğu mahalle vaz-ı teşhir olunmuştur.

.....

Gazetemiz tâb olunacağı sırada aldığımız telgraftır. Fransızlar (diğer telgrafta gösterildiği vecihle Sarburg şehrini zaptettikleri gibi anın karşısında kâin Saruni şehrini dahî zaptederek Sar nehrinin sevahil-i yesarına sahip olmuşlardır. Sûret-i matbuada rivayet olduğuna göre bahr-i Baltıkta dahî (gazası geçen nüshamızda beyân eylediğimiz Fransa donanmasıyla Prusya donanması meyanında) bir muharebe vuku bulup Prusya'nın iki kıta büyük gemisi Fransızlar tarafından zaptolunmuştur.

Sayı: 67

Tarih: 11 Cumâdiye'l-Ula 1287/ 28 Temmuz 1286

s.133/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Umman-ı Osmani idaresinde bulunan Ninova ve Babil nâm vapurların bu sene Basra körfezi ve Süveyş ve Der-Sa'âdet arasında vukubulacak seyr u hareketlerini sefayin idare-i mezkûre tarafından tanzim olunan beyânnamedir.

(Ninova)

(Birinci sefer) alafranga ağustosun iptidasında yani cemaziyel ulanın üçünde Basradan hareketle Maskat Aden Cidde Süveyş İskenderiye Marsilya iskelelerine uğrayarak İngiltereye gidecek ve oradan avdetinde alafranga kânun-i evvel yani Ramazan-ı Şerif içinde Basra'ya gelecektir.

(İkinci sefer) Alafranga kânun-i sani yani şevval evahirinde hüccacı müstashiben Basradan kalkıp Bender Buşir Bender Abbas Maskat Cidde iskelelerine uğrayarak Cidde'ye azimetle hüccacı çıkardıktan sonra Hac mevsiminin hitamına kadar orada kalacak ve alafranga martın onuncu yani zilhicce nin on sekizinci günü Ak Deniz sevhiline gidecek hüccacı alarak Cidde'den hareketle Süveys'ten geçip Beyrut Mersin İzmir iskelelerine uğrayarak İstanbul'a azimet edecektir. Ve İstanbul'dan avdetinde doğruca Süveys'e gelip oradan dahî Cidde ve Hudeyde ve Maskat ve Bender Abbas ve Benderbuşir'e uğrayarak alafranga mayıs yani safer içinde Basra'da bulunacaktır.

(Üçüncü sefer) alafranga haziran yani rebiulevvel içinde Basra'dan kalkıp yine iskelelere uğrayarak Londra'ya kadar giderek badehu avdetle eylül içinde Basra'ya gelecektir.

(Babil)

(Birinci sefer) alafranga ağustosun on beşinci yani cemaziyel-ula evahirinde Basra'dan kalkıp Benderbuşir'e Maskat Aden ve Cidde iskelelerine uğrayarak Avrupa için aldığı eşyayı orada Londra'ya gidecek olân Ninova vapuruna naklettikten sonra Süveys'e ve ondan avdetle alafranga teşrin-i evvel iptidalarında yani recepte Basra'da bulunacaktır.

(İkinci sefer) alafranga Teşrin-i evvel evahirinde yani şaban evailinde Basra'dan hareketle Benderbuşir'e Benderabbas Maskat Aden Hudeyde ve Cidde'ye uğruyarak doğruca İstanbul'a gidecek ve alafranga kânun-i evvel **(stn.2)** iptidalarında yani Ramazan içinde İstanbul'dan kalkıp İzmir Mersin Beyrut ve Yafa iskelelerine uğradıktan sonra Süveys'ten geçip Cidde'ye ve ondan dahî alafranga kânun-i sani yani Şevval içinde Basra'ya gelecektir.

(Üçüncü sefer) alafranga şubat iptidalarından yani zilkadenin ikinci haftasında hüccacla Basra'dan kalkıp Benderbuşir'e Benderabbas Maskat Aden Cidde iskelelerine uğrayarak Cidde'ye gidecek ve alafranga martın hitamına kadar Cidde ile Süveys arasında eyleşip Nisan evailinde yani muharrem iptidalarında Cidde'den hüccacı alarak Basra'ya avdet edecektir.

(Dördüncü sefer) alafranga mayıs yani safer içinde Basra'dan hareketle iskelelere uğrayarak Londra'ya kadar gidecek ve badehu avdetle ağustos içinde yine Basra'da bulunacaktır.

İdare-i mezkûreye merbut Asur nam vapur dahî şimdilik Basra ile Benderbuşir arasında işletilmekte ve on beş günde bir kere gidip gelmekte olup

mezkur vapurun ilerde Kuveyt iskelesine dahî uğratılarak bir intizam-ı daimi altında işletileceği mukarrere bulunmuştur.

İ‘lan-ı Resmi

Altıncı ordu-yı hümayun Heyet-i teftişiyesine irade olunması lazım geleceğinden zikr olunan müddetler zarfında heyet-i mezkûreye getirilip muayene ve şerh ve tasdik ettirilmeyen mezabıt ve senedat ve evrak-ı saire badema ne merkez-i vilâyet ve ordu-yı hümayun ve ne de vilâyet dahîlinde bulunan maliye memurları tarafından muayene edilemiyeceği ve şu halde evrak-ı mezkure mefsuhül hüküm add olunarak maliye ve nizamiye hazinelerince dahî makbul tutulamıyacağı erbab-ı muameleye ilan olunmaküzere keyfiyet merkez vilâyet ten evliye-i mülhakaya iş’ar kılındığı gibi suret-i hal gazetemizle dahî ilan olunur.

.....

Bu sene memalik-i İraniyenin ekser taraflarında ziyadesiyle kaht u ğıla olduğundan KirmanŞâh taraflarından bu havâlîye (stn.3) zahire ihracı İran devleti canibinden men olunmuş olmağla zahire almak için oralara gidecek tüccar var ise malumu olmal üzere ilan kılınır.

.....

Geçen cumaertesinden sonra mizanul harare santigrad hesabıyla Pazar günü 39 pazarertesi günü 40 derecelerinde bulunup işbu Salı günü dahî 39 derecesine çıkmıştır.

MEVÂDD-I ‘UMÛMİYYE

Dersaadet’e vürudlarını geçen nüshamızda beyân eylediğimiz Hidiv-i Mısır fehmetlü devletlü İsmail Pâşâ Hz.leri rakip oldukları Mahrusa nam sefine-i Mısıryye ile doğruca Dolmabahçe sahl-i sarayı humâyûn-ı pişegâha lenger endaz olarak oradan hemen huzur-i şevket mevfur Hz.veliyyü nimetiye müsaraat ve iltifat-ı cihan derecat-ı padiŞâhiye nailiyetle bade Mirgun karyesinde kâin sahilsaray-ı alilerine azimet ve o gün ve ertesi günü vükelayı fehham-ı hazretle vizite resmi icrâ buyurmuş oldukları dersaadet gazetelerinde görülmüştür.

Mesele-i Mısriye deyu habbeyi kubbe eden gazeteciler istihraclarının ne suret gösterdiğini şimdi bakıp görsünler.

.....

Beyoğlu harik-i kebirinde nüfusça vukubulan telefatın bini tecavüz eylediği Dersaadet gazeteleri ağzında şuyu bulması üzerine biz dahî suret-i hali maat-teessüf derc ve iş'ar eylemiş idiydek te Dersaadet heyet-i sahibesi tarafından icrâ olınân tahkikat ve tetkikat üzerine resmen ilan olunduğuna göre kâffe-i telefatın üçyüz elliden ibaret bulunduğu anlaşıldığından mukaddemki şayiata tekzibine maal memnuniye müsaraat kılınır.

.....

Yalnız ilanata mahsus olarak haftada bir ve icabına göre iki defe tab ve neşr olunmak üzere Asır matbaasında (Dellal) namıyla bir gazete çıkarılmağa başladığı mezkur Asır gazetesinde görülmüş ve bu dahî Asırın cümle-i terkkiyatından olmağla mûceb-i memnuniyet olmuştur.

.....

Ruşuk'tan Dersaadet gazetelerine verilen havadise göre geçenlerde orada dahî cesim bir harik zuhur edip İslam mahallatından külliyyetli hâne ve dekâkin muhterik (**s.134/stn.1**) olmuş ve üç kişinin ateş içinde telef olduğu dahî rivayet olunmakta bulunmuştur.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusyamelesi hakkında şimdiye kadar verdiğimiz malumat telgrafla aldığımız havadisten ibaret olup bunun bunun menşe ve hakayık-ı derecatını muhtevi olân gazeteler henüz vasıl-ı nazar-ı mütalaamız olmadığından bahisle bu bapta tafsilat-ı lazimeyi atıye talik etmiştik. Bu hafta postayla aldığımız evrak-ı havadis eğerçi hala muharebenin vukuundan bahs etmiyorlarsa da bunun sebep ve menşeyini tafsilatıyla irad etmekte bulduklarından geçen cumaertesini gününden beri telgrafla aldığımız malumatı derc etmezden mukaddem tafsilat-ı mezkurenin hülasesini derc ve iş'ar etmek lazım gelmiştir.

Gazetelerin hulasa-i rivayetlerine nazaran geçen binsekiz yüz altmış altı sene-i miladiyesinden beri Fransa'nın Prusyaya ve Prusyanın Fransaya karşı doldurup hazırlamış oldukları toplar geçenlerde İspanya kıtasında şerare endaz iştal olân ateş-i ihtilalden sıçrayan bir kıvılcımın fogasıyla ateş aldığı anlaşılıyor.

Şöyle ki evrak-ı havadis mütalaasıyla tevağğul edenlerin malumu olduğu üzere geçenlerde İspanyalılar hükümet-i hazıraları aleyhine bil-ihlal İzabella nam kraliçelerini hal' ve tard ettikten sonra bir hükümet-i muvakkata teşkil ederek müşarün ileyhanın yerine bir kral intihabına değin umur ve hususat-ı milliyeleri

hükümet-i muvakkata-i mezkure tarafından rüyet ve tesviye oluna gelmiş ve o vakitten beri Avrupa hânedan-ı hükümdaranından sandali-i kraliyete davet etmedikleri hemen kimse kalmamış ise de İspanya'nın hal-i hazırı üzerine ahalinin davet ettikleri hükümdarlar İspanya'yı ve buna heves edenleri dahî İspanya'lılar kabul edememişlerdir.

Lakin ahalinin arzu-i umumisi behemehal memleketin krallık usul ve idaresi altında bulunması cihetinde olduğundan el yevm hükümet-i muvakkata reis ve kral kaymakamı bulınân Mareşal Pirim en sonra tac-ı hükümeti Prusya hükümeti hânedanından yani Hohenzilerin familyasından Prens Leopold'a arz ve teklif eylemiş ve Prusya devletinin ahas-ı amali şan ve şevket cihetiyle Fransa'ya takaddüm ederek Avrupa'nın mizan-ı umumisini ele almaktan ibaret olup muma ileyh prens Leopold'u İspanya tahtına iclas eylediği surette Fransa'yı iki taraftan ortaya almış olarak o halde her ne zaman kendisi Fransa ile bir mücadele çıkarır ise İspanya'yı dahî düşmanı üzerine sevk edeceğinden şu mütalaa-i tefekkürümüz üzerine Mareşal Pirim'in teklifini prens numa ileyh bila tereddüt kabul ettirmiş ise de Prusyanın işbu dört sene zarfında nail olduğu şan ve şevketi ile nazar-ı ehemmiyetle gören Fransa devleti bu teklif-i kabul-i na-şedit red ederek eğerçi bu bapta Prusya devleti tarafından ısrar olunacak olursa muharebeye kadar kıyam edeceğini suret-i katiyede beyân eylemiş ve bunun üzerine İngiltere'nin halisane ve bi-tarafane Prusya'nın hakimane ve taraftarane vuku bulan tavsiyelerini dahî esasenve katiyen red ve cerh ederek der-âkab tedarikât-ı şedide ve seriaya teşebbüs eylemiştir.(stn.2) İşte gazetelerde gördüğümüz tafsilatın hulasa-i meali şundan ibaret olup bu bapta İspanyanın ne efkâr ve teşebbüste bulunduğu henüz malum değilse de bu güne kadar telgrafla alıp derc eylediğimiz malumattan müsteban olmuş olacağı vechile muharebe yalnız Fransa ile Prusya arasında vuku bulmuş ve harbin suret ve derecatı şimdiye kadar telgraf havadisi olarak bildirildiği gibi bu defa aldığımız bir telgrafın suret-i mütercemesi dahî ber vech-i ati derc ve iş'ar kılınmıştır.

(Telgraf)

Ağustos-ı frenginin beşi tarihiyle Paristen verilen havadistir. Ceneral Dövominin kumandasıyla Vaysburg şehri pişegâhında bulınân üç alay piyade ve bir alay süvariden mürettep Fransız 'askeri üzerine külliyetli Prusya 'askeri tarafından hücum olunarak birkaç saat devam eden gayet şiddetli muharebeden sonra Fransızlar ricate mecbur olmuşlardır. Muma ileyh Ceneral Dove mecruhan vefat eyledi.

Fransızların bir topu düşman eline geçti. Mareşal Makhon kumandası altında bulunân orduyu bir merkezde cem etmek üzeredir. (İşbu telgraftan sonra yine telgrafla aldığımız malumat şu vakayı şerh ve tafsil eylediğinden anın dahî ber vech-i ati derc ve iş'arı tensip olunmuştur.

Tarafeyn-i muharibeyn çarpışarak kanlı bir muharebe vuku buldu. Prusyalılar verdikleri telefat-ı külliyeye mukabil Fransa'nın Vaysburg ve Kebesburg şehirlerini zapt ettiler. Ceneral Dove maktul olmuş ve beşyüz esir ve bir top zayıat vuku bulmuştur.

Tahmin olunduğuna göre büyük muharebe yarın başlanacak İngiltere (Fransa'ya yardım etmek üzere) silahlanıyor. İngiltere parlemantosunu tedarkât-ı harbiyeye sarf olunmak için devlete elli milyon frank (iki yüz bin kese akçe eder) limane-i nakdiye arzla 'asâkir-i mevcudeye yirmi bin neferin ilavesine ruhsat göstermiştir.

.....

En Sonra Aldığımız Telgrafdır

Paris'ten yedi ağustos tarihli havadis Mareşal Makhon (cem eylediği kuvvetle vukubulan muharebede) mağluben ve İns tarafına ric'ata mecbur olmuş ve Fervasard nam Ceneralin kumandasında bulunan Fransız ordusu dahî bozulmuştur. Pariste Tuyleri sarayında vükelay-ı devlet meclis-i daimi akdiyle meşveret ve müzakere etmektedirler.

.....

Fransa ve Prusya meselesinin bidayet-i zuhuru hakkında Paris ve Berlin ve Madrid ve Londra'dan çekilip Der-Sa'âdet gazetelerinde münderiç bulunân telgrafların mütalaası bu mesele üzerine şimdiye kadar verdiğimiz havadisi mütalaa edenler için pek ziyade faideyi mucib olacağından bunlardan en mühimleri ber-vech-i ati nakil ve derç olunur.

Madrid Fi 6 Temmuz

(Hohnezoların) hânedanından Prens (Leopol)un İspanya krallığına intihabı mukarrerdir.

Paris 6 Temmuz

(Konsteno sebuil) gazetesi Hohnezoların hânedanından bir prensin İspanya krallığına cülusu Fransa politikası için bir nokta-i hatıra olacağından devlet bu bapta Mareşal Pirim tarafından olunân teşebbüsata kaviyyen mümanaat edecektir) diyor

(stn.3)

Londra Fî 7 Temmuz

İngiltere gazeteleri Mareşal Pirim'in Avrupa'nın asayişini ve Fransa'nın metalib-i meşruasını muhal bulınân tasavvuratını şedit takbih ediyorlar.

Berlin Fi 7 Temmuz

Prens Hohnezolaren'in intihabından dolayı Paris'te hasıl olân teessür üzerine burada bir buhran-ı azim vaki olmuştur.

Berlin Fi 7 Temmuz

Prusyanın (Şimali Almanya) nam nim resmi gazetesi prens Dö Hohnezolaren'in İspanya Krallığı için olınân intihap ve teklife ruy-i kabul ve muvafakat göstermesi Fransa ile İspanya ve yahut Almanya beyinde mekasıd-ı milliyeden başka hiçbir sebep ile vukuu muhtemel olmayan harbe sebebiyet vermeyeceğini ve bu iş her halde bekay-ı sulh ve asayişe dokunmaksızın tesviye pezir olacağını arzu ve ümit ediyor.

Paris 8 Temmuz

Konstosbonel gazetesi Fransa devleti İspanya vükelasının Prens Hohnezlern'i intihapta ısrarlarını mertebe-i yakine isal ettiği halde İspanya ile münasebatı resmiesini kat eder fakat şimdiden Prusya'nın kaçamak yollu cevaplarına kani olmayarak Prens mûmâ ileyhin İspanya krallığını kabul etmesini katiyen men eylemesi lazımdır.) diyor.

Paris 8 Temmuz

Fransa devleti tarafından icrâ olınân tebliğata İngiltere ve Avusturya ve İtalya devletleri ibraz-ı muvafakatla yazdıkları cevapta Fransa efkârının gerek Berlinde ve gerek Madridde teyidine say edeceklerini bildirmişlerdir. Rusyanın harekât-ı sairesi henüz henüz tereddüt renginden kurtulamayıp Prusya mesleği üzerine efkârı semerenizde olduğu halen mütevari-i hafa ve İngiliz gazeteleri Mareşal Pirim'i takbih ile İspanya millet meclisine Prens Hohnezolern'in intihabını kabul etmek için ihtarda bir bekadır.

Paris 9 Temmuz

Afrika sevahilindeki donanmaya ilave olunmak ve İspanya sularına hareket etmek üzere Tolon tersanesinde serian ve acilen altı kıta sefine-i harbiye techiz olunur.

Berlin 9 Temmuz

Gazet dö la kruva Prens De Hohnezolern'in İspanya krallığına intihabından Prusya kralına ait bir menfaat yoktur ve kral müşarünileyh bu babda beyân-ı rey etmeyip bu intihap yalnız İspanya meclislerine aittir. Ve Prusya'nın bu bapta olân bi taraflığı Fransa nezdinde dahî Tahsin olunur.deyu ve Gazet dö l'almanya dö nor yani Almanyay-ı şimali gazetesi nam nim resmi gazate dahî bu re'ye bulunuyor.

Madrid 9 Temmuz

Epoka gazetesi Fransa'yı göstermemek için Prens De Hohnezolernin intihabı red olunmasını millete tavsiye ederek İspanya ahli ve vükelasının efkârı muhtelif olduğunu beyân ve burada çıkan İmparsyal gazetesi dahî linde nâzırı tarafından Fransa sefirine hitaben bir beyânname neşrile mealinde Fransa'nın İspanya krallığına Prens Dezastori'yi intihap ettirmek garazıyla şimdiye kadar mezkur krallığa olunan intihabata karşı mütesaddi olduğu muamelatını İspanya vükelası protesto eylediklerini dermeyan ve İspanyanın Prusya politikasına süluk eylediği maddesini cerh ediyor ve Fransanın bu bapta olân müdehalatı yakışsız olduğunu ve İspanya münasib gördüğü efkâr ve teşebbüsâtı bir hüsn-i neticeye isale çalışacağını ve sulha olân arzusuyla beraber haysiyet ve istiklalini dahî vikaye edeceğini bildiriyor.

Paris 9 Temmuz

Dünkü gün Fransa Hariciye vekili süfera ile olân mülakat ve mükâlemesinde Prens De Hohnezolern'in Fransa ve İspanya ve Prusya milletlerinin kanları ile alude olacak bir tahtı kabul eylememesi memuldür demiş.

Sayı: 68

Tarih: 15 Cum'ade'l- Ula 1287/ 1 Ağustos 1286

s.135/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Horasan ka'im-makâmı esbak Aziz Efendinin vuku' bulan irtikâb ve itisafatı üzerine me'mûriyyetinden 'azliyle taht-i muhakemeye alınmış idüğü bundan mukaddem gazetemize derc olunmuş idi.

O vakitden berü idilen tedkikât ve muhâkematın neticesinden müstebân olduğuna göre mûmâ-ileyhin ba'zı mukatta'atı hafr etmek için buralarda câri olan

hafr çarşısı ve Horasan kasabasında inşa olunacak telgrâf hâne mesârif ve inşâiyesi ve sâ'ire-nâmıyla ahâlî-yi fazılıya müceb ve bi-gâyri hakkın tevzi' ve tahsil eylediği mebalğın mikdârı yigirmi dokuz bin üç yüz kırk yedi buçuk gurûşa ve buna mukâbil mûmâ-ileyhin ba'zı matlûbâtıyla satılan hayvanat-ı mevcudesinin bedeli otuz altı bin dokuz yüz altmış dokuz gurûş otuz paraya baliğ olmağla meblağ-ı mezbûrdan irtikâbat-ı mezkûre lede't-tenezzül kusur yedi bin yüz yigirmi iki gurûşın parası mûmâ-ileyhin sübut bulacak olân sâ'ir itisafatına virilmek üzere tevkif idilmiş ve zikr olunan yigirmi dokuz bu kadar gurûşdan yigirmi iki bin bu kadar gurûşu der-dest inşâ bulunân gureba hastahânesiyle mekteb-i sanayi' münasafe sûretiyle i'âne ashâbı tarafından terk olunmuştur.

.....

Havâlf-i Irakîyenin ekser arâzîsi ve mezari-i muk'ta'a sûretiyle idâre olına gelmekte ise de geçende dahî bahs ve der-meyân eylediğimizi vechle bu sûret zirâ'atın matlûb derecede terakki ve tevsi'ine mani olduğundan mülk ve milletin srat-i ma'mûriyyet ve servetine medar olmak üzere mukâta'at-ı mîriyye bi'l-müzâyede tekarrür iden bidelâletiyile ihâle ve fûruhat olunmağa başlamıştır.

Beyândan müsta'ni olduğu üzere arâzî ve emlâkin hukûk-i tasarrufiyyesini te'mîn iden şey tapû senedâtından 'ibâret olub hukûk-i tasarrufiyyesi arâzî kânûn-nâme-i hümâyûnı ahkâm-ı celîlesine Tefvîk'an bâ tapû te'mân olunmakda ise de bu sırada zikr olunan mukâta'at-ı mîriyyeden başka ashâbı 'uhdesinde bulunan arâzî ve bağ ve bağçe velhasıl kânûnen tapû altında bulunması iktizâ iden emlâkın dahî kâffeten tapûya rabtı lâzım gelmiş ve bunun üzerine pek çok emlak tapûya rabt (stn.2) olunmuş ise de ba'zı kimseler işbu tapû usûlünün derece-i ehemmiyyetini takdîr idemiyerek el-ân bilâ-tapû veyâhûd ba'zı çürük senedât ile tasarruf-i emlak itmekde buldukları haber alındığından vakfiyeti şer'an musaddak ve müseccel olân ve berâvât-ı şerife ile taht-ı tasarrufta veyâhûd memleket derûnında bulunân bağçe ve arâzîden başka kâffe-i bağ ve bağçelerin nizâmına tatbikân tapûya rabt olunması husûsı makam-ı vilâyetden evliye-i mülhâkâya tekit ve iş'ar buyurulmuştur.

Halkımız fâ'ide ve menfa'atlarını müceb olan şeyleri bilâ tereddüt hüsn-i telakkiyye müsâra'at idegeldikleri cihetle taht-i tasarruflarında bulunân arâzî ve emlâkin tapuya rabtı husûsında dahî yek-diğere müsâbâkat itmeleri lâzım gelir ise de bu bâbda vukû' bulan teahhuratları ve binâberîn hükûmetin ber-minvâl-i muharrer tekid-i emr itmesi mücerret yukarda dahî beyân olunduğu vechle ba'zı kimselerin

tapû usûlünün derece-i ehemmiyyetini hakkıyla ve lâıyıkıyla takdîr idememiş olmasından neş'et eylemiştir.

Arzû ve vazîfemiz hemşehirilerimizin fâ'ide ve menfa'atlerini mûceb olân şeyleri bi't-teşrîh gözleri önüne koymaktan ibâret olmasıyla işbu tapû senedâtının ehemmiyyetini dahî uzûn uzâdıya şerh iderek kendülerine göstermek ister idiysekde bir mala bilâ senet tasarruf itmekle bâ senet mutasarrıf olmaklığın yek-diğerinden farkı pek bedihi olduğına o bedihiyi isbâtâ çalışmak abes bulunduğuna mebnî yalnız senelerce emek tasarrufuyla vücûda getirilen veyâhûd binlerce gurûş i'tâsıyla mübâyâ'a olunân bir mülkün hakk-ı tasarrufunu hiçbir güne su'ubat ve müşkülât olmaksızın ba-tapû temin itmekde müsamaha göstermek kâr-ı 'akıl olmadığından bu bâbda müsamaha yerine müsâra'at göstermelerini ihtarla iktifâ ideriz.

.....

Geçen Salı gününden sonra mizanu'l-harâre gölgede ve santigrad hesâbıyla Çeharşenbe günü 43 Pençişenbe günü 45 Cum'a günü 49 derecelerine çıkmış ve işbu cum'a ertesi günü dahî 48 derecelerinde bulunmuştur.

Eğerçi Mâyıs evâhiriyle Haziran evâ'ilinde birkaç günler ziyadece sıcak olmuş idiyse de ondan sonra havâlar oldukça mülayimce geçerek şimdiyye kadar bu derece sıcak görülmediğinden şu iki üç günün sıcakları ziyâdesiyle te'sirli görülüyor.(stn.3)

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Bir milletin hakîki terakkisi efrâdı beyninde 'adâletin intişâr ve ta'ammümüne mütevakıf olub bu nur-ı 'adâletin intişâr ideceği müşkülât dahî o milletin tabi olduğu hükûmetdir.

Gerek küçük gerek büyük bir milletin hürriyyet ve hukûk-i milliyyesini der'uhte itmiş olân her bir hükûmetin neşr ve ta'mîm 'adâletden girü durmamak 'azminde bulunması pek tabi ise de hükûmetin bu 'azmindeki muvaffakiyeti millet-i mezkûre beyninde medeniyetin su'ud itdiği derece nisbetinden taşra çıkamaz.

Binâberîn henüz vadi-i bedeviyette gezen milletler beyninde 'adâlet yalnız ru'esânın idâre-i keyfiyyesinde ve idâre-i medeniyete girmiş olân milletlerde bu 'adâlet rü'esânın idâre-i keyfiyyesinden çıkararak bir kânûn-ı siyâset içinde ve medeniyettüde dahâ ilerü giden milletler beyninde 'adâleti mutazammın olân kânûn dahî Müdiran-ı memleketin efkârında olarak bunlar bizâtihim kânûn olmuş ya'nî kânûn-i 'adâleti yalnız şöylece bir tazammunidi vermeyib müdiran bunun icrâ-yı

ahkâmına bi-hakkın muvaffak bulunmuş olur daha ilerüye giden ya'nî medeniyette mertebe-i kemâle varan milletler beyinde zikr olınân kânûn veyâhûd zâtları kânûn hükmüne girmiş olan müdiranın keyfiyyet-i icrâ'atı dahî yine milletin taht-i nezâretinde bulunur.

İmdi bizde 'adâlet el-yevm kânûn-ı siyâset içüne konularak bu kânûn bir raddeye kadar müdiranın efkârına girmiş olduğundan milletimiz yukarıda beyân olunan dört dereceden üçüncisine vâsıl olmuş demek olur ise de kânûnün efkârda yerleşmiş henüz ta'ammüm itmemiş olduğu cihetle el-yevm üçüncü dereceye bi-hakkın vâsıl olmamışızdır.

İmdi saye-i 'adâlet vâye-i hazreti Padişâhide milletimizin şu üçüncü derecede bi-hakkın istikrarı maksâd-ı hayır (s.136/syn.1) mirsadiyla ilerde 'umûr-i hükûmetde bulunacakları kavânin-i mevcûdeyi te'allüm iderek bi-zâtihim kânûn olacak dereceye vusulleri için Der-Sa'âdetde kavanin ve nizamat dersihânesi nâmıyla bir dâ'ire tâ'yin dersahâne-i mezkûr Rebi-ül-âhirin yedinci Çeharşenbe günü ba'zı vükelâyı feham ve me'mîrin-i 'izâm hazerâtı hazır oldukları halde resmen güşâd olunub bu esnada divân-ı ahkâm-ı adliyye nâzırı devletlü Pâşâ hazretleri tarafından sîreti 'atfide mûnderic makale-i resmiyye irâd olunmuşdır.

Cümlenin ma'lûmudur ki 'adâlet bir irâde-i ilahiyedir ve bunu cem-i edyan ve peygamberân-ı zışan emr etmişlerdir. Her Cuma günü hatip efendi minberde (esteizu billah) (innellahe ye'muru bil-adli vel ihsan) ayet-i kerimesini kıraat ederki bezl-i adalete memur ve bu emre itaata mecburuz. Binaen aleyh cenab-ı Allah adaleti kâffe-i evamirine takdim etmiştir. Adalet insan için elzemdir. Çünkü behaim ve hevaimin cehil ve zulmü bir haset ile mahduttur. Lakin insanın zekâsı malum olan bir derecede olmadığı gibi zulüm ve cehli dahî bir had üzerine değildir ki behaimin cehil ve zulmünden pek ileridedir. Adaletin husulü için bir takım ulum tahsili herkes için lazımdır. Evvel zamanlarda adalet yok diyemezsek te şimdi şevketlü veliyi nimet efendimiz asr-ı hazırın ihtiyacatına bakarak milel-i mütemedinenin terakkiyatı rütbesine tamamiyle varmak için fevkalgaye adaleti ele aldı. Veliyyü nimet Efendimizin irade-i seniyesiyle şimdilik bu dersihâne açılarak kanun aşına bir takım zevat yetiştirmek için böyle bir çığır hasil oldu. Ve bu çığırdan maksat mehakimin tanzim ve ıslahıyla adaletin neşr olunmasıdır. Ve bunun sonu kapalı bir halde kalmayacaktır. Şuda bilinsin ki buradan çıkacaklar için üç açık kapı vardır. Birisi mehakim-i nizamiye riyaset ve azalığında kullanılmalarıdır. İkincisi müddei umumiliktir. Üçüncüsü dahî avukatlıktır. Ona teessüf ederim ki avukatlık denilen

şeye burada şimdiye kadar pek nazar-ı hakaretle bakılıyor. Fakat avukatlık denilen şey dört buçuk mesail bellemiş dava vekilleri demek değildir. Avukatlık kâffe-i ulumdan başka kavanin ve nizamata dahî tamamiyle olmakla olur Bunun için avukatlık Avrupada pek muteberdir. Hatta vükeladan bulunân bir takım zâtlar dahî avukatlıktan gelmedir. Hasılı avukatlık bizim bildiğimiz gibi fena bir şey olmayıp heves edilecek ve tarik-i tefeyyüz add olunacak bir meslek-i muteberdir. İşte bu fenlerin tahsili için açılan şu dershânedede sizinle beraber bulunduğuma iftihar eder ve bu bapta cümleiniz tarafından sırf mesai olunmasını tavsiye ve sizlerde burada okunacak dersleri öğrenip te tefeyyüz ettikce adaletin intişar edeceğini maat teşekkür ilave eylerim

.....

Mahallinden Der-Sa'âdette tâb ve neşr olınân Fransız gazetelerine verilen havadise nazaran oralarda dahî yağmurların killet-i nüzulünden dolayı hububat-ı arziye matlup derecede olamadığından zahirece sıkıntı çekilmekte ve hububat-ı mütenevvienin fiyatı günden güne artıp yükselmekte olduğu anlaşılıyor.(stn.2)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Geçen nğshamızda münderic telgrfnamelerde gösterildiği vechile Fransızların evvelki galibiyetlerinden sonra bir iki muharebede ricata mecbur olmaları üzerine efvah-ı nasta bir takım şayiât mütevatir olarak bazıları Prusyalıların Fransa üzerine şiddetli hücumlar göstererek birkaç defa daha galebe ettiklerini ve bazıları İmparator Napolyon hazretleri vatanın muhafazası için umum milleti silaha davet eylediğini rivayet etmekte olup eğerçi böyle bir hal olmuş olsa keyfiyet en evvel telgrafla bizim malumat almaklığımız lazım geleceğinden şu havadisın mübalağadan ibaret idiği bizce malum idiye de muahharan yani geçen pencüşembe günü almış ve suret-i mütercemesini bervechi ati derc eylemiş olduğumuz telgraf keyfiyeti büsbütün tashih eylemiştir.

Telgrâf

Ağustos-u frenginin onu (Temmuz-ı Rûminin yirmi sekizi tarihiyle) Paris havadisi millet meclisi müzakerat-ı vaktada kıyametler koparıyorlar.Vükela-i hazıra istifa eyledi. Kont De Palkalo harbiye vekili nasb olunarak yeni heyet-i vükela teşkiline memur oldu. Millet meclisi ('asâkir-i mevcudeye ilaveten daha) beş yüz bin 'asker cemine karar verdi. Kuvve-i 'askeriye bir merkezde cem olunuyor. (geçen

nüşhamızda münderic yedi ağustos frengi tarihli telgrâfnâmede gösterildiği vechile) Makhon vakasından sonra hiçbir vaka zora gelmedi.

.....

Medeniyet hadd-i kemale vasıl olamadığı müddet insanları cem-i tevhid eden madde sıhriyet ve daha sonraları kavmiyet ve milliyet ve diyanet ve en sonra yani zamanımızda tabiiyet idiği gecenlerde bil münasebe irâd olunmuş ve insanlar çika çika üç ilamı medeniyete vasıl olduktan sonra cümlesi insaniyet nam namisi altında tecemmü edeceğinden o zaman beni beşer meyanında ecnebilik dedikleri şeyin büsbütün kaybolacağı dahî ilaveten dermeyan edilmişti.

Geçenlerde devlet-i aliye-i osmaniye'nin ecnebiye tasarruf-ı emlak hukukunu ita ve temin eden kanun-ı cedidi vaz etmesi ve bu sureti Avrupa devletlerinden hemen kaffesinin hüsn-i telakki ve kabul eylemiş olması medeniyetin yukarıda beyân eylemiş olduğumuz dereceye tekarrub eylediğine ve bir mukaddime-i delil olduğu gibi bu kere İngiltere devletinin tabiiyet hususunda vaz eylediğini kanun-ı cedid dahî bu kabilden madud bulunmuştur. Şöyle ki bundan mukaddem İngiltere devleti kendi memleketine iltica ve hicret eden ecnebilere hakkında hasbel insaniye bir dereceye kadar nûvaziş gösterip fakat bunları hukuk-ı Şâhsiye ve milliyeden mahrum tutmakta olduğu halde bu kere vaz ettiği kanun zerine memalik-i ecnebiyeden İngiltere'ye iltica edenler adeta İngiliz milletinin hukuk-ı Şâhsiye ve milliyelerine iştirak ile her güne emlak ve akar (stn.3) tasarruf edebilecekler ve fakat bunlardan emlak ve akara mutasarrıf olânların parlamento ve mecalis-i sairede aza ve devair-i hükümette memur olmaları beş sene müddet İngiltere'de karar ve ikamete mütevakıf olacaktır.

.....

Hayvanat-ı vahşiyeye ve muzırradan kudurmuş bir kurt geçen şehir-i saferül hayrın yirmi ikinci Pazar ertesi gecesini Benaloka kazasına tabi Lubacuh karyesi ahalisinden Yuğnam kimesnenin ağılına girip otuz res koyununu birer mikdar cerh ve ikisini telef eylediği görülünce çobanlar tarafından bir suretle def edilmiş ise de zib-i mezkur karye-i mezbure sakinlerinden ve Vakastamakoy'un nam kimesnenin bir res ineğine tesadüfle anı ve bir de İlyaçopik'in bir res kırsırağını ve Pabufeheraf'ın bir öküzünü ihlak ve merhum İlya'nın bir res bargirini ve Lazucupelik'in dahî iki res bargiri ile iki res öküzünü cerh ile ashabını ğamnâk eyledikten sonra hayvanat-ı sairenin emr-i tahlisine kıyam eden Lazuru nam kimesnenin sol taraftan yüzünü ve potur ve Tuduçılmek nam kimesnelerin birer kolunu ve Petirgılamucaf'ın bir gözüyle yüzünü dendan-ı zehir feşanı ile tamamen koparıp ekil ve belea ve Asfaso'ya

ğila Muçak nam kimesnenin dahî yanını ve merkumun vâlîdesinin başı ile elini ve Yuvaçakık'ın arkasını ve Peterçafık'ın başını cerh ve yüzünü bütün bütük fekkettikten sonra karye-i mezkureye muttasıl yaver karyesine geçerek Konağyarok'un nam kimesnenin beş res koyununu telef ve merkumun karındaşı Alekse ile oğulları Ando ve Corci ile Peroboşık nam kimesneler dahî cerh ile tir-i kazaya hedef etmiş olduğu perdası gün hükümet-i milliyeye ihbar olunmasıyla derhal sürek tertibine bit teşebbüs çendnefer zaptiye neferi dahî karye-i mezkureye izam ve canib-i ahali-i karyeden dahî zib-i mezkurun emr-i takibine ibraz-ı ikdam ve ihtimam-ı tam ve bu suretle zib-i hunriz-i mezkur idam kılınmış ve mecruh olân kesanın tedavisi zımında karyeteyn-i mezkureteyne bir nefer cerrah gönderilip mualecat bahânesi dahî Naloka sancağı mutasarrıfı saadetlü Ali Rıza Pâşâ tarafından tediye olunmuş olduğu mahallinden mevrad tahrirat mealinden müsteban olunmuştur. (Posta)

‘Asâkir-i zabtiyyenin sevât-ı kahrâmanisine kurt taba ve mukavemet olamayarak lehul hamd meyten yakayı ele vermiştir. Eğerçi bu suretle dahî kurda zafer müesser olmayaydı o halde la-ilaç teşebbüsât-ı atıye ibtidar olunmak lazım gelir idi.

Şöyle ki evvel emirde düşman olduğu mahallinden bir tarafa savuşup gidememek ve eğerçi can havliyle hücum gösterir ise dış geçirememek için fenn-i istihkama tatbikan istihkam sipenleriyle iktiza eden noktalar serian ve acilen istihkam altına alındıktan ve şayet firara yol bulursa serian takip olunmak üzere iktiza eden mevakıa lüzümü kadar süvari dahî vaz olunduktan sonra kurdun olduğu mahalle doğru sıçan yolu usulüyle bir lağım hafır ve tehiye ibdali ve bundan sonra orduyu hücum suretiyle hareket ettirip kurdu lağımın vaz olduğu noktaya doğru ricata bil icbar tamam noktayı matlubeye tesadüfünde lağımı ateşleyip haini berhava eylemeliydi. Eğerçi bu surete daha bidayet-i emirde teşebbüs edilmiş olsaydı kurda insan ve hayvan olarak ber-minval-i muharrer kırk altı mecruh ve on telefât ki ceman elli altı can yakmasına meydan bırakılmamış olur idi.

Sayı: 69

Tarih: 18 Cumâdiye'l-Ula / 4 Ağustos 1286

s.137/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı ordu-yı humâyûn muhasebeciliği rütbe-i saniye sınıf-ı evvel mütemayizi ile İzzetlü Hafız Ali Efendiye tevcih buyurulmuş idiği Der-Saâdet gazetelerinde görülmüştür.

.....

Müzâyede ile satılan varidat vesair emval-i devletin bey ve tefvizinde nizamen bir kaide vardır. Şöyleki satılacak şey ne ise mezada çıkarılarak bir müddet-i muayyene tahsisiyle müzayede olup mezdanın kararında karardadesi çekilir yani meZât pusulasının altına mal memuru tarafından (karar dade) deyu işaret edilir ve bu vechile müzayede olunmuş ve müddet-i muayenesi mütekaziye olmuş ve karar dadesi çekilmiş olân bir mala sonradan zam edecek müşteri bulunursa kabul olunmaz ve hususuyla müşterisinden senet alındıktan veyahut meclis-i idarenin mazbatası yapıldıktan sonra ne kadar zam olunursa olunsun karar vaki-i fesh olmaz.

İşte nizam ve kaide böyle iken bazı yerlerde gerek iltizamın ve gerek sair emval ve varidatın bil müzayede karar dadesi çekilip bittikten ve müşteri ve mültezimlerinden senet alındıktan sonra tekrar zam ile daha sair müşterileri zuhur eyledikte keyfiyet-i nizam ve iktizası mal memurları tarafından kendilere beyân olunmakta bulunduğu halde bunlar kanaat etmeyerek zamlarının kabul olunmadığından bahsle la yenkatı' merkez-i vilâyet e telgraf ve mektup yazıp şikâyet ediyorlar halbuki devletin nizam ve kaidesi bu makule zımam ile fesh olunmak mümkün olamayacağından o makuleler beyhude masrafla ihtiyar-ı tekellûf ettikleri cihetle ihtara mecburiyet gelmiştir. Binaen aleyh bu makule emval ve varidatı alacak ve deruhte edecek kimse iptida nizam ve kaidelerini öğrenip ona göre şeraitine ittiba ve vakt-i zamaniyle hareket etmeleri ve nizam haricinde müstediyyatla beyhude tasdia kalkışmamaları lazım geleceği ihtar olunur.

.....

Musul sancağı dahî linde kâin Zaho kazasına tabi Şendi ve Güllü nahiyeleri ahalisi huşunet ve ve ruunet mizaçlarıyla beraber mevkilerinin suubetine istinaden teklif-i miriyeyi ifada öteden beri inad göstermekte ve bu cihetle teklif-i miriye ve ıslahat mahalliyesi kuvve-i 'askeriye ile tesviye oluna gelmekte (stn.2) olduğundan zikr olınân mahalleri ıslahat-ı daime altına almak ve bu sırada müterakim olân

tekâlifî dahî istifa etmek suretiyle Zahoda bulınân saff-ı piyade üçüncü alay mir alayı izzetlü Abdurrahman Beğ bir tabur ‘askerle o taraflara izam kılınmıştır.

Mir-i muma ileyh tarafından bu kee vuku bulan iş’ardan müsteban olduğuna göre ‘asâkir-i şâhânenin mahll-i memuriyetlerine vusulüyle beraber ittihaz ve teşebbüs olınân tedabir-i layıka semeresiyle tekâlifî miriye ve on nefer kura bekayası kemal-i suhulet ve mülayemetle ahz u istifa edilmiş olduğu misillü ahalinin huşunet ve ruunetlerini bit-teşdit kendilerini fesad ve şekavete terğib ve teşvikiyle meluf olân Yusuf ve Abdulhadi ve Muhammed ağalar ile bunların kavgasından otuz iki kişi taht-i tevkife alınmış ve binabirin zıkr olınân tabur Zaho’ya avdet etmek üzere bulunmuştur.

.....

Geçen cumaertesi gününden sonra mizanul harare gölgede ve santigrad hesabıyla Pazar ve pazarertesi günleri 48 ve Salı günü 47 derecelerinde bulunmuştur.

MEVÂDD-I ‘UMÛMÎYYE

Maliye nâzırı devletlü Sadık Pâşâ Hz.lerinin Evkaf nezaretine tahvil-i memuriyetle Maliye nezareti celilesi divan-ı Ahkâm-ı adliye nezaret-i celilesi dahî şuray-ı devlet Nafia dairesi reisi devletlü Edhem Pâşâ Hazretlerine tevcih ve Hariciye müsteşarı atufetlü Halil Beğ Efendinin Viyana ve Rüstem Beğ Ef.nin dahî Petersburg sefaretine tayin buyurulduğu Der-Sa’âdetten telgrafla haber alınmıştır.

.....

Fransa ve Prusya meselesi hakkında en evvel gelen telgraflar meseleden Rusya ve Avusturya ve İtalya devletlerinin bitaraf olduklarını ve ondan sonra gelen bir telgraf dahî İngiltere devletinin tedarikât-ı zaide-i ‘askeriyeye teşebbüs etmekte bulunduğunu göstermiş olmasıyla muharebe yalnız Prusya ve Fransa beyinde muharebe-i hususiye derecesindemi kalacaktır. Yoksa düvel-i muazzamadan birisi tarafeyn-i muharebeynden birisine muavenete kalkışarak ve buna mukabil diğeri dahî kendisine muavinler peyda ederek muharebe muharebe-i umumiye suretini mi kesb(stn.3) edecektir. Buraları efkârda henüz tahakkuk ve tekarrür etmemiş idi.

Bu hafta Dersaadet’ten aldığımız evrak-ı havadis keyfiyetin bu cihetini muhakeme ederek bunlardan bazıları muharebenin yalnız muharebe-i hususiye derecesinde kalacağını ve bazıları dahî muharebe-i umumiye sureti kesb etmek istidadında bulunduğunu istintac etmekte iseler de her iki taraf Avrupa düvel-i mevcudesinin kâffesi zıkr olınân muharebenin yalnız Fransa ile Prusya devletleri

beyninde ve muharebe-i hususiye derecesinde kalmasını muvazene-i maliyelerinin ilca ve icbaratından dolayı sahihan ve hakikaten arzu etmekte bulunmalarından naşı esbab-ı mücbire ve zarureye haylulet etmedikten sonra Avrupada postalar muharebe-i umumiye görülmeyeceğini hükm etmektedirler.

Saltanat-ı seniye-i Osmaniye kendi menafi-i milliyesinden hariç olân bu gibi mesailde daima meslek-i bi tarafıye süluk edegelmekte olduğu misillü bu kere şu meselede dahî o meslek-i hakimanede devam etmesi lazım gelir ise de Avrupanın bu günki hali ve muharebenin hudan gerde biz zarure muharebe-i umumiye suretini kesb edebilmek ihtimali üzerine öyle bila ihtiyat sadec bi taraf bulunu vermek ihtiyatsızlık demek olacağından haziranın beşinci Pazar günü ser ‘asker ve serdar-ı Ekrem Pâşalar hazeratı mabeyn-i hümayun-i mülukâneye azimet ve keyfiyetin esasını huzur-i Hz. Padişâhide vaz ettikten ve yine o gün Bin karyesinde kâin sahilsaray-ı Hz. Sadriazamide meclis-i hass-ı vükela akdiyle huzur-i şevket mevfur şehriyeride vaz’ı kararlaştırılan esas arız ve amik müzakere ve mütalaa kılındıktan sonra bu meselede saltanat-ı seniyenin silah bedest olduğu halde bi taraf bulunması tezekkür ve tensip kılınmıştır.

Bu karar üzerine kuvve-i berriye-i saltanat-ı seniyenin beş yüz bin nefere iblağı zımnında iktiza eden mahaller ‘asâkir-i redifesinin cemine teşebbüs kılınmış ve el yevm ‘asâkir-i nizamiye taburlarının ağlebi iğneli tüfenkle müsellaah olduğu ve Tuna vilâyet i redif taburlarından bir kısmı dahî geçenlerde esliha-i cedide ile techiz edildiği misillü Yanya ve Tırhala ‘asâkir-i redifesine tevzi kılınmak üzere dahî iktiza eden cephânesiyle beraber yirmi bin adet iğneli tüfenk gönderilmiş ve sefayin-i bahriyenin dahî ikmal-ı levazım ve nekayisiyle donanma-i humâyûnun (s.138/stn.1) hazır ve amade bir halde bulundurulmasına müsaraat kılınmıştır.

Gazeteler cem olunan ‘asâkirin kangı noktalara sevk olunacağına dair henüz sarahat göstermemekte ise de memleketimizin vaziyet-i coğrafıyesi iktizasınca bu misillü mesail-i bi tarafane dahî devat-ı aliyenin ehemmiyet vereceği noktalar bera Erzurum ve Tuna ve Bosna ve Yanya mevkileri ve bahren Kara deniz ile Ak denizin Adalar denizi denilen kısmıdır.

.....

Terakki gazetesinde münderiç mufassal bir cetvel müeddasından malum olduğu üzere saltanat-ı seniyenin mecmu kuvve-i harbiye-i bahriyesi büyükküçük doksan dört kıta sefayin-i harbiyeden mürettep olup bunların cümlesi vapur sefayini olmakla makinelerinin mecmu-i kuvveti yirmi dört bin sekiz yüz doksan iki bargir

kuvvetinde ve derunlarında mevcut olân toplar yüz otuz dokuz kıtası Armstrong olmak üzere bin ikiyüz altı kıtaya baliğ oluyor.

Sefayin-i mezkurenin cinsine gelince bunlardan dört kıtası on altışar Armstrong toplu ve dokuz yüz bargir kuvvetinde ve bir kıtası sekiz kıta Armstrong topu çeker yedi yüz elli bargir kuvvetinde zırhlı firkateyn dört kıtası ikisinde altışar ve ikisinde dörder kıta Armstrong topu bulunur dört yüz bargir kuvvetinde zırhlı korvet ve ikisi üçer Armstrong toplu iki yüz altmışar bargir kuvvetinde ve üç kıtası ikisi Armstrong ve ikisi adi şeşhâne olmak üzere dörder top çeker ve yüz ellişer bargir kuvvetinde ve iki kıtası dahî ikişer Armstrong toplu ve ellişer bargir kuvvetinde zırhlı sefayindir. Bu hesapça zırhlı sefayinlerin yekunu on altıya baliğ olur ki birisi Der-Sa'âdetde ve diğeri Triyestede der-dest inşâ bulnân beşer yüz bargir kuvvetinde diğeri iki zırhlı bu hesap haricinde kalır.

İşbu zırhlı sefayinden maada kosver gemiler ahşaptan mamul sefayin-i cesime ve demir sacdan mamul büyük vapurlar olup bunlardan dört kıtası iki üç Armstrong'la beraber seksen ikişer kıta adi şeşhâneli top çeker altı yüz elliden yedi yüz bargire kadar kuvvette kalyon ve dokuz kıtası ikişer üçer Armstrongla beraber on ikiden altmış sekize kadar adi top çeker dört yüz elliden sekiz yüz bargire kadar kuvvetinde firkateyn ve üç kıtası sekizden ona kadar top çeker sekiz yüz bargir kuvvetinde harp için sürat vapuru ve on üç tanesi sekizden on yediye kadar top çeker yüz elliden yüz altmışa kadar bargir kuvvetinde sefayin olup kosver kırk dokuz kıtası dahî sekiz kıtaya kadar top çeker vapurlardır.

İşbu sefayinde bulnân topların cesametine göre beheri için on ikiden on altıya kadar nefer mürettep ise de bir biri üzerine on ikişer nefer hesabıyla daima on iki bin beş yüz nefer mevcuttur.

Terakki gazetesinin en sonra ilave eylediği zeylinde gösterildiği vechile Kırım Muharebesi esnasında donanma-yı humâyûn meyanında mevcut vapur sefayininin mecmu kuvveti dört bin yüz otuz bargir kuvvetinde iken el-yevm yigirmi dört bin sekiz yüz doksan iki bargir (**stn.2**) kuvvetinde bulunması şu az vakit içinde büyük terakkiyat demeğe elhak şayandır.

.....

Geçen rebiulahirin dokuzuncu günü akşam üstü Mısırın akşam üstü Kahire ve Kahireye civar bazı mahallerde bir biri ardınca üç defa hareket-i arz vukuuyla ikinci ve üçüncü defaları haylice şiddetli olarak bazı ebniye ve duvarlar münhedim

olmuş ise de hele nüfusça bir güne sekamet ve telefât vuku bulmamış idiği ruz name-i vakayi-i Mısıryede görülmüştür.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Bu hafta telgrafla aldığımız malumata göre Prusyalılar Nans şehrini dahî istila ederek o civardan bir çok mahalleri daha zir-i zaptlarına almış ve Fransızlar Mess şehrine kadar çekilmişlerdir. Bu havadis Ağustos-ı Ruminin birinci günkü havadis olup ondan bir gün sonra tarafeyn orduları bir milyon ‘askerden mürettep olduğu halde en büyük muharebenin vuku bulacağı tahmin olunuyor.

.....

Fransa ve Prusya devletleri yekdiğerine ilan-ı harp etmezden çend gün mukaddem Paris ve Berlin’den çekilen bazı telgraflar mütalaasından istifade olunur şeyler olmasıyla ber vech-i ati derc olunur.

Paris Temmuz 10

İspanya hükümetinin Prens Leopold’u intihab etmiş Fransaya hasmane bir niyet içinolmadığı gibi şu maddede Bismarkın dahî müdahalesi bulunmadığını İspanya gazeteleri ilan ediyorlar. Ve Prusya gazeteleri ise “Fransa devleti nazar-ı insafla baksa prusya’nın bu babdaki taraflığını re’yel ayn görür” diyorlar.

Paris Temmuz 10

Prusya devleti tarafından gelen nota Prens Leopold’un intihabında Prusyanın hiçbir methali olmadığını katiyen meydana koymuş ise de Fransa devleti yine kani olamıyarak mutlaka Prens müşarün ileyhin İspanya krallığını kabuluden men olunması talebinde ısrar ediyor.

Berlin Temmuz 11

İspanyolların Prens Leopold’u intihab etmesinde Prusyanın hiçbir methali yok ise de Fransa’nın bu kadar ısrarı üzerine İspanya’nın şu kararını bizZât men etmeği Prusya şan ve şevketçe zül add eder deyu nim resmi gazete bir bent yazmıştır.

Paris Temmuz 11

Prens Leopold İspanya krallığını kabul ve adem-i kabul hususunu bil müzakere buna bir karar-ı kati vermek için Emste bulınân Prusya kralı nezdine gitti

Paris Temmuz 13

Prusya Prens Leopoldun istifasını İspanya hükümetine resmen beyân eyledikten sonra Berlinde bulınân Fransa sefiri yine bu huvvai taleb etmek ve bununla beraber prens müşarün ileyhin yalnız şimdi değil bundan böyle dahî

İspanya tacını kabul etmeyeceğine söz almak için Ems'te bulunân Prusya kralının huzuruna çıkmak istedikte artık kabul olunamıyarak bir mabeyinci tarafından bade zin bu meseleye dair huzur-i kraliye hiçbir şey arzına(stn.3) mahal kalmadığı bildirilmiştir.(işte ilan-ı harbin mukaddimesi)

Paris Temmuz 15

Dün akşam halk sokaklara yığıldı. Kâffe-i ahali heyecanla cenk şarkıları çağırmağa (ve yaşasın imparator yaşasın muharebe yaşasın Prusya arş Berline) deyu bağırmağa başladılar.

Paris Temmuz 15

Fransa devleti bugün ilan-ı harp eylediğini mebusan-ı millete ve kavanin meclisine suret-i resmiede beyân ve ilan eyledi.

İlan-ı harb için üç sebep gösteriliyor. Birincisi Prens Leopold'un İspanya tahtını kabul etmesi hususunda Prusya'nın kendisini mücbir bırakması İkincisi Prens müşarün ileyh krallıktan istifa ettikten sonra sonra dahî Prusya devletinin İspanya'ya bil iltizam bu maddede ısrar etmesi ve üçüncüsü Fransız sefirinin huzur-i kraliye girmek istedikte duçar-ı hakaret olması

Berlin Temmuz 16

Kral bugün Ems'ten Berline avdet eyledi. Halk azim şenliklerle harb arzusunu teşdit eder nümayişlerde bulundular.

Paris Temmuz 16

Dün gece saat altı raddelerinde bir cemm-i gafir-i Paris'te kâin Prusya seffar hânesi önüne toplanarak hakaretimiz bir takım teşebbüsatta bulundular.

Paris Temmuz 17

Mebusanı millet azası huzur-i imparatoriye dahî l olup reis tarafından irad olunân nutka imparator şu cevabı verdi. "Hariciye nâzırı nın size takdim eylediği beyânnameyi (ilan-ı harbi mutazammın layiha olmalıdır.) kabulde görülen müsaraaatınız hamiyet ve vatan perverliğiniz eseri olmakla beni teşekküre mecbur ve Fransanın menafî ve şan ve şevket-i milliyenize taalluk eden hususatta milletimin muavenet-i külliyesine mazhar olacağıma beni temin eyledi efendiler.

Bu gün azim bir cenge başlıyoruz. Fransanın ibkay-ı şan ve şevketi vatan oğullarının muavenet-i dilberanelerine mütevakkıftır. Aşk ve vatan sadasını en evvel sizden işittiğimden dolayı bunun memleketin her tarafına tanin resay-ı intişar olacağını bilirim.

.....

Rusya imparatoru Aleksandr Hazretlerinin Kara deniz tarikiyle Tiflise gelecekleri münasebetiyle İran Şâhı şehametlü Nasıreddin Şâh hazretlerinin dahî imparator müşarün ileyh hazretlerini ziyaret etmek için Tiflise gidecekleri Dersaadet'te tab ve neşr olınân Elcevaib gazetesinde görülmüş ise de bu ziyaret atabat-ı mübarekeye yüz sürmak için Bağdat-ı teşriflerinden mukaddem mi olacaktır. Yoksa ondan sonra mı bulacaktır. Buralara dair bir sarahat görülememiştir.

.....

Yahudiler şimdiye kadar ekser ayin ve adetlerini sıran icrâ edegeldikleri halde bade zin adat-ı kadimeden bir takım sa'bul icrâ şeyleri fesih ve lağv ile sair adat ve ayinlerini dahî aşikâre icrâ edebilmeleri hususunu müzakere etmek için Avrupanın memalik-i cesimesinde bulınân hahamların Pariste akd-i cemiyet meşveret edecekleri gazetelerde görülmüştür.

İ'lan

Avrupalı iki Zât Fransa konsolos hânesi civarında fotoğrafya ile resim çıkarmakta olduklarından istek edenlerin kendilerine müracaat etmelerini ilan ediyorlar.

Sayı: 70

Tarih: 22 Cum'ade'l-Ula 1287/ 8 Ağustos 1286

s.139/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Şu mevsim nehreyn sularının nihayet-i tenezzülü zamanı olmaktan naşi Fırat nehrinde seyr-i safaini tas'ib eden mevani ve avarızın feth ve athirine mübaşeret olunmaz idiğini mukaddem ve muahhar derc- i sahife-i beyân eylemişidik. Gerek avarız-ı mezkurenin def ve keyfiyeti amm tek suret cereyanı görmek ve gerek o taraflarda ıslah ve tesviye eylemek ve esnay-ı rahta Kenaniye kanalı ameliyatı dahî görmek üzere vâlî-i vilâyet devletlü Pâşâ hazretleri geçen çeharşenbe Bağdaddan hareket ve reviş ve birinci talia taburundan dört ve ikinci alaydan dahî iki bölük ki cem'an altı bölük piyade ile bir bölük süvari ve bir top dahî maiyetlerinde azimet etmiştir.

.....

Şehrizor taraflarında bulunan El-Abid aşireti şeyhi Es'ad Ez-Zahir ile rüesadan Ali Es-Sadun arasında geçenlerde vuku bulan münazaa ve mücadelede

tarafeynden birkaç kişi mecruh olmakla beraber merkum Ali Es-sadun Ez-Zahir bir takım emval ve hayvanını gasb etmiş ve şu halin vehamet-i akibetini zikr ile kabilesi halkıyla beraber aşayir-i İraniyeden Kablı aşireti içine savuşmak tertibini kurarak Karatepe nam mhalle kadar gitmiş ise de Hankin'de bulunân mirliya saadetlü Ahmet Pâşâ ve Şehrizer ve Salahiye hükümetleriyle bil-muharebe derakap önleri kesilerek teşebbüs edilen tedabir-i layıka ve seria semeresiyle kuvve-i cebriyeye hacet bile kalmaksızın Es'ad Ez-Zahirden nehb etmiş olduğu emval ve hayvanatı red ve bade zin münasip bir mahalde iskânla ziraat ederek sair aşayir-i mutia misillü kendileri dahî tekalif-i miriyeyi ifa edeceğine dair merkum Ali Es-Sadun'dan senet alınmağla bunların Bağdat sancağı dahî linde kâin Samarra kasabasıyla Mansuriye mukataası arasında Dicle Nehri sahilindeki mahallerde iskânı kararlaştırılıp iktizası icap eden mahallere canib-i vilâyet ten emir olunmuştur.

.....
(Varaka)

Nerede acınacak bir şey var ise ben ona tesadüf ederim. Besbelli bu da cenab-ı Hakkın bir cilvesi olmalı lakin bu defa tesadüf eylediğim vaka geçenki varakamla insaniyet ve medeniyete büsbütün mugayir bir hal olduğundan **(stn.2)** okuyanların rikkat-i kalplerini mucip olacaktır. Şöyleki bundan dört beş akşam mukaddem akşam saat onbir buçuktan sonraca sohbet için ahbabımdan pek sevdiğim bir zâtın hânesine kendim ve memleketimizin mevki ve havası iktizasınca öyle saat on bir buçuktan on ikiden sonra derun-ı hânedede oturmak aynıyla fırında bulunmağa benzediğinden bir manada hâne sahibiyle dama çıktık.

Refikim pek ziyade hamiyeti milliyeye ve muhabbet-i vataniye ile meftur bir Zât olduğundan işbu iki sıfatın icap eylediği musahabeden başka sohbet yok idi Yani yekdiğerimize memleketimizin ve halkımızın terakkiyat yolunda görülen betaetten bahis açarak vatanımızın İstanbul ve Rumeli kasabasıyla Anadolunun Ak deniz ve Kara deniz sevahilinde kâin memalik ve bahusus Mısır kıtası oldukça medeniyete girerek gün begün terakki dahî etmekte oldukları halde bizim şehray-ı terakkiye sülükü bile heves etmemekte olduğumuzu ortaya koyarak bu babda yekdiğerimizle hasb-i hal etmekte idik

Şimdi güneşin nısıf kutru gurup ve nısıf-ı diğeri sevaiddi eş'a-i zerriniyle aleme veda ederek bütün alemin tabi tarz-ı ahare tahassül eylediği bir zamanda ber-minval-i muharrer müessir ve belki de müellim bir hasbihal içinde iken birkaç hâne ötede bulunân bir komşu hânesinden acı acı bir sada işittiğimiz gibi birden bire

canımız başımıza sıçrayıp acaba harik midir deyu her tarafa dikkatle baktık ve dumana dair bir eser görmeyince o kıyameti mevt gibi bir musibete haml eyledik ise de kadının çılgılığı arasında bir de bir erkeğin kemal-i şiddet ve hiddetle homurdanmasını işitince biçare kadının kocasından dayak yemekte olduğu anlaşıldı. Ve alel husus beş on saniye sonra her kesle beraber bizim dahî işittiğimiz değnek ve şamar şakırtıları keyfiyeti büsbütün sebat eyledi

Ne diyeyim şimdi şu bendi yazar iken bile rikkat-i kalbim teceddüt eylediğinden huda alim diyecek mi gayb ettim acaba dünyada bir adamın haremını döğmesi terbiyemidir. Yoksa halka şecaat göstermek midir bir adam müddet-i ömründe hem sır olacağı bir refikasına bu muameleyi reva görürse acaba bir daha yüz yüze nasıl bakabileceklerdir. Böyle bir adam haremına şu yolda bir muamelede bulunursa ecanibe ne yolda muamele edecektir ve 'ale'l-husus kendisine halef olacak olan evladını ne yolda terbiye edecektir. Bendeniz bu adamı tanırım Memleketimizde oldukça insan sırasına(stn.3)

Katılan adamlardandır. İnsan sırasına katılan bir adam bu terbiyede olursa ilhadün-nas ne terbiyede olur. Çünkü bir adam kanı karışmış olân zevcesine şu muamelede bulunursa nasa elbette bundan beter muameleleri reva görür ve muamelat-ı mezkure bir takım ahval-i müellimeyi intac ederki bi tarafların bile rikkat ve müellimini müceb olur.

Her ne ise biz hasbel merhame acımakta olalım biçare kadıncağz bir çeyrek kadar herifle boğuştuktan sonra o merhametsiz kadının an be an artan feryat ve fiğanı üzerine halktan utanarak kadıncağzı serdaba indirip hapis eyledi. Ve biçare saat ikiye üçe kadar serdabda feryat figan ederek nihayet nasıl oldu bilmem sesi kesildi.

Şu vakayı yazıp nazar-ı merhametinize koymaktan maksadım münderecatınızı yalnız mevadd-ı İmraniye ve siyasiyeye hasr etmeyip bir az da halkın terbiye ve insanıyetince bu gibi nekayisini salah ve tashihe himmet buyurmanızı ricaya vesile ittihaz etmektir. Artık her halde mürüvvet sizindir.

(Zevra')

Hakikat şınasan ve tadata sığmaz delail ve senedatla... sair hem cinsine takdim ederek olkadar vasıf etmesinlerdir. İnsanın şu şerafeti sair hasail ve hasayisten kat-ı nazar hemen birinci derecede müstadetimden olmasından neşet etmesidir. Bil bedahe görüyoruz ki cemiyet-i medeniyeyi teşkil eden insanlar iki nevi olup birisi cemiyet-i medeniyeyi haricen muhafaza eder ve havaic-i ru zümresini

tahsile birinci derecede borçludur. Bu nevi efrad-ı zükurdandır. İkincisi cemiyet-i mezkureyi dahî len muhafaza eder. Havayıç zümresini tahsile ikinci derecede borçludur. Bu da efrad-ı ins'tir. Şu mukaddimeden malum olduğu üzere hukuk-ı medeniye ve hürriyet-i insaniyede ünasın zükurdan hiçbir farkı olmayıp eğerçi hakk-ı rızadan dolayı ünasın meziyeti muvazene olunursa zükura ol kadar takdim edilirki tarif kabul etmez.

Vakıa cemiyet-i medeniyeyi teşkil eden efrad-ı zükur ve ünasın muamele-i müşterekeleriyle doğar lakin zükurun velayet hususunda müdahale ve iştiraki evladın yalnız ehrama vaz'ı hengamında olup ondan sonra evlat doğuncaya kadar ünasın rahminde ve doğduktan sonra ağuş-i rıdanda ve bundan sonra dahî sinn-i temyiz (s.140/stn.1) ve iktidara vüsulüne kadar yine ünasın taht-ı terbiye ve nezaretinde pür verş bulur.

İşte şu hak ol kadar büyük bir haktır ki tarih-i şinasana hafî olmadığı üzere milel-i salifeden bazıları bu hakkı nazarlarında büyülte büyülte nihayet onu adeta mabud tanımağa kadar varmışlardır.

İslam ise nisvana riayet ve hürmet hususunda (El cennetü tahte akdami ümmehatuha) kelam-ı hikmet meramıyla memur ve mecburdur. Ekser kimseler işbu hadis-i şerife yalnız kendi vâlfidesine hürmet ve riayet mecburiyet manası verip halbuki bu babda sehiv ve hataları bedihidir. Çünkü hadis-i şerif (el cennetü tahte akdemi ümmek) deyi tahsis suretiyle irad buyurulmamıştır. Bilakis (ümmühat) lafzıyla alel ıtlak vâlfideler murat buyurulmuştur. Ümmühat'ın bu izzet ve meziyeti ise mahza ber minval muharrer hakk-ı rahim ve hakk-ı rıda' ve terbiye ile beraber cemiyeti medeniyenin intizam ve kavvam-ı dahî liyesini muhafaza yalnız bunların vücuduna mütevakkıf (bu suret ayrıca bir bahis olmakla ilerde o dahî başkaca muhakeme edilir.) bulunmasından neşet etmiş olması isbata muhtaç değildir.

İmdi mademki her nisa ümmühat demektir. Ve hatta kız çocuklar dahî atide ümmühat sınıfına dahî l olacaklardır. Zükurun bunlara hürmet ve riayet etmesi şer'an ve aklen ve insaniyeten lazım ve vaciptir.

Frenkler bu babda bizim gibi kayd-ı şer'le mukayyet olmadığı halde bile nisaya olderece hürmet ve riayet ederlerki derecatını takdir-i bizZât rüyete menut olup tahriren tavsife sığmaz ve sığsa bile bunun için büyük bir mecelle tertibi lazım gelip gazetemiz buna tahammül etmez.

İşte şu hal üzerine bir adam zevcesine sahib-i varakanın hikâye eylediği gibi bir muamelede bulunursa ne kadar alçaklık etmiş olacağını ve denaeti cihetiyle kendisi takdir edemese de görenler ve işitenler anlayabilir.

.....

Geçen Salı gününden sonra mizanül harare gölgede santigrat hesabıyla Çehar şenbe günü 44 pencüşenbe günü 43 Cum'a günü 45 derecelerine çıkmış işbu cumaertesi günü dahî 44 derecelerinde bulunmuştur.

MEVÂDD-I 'UMÛMİYYE

Devletlü atufetlu Ser 'asker Pâşâ Hazretleri ikinci ordu-yı humâyûn merkezi bulunan Şumnuya azimet etmek üzere buldukları İstanbul gazetelerinde görülmüştür.

.....

Ordu-yı Bahriyede Sa'âdetlü İbrahim Pâşâ Hazretlerinin kumandaları altında olarak Bahr-i Sefide bir filo donanma sevk olunmuştur.

.....

Teb'a-yı memalik devlet-i aliye tebea-i gayr-i müslimesinden olduklarının arz-ı muhızları takdimiyle süluk-i celil oldukları dehalet eylemeleri hususunu istida eylemiş oldukları işitilmiştir. (Mecmua-i Havadis) **(stn.2)** hamiyetmendân-ı teb'a-yı gayri müslimenin böyle bir arzuda bulunmaları metbu fehımlerine vatan ve vatandaşlarına olân fart-ı sadakat ve muhabbetleri eseri olmakla bihakkın takdire sezavardır. İşbu istidanın is'afına musade-i seniye şayan buyurur ise şan-ı celil-i 'askeriye bir kat daha itila ederek ve 'askerlik şerefi Müslim ve gayri Müslim cümle vatandaşlarımıza serabetle kılıp adeta bir arzuy-i tabii hasıl olarak şimdi kırk milyon mütecaviz nüfusun metbu-i mefhami olân padişâh-ı adetperver efendimiz Hazretlerinin hin-i hacette umum tebaalarını meydan-ı merdengi ve şecaatta yek yol ve yek cihet silah bedest inkiyad görecekları bi-şektir. (Memalik-i Mahrusa)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya meselesine dair bu hafta muhbir-i mahsusumuzdan aldığımız on beş ağustos frengi tarihli telgraf mealine nazaran Fransa donanması Prusyanın sevahil-i şimalisinde kâin Kummel nam cesim ve müstahkem liman pişegahında bulunmasıyla o taraflarda büyük bir vakanın zuhuru görülen tedarikâttan anlaşılmakta imiş

Tarih-i mezkurdan sonra yine telgrafla aldığımız malumata göre imparator Napolyon Hazretleri şimdiye kadar ikamet etmekte bulunduğu Mes şehrinden kalkıp Verdun şehrine gider iken esnay-ı rahta Prusya ordusunun büyücek bir fırkasına tesadüfle vuku bulan ve dört saat mümted olân şiddetli muharebede Prusyalılar telefât-ı külliye ile ricata icbar edilmiş ve ondan sonra dahî tarafeynin bir milyon ‘askerden mürettep olân büyük orduları meyanında vukuu mukarrer olduğu geçen nüshamızda beyân eylediğimiz büyük harbe dahî Mess şehri civarında vuku bulup bunda Prusyalıların kırk bin telefâtla ricat etmiş oldukları anlaşılıyor.

(Mütâla‘a)

Prusyalılar mukaddema Nansi şehrini zapt ederek ordusu dahî o civarda bulunduğu malumdur. Mes şehri zikr olunân Nansi şehrinin cihet-i şimaliyesinde ve imparatorun müteveccihen azimet ettiği Verdun kasabası dahî zikr olunân Mess şehrinin semt-i garbisinde yani bir şeş kaim-i rivayenin dıl’ı asgarıyla vetir denilen dıl’ın bil-içtima teşkil ettikleri Zalobenin merkezinde Nansi ve bunun mukabilindeki Zalobenin merkezinde Mess ve vetir’le müsellesin dıl’ı etvâlîn teşkil eyledikleri Zalobenin merkezinde dahî Verdün şehri bulunup Prusya ordusu Mess gibi metin ve müstahkem bir mevkie zaptla müselles-i mezkûrun iki dıl’ını ele getirmeksizin Mess şehriyle Verdün kasabası arasındaki dıl’ üzerine geçmesi fenn-i harbe tevafuk etmez iken ber--iminval muharrer büyük bir fırka bil-irsal imparatorla muharebe etmesi behemahal imparatorun Mes’ten Verdün’e azimet edeceğini haber alarak zu’umlarınca imparatoru hayat-ı esaret almak için olduğunda şüphe edilemez nasılsa muvaffak olamayıp fenn-i harbin iktizası hilafına (stn.3) amden vukubulan teşebbüslerinin seyyiesini ber minval muharrer mağlubiyetle gördüler.

Mess önünde ber-minval-i muharrer vuku’ bulan büyük muharebede Prusyanın kırk bin telefâtla ricat etmesine dair muhbir-i mahsusamızdan muntazır olduğumuz telgraf henüz gelmediği cihetle bunun sıdk ve kizbinden dolayı bize bir güne ayıp terettüp etmez ve bir muharebede kırk bin telefât vuku bulması badi-i emirde istiksar olunacağı inkâr edilemez ise de Fransızların maharet-i harbiyede Prusyalılar üzerine müsellemler olân tekaddümleri cihetiyle erbab-ı vukuf ve dikkatin şimdiye kadar Fransa’nın duçar olduğu mağlubiyetle beraber nihayetül emr galebe ve muzafferiyetinin Fransızlar tarafında kalacağı hakkında bila tereddüt ettikleri hüküm nazar-ı nazar-ı itibara alınırsa bu defa Prusyalılar için böyle bir mağlubiyetin ve iğneli tüfeklerin adam öldürmeği ne derecelere kadar teshil etmiş olduğuna güzelce

dikkat oluyorsa böyle büyük bir muharebede kırk bin telefata vukuunun sıhhati tasdik olunur. Çünkü Prusyanın meydan-ı harbe sevk ettiği ‘asker geçenki telgraf mücebince sahihan bir milyon nefer ise kırk bin telefata vukuu takdirinde telefata yüzde dört demek olurki iğneli ve şaspo tüfekleri ile edilen muharebede bir milyon ‘askerden yüzde dört telefata vuku’u pekte istiksar olunamaz

.....

Prusya baş vekili meşhur kont De Bismarkın Amerikada San françiskoda olan bir Prusya gemisinde zabıt bulunan oğlu zac yağı içerek kendi kendini telef etmiş idiği gazetelerde görülmüştür.

.....

Fransız cenerallerinden Dovenin bir muharebede mecruhan vefat eylediği telgrafla aldığımız malumat üzerine geçen nüshalarımızın birisinde beyân olunmuş ise de bu kere aldığımız gazetelerin verdikleri malumata göre Ceneral mûmâ ileyh mecruhan vefat etmeyip harpte olduğu halde ecel-i mev’uduyla vefat etmiş idiği anlaşılıyor.

.....

(En Sonra Aldığımız Telgraflar)

Geçen pazarertesi günü Mess civarında büyük bir muharebe vuku’ bulub Prusyalılar kırk bin telefata ricata mecbur olmuşlardır. Prusya ordusu kumandanı Prens Şarl Frederik telefata defn edinceye kadar mütareke olunmasını Fransadan talep etmişse de kabul ettirememiştir. Fransız Mareşali Bazin tarafından Pariste harbiye nezaretine sıran bazı evamir verilmiştir. Muharebenin tafsilatı henüz malum değildir.

(Diğer Bir Telgraf)

Paristen 17 ağustos frengi (5 ağustos rumi) tarihli havadis Büyük muharebeden sonra Fransız ordusu mütehazzi olan harekâta devam etmektedir. Geçen Pazar akşamı Prusyanın iki kol fırkaları Fransız ordusunun harekâtını tas’ib etmek istemişlerse de Fransızlar tarafından püskürtülmüşlerdir. İmparator Napolyon bu akşamüzeri (Mess’ten) Şalon’a muvasalat eyledi.

(İşte şu iki telgraf yukardaki bendlerde edilen muhakematı tasdik ve tashih eyledi.)

Sayı: 71

Tarih: 25 Cumâdiye'l-'Ulâ 1287 / 11 Ağustos 1286

s.141/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Altıncı ordû-yı humâyûn mîr-livâlarından Sa'âdetlü Bekir Pâşânın beşinci ordû-yı humâyûna tahvil-i me'mûriyyetle Dâr-ı Şûrâ-yı 'askeri â'zâsından Sa'âdetlü Abdullah Pâşânın mîr-livâlık mertebesiyle altıncı ordû-yı humâyûna nasb ve ta'yîn buyurulduğu işitilmiştir.

.....

Bir memleketin husûl-i servet ve sa'âdetinin mevkûf-i 'aleyhi zirâ'at ve snâ'at ve ticâret olûb hâl-bu-ki san'at ve ticâretce memleketimizin Avrupaya olân nisbetine göre bizim servet ve sa'âdetimizi cümleden ziyâde temin eden şey zirâ'atten ibâret bulunmakla bir yandan san'at ve ticâretin terakkisine çalışmağla berâber diğerk tarafdan himmetin en çoğuz zirâ'atin teksîr ve tevsi'ine hasr idilmesi lüzûmı evvel ve ahire der-meyân edilmişdi.

Şu mâdde bir millet-i cesîmenin husûl-i servet ve te'mîn-i sa'âdet husûsında ber-minvâl-i muharrervesile-i mahz olmakdan-nâşî tabi'at-i maslahat bunu herkese tab'an tavsiyye itmekde ve arâzîmizin fevk-al-gâye kuvve-i nabitesiyle berâber vus'at ve cesâmeti dahî zür râ'in tevsi'ine teşebbüs idenlerin muvaffakiyetini lisân-ı hâl ile ta'ahhüd ve te'mîn eylemekde bulunmasıyla zirâ'atin bir dereceye kadar terakkisi ya'nî öteden berü zer' idile gelen buğday arpa susam ve sâ'ir bu misillü şeylerin teksir ve tevfiiri zarûri ise de husûl-i maksadı işin yalnız bu cihetini te'mîn edemeyip bunun te'mîni daire-i zirâ'atın tevsi'ine mutavakkıftır.

Da'ire-i zirâ'atın tevsi'i demek diyâr-ı ahirde zerle husûle getirilerek milyonlarca istifâde edilmekte bulunduğuz halde bizim memlekette zer' ve husûlüne ehemmiyyet verilmeyen mezru'atın dahî yetiştirilmesine himmet ve bunlardan mezrularımızda yetiştigi ma'lûm olub ta teksir ve tevfiirine himmet olunmayanlarının tevfiirine gayretle mezru'at-ı arziyenin miktarıyla beraber cins ve nevini dahî teksir eylemektir.

Halkımız şu mes'elede halktan murad zür râ'ımız tevsi'i zirâ'atin yukarıki bendde beyân olınân iki şıkdan şıkk-ı evveline sarf-ı himmetle memleketin ve 'ale'l-husûs yine kendilerinin sa'âdeti yolunda öyle büyük bir hizmetde bulunmak kametini ihtiyar edüb etmeyecekleri hükm olunamayub ancak şıkk-ı sâniyye teşebbüs edecekleri der-kâr isede bu bâbda dahî bir küçük mani' şimdiyye kadar kendülerini

men' itmekte idi.(**stn.2**) ez-cümle diyar-ı âhirde külliyyetle zer' idilerek yüzünden milyonlarca istifâde olunmakda bulunân şeker kamışı bilâd-ı hâre mahsûlâtından olub bu havâlîde lâyıkiyla husûle geleceği dahî bunun şimdiyye kadar azıcık Basrada zer'edile gelmesiyle ma'lûm olduğu halde mahsûl-i mezkûr nuhmanın haricden celb olunması ve bunun için yüzde birkaç resm-i gümrük verilmesi lüzumu şimdiyye kadar teksir ve tevfirine mümâna'at itmiş olduğuna ve hâl-bu-ki bu günki günde hükûmet-i seniyyenin maksâd-ı hayr mirsadı ahâlînin menâfi' ve istifâdesi yolunda kendü menfa'atını fedâ itmek olub ale'l-husûs dâ'ire-i zirâ'atın tevsî'i yolunda her dürlü fedakârlığı ihtiyâr itmekde bulunduğuna mebnî haricden celb olnacık şeker kamışı tahammünden istifâsı lâzım gelen gümrük resmini dahî bu kere lağv iderek bunun teksir ve tevfirini artık küçük büyük hiçbir mani' kalmamıştır.

İmdi bundan böyle zirâ'atın tevsî'ini ârzû eden zürrâ' mahsûl-i mezkûrın teksir ve tevfirine himmet edeceği gibi işini bilib te istifâdesini tezyîd etmek isteyenler mahsûl-i mezkûru kamış olduğu halde sarf ve istihlâk etmeyüb bunu bi't-ta'sîr harc-ı 'amm olân şeker haline koymağa dahî çalışacağı der-kâdır.

.....

Geçen 63 nümerolu nüshamızda (papalık) ser-levhâsiyla münderic olân bir bende mezheb-i mezkûr-i muteberanından bir zâtın gönderdiği reddiyenin 'aynen tercümesidir.

Erbâb-ı tab'-ı selimden ba'zıları hadd-i zâtında müstekreh olmayan ba'zı eşyâ-yı ceyyideyi müstekreh görmeleri çok def'a va'kî olur hâl-bu-ki istikrahları o işin ciyâdete ba'zılarından neş'et itmeyüb belki onun hakikatini tamamiyle idrak edememelerinden neş'et eder ez-cümle 14 Temmuz târîhli ve 63 nümerolu Zevra' nüshasında pâpâlık hakkında münderic olan bir bendde gazete-i mezkûre muharriri ba'zı ekâvil irâd etmiş ki diyânet-i Mesihiyenin itibarına şeyn getirmiştir ekavil-i mezkûre dört mes'eleyi muhtevidir birincisi (vekâlet-i mutallaka rütbesi evlada intikal eder) tabiri olub buna şu vechle cevâb viririz ki eğerçi gazete-i mezkûr muharririnin bundan maksadı evlâd-ı tabi'ye ise bu fikir vakı'a mugâyirdir çünkü havariyyundan Petrus (Peter) şarkında Orişelim ikliminden olub vefâtından sonra kendisine halef olân Pâpâ Lepinus Romanya İtalyanın (**stn.3**) fevaletra (Vevletera) şehri ahâlîsinden idiği emr-i bedihidir ve herkes indinde ma'lûmdur ki bu güne kadar pâpâlık mesnedine vâsıl olânların hiç birisi ne te'ehhül etmiş ve ne de evlâd ve esfâd terk etmiştir tevârihle tevağğül edenler dahî bu kavlimizi tasdik ederler yoksa müellifin evlâd lafzından murâdı kendisinden 'ilim ve takva ve rüş kesb etmiş olân

evlâd-ı rûhâniyye ise be'is yoktur çünkü bu halde (El-'ulema veresetül enbiyâ)hâdis-i şerifine mutabık olur.katolik âyini 'ulemâ-yı hakikiyesi olân kardinallerin intihâbıyla pâpâ idilmiş olân zât vefât itdiği hâlde kardinal cema'atı der-hâl tecemmü eder ve tedkîk ve tefahhustân sonra beyinlerinde en efdâl zâtı bi'l-intihâb müteveffaya halef ederler bu cihetle bizce dahî kardinaller mesihe varis olmuş olur.

İkinci mesele (Katoliklerin itikadınca hazreti Mesih Efendimiz salb-i pak rabbül alemindir)denilmesi olup buna dahî şu yolda cevâb veririz ki fi'l-hakîkâ biz itikâd-i tamnm ile hazreti Mesihin ibnullah olduğuna itikad ederiz lakin işbu benut ba'zılarının tevehhümü gibi cesedâti değildir (tealallahu an zalik) kelimenin akıldan tevellüdü ve kurs-ı şemsten ziyanın tevellüdü gibi ruhani bir maddedir kelimeye netice-i akıl tesmiyesi ca'iz olduğu gibi bizce kelimeyi ibnullah tesmiye etsek dahî caizdir ve işbu kelimenin aynı Meryem El-Betül ihşasına hulul ve orada mütecessed olmuştur işbu itikadımızı Sure-i Al-i 'İmranın kırkinci ayeti (İz kaletil melaiketü Ya Meryem innellahe yubeşşiruki bi kelimetin minhu ismuhu el-Mesih İsebni Meryem) ve sure-i Nisanın yüz altmış dokuzuncu ayetinde (ve kelimetehu elkaha ila Meryem)dahî teyit eder Meryem üzeradan me'huz olân şu ceset Allahın mahlukudur yoksa mevludu değildir çünkü hak subhânehu te'âli lem yelid (cesediyen) ve lem yuled ve (tabiat ilahesi hesabıyla) lem yekun lehu kufuven ahad dir

Üçüncü mesele (Katolikler Papa hazretlerinin vücudunu hazreti Mesih Efendimiz lisânı makamında ve esâs akâ'id-i İseviye muktezasınca hazreti Mesih Efendimiz Nebiyy-i mürsel rütbesinde olmayıp salb-i pak cenab-ı Rabbül aleminden gelmiş gelmiş itikadıyla Papayı dahî o mertebede tutarlar) kelamı olup bahusus muharrir diğer tarafta (Katoliklerden bazı erbab-ı dikkat papa hazretlerinin rububiyetinden hiç farkı olmayan bir mertebede bulunmasına itikat etmelerini yakınlarınca pek güç (s.142/stn.1) görüyorlar) kelamını dahî ilave etmiştir. Buna şu vechile cevap veririz ki yukarda dahî beyen eylediğimiz vechile Papa hazretleri kardinaller cem'iyeti tarafından müntehap bir zât olduğu ve kendisi insan tabiatında bi şektir ve bu halde kendisi ben-i Adem olup dünyada bu kavlin hilafında olacak hiçbir Katolik yoktur ki Papanın tabiat-ı beşeriyesinde zaaf olduğunu ve kendisi hataya kabil-i sukut bulunduğunu inkâr etsin şimdi şu kelim üzerine hakkımızda itirazen (mademki hal böyledir. Katolikler papanın ismetini(la yuhtiliğini) niçin itiraf ve itikat ediyorlar) denilir ise kelimimizi şu vechile tefsir ederiz ki İsa el-Mesih kütübü mukaddeseyi ba tefsir insanları irşad etmek için kendi kilisesini yani kardinal ve Matran gibi ulemay-ı Katolik ki papa onların reisleridir. Bunlarla hristiyan

kilisesini teşkil eylemiştir. Kütüb-i mukaddese ise Tevrat ve alel husus lugat-i Yunaniye’de beşaret-i hasene manasına olân incildir. İmdi mademki hazreti Mesih kendi kilisesi için ismet va’d etmiştir. Keyfiyetin böyle olması (nasıl olması besbelli ki Papanın masum olması) lazım-ı zaruri olmasındır. Eğer Mesih havariyun ve onlardan sonra matranları za’f-ı beşeriyeye ferise olarak terk etmiş olsaydı bunlar aleme bir takım safsatalar neşri gibi hususat-ı diniyede büyük vartalara düşerler idi ki dinin amud-i hakikisi olân kenisa bu gibi safsatalardan baiddir. Seta (İncil Metta s:28 E:20) Mesih kendi tilmizlerine va’d etmiştir ki (Ha inne maakum kullul eyyami ve ila iktizaid-dehr) bundan anlaşılıyor ki İsa kendi kendisini mefasitten vikaye için daima hazır olup bizim şu itikadımızın esası ise kütüb-i mukaddese üzerine mebnidir. İşte Papanın masumiyeti bundan ibarettir. Bu ismetin istimal ve icrâatı dahî yalnız Papanın Zâtında olmayıp cenab-ı Hak tenvir ve muarene ettikten sonra Kardinal ve Matran gibi karındaşlarının dahî inzimamve ittifak reyyledir. Şu da varki Papa cemi ef’al ve ekvâlînde masum değildir. Belki yukarıda dediğimiz gibi iman edenleri irşad için hazreti Mesihin yer yüzünde naib vekili olmak haysiyetiyle kürsi üzerinde bulunduğu vakit masumdur çünkü mesihyyundan bazıları kütüb-i mukaddeseyi bozarak tefsir ediyorlar ve istedikleri manaları veriyorlar hâl-bu-ki bu tefsirler Ruhullah ile olmadığı cihetle merzel ve merduttur. Çünkü kitapları tefsir etmek bu makulelere düşmez. İşte Papa hakkındaki itikadımız bundan ibarettir. ve hazreti Mesih’in kendi kendisine va’d ettiği şey de budur. Ve Mesihin Papa hakkındaki müsaade-i ismet-i cevheriyesi budur. Ve Mesihin bundan maksadı bazı akaid-i meşkukeyi tesbit etmektir. Mezheb-i katoliği tesis eden Mesih tarafından bizim ismet dediğimiz bu olup yoksa Papaya tabiat-ı uluhiye nisbet etmez. Şu kadar vardır ki biz Papaya tabiatın fevkinde teyyüd-i hususi nisbet ederiz.

Dördüncü mesele Papanın cennette yer satması hakkında olân rivayet oluyor. Halbuki Katoliklerin zannına göre **(stn.2)** bu itikat İslam nezdindedir. Zevra’nın kadh eylediği Katolikler itikadında böyle bir şey yoktur. Ve bu misillü töhmat cevabından müstağnidir. Lakin papanın gufranetine gelince Katolikler nezdinde namaz ve savm ve sadaka ve buna mümasil amel-i hasene bazı nekayisten dolayı duçar olınân günahları men eder. Zir encis olân bir şey melekut-i hudaya suud edemiyeceğinden nefsin bu gibi nekayisten takiye etmesi lazımdır.

Vakı’a ruhhalı olân Luter (Protestan mezhebinin mürecci) bu gibi şeyleri dahk makamında istimal ile (papanın elinde semavatın birisi altın ve diğeri gümüş olarak iki anahtarı vardır) diyerek bundan muradı Papa semavatı altın ve gümüşe

mukabil satıyor. Çünkü kilise sadakaya mukabil gufranat veriyor. Demek istiyorsa da bu aklın derece-i sehafeti olkadar bedihidir ki cevaba müstehak değildir. Binabirin işin en hayırlısı keyfiyeti şairin (ve iza enneke mezhebe min cahilin Fe hiyeş-şehadetu leke bi-enneke kâsilun) kavline terk etmeli Çünkü gerek bu asır ve gerek asrın ulumu cümleten bu mezhebin reisinin aleyhindedir. Öyle reis (yani papa) ki cihanın nuru mahza onun vasıtasıyla gelmiş ve gelmekte ve gelecektir.

(Zevra')

Altmış üç numrolu nüshamızdaki bendi mütalaa etmiş olânlar şimdi bu reddiye okudukları gibi bunun ona ne reddiye ve ne de cevap olmayıp büsbütün başka bir şey idiğini görürler. Biz şu hali işbu varakayı kaleme alanların tenki-i vicdan ve malumatına haml edemeyip belki zikr olınân bendimizin mezayasına varamamış ve onu yazmaktan maksadımız ne olduğunu anlamamış olduklarından neşet eylediği malum olmasıyla gelecek nüshamızda zikr olınân bendi izah ve bu babda olân maksadımızı şerhle onu işbu reddiye ile bil muhakeme keyfiyetin derecatını meydana koyarız çünkü bu nüshamızda zikr olınân muhekatı irada mahal kalmadı.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya meselesi eskidikçe büyümeğe ve büyüdükçe ehemmiyeti artarak bu babda verilen havadisler dahî yekdiğerine tehalüf etmeğe başladığı bu hafta aldığımız telgraflar mealinden müsteban olmuştur.

Şöyleki geçen nüshamızda beyân olunduğu vechile Mess şehri civarında vukubulan büyük muharebe ile diğeri iki muharebede Fransızlar galebe ettikten sonra ağustos-ı frenginin on sekizinci Salı günü zikr olınân Mess şehrinin garp cihetinde büyük bir muharebe daha vuku bularak bu muharebeden sonra Prusya kralı Kilom'un kraliçeye yazdığı telgrafta "benim zir-i kumandamda bulınân 'askerle Mess'in garp tarafında Fransız ordusu üzerine hücum olunarak dokuz saat mümted olân muharebeden sonra Fransızlar büsbütün bozulup Mess şehrine tahassün ettiler. Ve Paris'le olân mumuhabereleri kesildi. Denilmesinden bu muharebede galebe ve muzafferiyetin Prusyalılar tarafında kaldığı anlaşılıyorsa da bu babda ağustos-ı frenginin yirmisi yığirmisi tarihiyle Parisden çekilen bir telgrâfnâmede Ceneral Silikalo mebusan meclisine beyân eyledi ki Prusyalılar Salı günkü muharebede Fransız üzerine büyük bir galebe çaldıklarını neşr ve ilan ediyorsa da telgraflar

bunun aksini (stn.3) isbat ediyorlar Üç kol Prusya ordusu Mareşal Bazen üzerine hücum etmişlerse de mevki-i harbi münhezimen terk ettiler. Şu kadar var ki Prusya çarkacıları Barladork tarafında hafifçe birkaç muzafferiyete nail oldular“ denilmesinde dahî Prusyalı şayiati pek ziyade mübalağası anlaşılıyor.

Mevki-i harbin haritası piş-i nazar-ı dikkate alındıkta yekdiğerine muhalif olân şu iki sakm-i havadisten bir müstakim mana çıkartmak ve bununla keyfiyet-i derecatı meydana konulmak mümkün olup ancak bu maddeye dair Londra’dan verilen havadis zıkr olınân iki rivayetin sıdk ve kizbini meydana koyacağından tashih-i rivayet için evvel emirde Londra’nın verdiği malumatı irad edecek keyfiyetin derecatı hakkında olân muhakemat-ı hususiyemizi badehu ityan etmek münasip görülmüştür.

Londranın Telgraf Havâdisi

Salı günki kavgada Prusyalılar teknil hatt-ı harp ile ve pek çok telefata bozulduklar Fransızların telefati dahî pek ziyadedir. Prusyalılar Falburg’a hücum ettilerse de bin üç yüz telefata ricata mecbur oldular. Gravalut muharebesinde dahî Fransızlar galip

Tayms muhbirlerinin telgraflarına göre Salı günki muharebeden sonra Fransız ordusu ikiye ayrılmış olduğundan kısm-ı azamı Mess üzerine çekilmeğe mecbur olmuştur.. Prens Frederik Şarl Şalon’da bulınân Fransız ordusuna hücum eylediyse de çekilerek Fransızlar Şalon’u merkez ittihaz etmekte devam ediyorlar İmparator Şalon’dan Rim’e çekilmiş ve kendisi ağırca hasta imiş.” Şimdi işbu Londra havadisi Paris ve Berlin havadisiyle ledet-tekabül şu istintaç olunur ki zıkr olınân Salı günü Mess’in garp tarafında büyük bir muharebe vuku bulmuş ve Fransızlar bir derece ziyade kuvvet göstererek Prusya’yı bozmuş ise de bu bozgunluk büyük bir inhizam olmayarak harekât-ı ‘askeriye iktizasınca nasılsa Fransız ordusu ikiye ayrılır ayrılmaz Prusyalılar tarafından tekrar muharebeye mübaşeretle Fransızlar Mess şehrine ricata mecbur olmuşlardır. Bu takdirce Kral Kilyom’un kraliçeye yazdığı zafername mağlubiyetinden sonra vukubulan muvaffakiyeti ve Paris telgrafında Prusyalının mağlubiyeti gösterilmesi dahî bunun kolordu ile olân muharebede duçar olduğu mağlubiyeti mübeyyendir.

Maa haza Prusyalıların Fransız hududunu geçerek ve kırk elli saat içeriye girerek Mess ve Verdün ve Barladok ve Nansi noktalarının tayin eylediği yüz seksen ikiyüz saat terbinde ve nefsi-i Parise kırk beş saat mesafede olân bir mahalli saha-i

harp haline koymalarından ve bitahsis imparatorun Şalon'da dahî oturmuyarak Rim'e çekilmesiyle Şalon'un dahî muhatara ve tehlike halinde bulunmasından zafiyet ve mağlubiyetin el-an Fransızlar tarafında bulunduğu anlaşılıyor. Çünkü Prusyalıların şimdiye kadar mürur ettikleri yerler istihkâmat-ı cesime-i zafiyeden maada ve vesr cibal-i meşhuresiyle diğer iki kol dağlık ve Mozel ve Sen nehirleri gibi mevani-i tabia ile muhat olduğu halde bundan sonra önünde bulınân mani yalnız Şalon ve sair istihkâmat-ı zaifeden ibaret kalıyor.

Sayı: 72

Tarih: 29 Cumâdiye'l-'Ulâ 1287/ 15 Ağustos 1286

s.143/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Altıncı ordû-yı humâyûn süvâri mîr-livâlîği Sa'âdetlü Salih Pâşâyâ tevcih buyurularak bu günlerde Der-Sa'âdetden hareket itmek üzere buldukları işitilmiştir.

.....

Geçen 63 nümerolu nüshamızda (pâpâlık) ser-levhâsıyla münderic olan bir bende reddiye veyâhûd cevâb olarak Katolik mezhebi muteberanından bir zâtın gönderdiği varakayı aynene geçen nüshamızda derc eylemiş ve işbu varaka mukaddemki bendimizin derci husûsında efkâr ve maksadımız anlaşılmaksızın yazılmış olmasıyla varaka-i mezkûre ne reddiye ve ne de cevâb denilecek gibi bir şey olmadığından keyfiyyetin bi'l-muhâkeme izâhâtını bu nüshamıza tehîr eylemiştik işte bu bâbda olân izâhât ve muhâkematı ber-vech-i âtî irâd ediyoruz.

Sahib-i varaka (Zevra' muharriri ba'zı ekâvil iradıyla diyânet-i Mesihiyenin itibarına şeyn getirmiştir.) diyerek zikr olınân bendi yazmaktan maksadımız Katolik ayininin tahkir etmek gibi bir fikre mebnî idiğini göstermek istemiştir.

Evvel emîrde şurası ma'lûm olmalıdırki bir mezhebin 'aleyhinde bulunmak isteyen bir adamın o mezheble ya itikaden veyâhûd siyâseten bir nev' adâvet ve muhasaması olmak lâzım gelir hâl-bu-ki gazetemiz muharriri birinci derecede İslâm olub aka'id-i İslâmiyyede ise Katolik mezhebinin ismi bile ma'lûm olmadığına ve aka'id-i İslâmiyyenin Mesih ve Musaya ve sâir bi'l-cümle peygamberlere derece-i hürmet ve ri'âyeti beyân ve isbatdan müsta'ni bulunduğuna mebnî muharririn dini hazreti Mesihî tahkir etmesi ve sahib-i varakanın sâ'ir mesihiler 'aleyhinde istimal eylediği (onlar merzuldür.) bir lafızla terzil ve tezlilde bulunması için dünya ve

itikaden hiçbir mecbûriyeti yoktur bundan sonra muharrir ikinci derecede Osmânlı olub bu münâsebetle diyânet-i Mesihîyenin birkaç mezhebe bi'l-inkisâm birisi dahî Katolik mezhebi olduğunu ve bunun keyfiyatını bile bilir ise de kendisinin tabî' olduğu millet-i mu'azzamanın bir büyük kısmı dahî işbu Katolik mezhebine salık olduğu ve bununla berâber millet ve medeniyet-i Osmâniyyenin yalnız Katolik mezhebi değil hiçbir din ve mezheble siyâseten bir guna (stn.2) münâsebeti olmayıb müterakib olduğu milletler beyninde esile-i irtibât olarak yalnız (Osmânlılık) dedikleri rabîta-yı celîleyi tanıdığı cihetle muharrere mezheb-i mezkûru tahkire siyaseten dahî mecbûr değildir.

İmdi muharririn zikr olunân bendi yazmaktan maksadı yalnız bir hayli vakitten beri Avrupanın her tarafından papaslar giderek Romaya bir büyük meclis-i 'umûmi-i rûhâninin teşkiliyle mevki' bahis ve müzâkereye koymuş oldukları büyük ve mühim bir meselenin hal olunub bittiğini gazetesini mütâla'a edenlerin nazar-ı ıttıllarına koymaktan ibâret olub bunu bir azıcık tafsil etmesi dahî zikr olunân mes'eleyi cesîmeyi o zamâna kadar kalabile olmadığı halde son def'asında yazacağı bir bendi öyle sûret-i mücmelede yazarak mes'eleyi mübhem geçirmeyüb okuyanların bir şey istifâde idebileceği kadar izâh itmek niyetine mebnî idi.

Yoksa muharririn bu bendi yazmaktan maksadı sahib-i varakanın demek istediği gibi hâşâ Katolik mezhebini tahkir etmek olsaydı bu bâbda kendisinin ma'lûmât-ı zâtîyesi mezheb-i mezkûrı yine Katoliklerin kendileri kendileri tahkir eyledikleri kadar tahkire kifâyet etmese bile yine Katolik dindarlarının mezheb-i mezkûru tahkir yolunda yazıp kitabhâneleri doldurmuş oldukları kütüb ve resa'ili mehâz ittihâz iderek güzelce bir şey kaleme alır ve onu okuyanlar dahî keyfiyeti hakayık ve dekayıkıyla anlayabilir idi (Rabbena ve kınel huruce an dairetil- vazifeti vel edebi)

İşte buraya kadar ettiğimiz tafsilattan bend-i mezkûrı yazmaktan maksadımız ne olduğu anlaşıldı şimdi sahîb-i varakanın varakası mü'eddasını bend-i mezkûr ile mukabele ve muhâkemaya gelince bizim pâpâ hakkında zikr olunân bendde irâd eylediğimiz şeyler esâsen üç madde olub birincisi pâpânın hazreti Mesih Efendimiz tarafından vekâlet-i mutlakası ikincisi hasbe'l-vekâle pâpânın la-yuhtiliği ve üçüncüsü gufran-ı zünub ve i'tâ-yı sevâb ve hükm-i azab gibi salâhiyyet ve rûhâniyyesidir.

İşte bu bendimizde dahî tekrar ve tekit ederiz ki katolil ayininin esas akaidi şu üç madde üzerine mebni olup sahib-i varaka zikr olunân varakasını reddiye

makamında tutup ta bend-i mezkur hükmünü red ve cerh etmek istiyor ise bizi cerh etmiş olmayıp (**stn.3**) doğrudan doğruya zikr olinân üç maddenin ve bu cihetle kendi itikadının aleyhinde bulunmuş oluyor çünkü zikr olinân üç mesele hakkında bend-i mezkurda irad eylediğimiz tafsilat cebimizden çıkmış veyahut yeniden tasni' ve ihtira' olunmuş şeyler olmayıp yine Katolik mezhebine salık olân muharrirlerin mezheb-i mezkuru tarif ve beyân yolunda yazmış oldukları din kitaplarından alınmış şeylerdir.

Evet gazetemiz muharriri hasbel beşeriye sehiv ve hatadan hali yani la yuhti olmadığı cihetle mümkün ki mevâdd-ı mezkûrenin tercümesinde ve sûret-i iş'ar iradında sehiv ve hata itmiş olsun lakin bu sehiv ve hata dahî öyle kolay kolay hükm ve kabul olunur bir şey olmayûb muhâkemeye muhtâc bulunduğundan onun dahî muhâkemesine girişelim.

İmdi Fransa muhârririn-i meşhûresinden Mösyö Yulyanın Kamus-ıt Tevarihini hükm idelim çünkü sâ'ir bir kitabı hükm edecek olsak sahib-i varaka ekser kitabların muharrirlerine dediği gibi şayet ona dahî (Hali min ruhillah) diyerek kabul etmez Mösyö Yulya ise Paris akâdemisi muteberan â'zâsından olub 'ale'l-husûs yazdığı kitab Paris (arşidük) bâş pâpâsı tarafından masdak bulunduğu cihetle hükmünü elbetde sahib-i varaka dahî kabûl ve tasdik eder.

İşte kitab-ı mezkûrun 1343 numarolu sahifesini açdık birinci sütununda (Pap) ismini bulduk mü'ellif-i kitab bunun ta'rîfinde (viker doj zukarest) demiş ve Mösyö Biyankinin kamusunda (viker) lafzı (vekillik ve naiplik) lafzıyla tercüme olunmuş demek oluyorki bu bâbda sehvimiz yoktur hoş bunu sahib-i varaka dahî tasdik edib hatta (biz papaya tabi'iyetin fevk'inde bir teyîd-i husûsi nisbet ederiz.) deyu pâpâyı tabi'at-ı beşeriyenin dahî fevk'ine çıkarmıştır.

Bundan sonra ya'ni saniyen biz pâpânın Katolikler beyninde hasbe'd-diyâne la-yuhti tanınmakta olduğunu beyân eyledik sahib-i varaka kabûl etmeyib redde kalkıştı Romada geçenki meclis-i 'umûmide kabûl ve 'adem-i kabûlü müzâkere olinân ve İstanbul gazetelerinin kâffesi tarafından (la yuhti) deyu mütercem bulınân şey Frenklerin (enfabitilite) lafzı olub Mösyö Bianki kamusunun 176 numarolu (**s.144/stn.1**) sahifesinde bu kelimeyi (yanılmazlık yanılmazlık hata etmezlik beraetün-mine hata) deyu terceme etmiştir demek oluyor ki bunda dahî sehvimiz yoktur.

Salisen Pâpâ hakkında gufran-ı zünûb ve i'tâ-yı sevab ve hükm-i azab husûsında salâhiyyet-i rûhâniyyesi var dedik sahib-i varaka bunu dahî kabul etmedi

hâl-bu-ki Mösyö Yulya kitabının bâlâdaki sahifesinde (İl disteribo lez endülüjans) demiş ve Biankinin 171 numarolu sahifesinde (endülüjans) lafzı (rim pâpânın verdiği gufran) deyu mütercem olub bu takdîrce Mösyö Yulyanın kelâmı (Pâpâ bahş-i ma'fîret eder) demek olmakla burada dahî hata etmemişiz ve hulâsâ-i kelâm Mösyö Yulya (afordle Grand dispans) ya'nî (büyük sevaplar verir) ve (pre nons le zaks komonikasyon) cümlesiyle (tel'in ve tekfir ile ta'sib eder)dediğinden diğeri iki mes'elede dahî yanılmamışız aya kangı kelâmımızla diyânet-i mesihiyeyi tahkir etmişiz eğerçi mu'ahharen ya'nî 1517 sene-i mîlâdiyyesinden sonra Katoliklerden ba'zıları pâpânın mertebe-i ulûhiyyetden hiçbir farkı olmayan bir rütbede bulunmasını bir dürlü zihinlerine sığdıramıyarak Protestan mezhebi meydana çıktı ve bunun üzerine nekadar kanlar döküldü demeliğimiz yanlıştır ise sahîb-i varaka târîhi tashîh itsin yok bu hâl diyânet-i Mesihiyeyi tahkir ediyor ise Protestanlara darılsın biz münderecatımızda biraz da ma'lûmât-ı târîhiye irâd ider isek hatamı etmiş oluruz yohsa kabahat mi etmiş bulunuruz.

Yok yok sahib-i varaka yazdığı varakasıyla mezhebinin esâs itikadını cerh ve red ederek kendi kendisini tağlit ve kendi mezhebini yine kendisi tahkir ettiğini anlayamaksızın mücerret bir laf söylemiş olmak için zikr olinân varakayı yazmıştır eğerçi kendisini 'aleme dahâ güzelce teşhîr etmek ister ise şimdi bir reddiye dahî işbu bendimiz 'aleyhine yazıp i'lân etmelidir.

Lakin ibtida-i mes'ele politik olduğu halde dahâ ziyâde uzar ise sırf diyânete münkalib olacağından diyânet ve aka'ide taalluk eden mesa'il ile iştgâl evrâkı havâddisin vazîfe-i 'asliyyesi haricinde bulunduğundan şu bend bizim için ikinci ve son kelâm olarak burada hatm-i makal ile bundan ilerisinin bu bâbda yazılmış olân binlerce kitablardan okuyub görmesini sahib-i varakaya tavsiye ederiz.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Saltanat-ı seniyye-i Osmâniyye ile Beçika devleti meyanında cereyan eden hüsn-i münâsebet-i devliye ve mevalat iktizasınca Belçika kralı haşmetli Leopold hazretleri tarafından zât-ı humâyûn-i cenâb-ı mülûkâneye Leopold nişanının birinci rütbesinden murassa bir kıt'ası ihda kılınmış **(stn.2)** ve nişân-ı mezkûru devlet-i müşârün-ileyhânın Der-Sa'âdetde mukim sefiri Mösyö Grimberg bi'z-zât mabeyn-i humâyûn-i mülûkâneye 'azimetle zât-ı vâlâ-yı hazreti Sadrazamı dahî hazır oldukları halde hakiba-yı humâyûn-i mülûkâneye 'arz ve takdîm eylemiştir.

.....

Taraf-1 Saltanat-1 seniyyeden bundan mukaddem Triyeste tersanesine sipariş kılınmış olân beş yüz bargîr kuvvetinde bir kıt'a cesim zırhlı sefinenin emr-i inşası hitam bularak denize indirilmiş olduğundan bu günlerde Der-Sa'âdete vusûlüyle tersane-i 'amire canibinden techiz kılınacağı gazetelerde görülmüştür.

.....

Hicaz vâlîsi devletlü Muammer Pâşâ hazretlerinin Ankara vilâyeti celilesine tahvil-i me'mûriyyetle Hicaz vilâyet -i celilesi vâlîliği evkaf nâzırı devletlü Hurşid Pâşâ hazretlerine ve Şûrâ-yı devlet â'zâlığı dahî atufetlü Subhi Beğ Efendi hazretlerine tevcih buyurulmuş olduğu Der-Sa'âdetden telgrâfla haber alınmıştır.

.....

Asrımızda matbû'âtın an be an iktisab edegeldiği terakkiyât-ı vefire cümlesinden olmak üzere el-yevm mevcûd ve müstamel olân nesih ve talik ve adî matba'a hurufatından başk mekteb-i bahriyye ser kâtibi rıf'atlü Muhammed Raşit Efendi İle hünerverandan Kürkçü oğlu Rupen Efendi Rıka hattı tarzında yeni bir nev' hurufat kalıbları hak ve hurufatı isağ'e etmiş olduklarından bunun için taraf-1 devletden imtiyâz-ı ahsusa nâ'il oldukları ve işbu yeni huruf sâ'ir hurufat gibi beş yüz parça üzerine müretteb olmayub mecmu'u yüz yiğirmi sekiz parçadan 'ibâret bulunduğu cihetle emr-i tertibi pek suhuletli idiği terakki gazetesinde nazar-ı memnîniyyet ve şükrâniyyetle okunmuştur.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Muhârebe üzerinde bulunân Fransa ve Prusya devletlerinden ikisinin dahî kuvve-i harbiye ve tedarikât-ı seferiyeleri mükemmel bir sûrette bulunduğu cihetle şimdiye kadar vukû' bulan muhârebat-ı berriyede kâh Fransızlar ve kâh Prusyalılar galebe etmişlerse de daru'l-harb Fransa memâliki olduğu ve bundan büyük bir kıt'anın Prusyalılar elinde bulunduğu cihetle vaziyet Fransız tarafında ve Prusya devletinin kuvve-i bahriyyesi Fransa kuvve-i bahriyyesinden pek aşağı bulunduğu mebnî bahren mağlubiyet dahî Prusya tarafında idiği şimdiye kadar verdiğimiz ma'lûmâtdan müstebân olmuştur.

Bu hafta telgrâfla aldığımız ma'lûmâta göre Fransız donanması Prusyanın Bahr-i Baltık sevahilinde kâ'in Danzang nâm şehri cesimini urub berbat ederek Prusya tarafından pek çok şeyler zaptıyla bahren galebe ve muzafferiyette bir derece dahî ilerlemiş olduğu gibi beren dahî bu kere nesim-i zafer Fransa tarafına vezan olarak Mareşal Bazen Barladok kasabasının cihet-i cenûbunda kâ'in (stn.2) Şomon

nâm mahalde Prusyalıları bozarak telefat-ı külliye ile ricata mecbûr etmiş ve bundan başka Ren Nehrine muttasıl olân Eyle nehrinin canib-i yesarında kâ'in Strazburg nâm metin ve müstahkem Fransız şehrinden nehr-i mezkûrın karşı tarafında kâ'in Kiel nâm Prusya şehri tobla urulub hedm ve ihrak edildiği anlaşılmıştır.

Ba'zı haberlere göre müsalahanın tekarrübü anlaşılıyor sa da muharebatın germi-i vukuuna ve alel husus bu kere İtalya devleti tarafından fransa'ya resmen bir nota yazılarak her ne vakit talep ve ihtar olunursa İtalya devletinin dahî bila kayd u şart Fransa devletinin menafi yolunda iktiza eden tarafla muharebeye girişeceğini arz edişine bakılırsa sulh ve müsalemet dakikasının henüz uzakça bulunduğu hükm oluna bilmektedir.

.....

Memalik-i İraniyeden Kirman taraflarında yigirmi günden beri kolera illeti zuhur eylemiş idiği Tahrandan telgrâfla haber alınmıştır.

.....

Mukaddem ve mu'ahhar derc ve beyân eylediğimiz vechle Kirkis kabâ'ilinin Âsyâ cihetinde bulunân Rusya orduları 'aleyhine vukû' bulan isyan ve muhâlafetleri ile'l-ân devam ettiğinden başka bunlar gün be gün çoğalıp kuvvetleştikleri cihetle devlet-i müşârün ileyhanın el-yevm etraflarda bulunân 'asâkiri bunlara mukavemet edemeyecek derecede kaldığından orduların tezyid miktarı zımında devlet-i müşârün-ileyhanın Avrupa kıt'asından külliyetli 'asker sevkine teşebbüs etmiş idiği gazetelerin cümle-i rivayatındandır.

.....

Petersburg 23 Temmuz

Hükümet Tarafından Neşr Olinân İ'lândır

Rusya imparatoru Fransa ile Prusya beyninde tekevvün eden ihtilafattan dolayı zuhuru melhuz olân muharebeyi men etmek için elinden geleni diriğ etmedi ancak muharebe vuku bulupta bu yüzden Rusyanın menafine hâlel tarı olmadıkça imparator hazretleri bi taraf duracaktır.

Çünkü Rusya daima Avrupa'nın sulh u salahını arzu eder (imiş)

Fransa devleti tarafından Belçika hükümetine bir nota irsal olunup mealinde şayet Prusyalılar Belçika hududunu tecavüz edip defîne muktedir olunamaz ise Fransa devleti bunun her halde defîne sa'y u gayret edeceği mealinde bir nota irsal olunmuş ise de hükümet-i mezkure tarafından dahî Belçika'nın Prusya'dan hiçbir güne ihtirazi olmadığı cevabı verilmiştir. (Basiret)

(Zevra')

Vâkı'an güzel cevab eğerçi zikr olınân sû'al Prusya tarafından irad olunmuş olsaydı ona dahî böyle bir cevâb verir idi çünkü Belçika kendisinin şu iki hazımül mide devletlerden ikisinde dehen-i tamalarına elverişli bir lokma olduğunu ra'inen biliyor lâkin berü tarafta İngiltere gibi bir mikyası hazır ve amade bulunduğu halde o lokmayı hiçbir midenin hazm edemeyeceğini herkes bilir.

Sayı: 73

Tarih: 2 Cemazi-yel-evvel 1287/ 18 Ağustos 1286

s.145/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Her mâddede husûsat-ı haliyeyi vukû'at-ı salife ile mekayısa ve muhâkeme husûsunda târîhin lüzum ve ehemmiyeti beyân ve târîhten müsta'ni olduğu gibi 'ilm-i târîhin menba'-ı esâsı dahî kütüb-ü mukaddese ve kadimeden sonra asâr-ı atika idiği âşîkardır aaleb-i vukû'at-ı salifenin saha-i vukû' memleketimiz olup bunun her tarafında nice nice asâr-ı atika mevcut ise de Avrupalıların gelib bi'l – mubâyâ'a memleketlerine nakledtikleri şeylerden ma'ada kusur-u memleketimizde kalıntıları halkça kadr û kıymeti ma'lûm olamamaktan-nâşî telef ve zayi' olagelmekte idi.

'Asrımızın cümle-i terakkiyatından olarak Der-Sa'âdetde bir numûnehâne teşkiliyle bu gibi asâr-ı atikanın telef ve ziyâdan bi'l-vikâye oraya cem' ve hıfzla mübâşeret kılınmış ve asâr-ı atkanın hıfzıyla bunların târîhce edilecek istifadenin teshil ve teksiri yolunda numûnehânelerin derece-i feva'id ve muhsenatı erbabı indinde ma'lûm olarak numûnehâne-i mezkûrun ya tevsi'i derece-i lâyıkasına îsâl zımında memâlik-i Devlet-i 'Aliyyenin her tarafında zuhur eden asar-ı atikanın ashabından akçesiyle bil mubâyâ'a Der-Sa'âdete irsali bi-emirnâme-i sâmi her tarafa emr ve iş'ar kılındığından ber-mûceb emr ve iş'ar kabil-i nakl olân asâr-ı evvelki gibi zâyî edilmeyerek her taraftan doğruca Der-Sa'âdete gönderilmekte bulunmuş ise de ebniye ve kemer ve sütun gibi kabil-i nakil olmayan asar-ı atkanın halk nazarında meskukat-ı atika kadar kadru kıymeti olmayıp ekser yerlerde bunlar hedim ve tahrip edilmekte bulunduğu mebni bunların hüsn-i muhafazasıyla kabil-i nakil olân asarın Der-Sa'âdete irsali bu kere dahî bi-emirnâme-i sâmi emr ve iş'ar bulunmuş ve iktizası makam-ı vilâyetden dahî icab eden mahallere bildirilmiştir.

Vukû'at-ı salifeden ya'ni târîhten haber ve ma'lûmatı olânlar bu misillü asâr-ı kadimeyi gördükte güya zaman henüz o zaman imiş ve bunların manileri o zamanın halkı insanın etrafında bulunmuş gibi bir hale gelerek asar-ı mezkure nazarda büyüdükçe büyüyerek cihanın keyfiyet-i inkılabatı ve beni ademin nice nice ahval ve vukuatı ve o zamanda medeniyetin keyfiyet ve derecatı ve cihanın o zamandan bu zamana kadar iktisab eylediği terakkiyatı veyahut bilakis duçar olduğu tedenniati ve hulasa-i kelim dñnyanın fenası için insanın bu misillü asarıyle bekası (stn.2) birer birer efkardan geçtikçe insan bu misillü eserleri bir milyonla sene bile değmeye eli ve yüreği varamazsa da işn şu cihetine vukufu olmayanlar (adam bunlar dinsizler ve putperestler zamanından kalma şeylerdir, bunların bekası caiz değildir) gibi evhamla tahribe kalkışmazsa bile muhafazasına ikdam etmeyeceğinden ve bu misillü asarın muhafazasına hükümet dahî borçlu ise de bunun asıl mecbur ve mesulü memleketin birinci derecede sahibi bulınân halk idiğinden asar-ı atikanın kadri kıymetini bilenler bilmeyenleri ikazla bu babda bir taraftan dahî onların himmet etmeleri lazım gelir.

.....

Defter-i Hakani Ketebesinden Zekai Efendi Tarafından Verilen Varakadır

Hukuk-i hayvanın hukuk-i insandan daha ziyade gözetilmesi lazımdır desem yalan söylemiş olmam çünkü Cenab-ı Hak insanı natık halk buyurup insan hukukunun zayi olacağını taakkul eylediği veyahut vusatin haricinde bir şey teklif bulunduğu halde ya tezellum-ü hale veya loncaya mecbur olduğu hayvan ise bu sıfattan noksan yani gayri natık ve isteminden aciz bulunduğu vechile onların acınacak bir halini görenler hukuk ve refahiyyetini hukuk-ı Şâhsiyyeden ziyade vikaye ve arzu eyler işte bu şeyden dolayı manzur-i dide-i teessürüm olân bir halin beyânına musâra'atla menî husûsunun gazetiniz vasıtasıyla irade-i belediyeye tebliğ ve ihtarını rica eylerim Efendim tulu-u şemsten bir saat evvel kalkıp gurub-i şemsten bir saat sonralarına değin tahminen on beş saat kadar merkeble su nakleden sakaların yed-i gadirlerine düşen merkeplere hayf sad hayf zira bu eşekler bir takım zaaf bel ağır ve bazıları insanın merhametini tahrik edecek surette sağrılarında paldumdan yaralar açılmış olduğu halde şu eyyam-ı harrede beher gün şattan memleket derununda icab eden mahallere bila aram su getirdiği gibi avdetlerinde sahipleri olân sakayı şata götürür iken bunlardan biri tahammülünün haricinde olarak bila fasıla on beş saat kadar takat getiremeyeceğinden esnayı rahta yıkılmış ve sahib-i har elinde bulınân topuzlu değnek ile eşeğin kafasına eşek sudan geçinceye kadar darb etmekte

olduğunu ve biçare eşek (**stn.3**) ise hem sudan ve hem de canından geçer ise de saka ne sudan ve ne de eşiği darb etmekten geçmeyeceğini görünce sabra tahammülüm kalmayıp sakanın yanına giderek eşiğin ol suretle darba neden müstehak olduğunu sual ve tazir eyledim lakin saka Türkçe bilmez ben Arapca bilmem ben herife bu halde yaralı ve zaafından-nâşî düşen hayvanı darb etmeğe Allahtan havf etmez misin deyince herif bize belediye me'mûru musun ne vazifen mi der nedir bilmem her ne hal ise har ile hürrü birbirinden tağrak edüp eşek tıpkından saka benim elimden kurtulmuş ise de benim sakaya olân hiddetim teskin olamadığından bunların ve gerek eşya nakline mahsus olân hayvanatın haftada bir kere Cum'a günleri olsun belediye idaresi tarafından tatili icab-ı halden gibi mütâla'a olunarak vakaa su sair eşyaya mekyas olmayıp ihtiyacat-ı zaruriyeden olduğu için saka esnafının tatili olamaz ise de diğer eşya nakline mahsus hayvanatın Cum'a günleri tatili ve saka vesair eşya hayvanatının sahipleri üzerine etmesi usul ittihaz olunarak taht-i memnuiyete alınıp idare-i belediyeden tembih ve muhalif hareket edenler tekdir ve tevbih edilse doğrusu bunun ve saka hayvanatı hakkında bir büyük hizmet olmuş olacağı mütebadir-i hatır bima cera olmağla ihtariye ibtidar kılındı.

İmza; Zekai

Mevâdd-ı 'Umûmiyye

Hidiviyyet-i Mısriyye kethüdalığı de'avi nâzırı sabık atufetli Mümtaz Efendi hazretlerine tercih buyurulmuştur.

.....

Geçenlerde Der-Sa'âdeti teşrif etmiş olân Hidiv-i Mırır fehâmetlü Devletlü İsmail Pâşâ hazretleri Temmuzun on altıncı Pençişenbe günü mabeyni hümâyûn-i mülûkaneye 'azimetle zât-ı humâyûn-i hazreti padişâhiye resmi diriğ icrâ ettikten sonra maiyetlerinde bulınân mahruse nâm vapura rabken İskenderiyeye müteveccihen Pazar günü Der-Sa'âdetden hareket buyurmuşlardır.

.....

Hasbe'l-vakt donanma-i hümâyûnun hazır ve amade bulunması lüzumundan dolayı bahriye rediflerinden beş bin neferin (**s.146/stn.1**) serian celb ve cemiyle Der-Sa'âdete izamı iktiza eden mahallere telgrâf keşidesiyle emir ve iş'ar buyurulmuştur.

.....

Geçen bin sekiz yüz altmış altı senesinde Avusturya ve Prusya devletleri beyninde muharebe vuku buldukta hariçten memalik-i mahrusa telgraf hânelerine

şifreli telgraf kabulü men olunduğu misillü bu kere Fransa ve Prusya mes'elesinden dolayı işbu memnuiyet iade kılınmıştır.

.....

Gelecek 'asâkir-i redifenin iskâmı için Haydar Pâşâ ve Rami kışla-i humâyûnlarının tahsis buyurulduğu ve bu günlerde 'asâkir-i redifenin bir taburunun Der-Sa'âdete muvasalat üzere olduğu ve Yunan hudutlarına yirmi bin 'asker sevk olunmasına ve Tuna ordusunun seksen bine iblağ edilmesine karar verildiğini Lond Herald yazıyor. (Asır)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya mes'elesine dair Berlinden verilen havadis Fransa'nın pek ziyade müzayakada bulunduğunu göstermekte olduğu misillü bu kere yine Berlin'den neşr olunup muhbir-i mahsusamız tarafından telgrafla bize dahî ihbar olınân havadise göre Fransanın Şalon nam ordugâhı dahî tahliye ederek çekildiği ve bu cihetle Prusya ordusunun başı Parise doğru ilerleyip gittiği ve Fransa mebusan-ı millet meclisi yirmi beş yaşından otuz be yaşına kadar efrad-ı milleti neferlik ve altmış yaşına kadar olânları zabıtlık ve vücudu sıhhatte olduğu halde yetmiş yaşına kadar olânları Cenerallik hizmetiyle bayrak altına davet etmeğe karar verdiği anlaşılıyorsa da mevki-i harbin haritasına ve tarafeyn ordularının buldukları noktalara göre Fransa'nın müzayakası henüz bu dereceye varmadığı bizce malumdur.

Yine telgrafla aldığımız malumattan müsteban olduğuna göre harekât-ı 'askeriye iktizasınca Prusyalılar Belçika hududunu geçmek istemeleriyle hudut muhafızları tarafından müdafaa ve bu vechile Prusya 'askeri Belçika karabinelosuyla muharebe etmiş olduklarından Belçika devletinin istiklalini müteahhiden silah bedest amade bulınân İngiltere devletinin dahî mesele-i harbiyeye müdahale edeceği anlaşılıyor.

.....

İlan-ı harp esnasıyla ondan çend gün sonraya kadar Avrupanın memalik-i müteaddidesinden çeklip Gulu nam gazetesinde münderiç bulınân telgrafların şimdiye kadar bu mesele zarfında verdiğimiz malumatı mutalaa etmiş olânlarca ehemmiyeti derkâr olmağla bunlardan dahî mühimlerinin ber vech-i ati terceme-i derci münasip görülmüştür.

Viyana 15 Temmuz

Avusturya devleti kuvve-i mevcudesini şimal taraflarına gönderip (stn.2) Prusya cihetinden memleketi hududunu muhafaza edeceğini rivayet ediyorlar.

Peşte 15 Temmuz

Mebusan meclisinde reis Mösyö Andresay bir suale cevaben “Başveki Mösyö Dö Best Avrupa asayişinin bozulmamasına çok sa’y etti ise de bozuldu” mukaddimesiyle “Her halde Avusturya ve Macaristan hiç kırılmayacak habl-i metin ittifakla Fransa’ya merbuttur” dedi.

Vükelanın aleti olân Reform gazetesi sulhun iadesini arzu ile beraber “Prusyanın dakika be dakika artmakta bulınân gird-i tehavvütü önüne bir set çekmelidir” diyor.

Her halde Fransa’nın kazanacağı her bir muzafferiyet bizim için dahî bir muzafferiyet olacağı gibi Fransanın her zararı dahî bizim için de bir zarar olacaktır.

Kopenhag 15 Danimarka Pay-i Tahtı

Eğerçi henüz resmen bir karar yok ise de yakında ortalık burada dahî bir ordu haline gireceğini her kes memul ediyor. İstihkâmata dikkat ve tedarikât-ı seferiyeye himmet olunuyor Jerteland’da bulınân Ceneral Markus Molar ordu baş kumandanı nasb olundu.

Brüksel 15 Belçika Pay-i Tahtı

Bilcümle suvari alayları Brüksel civarına toplanıyor Ordunun merkez cemiyeti burasıdır hükûmet Belçikayı memâlik-i sâ’ireye rabt eden şimendifer hatlarını birinci işaretle kırmak için hükûmet kol kol mühendisler ta’yîn eyledi.

Strazburg 16

Prusyanın Ems ve Veyisbaden şehirlerinde bulınân Fransız erkek ve kadınlar Prusyalılar tarafından hakaretle kovularak buraya geldiler.

Tenovil 16

Prusyalılar Sarburg ve Sarloyu ve Furyaş taraflarında bulınân şimendiferleri ve telgraf tellerini kırıp bozduklarından Fransanın o cihetleriyle Rusya beynindeki muhaberat munkatı oldu

Marsilya 16

Afrika ordusunun kısım-ı azamı mevki-i harbe sevk olunmak için Fransa’ya girmek üzere olduğundan Mesajeri İmperyal kumpanyasından dört vapur ‘asker nakli için Marsilya’dan hareket eyledi bunun için Tolona dahî Afrikadan ‘asker gelecekmiş.

Milan 16 İtalya Memleketinden

Rivayet olunduğuna göre Prusyalı İtalya'nın ittifakını celp için badel muharebe Avusturya'nın Tebrol eyaletini İtalya'ya terk ettireceğini va'ad etmiş ise de İtalya tarafından red olunmuştur.

Florans 16 İtalya'nın Pay-İ Tahtı

İtalya devleti mesele-i harbiyede bi taraf kalacağını yahut murat olunursa bila kayd ve bila şart İtalya kuvve-i berriye ve bahriyesini Fransa'nın menafine tahsis edeceğini suret-i meselede Fransa kabinetosuna beyân eyledi.

Viyana 16

(Prusya turuku kesildiğinden Venedik ve tarikiyle) Avusturya devleti Fransa ile tecavüzü ve tehafuzu ittifak ederek ordusunu Fransa menafi yolunda istihdam etmek azmindedir.

West Galon 16 Amerikada

Fransa'nın Prusya'ya ilan-ı harp edişi meclis-i kebir tarafından alkışlarla telakki olundu (stn.3)

Viyana 17

Almanya hükümet-i cenubiyesi Prusya ile birleştiği halde Avusturya bilfiil harbe karışarak Fransa'ya muavenet edecektir.

Liyej 18

Belçika hükümeti memleketi Fransa'ya rapt eden şimendifer ve telgraf hatlarını bozup kaldırdığı gibi Prusya hududunda dahî ayniyle bu muameleyi icrâ etmiştir.

Florans 21

İtalya devleti üç ordu tertip ve teşkiliyle birisini şimalen Fransa ve Almanya hudutlarına ve birisini Roma hudutlarına tayin ederek birisini dahî memalik-i cenubiyesinin muhafazasına memur edecektir.

Napoli 22

İtalya'nın şimal ordusu teşkil olunuyor. Kasal Aleksandr Rejenez nam mevki-i müstahkeme vuku bulacak her suale cevab-ı şafi verebilecek dereceden ziyade bir kat daha istihkâm altına alınmaktadır.

Strazburg 21

Prusya devleti kâffe-i 'asâkir-i redifeyi silah altına almakta ise de ahalinin adem-i memnuniyetinden naşi pek çok müşkülât görüyor. Ve hatta ekser yerlerde 'asâkiri cebren alıp zorla şimendifer vagonlarına bindiriyor

Dublin 20 İngiltere'nin İrlanda Kıtası Merkezi

Dün akşam burada bir büyük nümayiş vuku buldu yirmi binden mütecaviz İrlandalı ellerinde Fransız bayrakları olduğu halde (yaşa Fransa Aşağı Prusya) avazıyla sokakları dolaştılar.

Londra 20

İngiltere'nin bi taraflığına dair kraliçenin beyân namesi ilan olundu. Kraliçe zikr olunân beyân namede İngiltere'nin tavassut vasiiyle beraber muharebenin men'ine çare bulamadığından dolayı beyân-ı teessüf ettikten sonra tarafeyn-i muharibeynin her ikisiyle dahî derkâr olân mesafatından dolayı mesele-i harbiyede kâmilen taraf bulunmasına katiyen karar verdiğini dermeyan etmiş ve şu kaide-i siyasiyeye bilcümle İngiliz tebeasının dahî tazyik-i hareket etmelerini millete tavsiye eylemiştir.

.....

Gazetelerin verdikleri malumata göre Almanya'nın hükümet-ı cenubiyesiyle Prusya mabeyninde mün'akid olân muahedat-ı ittifakiye iktizasınca Fransa'nın Prusya'ya harbi ilan ve Prusya'nın dahî kabul edişinde zikr olunân hükümet-ı cenubiye dahî müşterek olduklarına mebni muharebede dahî müşterek olacaklarını ilan etmişlerdir. (işte yukarda münderic Viyana telgrafında gösterildiği vechile Avusturya'nın koyduğu şart çıktı bakalım ne yapacak)

.....

Kurye Doryan

Türk gazetelerinden maada memalikimizde tab ve neşr olunân bütün gazeteler yek kalem benzeyen olarak Prusya taraftarlarıdır. Fakat yalnız Levant Tayms mesleğini bozmamıştır. Levand Herald bir İngiliz Pusyalı gazetesidir. La Türki gazete-i milliyesi bir Türk Prusyalı gazetesidir. Şu Rum gazetelerine gelince Yunani Moskof Prusyalısıdır. Lakin iddia ediyoruz ki yakında bu gazeteler lisanlarını değiştirebilirler zira şarkta Prusya tusahibinden faide yoktur.(Asır)

Biz de düşüp düşünüp te bundan başka zihnimizde bir kararveremiyoruz.

Sayı: 74

Tarih: 7 Cumâdiye'1-Ula 1287/ 22 Ağustos 1286

s.147/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Geçenlerde gazetemize derc eylediğimiz mufassal bir bentte uzun uzadıya bahs eylemiş olduğumuz vechile umumi muamelatta istimal olınân ölçülerden gerek muamelatça ve gerek münasebetçe en ziyade suhulet olânı aşari ölçüler olup gelecek bin iki yüz doksan senesinden sonra nasca ve hükümetçe umum muamelatın usul-i aşari üzere cereyanı taht-i mecburiyete girerek mezkur doksan senesine kadar halk bu babda bırakılacak ise de hükümet gelecek bin iki yüz seksen yedi sene-i Rumisi iptidasından itibaren kâffe-i muamelatını usul-i mezkure tahtında icrâ edeceğinden bazı mukteziyat-ı halin icrâsına şimdiden teşebbüs olunması ba emir name-i sami makamı vilâyet e emir ve iş'ar kılınmış ve makam-ı müşarün ileyhadan dahî iktizay-ı hal evliye-i mülhakaya bildirilmiştir.

(Zevra')

Memleketimizde cereyan eden bilcümle muamelat piş-i nazar-ı dikkat ve tefrika alınır ise bedaheten malum olur ki bundan yüzde kırkı halkın bib biri arasında cereyan ediyorsa yüzde altmışı dahî hükümetle halk arasında cereyan etmektedir. Çünkü halkın malumat-ı vakıası yalnız ticaretin hükümetle tüccar arasında cereyan eden şubesinden maadasıyla halkın havayıç ru zümresi hususunda yekdiğerine ahz u itaca müracaattan ibaret olup halbuki hükümetle halk arasında cereyan eden muamelat memleketimiz tüccarının en mühim ve en büyük bir şubesi olân aşar ve mukataat ihalesi ve sair iltizamatla hükümetin inşaat ve ameliyat yolunda vuku bulan ahz u itasına ve istihdam edeceği memurin ve asker ve mütekaidin ve amele ve sair erbab-ı vezayifin maaş ve yevmiyelerine şamil ve hulasa-i kelim ber minval muharrer muamelatı umumiyenin yüzde altmışını müştemildir.

İmdi muamelat-ı dahî liye şu nispette olduğu ve muamelat-ı hariciye yani ticaretimizin en büyük bir kısmı dahî Zâten usul-i aşari üzere cereyan etmekte bulunduğu halde seksen yedi senesinden itibaren usul-i aşariye üzere icrâ-i muamelata yalnız hükümet başlar da ahali bunun icrâsı içintaht-i mecburiyete (stn.2) girecekleri doksan senesine kadar bu usule başlamayıp durursa muamelatta bir nevi suubet görecekları derkârdır.

İmdi efkârımıza kalır ise dünyanın her tarafında muhsenat ve fevaidi tasdik olunarak her milletin kabul etmiş olduğu böyle bir güzel usulü kabuldehalkımız fevkalade bir müsaraat gösterip muamelat-ı umumiyeyi muamelat-ı hükümetten ayırmayarak bilakis kemakân ilerisi bir yolda gitmesi için daha şimdiden bu usule alışmağa başlamalıdır.

Bize bu efkâr daha mukaddemki mufassal bendimizi yazdığımız zaman gelip hatta bu bapta halkça bir suhulet olmak üzere usul-i aşari üzere müceddeden tamim edilecek evzan ve ekyal ve sair mikyasları mübün mukaddema Dersaadet'ten her tarafa gönderilmiş olân beyân nameyi tab eylemiş olduğumuzdan istek edenler beher nüshası kırk para olmak üzere matbaa-i vilâyet ten mübayaa edebilirler.

.....

Dicle ve Fırat nehirlerinde işletilmek üzere Avrupadan mübayaa olunup ecza halinde peyder pey Bağdat'a vürud eden iki kıta büyücek vapur ve iki kıta dahî işlebin bir yandan dahî tereküp ve inşasına mübaşeret olunmuş idiğini bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemişidik.

Mukaddemleri celp olunup ecnebi inşaiyeleri tarafından Basra'da terkip edilen vapurlar senelerce destgah sürüklenip kalmakta bulunduğu halde elyevm inşaiye memuru bulınân Kol ağası rıf'atlü Muhammed Efendinin hakka ki kise-i dilden bi diriğ eylediği nakdiye-i himmet ve gayret semeresiyle kâffe-i amele yerliden iken bile zikr olınân sefineler pek sür'at ve suhulet ve nefasetle terkip olunmakta bulunmasıyla bunlardan bir vapurun tek mil sacları perçinlenip küvertesi dahî inşa olunduğu gibi diğer bir vapurun dahî sacları perçinlenmiş ve bir işilik kaburga ve kemreleri ba terkip sacları perçinlenmekte ve diğerinin dahî kaburga ve kemreleri terkip olunmakta bulunmuş olduğundan şu gidişle işbu dört kıta sefinenin pek yakın bir zamanda suya indirileceği memul ve alel husus şu sür'at inşaiye dairesinin bu yakında fevkal gaye meşguliyeti arasında olub (stn.3) eğerçi fabrika ve marangozhânenin Basra ve Bağdat ve Musul vapurları gibi muhtac-ı tamir olânlarının tamirâtı için kat'ı nazar derdest inşa bulınân ebniye-i miriyenin bazı levazım-ı ahşaniye ve hadidiyesiyle beraber Bağdat köprüsünün müceddeden inşası zımında yapılmakta bulınân dubalar ve saire meşguliyeti olmamış olsa inşaiye dairesi ve vakitçe daha ziyade vus'at görerek mezkur sefineleri şimdiye kadar terkip ve imal edip bitirmiş olcağı derkârdır.

İmdi mûmâ-ileyh Muhammed Efendinin şu himmet ve gayretiyle zahirdoyalnız bir daire-i nehriyenin tevessü' ve terakkisine medar gibi görünür ise de

hakikatte vatanımızın ticaret ve sairece pek büyük terakkisine medar olduğundan doğrusu vatan perver olânlar muma ileyhın şu gayretine teşekkür etmeğe borçludur.

.....

Birisi Süveyşe ve diğeri Londraya gideceği bundan mukaddem i'lân olunmuş olân Babil ve Ninova vapurlarından Ninova bundan mukaddem hareket eylediği misillü Babil dahî geçen çeharşenbe günü Süveys'e müteveccihen Basra'dan hareket eylemiştir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Geçen seneler Tuna vilâyet inde teşkil olunup işletilmekte ve hükümet-i mahalliyenin semere-i ikdam ve ihtimamı olarak git gide büyümekte olân idare-i nehriyenin mevcut olân vapur ve işleplerinden maada bu kere dahî yolcu için diğerk iki kıta-i cesime vapurlar ile altı kıta işlebin mübayaası kararlaştırılarak emr-i inşasının Viyana destgahlarına sipariş kılındığı tuna gazetesinde görülmüş ve bu gibi şeyler vatanın medar-ı terakkiyatı olup bu ise bizim gibi yedi sekiz saat mesafede bulunân vatan perveranı bile mesrur ve müheyyiç edeceği derkâr bulunmuştur.

.....

Vakt u halin icabatından olarak lüzumu halında maaş ve eslihası taraf-ı Hazret-i Hidiv-i Efhamiden ve masarif-i nakliye ve sair mühimmatı taraf-ı saltanat-ı (s.148/stn.1) seniye den tesviye olunmak üzere otuz bin nefer 'asâkir-i mısıriyenin irsal olunması kararlaştırılmış idiği Der-S'âdet gazetelerinde görülmüştür.

.....

Beyoğlu harik-i kebirinde musab olân biçaregana her taraftan i'âneler edilmekte bulunduğunu bundan mukaddem yazmıştık Bu kere bazı gazetelerin hesap ve rivayetlerine göre şimdiye kadar verilen ianenin yüz bin İngiliz lirasını tecavüz etmiş olduğu anlaşılıyor.

.....

Vak'anın ehemmiyeti cihetiyle tarafgirliğine asla iştirak etmemek ve yalnız havadis-i mühime kabilinden olmak üzere İbret gazetesinde mütalaa güzaramız olânbir bend ber vech-i ati aynen nakil ve derc olunur.

Hariciye Müsteşarı Sabık Atufetlu Halil Beğ Efendi Hazretlerinin İstifası

Bazı mevsuk mahallerden mesmuatımıza göre Hidiv-i Mısır fehmetlü Pâşâ hazretlerinin bu defa Dersaadete teşrifinde vükelay-ı fehham ile ecille-i rical-i devlet-i aliye den bazı zevat-ı kiram müşarün ileyh hazretlerini resman ziyarete gittikleri

sırada atufetlu Halil Beğ Efendi hazretleri dahî hasbel mevki kendilerini bu gibi merasimin icrâsına bihakkın mecbur add eylediklerinden Hidiv-i müşarün ileyhın Mirgunda kâin salhâne-i devletlerine teşrif buyurmuşlar ise de zevvare mahsus olân odada bir hayli zaman muntazır-ı vakit mülakat olduktan sonra kendileriyle Hidiv'in görüşmek istedikleri ve binaen aleyh kabul olamıyacakları haber-i hayret eseri vürud eylemiş olmağla derhal oradan kalkarak salhâne-i hazret-i sedaretpenahiye azimetle haklarında vukua gelen misillü muamele-i tahkiriyenin altında kalmamak için lazım gelen teşebbüsata ibtidar edeceklerini beyân ve buna haiz oldukları sıfat-ı resmîyenin mani olacağından bahisle memuriyet-i Celilelerinden istifa etmişler fehâmetlü devletlü sadrazam efendimiz hazretleri dahî müşarün ileyh hakkında derkâr olân teveccühat mekârim-i ayet kadar Zâtileri muktezasından olmak üzere istidalarını red ile taraf-ı ali-i Hidividen lazım gelen tarzîyenin istihsali çaresine bakılacağını va'd ve istifaya hacet kalmayacağını serd ve ityan buyurmuşlar ve bunun üzerine Halil Beğ Efendi hazretleri bir müddet daha sabr etmişler ise de her nasılsa bazı ğavail-i mühimmenin hayluleti hasebiyle birnetice hasıl olamadığını görünce tekraraen istifa etmekle beraber Hidiv-i Mısıra atiyüt-terceme tezkereyi tastir ve irsal buyurmuşlardır.

Tercüme-i Tezkere

Fehâmetlü Efendim hazretleri Hakkımda ettiğiniz muamelenin ne derece yolsuz olduğunu şimdiğe değin kendinize bildirmemeğe sebep mücerret fehâmetlü sadrazam Efendimiz hazretlerinin tarafına lazım gelen tarzîyeyi ifa buyurmanız esbabını istihsale zaferyab olacakları ümidini vermiş olmalarıdır. Fakat gittikçe uzamakta olân sumtu sükununuz müşarün ileyh hz.lerinin bu bapta vukua gelen ikdamat ve teşebbüsât-ı muslihânelerinde muvaffak olamadıklarını ispat eylemiş olmağla bu defa da meçhul görünebilen noktanın izahıyla beraber muamele-i vakıa-i aliyeniz hakkında mütalaamı beyâna mecbur oldum şöyleki geçen kış Nubar Pâşâ memuren İstanbul'a geldiği vakit birkaç kere hâney-i aciziye gelip umur-i memuresinin teshilinde sa'y eylemekliğimi nam-ı alinize olarak savb-ı acizanemden rica ve iltimas etmeliydi bendenizde Pâşây-ı muma ileyhın şu memuriyetle arz eylediği mukaddematı nice nice avatıf-ı derişabat-ı seniye-i seniye-i Hz. tacidarilerine müzahir olmuş olduğunuz şevketlu mehabetlu PadiŞâhımız efendimiz Hz.lerine karşı vezaif-i itaatkârı ve sadakatınızı daire-i müsâlemet (stn.2) bahiresine duhul ve ricat eylemek arzuy-i kavisinde bulunduğumuza bir delil illeti add ederek

iltimasınızı kabul ile bazı tebliğat için Zât-ı hazreti ve kâlet penahi ile Pâşây-ı mûmâ-ileyh beyninde icrâ-yı vasatına müsâra‘at eylemiştim.

Ve yine şu mütâla‘ata mebnîdir ki mahûd iddialarınızın rahî ve bi-esâs idiğini geçen sene Avrupada saraydan saraya gezdirdiğiniz ve mu‘ahharen kît‘alın güşâd-ı resmisi unvân-ı ahiriyle oynayan tiyatro oyununda bir takım hükümdaran haşmet-i neşâtın pîş-i nazar ve tebessümlerine ‘arz eylediğiniz debdebe-i mürekkeb mülukâneniz ki ba‘zı komedyalarda görünen kral oyunlarını muhattardır bunun ne mertebe gülünç bir şey olduğunu ittihakâr anlayarak fark-ı devletinizde öteden beri der-kâr buyurula gelen inâyât-ı bi-gâyat cenâbı mulûkânelerinin kadrini bir vaktde bilmemiş olduğunuz padişâh-ı ‘azimü’ş-şanın afv-ı humâyûn-ı merahim makrun cenâb-ı şehinşâhilerini niyazım geldiğiniz zaman mukaddemleri hakkınızda cümlemizin kalbimizde iştiâl etmiş olân buğz hiddet-i Zâtiyeden ileri gelmiş bir şey olmayıp adem-i itaaatınızla beraber reside-i hitam olmuş olduğunu göstermek üzere ben dahî azasından bulunmakla mübahi olduğum heyet-i erkân-ı devletin azay-ı sairesine mümaşeten devlet hânenize ziyarete gelmiştim.

Anlaşılan şu hareket-i vakıamın sebeb-i hakikiyesini ve bunda olân eser-i nezaket ve zarafeti fehim ve idrak edemediniz yahut etmek istemediniz size beyân etmek isterimki memleketine ve padişâhına hiyanet edenlerin müddet-i ömürlerinde ve vicdanları ukde-i derun ve can üzerinde bar-ı giran olacak bir müşevveş hal ve harekette bulunmamış olân kimselere edebilecekleri hakaret bunların haiz oldukları mertebe-i aliyeye kadar çıkamayıp yine kendilerine raci olur.

İşte buralarının arz ve ifadesin hakk-ı devletinizde his eylemekliğim tabi olân müessir-i mahsusamın tekid-i teminatına zeria-i hasene ittihaz eylerim.

Hidiv-i Mısır Hz.leri işbu mektubu hamiyet üslubu ahz ve kıraat buyurdukta hemen salhâne-i hazreti Sadr-ı Azamiye gidip haiz oldukları endelik sıfatıyla paye-i samiye-i sadaret-i tamme mir-i müşarün ileyh hazretlerinin azlini iltimas buyurmuş olduklarından müşarün ileyhin mükerrer uyarılmış oldukları istifaları haki pay-i meali ihtivay-ı hazreti şehinşâhiye arz olunarak ol babda şeref sünuh ve sudur buyurulan müsaade-i keramet-i amme-i cenab-ı hilafet penahiye mebni memuriyet-i Celilelerinden infisalleri vuku bulmuştur.

Hadise-i mebhusenin mesalih-i Şâhsiyeden idiği aşikâr ise de bu babda uzun uzadıya bahse girişildiği halde a’zarımızın buna bir mesele-i politika ehemmiyeti ita ve isnadıyla arıza-i müdafaa-i memlumeye yekten vücut vermeğe çalışacakları bedihi bulunduğu binaen tatvil-i bekadan ictinab olunup yalnız mütâlaat-ı atiyenin

arzıyla iktifa olunur. Şöyleki hükümet-i merkeziye ile idare-i celile-i Hidiviye beyninde bazı başı fesli ehibbanın icrâat-ı ifsadatıyla beraber ak tegün ederek güya bir millet ve bir familya içinde mesele-i politika olurmuş gibi Mısır meselesi namını takınmış olân ihtilaf saye-i tevfikar vaye-i Hz. mülukâne der-kâr def‘ olarak Mısırdaki bulunân ve idare-i müşarün ileyhanın harekât-ı vakıasında katiyen dahli olmadığını aşikâr olân din kardaşlarımız şu arıza-i indifa‘ı cihetiyle kemal-i mesruriyetlerinden bu tarafta bulunân karındaşlarıyla mesafe itibariyle uzaktan vakt-i itibariyle pek yakından mübadele-i mesafe uhuvvet eyledikleri bir zaman-ı saadet neşet ki bizim niçin nasıl bir ahd-i meserret bedid ise millet ve madde-i islamiye arasına İlkay-ı fesad ve nifaka çalışan a’damız için tarih yesi cedid ‘add olunmağa şayandır. Böyle bir vakitte Hidiv-i Mısır hazretlerinin Halil Bey Efe hazretlerini nezd-i devletlerine kabul buyurmamaları kendilerinin ne asalet ve ne müsellemler olân ferma hamiyet ve fetanetlerine ... bilemez.

Böyle bir muamele-i gayr-i olursa Halil Beğ Efendi (stn.3) hazretleri gibi namus ve kadr u haysiyeti fevkal gaye sehabından bir Zâtın sükut eylememesine bir şey diyemez zira namus bahsine hiçbir türlü hesap ve mütalaat-ı politika sığamaz namus ile muvazaa mümkün olamaz namusu olân namusunu zapt edemez.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Bu hafta Fransa ve Prusya mesele-i harbiyesi hakkında muhbir-mahsusumuzdan telgrafla bir güne haber ve malumat alamayıp eğerçi efvah-ı nasta derece-i ehemmiyeti kendilerinin dahî takdir edemeyecekleri bazı rivayat-ı mühime var ise de mütehayyizimiz olân meslek iktizasınca bu gibi şeylere sahih nazarla bakıp gazetemize derc edemeyeceğimizden ve bu posta ile İstanbul’dan aldığımız evrak-ı havadisın verdikleri havadis ise şimdiye kadar vuku bulan muharebeler hakkında telgrafla alıp daha evvelce gazetemize derc etmiş olduğumuz şeylerden ibaret bulunduğundan bu hafta mesele-i mezkure hakkında bir güne havadis verememekte mazurdur.

.....

Paris’te etibbanın keşif ve tahkiklerine nazaran bu günlerde 33 derece hararetin şiddetinden mi yoksa diğer bir sebep ve illetten mi ola her nasılsa akla hiffet getirenlerin adedi gün be gün artmakta ve bu keyfiyet-i müteessife tahdiş-i ezhana badi olmakta bulunmuş ve ez cümle bu misillü hiffet getirenlerden birisi meclis-i mebusan-ı millet kılına nev’ini beşerin saadet ve refahının kâfil-i kâfisi

olmak üzere yeni bir gazete ihdasına hükümetin müstesnasını talep ve yine bir diğeri demir yollar lokomotifinden hasıl olmakta olan buhar ve düdüklü basmanları pejmürde ve siyah alud ede geldiğinden bade zin şimendifer inşasına canib-i hükümetten ferdan ferideye ruhsat ve imtiyaz verilmemesini rağıp ve keza bir başkası Fransa'nın her bir nahiyesinde yüzer kadem umkunda yekdiğerlerine muttasıl kuyular harfiyle kaht u gıla vukuunda (Var) eyaleti (Fenistir) eyaleti halkına ve (Hutson) eyaleti normandiye-i zir-i iklimine miyah itasıyla imdat edebilsin vadisinden verdikleri bir diğeri başka zeminde arzuhalat-ı bağdırmakta bulunmuş ve bunlara mekayıs daha bir takım saçma sapan kelimat-ı muharrere bulunmuş ise de en makbullah bunlardan ibaret idiğinden tayy-i makal melal istimal kılınmıştır. (ve kassa aleyhil bevaki) (Ruzname-i Mısır)

(Zevra')

Öyle ise burada ve akşam serinliği olarak sultanmış süpürülmüş gölge ve serin yerlerde kırk sekiz derece hararet içinde bulunân halk teşekkür etsinler ve bunlardan vaktiyle mizanül hararenin saferden on sekiz yirmi dereceye kadar tenezzül ettiği soğuk memleketlere alışmış olanları bulunup ta teşekkür edemeyecek olursa bari şikâyet etmeyip sabır ve sükut eylesinler Çünkü Fransa'nın otuz üç derece sıcaklığı insanı çıldırttığı halde kendilerinin serin yerlerde kırk sekizden ve güneşte altmış beş ve yetmişden aşağı inmeyen sıcaklarda akl ve iz'anları az çok yerinde durabiliyor.

Sayı: 75

Tarih: 7 Cem'azıyye'l-Evvel 1287/ 22 Ağustos 1286

s.147/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Geçenlerde gazetemize derc eylediğimiz mufassal bir bentte uzun uzadıya bahs eylemiş olduğumuz vechile umumi muamelatta istimal olan ölçülerden gerek muamelatça ve gerek münasebetçe en ziyade suhulet olanı aşari ölçüler olup gelecek bin iki yüz doksan senesinden sonra nasca ve hükümetçe umum muamelatın usul-i aşari üzere cereyanı taht-i mecburiyete girerek mezkur doksan senesine kadar halk bu babda bırakılacak ise de hükümet gelecek bin iki yüz seksen yedi sene-i Rumisi iptidasından itibaren kâffe-i muamelatını usul-i mezkure tahtında icrâ edeceğinden bazı mukteziyat-ı halin icrâsına şimdiden teşebbüs olunması ba emir name-i sami

makamı vilâyet e emir ve iş'ar kılınmış ve makam-ı müşarün ileyhadan dahî iktizay-ı hal evliye-i mülhakaya bildirilmiştir.

(Zevra')

Memleketimizde cereyan eden bilcümle muamelat piş-i nazar-ı dikkat ve tefrika alınır ise bedaheten malum olur ki bundan yüzde kırkı halkın bib biri arasında cereyan ediyorsa yüzde altmışı dahî hükümetle halk arasında cereyan etmektedir. Çünkü halkın malumat-ı vakıası yalnız ticaretin hükümetle tüccar arasında cereyan eden şubesinden maadasıyla halkın havayiç ru zümresi hususunda yekdiğerine ahz u itaca müracaattan ibaret olup halbuki hükümetle halk arasında cereyan eden muamelat memleketimiz tüccarının en mühim ve en büyük bir şubesi olân aşar ve mukataat ihalesi ve sair iltizamatla hükümetin inşaat ve ameliyat yolunda vuku bulan ahz u itasına ve istihdam edeceği memurin ve 'asker ve mütekaidin ve amele ve sair erbab-ı vezayifin maaş ve yevmiyelerine şamil ve hulasa-i kelim ber minval muharrer muamelatı umumiyenin yüzde altmışını müştemildir.

İmdi muamelat-ı dahî liye şu nispette olduğu ve muamelat-ı hariciye yani ticaretimizin en büyük bir kısmı dahî Zâten usul-i aşari üzere cereyan etmekte bulunduğu halde seksen yedi senesinden itibaren usul-i aşariye üzere icrâ-i muamelata yalnız hükümet başlar da ahali bunun icrâsı içintaht-i mecburiyete (stn.2) girecekleri doksan senesine kadar bu usule başlamayıp durursa muamelatta bir nevi suubet görecekları derkârdır.

İmdi efkârımıza kalır ise dünyanın her tarafında muhsenat ve fevaidi tasdik olunarak her milletin kabul etmiş olduğu böyle bir güzen usulü kabuldehalkımız fevkalade bir müsaraat gösterip muamelat-ı umumiyeyi muamelat-ı hükümetten ayırmayarak bilakis kemakân ilerisi bir yolda gitmesi için daha şimdiden bu usule alışmağa başlamalıdırlar.

Bize buefkâr daha mukaddemki mufassal bendimizi yazdığımız zaman gelip hatta bu bapta halkça bir suhulet olmak üzere usul-i aşari üzere müceddeden tamim edilecek evzan ve ekyal ve sair miyaslara mübün mukaddema Dersaadet'ten her tarafa gönderilmiş olân beyân nameyi tab eylemiş olduğumuzdan istek edenler beher nüshası kırk para olmak üzere matbaa-i vilâyet ten mübayaa edebilirler.

.....

Dicle ve Fırat nehirlerinde işletilmek üzere Avrupa'dan mübayaa olunup ecza halinde peyder pey Bağdat'a vürud eden iki kıta büyücek vapur ve iki kıta dahî

işlebin bir yandan dahî tereküp ve inşasına mübaşeret olunmuş idiğini bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylemişdik.

Mukaddemleri celp olunup ecnebi inşaiyeleri tarafından Basra'da terkip edilen vapurlar senelerce destgah sürüklenip kalmakta bulunduğu halde elyevm inşaiye memuru bulınân Kol ağası rıf'atlı Muhammed Ef.nin hakka ki kise-i dilden bi diriğ eylediği nakdiye-i himmet ve gayret semeresiyle kâffe-i amele yerliden iken bile zikr olınân sefineler pek sür'at ve suhulet ve nefasetle terkip olunmakta bulunmasıyla bunlardan bir vapurun teknil sacları perçinlenip küvertesi dahî inşa olduğu gibi diğer bir vapurun dahî sacları perçinlenmiş ve bir işilik kaburga ve kemreleri ba terkip sacları perçinlenmekte ve diğerinin dahî kaburga ve kemreleri terkip olunmakta bulunmuş olduğundan şu gidişle işbu dört kıta sefinenin pek yakın bir zamanda suya indirileceği memul ve alel husus şu sür'at inşaiye dairesinin bu yakında fevkal gaye meşguliyeti arasında olub **(stn.3)** eğerçi fabrika ve marangozhânenin Basra ve Bağdat ve Musul vapurları gibi muhtac-ı tamir olânlarının tamirâtı için kat'ı nazar derdest inşa bulınân ebniye-i miriye'nin bazı levazım-ı ahşaniye ve hadidiyesiyle beraber Bağdat köprüsünün müceddeden inşası zımında yapılmakta bulınân dubalar ve saire meşguliyeti olmamış olsa inşaiye dairesi ve vakitçe daha ziyade vus'at görerek mezkur sefineleri şimdiye kadar terkip ve imal edip bitirmiş olcağı derkârdır.

İmdi muma ileyh Muhammed Ef.nin şu himmet ve gayretiyle zahirdeyalnız bir daire-i nehriyenin tevessü' ve terakkisine medar gibi görünür ise de hakikatte vatanımızın ticaret ve sairece pek büyük terakkisine medar olduğundan doğrusu vatan perver olânlar muma ileyhın şu gayretine teşekkür etmeğe borçludur.

.....

Birisi Süveyş'e ve diğeri Londra'ya gideceği bundan mukaddem ilan olunmuş olân Babil ve Ninova vapurlarından Ninova bundan mukaddem hareket eylediği misillü Babil dahî geçen çeharşenbe günü Süveyş'e müteveccihen Basra'dan hareket eylemiştir.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Geçen seneler Tuna vilâyet inde teşkil olunup işletilmekte ve hükümet-i mahalliye'nin semere-i ikdam ve ihtimamı olarak git gide büyümekte olân idare-i nehriyenin mevcut olân vapur ve işleplerinden maada bu kere dahî yolcu için diğer iki kıta-i cesime vapurlar ile altı kıta işlebin mübayaası kararlaştırılarak emr-i

inşasının Viyana destgahlarına sipariş kılındığı tuna gazetesinde görülmüş ve bu gibi şeyler vatanın medar-ı terakkiyatı olup bu ise bizim gibi yedi sekiz saat mesafede bulunân vatan perveranı bile mesrur ve müheyyiç edeceği derkâr bulunmuştur.

.....

Vakt u halin icabatından olarak lüzumu halında maaş ve eslihası taraf-ı Hazret-i Hidiv-i Efhami'den ve masarif-i nakliye ve sair mühimmatı taraf-ı saltanat-ı (s.148/stn.1) seniyyeden tesviye olunmak üzere otuz bin nefer 'asâkir-i mısriyenin irsal olunması kararlaştırılmış idiği Dersaadet gazetelerinde görülmüştür.

.....

Beyoğlu harik-i kebirinde musab olân biçaregana her taraftan ianeler edilmekte bulunduğunu bundan mukaddem yazmıştık Bu kere bazı gazetelerin hesap ve rivayetlerine göre şimdiye kadar verilen ianenin yüz bin İngiliz lirasını tecavüz etmiş olduğu anlaşılıyor.

.....

Vakanın ehemmiyeti cihetiyle tarafgirliğine asla iştirak etmemek ve yalnız havadis-i mühime kabilinden olmak üzere İbret gazetesinde mütalaa gûzarımız olânbir bend ber vech-i ati aynen nakil ve derc olunur.

Hariciye Müsteşarı Sabık Atufetlu Halil Beğ Efendi Hazretlerinin İstifası

Bazı mevsuk mahallerden mesmuatımıza göre Hidiv-i Mısır fehamestlü Pâşâ Hz.lerinin bu defa Dersaadet'e teşrifinde vükelay-ı fehham ile ecille-i rical-i devlet-i aliyyeden bazı zevat-ı kiram müşarün ileyh Hz.lerini resman ziyarete gittikleri sırada atufetlu Halil Beğ Ef. Hz.leri dahî hasbel mevki kendilerini bu gibi merasimin icrâsına bihakkın mecbur add eylediklerinden Hidiv-i müşarün ileyhin Mirgunda kâin salhâne-i devletlerine teşrif buyurmuşlar ise de zevvare mahsus olân odada bir hayli zaman muntazır-ı vakit mülakat olduktan sonra kendileriyle Hidiv'in görüşmek istedikleri ve binaen aleyh kabul olamıyacakları haber-i hayret eseri vürud eylemiş olmağla derhal oradan kalkarak salhâne-i Hz. sedaretpenahiye azimetle haklarında vukua gelen misillü muamele-i tahkiriyyenin altında kalmamak için lazım gelen teşebbüsata ibtidar edeceklerini beyân ve buna haiz oldukları sıfat-ı resmîyyenin mani olacağından bahisle memuriyet-i Celilelerinden istifa etmişler fehamestlü devletlü sadrazam efendimiz Hz.leri dahî müşarün ileyh hakkında derkâr olân teveccühat meka^rim-i ayet kadar Zâtileri muktezasından olmak üzere istidalarını red ile taraf-ı ali-i Hidividen lazım gelen tarziyyenin istihsali çaresine bakılacağını va'd ve istifaya

hacet kalmayacağını serd ve ityan buyurmuşlar ve bunun üzerine Halil Beğ Ef. Haz.leri bir müddet daha sabr etmişler ise de her nasılsa bazı ğavail-i mühimmenin hayluleti hasebiyle birnetice hasıl olamadığını görünce tekraraen istifa etmekle beraber Hidiv-i Mısır'a atiyüt-terceme tezkereyi tastir ve irsal buyurmuşlardır.

Tercüme-i Tezkere

Fehametlü Efendim Hzretleri Hakkımda ettiğiniz muamelenin ne derece yolsuz olduğunu şimdiğe değin kendinize bildirmemeğe sebep mücerret fehametlü sadrazam ef.miz Hz.lerinin tarafına lazım gelen tarzıyeyi ifa buyurmanız esbabını istihsale zaferyab olacakları ümidini vermiş olmalarıdır. Fakat gittikçe uzamakta olân sumt u sükununuz müşarün ileyh Hz.lerinin bu bapta vukua gelen ikdamat ve teşebbüsat-ı muslihânelerinde muvaffak olmadıklarını ispat eylemiş olmağla bu defa da meçhul görünebilen noktanın izahıyla beraber muamele-i vakıa-i aliyeniz hakkında mütalaamı beyâna mecbur oldum şöyleki geçen kış Nubar Pâşâ memuren İstanbul'a geldiği vakit birkaç kere hâney-i aciziye gelip umur-i memuresinin teshilinde sa'y eylemekliğimi nam-ı alinize olarak savb-ı acizanemden rica ve iltimas etmeliydi bendenizde Pâşây-ı muma ileyhın şu memuriyetle arz eylediği mukaddematı nice nice avatıf-ı derişabat-ı seniye-i seniye-i Hz. tacidarilerine müzahir olmuş olduğunuz şevketlu mehabetlu PadiŞâhımız efendimiz Hz.lerine karşı vezaif-i itaatkârı ve sadakatınızı daire-i müsalemet (stn.2) bahiresine duhul ve ricat eylemek arzuy-i kavisinde bulunduğumuza bir delil illeti add ederek iltimasınızı kabul ile bazı tebliğat için Zât-ı Hz. vekâletpenahi ile Pâşây-ı muma ileyh beyninde icrây-ı vasatına müsaraat eylemiştim.

Ve yine şu mütâla'ata mebnidir ki mahut iddialarınızın rahı ve bi esas iddiğini geçen sene Avrupa'da saraydan saraya gezdirdiğiniz ve muahharen kıtalın küşad-ı resmisi unvan-ı ahiriyle oynayan tiyatro oyununda bir takım hükümdaran haşmet-i neşatın piş-i nazar ve tebessümlerine arz eylediğiniz debdebe-i mürekkep mülukâneniz ki bazı komedyalarda görünen kral oyunlarını muhattardır. Bunun ne mertebe gülünç bir şey olduğunu ittıcakâr anlayarak fark-ı devletinizde öteden beri derkâr buyurula gelen inayat-ı bi gayat cenabı mulukânelerinin kadrini bir vakitte bilmemiş olduğunuz padiŞâh-ı azimüş şanın afv-ı humâyûn-ı merahim makrun cenab-ı şehinŞâhilerini niyazım geldiğiniz zaman mukaddemleri hakkınızda cümlemizin kalbimizde iştiâl etmiş olân buğz hiddet-i Zâtiyeden ileri gelmiş bir şey olmayıp adem-i itaatınızla beraber reside-i hitam olmuş olduğunu göstermek üzere

ben dahî azasından bulunmakla mübahî olduğum heyet-i erkân-ı devletin azay-ı sairesine mümaşeten devlet hânenize ziyarete gelmişim.

Anlaşılan şu hareket-i vakıamın sebep-i hakikiyesini ve bunda olân eser-i nezaket ve zarafeti fehim ve idrak edemediniz yahut etmek istemediniz size beyân etmek isterimki memleketine ve padişâhına hiyanet edenlerin müddet-i ömürlerinde ve vicdanları ukde-i derun ve can üzerinde bar-ı giran olacak bir müşevveş hal ve harekette bulunmamış olân kimselere edebilecekleri hakaret bunların haiz oldukları mertebe-i aliyeye kadar çıkamayıp yine kendilerine raci olur.

İşte buralarının arz ve ifadesin hakk-ı devletinizde his eylemekliğim tabi olân müessir-i mahsusamın tekid-i teminatına zeria-i hasene ittihaz eylerim.

Hidiv-i Mısır Hz.leri işbu mektubu hamiyet üslubu ahz ve kıraat buyurduktan hemen salhâne-i hazreti Sadr-ı Azamiye gidip haiz oldukları endelik sıfatıyla paye-i samiye-i sadaret-i tamme mir-i müşarün ileyh hazretlerinin azlini iltimas buyurmuş olduklarından müşarün ileyhin mükerrer uyarılmış oldukları istifaları haki pay-i meali ihtivay-ı hazreti şehinşâhiye arz olunarak ol babda şeref sünuh ve sudur buyurulan müsaade-i keramet-i amme-i cenab-ı hilafet penahiye mebni memuriyet-i Celilelerinden infisalleri vuku bulmuştur.

Hadise-i mebhusenin mesalih-i Şâhsiyeden idiği aşikâr ise de bu babda uzun uzadıya bahse girişildiği halde a'zarımızın buna bir mesele-i politika ehemmiyeti ita ve isnadıyla arıza-i müdafaa-i memlumeye yekten vücut vermeğe çalışacakları bedihi bulunduğu binaen tatvil-i bekadan ictinab olunup yalnız mütalaat-ı atiyenin arzıyla iktifa olunur. Şöyleki hükümet-i merkeziye ile idare-i celile-i Hidiviye beyninde bazı başı fesli ehibbanın icrâat-ı ifsadıyla beraber ak tegün ederek güya bir millet ve bir familya içinde mesele-i politika olurmuş gibi Mısır meselesi namını takınmış olân ihtilaf saye-i tevfiakar vaye-i Hz. mülukâne derkâr def olarak Mısır'da bulınân ve idare-i müşarün ileyhanın harekât-ı vakıasında katiyen dahilî olmadığını aşikâr olân din kardaşlarımız şu arıza-i indifai cihetiyle kemal-i mesruriyetlerinden bu tarafta bulınân karındaşlarıyla mesafe itibariyle uzaktan vakt-i itibariyle pek yakından mübadele-i mesafe uhuvvet eyledikleri bir zaman-ı saadet neşet ki bizim niçin nasıl bir ahd-i meserret bedid ise millet ve madde-i islamiye arasına İlkay-ı fesad ve nifaka çalışan a'damız için tarih ye'si cedit add olunmağa şayandır. Böyle bir vakitte Hidiv-i Mısır Hz.lerinin Halil Beğ Ef. Hz.lerini nezd-i devletlerine kabul buyurmamaları kendilerinin ne asalet ve ne müsellemler olân ferma hamiyet ve fetanetlerine ... bilemez.

Böyle bir muamele-i gayr-i olunsa Halil Beğ Efendi (stn.3) hazretleri gibi namus ve kadr u haysiyeti fevkal gaye sehabından bir Zâtın sükut eylememesine bir şey diyemez zira namus bahsine hiçbir türlü hesap ve mütalaat-ı politika sığamaz namus ile muvazaa mümkün olamaz namusu olân namusunu zapt edemez.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Bu hafta Fransa ve Prusya mesele-i harbiyesi hakkında muhbir-mahsusumuzdan telgrafla bir güne haber ve malumat alamayıp eğerçi efvah-ı nasta derece-i ehemmiyeti kendilerinin dahî takdir edemeyecekleri bazı rivayat-ı mühime var ise de mütehayyizimiz olân meslek iktizasınca bu gibi şeylere sahih nazarla bakıp gazetemize derc edemeyeceğimizden ve bu posta ile İstanbul'dan aldığımız evrak-ı havadisın verdikleri havadis ise şimdiye kadar vuku bulan muharebeler hakkında telgrafla alıp daha evvelce gazetemize derc etmiş olduğumuz şeylerden ibaret bulunduğundan bu hafta mesele-i mezkure hakkında bir güne havadis verememekte mazurdur.

.....

Paris'te etibbanın keşif ve tahkiklerine nazaran bu günlerde 33 derece hararetin şiddetinden mi yoksa diğer bir sebep ve illetten mi ola her nasılsa akla hiffet getirenlerin adedi gün be gün artmakta ve bu keyfiyet-i müteessife tahdiş-i ezhana badi olmakta bulunmuş ve ez cümle bu misillü hiffet getirenlerden birisi meclis-i mebusan-ı millet kılına nev'ini beşerin saadet ve refahının kâfil-i kâfisi olmak üzere yeni bir gazete ihdasına hükümetin müsalesini talep ve yine bir diğeri demir yollar lokomotifinden hasıl olmakta olân buhar ve düdüklü basmanları pejmürde ve siyah alud ede geldiğinden bade zin şimendifer inşasına canib-i hükümetten ferden ferideye ruhsat ve imtiyaz verilmemesini rağıp ve keza bir başkası Fransa'nın her bir nahiyesinde yüzer kadem umkunda yekdiğerlerine muttasıl kuyular harfiyle kaht u gıla vukuunda (Var) eyaleti (Fenistir) eyaleti halkına ve (Hutson) eyaleti normandiye-i zir-i iklimine miyah itasıyla imdat edebilsin vadisinden verdikleri bir diğeri başka zeminde arzuhalat-ı bağırdırmakta bulunmuş ve bunlara mekayıs daha bir takım saçma sapan kelimat-ı muharrere bulunmuş ise de en makbulleri bunlardan ibaret idiğinden tayy-i makal melal istimal kılınmıştır. (ve kassa aleyhil bevaki) (Ruzname-i Mısır)

(Zevra')

Öyle ise burada ve akşam serinliği olarak sulanmış süpürülmüş gölge ve serin yerlerde kırk sekiz derece hararet içinde bulunân halk teşekkür etsinler ve bunlardan vaktiyle mizanül hararenin saferden on sekiz yirmi dereceye kadar tenezzül ettiği soğuk memleketlere alışmış olânları bulunup ta teşekkür edemeyecek olursa bari şikâyet etmeyip sabır ve sükut eylesinler Çünkü Fransa'nın otuz üç derece sıcaklığı insanı çıldırttığı halde kendilerinin serin yerlerde kırk sekizden ve güneşte altmış beş ve yetmişden aşağı inmeyen sıcaklarda akıl ve iz'anları az çok yerinde durabiliyor.

Sayı: 75

Tarih: 10 Cemâziyye'l-Âhir 1287/ 25 Ağustos 1286

s.149/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Vâlî-i vilâyet Devletlü Pâşâ hazretlerinin Fırat Nehrine mübâşeret olunmuş olân 'amelîyyâtı mu'âyene itmek üzere ol taraflara 'azîmet buyurmuş olduklarını bundan mukaddem derc-i sahîfe-i beyân eylemişidik bu def'a aldığımız ma'lûmâtta müstebân olduğuna göre müşârün-ileyh hazretleri 'amelîyyât-ı hafriye ve tathîriyyeyi mu'âyene ede ede Ane kasabasının üst taraflarına kadar giderek işbu Ağustosun yigirminci geçen Pencşenbe günİ oldukları mahalden 'avdet ve Bağdada müteveccihen hareket buyurmuş olduklarından şu üç dört gün içinde merkez-i vilâyet-i celîleye muvâsalatları me'mûldur.

Îrân şâhı şehâmetlü Nasireddin Şâh hazretlerinin 'atebât-ı mübârekeyi li-ecli'z- ziyâre bu tarafları teşrîf idecekleri mukaddem ve mu'ahhar derc-i sahîfe-i beyân kılınmışidi bu kere Der-Sa'âdetden telgrafla aldığımız ma'lûmâtta müstebân olduğuna göre taraf-ı eşref-i saltanat-ı seniyyeden şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin tebrîk-i kudûmî için teşrîfâtı-i hâriciyye devletlü Kemal Pâşâ Hazretleri geçen günler Der-Sa'âdetden Bağdada müteveccihen hareket eyledikleri misillü Îrân devletinin Der-Sa'âdetde mukîm elçisi devletlü Müşîrüddevle Hazretlerinin dahî birkaç güne kadar bu tarafa müteveccihen Der-Sa'âdetden hareket ve 'azîmet idecekleri mukarrer imiş.

Altıncı Ordû-yı Hümâyûn riyâsetine nasb ve ta'yîn buyuruldukları mukaddeman gazetemize derc ve iş'âr kılınan ferîk sa'âdetlü Rauf Pâşâ Hazretleri İskenderun ve Halep ve Fırat tarîkiyle Ane kasabasına kadar gelerek orada devletlü vâlî Pâşâ hazretleriyle mülâkât itmiş oldukları işidilmiş ve şu hâle göre müşârün-ileyh hazretlerinin dahî vâlî-i müşârün-ileyh hazretleriyle birlikte Bağdada gelecekleri der-kâr bulunmuşdur.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Mahalli firka-i 'askerîyyesi kûmândânlığıyla berâber Işkodra (stn.2) vilâyet-i celîlesi vâlîliği Erzurum vilâyeti vâlisi sâbık devletlü İsmail Pâşâ hazretlerine tevcîh buyurulmuş idüğü gazetelerde görülmüşdür.

Aydın gazetesi İzmir vilâyet-i celîlesi dâhilinde kâ'in Alaşehir kazâsıyla civârında seksen altı senesine mahsûben çekilen kur'a-i şer'îyyede isimlerine kur'a isâbet iden neferât ile gönüllü olarak yazılan neferâtı ber-vech-i âtî beyân eylemişdir.

Kur'a	Gönüllü	
24	32	Alaşehir Kazası
12	11	Salihli
10	20	Atala
04	05	Mende Hor
51	17	Kula
27	25	Borlu
129	109	

(Zevra')

Ey erbâb-ı 'ibret dikkat idiniz 'Osmânlıların 'askerlik husûsunda mükteseb oldukları dereceye kangı millet vardır ki ba kur'a yüz yigirmi dokuz nefer 'asker alınan bir firkası andan yüz dokuz nefer dahî gönüllü versin ...

Ba'zı erbâb-ı dikkat gönüllü olarak 'asker yazılmak hususunda İngilizlerin sâ'ir milletlere tefavvuk itdiklerini rivâyet ider ve bunun sebebi olarak İngilizlerin gözleri sâ'ir milletlerden ziyâde açılmış ve askerlik ne demek olduğunu anlamış olduklarını beyân eyler (hoş böyle cihânın her hâline vâkif olan erbâb-ı dikkat bu arada Türkistânın gözleri henüz açılmamış olduğunu da söylemeği ihmâl itmez.)

İmdi Türkistân bunların zannı vechile gözü kapalı olduğu hâlde 'askerliği bu kadar anlar ve 129 nefer istenilen bir dâ'ire 109 dahî gönüllü verir ise bunun gözü Avrupa kadar açıldığı takdîrde iş nereye varır.

Bizim tahmînimize kalırsa Türkistân pek az bir vaktde eli silâh tutan efrâdı silâh altına alabilecek bir dereceye gelecektir...

(stn.3)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyesi hakkında şimdiye kadar verdiğimiz havâdisten ma'lûm olmuş olacağı vechile Fransızlar ibtidâ-i mes'eleda mazhar oldukları birkaç galebe ve muzafferiyetden sonra kâh muzaffer ve kâh mağlûb olmağa başlayarak ve şu hâl ile berâber Prusyalı dâ'imâ ilerliyerek kendi ordusu Nansi ve Meç ve Verdün ve Barldok taraflarında ve toplu bir hâlde bulunmasına mukâbil Fransız ordusu bunun şimâl ve garb ve cenûb cihetlerinde ve müteferrik bir hâlde kalmağa Prusyalunun harekâtını tasgîb ve men' idemiyerek her hâlde mağlûbiyete düçâr olmuş idi.

Bu hafta telgrafla aldığımız ma'lûmâta nazaran Ağustos-ı Frenginin yiğirmi dokuzuncu (Ağustos-ı Rûminin on sekizinci geçen Salı) günü Mess şehrinin yiğirmi beş sâ'at kadar garbî şimâlisinde ve Lüksemburg ve Belçika hudûdları mukâbilinde kâ'in Sedan kasabası civârında bulunân Mareşal Makhon ordusu üzerine üç kol Prusya 'askeri hücum ve muhârebe iderek mâreşâl-i mûma-ileyh münhezim olduğundan Prusyalular eline on iki tob ve birçok esîr bırakarak Moz şehrinin öte tarafına doğru ric'ate mecbûr olmuş ve beriden ya'nî cenûb-ı cihetinden dahî Prusyalular Paris civârına kadar ilerledikleri anlaşılmış ve bundan dört gün sonra ya'nî Eylül-i Frenginin ikinci günü dahî yine zikr olunân Sedan önünde bir muhârebe vukû'ubularak bu muhârebede kazandığı muzafferiyet üzerine Prusya kralı kraliçeye sûret-i mütercemesi âtîde mûnderic telgrafi çekmiştir.

Berlin Resmî Kral Tarafından Kraliçeye

"Eylülün ikinci günü Sedan önünde vukû'ubulan muhârebede Fransız ordusu Prusya Cenerali Vimepgun ile hâl-i esâretde mütâreke-i harbiyeye karar

verdi Makhon'un yerine nasb olınan zât yaralandı imparator kendisini bana teslim ederek her şeyi Paris imparator vekâletine terk ediyor (s.150/stn.1) Fransız telgrâfları Fransa ordusunun hüsn-i ahvâlinde ve Makmahonun fenâ hâlde bulunduğu bahs eylemekte bulduklarına nazaran Prusyaluların i'lân eyledikleri havâdisin eğerçi mübâlağaya hamlî lâzım geliyor isede diğer telgrâflar Prusyalunun gâlibiyetini beyândan sonra İmparator Napolyon Hazretlerinin 'âdetâ esâretini ve hatta Prusya kralı ile imparator-ı müşârün-ileyh hazretleri miyânında bir mülâkât-ı vukû'î tabî'î olub imparatorun mahall-i ikâmeti Prusya kralı tarafından ta'yîn olunacağını ve şu hâl üzerine devletler artık tavassuta başladıklarından musâlahanın yaklaştığını beyân ve bununla beraber Prusya kralının ötedenberi ma'lûm olan ihtilâl dimâğî bu def'a dahî tekerrür ve iştidâd iderek 'âdetâ cünûn hâlinde bulunduğunu dahî der-miyân ideyorlar.

Şu rivâyetin hulâsa-i hükmünden Fransanın kemâliyle mağlûbiyeti anlaşılıyorsa da mes'elenin hâriku'l-'âde ve pek ziyâde ehemmiyetle berâber ve rivâyetlerin dahî ihtilâfından-nâşî mes'elenin hakâyık ve dekâyıkını ve keyfiyyetin tafsîlât ve derecâtını mübeyyen evrâk-ı havâdisin nazar-gâh-ı mütâla'amıza vusûlüyle mâddeden etrâfiyla ma'lûmât alıncaya kadar muhâkemâtına girişmemekte ma'zûruz.

Şu kadar varki İmparator Napolyon Hazretlerinin Prusyalulara teslim-i nefis edilmediği sahîh ise Bonapart fâmiyâsı a'zâsının evâ'il-i hâlî evâhir-i ahvâline mutâbık olmamakda olduğu meydâna çıkar. Çünkü vaktiyle Birinci Napolyon Bonapart Avrupa kıtasında kuvve-i seyf ve kalemiyyesiyle ne derece şöhret kazanmış ise müşârün-ileyh Üçüncü Napolyon Hazretleri dahî bu bâbda kendisinden aşağı kalmadığı ve belki Avrupanın bugünkü hâl ve ehemmiyetiyle o zamanki ahvâlî nisbet idilür ise muvaffakiyet husûsunda üçüncünün birinci dereceye varacağı gibi bunun düçâr olduğu ber-minvâl-i muharrer rivâyât-ı muhtelifeden istinbât olunmakda bulunân felâket dahî Büyük Napolyonun evâhir hâlindeki felâketten aşağı kalmaz belki andan ziyâdedir.

Prusya kralının rivâyet olınan cünûnuna gelince bu bâbda muzafferiyet ve gâlibiyet dahî ye'is ve nevmîdî gibi müstevcib-i cünûn olayormuş" demekle iktifâ ideriz.

Palma gazetesinde nâm İngiliz gazetesi Fransa devletinin kuvve-i bahriyyesi hakkında küçük bir bend yazub bend-i mezkûrda devlet-i müşârün-ileyhânın zırhlı sefâyin-i harbiyyesini şu vechle ta'rif eylemiştir.

“Fransa devletinin kuvve-i bahriyyesi içinde elli bir kıt'a zırhlı sefâyin-i ta'dâd olunub bundan kırk beş kıt'ası mükemmel ve müsella olarak denizde ve bir aya kadar harbe sevk olunabilecek bir hâldedir. Ve altı kıt'ası ise henüz der-dest inşâ olub bi'l-ikmâl denize indirilmesi lâ-ekall iki seneye muhtâcdır.

Ber-minvâl-i muharrer hâzır ve amâde bulınân kırk beş kıt'a sefâyinden otuz altı kıt'asının yigirmi dördü eski ve 'âdî ahşâb sefâyinden bozma olub mu'ahharen üzeri tesviye olunmuş ve ince bir zırh geçirilmiş şeylerdir. Ve on iki kıt'ası dahî sırf teymürden ma'mûl ise de diğer dokuz kıt'a-i sefâyinin derece ve metânetinde değildirler”.

İmdi devlet-i müşârün-ileyhânın zırhlı sefâyin-i (stn.2) harbiyyesinden birinci mertebeye ve metânetinde bulınânlar yalnız dokuz kıt'a sefâyin olub bunların en kıymetlisi Kuron ismindeki sefinedir ki beş milyon yedi yüz yetmiş beş bin franka ya'nî yüz doksan bir bin İngiliz lirâsına çıkmıştır.

Bundan sonra sefâyin-i merkûmeden en kıymetlisi Roşambo isminde olan sefine olub diğerî dahî Derdenburg nâm sefinedir ki Amerika hükûmât-i müctemi'asından 1867 sene-i milâdiyyesinde dört yüz seksen bin İngiliz lirâsına ya'nî on iki milyon franka mübâyâ'a olunmuştur.

Bunlardan Roşambo'nun eslihası on dört pârça topdan 'ibâret olub bunların dördü yigirmi yedi santimetro ve onu yigirmidört santimetro kutrundadır. Ve beheriçün seksen atımlık cebhâne ve dâne mevcûddur.

İşte Fransa zırhlı sefâyin-i harbiyyesinden en birincileri şunlar olub bunlardan- sonra Kolbert Tridant ve Rişelyo isimleriyle diğer üç kıt'a zırhlı sefayinî vardır.

Ne yapalım Basîretin ber-vech-i âtî 'aynen nakl ve derc olınân bendî eğerçi Osmanlığa pek uzâk isede hasbe'l 'asabiyye nazar-ı sürûr ve huburla gördük ve lisân-ı ibtihâc ve şükrâniyyetle okuduk.

(Çin Devletine Ref'-i Livâ-yı İhtilâl ve İstiklâl İden Ahâli-i Müslime Hakkında Avrupa Gazetelerinden Mütercem-i Ma'lûmâtdır)

Çin devletî tefrîk-i âyîn ve mezhebe i'tinâ eylemediğinden 'aleyhinde isyân iden ehl-i İslâmı te'dîb ve tenkîl için bi't-techîz üzerlerine sevk eylediği ordûya

İslâmdan bir kûmândân nasb itdi. Kûmândân-ı mûmâ-ileyhin dîndârlarına olân meyl ve muhabbet-i tabî'yyesi metbû'una olân muhabbet ve gayret-i zâhiriyyesine gâlib gelmesiyle 'isyânın teskîni me'mûriyyetini îfâdan ziyâde intişârına sa'y-ı evfâ iderek binâ-berîn Yun nâm (1) eyâletinde dahî 'isyân zuhûr eyledi tarafeyn-i 'askereynin birinci muhârebelerinde Müslûmanlar Çinlilere galebe eyledikde Çin devleti re'isi Fırka-i İslâm olân zâta teklîf-i sulh ile muvâfakat eylerse zikr olunân Yun nâm eyâletinde bir sarây ile mâhiyye mebâliğ-i vefire i'tâ ve tahsîs kılınacağını va'd eyleyüb ancak re'is-i mûmâ-ileyh kendi kuvvet ve kudretine güvendiğinden ve Çin memâlik-i vesî'asında bulunân İslâmın hepisine hükmünün nâfiz olduğunu pek ra'nâ bildiğinden 'âsîler ile olân münâsebetini ketme tenezzül itmeyüb metbû'î olân hükûmetin tekâlifini redd eylemiştir. Çinlülerin mahkûmları olân Müslûmânların bu derecede mu'âmele-i tahkîriyyelerine tahammül idişleri İslâm içinde ashâb-ı haysiyyetden bir çok iş bilür adamlar bulunduğundan Yun nâm eyâletteki mahkûm Müslûmânlar her ne kadar Çinlülerin 'öşründen ziyâde olamazlar ise de bunlar Çinlülere nisbet kabûl itmez derecede cesûr ve gayûr ve vakûr ve dîndârlıkla meşhûr olarak Çinlülerden aslâ havf ve hazer itmediklerinden ve ahâli-i müslimeye mukâbeleye me'mûr Çinlü kûmândânlar nâmûs ve cesâret gibi 'askerliğe lâzım gelen sıfât-ı memdûha ile muttasıf zevâtan olmayub refâkatlerinde bulunân 'asâkir ise muhabbet-i vataniyyeleri olmayan bir tâkım derme çatma adamlar idüğünden Müslûmânların Çinlülere galebe ideceklerinde şübhe olunmaz. İkiyüz milyon ve belki ziyâde nüfûsun sâhibî olân Çin devleti bundan akdem İngiltere ve Fransa devletlerinin müttefikân sevk eyledikleri on beş bin Avrupa 'askerine mukâbele şöyle

(1) Çin muzâfâtından beş milyon nüfûsî şâmil gâyet mahsûldâr ve kesîrû'l-ma'âdin bir eyâletdir.

(stn.3) dursun bu küçük firkanın az kaldı ki pâyitahtını zîr ü zeber idecek olmalarını men' idememesini işbu Müslûmânların galebe idecekleri müdde'âmızı te'yîd eyler. Devlet-i müşârûn-ileyhâ Yun nâm eyâletinin terkiyle ehl-i İslâmın teskîn-i ihtilâlleri mümkün olacağını bilmiş olsa buna çokdan râzî olurdu. Müslûmânlar eyâlet-i mezkûreye kanâ'at itmiyorlar. Hâkân-ı Çinin re'is-i erbâb-ı ihtilâl olân (Sultân Tali)ye sulh teklîfiyle irsâl eylediği 'atâyâ ve hedâyâyı redd eyledikten başka bunun için sıfat-ı sefâretle giden me'mûrları dahî (hâkânın teklîfini kabûl itmekle Cenâb-ı Allahın 'azâb ve 'ikâbına müstehakk ve Resûl-i Ekrem'in şefâ'atinden mahrûm olamam) diyerek kabza-i tasarrufuna geçirmüş olduğu memâlikden tard eyledi bu

ihtilâl yalnız Yun nâm eyâletine münhasır olmayub eyâlât-ı sâ'irenin ba'zılarında dahî ihtilâller vukû'-buldı 'ale'l-husûs (Kien Ciu) eyâletindeki dağlı Müslümanlar şiddetlice bir ihtilâl eylediler. Çin ahâli-i Müslimesi bunlara münhasır olmayub diğer bir fırkası dahî Tataristan-ı Çin cihetinde ya'nî Çin devleti nefsi-i Çin ile Tataristanlı sınıfından 'ibâret iki büyük kıt'a olduğu hâlde Serapâ cânib-i şimâlisiyle taraf-ı garbîsini şâmil olân mezkûr Tataristan kıt'asının Hokand ve Buhara ile livâ halkı Türkistan hânlıklarına civâr bir cüzü'ünde vâki'dir. İşbu cüzü'-i memâlik-i Çin memâlik-i Osmanıyyenin gayr-i ez-Arabistan Anadolu kıt'ası vus'atında olduğu ve Çin devletine nisbet-i merbûtiyyetî imtiyâz altında bulunduğu hâlde Buhara-yı sağır dinilüb yâhûd meşâhîr-i bilâdından (Kaşgar) ve (Yarkend)e nisbet idilüb 'umûmen İslâm-ı Hânefî mezheb olân ahâlîsi dahî ekser seyyâhîn ve coğrâfiyyinin kavillerince altı milyondan aşâğı değildir. Bu fırka ahâli-i Müslime öteden beri ma'lûm idiye de bâlâda beyân olınân fırka-i diğer tâ geçen senelerde Avrupa devletlerinin Çinin her tarafına girebilmek imtiyâz ve hukûkunî ele geçirmeye kadar bütün bütün meçhûl kalmış olduğu cihetle mikdâr-ı nüfûsuna tabî'î ittilâ'-ı hâsıl olamamıştı. Ancak nefsi-i Çin eyâletlerinin ziyâdesiyle galebelik olup Tataristan cihetinin ahâlîsi bi'n-nisbe ekall-i kalîl bulunduğuyla ve bu nefsi-i Çin Müslümânlarının bâlâdaki bende göre dahî birkaç eyâlete yayılmış olduğuyla kıyâs ve tahmîn olunursa berikilerin birkaç kâtı bir mikdâr çıkmış olur. Bunlar her ne kadar çokluk olsalar dahî karınca gibi her taraflarını kaplamış olân Çinlülere nisbetle dâne-i hardal mesâbesinde kalacaklarından doğrusı güzel mukâvemet ideyorlar. Bu mukâvemetî viren kuvvet ise ne o Avrupa 'askerî edevât-ı cedîde-i harbiyyeleri olmasından ve ne de fûnûn-ı harbiyyede Çinlülerden ziyâde ma'lûmât-ı müktesebeleri bulunmasından hâsıl olub o kuvveti kendilerinin cesâret ve gayretleriyle berâber yek-diğeriyle ittifâk üzere bulunmaları sâyesinde bulmuş olacaklarından her hâlde tahsîn ve âferine şâyân olmuşlardır. Onlar Çin hükûmetine nasl mukâvemet idiyorlar ise (Kaşgar) ve (Yarkend) ve (Buhara) ve (Hokand) Müslümânları dahî mu'în-i yek-diğer olmuş olsalardı Asyada Çinlüler gibi yerleşmemiş olân Rusyalılara bir karış yerlerini kaptırmazlardı. İhtimâlki bir vakt bunlarda onların gayretiyle gayrete gelirdeler Semarkandı almak kolay şey olmadığını pek güzel bildirirler.

Gazetemizin tab'î esnâsında gelen telgrafdır fi 5 Eylül-i Efrençî Nimpfenk(?) Mütârekesini hâl-i esâretde kabûl iden 'asker kırk bin neferdir. İmparator Napolyon esîr oldu Meclis-i Meb'ûsânın millet tarafdârânı cumhûriyyet

isteyorlar. Halk (yaşasun cumhûriyyet) deyu bağışayorlar cumhûriyyet riyâsetiçün birkaç a'zâ intihâba konulmuşdur. Parisde hiçbir karışıklık yoktur.

Sayı: 76

Tarih: 16 Cemâzi-yel-âhir 1287/ 29 Ağustos 1287

s.151/stn.1

Mevâdd-ı Husûsiyye
(İ'lân Resmi)

Altıncı ordû-yı hümâyûn meclisiyle alây ve tâbûrlarına 'â'id duyûnât ve sâ'ir güne mu'âmelât-ı "askeriyyeye dâ'ir gerek Bağdad ve gerek evliye-i mülhakkada bulınân tüccâr ve sâ'ire yedinde ne güne mezâbit ve senedât-ı mahsûse ve 'âdiye vâir ise bunlardan Bağdad sancâğı dâhilinde bulınânların işbu Ağustos gâyetine ve evliye-i mülhakada olanların gelecek Eylülün on beşinci gününe kadar ashâbı tarafından bi'z-zât ve behem hâl götürülüb ordû-yı hümâyûn hey'et-i teftîşiyyesin irâ'e olunması lâzım geleceğinden zikr olınân müddetler zarfında hey'et-i mezkûreye götürülüb mu'âyyene ve şerh ve tasdik itdîrilmeyen mezâbit ve senedât ve evrâk-ı sâ'ire ba'de-mâ merkez vilâyet ve ordû-yı hümâyûn ve nede vilâyet dâhilinde bulınân mâliye me'mûrları tarafından mu'âyyene idilemeyeceği ve şu hâlde evrâk-ı mezkûre mefsûhu'l-hükm âd olınarak mâliye ve nizâmiyye hazinelerince dahî makbûl tutılamayacağı erbâb-ı mu'âmeleye i'lân olınmak üzere keyfiyyet merkez vilâyetden evliye-i mülhakkaya iş'âr kılındığı gibi sûret-i hâl gazetemizle dahî i'lân olınur.

.....

Memâlik-i İraniyyeden Kirman taraflarında kolera 'illeti zuhûrını bundan mukaddem işitmiş olduğumuz gibi 'illet-i merkûmenin hudûd-i hâkâniyye karîb KirmanŞâh taraflarında dahî zuhûr ile yövmiyye dört beş vefayât vukû' bulmakda olduğu bu kere haber alınmıştır.

Erbâb-ı dikkate hafî olmadığı vechle mevâsımın isti'dâdîne göre her memleketin bir nev' umûmî hastalığı olub meselâ ba'zı mahallerde erik ve zerdâli gibi meyveler mevsiminde bir nev' ishâl ve ba'zı yerlerde kavun ve kârpûz ve sâ'ire gibi meyveler mevsiminde sıtma gibi hastalıklar zuhûr itmekde olduğu misillü İranda koleranın her sene bu vakt vukû' dahî 'âdetâ ber-minval-i muharrer vakt ve müsmine şâşırmayan emrâz-ı ma'dûde sırasına girmiş ve sâ'ir emrâz-ı hafife esbâb ve menşe-i ma'lûm olub meselâ ishâlin zuhûrı tabi'atında ishâl isti'dâdi olan meyvelerin kesret tenâvilinden ve sıtma dahî yine bu sebebden neş'et eylediği gibi İran için böyle her sene koleranın sebep ve menşe'ide mechûl kalmayub bunun esbâbı dahî tıbben tahkik ve tayîn itmiştir şöyle ki geçen sene İranda kolera zuhûr ile bu taraflarada serâyet eylediği zamân gazetemize derc eylemiş olduğumuz (2 stn) bir bendde dahî gösterildiği vechle hayvânât-ı beriyyenin medâr-ı hayât-ı havâ-i nesîmi olub insân her nefes aldıkça yüreğine giren havâdan mâdde-i hayâtiyye sâyılân bir kısım kanı ıslâh ve tasfiyye itmek yolında sarf olınarak diğer kısmı yine

nefesin koyuvirilmesiyle çıkar gider şimdi şu kâ'ide iktizâsınca tenefüs olınân havâ nekadar latîf ise sıhat-ı 'umûmiyye ol-kadar yerinde olub havâsı latîf olmayan mahallerde sıhat-ı 'umûmiyye ol-kadar yerinde olamaz.

Bir mahalde ciyâdet-i havânın muhâfazası ise bûnın ihtilâlini müstevcib olân şeylerin fikdânına mütevakkıf olub ciyâdet-i havânın ihtilâlini müstevcib olân şeylerin en birincisi te'affün oldığı dahî râkid küller ve büyük mezbelekler ve bâ-husûs büyük salhâne ve debbâğ-hâne gibi şeyler yânında ve civârında bulunân mahallerin 'ale'l-'umûm havâsı fenâ ve bir tâkım emrâzı dâ'i bulunmasıyla meydâna çıkmıştır.

Vâk'â memâlik-i İraniyye Âsyânın en güzel kıt'âtından biri olub ekser yerlerinin âb ve havâsı pek latîf isede tamâmiyle dâhil dâ'ire-i temeddün ve intizâm olunmayân memleketlerde olduğu misillü ekser memâlik-i İraniyyede dahî esâs ve intizâm nizâfete medâr olacak esbâb ve ve sâ'iten henüz mertebe-i matlûbeye 'adem-i vusûlinden-nâşi nezâfet ve tahâret-i 'umûmiyyeye ol-kadar dikkat olunamayub eğerçi Tahran ve sâ'ir bu gibi büyük memleketlerde devâ'ir-i belediyye nizâfet ve tahâret-i 'umûmiyyeye dikkat itsede sâ'ir memleketlerin aglebinde sokaklar dâr ve râst gelen yerlerde hayvânât zebihî ve mezbeleler yığılması gibi nizâfet-i 'umûmiyyenin hilâfi hallerin ıslâhına dikkat olunmamaktadır.

Şu halin cihet-i şimâliyyede ya'ni havâsı soğuk olân yerlerde ol-kadar mazereti his olunamaz ve hattı havâsı hâr olân mahallerde dahî kışın te'sîrâtı âzca olur isede yâzın sıcâk vakitlerde bûnın pek ziyâde te'sîri 'illet-i müdhîşe-i mezkûrenin dâ'imâ Temmuz ve Ağustos içinde ya'ni en sıcâk mevsimlerde zuhûr idegelmesiyle müstedlel ve müsbetdir.

Bâ-husûs İranda bir hâl dahâ vardır ki bu gibi emrâzın husûline cümleden ziyâde yârdım îder sabîyyet gösterir oda mevtâların der-'akab defn olunmayub 'atabât-ı mübâreke civârında gömülmek üzere tûl müddet tevkîf olunmasıdır.

Vâk'an bir âdam peder ve mâder ve dâder ve havârine vedâ' (3stn) sermediyye icrâ ve îfâ itdikden sonra artık son hizmet olarak ana bir hizmet itmek ister ve şu hâlde müteveffânın rahmetden başka bir şey'e ihtiyâcı olmadığı cihetle medâr-ı rahmet ve vesîle-i şefâ'at olmak üzere kabrine ya bir türbe yapâr ve ya bir tâş diker ve-yâhûd ümîd şefâ'at eylediği bir zâtın 'atabe-i mübârekesine nakl ve defn ider lakin bu hâller erbâb-ı yesâr ve iktidâra mahsûs bir şey olub yohsa erbâb-ı fakr u zarûret vefâtın vukû' anda böyle bir hizmete iktidârı olmadığı hâlde üç ay sonra ziyârete gideceğim o zamân nakl ve defn iderim deyü mevtânın hânesi içinde çürüyüb ta'affün itmesinden igmâz itdîği takdîrde eğerçi bunu efkârınca müteveffâ için yine bir hizmet âd ider ise sâ'ir ebnâ-i vatani ve hem cinsi için pek büyük bir mazeretde bulunmuş olacağını o adam anlâmak lâzım gelir.

Çünkü memâlik-i İraniyyede bu hastalığın zuhûriyle berâber zikr olınân mevtâların .'atabât-ı mübârekeye nakline başlânmasıyla bu 'illet müthîşe mevtâların yerlerinde bâş gösterdiği gibi bu tarafda dahî müte'âkiben birkaç mahalde zuhûr ideyor anlar ise mu'ayyen olarak Hanekin Bağdad Samara Kerbela Kazimiyye Nefef şehir ve kasabaları olub bunlar İran emvâtının memur ve medfenleri olarak fakat 'illet-i mazkûre mahaline münhasır olmayub bu sûretle ve nakl-i emvât münâsebetiyle burâlara münteşir olduğu gibi sâ'ir aktâr ve memâlike dahî intişârdan

hâli olmadığından işte emvâte bir hizmet emelinden dolâyı bütün ebnâ-i cinsine mûceb-i mazeret olmuş oluyor.

Memâlik-i mütemeddine emvâtın te'hîr defni şöyle dursün medfenlerin 'adem-i intizâmında bile ol-kadar mazarat görmüşlerdir ki 'ibâdullahın muhâfaza-i sıhat ve selâmeti için bu bâbda gâyet dakik velâyetegayyer nizâmlar koymağa mecbûr olmuşlar ve bûnın üzerine şehîr ve kasabât derûnına mevât defn itmeği ve kâzılân medfenlerin 'adem-i intizâmını kavîyyen ve şedîden men' iderek mevta vefât itdikde etibâ tarafından dahî mu'âyyene olunarak kân tutmak ve bâyılmak gibi bir şey olmadığı tahakkuk itdikden sonra der-'akab haric şehîr ve kasabada olân mahsûs kabristâna nakl ile gâyet derîn mezârlar hafr olınûb muntazamca defn itmekde bulunmuşlardır.

İmdi biz havânın muhâfaza-i ciyâdetini ve bu cihetle 'umûmın vikâye-i sıhhat ve selâmeti için hiçbir yerde mezbele bırakılmamasını ve bâlû'a ve helâ ve sâ'irenin tathîriyle men' (s.152/stn.1) ta'affûn ve tebdîl ve tafsiyye-i havâ için günlük yakılıb hânelerin her tarafının tütsülenmesi lüzûmını hemşehîrilerimizin nazar-ı i'tinâlarına vaz' itmekle berâber emvât-ı mezkûrenin işbu 'atabât-ı mübârekeye nakl ve defnleri husûsının dahî bu misillü nakl-i emvât icâbında kâfe-i milel-i muntazama beyinlerinde câri olân usûl-i vikâ'ade vechle emvâtın ihyâyâ zararî dokunmayacak sûretde aslâ teneffüs ve ta'affûn idemez bir hâlde nakl idilmeleri mâddesinin husûline intizâr ideriz.

.....

Tashîh

Geçen nüshamızda İran Şâhı şehâmetlü Nasrâldin Şâh hazretlerinin istikbâline ma'mûr devletlü Kemal Pâşâ hazretlerine sehven (teşrîfât-ı hâriciyye) dimiş olduğumuzdan ve bu fıkra zâ'id ve yânlış olduğundan tashîh ideriz.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Geçen nüshamızın tab' esnâsında olûb derc eylediğimiz bir telgrâfnâme de imparâtor Napolyon hazretlerinin Prusyaya teslim nefis eylediği münâsebetiyle Fransızlar ötedenberi ârzû itmekde bûlındıkları idâre-i Cumhûriyyeyi vaz' itmeğe kâlkışdıkları gösterilmiş idi işte zikr olınân telgrâfdan sonra iki kıt'a telgrâf dahâ gelerek sûret-i mütercimeleri ber-vech-i âtî derc olınmıştır.

(Birinci Telgrâf)

Fransa da idâre-i Cumhûriyye i'lân olındı cenerâl Teruşu re'îs-i Cumhûr Mösyö Amil Emil Arağu Paris mutasarrıfı ve Kevatari polis nâzırı ve Mösyö Gambeta dahiliyye nâzırı nasb ve ta'yîn idildi Parisin muhâfazası için bir komîte ta'yîn olındı ki riyâsatı meşhûr Mösyö Roşfore tevciyye kılınmıştır.

(İkinci Telgrâf)

Mukaddem ki iki telgrâfın ikisinin dahî hükmini câm'idir.

İmparâtor Napolyonun gadır ve hiyânetiyle Makhon ordûsı esîren mütârekeyi kabûl eyledi Napolyon dahî zâtını Prusya Krâlına teslim itdi bunun üzerine Parisde müşârün-ileyhin kâfe-i hukûk-i hükûmetden mahrûmiyyeti ve

hükûmet-i Cumhûriyyenin vaz'ı i'lân olındı bu günki günde Fransa düşmanı Tarda karâr virmişdir Paris hükûmet-i Cumhûriyyeye kemâl-i ibtihâc ve mesrûriyyetle intizâr ideyor İtalya ve İspanya büsbütün kurtıldı.

(Zevra')

Fransanın el-yevm ne hâlde bulunduğı şu iki telgrâfda anlâşılıyor işbu ikinci telgrâfda (İtalya ve İspanya büsbütün kurtıldı) fıkra-i ahîresi mebnî 'ale'l-vukû'ât olarak bizim için henüz mühim ise de İspanya ve İtalyanın ruhâsı müntezar olân ahvâl-i pîş-i nazar (2.stn) dikkatine alınûr isede şu fıkra-i ahîrenin hükmi (İspanya Prusyalı Prens Hohnezoların hükûmet ve tasallutundan ve İtalya da Pâpânın Romada hükûmet-i cismâniyye ve cihât-i sâ'irede hükûmet-i rûhâniyyesinden kurtıldı) gibi bir şey olması vârid-i hâtır olûr isede hakikat ve tefsîlâtı yakında ma'lûm olacağından o zamân derc ve beyân olunır.

Tabî'at-ı zamân iktizâsından olarak el-yevm evrâk-ı havâdis tâb' oldukları idârenin kuvve-i beriyye ve bahriyyesini tavsîf ve i'lânından hâli olmadıkları misillü gazet Döksburg nâm Almanya gazetesi dahî Prusya devletinin kuvve-i bahriyyesini ber-vech-i âtî i'lân eylemiştir.

(Vapûr Sefâyini)

Prusya devletinin vapûr sefâyin harbiyyesinden beş kıt'ası zırhlı sefâyin olûb bundan dahî üçü fırkateyindir ki Kilyum nâmında olân birincisi 1150 bargîr kuvvetinde olarak 23 top ve Frederik Şarl isminde olân ikincisi 950 bargîr kuvvetinde olarak 16 top Velî'ahd isminde olân üçüncüsü 800 bargîr kuvvetiyle kezalik 16 top çeker iş bu üç fırkateynden sonra zırhlı sefâyinin Arminyos nâmında olân dördüncüsü 300 bargîr kuvvetle dört top ve Prens Edelbert isminde olân beşüncüsü kezalik 300 bargîr kuvvetle 3 top çeker bu takdîrce zırhlı donanmânın 'umûm kuvveti 2600 bargîr kuvvetiyle 64 topdır.

Bundan sonra ahşâb sefâin olarak beş kıt'a kuvvet vâdır ki bunlar 386 bargîrden 400 bargîre kadar kuvvetlerle yigirmi sekiz kıt'a top çeker ve diğér dört kıt'a kuvvet dahâ olûb bunlar dahî 200 bargîrden 400 bargîre kadar kuvvetlerle on dörtten on yediye kadar top çeker.

Harb vapûrı olarak iki kıt'a Avbizo vapûr dahâ olûb birisi 300 bargîr kuvvetle 4 top ve diğeri 120 bargîr kuvvetle 2 top çeker.

Rukûb-i krâliye mahsûs 160 bargîr kuvvetinde topsız bir vapûr ile kezalik 120 bargîr kuvvetinde iki top çeker bir vapûr dahî kuvve-i harbiyyeden ma'dûddır.

Bunlardan başka sefîne-keş ve nakliyye hizmetlerinde kullanılmak üzere üç kıt'a vapûr dahî olûb seksener bargîr kuvvetindedir ve bahr-i üçer kıt'a top çıkarsanız kezalik altmışar bargîr kuvvetinde ve bahr-i ikişer kıt'a top çıkar on dört kıt'a dûba dahî vardır bu takdîrce ahşâb sefâyinin dahî mecmû'a 5272 bargîr kuvvetiyle iki yüz altmış üç top çıkar otuz yedi kıt'a sefâyindir.

(Yelken Sefâyini)

Devlet-i müşârün-ileyhânın yelken sefâyini birisi 48 ve diğeri 38 ve birisi dahî 23 top çeker üç kıt'a fırkateyn ve ikisi 16 ve diğeri altı top çeker üç kıt'a berîk-i sefâyin harbiyyesiyle dokuz kıt'a top çeker bir de başkaca bir sefine vâdır.

İşbu yedi sefâyin-i harbiyyeden sonra kılâğûzluk hizmetinde kullânılmak üzere topsız üç kıt'a gemî dahâ vardır ki bunlarla berâber yelken gemîlerinin mecmû' on (3.stn) kıt'aya bâliğ olûr ve cümlesi 159 kıt'a top çeker.

(Kürekle Hareket İden Sandâllar)

Bâşda kıçda ikîşer küçük topı bulunmak üzere otuz iki kıt'a sandâl ve yâlnız başda birer topı olmak üzere diğeri iki kıt'a filika vardır.

İmdi devlet-i müşârün-ileyhânın ber-minvâl-i muharrer filikaya varıncaya kadar 'umûm kuvve-i harbiyyesi seksen sekiz tekne 454 top 7892 bargîr kuvvetinden 'ibâretidir.

(Muvâzzene)

Terakki gazetesinden hülâsa idilerek geçen altmış dokuz numaralı gazetemize derc olınân bendde dahî gösterildiği vechle saltanat-ı seniyye-i Osmâniyyenin öyle filika ve sandâl şöyle dursûn yelken sefâyini dahî ma'dûd olmayûb en küçükleri ikiden sekiz kıt'aya kadar top çeker vapûr sefâyin olarak harbe sevk idebileceği kuvve-i bahriyyesi doksan dört kıt'a zırhlı ve ahşâb sefâyinden mürekkeb ve bunların mecmû' kuvveti 24892 bargîr kuvvetiyle 1206 kıt'a topdır şimdi şu hesâb üzerine lede'l-muvâzene Prusya kuvve-i bahriyyesi 'ismetlü dönmesi kuvvetine nisbetle üçde bir derecesinde kâlûr.

.....

(Âsyâ Ahâlîsinden Bir Zâtın Matbu'amıza Virdiği Varakadır)

'An asl ahâlîsi İslam olûb Rusya devletinin zîr hükminde bulunân(Oranburg ve (Evf) ve (Pirim) ve (Başkun) memleketleri vâlîleri tarafından (1) ahâlî-i İslâmiyyenin fimâba'ad kendi hüsn-i rızâlarıyla "asker virecekleri hakkında imzaları alınmak üzere bû kere o emr-i mahsûs sâdr olınmışdır.

Ahâlî-i mezkûre ister istemez "asker vırmeğe râzı olmuşlar isede imzâ virmeklikde Rusyalûnın sûret-i cebriyyede ısrâr ile birbirine emniyetleri olmadığı cevâbını virmektedirler çünkü Ruslar yigirmi sekiz seneden berü ahâlî-i merkûmeden "asker yerine bedel-i nukdı almakda oldukları hâlde bundan altı sene mukaddem kendi 'ulemâ ve ümerâsı idâresinde orâlarca (Bâşkürd) dînîlür imtiyâz altında idâre olınmalarını ahd ü peymân iderek o sırada 'umûm ahâlîden imzâ aldıklarından altı ay geçer geçmez imtiyâz-ı mezkûrın mugâyir-i mu'âmelede bulunarak mehâkimi İslamiyyeyi Rus mahkemelerine tebdîl-i me'mûrîn-i İslamiyyeyi azl ile yerlerine Moskof zâbitânı nasb eylemişdir.

Biçâre ahâlî şâyed bir ses çıkâracak olurlar ise Rusyalılar (siz bûnı falân vakt falân târîh ve ta'ahüdünüzle kabûl itdiniz imzânızı dahî virdiniz) diyerek sâhte ve ta'hudât-ı vâk'aya külliyyen menâfî bir tâkım evrâk ve senedât meydâna çıkâıyorlar işte bu def'a ki teklîfiyyede elbette ahâlîye muzır menûyât-ı sakimesinin icrâsına âlet ve bahâne olacağından ahâlî-i mazlûme bunları kabûl idemeyorlar ve Ruslar bu makûle tekâlif-i tâkad sözden hiçbir vakt girü durmayorlar bunun netîcesi ise

vahimdir hemen cenâb-ı hafız hakîki ahâlî-i merkûmeyi giriftâr oldukları mezâlim ve ta‘diyâtdan halâs buyursun.(Basîret)

(1) (Avrupa ile Âsyâ kıt‘asını tefrîk iden Ural Dâğları cânib-i şerif-i ve garbiyyesiyle tâ bahr-i hazaradeyin mamâlik-i vasî‘adır.

Sayı: 77

Tarih: 17 Cemâzi-yel-âhir 1287/ 1Eylül 1286

s.153/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Fırat nehrinde seyr-i sefâyini tasa‘îb iden ba‘zı ‘avârızan kal‘a ve tedhîr ‘ameliyyâtını rivâyet ve orâlarca ba‘zı mevâd-ı mülkiyyeye tesviye itmek üzere o taraflara gitmiş olduğu hâlde ‘avdet buyûrdığı geçenki nüshamızda derc ve iş‘âr kılınân devletlü vâlî pâşâ hazretleri altıncı ordû-yı hümâyûn re‘îsi olûb kendileriyle Fırat cihetinde mülâkât itmiş oldukları dahî o nüshamızda beyân kılınmış olan Ferik Sa‘âdetlü Ra‘uf Pâşâ hazretleriyle berâber geçen Pazar gicesi merkez-i vilâyet-i celîleye muvâselet buyûrmışlardır.

Geçen sene ba‘zı mühendis ve me‘mûrinin Basra vapûrıyla mecrâ-i nehri keşfe gönderildiği zamân idilen tahkîkât ve ma‘vahire Bağdad mutasarrıfı sa‘âdetlü Şâkirin Efendi tarafından dahî iskandîl idilerek olınân tedkîkâtdan çaba ile Filivye nâm-ı mevku‘alarda birkaç yüz metrûkdır suyun altı yerli ve yek-pâre yaâçın kaya olduğu zan olınâarak şu zan-ı vâk‘a olduğu sûretde bunun kal‘a ve tedhîrinde oldıkça su‘ûbet görüleceği hükm olınmış isede mevahire suların tenziliyle ‘ameliyyâtına lede‘l-ibtidâr bunun zift ve kireç mahlûtından nehcar itmiş kabâ bir şey olduğu ve bunlar ile irsâl olınân numûnesi mu‘âbenesinden dahî işbu mahlûtın sehaveletiyle hafr ve tedhîr idile böylecene görölüb anlaşılmış olduğundan nehrin tedhîri husûsında en ziyâde su‘ûbet ve meşkulât göstereceği maznûn bulınân şu ‘ârziyyenin dahî nazarda ol-kadar ehemmiyyeti kalmamışdır mukaddem ve muharebiyen olındığı vechle şu mevsim suların nihâyet tetîrli zamânı ya‘ni tedhîr ‘ameliyyâtının en â‘lâ bir mevsimi olmasıyla bu mevsimden hakkıyla istifâde idilen için iktizâ iden âlet ve edevâtın bâ-teksîr el-yevm nehr boyunda iki binden mütecâviz ‘amele işledilmekde bulunduğunu manî bu sene mecrâ-i nehirden bir çok mahluk tedhîr ve ta‘mîkiyle her zamân seyr-i sefâyine alıverecek bir hâle getirileceği ma‘mûldür.

Memâlik-i İraniyyeden hudûd-i hâkâni civârında kâ’in KirmanŞâh kasabasında kolera ‘illetinin zuhûrını bundan mukaddem yazmış idik bu kere telgrâfla alınan ma‘lûmâtdan müstebân olduğına göre geçen Salı günü (stn.2) ‘illet-i mezkûreden on sekiz ve Çehârşembe günü yigirmi iki ve Pençişenbe günü otuz beş ve Cum‘a günü yigirmi iki vefayât vukû‘ bulub bu ise hastalığa tutılânların üçde biri nisbetinde imiş

İşbu telgrâfın vusûlinden mukaddem Der-Sa‘âdetden vukû‘ bulan emr ve iş‘âr üzerine Basra Hanekin Süleymaniyye Mendili Şehrizer ve kuvvet-i El-Ammare taraflarında karântina vaz‘ olunmuş idüğünü ve ‘ale’l-husûs vefayâtın Pençişenbe günü otuz beş oldığı hâlde Cum‘a günü birdenbire yigirmi ikiye inmesinden ‘illet-i mezkûrenin indifâ‘a yüz tutduğu anlaşıldığına mebnî İn-şâ-Allah-hû-ta‘âli hastalığın bu taraflara sirâyete itmeksizîn orâdan dahî geriye mündef‘i olacağı ma‘mûldir.

Borc için terhîn idilecek emlâk hakkında şûrâ-yı devletden kaleme alınarak ve icrâ-i iktizâsına irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhi müte‘allik ve şerefsüdûr buyûrularak birer sûret-i bâ emr-i nâmı hazret-i vekâlet-penâhi vilâyet-i celîleye tesyâr buyûrılmış olân fikirât-ı nizâmiyye cümlece ahkâmı ma‘lûm olmak üzere ber-vech-i âtî gazetemize dahî derc olunur.

(Terhân-i Emlâk Hakkında Mevâd-ı Nizâmiyyedir)

Birinci mâtde bir mülkin terhîninde ibtida o mülkin başka yere müterhîn idilmek Senustru tahtında bulunmak gibi ilişki olmadığını müsdak mahale ve bâ kâryesi muhtârı ve ihtiyâr meclisi tarafından memhûr bir ‘ulum u haber ahz ile re’is-i evvelde meclis-i temyûze ve kazâda ise Dağare meclisine ibrâz olunacak ve meclisde bile nehîr o mülkin senedâtı mu‘âyyine ve bir güne ilişki olmadığı tahkik olındıktan sonra ‘ulum u haberi hıfz olunarak bir ruhsat-nâme virilüb o ruhsat-nâme mülkün bulunduğu kaza muhakeme-i şer‘iyyesine bâlâ-re’ine orâdan rehîn alınmak lâzım gelecektir.

İkinci mâtde da‘âvi ve temyiz mecâlisinde mu‘âmelât-ı terhîniyye için bir defter tutulmayub bir mülk hakkında terhîn ruhsat-nâmesi vîrildiği â’ide o deftere kayd olunacak ve rehinin hîn-i fenninde mecâlis-i mezbûreye bi’l-mürâca‘a kaydı tashîh itdirilecektir.

Üçüncü mâtde bu madde bu mu‘âmelâtın icrâsında ihtiyâr ve de‘âvi ve temyiz mecâlisinden haric ve resm alınmayüb yalnız hacet harcı alınacaktır.(stn.3)

Medeniyyet dâ’iresi dahîlinde bulunân halkın vakt ve sâ‘atini bilmek husûsında olân ihtiyâcı sâ’ire hevâyic-i mühimmesi derecesinde bulunduğu bahs ve isbâta muhtâc olmadığı gibi hemşehirilerin bu gibi hevâyic-i mühimmesini teshîle hizmet itmeği müceb hayr ve hasenât âd iden eshâb hayr memleketlerinde câmi‘ ve mescid ve medrese ve mekteb ve kütübhâne ve köpri ve çeşme ve sâ’ir bu misillü hayrât inşâ itdikleri sırada ‘umûma mahsûs memleket sâ‘atleri dahî yaptıkları ve hattı şu sûret Rumilince ‘umûmi bir mâtde olüb büyük şehir ve kasabât şöyle dursun ekser köylere vârıncaya kadar bile eshâb-ı hayr tarafından sâ‘at küleleri inşâsıyla ‘umûm-i halka vakt ve sâ‘atini bilmek husûsında ne derece suhûlet gösterildiği erbâb-ı vukûfin ma‘lûmıdır.

İşıldıldığına göre şu sûret bu taraflarca dahî bir râddeye kadar ma‘lûm olarak hattı Kerbela ve Necef kasabalarında birer büyük ve ‘umûmi sâ‘at olüb halkı evkât ve sâ‘atden haberdâr itmekde bulunduğu ve Bağdad şehri ise zekûr ve inâs yüz yigirmi ve yüz otuz bin nüfûsı cemi‘ bir şehir olduğu hâlde burâda ‘umûmi bir sâ‘at bulunamaması sâ‘at ahz u isti‘mâline muktedir olamayânların vakt ve sâ‘atinden bi-

haber kâlmalarını müceb olındığı mebnî memleketimizin şu ihtiyacından dahî tesviyyesi zimmetinde Avrupaya beher-i çârının sâ'atde hem sâ'atin ve hemde çârının mikdârını 'umum-i memlekete i'lân idebilecek derecede bir sâ'at sipâriş olinûb gelmiş ve bunun ve vaz'ı için der-dest-i inşâ bulınân büyük kışla derûnunda ve yigirmi beş ve yigirmi yedi metro irtifa'atında bir kûle inşâsına başlanılarak o dahî hitâma yüz tutmuş olduğundan şu birkaç vakt içinde sâ'atin mahaline vaz'ıyla vakt ve sâ'ati herkese tenyin indâz i'lân olacağı ma'mûl bulunmuştur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Mitrâyboz ismiyle yeni icâd olınân ve sâlkım ve pîşru gibi işlerde istihdâma pek elverişli bulınân bir nev' top Prusya ve Fransa muhârebelerinde pek-ziyâde ise yer aldığı ve hâl-i hâzır icâbınca saltanat-ı seniyye-i Osmâniyye mesliha bî taraflık kâ'idesini ihtiyâr idüb bu hâlde kuvve-i beriyye ve bahriyyenin mükemmel bir hâlde bulundurulması icâb-ı hâl ve meslihadan olduğu cihetle işbu Mitrâyboz toplardan iki yüz dânesinin serî'a i'mâli husûsı geçenlerde ve yine fabrikaların sipariş.(s.154/stn.1) buyurularak bunlar bilâ-'imâl der-dest-i irsâl bulunduğu misillü diğer iki yüz kıt'asının dahâ i'mâl ve irsâli bu kere sipâriş kılınmış idüğü Der-Sâ'adet gazetelerinde görülmüştür.

(Güya işildiğine göre bu toplardan şimdilik bir patâya ya'ni altı kıt'ası altıncı ordû-yı hümâyûn topı patâryalarının 'ilâven Bağdada gönderilmek üzere imiş)

.....

Cem'iyet-i edebiyye-i Osmâniyye bundan mukaddem mecmû'a-i ma'ârif ser-levhasıyla finûn ve ma'ârifden bahs itmek üzere bir mecmû'a ve vukû'at ve havâdisden haber virmek üzere birde gazete tab' ve neşr itmekde ve hakkâki neşriyatıyla ebna-i vatanı pek ziyâde müstefid eylemekde iken nasılsa sonraları işbu evrâk-ı matbû'a ve makbûle kendisini perde-i hikâye çıkmış ve şimdiyye kadar ebnâ-i vatan bunların mütâla'asından mahrum ve muhcûr kalmışdı.

Bu hafta Rusyada nazar-ı mütâla'amız olan İstanbul gazeteleri arasında çend nüsha dahî memû'a-i ma'ârif rûz-nâmeleri çıkararak ilk nüshasında münderic ihtâr ve cem'iyet-i edebiyye-i Osmâniyye nizâm-nâmesi mutâla'asından nesh mezkûrenin şimdiyye kadar çıkarılmaması idâre-i cem'iyetce ba'zı mevânî'in memani'atından neşet idüb bu def'a mevânî-i mezkûre dahî ber-taraf idildiği cihetle bâ'de-zîn her on beş günde bir kere büyük mecmû'a ve yevmiyye birer de rûz-nâme tab' ve neşr olunacağı anlaşılmış olduğundan keyfiyyet-i ma'il-teşekkür erbâb-ı mütâla'aya tebşîr kılınır.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Fransa ve Prusya mes'elesi hakkında telgrâfla alûb geçen nüshamıza derc eylemiş olduğumuz havâdisden sonra telgrâf alamadığımızdan ve bu hafta Der-Sâ'adetden gelen gazeteler ise henüz Fransızların mukaddem'a ma'lûbiyyetleri olan muhârebâtdan bahs itmekde bulındıklarından Fransanın menkâb olduğu hükûmet-i

cedîde-i Cumhuriyyeye da'ir bu nüshamızda zarûri bahs idemeyeceğiz ma'mâfih muhârebât-ı mezkûre hakkında gerek Paris ve gerek Berlinden çekilüb Der-Sa'âdetde tab ve neşr olınân Türkçe ve Fransızca gazetelerde münderic bulınân ba'zı telgrâflar meselâ harbiyye hakkında gazetemizin telgrâfla olüb neşr eylediği ma'lûmatdan başka dahâ ba'zı izâhât ve ma'lûmât-ı mütezaman olduklarından bunlardan dahî en mühimleri ber-vech-i âtî tercime ve nakl olunur.

Prusya şehirlerinden Mayıs 6 Ağustos

Fransızların hatt-ı harbi her taraftan rica'ata yüz tutmuş ve içerilere doğru çekilmeğe başlamışdır Sarburg şehrini dahî tahliyyeye mecbûr olduklarından dahâ şehir içinde iken hertarafa ateş virdikleri gibi çıkdıktan sonra dahî Hambere inerek hidam itmişlerdir.

Paris 8 Ağustos

Fars dâğı civârında vukû' bulân bir muhârebede erkân-ı harb re'îsi Cezal Kolson ve anın yanında bulınân Radan ma'dûm oldu toplar fevk-al-âde rehindârdır mes-kal'asının muhâfazası için (yazı silinmiş olduğu için okunamıyor) lazımeye teşebbüs olındı (stn.2)

Mes 8

Beş fırka Fransız "askeriyle muhâfazada bulınân mahallerden başka Konderrusan eyâletleri dahî Prusyalu taraftan taht-ı muhâsıraya alınmışdır.

Paris 9

Devlet baş-vekili Mösy Evliyye ma'lûbiyyet mukaddemâtı üzerine ba'zı çârelere teşebbüs olunması hakkında meb'ûsân meclisinde bir nutk irâd itmek istedikde â'zânın kısm-ı yesârı ya'ni muhâllakın terfî "bunun çâresi ise vaktiyle ehemmiyyet virilerek ters ve yanlış teşebbüsâtta bulunmâmak idi" yollu i'tirâzâtla vekîl mûmâ-ileyhânın sözünü yârıda kesmeleri üzerine o dahî atiyedeki makâle ile hitam-ı kelâm eylemişdir. "şu hâlimizde zâten ta'aluk iden mübâhesede bir dakika kuvvet itmek vatana hiyânetdir hakkımızda nekadar i'tirâz itseniz biz sükûtle mukâbele ideriz fakat teklif eylediğimiz tedâbîrin icrâsı lâzımdır bizden başka vükelâ hâl-i hâzıra dahâ güzel çâre bulabilürse bizi hemen 'azl idiniz bu gün i'tirâz günü değildir iş görmek günidir

Bunun üzerine meclis-i vükelâ ri'yâsatının cüzzâl tervaşûya tûdbi'anı teklif itmişdir.

Berlin 8

Fransızlar rica'ata mesâra'at idebilürler tobcesiniyyedir Berline nâm-ı muka'ada dikiş tutdırmak istedi isede yâver "askeri orasını dahî zabt itdikleri düşman baic bulunacakidi ve retemberg süvârisi rih-şufan mevku'unda Fransızlardan dört tob ile haylice esir aldı Fransızlar esnâ-i rah'atde yol üzerlerinde bir çok mecrûh terk ideyorlar Hağunu Sargon ve Furbaş şehirleri dahî alındı olunân rivâyete göre bu muhârebelerde Fransızların telafât ve mecrûhı beş bine bâliğ olmışdır lâkin bizimki altı bini tecâvüz eyledi.

Sârbûr' 8

Sârbûr' civârında Cezzal Kuru Vâsârın fırkası kemale dâğıldı ve bir tâbûr deniz yada esîr virdi bu muhârebede dahî bizim telefimiz Fransızdan ziyâdedir yâlnız beşinci fırkadan bin sekiz yüz telefât var Fransız ordusu rica'atda devâm ideyor karagolları Mesden iki mîl girüdedir.

Mes 9

Fransa vükelâsı şu beyân-nâme-yi Parisde neşr ve i'lân eylemiştir(Ey Fransızlar biz hâlimizi tamâmen i'lân eyledik artık icrâ-i vazîfe sizlere â'iddir Fransanın bir uçdan diğere ucuna kadar cümleleriniz tarafından yek-sedâ â'ks idüb ve millet kâmile gayret ve teniyye ile kıyâm eyleyüb işbu vatan-ı muhârebe-i 'azîmesinde fedâkârlıktan girü durmasun ba'zı alâylarımız düşmanın kuvve-i kesîresine mukâvemat idememişlersede "asker henüz ma'lûb olmâmıştır koşalım bunlara imdâd idelim düşmanın mukatâ müstevceb muzafferiyatı olân cesâretine sebât ve besâletle mukâbele idelim kendimizi cem' idüb kesb-i kuvvetle 1792 senesinde olduğu göğüslerimizi kal'â ittihâz idelim ki düşman ona hücum itsün ve Sevasnapolide olduğu gibi mevkat bir idibârizm için za'ire medâr olsun selâmet-i vatan hizmetinde bir dakika terddüdün cinâyetden kâlkâlım siz ki insânın şimâl ve cenûb ahâlîsi sekiz muhârebe buki artık sen-i inkifâl itdiğinden bilâ-tağalûk cihat-ı şerifeyyi ahâlîsine imdâd idiniz Fransa itahâd-i ben-i zafer hâlinde meydana koyduğu gibi iddibâr hâlinde dahî teşhîr eylesün cenâb-ı hakk "asker-i mezmû'ünün olsun.

İrân 13

Bonat Emvası ve Nânsi şehirleri zapt olundu Nânsiden Fruvara kadar olân teymur yolını hidemâtdan (stn.3) Petersburgdan virilen havâdise nazaran Rusya İmparâtörü Biram nâme-i Neşrâydûn teba'sında hiçbir kimsenin ne Prusya ve ne Fransa ordularına gönüllü sıfatıyla "askere yâzılmamalarını güyâ emr itmiş ve şu emrin hilâfında hareket idenler devletin bî-terafîlik kâ'idelerini nakîz itmiş olacaklarından şedîde-i cezâ idileceğini i'lân eylemiştir.

Yeniden tab' olunmağa başlamış olân mecmû'a Ma'ârif gazetesi muhârebenin derecâtını ve Fransanın mağlûbiyyetî ber-vechi-âtî muhtasırâ muhâkeme eylemiştir.

(Hâtıra)

Muhârebe-i Cezirede elbette bertarafın mağlûb olacağı bedîhî olüb fakat şu hâlde Fransaya tamâmiyle mağlûb-ı nazariyede yakılamaz.

Muhârebe olmayan devletler muvâzene-i 'umûmiyyenin ihlalden vakayesini gözetmeğe mecbûr oldukları gibi muhârebe olân devletlerin şimdiden salih ile harbe netice virmelerini dahî ziyâdesiyle arzû iderler isede muhârebe devletleri bu sûretî defa'âte kabûl itmeyecekleri hâl-i hâzır delaletiyle anlaşılıyor her-ayîni tarafın bütün bütün izmihlâlîne hiçbir devlet râzı olamayacağı misillü hele Rusya devleti fehimesinin politikasına cümleden on devlet-i müşârün-ileyhâ vâsıta olsa gerekdir.

Eğerçe muhârebe-i imtidâd bulubda her iki taraf ve-yâhûd bertaraf-ı ma'âvenete kesb-i ihtiyâc ider ise ohâlde bütün devletler râhatsız olacağı mağlûmdır.

'Alûmet-i muhârebece luzûmi inkâr olunamaz isede fi'l-asıl 'alem-i harb-i "askerin mahâreti ve eslihanın kuvvetidir.

Prusyanın ateş harbine Fransa ‘asâkîrinin Avusturya ‘‘askeri kadar tâb-âver olamâması doğrusı müceb-i hayretdir fakat bu sûret Fransızların şehâ‘atsizliğine virilemeyub kûmândânlarının tedbirsizliğinden dinilürse câ’izdir ve şu iddi‘âmızı vekaleten tebdîli mâddesi dahî tasdîk ider ekser gazeteler Fransanın ziyâdece zedelendiğini yâzıyorlar isede birbirini muta‘âkib alınân telgrâflar mâ’ili yek-diğerini cerh ider sûretde bulunduğundan dimekdir ki mes’elenin hakîkatı dahâ tamâmiyle bilinmiyor.

Fransa devleti Româda bulunân müstahfız ‘‘askerini çıkârdığı ma‘lûmdır bu hafta okuduğumuz gazetelerin rivâyetine göre Românın muhâfazası İtalya devletine havâle olduğundan devlet-i müşârün-ileyhâ tarafından ‘‘asker gönderilüb (muhâfaza idilecekmiş)

Bunâ kayyûni görede ismârlamak diyemez isekde başkada bir ta‘bîr bulamayız.

Bir Tuhaf Varacak

Geçenlerde Bosna gazetesinden naklen derc eylediğiniz bendde bir kurdn pek çok hâneler yâkdığını görmüş ve ta‘cib itmişidik bu kere icâbdan birisinin gönderdiği vilâyet gazeteleri içinde Edirne gazetesinin dahî bu bâbda bir bendi gözime ilişerek okudukda orada dahî kurdn dört İslam ve bir Hıristiyanı mecrûh ve üç re’s hayvânı dahî telef eylediği anlaşılmış demek olur ki Rumili ahâlîsi kurtdan pek bîzârdırlar çünkü gazetelerinde kurt mes’eleleri çoğalmağa başladı.

Sayı: 78

Tarih: 21 Cemâzi-yel-ahir 1287/ 5 Eylül 1286

s.155/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Şehrizer sancâğı taraflarında bulunân El-abd ‘aşîreti iki fırka olub bunlardan her birisi rû’esânın iğfal ü teşvikiyye kendi şehrinin reayasında bulunması iddi‘âsından girü durmayarak birbirleriyle ikide bir de muhâceme ve müşâhebeye tasaddi idegeldikleri misillü bundan mukaddem gazetemize derc olduğu vech ile işbu iki fırkadan ‘ale’s-sa‘udûn fırkası es‘adu’z-zâhir fırkası üzerine vââarak vukû‘bulan muhâcemede tarafından birkaç nefer mecrûh olmağla berâber es‘adu’z-zahirin emvâl ve mevâşisini dahî gasb eylemiş ve muahharen şu hâlin vehâmet-i ‘akibetini terk iderek merkûm ‘ale’s-su‘udun ma‘iyyetinde bulunân üç dörtyüz çadır halkıyla berâber memâlik-i İraniyyede Fiili ‘aşîreti içine sâvuşmak tedbirini görüb muahhiren kendüsine idilen nasihati kabûl ile ‘avdet u iskân ideceğine dâ’ir söz ve sened virdikden sonra dahî ‘inâdında ısrar itmiş olduğundan üzerine ‘‘asker gönderilerek merkûm Ali rû’esa-i refikâsından (stn.2) cedd-i neferi ahd u keramet idilmeğe berâber ‘aşîret hâlkı dahî münhezim ve perişân idilmiş olduğundan şimdi bunlar fırka fırka gelüb hükûmete ‘arz-i idhâliyye irâde-i irâne olınân yerlerde

iskanlarını istid'â ve hükûmet dahî istid'ârını kabûl ile icabını icrâ itmekde bu namusdır.

.....

Bu kere ahz olınân ma'lûmât-ı kuvveyeye göre İran Şâhı Şehâmetlü Nâsirüddin Şâh hazretlerinin 'itibât-ı mübârekeyi ziyâret için Tahrandan Cemâziyel-âhîrin yiğirmisinden sonra hareket u 'azimle hareketlerinin kırkınıcı günü hâkkına musallat büyümleri kıt'ayâ karârlaşdırılmışdır.

(Tahrandan hudûda kadar seyr 'âyî ile on beş günde kat' olınân mesâfe yer şol muharrer kırk kolluk üzerine tertîb olınması ma'iyet hazret-i şâhide hidâm u haşmetin kesriyle berâber huzur uistirâhatın vekâyası maksadına olacağı der-kâdır.

İşbu seksen altı senesi Haziran ibdidasından Ağustos nihâyetine kadar emniyyet sandığının üç mâh tarafında vukû' bulan mu'amelâtını mübeyyin me'mûrları tarafından tanzîm olınân hülâsa ber-vech-i âtî derc olur.

Makbûzât.....

Sandığa gelen meblağ	Müstakrizînden tahsîlât	Müstakrizînden alınân geşşine	İhmâl Yekûn...	MülahaZât...
1938208	133265	10692	2082165	Bidayatden Şubât sene 85 muhâsebesinde muharrer 'an Mart eliy sene 86 'an Haziran eliy Ağustos sene 86 yekûn
				MülahaZât... Bidayatından Şubât sene 85 muhâsebesinde muharrer 'an eliy Mart eliy Mayıs sene 86 'an eliy Haziran eliy Ağustos sene 86 Yekûn....

0762074	027620	08423	083957	Merhûn eşyâların cins ve kıymeti Eşyâ-yı menkûle: 439875 Bağçe ve bostân: 2525950 Hân ve dükkân ve hâne: 4065500	
0642959	613983	92220	1349162		
3344241	814868	111375	4170484		
	El-mizân 4270484 berveche bilâ makbûzât 4063772 bir beyân bilâ madkû'ât 5207812 mevcûd sandık				

(stn.3)

(Emniyyet Sandığı Tarafından i'lan)

Bundan mukaddem Zevra' gazetesine derc olınan i'lân-nâmede beyân olunduğı vech ile geçen sene emniyyet sandığı akçe yâtırarak yedine virilmiş olan cüzdân târîhi bir seneye vârmış olanların sandık-ı imâresine bi'l-merci' kaç senet bir senenin fâ'izini almak ve-yâhûd re'is-i elemle zımm itmek gibi mu'amele-i lâzımesini icrâ itmeleri lâzım gelüb egerçi zıkr olınan i'lândan sonra sermâyedârından bir çoğı işbu mu'âmeleyi icrâ itmelerinede bir talakkî henüz idâreye mürâca'at itmemiş olduklarından keyfiyyet bi't-karâr i'lân u ihdâr olınır.

.....
(Acâyib bir Hesâb)

Serlevhasıyla vezîrde münderic imzâ ile gönderilen varakadır.

Bu kere elime bir gazete geçdi ser-levhasına bakdım (Hüdâvendigâr) idi gazetenin şekli ü hacmi hoşuma gitdiğinden nasıl şey olduğunu ve nerede basılub kaç gurûşa satıldığını anlamak için ser-levhanın lise olan i'ânâtını okudum böyle bir şeyi okuduğum vakt gâyet dikkat itmek merakım olduğundan artık nûmerosunun bidâ-i ile (nûmero 173 târîh 20 Cemazi-yel-evvel 1287 sene-i Hicriyye 5 Ağustos Rûmî 1286 sene-i Şemsi 17 Ağustos Efrenciyatı 1870 mîlâd ikinci sene yevm-i Çehârşembe falân) deyü sırasıyla okudukdan sonra bir de alt tarafa geçdiğimde (Bu gazete dâhîli ve hârici her dürlü mebâhisi şâmil olarak haftada bir def'a çıkar bir yıllığı 100 altı aylığı 50 gurûşa ve bir nüshası 40 pâraya) dir iken bir de 'aklıma bir şey gelüb irkildim bizim Zevra' gazetesini haftada iki def'a çıktığı ve seneliği yüz gurûşdan 'ibâret bulunduğî hâlde bir nüshası elli pâraya olsun da bu gazete haftada bir def'a çıkûb seneliği dahî yine yüz gurûş olduğî hâlde beher nüshası kırk pâraya sâtılsın işte bunâ bir ma'nâ viremediğimden heman kalemi alûb hesâba başladım muhâsebemden şu istintâc olduğî bir matba'a haftada bir gazete çıkârır ise sene de elli nüsha çıkârâcak ve haftada iki nüsha tab' iderse bedbahdır ki nüshâlar yüz bâliğ olacak bildiğime göre gazeteciler gazetenin bir seneliğine veyâ altı aylığına topdan müşteri olanlar için bir ikramiyye olmak üzere gazetenin yüz nüshâsını perâkende fi'at ile (s.156/stn.1) yüz on beş gurûşa çıkârırsa bunı müşterilerine yüz gurûş bedel-i senevi ile virir idi şu takdîrce bir âdam bizim Zevra' gazetesine müşteri olûb da perâkende sâtûn alacak olursa bir senede çıkârâcak yüz nüsha için elli beşer pâradan yüz yigirmi beş gurûş virecek ve böyle olmayubda gazetenin seneliğine müşteri olursa ya sekiz yüz gurûş virüb yigirmi beş gurûş kâr idecek öyle ise herkes Zevranın seneliğine müşteri olmuştur hâl-bu-ki Hüdâvendigar gazetesini senede elli nüsha çıkâracağı cihetle bundan nüsha nüsha alır bir senede elli gurûş virecekler seneliğine müşteri olanlar ise işbu elli gurûş yerine yüz gurûş virüb bir misli munzarar olacaklar öyle ise kimse Hüdâvendigar gazetesinin seneliğine müşteri olmayub perâkende ve münferike sûretle satun almışdır işte bu bendi yâzub gönderdüm hesâbımda yanlışığım olmayubda gazetenize derc iderseniz sâ'ir gazeteciler bundan münteba olurlar. İmzâ: Ali Nazım

(Zevra')

Vâk'â sâhib imzânın işbu bendi ile berâber göndermiş olduğî Hüdâvendigâr nüshasının i'ânı kendi didiğî gibi olûb biz evvel imzada bunun yâlnız o nüshasına mahsûs bir sehv bulunmasına zâhib olduk isede gazete-i mezkûrın mahfûz bulunân sâ'ir nüshalarını dahî lede'l-mu'âyyene bir vakte kadar çıkârılmakda olduğî nüshaların kâfesi böyle olduğî görülmüş ve şu Sehv gazete-i mezkûrın bundan iki ây mukaddem haftada iki def'a çıkârılmakda iken muahharen (gazetemizin şimdiiye kadar haftada iki def'a tab' ve neşri derece-i (silinmiş olduğî için okunamamıştır) olamadığından ba'de-zîn haftada bir def'a çıkârılacaktır) yollu bir mukaddime ile tebyîl-i mî'âd eylediğî zamân nasılsa eski ser-levhanın unûdilub kâlmasından neş'et eylediğî anlaşılmiş olmağla bu Sehv şimdiiye kadar tashîh idilememiş olsa bile bundan böyle tashîh idileceğî der-kârdır.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Bu kere muhbir-i mahsûsumızdan telgrâfla alınân ma'lûmâtdan müstebân olduğına göre İmparâtor Napolyon hazretlerinin Prusyalılara teslim-i nüfûs itmesi ile kırk bin neferden müretteb olan bir fırka Fransız "askeri hâl-i işâretde mütârekeyi kabûl itdikten sonra Prusyalılar şu vak'anın sâha-i vukû'atın garb tarafında ve nüfûs-ı Parisin şark-ı şimâliyyesinde kâ'in emn-i vilâyetin merkez idâresi bulunân

Laven şehrine girdiklerinde Fransızlar şehrin ortasına berüsine lağım hafr ve vaz'ile şehri pür-hevâ iderek Prusyalılar tarafından pek çok vefayâta sebat göstermiş ve hattı Mekalimburg dükası olub Prusya hizmet-i "askeriyye ile şehri mezkûrda bulunân Keylum da Mekalimburg dahî yâralanmıştır.

Yine telgrâfnâme-i mezkûrda virilen hülâsa-i ma'lûmâtdan anlaşıldığına göre Avrupa mutavassâllardan (stn.2) basıma meydân tutan birde Amerika hükûmet-i müctemi'ası çıkub Prusyayı terk-i harbe da'vet itmekde bulunduğı cihetle gerek bundan ve gerek Prusyanın galebât-ı mükedderesiyle berâber ber-minvâl-i muharrer Mekalimburg vak'asından dolayı Prusyanın merkez hükûmeti bulunân Berayin şehrinde halk 'azim-i te'sirat göstermekde ve beri tarafından İtalya devleti Fransanın Romayı tahliyyesinden istifâde itmek üzere oraya "asker sevkiyle birkaç memleketi işgâl itmekde imiş.

Fransada Cumhûriyyet usûlinin i'lânıyla münâsıb-ı Cumhûriyyenin keyfiyyet-i teveccühe dâ'ir telgrâfla almış olduğumuz ma'lûmâtı bundan mukaddem gazetemiz derc ve iş'ar eylemeseydik bu kere şu mânânın tafsîlâtıyla berâber telgrâfla dahâ ba'zı ma'lûmât almış olduğumuzdan ma'lûmât-ı mezkûre dahî ber-vechi-âtî tercüme ve derc olunır.

Paris 5 Eylöl Frenki 24 Ağustos Rûmî

Hükûmet-i Cumhûriyyenin i'lânından sonra meclis-i vükelâ fesh idildi ve meb'ûsân-ı millet meclisi dâğıdıldı imparâtorluk idâresi esnâsında politika tahtıyla mühim olunır hakkında afv-i 'umûmî i'lân olındı hükûmet-i cedîde ber-verch-i âtî teşekkül itmiştir cezel terveşu muhafaza-i milliyye için kûmânda husûsında salâhiyyet fevk-al-âde ile berâber Cumhûriyyet re'isi Mösyö Jilfavr hâriciyye nâzırı Gâmina dâhiliyye nâzırı Fremiyo 'adliyye-i nâzırı Kalu harbiyye nâzırı Forişon bahriyye vekili Jal simon ma'ârif-i 'umûmiyye nâzırı Vikâret mâliyye nâzırı Düryâl Maneyn ticâret nâzırı Etyan Argu Paris mutasarrıfı Kerâtrı polis nâzırı .

Hükûmet-i Cumhûriyye ba'de't-teşekkül bir i'lân-nâme neşriyle 1792 sene-i mîlâdiyyesinde teşekkül iden hükûmet-i Cumhûriyyenin o zamân Fransa üzerine hücum itmiş olan 'umûm-ı düvel-i mücâvereyi nev-cehle mesemhil-i vatan hudûdından tard u def' itmiş olduğını milletin hâtırına bi'l-ihdâr bu def'aki Cumhûriyyetden müfsed dahî vatani tahrîb itmekde bulunân düşmanı tard u def' ile bunlardan melce ahd-ı intikâm itmekden 'ibâret olduğını beyân eylemiştir hükûmet-i İmparâtoriyeye esâsında dâhil memleketde âhâd-i nâsa esliha-i ferruhatı memnu' olduğđ hâlde hükûmet-i Cumhûriyye bu memnû'atı fes' ile esliha ferûhatını serbest bırakmıştır.

Paris meb'ûsanı hükûmet-i Cumhûriyye re'isi Taruşunun taht-ı riyâsatinde olacak Parisin muhâfazası için bir cem'iyet teşkil edilmiş ve meşhûr Mösyö Revşfor dahî cem'iyet-i mezkûrede â'zâ bulunmuştur.

Terakki gazetesinin İngiliz gazetelerinden bâ-tercüme virmiş olduğđ ma'lûmat eğerçe hükûmet-i Cumhûriyyenin i'lânından mukaddem isede hükûmet-i mezbûrenin teşekkülü efkâr-ı 'umûmiyyede karârlaşdıktan sonra yazılmış olduğđndan hamiyyeti der-kâr idülüb ma'lûmat-ı mezkûreden müstebân olduğđna göre Fransada Cumhûriyyet usûli bundan mukaddem dahî tecribe olındıkda bunun ne millete emniyyeti müstelzim ve ne de kendüsünün da'im olamayacağı anlaşılarak mülke

müstedîl-i hükûmetden bir hânedânın (stn.3) mahrûmiyetiyle diğèrinin teslimiyetini intâc eylediğine mebnî bu kere hükûmet-i Cumhûriyyenin tekerrûri dahî sandâli-i hükûmete muntazıran İngilterede vakt geçürmekde bulunân Orlibân hânedânının nâ'il-i merâm olmasından başka birinci hâsil itmesi ümîd idilememekde ve hânedân-ı mezkûr â'zâsı bu kere birer birer İngiltereden Fransaya geçmekde bulunmuşdır.

.....

Cumhuriyyetin i'lânından mukaddem Fransa vükelâsına 'itâb olarak Sevvâr nâmıyla Parisde tab' ve neşr olınân gazetede münderic olûb tercümesi Terakki gazetesinde mütala'a olunân bir bend der-kâr olân ehemmiyyetini gazetemize dahî nakl olunır (Sâ'atler gelüb geçiyor bu sırada her sâ'at bir 'asr makâmında iken dahâ hiçbir iş görülmedi.)

Parise götürülen "asker yerlerinden kımıldanmıyor bunlar 'acabâ Parisde mi duracaklar.

Ey re'is-i idâre-i umûrda bulunân zevât sabrımızı tüketmeyin idâreyi size tevdî' itdik ise istidâd hakkı zâi' itmedik siz düşman için yapılmış olân Fransız süngülerini bizim göğüslerimize mi dayayacaksınız.

'Aklınızı bâşınıza toplayın şu sırada Parisde müselli bir nefer bile bulındırılmak millete hakâretdir bu hakâret ise kânlu yaşlarla sizin yüzünüzü lekedâr ider.

'Azm-i kâbiliyyetinizi sebât itdiniz hiç olmazsa birâz cesâret gösterin tâki kabâhatiniz şâyân-ı.'akd olsun milleti selâmete çıkârmağa muktedir değil iseniz millet kendi kendisini selâmete çıkaracaktır yazık bunca "askerimizi ne yaptınız.

.....

Berâti El-cevâ'ib-i nâm-ı 'Arâbî gazetesinden tercüme ve hülâsa idilmiştir.

Kavalunya nâm-ı Prusya gazetesinde ber-vech-i âtî bir nefc i'lân görülmüşdür şöyle ki Prusya ifrâd-ı "askeriyyesinden her kim Türko dinilen Fransız Cezâyir "askerinden bir nefer tutâarak Prusya ordusına götürür ise elli dolar ikrâmiyye vîrilecek ve esîr-i mezkûr ve hoş ve hayvânâtın temâşâsına mahsûs bağçeye vaz' ile halka temâşâ itdirilecek eğerçi esirîn çântasında bir de kedi çıkârsa tutân âdemin ikrâmiyyesi on dolar dahâ 'ilâve olınacak çünkü şuyû'bulduğına göre işbu Türko "askerleri harbe çıkdıkları zamân her nefer çântasına birer kedi koyarak ol-vech ile gavga idermiş.

.....

Gazetemize tab' olınacağı esnada andığımız havâdis muhârebât-ı müte'addiden sonra Paris civarına kadar takrib itmiş olân Prusya ordusu bu kerre Parisi dahî taht-ı muhasaraya almış olduğundan hükûmet-i Cumhûriyye hey'etiyle berâber Parisin şark cenûbî cihetinde kâ'in Teroy şehrine çekilmiş ve fakat re'is-i Cezil "askerce dahî me'mûriyyetinden-nâşî düşmana müdâfa'a ve memleketi muhâfaza için Parisde kâlmışdır.

Öteki taraftan İtalya devleti Romaya gönderdiği "askeri tezyîd iderek Pâpâ hükûmetini tazyîke başladığından müşârün-ileyh hazretleri bir mu'tâd İtalya hükûmetini afaroz ve protesto yapılmış ise de bu gibi tedbîr-i ruhâniyyenin Armtron' ve mitralyöz toplarına ve iğneli tüfenklerine hiçbir te'siri olamayacağı der-kârdır.

Sayı: 79

Tarih: 21 Cemâzi-yel-ahir Sene 1287/ 5 Eylül 1286

s.157/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bir hayli müddetdenberü memâlik-i İraniyyeye ilticâ ve nice nice hibâ'itlere icrâ iden Hemvend eşkiyâsı aralık aralık hudûdı tecavüzle berü tarafa geçerek bir tâkım ahâlî ve 'acizenin canını yakmakda ve üzerlerine "asker gönderildikçe hudûdı öte tarafa geçmekte oldukları hâlde geçende tarafından hudûd başına "asker sevkiyle bunların levs vücûdlarının ortadan kâldırılması karârlaşdırılarak bûnın için merkez-i vilâyetden bir fırka-i "askere sevk olunmuş idi eşkiyâ-i merkûmeden çökel ve refikâsı işbu harekât-ı "askeriyye üzerine memâlik-i İraniyyeden Zehab sancâğında vâki' Şihan nâm mahalle sağındığı gibi Mahmud Beri ve oğulları ve Rıza ve Süleyman ve Mahsud nâm şakiler ile şimdiyye kadar birçok habâse cera'ât itmiş ve hayâ ve miyata ahz ve kerafeti mukarrer bûlunmuş olân Yar Ahmed bey dahî sene hâkkımı şehzâde mu'temedü'l-devle hazretlerine iltica itmiş olmalarıyla müşârün-ileyh tarafından şâl ve sâ'ire i'tâsiyla bi't-taltîf merkûmların hükûmet konâğında misâfir idildiği sûret-i resmiyyede olarak istihbâr olunmuştur.

.....

Dicle ve Fırat Nehirlerini yek-diğerine rabt itmek üzere dahâ bedâit teşkilâtda Kenaniyye üzerinden bir kanâl hafrına mübâşeret olunarak birçok yeri hafr ve tethîr olındığı misillü kusûrının dahî hakir ve ikmâli ve sadrına yâpılan rîcatım ve kapûnın emr-i inşâsı kuvve-i karbiyyeye gelmiş idüğü ma'lûmdur Fırat Nehri üzerinde vapûrlar seyr ü harekete bâşlâyûbda hareketleri esâslaşdıktan sonra tâ Haleb vilâyet-i celîlesine merbût meskeneye kadar Sâhil Nehrinin pek ziyâde ehemmiyyet ve ma'mûriyyet kesb iderek el-yevm çöl ve mebâyân görmekte olduğumuz mahaller yakın vaktde ma'mûr ve iyâdân olacağında şübhe olmayub 'ale'l-husûs Kenaniyye cedvelinin hakir ve tathîri hitâmbulduğu vakt-i kırâtın en mühim mevki' cüdûl-ı mezkûrın nehre insâf eylediği nokta olarak burâsı cümleden mukaddim kesb-i me'mûriyyetle 'Ârifan mühim bir iskele hâline gireceğinden ve mevki'-i mezkûrda ba'zı aîneye inşâsı için arâzi mübâyâ'asına dahâ şimdîden bir tâkım tâlibler zuhûr itmekde bulunduğundan bûnın parça parça bi't-taksim cedvelin iki cihetinde suya nazar bulunmağla kıymet ve şerefi birinci derecede olân mahallin

beher zirâ‘ â‘şârîsi altmışar pâre ve bunun arka tarafında **(stn.2)** bulunarak kıymet ve şerefce ikinci derecede kalân arâzînin dahî beher zirâ‘ â‘şârîsi otuzar pâre fi’âtla ve târîh mübâya‘asından bir seneye kadar alınân arâzi üzerinde âz çok ebniyye inşâ olunmak ve ebniyyeye inşâ edilemediği sûrette hak-ı tasarruf sâkıt olmak şartıyla tâleblerine firûhatı kararlaştırılarak icrâ-i iktizâsı makâm-ı vilâyetinden icâb iden mahallere emr ve iş‘âr buyrulmuştur.

.....

‘Ummân-ı Osmâni vapûrlarından olub Basradan hareketi geçende beyân ve i‘lân olan Yabil nâm vapûrın bundan çend gün mukaddem ‘Adenden geçerek bahr-ı ahmer sûlarına girdiği telgrâfla haber alınmış ve şu hâle göre zikr olan vapûr Ciddeye muvâsalat itmek üzere bulunmuştur.

(Havâddis-i Hâriciyye)

(Muhârebe-i Âhîrenin Netâyicine Dâ’ir Ba‘zı MülâhaZât)

(Mahsûse)

Müdakafların tedkik ve beyânlarına göre meydânda hiçbir sebep ve müceb olmadığı hâlde İspanya tâc mahlûlüne Prusyalı bir prensin nâ’illiyet ve ‘adem-i nâ’iliyyeti mes’elesinden kobûşarak mücerred yek-diğerine şevket ve ‘azimet göstermek için dört seneden berü bunca hazineler sarfıyla ikmâl itdikleri kuvve-i harbiyyeyi meydâna koyûb asr-ı ihyâr içinde misli görülmemiş bir cenke mütecâsir olan Fransa ve Prusya devletlerinin hâl ve mevki‘ ve tabî‘at ve tasvirlerine azıcık ma‘lûmatı olanlar şu harbin derece-i ehemmiyyetini dahâ ziyâde takdîr iderler ve bunun netâyici hakkında elbette bir tâkım tasvirât ve mülâhazât-ı mahsûsede dahî bulunûrlar bunlardan biri dahî gazetemiz olûb dahâ muhârebenin bedâyetinde gerek Prusya ve gerek Fransanın ma‘lûbiyyeti hâlinde Avrupanın göreceği tebdilâtı mülâhazaya başlâmış ve Prusyanın galebesi hâlindeki netice ma‘lûb olduğu takdîrde görülecek netîceden pek mühim olmasına mebnî en ziyâde işin bu cihetine hasr-i efkâr itmiş idi işte şimdiyye kadar vukû‘bulan mahâriyyetde nusret ve muzafferiyet Prusyalu tarafında kalarak ne Parisi muhâsaraya kadar ilerülemiş ve eğerçi şu hâlde Fransa Cumhûriyyeti kendüsini toplayarak düşmanı birer âdaya kadar rica‘ate mevkuf olabilse bile şu mevkufiyyet herhâlde Prusyanın bu güne kadar kazandığı galibiyete tekâbil idemiyeceği der-kâr bulunmuş olduğundan muhârebe-i mezkûre hakkında ber-minvâl-i muharrer ehem gördüğümüz neticenin meydâna çıkacağı takrib**(stn.3)** itmiş dimekdir imdi bu bâbda hiyânlihâne ve ceddimizde devrân iden

nesverât ve mülâhaZâtı meydâna koymak için keyfîyyete Avrupanın işbu muharebe-i âhîreden mukaddem münhazı olân politikadan bedâ itmek lâzım gelmiştir.

Erbâb-ı vukûfın ma'lûmı olduğu üzere bin sekiz yüz altmış altı sene-i mîlâdiyyesine kadar Avrupa üzerinde birinci derecede söze karışan ve 'âlemin emniyyet ve müsâlemetini muhafaza iddi'âsında bulunân devletler İngiltere Fransa ve Avusturya ve Rusya ve bunlardan sonra politikasını işbu birinci derecede bulunân devletlerin refâkat ve ithâkıyla idâre iden devletler Osmanlı İtalya Prusya ve İspanyalı ve üçüncü derecede bulunub zikr olınân birinci ve ikinci sınıf devletlerin sahâbet ve himâyesi altında bulunân hükümetler dahî İsveç Norveç Danimarka Belçika Hollanda Portekiz ve Almanyanın hükümet-i müctemi'asıyla Yunan devleti idi.

İşbu devletlerin cümlesi yek-diğeri hakkında ittihaz itmiş oldukları husûsî politikalarından başka 'umûmi politika olarak iki mes'ele vâridi ki birisi mes'ele-i şerife ismiyle Rusyanın şark tarafında bir tâkım tebdilât ve inkilâbât cemiyye arzûsında bulunmasından 'ibâret olub şu mes'elede Rusyaya karşı saltanat-ı seniyye-i Osmaniyyeyi tahkîm ve takviyye husûsında birinci derecede İngiltere ve Fransa devletleri müte'ahhid ve müthid ve ikinci derecede Avusturya ve İtalya devletleri bir râddeye kadar mütafık idilir iki mes'eleden ikincisi ise Almanya hükümetinin bir Almanya İmparâtorluğu nâmı altında birleşmesi kaziyyesi olub bunun için Fransa devleti Avusturyanın Almanya üzerindeki nüfûzını çok görmemekle berâber zikr olınân 'umûm-ı ihsâdı mâddesinde Prusya devletinin mevkûfiyyetinden bir râddeye kadar endişâten olduğundan bunun için Avusturya ile ma'nen mütdehid ider ise de ber-minvâl-i muharrer bin sekiz yüz altmış altı sene-i mîlâdiyyesine kadar Prusya devleti on dört milyon nüfûsı hâvî küçük bir şey olmasıyla bunun otuz üç buçuk milyon nüfûsa hakîm olân Fransa ve otuz iki milyon nüfûsı müştemil bulunân Avusturya devletlerine karşı hiçbir ehemmiyyeti görülemediğinden zikr olınân Almanya inhâdı mes'elesini Avrupanın ezhân-ı 'umûmiyyesini ol-kadar işgâl idememekde idi.

Şimdi şu taksîmâtın mütâla'asıyla ma'lûm olacağı ve cümle 'umûm-ı Avrupanın nazar-ı dikkate aldığı devletler yalnız Rusya ve Prusya devletleri olduğundan ve bunların mütâlib (s.158/stn.1) ve makâsıdı nev'men yek-diğere yakın bulunduğundan geçen 1866 senesinde Prusya devleti müttefiki bulunân Rusyanın teşvikîyle Avusturya ile muhârebeye başladığı zamân şimdi Fransa ve Prusya mes'elesinde olduğu gibi o zamân dahî hiç kimse Rusyanın mevkufiyetini mâmûl itmiyerek Avusturyanın birinci hücumda Berline kadar yakûb yıkacağını güyâ hükm

itmiş hattı Avusturyanın hükm olınân şûkût ve mevkufiyeti ber-minvâl-i muharrer Almanya ittihâdından dolâyı bir râddeye kadar Fransa devletini dahî ba'zı mütâla'ata düşürerek devlet-i müşârün-ileyhime şu mes'elede kemâliyle bertaraflığa mecbûr olmuş idi ise de diğer taraftan Rusyanın müzâhirat-ı ma'nûbesi ve bir taraftan dahî o zamânlara kadâr henüz hiçbir devletde bulunmayub yalnız Prusya devletinin tedârik itmiş olduğu ıslaha-i cedîdenin âdem oldırmak husûsında gösterdiği teshîlât ve te'sîrât mâdiyesi temrasıyla Prusya devleti berü taraftan İtalyanın dahî yardımıyla Avusturyaya âmîd ve mâ'mûlin kât kât hilâfında olarak öyle bir galebe çâldı ki hattı kabl âz muhârebe müttefikinin galebesini ârzû iden Rusya devletiyle Avusturyanın galebesinden ziyâde Prusyanın 'adem-i inhazâmetden memnûn olmağa hazırlanmış bulınân Fransa devleti bile Prusyanın şu galebesini çok görmeye başladılar.

İşte şu muhârebe Avrupanın eski politikasını büsbütün değiştirüb halâ Prusya devleti zikr olınân galebe ve muzafferiyatın te'sîratıyla Almanyanın şimâl tarafında bulınân hükûmetleri birleştirek Fransanın endişe itmekte bulunduğı Almanya ittihâdı mâddesinin mukaddemesini gösterdikden sonra artık Fransalı te'sir derûnını meydana koyarak hiç olmaz ise hükûmet-i cenûbiyyenin müttefik-i şimâliyye manzum olmamasına çalışmağa başlamış ve şu hâlden Rusya devleti dahî Fransalı gibi ve belki dahâ ziyâde te'sirle berâber Prusya ile bozuşmakta aşağıda beyân ideceğimiz mehâzîri nazar-ı ehemmiyyete alarak semire-i şevket ve celâdetinizle Avusturyanın kötü za'afî ve şevket ve 'azimeti 'acze mübeddil olması Rusya için pek çok menâfi' müstelzemdir in-şâ'-Allah mes'ele-i şarkiyyenin menafi' olân devlete (Fransa) dahî böyle muvaffakiyyetleri istiram yollu mukaddemânın Prusya hakkında eski mesâfâtında devam itmekte bulunmuş gibi görünmeğe başlamış idi.

Bundan sonra Prusya devleti Almanyanın hükûmet-i cenûbiyyesini dahî ittifâk-ı şimâliyye zâm itmekle berâber diğer taraftan Fransalı mümâna'at gösterir ise ana dahî mukâbele için tedârikât-ı lâzimeye teşebbüs itdiği gibi Fransalı dahî buna mümâna'at için tedârikâtdan girü durmayub mes'ele günden güne kesb-i ehemmiyyet itmiş ve hattı birkâç def'a cüz'i sebeblerle i'lân-ı hârb derecesi gelmiş ise de en nihâyet yukarıda dahî beyân olındığı vechle İspanya tahtından tard ve hal' olınân Kraliçe İzabellanın tâc hükûmeti Prusya hânedân Kralından Prens Liyo Povedhuanzularına giydirilmesi hakkında İspanyada hâsıl olân arzâya Rusya tarafından muvâfakat olınmasını sebep-i ittihâzıyla Fransa devleti muhârebeye

kâlmış ve Prusyalu dahî artık Almanya ittihâdı halvâsının meyânesini kıvâmına getürmüş bulunduğundan ‘umûm-ı Almanya ile bi’l-ittifâk Fransanın i’lân-ı hârbini kabûl eylemiş idi Avusturya ve Prusya muhârebesinin bidâyatında olduğu gibi (stn.2) işbu muhârebenin ibtidâsında dahî hiç kimse Prusya ordûsının Fransa ordûsına mukâvemetini hükm idemediğinden Avusturya ve İtalya ve Danimarka gibi devletler Fransaya hoş görünmek için iktiza ider ise kâlâ dahî mu‘âveneti va‘ad itdiler idise de muahharen muhârebenin vukû‘atıyla mes’elenin öyle çocuk oyuncağı gibi bir şey olmadığını gördüklerinde bunlar ve sâ’ir Avrupa devletleri harbden yelaniyla bi taraf olduklarını i’lânla uzakdan seyre bakmış ve halâ esnâ-i muhârebede her def‘a Fransanın şok eylediği otuz kırk bin ‘‘askere Prusya tarafından yüz yigirmi yüz otuz bin ‘‘askerle mukâvemet olunmakta bulunduğu görülünce artık Prusyanın galebesine veyâ husûs-i imparâtor Napolyonun Prusyaya teslim nefis itmesinden dolâyı kırk bin neferden müretteb bulunân bir ordûnın dahî esîre ‘akd-ı mütâreke itmesi ve bundan sonra Prusyalunun Paris muhâsaraya kadar yürimesi üzerine Fransanın inhâzamına hükm olunmuştur.

İmdi Prusyanın 1866 senesinde cüz’i bir muzafferityyeti üzerine Avrupanın mevâzine-i politikası ne derece tebdil etmiş olduğu mütâla‘asıyla bu def‘a büsbütün tahvil ideceğini ve hattı kurd ile koyun dahî bi’l-ittifâk bir şeyr-i ziyân nev zuhûra mukâbeleye kalkışacağını zann ideriz ki bizle berâber dahâ pek çok kimse mülâhazadan girü durmaz çünkü işbu muhârebeden sonra artık Almanya ittihâd-ı ‘umûmiyyesi hâsıl olmuş demek olduğundan hasbe’l-za‘afiyye öteden berü Rusya hakkında melâyimâta bir politika kullanmakta bulunân Prusya devleti bundan böyle Rusyaya dahî politikasını değiştirerek belki de Lehistan Prusya husûsına düşman ahâlînin Prusya tarafından gördükleri ‘adâlet ve hürriyyete mukâbil Rusya tarafından düşâr oldukları mezâlimi vesile ittihâz iderek bunlar dahî tesâhibe kalkışacağı mütâla‘adan ba‘îd değildir.

Şu hâl vaki‘ olduğu sûrette ‘umûm-ı Lehlülerin Rusyadan ihzsâr ve intikâma ve mesâra‘at ideceklerinden kat‘-i nazar Rusya kıt‘asının garb tarafında ve Prusyanın şark-i şimâlisi cihetinde bulunarak Ağleb ahâlîsi Alman ve Leh olduğu hâlde Rusya tâbi‘atında bulunân Korland ve Livuni ve sâ’ir eyâletlerin dahî Rusya ‘aleyhine kıyâm ve hareketleri üzerine devlet-i müşârün-ileyhânın el-yevm kaviyye’l-şekm olmuş Prusyaya kârşu mukâvemetden izhâr ‘acz ideceği der-kârdır hâl-bu-ki el-yevm Avusturyanın idâresinde bulunân Almanlar dahî Prusyaya mütevecchen ve belki Avusturya Lehlüleri dahî bunlarla ikdal olduklarından şu hâlde göre Prusyaya karşı

Avusturya ve Rusyanın ittifâkı pek eşkâr olduğu misillü eğerce Rusya ile Prusya beyninde bir mes'ele tehaddis ider ve bu mes'elede Avusturyanın dahî Rusyaya mu'âveneti manzum olursa bunlar köprü tarafından saltanat-ı seniyye-i Osmâniyye ye dahî tevcih ve memleketinde bir Huhanzular prensinin voyvoda bulunmasından dolâyı Türkiyenin Prusyadan pekde emîn bulunmamasına lazım göstererek dâ'ire-i ittifâk Osmanlı Devletini dahî da'vet idecekleri tabi'idir.

İmdi şu hâl göz önünde oldukça ve Avrupanın muhârebe-i vâkı'ada şimdiiye kadar kemâl-i bertarafıye fevk-al-âde bir sûretle ehemmiyyet ve bir dekârı dahî nazar-ı dikkate alındıkça erbâb-ı dikkatin Avrupada öteden berü muntazır oldukları muhârebe-i 'umûmiyyenin vukû'u inkâr olunamazsa bile bu muhârebe vicdânımıza göre birçok vakt dahâ tehir iderek (stn.3) bizimle hatt-ı mahsûsa-i mesrûdemizin neticesi olarak yakın vaktde bir de Prusya ve Rusya muhârebesine intizâr ider ve bu muhârebede Avusturyanın Rusya ile ittifâkını güyâ berâber terekkiyât-i mâddeye ve ma'nûbesini sulh ve mesâlametde arayan saltanat-ı seniyye-i Osmaniyyenin o hâlde dahî şimdiki Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyyesi hakkında ittihâz itmiş olduğu müsliha bî taraflık kâ'idesine re'abet buyıracağını hüküm idebiliriz.

.....

Bend-i Âti Morenyen' Puset Nâm İngiltere Gazetesinden Tercüme
Olinmiştir.

Londranın Misivez (teşrin-i âyîn ve mezheb me'mûriyyetiyle hârice gönderilen pâpâzlar) cem'iyeti Afrikanın şark cenûbinde kâ'in Madagazkar cezîresine mukaddemâ göndermiş olduğu on iki nefer me'mûrlara 'ilâve bu kere dahî on altı nefer pâpâz i'zâm ideyor yiğirmi sene vardır ki münhîzân ahâlî-i evlâdından on neferi Londraya gönderilerek orada Hıristiyan terbiyesiyle terbiye ve ta'lim eyledikten sonra vatanlarına i'âde olunmuş ve diğer on nefer dahî yine İngilizler ma'rifetiyle Mısır taraflarında terbiye idilüb işbu yiğirmi nefer-zât el-yevm Madagaskar hükûmetinin mehâm umûrını idâre itmekde bulunmuşdur yine Hıristiyan âyinine tâbi' olân Kraliçe dahî bir İngiliz mensûbi hânesinde terbiye idilmiş idi işte bundan anlaşılıyor ki Cezirenin 'akâid ve âyince büyük tebdilât ve inkilâbât görülmektedir.

İki milyona karîb ahâlînin ma'bûdı olân 'umûmi ve husûsi bentler ateşde yakılmış ve bunları halka ve halkı bunlara tavsiyye iden eski yerli pâpâzlar hürmet ve nüfûzlarından düşmüşdür henüz âyin 'aisûbe dâ'iresine girmemeiş olân kabâ'il bile

Hıristiyanlığı istemekte ve bunun için hükûmet teşebbüsât-ı mühimmeye mesâ'at itmekdedir.

El-yevm Cezirede hükûmet-i müstakile usuli kalmayub 'âdetâ hükûmet-i meşrûta usûli birleşmiştir (hükûmet-i müstakile dimik memleketin müstakil bi'r-rey-i bir hükümdâra ta'biyeti ve meşrûta demek hükümdârın o emr ve tevâhîde â'zâsı serâmdân milletden mürekkeb bir meclis-i meb'ûsânın karâr ve tasdîkine tab'î bulunması dımekdir) muhâkemât-ı vâkı'a için Avrupanın jüri (de'âviyyetin hükmi kânûn ve 'adâlet dâ'iresinde ru'ıyyet ve hükmini muhâfaza için güzel bir usûldür.) Usûli dahî kabûl olınmıştır.

Hülâsa-i kelâm şimdiki gidişe bakılır ise bunun cezîre tashih âyîn vesîlesiyle yakın vakitte kemâl-i müddetine vâsıl olacağı hükm idilebilir.

.....

Bu kere telgrâfla aldığımız ma'lûmâta göre Prusyalular Eylül-i frenkinin on yedinci (Eylül-i Rûmînin beşinci Cum'a ertesi) günü Parisle Parisin cenûb tarafında bulunân Orlean ve şimâl tarafında bulunân Şanenelli şehirleri arasındaki telgrâf hatlarını bozarak işbu üç şehir arasında âmed ü şüd ve muhâberât-ı mintikat' olmuş ve Fransanın şârk tarafında bulunân Prusya topçuları dahî elli kıt'a top ile Murt suyunun cenûb tarafına Suç ve Karvatebel nâm mahallere geçerek orada Mevlu ve Sernay şehirlerini muhâsıraya almışlar.

Barin nâm Fransız kûmândanı henüz Mes şehrinde imiş.

Sayı: 80

Tarih: 28 Cemâzi-yel-ahir 1287/ 12 Eylül 1286

s.159/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bağdad sancâğı meclis-i cinâyet re'îsi Rıf'atlı Mehmed beyin vukû' infisâline mebnî Basra nâ'ibi sabık mükerrermetlü İbrahim Fasih Efendi riyâset-i mezkûreye nasb ve ta'yîn olınmıştır.

.....

İran Şâhı Şehametlü Nasreddin Şâh hazretlerinin bu tarafa mütevecihen geçen Çehârşenbe günü Tahrandan hareket eylediği telgrâfla haber alınmıştır.

.....

Fırat nehrinin tathîr ve ta‘biki ‘meliyyâtı mu‘âyyene itmek üzere Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendi geçen Salı günü ba‘zı mühendis ve me‘mûrin ile berâber Fırat taraflarına müteveccihen Bağdaddan hareket eylemiştir.

.....

Kerbela mutasarrıfı Sa‘âdetlü Mahzar Pâşâ ba‘zı mevâd-ı mülkiyyenin şikâhâ ‘arz ve istîzanı zımmında geçen Çehârşenbe günü Bağdada gelmiştir.

.....

(İ‘lân-ı Mahsûse)

Pâşâ-yı mûmâ-ileyh Kerbeladan Bağdada gelür iken mihr-i zâyî‘ olduğundan nehr-i mezkûreyle kimse yanında tahvîl ve senedatı olmadığından böyle bir sened ve tahvîl zuhûr ider ise makbûl ve mu‘teber olmayacağını i‘lân ider.

.....

Memâlik-i İraniyyeden KirmanŞâh kasabasında kolera hastalığı zuhûr iderek iderek hükmini şiddetle icrâ itmekde ya‘ni hastalığa tutulanlardan yüzde otuz üçü vefât itmekde bulunduğunu bundan mukaddem derece-i sahife-i beyân eylemişdik bu kere KirmanŞâhdan aldığımız ma‘lûmât-ı husûsadan müstebân olduğına göre hastalığın şu şiddeti yalnız birkaç gün devâm iderek andan sonra birden bire kesb-i hıfz itmiş ve hemen şu günler hastalık kâmile mündefî‘ olmuş dinilecek dereceye kadar sıhhat-ı ‘umûmi yerini bulmuştur.

İşbu mah-ı Eylülün ibtidalarında harâretin şiddeti henüz bâkî olarak bu ise böyle ‘umûmi hastalıkların devrân-ı vücûlâtı hengamında ihlâl-i sıhhate yârdım ideceği ve eğerci hudûd üzerine Fransa vaz‘ olunmuş ise de Fransa gayr-i mahdûd olân hudûdın bir kıt‘asında olûb Zâten çöl ve payanı kendüsine sahi‘ sirât ‘ad iden ahâlî-i ‘aşîret (stn.2) kırâtına zahmetdar devranlık için çok üsttedir revasından kâra böle böle hakları cihetle şu Basrada Bağdadın dahî ihtilâl sıhhat ‘âfiyyetinden doğrusı endişe itmiş ise de (yazı silinmiş olduğu için okunamıyor) çend günden berü havalar hayliden hayli serinliyerek giceleri ve sabahları ‘âdetâ soğuklaşmağa başlamasına mebnî buraca sıhhat-ı ‘umûmiyye şimdiyye kadar mahal olduktan kat‘-i nazar bundan sonra dahî ikmâl olacağı latîf-i lehden me‘mûldır.

.....

Bağdadın karşı yaka ile râsat-ı mu‘âlâtı olân köprü mürur-ı zamânla pek ziyâde kalınarak üzerinde havâle geçenler için ‘âdetâ mehaline dinilecek bir hâle geldiği gibi yapılması dahî za‘i mevku‘anın ihtiyâcına kâfi mütesânit ve risânatda

olamadığından biraz şarki rezkâr asubda nehr-i temvice başlâdığı zamân köprü en küçük bir sallandıya dahî tahmil ve mukâvemet idemiyerek tahva sükûnet buluncaya kadar orta yerinden kesilüb sâhil tarafında muhâfazaya muhtac olduğundan kışın şarki rüzgar devâm ittiği müddet Bağdadla karşı yakanın rabıta-i mu‘âmelâtı dahî kesilüb ma‘zil durmakta ve halâ köprünün şu hâli hareket-i ‘‘askeriyye için pek büyük bir mani‘ olub üzerinden tob ve süvâri değil bir tabûr piyadenin bile tabûr hareketiyle geçmesi tehlikeden selim olamadığından köprüden geçecek tabûr bölük bölük geçmeğe mecbûr olmakda idi hâl-bu-ki Bağdad gibi mevku‘anın cesâmeti ve ehemmiyeti mülkiyye ve ‘‘askeriyye ve ticâriyyesinin derecesi ta‘rîf ve beyândan müste‘ni olân vechle nehr gibi büyük bir nehrle iki kısım cismiyye münkasım bulunân bir şehirde müte‘addid köprüler bulunmak lüzûm ve vücûmı üzerine elde olân bir köprünün dahî ber-minvâl-i muharrer yok dinilecek bir hâlde bulunması haviz olunamadığından cesr-i mezkûrın tebdiliyle sath-ı nehrden iki metro irtikağında altı zira‘ arz ve on altı zira‘ tavlında on sekiz dûba ile uçlarında iki sandık ve dört istinâd dûbaları ki cem‘an yigirmi dört dûba üzerine mebnî iki yüz altmış dört metro tavlında on altı zira‘ arşunda metîn ve mecdid bir köprü inşasına bundan mukaddem mübaşeretle dûbaları inşa ve ikmâl olunub peyder-pey suya indirilmeğe başlamıştır.

Cesar-ı mezkûr mahaline vaz‘ olındığı zamân dûbaları lüzûmı kadar leşker endehatıyla meyâhın cereyânına mukâvemet idecek bir sûretle çekim idileceğinden şimdiki (stn.3) köprü gibi ceryân-ı mübâ‘at tazyikiyle hemen bub‘ sâ‘ireye garib bir kuş şeklinde makos durmayub hatta müstakîm istikâmetde bulacağından başka iltizâm olınân münâZât risâtından-nâşî şehrin en büyük teymurcu halde dahî köprü açılarak muhâfazasına mesâri‘at itmek gibi ihtiyac gösteremeyeceğinden ve ‘ale’l- husûs vapûr ve sefâin kâlkânın mürûr ve ‘ubûr için açılmak iktiza eyledikde teymur fabrikasında der-dest ‘imâl olân argan mâkinesiyle on on beş dakika tarikinde açılıb kapanacağından herhâlde Bağdadın ihtiyâcına kifâyet idebilecektir.

Mesmû‘ât-ı vakfiyyemize göre lüzûmı mevcûd olân köprünün dûbaları layıkıyla ta‘mîr ve düşme ve sâ‘iresi termîm ve tecdîd eyledikde bir müddet dahâ işe yarayabilecek bir hâle gelebileceğine mebnî cîsr-i cedîd bâ-kemâl-i muhine vazî‘ olunduktan sonra işbu cîsr-i ‘atîk dahî ber-minvâl-i muharrer ta‘mîr idilerek nehrin münasib bir tarafa vaz‘ ve temdîd kılınması mutasavver imiş.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Bend-i âti Levent Herald nâm İngiliz gazetesinden tercüme idilmiştir.

Birkaç gündən berü İstanbulda tophâne fabrikaları ‘imâlatına kemâl-i kermi ve mesârra‘ıyla âkdem olunmakta ve esliha-i nâriye ‘imâli yolında pek çok ‘amele istihdâm kılınmaktadır sûret-i ‘ameliyyâta nazaran tunç ve birincisinden top ‘imâli terk olınûb lüzûm-ı celîlin toplardan başka top ‘imâl olunmıyor şu ‘ameliyyâtın birinci derecede muhtac olduğu âcze ya‘ni celîl-i ‘imâlât nâzırı devletlü Halil Pâşâ hazretlerinin hamiyetleriyle Zeytun nâm mahalde teşkil olânlar çelik ocağında dûba ve ishâsıl olunarak tophâneye nakl idiliyor ve mezkûr ocakda başlayan çelik eski ve ma‘til teymur parçaları ve dökme ma‘denlerinin ezilmesiyle husûle getirülüyor şu usûl semeresiyle hükûmet-i seniyye (yazı silinmiş olduğu için okunamıyor) üç milyon lirâdan ziyâde kıymeti olân eski ve ma‘til top dânelerini çıkar efrağıyla bu yüzden pek çok istifade idecektir Viyanadan vuku‘ bulan eş‘ara göre saltanat-ı seniyye cânîbinden mü‘ehhire sipariş kılınmış olân iki yüz kıt‘a metrebozan müte‘ahhidi bulınân Mösyö Biruadval nâm Zâtın Mösyö Bajot nâm fabrikatörü zikr olınân topları bir an evvel ikmâl itmek için müte‘ahhid ve mecbûr itmiştir mûmâ-ileyh Mösyö Biruadval (s.160/stn.1) zikr olınân toplardan Avusturya devleti için dahî ikiyüz kıt‘asının i‘mâl ve inşâsını devlet-i müşârün-ileyhâ ile müzâkere ve pazarlık itmekte imiş.

.....

Tuhaf

(Sa‘ared) li Ahmed (?) nâm kimesne şimâs ‘ubûse olân on bir bin gurûş deynin ifâsında emrâr vakt iderek vukû‘ bulan iştika üzerine hükûmetce his olunmuş ve bir aralık keyifsiz olûb kifayete rabz ile suluyerlerinde ihtifa itmiş olmasına mebnî deyn-i merkûm kendüsini tahri itmekde bulunmuş olduğu halde nefsi (Sa‘ared) de tüccâr hânedede tâcir bulınân oğlu Cabirinin dükkanına gelmişolan Bes nâm menhas orada ikameyle önce o yorgan mesemmat garibden olmak üzere rüya halinde bizim evden dışarıya çıkmaya sen ve kendi ki kimseye göstermeyesin seni arâburlar gibi sözler söyleyib merkûm Cebrinin yanında bulınân dükkan komşuları tarafından işidilub Şâhis-ı merkûm bunun hânesinde muhtefi bulunduğu maznûn olması üzerine keyfiyyet canib-i hükûmete bi‘l-ihbâr tahrîsine ibtidar olundukda fi‘l-vaki‘ mezkûr hana derûnından zuhûriyla men‘ ilti‘cab ahz ve tevkif eylediği mahallinden yazılmışdır (Diyarbakir)

(Havâdis-i Hâriciyye)

Fransa ve Prusya mes'alesi hakkında bu def'a muhbir-i mahsûsatımızdan tâ'rifle haber alamayub eğerce Prusya ordûsının Parisi muhâsara itmesi üzerine İngiltere ve Rusya devletlerinin müttefike bâ tevsit Prusyayı terk-i hârbîyye da'vet itdikleri hakkında buraca ba'zılarının telgrâfla haber almaları mesmû'umuz olmuş ise de mes'elenin başındanberü ittihâz itmiş olduğumuz mesalik kazasınca işbu mes'ele-i hârbîyye üzerine bahr-i mahsûsamızdan telgrâfla aldığımız ve-yâhûd mündericemin sathi bizce selîm olân gazetelerde görüb okudığımız havâdisden başka rivâyet ve şâi'ata sahîh-i nazarla bakub derc idemiyeceğimizden bu nüshamızda müşterilerimize mes'ele-i hârbîyye hakkında havâdis ve ma'lûmât-ı cedîde virememekde ma'zûrız.

.....

“Setaât Sanzicer nâm Almanya gazetesi Fransa tarafından Prusya devletine i'ta olınân i'lân-ı harb beyân-nâmesini derc ve neşr itmiş olmağla ba'zı Fransız gazetelerinin mezkûr gazeteden kâl itdikleri sûret bâ-tercûme ber-vech-i âtî gazetemize dahî derc olunır”.

“Sâhib-i imzâ Fransa elçisi devleti tarafından aldığı emre emsâlen Prusya Kralı hazretlerinin hâriciyye nezâretine husûsat-ı âtiyyeyi beyân itmekle müfehirdir”. “Fransa imparatoru hazretleri İspanya taht-ı mahlûline Parisli prensin iclâsı hakkında teşebbüs olınân terekkiyata Fransa memleketinin emniyyet-i mülkiyyesi ‘aleyhinde bir teşebbüsten başka bir nazarla görmediğimizden şu keyfiyyetin mevki' fi'l husûle gelmesi için Prusya kralı hazretlerinin kalb-i selîmi şehâdetiyle te'minât-ı tabine mesara'ata lüzûm ve ihtiyâc hakîki görmüştü”.

Lakin Prusya kralı hazretleri te'minât-ı matlûbeyi i'tâdan imtîna'la berâber bi'l-'akis gerek bu mâddede ve gerek(stn.2) sâ'ir kâffe-i husûsat ve mu'âmelâtda mu'âmele-yi hoş görünmek 'akisini lazım ideceği Fransa imparâtoru hazretlerinin elçisine eşrâb ve ifâde eylediğine mebnî hükûmet-i imparâtorîyye Prusya kralı hazretlerinin şu mu'âmele ve ifâdesinde Fransayı ve Fransa ile berâber Avrupa müvâzene-i düvelîyyesini tahdîdeider ber-mülâhaza-i mektûme ve bâti görmüş ve 'ale'l-husûs Prusya kâbinetosunun Fransa imparatoru elçisini kabûl itmemesi ve mes'ele-i ma'hûde üzerine müzâkerât ve muhâberât-ı cedîdeye girişmekden imtinâ' eylemesi bu kadar ki keyfiyyeti büsbütün karıştırmıştır”.

“Binâ-berin Fransa devleti bu bâbda aslâ agmâz ve müsâmaha bulunmayarak kendi menfa‘at ve ‘azimet ve şevketi muhâfaza itmekde kendisince hak ve salâhiyyet görmüş ve işte bu sebebe mebnî kazâ-i hâl ve müsallihinin tevsilini tavsiye eylediği ve sâ’ile ve bi’t-teşebbüs şu sâ‘atden sonra kendisini Prusya ile muhârib hânedâ görmekde bulunmuşdu.

Berlin 19 Temmuz sene 1870

İmzâ

Fransa İmparâtorunun Berlin elçisi (Esvarid)

.....

İzmirde tab‘ ve neşr olunân Empersiyâl nâm Fransız gazetesinin Tâimi nâm İngiliz gazetesinden naklen derc itmiş olduğu bir bend de muhârib olân Fransa ve Prusya devletlerinin esliha-i hârbîyesi yek-diğeriyle ber-vech-i âtî mukâbele ve muvâzene idilmiştir.

Mermîlerin Mesâfesi

Fransızların Şaspo dinilen tüfeklerinin dânesi ilk sâniyede 420 ve Prusyaluların dereyis tüfeklerinin dânesi kezalik ilk sâniyede 257 metro mesâfe kat‘ ider şu fark-ı kâide istintac olındığına göre 500 metro mesâfeden Prusya kurşunlarının hemen hiçbir te’sîri kalmaz Fransız kurşunları ise 1000 metro mesâfeden bir âdamı şübhesiz öldürir ve 1500 metroda muhârebeden men‘ idecek bir dereceye götürür ve 1800 ve 1000 metrodan bile te’sirât-ı kâbiliyyesi görülür.

Mermîlerin İstikâmeti

Prusya tüfeklerinin 500 metro mesâfeye kadar indiği kurşunun istikâmetinden Fransız tüfeklerinin 1000 metro mesâfeye indiği kurşunun istikâmeti dahâ ziyadedir Fransız kurşunlarının mesâfe-i mu‘tedilesi 1200 ve Prusya tüfeklerinin 550 metro ta‘yîn ve tehdîd edilmiştir demek oluyor ki Fransızlar hısımlarını 1200 metrodan 600 metroya kadar te’sîrli kurşunla berbâd itmelerine Prusyalular tarafından boşına ve havâyâ sıkılan kurşunlarla mukabele idilmeğe çâlişılacaktır.

Sür‘at-i İsti‘mâl

Fransız tüfeklerinin doldırılması dört ve Prusyanınkiler beş harekete ihtiyâc olub işbu hareket zâ‘ide-i yeganeyi ilerü sorun içündür bundan başka Prusya tüfeklerinin hartûcını birleştirmek dahâ güçdür binâ-berin Fransız tüfekleriyle

dakıkada on ikiden on sekize kadar kurşûn atılabildiği hâlde Prusya tüfekleriyle dakıkada ancak sekiz ve dokuz def‘a izâhat olabilir.(stn.3)

Eslahının ve Cebhânenin Sıkleti

Fransız (yazı silinmiş olduğu için okunamıyor) 40 kıyye ve grâm olûb süngüsüz dahî 600 grâmdır Prusya tüfekleri ise süngüsüz olduğu hâlde 5 kilogram olûb fakat süngüsüz 350 grâmdır imdi Fransız tüfekleri her-hâlde ve ‘ale’l-husûs mütemâddiyen isti‘mâli hâlinde silâhın sıkleti yalnız sol kola bindiği vakt neferi Prusya tüfeklerinden dahâ az yorar Fransız tüfeklerinin hartûcları 32 grâm şeklinde olûb Prusyaninkiler ise 41 grâmdır bu hesâbca sıklet-i mecmû‘â mesamî olduğu hâlde bir Fransız neferi bir Prusya neferinin istihsâl ideceği cebhânenin ‘adedince bir rub’ misli ziyâde istihsâl ider.

(Zevra’)

Alet işler el okunur darb misli pek meşhûr emsâlden ise de Fransız mes’alesi şu mes’ele mümessileye olamadı.

.....

Rusya ‘‘askerinin gâlibiyet ve muzafferiyatlarından dolâyı haşmetlü Pâşâ hazretleri tarafından Kârdînâl Antonelli ve imzâsıyla Prusya Kralına icrâ-i tebrîk ve tehniyyet olduğu ve kral-ı müşârün-ileyh cânîbinden dahî ‘inde’l-hâce Roma Almanyadan mazhar cümleye idileceğini mütezammın cevâb-ı memnuniyyet gönderildiği ve Fransadan 13 Ağustos târîhiyle alınân ihbârdan olarak evânet heraldede muharrer ve mezkûr vezîrinde dahî kral-ı müşârün-ileyh cevâb-ı mezkûrî İtalya kabînesi Fransa ile ittihâd arzûsına kâlkışır ise Prusyanın müdâhaleden girü durmayacağını kabîne-i mezbûre hatar dimek olduğına da‘ir mütâla‘a dahî mûnderic ve mestûrdır.

(Prusya kralının henüz hiçbir hükümdârdan tebrîk-nâme almadığı ve pâpâ gibi bir katolik hükümdâr-ı rûhânisi tarafından katolik Fransızlar ‘aleyhinde muhârebe iden Protestân Prusyanın tebrîk idilmesi ‘akla gelmez mevâddan olduğu halde tebrîk-i mezkûr şâyân ta‘cib ve hayret olduğu gibi (Layanhatilik mâddesinden kat‘i nazar) kral-ı müşârün-ileyhin Romayı himâye ideceğini va‘ad eylemesi dahî sezâvâr-i dikkatdir.) (Türki)

Zevra’

Hayır-ı keyfiyyetin bu ciheti kötülüklerden başka kimse için sezâvâr hayret değildir çünkü Pâpâ hazretleri kimin ‘arabasına bineyor ise anın türküsünü çağırıyor

bu husâsda yâlnız kötülükler istigrâb (ve-yâhûd ızdırâb) itsünler ki Pâpâ gibi (kuvvet ve kudret-i beşeriyyenin fevkinde bir kuvvete mâlik) olân zât (kötülüklerin i'nkâdına göre) Protestanlar gibi (merzûl ve hâli min rûh-ullah) olânların cümlesini kabûl edeyor...

.....

Fransa devletinin Şesu tüfeklerinin mikdârı gelecek şehri-i Teşrîn-i sâni'de iki milyon iki yüz bin 'adede bâliğ olacaktır.

Mezkûr tüfeklerin 'imâli ta'dîl itdirilmemiş ve geçen Temmuzda haftada otuz bin 'aded i'mâl kılınmakta iken işbu Ağustosda haftada kırk yedi bine çıkmış ve Eylülde haftada elli iki bin ve Teşrîn-i Evvelde haftada altmış bin 'aded yapılacakmış (Türki) (on fabrikalar işledikten sonra on seneye kadar tüfeklerin mikdârı on milyara dahî bâliğ olûr amâ ne fâ'ide...

Sayı: 81

Tarih: 1 Receb 1287/ 15 Eylül 1286

s.161/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Altıncı ordû-yı hümâyûn muhasebeciliğine nasb ve ta'yîn buyrulduğu geçen 69 nümerolu nüshamızda beyân olanın 'İzzetlü Hafız Ali Efendi geçen Pazar günü merkez me'mûriyyetlerine müvâselet itmişlerdir.

.....

(Hind mu'teberâtından birkaç zâtın gönderdiği varakadır) Kerbela ve Ncef arâzisinin nazar-ı İslâm'a der-kâr olân kudsiyyetine mebnî her taraftan ve 'ale'l-husûs İran ve Hindistandan senevi külliyyetlü zevvâr gelüb bunlardan bir tâkımı 'itabât-ı mübâreke mütecâvir kalmakta olduğu ma'lûmdır gerek zevvâr ve gerek mütecâvirin merkûmenin umûr ve husûsat-ı vak'asını teshil itmek için İran devleti tarafından oralarda şehbender ve nâ'ibler bulunduğu gibi İngiltere devleti fehimesi tabi'atında bulunân Hindilerin dahî teshîl-i umûr ve husûsatı için oralarda bir me'mûr bulındırılmakta olûb me'mûriyyet-i mezkûre İngiltere devleti fehimesinin Bağdad cenerâl konsolosu Mösyö Kolonel Herberet cenabları tarafından bu def'a Hindistan afâhım tevâbitden necâbetlü es-Seyyid Mehmed Ali Hân hazretlerine tefvîz buyrularak nevvab mûmâ-ileyhe dahî kabûl itmiş ve kendüsi ise kemâl-i isti'dâd ve dirâyet ve nezâket ve fezânet ashâbından bulunmağla şu husûs cümlemizi memnûn itmiş olduğundan ve memnûniyyet-i vâk'amızın nevvâb mûmâ-ileyh 'arz ve

izhârı için gazete girü vasıfa ittihâz ettiğimizden latife bu varakamızın tab'ını iltimas ideriz

(Zevra')

Nevvab-ı mûmâ-ileyhin ma'lûmımız olân istikâmet-i efkâr ve hüsn-i etvârı münâsebetiyle şu me'mûriyyeti kabûl edişlerinden dolâyı biz dahî kendülerine beyân-ı memnûniyyet ve mesâr eyleriz.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

(Mükemmel Bir Ders)

Hergün kanlu havâdisi neşr itmekte olduğumuz muhârebe-i hâzıra milletimiz için bir büyük münâsebet(?).

Hakîkaten muhârebe ibtidâ-i zuhûrundan berü birkaç mâdde-i mühimme meydâna koymuşdır ki bunların bir ikisinden bizce istifâde lâzımdır.

Ez-cümle nekâr olunabilürmiki Prusyanın bidâyet-i harbden berü nâ'il olduğu zaferler kesret-i 'adediyyeye manîdir.

Düvel-i hâzıra meyânında (her ehl ve zân hizmet-i "askeriyye ile mekef olmalıdır.) kâ'ide-i celilesinin en büyük nisfı Prusya devletidir devlet-i müşârün-ileyhânın Fransa üzerine iki gün içinde mukâbelesi müstehîl derecede kesret üzere "asker sevk idebilmesi bu kâ'idenin müdafakâta tatbikiyle cem' karar-ı "askeriyyece tedarik itdiği ve sâ'il tahliye sâyesindedir.(**stn.2**) Fransanın her "askeri muhârebe muktezâsının kâmile (?) buldığını def'âtle millet meclisinde işâ'a itmiş ise de Fransanın hakîkaten sabık boğaz şaşkınlığına uğrâdığı meydânda duruyor.

Ser"asker müşârün-ileyh düşmanın ahvâlini tahkik idememeklikdenmidir yohsa başka şeyden midir ne için olûr ise olsûn Prusyanın kuvvete karşı kuvvet çıkaramadı.

(Berlin) nehri yolu topu makmehunun elli bin "askeriyye muhâfaza olınmıkda idi.

Bu sebebdendir ki (viyemburg) ve (vürut) vuku'ularında Fransa ordûsını düçâr-ı inhizâm itmek Prusyaya pek kolay bir iş oldu vâk'â hey'et-i cedîde-i vükelâ Fransanın hati'ât sâyikasını kapâmak için tedbîr-i mukteziyyeyi tahâz itmekde ve millet-i garat ve tabire râne ile yakılmaktadır fakat bu garat Prusya tensikâtının ne derecelerde â'lâ ve zafer behâ olduğu inkârı inanç idemez bu vechle bizce lâzım olân nokta mütâla'adır ayrılmayalım görülüyor ki şimdiki muhârebelerde "askerin gayret-i Zâtiyye ve cevher halkısı baran-ı memât yağdıran sakûf-ı müntezameye karşı pâra itmiyor o halde bir fikri meydan-ı hârbe çıkmağa sâlih hâle getürmek hayli hemta ve

ıslaha-i sucudiyi idâre ve isti'mâl-i ma'rifete mütevakıf bulınıyor bu cihetle Fransa taraftarlarından pek çok sahab mütâla'a Fransız milletinin gayret ve şeca'at-i halkiyyesine i'timâd imtisâli olur ise de biz kader ise öte tarafın ahval-i meşrûhası tarafdaran mûmâ-ileyhin hevaf ve şerasını mûceb olsa dahî bicadır.

Böyle bir muhâbe-i cankidazu viren sazın zuhuratdan dolâyı vazife-i nasfi tesâniyyet nâmına olarak ibkâdan girü durmamakla berâber bundan tadrîs ve intibâhı dahî elden bırakmayalım.

Vâk'a zât hazret-i ser-'askerinin vücûda getürmeğe muvafık oldukları ıslâhât-ı 'askeriyye her dürlü setâyîşe mizâh bunların kuvve-i harbiyyemizin 'adidece terkiyyât kelimesini ve 'ale'l-'umûm kotamızın nizâ'fını münicle çağt havidedir.

Fakat hayıf ki 'asker tedarikince gence bir menba' 'azm olabilecek olân İstanbuldan bu bâbda istifâde-i tarîki anladığını hâlâ getüremiyoruz.

Memâlik-i Osmaniyenin her vilâyet her livâ her kazâsı hisse-i hisse-i 'askeriyyesini ibkâ itmekde ve yalnız İstanbul sâkinesi kân virgüsünden mu'afiyet imtiyâzına mazhar olmaktadır.

Bu hâlin salâhı ötedenberü arzû olunmakda iken şimdi şiddet nazarıyla yaklaşır mı.

İstanbul gençlerinin 'asâkir-i müntazamiye hânında felân felân kâğıdlar üzerine tanzîm ve tensikini tavsiyeye girişmeyiz.

Bizim mütalebemiz bizim beklediğimiz silâh altında bulunmak müsâvâtıdır. müsâvât müsâvât her şeyde müsâvât.

Bu bendimizde mevzu' bahs olân esbâb ve mülâhâZât-ı hâriciyye her ehl-i vatana hizmet-i 'askeriyye ile mükellef olması lüzûm ve vücûbını sebât idecek neler neler bulunabiliyor.

Bunun 'aksini sebât için ise za'ıfca bir delil bile olamaz müsâvât müsâvât her şeyde müsâvât.

(Terfi) (stn.3)

(Zevra')

Tefsil ve isbâta hâcet bile yoktur ki bir milletin devâm ve bekâsı ancak muhâfaza ile olur bu muhâfaza ise milletin kuvvet-i 'umûmiyyesine mütevakıftır. Kuvve-i 'umumiyye dahî hey'et-i milleti teşkil iden insânların ferâde ferâde hâ'iz oldukları kuvvetin bi'l-ictima' hülâsasıdır öyleyse muhâfaza ve zan hizmetinden hiçbir kimse mu'af olamaz.

Biz ta‘cib ideriz ki İstanbul ahâlîsi şimdiye kadar hizmet-i ‘‘askeriyeden niçün mahrûm tutulmuştur.

Eğerci bu sûrete imtiyâz dinilür ise biz ol-emirde bunu inkâr ideriz çünkü bir halkı ‘umûm-ı hey’et-i milletin mukaddesi en ‘aziz bir hizmetdir mahrûm itmek imtiyâz kal-‘âla nâ-tahkîrdir.

İddi‘âmızın isbâtı pek kolâydır şöyle ki insaniyeti bir Şâhs meşhus feyz iderek bir hüküm ve mümeyyiz nasb idûbda bizim imtizali ‘ad itdiğimiz istinali ile muhâfaza-i ve zan uğrunda feryâd olmağa hazırlanmış bir neferi huzûrına ‘arz ider isen zikir olunân mümeyyiz elinde bulunân nişân şân ve imtiyâzı ka‘înin saye-i efharına tâkâr işte şu sözün cevâbı yukarı ki iddi‘âmızın delil ve senedir.

Çünkü milletin o fedakâr çocuğu (nefer) fedâkarlık şerefinden başka bir de zan ve düşmana gâlib gelmiş şân ve şerefine mazhar olur ki zikir olunân İslambullu bu şeref ve galibiyete yine ‘‘asker olmakdan başka bir tarîk ile nâ’il olamaz.

Ba‘zı nâks mütâla‘alular İstanbul ahâlîsinin hizmet-i ‘‘askeriyeye ile mümtâz olmasına vükela-i devlet ve serâmdân hey’et-i millet olduğunu mani‘ ittihâz iderler hâl-bu-ki en yanlış ve en batıl bir fikir ve mütâla‘a vâir ise o da budur çünkü muhâfaza-i ve zan için ictima‘ itmiş olan kuvvet-i milliyyenin medârı serâmdan millet olub sa‘âdet ve selâmet ve nâmus ve hürriyet-i milliyeyi muhâfaza için ifâd-ı mülk an kanlar içinde kurban olacağı gün kesdiği zamân o kurbanlık koçların köskenleri serâmdar olacağı gibi galibiyet ve muzâfferiyat şân ve şerefî en büyük hissesi dahî nelere ‘âid ve rica‘ olur şimdi bu derece ‘aziz ve mukaddes bir teklîf ile mükellef olan gâyet-i şerifinden bu kadar büyük bir hisseye hissedâr bulunân seramdânı ve-yâhûd evlâd ve ihlâfını ‘‘askerliğe mâni‘dir dimeğe ‘arz virebilir.

Kimin ağzı varır olsa olsa efkâr-ı batıla ashâbının biz bugünkü günde şu sûreti ya‘ni ‘umûm-ı efrâd-ı milletin ‘‘asker olması usûlini Avrupalularda görmekte istigrâb itmeyiz çünkü biz o celladlı milletin (s162/stn.1) evlâd ve efrâdı ve o şevket ve ‘azimetli pâdişâhımızın teb‘a-i celâdet nizâmı biz ki cenk meydânında kanımızı seramdân-ı millet şu tarafâ kalsun kiblegahımız olan pâdişâhlarımızın ve şehzâdelerimizin dahî kanla karıştırmaya ve kılıçlarımızın darbıyla kazandığımız şân ve şerifî kanla anlara bahş ve tahsîs itmeğe alışmışız böyle bir millet nazarında yalnız bir sınıf halkın ‘‘askerlikden mahrûm olması nerede kalur.

Ne ‘adedce ne de sâret-i efkârınca hey’et-i millete nisbetle hiçbir ehemmiyeti olmayân birkaç idâniyyenin ber-minvâl-i muharrer efkâr-ı batılası henüz on yaşına girmemiştir ‘ale’l-husûsın bu fikir zaif elyevm hâtı nizama gelmiş

oldığından tiz maktûde mahv olub gidecektir çünkü ‘umûm-ı millet-i Osmâniyyenin kurre â‘nı ve maye-yi lâ-fethârı evvelâ şehzâdelerimiz dahî levm-‘askerdir imdi berâde İstanbullu olsun nereli olursa olsun ma‘tile kurbân veyâhûd muzafferiyât gibi bir şeref-i ‘azimeye lâyük ve şayân olmağa dinen ve i‘tikâden ve ‘aklen ve hukûka borçlu ve bâ-minâher olduğu Pâdişâhi veya(...silinmiş) hizmet-i ‘askeriyyede görübde bundan kendüsini mu‘âf ve binâden hâl itmeksizin mümtâz dahî ‘ad ider ise dört beş yüz çadırdan ‘ibâret bir millet kazasını kanla sulaya sulaya budar her tarafa sâye saldıran ecdâd-ı ‘azîmerin ara ihkâzımı evlâdiyyenin yüzüne tükürsekde medâr göğe kaldıracağı vârdır işte her Osmânlu bir kere târîhine ‘atıf-ı nazar itmeli ve bir kere dahî ‘ilmin bugünkü hâline bakılmalı da en büyük imtiyâz ve iftihâr ve şân ve ‘azimeti ‘askerlikde bulmalıdır çünkü bundan başka imtiyâz ve bundan gayrı medâr-ı iftihâr yoktur ve olamaz.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Son posta ile gelüb Fransa ve Prusya ardaları beyninde vukû‘bulan muhârebât bir raddeye kadar tafsîlâtını mütezâmmın olân gazeteler şimdiye kadar vukû‘bundan muhârebâtta Fransızların mağlûbiyeti için ‘askerlerinin kat mikdârıyla berâber kûmândanlarının tedbirsizliğinden başka bir sebep bulamıyorlar.

Prusya gazetelerinin dahî ‘itirâf ve tasdiklerine göre muhârebât-ı vâkı‘ada bir Fransız neferinin hissesine lâ-‘akl beş nefer Prusyaludan aşağı ‘isâbet itmemiş ve müfsidârın şu tesbîatine göre Fransızlar kemâl-i hazm vahît-i atîle muhârebe itmek lâzım gelir iken ol-derece şiddetle hücumlar gösterüb nefeslerini o kadar ateşe ateşlerdir ki ebvâb-ı feth-i muzafferiyeti kendü elleriyle vedâ itmişlerdir ez-cümle Ağustos-ı Frankinin altıncı günü mafehûn ordûsıyla Prusya veli‘ahdı arasında vukû‘ bulan muhârebeden sekiz on sâ‘at evvel sebkât iden bir masadsada Marki Döspobel nâm mîralây bir alây süvâri ile Prusyalular üzerine on yedi def‘a hücum iderek on yedinci def‘ada alâyın mevcûdu yalnız elli nefere tenzil eylediği ve veciy sekiz on yerinden mecrûh ve felan ‘asker dahî âl kan içinde olduğu hâlde on sekizinci hücumdan dahî geri durmamıştır.

Bundan sonra Mafahun ile Prusya veli‘ahdı arasında vukû‘ bulan Fransızlar büyük bir perişânlığa düşür itmiş olân muhârebe-i şedîde Mafahusunun ma‘iyyetinde bulunân ‘asker otuz beş bin neferden ‘ibâret ve veli‘ahdın ordûsı ise tâm yüz kırk bin neferden merteb idi şimdi şu vücûd-ı tesbîdle Fransızlar (stn.2) ber-minvâl-i muharrer kemâl-i hazm ve ihtiyâmla hareket idecekleri bir de kendülerinin dört misli olân ve isti‘mal ittikleri metrobüsler ile dağları taşları ateşe yakan düşmana öyle bir

hücûm itmişlerdir ki hatta veli‘ahd-ı müşârün-ileyh dahî hayretde kalmış ve şu muhârebede Prusyaluların tâkâti Fransızlardan aşağı kalmamıştır mûmâ-ileyh mâreşal Makhûd bu muhârebede düçâr olduğu hezimetden sonra ‘askere harf be harf sûret-i mütercemesi âtîde mûnderic beyânnâme-yi neşr itmiştir

‘Asker

Ağustosun altıncı günü tali‘ ve kader cesâretinize muvâfık ve müsâ‘id olması lâkin siz hey‘et-i harbiyyenizi dokuz sâ‘at müddet-i fehimânene bir mukâvemetden sonra bozdınız siz yüz kırk bin düşmana karşı otuz beş bin kişi idiniz ki şu ‘aded sizin ‘adedinizi zevâb bunaldacağı bedîhi idi böyle bir hâl ve mevkîde bizim için mağlûbiyyet müceb şân ve ‘azimettir târîh diyecektir ki kara şovalye cenkinde Fransızlar en büyük meziyyetini gösterdiler.

“Bu muharebede vâk‘â arkadaşlar gözden pek çoğu karibân oldular yalnız düşman bucakda sizden ziyâde telfiyât virdi ricâtden sonra takîb olundunuz mı işte düşman irâs itdiğiniz mazerât kalyeyi ‘ad iddiniz devlet ve millet sizden memnûn ve zânn ise şu sancâğın şeref ve ‘azîmeti muhâfâzada bu derece devâm itmenizden müteşekkirdir biz şu muhârebede feleğin bir cerîbe-i faci‘asına düçâr olduk bunu unûtmayız birinci ordû ya‘ni kendüleri der‘akâb kendüni toplar ve cenâb kadar mutlâk hazretlerinin mu‘âvenet ve ‘inayetle yakın vakitte âhz şâr ideceğiz vukû‘ bulan muhârebelerde Fransızların şiddet-i hücûmından-nâşî Prusyaluların virdiği telefât Fransızlardan ziyâde olûb hatta en sonra vukû‘ bulan Besmiyor‘ ve Vürut ve Sarburg muhârebelerinde Prusyaluların telefâtı otuz iki bini mücâviz eylediği bi‘l-layikânın taraf gazetelerinde mûndericdir.

Fen-i harb erbâbı şu mes‘elede bilâ ihtiyât hücûmlar göstererek kanlarını boş yere akıddıklarından dolayı Fransızları nasıl ta‘kîb ideyorlarsa galibiyet ve muzafferiyet neşvesiyle Sekrân ve Parise gidebilen haliyesiyle hayran olân Prusyaluların ve sâ‘ir ve Muz Dağları gibi istihkâmet tabi‘be ve Satrazburg ve sâ‘ire gibi istikâmet cimsiye-i san‘iyeye geçerek bir baş Parise doğru yürüyüb gitmelerinden dolayı Prusyaluları dahî taklîd ve ta‘yîn ideyorlar çünkü şu hâlde Fransızlar bir kere kendülerini toplayubda Prusyalulara azıcık tranlık takabildikleri sûretde el-yevm zikr olunân müvâne‘ ta‘biyye ve sana‘yinin öte tarafda bulunân üç yüz elli sekize mütecâviz Prusya ordûlarının selâmetle ricâtını taht-ı imkânda göremiyorlar.

Hülâsa-i kelâm bu def‘aki muhârebede ne isti‘mâl olunân ıslâhâ ve ne tesbît olunân tedbîr-i harbiyye şimdiyye kadar emsâli saffet itmemiş bir şey olduğundan erbâb-ı dikkât bunu bir şeye tenbiyye idememekte ve her insânın şu haliyle berâber

Prusyanın hâli dahî beklemiyerek netîce-i mes'eleyi hâlâ kat'iyen hükm idememekdeler.

.....

Korspondâns Slâv nâm gazetenin Berlinden alûb neşr eylediği bir mufâssal mektûbda mütâla'a-yı güzâramız olân(stn.3) bir fıkra-ı mühimme ber-vech-i âtî bâ tercüme derc olunır Prusyalular bir şehir veya kasaba ve yahûd karyeyi bâ-teshir içine girdikleri zamân bunların ahâlîsine Fransızca olarak mevâd-ı âtiyyeyi i'lân iderler.

Evvelâ gerek 'atîk ve gerek nev' icâd ne kadar ıslâhâ var ise Prusya hükûmetine teslim olacak ve hükûmet tarafından ashâbına makûz 'ilm ve haberleri virilecektir sâniyyen ahâlî Prusya 'askerine ittifât ve melâyemetle mu'âmele idecek ve 'asker için ki istediği zamân i'ta idecektir sâlîsen kaffe-i dükkân ve mağaza ve fabrika ve sâ'irler kapanmayûb açık duracak ve hiç kimse yerinden kııldamayacak ve firâr itmeyecek ve herkes 'askerin kendülerine mürâca'atı halînde istediği işi yapıvirecek ve böyle â'mel olınân şeyler için 'asker kendülerine virilen emr mucebince yapanlara şehâdetnâme ve 'ilm ü haber virecektir.

Râbi'ân alâfranga gece sâ'at dokuzdan ya'ni nisf-ı leyle üç sâ'at kalındıktan sonra hiçbir kimse sokaklarda kalmayûb herkes yerlü yerine çekilecek ve lokanta ve misafirhâne gibi 'umûmi mahaller dahî kapanacaktır hatta Fransızlar tarafından esnâ bir mu'âmele-i hasmâne görüldükde 'asker ıslâh-ı nâriyyesini isti'mâle me'zûndır esâsen herkes karagol ve kol tarafından vukû' bulacak emr ve tenbihâtı bilâ tehir kabûle mecbûrdır.

Sabi'an neferâtdan her birerleri yevmiyye liyorâât ve bir liyorâ size bir liyorâ akmas ile bir litre şarâb alacak ve şu ta'yînâtı aldıklarını mübeyyin 'ilm ü haber ve şehâdetnâme vireceklerdir samiyyen şu tenbihâta her kim ita'at ve tevfik-i hareket itmez ise meclis-i harbiyye tarafından muhâkeme ve mecârât idilecektir.

.....

Bend-i âti Der-Sa'âdetde Fransızca olarak tab' ve neşr olınân La Türki gazetesinden tercüme edilmiştir. “ Petersburgda tab' ve neşr olınân La Gazet Rus nâm verikâ-i havâddis Ağustos-ı Frenginin beşi târîhiyle nüshâsında dimişdir ki Rusya devleti Cermânya 'askerinin Fransa 'askeri üzerine olân galebesini 'arzû değil hatta buna sabır ve tahmîl dahî idemez” “Alman milletine mensûb olânlardan başka kaffe-i Avrupa milletleri Fransanın inhizâm tedniyyesine râzı olmak şöyle dursun bunı şehrât-ı medeniyetde cümlemizin yüki ve muktesi 'ad iderler binâ-berîn kimse tahmîl idemez ki Prusya kara kuşu Fransayı parolasun Fransanın terkiyât yolında

olân mertebesine gıbtâ veyâhûd haset nazarıyla bakan düvel-i ecnebiyye erbâb-ı hükûmeti bile Prusyanın anâ kana terk iden şevket ve ‘azimetinin ûhde bir ‘arzû göstermeğe mukadder olamaz bunun için Rusya devletinin dahî şu mes’elede en büyük istifâdesi Fransaya halûs ve husûsiyyetin en büyük derecesini göstermekdir”. “Eğerce Prusyalular Fransadan galib ve muzâffer oldukları hâlde çıkarlar ise artık biz Prusyanın nihâyet ve encâm tasvîrine vâsıl olamayız o hâlde Prusya tekmil Almanyayı bu tarîk öyle bir saltanat-ı ‘askeriyye peydâ ider ki bunun önünde yalnız Danimarka ve Hollanda ve Belçika ve İsviçre değil İtalya ve Avusturya dahî bulunmamaya mecbûr olır çünkü Fransa düçâr olduğu zafiyetden pek çok vakte kadar pervânem kesb idemez”.

Sayı: 82

Tarih: 6 Receb 1287/ 19 Eylül 1286

s.163/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Ba‘zı mevâd-ı mühime-i mülkiyyenin şüfehâ müzâkere ve istîzânı zımında Bağdada gelmiş olduğu geçenki nüshamızda iş‘âr ve beyân kılınan Kerbela mutasarrıfı Sa‘âdetlü Mazhar Pâşâ mahâl-i me‘mûriyyetine mütevecciha Bağdaddan hareket itmişlerdir.

Bağdadı teşrifleri mukarrer olân Şehâmetlü Nasreddin Şâh hazretlerinin tebrîk kudunları me‘mûriyyetiyle devletlü Kemal Pâşâ hazretlerinin Der-Sa‘âdetden Bağdada mütevecciha hareket buyurdıklarını bundan mukâddem derc-i sahife-i beyân eylemişidik.

Şâh-ı müşârun-ileyh hazretleri saltanat-ı seniyye-i Osmâniyyenin misâfir hass’el hassı olub memâlik-i mahrûse-i Osmâniyyede buldukları müddet haklarında şân-ı celîl-i hazret-i Pâdişâhiye lâıyk bir sûretle ta‘zimât ve tekrimât-ı ifâsı mukarrer olduğına mebnî bunun mevkûf ‘aleyhi olân eşya ve levâzımâtın bu kısmı mukaddema bâil vapûrıyla geldiği gibi müşârun-ileyh Kemal Pâşâ hazretleriyle dahî otuz yük kadar süfre ve kahve takımları ve istabil-i ‘âmire-i hümâyûndan her bir takımla müzeyyen on altı re’s esb ve gerek enderûn-ı hümâyûndan ve gerek istâbil-i ‘âmire-i mülûkaneden yetmiş kadar me‘mûrin ve hademe dahî ma‘ân gelmekte bulunduğu İstanbul gazetesinde reside-i nazar-ı mezâla‘amız olmuş ve müşârun-ileyh Kemal Pâşâ hazretleri Diyarbekir muvâselât buyurmuşdur.

.....

İşbu teşrîf-i hazret-i Şâhi münâsebetiyle Bağdada gelecekleri evvelce gazetemize derc olınân İnan devlet-i ‘aliesinin Der-Sa‘âdet sefiri devletlü müşâr’ed-devle hazretlerinin dahî işbu Eylülün on birinci Cum‘a günü Haleb tarikiyle Bağdada gelmek üzere Der-Sa‘âdetden hareket eyledikleri telgrâfla haber olınmışdır.

.....

Şâh-ı müşârun-ileyh hazretleri hakkında levâzım-ı mühimme nüvaziye buraca teşebbüs olındığı mesellü işbu seyâhât-ı şâhâne için İnanca dahî pek ziyâde

kelafat idilerek gerek Şâh-ı müşârun-ileyh ve gerek ma‘bet-i şâhânelerinde gelecek şehzâdegân ve emnâ-i devlet ma‘iyyetlerinde bulunacak hadam ve haşme varıncaya kadar zer ve seym ile tezyîn eyledikleri ve hatta bunun için (stn.2) İranda mevcûd bi'l-cümle kuyumcuların bir müdded kemâl-i müsâra‘atla işletirildiği evvel ve âhir Tahrandan aldığımız ma‘lûmat cümlesindedir.

.....

Fırat ‘ameliyyâtı hakkında gelen ve imzâsı bizce ma‘lûm olmayan ‘arâbi’l ‘ibâre bir varakanın hülâsa-i hükmüdür

Mecra-i nehrin tethîri me‘mûriyyetiyle Hadi’i ve Almus taralarında bulunân Cafer ve İzzet Beylerin sa‘i ve himmetleri veyâ husûs-ı sevâhil-i ‘arabanın semere-i gayretleriyle nehrin ortasında bulunân ihcâr-ı tabi‘iyye hafr ve tethîr idildi ba‘zı taşlar mürûr-ı zamânla tuğla gibi bir şey olmuş(sahîb-i varakanın beyân itmek istediği taşlar karma yerli ve yalçın kaya zân olındığı hâlde mu‘ahher kavim ve kerç-i mahlûti zuhûr eylediğini mukaddema beyân eylediğimiz pejm gibi yumuşak şeyler olmalıdır) ve bunlar dahî ‘iri parçası bir buçuk arşunda iki arşuna kadar cesâmetde olarak ihrâc edilmiştir

Giceye nâm mevki‘de ba‘zı yerler var idi ki suyun ‘imakı bir arşun ve belki andan dahî az idi ve ba‘zı yerlerde dahî su heman taşlar üzerinden cereyân iderdi şimdi bu kenarı dahî tethîr eyleyerek su üç arşun kadar derinlik kesb etmiştir.

Hicalân ve Şa‘âb El-Şûn nâm mevki‘lerden geçen sene bu semde gelenler ile geçer iken dahî gat meşkâtlar çekülir idi şimdi oraları dahî üç ve üç buçuk arşun kadar ta‘mîk edilmiştir.

Ahâlî bunun menfa‘atini anladıklarından nâşî şu işin başa çıkarılmasına pek ziyâde gayret idiyorlar çünkü bunlar Fıratdan ve öbürler seyr ve hareket itdikçe mârin ve ‘ubırına zeha’ir ve me‘kûlât ve sâ‘ire satarak ticâret idiyorlar işte bu maddede gördüğünüz gibi beyân eyledik.

İmza: Es-Seyyid Abdulrezzak.

(Züra‘)

Bizce bu mektûbın en büyük ehemmiyeti sûret-i iş‘arından anlaşıldığına göre bunun ehâd-ı nasdan birisi tarafından yazılmış olmasıdır bu makûle teşebbüsât-ı ‘azimiyyeden efkâr bu derecede ittihâd ider ve talebîn hüsn-i hasûlını ‘umûm ‘arzû iderek o yolda herkes kemâl-i gayretle çalınırsa muvaffakiyetin husûli şübhesizdir.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Der-Sa‘âdet dest-gâhlarında der-dest-i inşâ bulunân zırhlı sefinenin makine ve sâ‘iresiyye nev icâd deniz ni‘melerinin mu‘âyyene ve tecrîyesi zımnında vükela-i fehâm hazırâtı hey’etle Zeytinburnu (tersâne ve tophâne ve sâ‘ireye müte‘allik bir tâkım fabrikaların bekâların bulunduğu mahaldir) nâm mahale giderek akşama kadar icrâ-i mu‘ayyene tecribede bulunmuş ve ‘ameliyyât-ı vâka‘ayı tahsîn etmiş oldukları Der-Sa‘âdet havâddisindedir.

.....

Mâlîyye hazine-i celîlesinin evvelinde yakalarından bir milyon lîralık bir istikrâz-ı ‘akd eylediği Rûznâme-i Cerâde-i Havâdisde görülmüş ve şu istikrâz vakt ve hâlin icâb ve elcâsıyla lüzûm-ı hakikiyyesinden fazla olarak teşebbüs olunân

tedârikât-ı ‘askeriyye ve bu cihetle ıslâh ve sâ’irece vukû‘ bulan mübâya‘at-ı mühimmeden neş’et itmiş olacağı der-kâr bulunmuşdur.

.....

Mekteb-ı Bahriyye-i mülûkâne şakirdânın fetûn-ı bahriyyede ikmâl-i ma‘lûmatı için şakirdân mûmâ-ileyhimden bir sınıfı Hüdâvendigâr firkateyniyle berâ-i seyr ve seyâhât-i Akdenize çıkarılmış idüğünü bundan mukâddem derc-i sahife-i beyân eylemişdin gazetelerde bu bâbda virdikleri ma‘lûmata göre zikr olınân firkateyn Akdenizin ekser sularını geçd ve güzâr iderek mu’ahhara İtalya sevâhiline dahî ‘azimetle İtalyanın en büyük tersanelerini mu‘âyyene eylemek üzere Seçpa limânına muvâsalat eylemiş imiş.

.....

Bükreş gazetelerinin rivâyetine göre Tuna vilâyetinin merkez idâresi olan Rusçuk ile karşı tarafda kâ’in Yerguni kasabası arasında ve Tuna üzerine cesîm bir köprü inşâsı için Vari‘ nâm bir (---silinmiş) kumpanyasına ruhsat virilmiş ve Tuna üzerinde yapılacak böyle bir köprünün menfa‘atinden memleketeyn dahî hissedâr bulunduğu cihetle memleketeyn Beyi (---silinmiş) Prens Şarl hazretleri Bâb-ı ‘âliye bir ‘arıza takdîmiyle saltanat-ı seniyyenin şu müsâ‘adesinden dolâyı beyân şükranı eylemişdir.

.....

Devlet-i ‘âliyyenin mevâd-ı mülkiyyeden bahs itmek (--silinmiş) Takvîm-i Vekâyi‘ ve mevâd-ı ‘askeriyye için Cerîde-i ‘asker (s.164/stn.1) ve mevâd-ı zabıta hakkında vekâyi‘ zabtiyye ser-levhâsıyla üç kıt‘a resmi gazetesi olduğu gibi funûn ve ma‘rifden bahs itmek ve ma‘rif-i nezâret-i celîlesinin taht-ı nezâretinde bulunmak diğer bir resmi gazetenin dahâ der-dest-i tab‘ı i‘lân bulunduğu Der-Sa‘âdet gazetelerinde görülmüşdür.

.....

Fransa ve Prusya mes’ele-i harbiyyesi üzerine saltanat-ı seniyye-i Osmâniyyenin sâ’ir Avrupa devletleri misillü ittihâz buyurmuş oldukları kemâl bitaraf mukteziyatına mugâyir olarak şura-i devlet me’mûrlarından birisinin kaleme almış olduğu bendin neşrine tavassût itdiğinden dolayı Türki ve Prusya kralı kavam hazretleri hakkında ba‘zı ta‘birât-ı gayr-ı layıkâda bulunmasından nâşî ‘asr gazetesi matbû‘ât nizâmına mâddesince ittihâm idilerek Türki bir ay ve ‘asr-ı on beş gün müddetlerle ta‘til idilmişlerdir.

.....

Türki gazetesinin tab‘ olunmakda bulunduğu cem‘iyyet-i ‘ilmiyye-i Osmâniyye matba‘ası bu kere hakâyıku’l-Vakâyi‘ merâvecesiyle yine Türki kıt‘asından diğer bir gazete tab‘ ve neşr itmeğe başlamış ve Türkiyenin müddet-i ta‘tilinde müşterilerine bu gazeteden irsâl olacağını i‘lan olunmuşdur.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Telgrâfla 26 Eylül Frenki (rûmî 14 Eylül) târihiyle alınan havâddisden müstebân olduğına göre Fransa Cumhîriyyeti hâriciyye nâzırı Mösyö Jul Kaver ile

Kont dö Bismark arasında mülâkât vukû‘ bularak mütâreke ve mesâliha husûsı müzâkere idilmek istenilmiş ise de Rusyalu bunun için Alsas ve Loren kal‘âlarının terhînini tâleb eylediğinden ve bu ise Fransalının işine alıvirmediğünden müzâkereyi terk ile hey’et-i Cumhûriyye evlâd-i vatânı salâha da‘vet itmişdir.

.....
 Şu aralık Avrupadan telgrâf havâddisinin pek seyr geliştiğinden bu husûsın Parisin taht-ı muhârasâda bulunmasından neş’et itmesi hatıra gelürse de Prusya taraflarından dahî havâddis geldiğine ve Fransadan havâddis virilmesi yalnız Parise mahsûs olmayub her taraftan havâddis telgrâfları cereyân idebileceğine nazaran bunun başka bir sebebe mebnî idüğü der-kâdır.

Böyle bir vaktde havâddis-i telgrâfiyenin azâlûb seyr kalınması için pek çok sebebler bulındığı cihetle bunlardan gâyesinin intişâr-ı havâddisi men‘ eylediği hükm olunmazsa da şu aralık düvel-i mutavassıtanın icrâ-i tavassutda mesmu‘âmız olân ikdâmları ve yukaruki telgrâf-ı havâddisin bir raddeye kadar hükmü nazar-ı dikkâte alınırsa havâddisin arkası kesilmesi sulhûn müzâkeresi için vukû‘atı harbiyye ve sâ’irenin bâd‘-ı te’hir itmesinden ve keyfiyyetin şu ciheti olsun telgrâfla neşr olunamaması dahî hasb’el mesaliha mes’elenin mektûm tutulmasından neş’et eylediği zân-ı kâvî ile zânn olunûr.

Bakalım bundan böyle alınacak ilk telgrâfdan mes’elenin son hâli ma‘lûm olacağı cihetle za’iyât ve bundan dolayı hasıl olân merâk çok vakt devam itmez.

Cezayir kabâ’il ve ‘erbâb-ı rû’usâsından bir takımı Fransa hükûmetine beyân-nâmeler takdimiyye izhâr-ı hulûs ve husûsiyyet(stn.2) ve iktîza‘ eylediği sûretde Purusyalular üzerine sevk olunmak için kendülerinden dahî lâzımı kadar ‘asker alınmasına beyân-ı hevâhiş itmiş olduklarından hükûmet-i Cezâyirin ‘asâyişinden emîn ise de ba‘zı ‘aşâyir ve kabâ’ilinin ma‘lûm olân etvâr ve efkârına ve ‘ale’l husûs-ı Cezâyir sevâhilinde üzeri pamuk yüklü bir geminin seyâtına muhallemtd Prusya kârı otuz bin tüfek bulunub tutulduğuna mebnî hükûmet-i muhâfaza-i asâyişe medâr olmak üzere ber-vech-i âtî bir i‘lân-nâme neşr itmişdir.

“Devletimizin Prusya ile muhârebesi ma‘lûmdır Kırım ve İtalya ve Çin ve Meksika muhârebelerinde olduğu gibi Makmahon Cezayir ordusundan bir büyük fırkâyı düşmana sevk itmesiyle burada cez’i ‘asker kalmışdır şu hâlde Cezayirin asâyişinden devleti te’mîn için ekser ru‘ûs-i düşmana mukavemete böyle hâzır olduğunu devlete ‘arz itmişdir imdi ahâlî dahî sadakatda ru‘ûsaya ittiba‘ itmelidir ey ahâlî devâmit sizin din ve mezheb ve usûl-i kadimenize ri‘âyetle berâber evlâd gerek hüsn-i terbiyyesi ve ‘umûr-ı mülkiyye ve ‘askeriyyede istihdâmı için Mektebler açmış ve sizleri tasarrûf-ı emlak-ı husûsında dahî bir kanûn vaz’ıyla te’mîn eylemişdir bâ-husûs mukaddema kaht ve galâ ve mü’ahher ‘alel mehlika vukû‘atda sizi pederâne himâye eylemişdir.

İşte bunları göze alarak şu zamân mecrânda ba‘zı efkâr-ı hâbise arpanın ilkâtına aldanmayub bi’l-‘akis bunları hükûmete teslim idiniz çünkü sizlerden Avrupaya giderek Fransa devletinin kuvvet ve meknetini görenler pek çokdır böyle bir kuvvete mukâvemete kalkışmak perişanlığınızı müceb olur otuz beş seneden berü yek-diğirimizi tanıdığımızdan ve şu neşâyih-i şaffi‘ meşrûhânızı vekâye gazezine mübteni bulunduğundan nesayih vâka‘ayı kabûl itmeniz tavsiyye ve ihtâr ideriz.

.....

Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyyesinin der-kâr olân ehemmiyyet fevk-al-âdesinden dolayı kaffe-i Avrupa düvel-i mü'azzaması bu mes'elede bî-terafliklarını i'lîn idildikleri misillü Yunan devletini... dahî mes'ele-i müzâkerede bî-teraf olduğunu ve kat'iyye beyân eylemiştir.

(Zevra')

Bu bî-teraflik sâ'ir Avrupa düvel-i mü'azzaması gibi mesâlihâmı ihtiyâr olunmuştur ... Yohsa Yunan devleti kemâl-i terakki ve medeniyetinden nâsî mesâlihâ-i bî-teraflığı istemeyerek bilâ kayd ve bilâ işrât-ı kemâl bî tarafeyndemi bulunacaktır...buralarının öyle mühim bir beyânnâme-i resmide tasrîh edilmesine ta'accüb ideriz.

.....

İmparator Napolyonun işaretiyle Fransada Cumhûriyyetin i'lânı henkamda La Türki gazetesi Avrupada sulhu ber-vech-i âtî tasavvûr itmiş ve bend-i mezkûrî hakayık Evkâb' gazetesi tercüme eylemiştir

Müsellih

Prusya ordularının Reyn Nehrini geçüb el-hâlet-i hazihi Paris civârında buldukları muhtemel olân şu zamânda sulhun i'âdesi için teveccühle hareket olunüb düvel-i mu'azzamanın bu bâbda ne dereceye kadar müdâhâle edebileceklerini mütâla'a ve tahkîk eylemek kâ'ideden hâli değildir.

Fi'l vâki' mebusdan harb sulh hâneye dönmüş olduğu cihetle sulhün her taraftan arzû olındığı şübheden (stn.3) vâreste ise de Fransanın düçâr olduğu şu mesâ'ib arasında sulhun kat'i şera'it ile mümkün olacağını mütâla'a eylemeliyiz ve şu mes'elede Fransızların galeyân iden efkârını hatırdan çıkarmamalıyız bu harbin mes'uleti kimlere 'â'id olduğunu şimdi meydana koymak 'abesdir çünkü iş bu sıraları çokdan geçmiştir el-hâlet-i hazihi vukû'at-ı hazırâyı nazar-ı em'âna alarak şunu iddi'â ideriz ki 1870 senesi şu muhârebe serinma olmasıydı böyle bu iki büyükü millet beyninde ilerüde bir muhârebe zâhir olacak idi tedbirsizliği muvakkî' bahse konulmayacak olân hükûmet-i impârâtoriyyenin sevkiyle Fransa eğerce vaktinden evvel şu muhârebeye girişüb bu anâ kadâr hezimetden başka bir semere görememiş ise de düşünülse latin kavminin re'îsi bulunduğundan bu felâkete uğraması kaderinde varmış mütâla'ası hatıra gelür tefekkür olındığı sûrette ma'lûm olacağı vechle mâdde Prusyanın hırs ve tamâ'ından ve hükûmet-i impârâtoriyyenin hased ve hiddetinden ilerü gelerek iki kavim beyninde câri bir mes'ele rengini kesb itmiştir bunu görmeyecek ve anlamayacak kadar ma'ned olânlar Prusya gazetelerinin (Almanyalıların keskin kılıçlarının dahî te'sîri görülmeğe başlâdı) yollu neşr itdikleri makâleyi okusunlar şurâsı ferâmûş olunmasun ki bu yalnız bir gazetecinin fikri olmayüb bütün Almanyanın efkârıdır.

Ogsbürg gazetesi dahî (lâtin kavminin işi Batı Almanyanın saltanatı başlıyor) demiştir işte kral Kiyum ile Mösyö Bismarkın tercümân lisânı olmayüb bütün Almanyalıların âyine-i efkârı bulunân mezkûr gazetelerin kavlince şu

muhârebe lâtin kavminin Alman kavmiyle muhârebese olûb kavmeyn-i mezbûreynin yeri mahv olmadıkkca bu harbe hitâm virilmeyecekdir bir de bu cihetden sârf-ı nazarla el-hâlet-i hazihi sulhûn mümkün olûb olmadığını tahkîk ve tetkîk idelim.

Fransanın şu hâlinde kavni‘ hey‘et-i hükûmet-i sulh ‘ahidnâmesine vaz‘ imzâ itmeğe cesâret idecekdir itse bile velev ki kral Kiyum gâbet i‘tidâl üzere hareket eylesin millet bu sulha râzı olabilecek midir işte buralarını mütâla‘a itmeliyiz.

‘Âdi muhârebelerde bir taraf mağlûb ve diğerk taraf galîb olduk da galîb ba‘zı şera‘it-i vaz‘ eyler ve mağlûb dahî anları kabûl ider ve bu sûretle mes‘ele nihâyet bulur hâl-bu-ki muhârebe-i vâka‘a böyle değıldir Fransızların bir hezimet-i kâmilîyyeye uğraşmaksızın düşmân Fransa memâlikine girdi Fransanın namûsı bu vechle şikeste olmuş inkisarkârda bulınânlar ‘akd-ı mesâlihâyı aslâ düşünemezler meğerk ki Fransanın şân ve şerefini büsbütün pâbmâl itmeği gözlerine alalar.

Şimdi bütün ‘âlem Fransaya nash ve bend iderek bu işe müdâhâle itmek istese ve Prusyalılar Parise girse böyle mesâliha mümkün olamaz binâ‘en ‘aleyh burasını tekrâr ideriz ki düvel-i mu‘âzzama bu aralık ne yapsalar muvaffak olamazlar Prusyalılar için Parisi girib yakmak ve harâb itmek iş değıldir sulhû kabûl itdirmek için Fransızların ya‘ni lâtin kavminin kol ve kanadını kırmalıdırlar ‘avn hakla işin bu dereceye varmasını me‘mûl itmeyiz âmmâ olacağı budur.

Sayı: 83

Tarih: 9 Receb 1287/ 22 Eylül 1286

s.165/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Kerbela kasabası ‘ulemasından Seyid Ali Naki Efendi ile Ahmed Efendiye mecidiye nişân-ı hümayûnının dördüncü rütbesinden bir kıt‘ası i‘tâ ve ihsân buyurulmuşdır.

.....

Basra muhâsebecisi Tefvik Efendinin vukû‘ isti‘fâsına mebnî yerine ‘Ammare muhâsebecisi İsmail Efendi ve ‘Ammare muhâsebeciliğine dahî muhâsebe-i vilâyet-i mukayyedlerinden Ali Efendi nasb olunmuş ve Dileym sancâğı muhâsebeciliğine dahî yine muhâsebe-i vilâyet-i mukayyeden Zühdi Efendi ta‘yîn kılınmışdır.

.....

Kirmanşâh kasabasında zuhûr itmiş olân kolera hastalığına hemen mündaki‘ olmuş derecesinde hafifleşmiş idüğünü bundan mukaddem yazmışdık bu kere telgrafla aldığımız ma‘lûmattan müstebân olduğına göre nefsi-i Kirmanşâhda üç gündün berü koleradan vukû‘at ve eser görülmeyüb yalnız kirâda ba‘zı mertebe eseri kalmışdır.

.....

Şammar ‘aşâreti meşâyihinden Abdülkerimin birâderi Abdurrezzak ve mu‘accûn ma‘iyyetlerinde bir tâkım süvari ile geçende Fratin şamiyen cihetinde kâ’in ve Dileym sancâğı dahîlinde vâki‘ mahallere geçerek orada ba‘zı yolcu ve ahâlî-i müteca‘anın eşyâ ve hayvânâtını gasb ve gârat itmiş ve eşyâ ve hayvânât-ı mezkûrenin istirdâd ile eşkıya-i merkûmenin te‘dibi için üzerlerine sevk olınân zabtiyyelerle dahî mezârayaya tutuşarak tarafeynden muktevil ve mecrûh dahî vukû‘ bulmuşdı.

Bu kere Dileym Kâ'im-makâmılığından vârid olân tahrîrât-ı mefâdenden müstebân olduğına göre eşkıyâ-i merkûme mu‘ahhara Hit kazâsı dahîline gelüb kaza-i mezkûre Nâbi‘ karyelerden bir tâkım ağnâm ve sâ'ir hayvânât dahâ gasb ve iğtinâm itdikden sonra tekrar Cezire tarafına mürûr için Filyoyenin bir sâ'at yukarısında vaki‘ şeri‘aya gelmiş ve hâl-bu-ki bunların Cezire tarafına men‘ mürûrları için mukaddema iktiza iden mahallere taktikci gönderilerek bekletdirilmekte bulunduğî misillü zikr olınân şeri‘ada dahî lüzûmı kadar taktikci yenilmekte bulunmuş olduğından eşkıyâ-i merkûmenin vusûlüyle berâber olınân taktikciler bunların üzerine **(stn.2)** vâriyarak vukû‘ bulan mezâriyyede ‘Urabânın iki neferi itlâf ve i‘dâmla hayvânât-ı mağsûyâyı istirdâddan başka kendülerinden dahî bir re’s kısarakla on sekiz re’s deve alûb götürmüşlerdir.

Eşkıyâ-i ‘Urabândan müsâdeze olınân bu misillü hayvânât yine eşkıyyânın diğer taraftan nehb itdikleri şeyler olacağı der-kâr ve ahâlî-i mati‘a hayvânâtı gasb idildikce gelüb hükûmete ‘arz-ı şikâyetle keyfiyyetleri mukâyed bulunduğundan anların emvâlinden bu misillü menhûbât vukû‘ buldukca gelüb mallarını şer‘an ve nizâmen isbât eyledikleri sûretde i‘tâsı karar-ı vaki‘ iktizâsından bulunduğına ve zikr olınân düveler ise ‘azenin Dileym havâlîsinde mukim ve meskûn bulınân cema‘âtlerinin malı olarak bundan mukaddem eşkıyyâ-i merkûme tarafından gasb eylediğî ma‘lûm olduğına mebnî zikr olınân düveler kimlerin malı ise galüb şer‘an ve nizâmen bi'l-isbât almaları Dileym kâ'im-makâmılığından her tarafa i‘lân olunmuş ve ashâbı zuhûrına kadar hayvânât-ı mezkûre Hit kasabasında tevkif kılınmışdır.

.....

Vilâyetin ekser mahallerinde zift ve petrol ma‘denleri nebe‘ân idüb bunlardan Mendili kazâsı dahîlinde nebe‘ân iden petrol suhûletle bi't-tahlîl gaz haline konulmağa müste‘ad olduğundan bunun tahlîl ve teksîr husûsına teşebbüs olunmuşdı.

Bu kere kazâ-i mezkûr kâ'im-mâkamılığından vukû‘ bulan iş‘ardan müstebân olduğına göre zikr olınân petrolün tahlîli için mahallinde fabrika yollu bir şey yapılarak ve bu sûretle ‘ameliyyât-ı teshîl idilerek şimdi haftada iki bin kaya gaz çıkarılmakta bulunmuşdır.

(işbu gâz buraca gerek sokakların tenvîzi için taşrada ve gerek sefere üzerinde ve ötelere içinde kullanılmakta olûb bunun parlaklığı ve berraklığı Avrupa ve Amerikadan gelen gazlardan aşağı olmadığı misillü asla ve kat‘a kokusu ve dumânı dahî bulunmadığından zikr olınân Avrupa ve Amerika gazlarına rüçhâniyyeti dahî görülmüşdür.

İşbu gaz şu hâlde ya'ni iktizâsı vechle bir fabrika olmayarak bu raddeye kadar su'ûbet içinde çıkarılmakta iken bile Bağdad iskânına kadar beher kıyâsı nihâyet doksan(stn.3) pâraya kadar gelüb eğerce vilâyet in sâ'ir taraflarında bulunan menba'lar dahî muntazam fabrikalarla işletilecek olsun fi'ât dahâ az ve gazın nefaseti daha ziyâde olacağı bedihidir.

İmdi Haleb ve Diyarbekir ve sâ'ir taraflarda isti'mâl olan gazlar mahfûz tanklarla gelerek ashâbına ticaret (---silinmiş) bıraktığı hâlde bu havâlî menba'larından hâsıl olân gaz nehr-i tarîkiyye oralara ve belki mecrâ İstanbula (---silinmiş) nakl edilse hem temetta' bırakacağı ve hem de memleket-i harîce olân ihtiyâclarından birisini dahîle (---silinmiş) itmiş olacağı cihetle her cehti fevâ'id ve muhsena müstelzem olân böyle bir mâddenin nazr-ı ehemmiyyete alına terakkisine çalışılacağı me'mûldür.

(Zîrde muharrer imzâ ile firât taraflarından gelen bir mektub)

Fırat Nehri üzerinde bulınân Müsbeb kasabasına ve yahûd cefr ve güşâdı kuvve-i karibeye gelmiş olan kanalının ağzından kalkarak nehr-i mezkûrın (---silinmiş) şimâl garibesinde vâki' ve halebe on beş (--silinmiş) bir ba'de de kâ'in Meskene nâm mahalle kadar işleyerek (---silinmiş) ve 'amele nakl itmek üzere vapûrlar ta'yîn idilmiş ise nehr-i mezkûrın Hit nâm mahalden yukarı tarafı (---silinmiş) taşlık olduğundan bu taşlık şu halde (---silinmiş) vapûrlar senede yalnız iki ay kadar işleyebilecek bundan sonra Haziran ibtûdalarından Mart avasta (---silinmiş) kadar seyr ve hareket mümkün olamayacağını ifva (---silinmiş) işitir idim.

Fî 5 Ağustos sene 76 tarihinde bir mukaraza 'askeriyye refâkâtiyle Bağdaddan hareket ve Fırat taraflarına 'azîmet eyledim nehrin en ziyâde sa'be'l-mürûr dinilen yerlerini Bağdada altmış sâ'at mesâfede bulınân 'Înaye (--silinmiş) gidüb fıratın hâline kesb-i itla' eyledim.

Vâka'a Ka'ar Nehirde ve öteden berüde taşlıklar (--silinmiş) Bağdadda iken işitdim ki eğerce bunlar kala' (---silinmiş) ise vapûrlar işleyemeyeceğini tasdik eyledim (--silinmiş) bu taşlıklar Bağdadda idilen mübâla'a derecesi olmayub herhâlde kabîl-i tathîr olduğunu dahî(--silinmiş) meğer bunlar taş bile değil imiş kavm ile (---silinmiş) ihtilât iderek gâyet yumuşak bir sûretle tehçîr (---silinmiş) olduğundan gâyet suhûletle kâbil şikeste şeyler imiş.(s.166/stn.1) işbu mahlût dahî müte'addid me'mûrlar ve 'ameleler vasıtasıyla ve 'ameliyyât-ı lâzîminin icrâsıyla ayaklanmakta bulunduğundan mevâni'i mezkûrenin karîben ber-tarâf olacağından şübhe olmayub (?) te'âli nehr-i mezkûrın tethîri hitâmında şu tarik Bağdad ve Basra için bahr-i icmar mahrecîne nazaran pek güzel bir mahrec olacağı gibi Hindistan için dahî pek sâpa bulunmayacağı âşikârdır.

İmza. Kulağası Ömer

(Zevra')

Nehr-i Fıratın seyr-i sefâyine kabîl bir sûretle tethîr idilemeyeceği min'l-kadim ezhân-ı 'umûmiyyeye yerleşmiş ve havas ise bundan mukâddem İngiltere tarafından Mösyö Çisne nâm zât birçok me'mûrlarla gelerek ve pek ziyâde külfet ihtiyâr iderek buracıkda iki kıt'a vapûr inşâsıyla Fıratın keşfine çıkûb yalnız vapûrlarından birisini gark ve gayb itmekden başka bir netice hâsıl idemediğine

nazaran bu işe hükûmet-i mahalliyyenin muvaffâkiyyetini dahâ gün ve müşkül görmüşler idi.

Mû'ahharan Bağdad mutasarrıfı Şakir Bey Efendi mecelli mevcûdundan ma'iyetine aldığı mühendis ve me'mûrin-i sâ'ire ile ve'l-yevm kafes sûretiyle ta'mîr idilmekte bulınan Basra nâm güç ve çürük bir vapûrları dahî birer ikişer nöbet itdiklerinde Irakın selâmet ve sa'âdetini arzû idenler muvaffakiyetin şu derecesini dahî tasdikle berâber ba'zı mahallerde mevcûd olan ve yerli ve yalçın kaya zânn olınan mevâna'nın kal'a ve tethîrini müşkül ve belki de mecâl-i zânn itmişler idi.

Vâka'a bu müşkülâtı hükûmet dahî görmüş ise de memleketimizin istihsâl-i sa'âdeti için medâr-ı mahs olân şu tarîkin güşâdı emrinde her dürlü fedâkarlığı göze aldırarak zikr olınan taşlar sahîha sert mermer dahî olsa fel-i çâresini behm-i hâl arayub bulmak için teşebbüsât-ı lâzimeye müsâra'at itmiş ve şu hâl üzerine zikr olınan taşların ber-minvâl-i muharrer kavm ve kerc-i mahlûtı zuhûr itmesi me'mûlün gayri bir suhûlet 'add olunmuşdur işbu mevâni'n şu suhûleti yalnız hükûmeti veyâhûd memleketin sa'âdetini arzû iden havâsı memnûn itmeyüb el-yevm gayb mevki'inde bulınan mûmâ-ileyh Şakir Bey Efendi tarafından yazılan ve gerek sâ'ir taraflardan iş'âr kılınan muhârerât mü'elline nazaran şu hâlden 'aşâyir ve 'urbân dahî fevk'al-âde memnûn olarak birbirden büyücek birkaç taş çıkarılıb da tethîr idildiği zamân etrafa ve birbirlerine mahsûs âdamlar (?) falan mahalde şu kadar arşun maka'binde bulınan taş dahî kal'a ve tethîr idildi deyu tebşirâta müsâra'at itmekte buldukları anlaşılıyor.

İşte geçen nüshamızda dahî bi'l-münâsebe irâd olındığı vechle bu misillü 'ameliyyât-ı cesîmede halkın şu derece meyl ve arzûsı muvaffakiyeti te'mîn ideceğinden in-şâ'-Allah te'âla yakın vakitte mevâni'-i cesîmenin kal'ayla şu su azlığında dahî vapûrların seyr-i harekete başlayabileceğini ümid itmeliyiz.(stn.2)

HAVÂDİS-i HUSÛSİYYE

Prusya ordusunun ba'zı istihkâmât-ı cesîmet ve mevâki'i mühimmeyi zabt ve teshîr itmeksizin bir baş ilderü doğru yürüyüb gitdliği ve işbu kala'ı mühimmeden birisi dahî Strazburg kal'ası idiği geçen nüshalarımızın birisinde buna dâ'ir yazdığımız mufassal yerinde mütâla'asından ma'lûm olmuşdur.

Bu kere Eylül Frankinin yigirmi dokuzuncu (Eylül rûmînin on yedisi) târihiyle ve telgrâfla aldığımız ma'lûmatdan müstebân olduğına göre Prusyalılar zikr olınan Strazburgun mecâsesinde şimdiiye kadar devâm ve kal'anın metânet ve resâneti hasebiyle derûnında bulınan Fransız müstahfızları dahî müdâfa'a ve mukavemede ihtimâm itmişler ise de müteharrin orduları bile mezâyekâya düşüren kalât-ı zehâyir işbu muhasara altında bulınan müstahfızını dahâ ziyâde ızdırâba düşürmekle müstahfezeyn-i mezkûre on yedi bin nefer ve dört yüz elli bir zabıt olarak kal'a ile berâber nefeslerini dahî Prusyalıya teslim itmiş ve bundan sonra Prusyalılar Fransanın şark cenûbiyyesinde ve Akdeniz sâhilinde kâ'in Marsilya iskelesine elli sâ'at mesâfede bulınan Liyon şehrinin dahî muhasarasına hazırlanmış ve ma'ı mâfiyye telgrâfnâme-i mezkûr Parisi muhâsara altına almış olan Prusyalıların Paris müstahfızını tarafından birkaç sâ'atlik mahâle kadar def' ve ta'kîb

idildiği hakkında mukaddema şuyû‘ bulan tevâri dahî i‘tirafla “Fransızlar dahî Paris civârında küçük birkâç muzafferiyete nâ’il olmuşlardır” demişdir.

(mevâki‘ mezkûrenin haritası ve Prusya ordularının harekât-ı harbiyyesi pîş-i nazar-ı dikkate alınarak bu telgrâfnâmenin hükmü lede’l-muhâkeme şu mülâcezât-ı istintâc olunır ki üç bin altı yüz kıt‘a tob ve lüzûmından birkaç kat ziyâde ‘askerle muhâfaza altında bulınân Paris şehrini zabt ve teshîr gareziyle muhâsara için Prusyalılar kuvvetlerinin bir büyük kısmını orada ve bir kısmını dahî şimdiye kadar geçmiş oldukları mahallerin muhâfazasında ve bir tâkımını Mes mecâ seresiyle vürudın ve Sedân taraflarında bulundurarak ‘ale’l-husûs Parisde birkaç def‘a bi’l-mağlûbiyye rüc‘âte dahî mecbûr olduğu hâlde Tâyone kadar yürümek ‘azimesinde bu haberin bir çok dağlar ve nehirler geçmek mecbûriyyetinde bulunması kuvvetini büsbütün tefrîk itmek demek olub eğerçi şu sûret Fransızlara dahî kuvve-i harbiyyelerinin tefrîkiyle haylice müşkülât ve tes‘ibât göstereceği bedîhi ise de Prusyalının Paris civârında birkaç def‘a mecbûr olduğu rüc‘at ve rüc‘at sahihce tahvîl iderse ol-halde Parisde bulınân Fransız ordusu Prusyalıları ta‘kîbde ber-minvâl-i muharrer Lyon şehrini muhâsarada bulınân Prusya ordusunun tamam-ı cihet-i şimaliyyesinde kalarak ordûnun şark tarafı ibkâliyen ve etrâf-ı selâsesi dahî Fransızlarla mahdûd (stn.3) olacağından bunun için cihet-i selâmet-i Kanafi‘ tarafda bulunacağı mülâhazaya muhtâcdır

‘Ale’l-husûs evrâk-ı havâddisin tafsilâtıyla beyân ve ifâdelerine göre el-yevm-i Cumhûriyyet vatan dahîlinden düşmânın tardı için ‘umûm-ı evlâd-ı vatanı salâha da‘vet itmiş ve bu cihetle Fransanın cenûb ve garb ahâlîsi şark ve şimâl cihetine doğru kavil kavil akmakta bulunmuş olduğundan eğerçi Cumhûriyyet hariciyye nâzırı Mösyö Jul Favr ile Mösyö dö Bismarkın muvaffak olamadıkları mütâreke ve mesâlihât-ı düvel-i mu‘âzzamanın tavassutuyla dahî hasûle gelmezde Fransızlar eski ve attarlu me’yûsiyyeti gibi bir me’yûsiyyete gelerek hakkıyla salaha sarılıb ise artık netice-i mes’elenin niye müneccer olacağı bilinemez çünkü Fransızların bugünkü hâli me’yûsunun mukaddemesi olub davranışları dahî şu hâlde kalmaktan ise bir derece dahâ perişânlığı ve belki izmihlâle kadâr inhîzâmı göze aldirmekle vukû‘ bulmuş ve Prusyalının harekâtı dahî böyle bir davranışa mukabele ve mukavemetle bunca hazineler ve canlar fedâ iderek girişmiş olduğu teşebbusat hebâye gitmemek ve binâ-berîn Fransızların izmihlâlî halinde görecekları zayata mema’il ve mu‘âdil zarâr ve ziyânla berâber fevk-al-‘âde bir perişânlığa düşmemek garezine mübteni‘ bulunmuş olduğundan ehemmiyyeti şu derecede olân iki neticenin her her kıt‘asını olursa olsun hükm itmeğe öyle kolay kolay kimsenin ağzı varamaz ma‘heze cümlesi bir fikr ve maksâda hizmet iden ve otuz dört milyon nüfûsı müştêmîl bulınân bir milletin vatanına girerek kol kol etrâfa yapılmakta pek büyük bir tehlike gören erbâb-ı dikkâte vicdân ve efkârı bizce pek makbûl ve müsellemler olduğundan şu mes’elenin netîcesinde Fransanın düçâr olacağı izmihlâlden ziyâde Prusyanın Fransız memleketinden teveccühle ric‘ât ideceğini düşmanından hâli değiliz.

.....

Prusya kralına teslim-i nefes itmiş olduğu mukaddema beyân olınân Fransa impârâtoru sabık Napolyon hazretlerinin Almanyada kâ’in Kasl nâm memleket

civârında vaki' ve Yalşayim nâm mahalde ikâmetine kral müşârun-ileyh hazretleri tarafından karâr virilerek impârâtor oraya â'zâm olunmuşdır.

.....
Mücârâbât-i vâka'ada ibrâz eyledikleri mü'esser şeca'at ve besâletden dolâyı Fransızlar ne kadar mefâhhâr iseler Prusyalılar dahî anlardan birkaç kat ziyâde müsbetihî' ve mağrûr iseler de bu muhârebe mücarebât-i sabıkaya kıyâs kabûl itmeyüb iki tarafın dahî neferât-ı 'askeriyyesi kasab dükkanından farkı olmayan meydân-ı mücârebede koyun gibi doğramakda bulunduğundan Kurspundans dö Nevrdast nâm Prusya gazetesi 14 ve 16 ve 18 Ağustosda vukû' bulan muhârebatda Prusyanın tamâmı elli bin nefer 'asker kayb idildiğini yazarak "eğerçi bundan ziyâde muzafferiyet ister isen 'askerimizi Fransız toprağında büsbütün mahv ve itlâf ideceğiz" deyü yerinde yazmış idüğünü kurba düryân kemâl-i ehemmiyyetle derc ve iş'âr eylemişdir.

Sayı: 84

Tarih: 13 Receb 1287/ 26 Eylül 1286

s.167/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bağdada bulunân müşterilerimizin ma'lûmı olduğu üzere gazetemizin tab'ı için iktizâ iden hurûfât ve sâ'ir fi 18 Nisan sene 85 târîhinde ya'ni vâlî-i vilâyet devletlü Midhâd Pâşâ hazretleriyle birlikte Bağdada vâsıl olub eşyânın vusûlüyle berâber hurûfûn vaz'î için iktizâ iden kasa ve dest-gâh ve sâ'ire tedârik ve i'mâl ittirilüb fi 3 Haziran sene 35 târîhinde gazetemizin ilk nüshasını tab' ve neşr eyledik.

O zamân böyle 'ale'l-'acele tedârik itmiş olduğumuz matba'a birlikde Der-Sa'âdetden celb olınân bir küçük el parasası ve dört yüz kaya kadar hurûfâtla mu'ahharan hendesatından mübâye'a ve celb olınân küçük bir litoğrafyanın buralarca serdâb dinilen bir bu durum içine yerleşdirilmesinden 'ibâret olub eğerce şöyle bir matba'anın gazete tab' ve neşri değil teşkilât-ı cedîde hasebiyle yalnız hükûmetin tab'ına muhtâc olduğu evrâk ve defâtir ve sâ'irenin tab'ına bile kifâyet itmeyeceği matba'a halinden ma'lûmatı olânlarca bedîhi ise de sâ'ir devâ'ir vilâyet me'mûrları gibi matba'amız me'mûrları dahî işi yalnız hasb'el me'mûriyye mecbûr oldukları derecede görüvirmekle müftehir olmayüb bi'l-'akis imkânın fevkine çıkmâğa çalışmağla kesb-i ibtihâc itmek efkârında bulduklarından gazetemizi ilk sene haftada bir ve andan sonra haftada iki nüsha olarak aslâ te'hir vukû' getirmeksizin tab' ve neşr itdikden başka gerek hükûmetin evrâk-ı resmiyye ve defâtir matbû'âsı ve gerek ba'zı risâ'il ve eczânın tab'ı yolında şimdiyye kadar ya'ni on altı ay müddet zarfında 322013 tabaka kâğıd tab' ve temsîl eylemişdir.

Şu tafsîlâtı iraddan maksadımız gazetemizin şimdiyye kadar gerek tertîb ve gerek tab' ve sâ'iresinde bizim dahî müşterilerimizden olân bir tâkım nakâyıs ve nev-i maksaddan dolâyı müşterilerimizden iltimâs 'afv ve safâh itdikden sonra matba'anın ber-minvâl-i muharrer 'adem kifâyeti ve matbû'ât-ı resmiyyenin

neşriyle berâber gazetemizin vaktiyle tab‘ ve neşri zımında geceye gündüze bakmayarak fedakârâne çalışmış olmalarından dolâyı matba‘a me‘mûrlarına gazetemiz lisânından ‘arz-ı şükrâniyyet eylemekden ‘ibâretidir çünkü birkaç vaktten berü inşâ ve tanzîm olunmakda bulunân yeni matba‘amız bu kere hitâm bularak me‘mûrin matba‘a oraya nakl itmiş ve hatta bu nüshamız dahî orada tab‘ olunmuş eylediğinden bu matba‘anın vüs‘at ve kifâyeti cihetiyle(stn.2) in-şâ’-Allah te‘âla bundan böyle gazetemizin tertîb ve tab‘ınca ve sâ‘ir husûsâtınca aksaklık ve uygunsuzluk vukû‘ bulmayacağı gibi me‘mûrin ve sâ‘ir hademe dahî gayr-i kâfi alanla çok iş görmek için evvelki kadar zâhmet ve meşakkât ihtiyarlarına mecbûr olmayarak ba‘de izin ferîh ve fuhûr icrâ-i ‘ameliyyât ideceklerdir.

İşbu yeni matba‘amız me‘mûrin için altı üstlü yedi usta ve mürettibler için bir ve makineler için dahî bir ki iki kıt‘a büyük ferâh salon ve ve evrâk matbû‘â için başka ve gayr-i matbû‘â için dahî başka olarak iki kıt‘a dahî büyük ve geniş depoyu müstemil metin ve kargir ve 720 arşun terbi‘atından bir binâ olub ötenden berü işti‘mâl olan küçük bir dis ve küçük litoğrafya dest-gâhlarından başka hem litoğrafya hem hurûfât tab‘ında kullanılmak için bir silindirli ve vapûr mihrâkla idâre olunır bir büyücek ve yalnız hurûfât tab‘ı için iki silindirli ya‘ni kağıdın iki yüzünü tab‘ ider ve yine vapûr mihrâkla idâre olunır bir de dahâ büyük makineleri ve bunların tahrîk ve tedvîri için 12 bargîr kuvvetinde bir de vapûr makinesi muhtevidir.

İmdi işbu makinelerle vâlîde bulunân bin beş yüz kayadan mütecâviz hurûfâtla matba‘amız hem hükûmetin evrâk-ı resmîye ve defâtir-i sâ‘iresini ve hem de gazeteyi tab‘ itdikden sonra harîc için lüzûmı kadar ketb ve risâ‘il tab‘ına dahî pek çok vakt bulabileceğinden hey‘et-i matba‘a işbu yeni matba‘ada güzelce yerleşdikden sonra ketb ve risâ‘il tab‘ idecek olânlar için ücret ve mezârif-i tab‘iyyenin mikdârını Mübeyyin gazetemize mahsûsân bir cedûl derce keyfiyyeti i‘lân idecektir.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Şehâmetlü Şâh hazretlerinin hamedân karine muvâssalat buyurmüş oldukları üç gün mukaddem Nobran nâm mevki‘den gelen telgrâfnâmeden müstebân olmuştur.

Virilen ma‘lûmata nazaran ma‘iyyet-i seniyye-i hazret-i Şâhide bulunân cem‘iyyetin mikdârı on bin karî mütecâviz ve hayvânât dahî ünsiyette olûb ‘asâkir-i İraniyyeden dahî ba‘zı muntazam fevcleri berâber olduğu ve yedi kıt‘a top ile yine muktezi olân topçı ‘askeri dahî birlikde bulunduğu ve esnâ-i rahîde rikâb cenâb-ı Şâhiyye ittihâk idecek hükkam ve ümerânın bu mikdârın hâricinde idüğü anlaşılmıştır.

Altıncı ordû-yı hümâyûnün merkezde bulunân toplarıyla (stn.3)topçı ve süvâri fırkâları ber-mu‘tâd ordugâh ittihâz olan mahalle çıkûb hayye nişîn olduklarından mevâki‘i ma‘lûmede bulunân ‘asâkir-i şâhânedan dahî birkâc tabûr ‘askerin ‘ilâvesiyye teşrîf-i ‘âli-i hazret-i Şâhide bir resmi geçid icrâ kılınacağı ve belki bir hükümlerle ta‘lîm dahî idileceği haber viriliyor.

.....

Bâbil ve Ninova vapûrları yek-diğeri Süveyşe muvâssalat itmiş olduklarından mukaddema idilen i‘lân mücebince Ninova vapûrı oradan Londraya

gideceği gibi Babil vapûrı dahî Basraya mütevecciha ‘avdet iderek gelecek Şa‘bân ibtidâlarında Basrada bulunacaktır.

.....
 Şamiyye ve Hindiyeye taraflarında bulunân ‘aşâyir mevki‘lerinin ta‘bir olunur kullarla kesb eylediği su‘ûbete bi‘l-istinâd aralık aralık ba‘zı cebâsete cür‘et eyledikleri misillü El-Şabil ve İnşilâl ve El-ziyâd ve Âlâ-İbrahim ve El-Kınale dinilen ve cümlesi haza‘il ‘işâbiri nâmı altında birleşen kabilelerden istiblâl El-Şibal firkaları dahî sâmir ve zevîr nâm şeylerinin ihlâl ve iğfâliyye geçenlerde ca‘âre nâhiyyesi bağ ve bağbahçelerine tasallut iderek mahsûlâtı gasb ve garâte başladıklarında ashâb ve ahâlîsini müdâfa‘aya kalkışmakla vukû‘ bulân müsademede tarafından yigirmi kadar maktûl-i evveliden mütecâviz mecrûh vukû‘ bulmuş olduğundan eşkıyyâ-i merkûmenin te‘dîb ve terbiyesi için Divaniyye mevki‘inde bulunân ikinci tali‘a ile Hilede bulunân bir tabûr piyâde ve bir mikdâr süvâri mîr-alâyı ‘izzetlü Osmân Bey kûmândasına virilerek Hille mutasarrıfı ‘izzetlü Mehmed Pâşâ refâkâtiyle eşkıyyâ-i merkûme üzerine sevk ve a‘zâm kılınmışdı.

Andan sonra alınan muhârrerât-ı telgrâfiyye ve mekâtib hallerinden müstebân olduğu üzere firkâ-i ‘askeriyye Âmâlbu‘rûr nâm mevki‘a vusûliyle berâber ru‘usânın kararına meydân virilmeyerek merkûm samir ve zevirden başka bunların ‘avnesinden dahî ba‘zı âdamlar ele geçirilüb tevkîf idilmiş ve zikr olunân İşlâl ve İşibâl kabileleri bu esnâda ‘asker üzerine kurşûn atarak bir neferi harc itmeleriyle ‘asker dahî yalnız bir cenâhdan bunlar üzerine ateş idüb bir iki neferi maktûl ve çend neferi mecrûh olduk da cümlesi parâkende ve perişân firâr itmiş olmalarına mebnî firka-i ‘askeriyye dahî asl ahz ve kerfeti matlûb olan rû‘usanın der-destiyle iktifâ iderek ‘avdet eylemiştir.

Gerek şu mes‘elede ve gerek sâ‘ir bu gibi şekâvetlerde (s.168/stn.1) asl mezâl ve mağfil Şeyh nâmıyla biçâre-gân ahâlî üzerine musallat olan ve fâ‘ide ve menfa‘ati ancak halkın böyle yek-diğerine tasallutuyla irâde kan dökülmesine manût bulunân erbâb-ı gazez ve fesâd olmasına mebnî bu def‘a merkûm samir ve zevir ve sâ‘ir ‘avne‘e hünâsenin ber-minvâl-i muharrer der-dest idilmeleri üzerine artık efrâd-ı halkın ‘asâyişi i‘âde idilmiş demek olduğu ‘aşîkâr ve memleketin emniyyet-i dahîliyesini ihlâl iden bu gibi maksâdiyyenin kanûna mazhâr-ı mecâzât olacakları der-kâr olmağla müfsidîn merkûme hakkında idilecek cezâ bundan böyle gazetemize derc ile i‘lân olunacaktır.

.....
 ‘Azze ‘urbânından El-Rakdi firkası mukaddemce Haleb tarafına urularak hayvânâtı zabt olunmuş olduğına mukâbil kabîle-i merkûme dahî yine Haleb ‘aşâyîrinden ve ahâlî-i mütay‘adan ‘akidât ‘aşiretinin hayvânâtını gasb ve neheb iderek Dileym sancâğının Şamiyye cehetine savuşmuş iseler de bunların ahâlî-i mâti‘a mallarına atâlâ-i dest-i te‘âddi itmeğe hakları olmadığından ve hayvânât-ı mezkûre ashâbı Bağdada gelüb ‘arz-ı şikâyet eylediklerinden zâhire çıkarılan mikdârı istirdâd ve istihsâl olunarak sahiblerine virilmiştir.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Prusya ordûsının erzâk me’külâtınca pek ziyâde mezâyika ve ıztırâba düşdüğüne mebnî memâlik-i mahrûse-i şâhânenin Bükreş ve kalas ve ibra’il ve sâ’ir taraflarından külliyyetlü zehirden başka ta’yînat-ı ehemmiye için birçok pâsırma dahî sipârîş kılındığı gazetelerde görülmüşdür.

.....

Fransada hükûmet-i impârâtoriyenin hükûmet-i Cumhûriyyeye inkılâbdan dolâyı Der-Sa’âdetde bulınân Fransa teb’âsı Fransa sefarethânesine toplanarak impârâtor sabık Napolyon hazretlerinin duvârda asılı olân resmini ve sefârethâne kapusu üzerinde bulınân ve hükûmet-i impârâtoriyeye mahsûs olân armayı koparûb atdıkları gibi sefârethânenin kezâlik impârâtorluğa mahsûs olân sancâğını dahî bi’t-tebdîl yerine Cumhûriyyet bayrağı çalmak istemişler ise de Sefir hazretleri bu bâbda tarâf-ı Cumhûriyyetden kendüsine henüz bir emîr ve iş’âr vukû’ bulmadığı cihetle mümâne‘at eylemişdir.

.....

Hükûmet-i impârâtoriyeye hükûmet-i Cumhûriyyeye münkilâb olmasından nâşî sefir-i müşârun-ileyh hazretleri me’mûriyyetinden isti’fâ eylediğine ve isti’fâsı tarâf-ı Cumhûriyyetden kabûl olındığına mebnî bu yakında Fransaya ‘azimet itmek üzere imiş.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Geçen nüshalarının birisinde dahî beyân olunduğu vechle Avrupadan telgrâf havâddisi siz geçdiğine mebnî bu hafta mes’ele-i harbiyyeye dâ’ir telgrâfla bir güne(stn.2) havâddis ve ma’lûmat alamadığımızdan ve eğerçi gazeteler mes’ele-i harbiyyenin mübedde-i ve derecâtı hakkında bir tâkım tafsilât vireyorlarsa bunlar dahî tarâfgir ve garezkâr bir takım Avrupa gazetelerinden intişâr iden şeyler olub sıhhat-i keyfiyyetin tahrişi için ihtiyâr külfete dahî değeri olmadığından bu hafta müşterilerimize ma’lûmat-ı cedîde virememe zarûridir.

Romadan Fransız ‘askerinin çıkmasından dolayı roma hükûmeti rûhâza ve cismaniyyesinin İtalya tarafından esen bâd-ı semûm sır sır te’sîratından hayliden hayli benzi kaçmış ve sarârmış solmuş ise de Roma kıt’asının şimâl tarafından kâ’in Sen Marin Cumhûriyyeti istiklâliyyetlerine ba’zı devletler mütekeffil olmalarından dolayı şu mevsimde Cumhûriyyet-i mezkûre ol-kadar telâş göstermiyor imiş.

İşbu Cumhûriyyet yedi sekiz bin nüfûsı müştemîl bir hey’et olub ‘umûr ve husûsât-ı milliyyeleri altmış nefer â’zâ-i münhebeden mürekkeb bir millet meclisi tarafından ru’yet olunmakda ve hukûk-ı milliye ve inzibât-ı mahâlliyyelerinin muhâfâzası için otuz kırk nefer dahî ‘asker besilemektedir demek olur ki Avrupa kıt’asında bulınân hükûmat-ı müstakileden birisi dahî işbu Sen Marin Cumhuriyetidir.

(‘Acaba Cumhûriyyet-i mezkûre mes’ele-i hazırda nasıl politika tutmuşdur sâ’ire hükûmetler gibi bî-taraf mıdır ve bî-taraf olduğu takdîrdemüsellihâmi bî-taraf olmuştur yohsa kemâl-i bî-tarafı bi mi iltizâm itmişdir ve bî-taraf olmayub da muhârebede tarafdâr ise Fransa tarafını mı iltizâm itmişdir yohsa Prusyaya mı tarafdârlığı ihtiyâr eylemişdir gazetelerin bu bâbda ma’lûmât-ı mufassala virmişler yine ta’âccüb ve te’essüf ideriz.

Prusya ile Fransızlar arasında vukû‘ bulub Fransızların mağlûbiyyetini intâc itmiş olân büyük muhârebe-i Debli Nabur nâm İngiliz gazetesi sûret-i mütercimesi âtide mûnderic bend ile tafsîl ve beyân itmiş ve bend-i mezkûrî Hâkayık El-Vekâyi‘ gazetesi tercüme eylemiştir.

(Ağustosun on sekizinde vukû‘ bulub Prusyaluların muzafferiyeti netice virmiş olân Roj u Napol muhârebesi Sabahaddin ihşâma kadar ya‘ni on iki sâ‘at mütemmedde olmûş ve öğlen suları iki taraf bataryalarından sağılan toplar gürültüsünden lakırdı bile anlaşılamayacak bir hale gelmiştir Fransızlar Meşâyile ve Rüdun arasında bulunân yolun ittisâlindeki dağın eteklerini kâmilen ihâta idüb sağ cenâhları ve Belt nâm çiftliğe dayanmış ve toprakdan inşâ itdikleri bir çok istihkâmâtın garavalut tarîki ile dağ eteklerine nazır bulunân on iki danesine toplardan başka sekiz ‘aded de metrabiyyüz vaz‘ eylemiş olduklarından itdikleri ateşden mezkûr dağ ile böyle tağrib itmek muhassal hükmüne girmiş idi ve bu mâlupların mevzu‘ olduğu muvâka‘anın arka tarafında sen kanûn ve kâdir kal‘aları bulunub bu kal‘aları sena-i ric‘atde Fransızlara medâr-ı istinâd idi.

Prusyalular ise (Ruzunû be Bil) ile (Garavlut) meyânında vaki‘ Mes ve (Virdun) tarîkini zabt itmişler idi nihâyet Evbilin özrü Prusyaluların top bataryaları Fransız bataryalarını perişân ve harâb itmekle Fransızlar ric‘ate yüz tutmuş (stn.3) olduklarından Prusyalular biraz dahâ ilerlediler ben de güz vakt zuhurda ya‘ni iki taraf alâylarının kâmilen birbirine tutuşduğu ve kavganın tam kızıştığı sırâda meydân-ı hârbe vâsıl oldum bulunduğım tepeden meydân-ı mezkûr pek güzel temâşâ olındığından artık oradan kımıldanmayarak seyritmeğe karâr virdim iki sâ‘at geçerek Fransız bataryaları savuşmağa başladılar Prusyalular dahî (malzûn) nâm çiftliği zabt itdiler ve yigirmi dakika sonra dahî (garavlut) yolını ele geçirdiler ancak Fransızlar mezkûr yolun arkasına çekilerek top atmağa başlamış olduklarından Prusyalulardan üç alây süvâri hücûma kıyâm eyledi ne çâre ki bunlardan evvel piyâde alâyları Fransız topçularına oldıkça hasar ibrâs itmemiş olduklarından süvâri vukû‘ bulan hücûmlarında galebeye nâ‘il olamayûb ric‘at-i mecbûr oldılar bunu müte‘âkib Prusya piyâde alâyları ilerüye hareketle hücûma mübâderet idüb otuz üçüncü piyâde alâyı Fransızların mevki‘i mühimmi olân tepeye doğru sardı bu cihetle muhârebenin en şiddetli mahalli orası oldu dinilebilür zîrâ mezkûr otuz üçüncü alâydan sonra birkaç alây dahâ ilerlemiş ise de mezkûr tepede bulunân Fransız topları bunları fenâ hâlde harâb itmiştir doğrusı Prusyaluların mevki‘i mezkûr üzerine vukû‘ bulan muhâcemât-ı mükerreresinde izhâr itdikleri şecâ‘ât ve Fransız topçularının bilâ-fetûr toplarını doldurub boşaltarak gösterdikleri mukâvemet şayân-ı ta‘accüb bir keyfiyyet idü vürut-i muhârebesinde Prusyalular Fransızlardan ziyâde bulmadıkları hâlde Bur Mezûnı muhârebesinde müşâhede eylediğim nazara Fransızlar Prusyalulardan birkaç kat çok idiler bundan başka Fransızların bulındıkları mevâki‘in metânet ve rusanete bakılınca Prusyaluların galîb olacağı pek muhtemel değil idü bununla berâber öylenden birkaç sa‘at sonra Prusyaluların sekizinci firkâsı Fransızların heman üç firkâsına mukâvemet itmiş ve bu sırada yetişen imdâdları ile berâber derûnında Fransızların elli bin neferden mütecâviz ‘askerleri bulunân ve doksan pâre topu hâvî olân bir mevki‘i mühimmeleri üzerine hücûm eylemiştir dahâ ziyâde tafsîlât-ı

istihsâline vaktim olmamış ve bulunduğım mevki'den teneffi alâylar ve firka'ların harbe girişdiğini farka iktidârım bile kalmamış ise de şurasına vâkıf olabildim ki Fransızlar buldukları tepeyi muhâfâzâyâ muvaffak olsalar bile yine muzâffer olmayacaklar idi zirâ Prusya cezâlleri mevki'i mezbûrın pek kâvî olmadığını ve orâyâ âdam yetiştiremeyeceklerini anlamış olduklarından oradân sarf-ı nazar itdiler ve Fransızların sağ cenâhı tarafından hücum ile yukarıda zıkr olınân (ve bât) çiftliğini aldılar bunun üzerine artık Fransızların mukâvemete mecâlleri kalmamış olduğundan ve (Ridun) kal'âsının topları sâyesinde ric'at idüb Fransızların (Reyn) ordusu mezkûr kal'âyâ çekilerek kendülerini muhâfâzaya mecbûr oldu kral Kiyum hazretleri esnâ-i muhârebede meydânda hazır idi ve Prusyalular ordusunun Cenerâl İstemiyatın ve Fransızlar ordusunun mreşâl Bazenin zîr kûmândalarında bulunduğunu haber aldım Prusyaluların telefâtını tahmîn bile mümkün değildir hele bunların piyâde alâyları mezkûr tepeye hücum itdikleri sırada pek çok âdam ga'ib itdiler Fransız topları tabûr ve alayları toz gibi artırıyor idi Amerikalı Cenerâl Şeridan Kont Bismarkın 'arabasında süvâr olduğu hâlde bu muhârebeyi seyr eyledi.

Bundan başka birkaç İngiliz zabıtları dahî hazır bulunmuştur hatta bunlardan ba'zılarının anları pek ilerü varmış olduğundan tesâdüf iden kurşûn danesiyle telef oldu gelecek def'a dahâ ziyâde tafsîlât gönderirim.

Sayı: 85

Tarih: 16 Receb 1287/ 29 Eylül 1286

s.169/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

KirmanŞâh ve havâlisinde zuhûr eylediğini yazmış olduğumuz kolera hastalığı büsbütün mündefi' olmuş ve zât-i hazreti Şâhi işbu receb-i şerifin on üçüncü Cum'a ertesi günü Hemedana muvâ'salat buyurdukları gibi şehir-i mezkûrın yigirmi birinci günü KirmanŞâha muvâ'salatları muntazır ve beş gün KirmanŞâhda ikâmetle altıncı günü oradan dahî hareketleri mukarrer bulunmuş idüğü KirmanŞâhdan telgrâfla haber alınmıştır.

Altıncı ordû-yı hümâyân alây ve tâbûrlarından ma-'asker-i humâyûnda bulunân süvâri ve piyâde ve topçı 'asâkiri miyacları alây ta'lîmleri itmekde buldukları misillü geçen cum'a ertesi günü Devletlü Vâlî Pâşâ ve Sa'âdetlü re'îs Pâşâ ma-'asker-i humâyûna giderek müşârün-ileyhimanın huzurlarında dahî fenni harbe tatbîkan mükemmel bir alây ta'lîmi ve bir de resmi geçid icrâ itmişler ve ta'lîmden sonra topçı batâryâları iki ve üç ve dört beş bin hatve mesâfelerden nişân alûb atılan danelerden ekserisini hedef-i matlûba isabet itdirmişlerdir.

Avrupadan eczâ olarak mübâyâ'a olunub Bağdada ve yerli 'amele vâsıtasıyla inşa'ıyye me'mûrî kol ağâsı Rıfatlü Muhammed Efendinin taht-ı nezâret ve idâresinde tereküb edilmekte bulunân iki vapûr ve iki işlebden bugünlerde emr-i terkibi bi'l-ikmâl suya indirilmek üzere bulunduğu ve bundan mukaddem derc-i

sahifey-i beyân kılınan Alus vapûrı geçen cum‘a ertesi günü me‘mûrin-i vilâyet ve sâ‘ireden bir tâkım zevâtla ahâlîden bir cem‘-i gafır hâzır ve bir bândo ‘asâkir-i nizâmiyye mızıkası terennümsaz olduğı hâlde suya indirilmiştir.

Sefine-i mezkûrın tûlı doksan iki ve ‘arız on beş ve ‘umkı sekiz kadem dört pûs olduğı ve doksan iki tonilâto hamûleye mütehammil bulunduğı hâlde su kesiminden aşığı ‘umkı fakat iki kadem ve makinesi otuz bargîr kuvvetindedir.

Bağdadda bu misillü ‘ameliyyata kifâyet idebilecek derecede bir teymûr fabrikası var iken şimdiiye kadar terkîb idilen beş kıt‘a vapûr sefineleri Basra dest-gâhlarında terkîb olunduğı ve bunlar ecnebi ‘amele vâsıtasıyla senelerce dest-gâhta kaldığı hâlde (stn.2) bu vapûrın Bağdadda ve çend mah zarfında terkîb ve ikmâl olunması eğerçi ve tahsîn ve takdîri mültezim bir şey ise de fenni inşâ‘iye nazar-ı dikkat ve tahsîni işin bu cihete hasır ve tahsîs itmeyüb belki cümleden ziyâde gerek bunun ve gerek dest-gâh-ı terkîbte bulunân sâ‘ir sefinelerin tûlı usûl-i kadîme vechiyle sâhil-i nehre ‘amud bir vazı‘yette dest-gâha vaz‘ idilmeyerek bi‘l-‘akis tûl-i sefine sâhil-i nehre müvazî olarak dest-gâha vaz‘la suya dahî yandan indirilmesine atf-ı nazar-ı tahsîn ve aferîn ideceğı erbâbının ma‘lûmıdır.

Sefinenin ber-minval-i muharrer yandan indirilmesi usûlü henüz İngiltere ve Der-Sa‘âdet dest-gâhlarınca mer‘i olmayub yalnız Avrupalıların Tuna nehri üzerinde bulunân tershâne ve dest-gâhlarında mer‘iyül icrâ ise de usûl-i mezkûrenin bahirden kat‘ı nazar nehir için bir sûreti fevk-al-âdede münâfi‘ ve muhsenâtı bedaheten gösterilmektedir.

Şöyle ki usûl-i kadîme vechiyle sefinelerin tûlü sâhile ‘amud olarak vaz‘ı dest-gâh eylediğı sûrette her bir sefine için sefinenin cesâmetine nisbetle birer mahâl tahsîs ve her birine ayrı ayrı dest-gâhlar inşası lazım gelüb hâl-bu-ki işbu usûl-i cedîde üzere vaz‘ı desgâh idilecek sefinelerden altı yedi tanesi diğere sefinelerden bir tanesinin isti‘ab ideceğı mahalle sığıştırılacağı misillü usûl-i âtike dest-gâh ve kızaklarına nisbetle onda üçten ziyadeye varmayan bir masrafla inşa olunân dest-gâh ve kızak beş altı sefinenin inşasıyla suya tenziline hizmet itmektir.

Bundan sonra Bağdadın önü gibi suyun fezahati zamânında sâ‘atde beş altı milî tecavüz iden akıntılar içine sefine mecra-i nehre amûden tenzil idildiğı sûrette kiminin kıcı henüz karada ve dest-gâh üzerinde iken başını akıntı olarak sefinece vukû‘ der-kâr olân sakatlık dahî işbu usûl-i cedîdede asla mutasavver olmayub sefine yandan yavaş yavaş indirildiğı cihetle sâhilde tamam suyunu ya‘ni muhtâc olduğı umku bulur bulmaz durüb kaldığından bunun için hiçbir vakt bir güne mahsûr tasavvur olunamaz.

Hulâsa-i kelâm gerek işbu usûl-i cedîdenin ‘ameliyyât ve mâsârifatça gösterdiği suhûlet ve ehveniyet ve gerek fabrika me‘mûrları tarafından imkanın fevkine çıkmak emeliyle bezl idilen himmet ve gayret semeresiyle mezkûr (stn.3) sefine pek az bir müddet içinde ve şimdiiye kadar terekkübe ve inşâ idilen sefâyine nisbetle cüzi bir masraf dâ‘iresinde terkîb olunüb bittiğı gibi henüz der-dest terkîb bulunân bir vapûr ve iki işlebin dahî yığirmişer gün birer ay fasılalarla emr-i terkîbleri bi‘l-ikmâl nehre tenezzül idileceğı ve Dicle ve Fırat Nehirlerinin sığ olân mahallerinin ta‘miki işinde kullanılmak için celb olunüb kemâl-i sür‘at ve istihsâl ile terkîb olunmakta bulunân tarâk vapûrlarının dahî o zamâna kadar bi‘l-ikmâl önünde

bulınân vapûr ve işlebler suya indirilmesiyle berâber anların dahî tenezzili mukarrerdir.

(Bir mâdde muvaffakiyet yâlnız teşebbüs olınân bir şey vücûda getirmekten ‘ibâret olmayub belki muvaffakiyetin semeresini idrâk ve iktitâf itmek usul-i muvaffakiyettir.

İşte bu kabîlden olmak üzere memleketimiz ya‘ni Bağdad bundan on beş sene mukaddem oldukça mükemmel bir teymûr fabrikası edinmeğe muvaffak olmuş ise de ne çare ki bu muvaffakiyetin semeresini iktitâf idemeyerek fabrikada bir de büyücek döküm-hâne bulunduğı hâlde halkımız eserini göremediğı cihetle şimdiye kadar teymûr izâbe idilebilmesi ihtimâlini dahî inkârla teşkilât-ı ahîreden sonra fabrikanın ‘âdetâ müceddeden güşâd olsun gibi güşâdıyla döküm-hânenin dahî tanzimine başlândığı vakt gelüb temâşa idenler teymûr erîdilüb istenilen kalıba ifrâğ idilmeğine çâlışmak ‘âdetâ ‘abes oldığını cidden ve sahîhen iddi‘â iderler idi.

İşte bundan iki ay mukaddem döküm-hâne dahî bu işe konlûb işlemeğe başlamış ve şimdiye kadar ya‘ni iki ay zarfında beş yüz on kıyye pirinç ve dört bin dört yüz otuz dört kıyye teymûr ki cem‘an dört bin dokuz yüz kıyye dökü dökülmüşdür.

Döküm-hânenin bu vechle tanzîmi memleketimiz erbâb-ı san‘atına teymûrın dahî eritilüb istenilen kalıba ifrâğ idilebilmesi ihtimalini gösterdiği gibi idâre-i nehriyyeyi Londra fabrikalarına muhtâc olmak ve dökme olân bir âlet kırılıb bozulduğu zamân istenilen parça Avrupadan vürûd idinceyye kadar bi’z-zarûre bekleyüb birçok vakt gaybitmekden dahî kurtarmış ve senelerce bilâ fâsıla işleye işleye ‘âdetâ bozılmak derecelerine gelmiş olân Bağdad ve Basra vapûrlarının makinelerini ‘âdetâ mücedded sûretiyle ta‘mîr ve tecdîd eylediğı misillü diğere vapûrların sâ’ir ta‘mîratını dahî (s.170/stn.1) aslâ Avrupaya ihtiyâc göstermeksizin matlûb vechle ta‘mîr itmekde bulunmuşdır.

.....

Arâzî-i Irakiyyenin her dürlü mahsûl yetiştirmeğe kâfi olân isti‘dâd ve kâbiliyyeti Hindistan ve sâ’ir ba‘zı mahallerde husûle getirilüb yüzünden milyonlarca istifâde idilen şeker kâması ve çivid gibi ‘azîz ve kıymetdâr olân mahsûlâtın husûline dahî kâfi ve kâfil ise de şu sûret halkın himmet ve gayretinden mukaddem hükûmetin zirâ‘at ve sâ‘at ve ticâretin terakkiyatı emrinde borclu olduğu fedakârlığın ifâsına menûd ve mutavakkıf olmağla geçen yetmiş bir numarolu gazetemizde uzûn uzâdıya beyân olındığı vechle hâricden Basra iskelesine celb ve idhâl kılınacak şeker tohumundan alınmakda bulınân gümrük rüsûmi bi-irâde-i seniyye ‘affidildiğı gibi bu misillü mahsûlâtın husûline sâ’ir taraflar arâzîsinden ziyâde müsa‘id olân Basra sancâğı arâzîsinde ekilüb husûle gelecek çivid ve şeker mahsûlâtının on sene müddetle ‘öşür istifâsından mu‘âf tutulması husûsına dahî bu kere irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi müte‘allik ve şerefsüdûr buyurulmuşdır.

İmdi şu mu‘âfiyyet üzerine ba‘de-zîn Basra sancâğı zürrâ‘ının hâricden kütlü tohum celb iderek işbu çivid ve şeker zirâ‘atının tevsî‘ ve terakkîsine çâlışacakları ve hemen de devâm ve ikdâm itdikleri sûretde muvaffak dahî olacakları bedîhi ise de maksat yâlnız şu iki mahsûlin zirâ‘atiyle hâsıl olamayacağı der-kârdır zirâ‘atın husûle getürdiği şeyler âğlebi ve belki ‘ale’l-mâ‘ûm çığ ve hâm sâyılarak

bundan hakkıyla istifade idilmek mezra‘-i zirâ‘atden çıkân mahsûlün bir kere dahî kârhâne-i sanâ‘ata idhâline ya‘ni meselâ mezr‘adan koza olarak husûle gelen pamuğın asl pamuk hâline ve ba‘de-hû iplik sûretine ifrâğı bu bâbda fabrikalar vâsıtasıyla ba‘zı ‘ameliyyât icrâsına mütevakkıf olduğı gibi işbu şeker ve çivid mahsûlinin ‘asl şeker ve çivid hâline tahvîli ve bu cihetle mahsûlden hakkıyla istifâde idilmesi dahî bunun için lüzûmî olân fabrika ve sâ’ir edevâtın celbiyle bunların terbiye ve tasfiyesine muhtacdır.

Vâkı‘â bu gibi şeylerin bir elden çıkması ya‘ni yalnız zürrâ‘ı tarafından yapılab vücuda getirilmesi muhâl değilse kolay dahî değildir lakin ‘âlemde her şey bu kabilden olmayub gördüğümüz ve tânidüğümüz ‘ameliyyâtın her birisi yalnız bir elden çıkmayarak birkaç elin semere-i sa‘i ve ikdâmıdır ez-cümle yediğimiz ekmek Nile olân fahım olarak ekilüb ve biçilüb harmanlanması saniyyen değirmenlerde öğüdüleb un idilmesi ve sâlisen fırınlarda hamur edilüb pişirilmesi gibi bir tâkım ‘ameliyyât-ı müteferrikaya muhtacdır.

İmdi işbu şeker ve çivid mahsûli dahî zürrâ‘ı tarafından idrâk ve iktitâf idildikten sonra erbâb-ı tarafından terbiye ve tasfiye olunması işin en kolay ve en fâ‘ideli cihetidir.

Şu hâlde işbu iki mahsûlin muhtâc olduğı alât ve edevâtın celbiyle bunlar için bir fabrika açmak(stn.2) iktizâ ider bu fabrikalar ol-kadar büyük ve cesim şeyler olmayub memleketimizde bunları başlı başına güşâd idebilecek iktidâr ve sermâyedârlar dahî var ise de sâ’ir memleketlerde bu gibi büyücek şeylerin güşâdı ve bunlardan husûle gelecek memfa‘ât ve fevâ‘id yalnız bir sermâyedâra hasr ve tahsîs idilmeyüb bunları şirket sûretiyyle yaparlar.

Binâberîn Basra zürrâ‘ı bir taraftan şu iki mahsûl-i zirâ‘atin tevsî‘ine çalışarak diğer taraftan dört beş sermâyedâr bir arâya gelüb iktiza iden fabrikaların güşâdına himmet itmiş olsalar da birkaç seneye varmaksızın Irakın şeker ve çivid ticâretince ‘âdetâ Hindistana rekâbet idebilecek bir dereceye vâsıl olabileceğı inkâr olunamaz çünkü gerek şeker ve gerek çivid bütün cihânın muhtâc-i ileyhi olub işbu mahsûlleri haricden celbe muhtâc olân mahallere ya‘ni Avrupa memalikine Irakın Hindistandan ziyâde karabeti ve nakliyât husûsında suhûleti olüb şeker ve çivid zirâ‘atiyle bunların terbiye ve tasfiyesi sana‘atı bir kere Irakta temel tutar ise Irak bu mahsûlleri yüzde üç dört nisbetinde dahâ ucuz çıkarub nakledeceğinden işin rekâbet husûsında Iraka en ziyâde kuvvet-i zühûr olacak (?) ciheti dahî bu sûret olmuş olur.

(Mevâdd-ı ‘Umûmiyye)

Gerek Fransızlardan ve gerek Prusyalılardan esnâ-i muhârebede mecrûh olânları tedâvi ve muhâfaza itmek için teşekkül iden cem‘iyyetlere hasbe’l-insâniyye Avrupanın her tarafından i‘âne idildiğı gibi taraf-ı eşref-i hazreti pâdişâhiden dahî mikdâr-ı külli i‘âne-i nakdiyye ‘inâyet ve ihsân buyurulmuş idüğünü İstanbul gazeteleri yazıyorlar.

.....

İşbu i‘nâyet-i hazreti pâdişâhiden başka Der-Sa‘âdetde mukîm Fransız seffiri Kont Delak Ronir hazretleri dahî bir i‘âne defteri açub ilk def‘asında otuz beş bin frânk kayd idilmiştir.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Bu def‘aki mes‘ele-i harbiyyede Fransızların min gayri me‘mûl mağlûb olmaları esbâbını taharri ve derc iden ba‘zı gazeteler bunun en başlı esbâbından birisi dahî milletin yek-vücûd ve münharrey olmamaları idüğünü beyân idiyorlar.

Şöyle ki hükûmet-i imparâtoriyye yalnız mevaki‘i resmiyyede irâd olınân nutukların me‘âlinden devletin kuvve-i beriyye ve bahriyyesine fevk-al-gaye intizam verüb hâl-bu-ki hakîkatte Prusya gibi kaviiyü şekm bir dirâyetle muhârebe tedâriki olmadığından dolâyı ‘umûm Fransanın izmihlâle karîb bir perişânlığına sebebiyyet göstermiş iken bile milletin bir büyük kısmı hükûmet-i imparâtoriyyeye tarafdârlıkda ısrâr ve Cumhûriyyet tarafdârı olânlar dahî kendü iddi‘âlarında sebât göstermekle her iki fırka diğêrinin mahvi için ‘âdetâ memleketlerinin fedâ olınmasını tecvîz itmişlerdir diyorlar.

Vâkı‘â bize kalursa da öyledir çünkü dahâ bidâyet-i mes‘elede öteden beri Cumhûriyyet hevesinde bulunânlar (stn.3) imparâtor Napolyon hazretleriyle cenge giden ‘‘asâkirin ba‘zı ilkââtla şiddet-i efkârlarını ta‘dil eyledikten sonra imparâtor mûşârün-ileyh hazretlerinin yüz aklığıyla Parise ‘avdet itmemesi için ordularının mağlûbîyyetini arzûya kadar ihânetde bulındıklarını bin türlü delâ‘il ve senedâtla isbât idenlerin delâ‘ili ibdâl olunamaz.

İşte işin bu ciheti şu sûretde olması üzerine diğêr taraftan imparâtor taraftarları ısrârda hâlâ devâm eylediklerinden şimdi Fransa şu dereceye tenezzil eylediği bir zamânda ‘umûm-i millet yek-dil ve yek-fikr olarak düşmana mukâbele idecekleri yerde Cumhûriyyet taraftar ve me‘mûrlarından olüb me‘mûriyyet-i mühîmme ile eyâlâta gidenler imparâtor tarafdârları cânibinden fevk-al-‘âde hakâretle reddedilmekte imiş.

Bir millet efrâdının böyle bir zamânda efkârı bu derece teşettet ider ise hayra ‘alâmet değildir Fransız milletinın dostı olânlar millet-i merkûmede bu hâli istemezler cümlesinin bir nîyetle ve zânlarını muhâfazaya çâlışmalarını ârzû iderler zîrâ sonraki pişmanlık fâ‘ida virmez millete hıyânet idenler la‘nete düçâr olurlar ise de iş böyle gider ise kabâhat sâhibi meydâna çıkmaz ki hakkında la‘net idilsin.

.....

Prusyalılar Fransız ordûsından almakda oldukları üserâyı li-ecli‘l muhâfaza içeri eyâletlere sevk ve i‘zâm itmekte bulındıkları misillü bunlardan bir mikdârını dahî Lehistanın esnâ-i mukâsesinde Prusya hissesine isâbet itmiş olân Pozen vilâyet ine götürdiklerinde ahâlî Fransız ‘asâkirine pek ziyâde teveccüh göstererek bunlara yiyecek ve içecek i‘tâsıyla hürmet ve ri‘âyyete derece-i ifrâta çıkmalarıyla Prusya devleti şu arâlık Lehistanca bir kârışıklık vukû‘ bulmamak için ser-âmedân ahâlîden ba‘zılarını tevkîf ve vilâyetden teb‘îde mecbûr olmuş idüğü gazetelerde okunmuştur.

.....

Fransanın muhârebe-i hâzırada telef olân ‘asâkirinden kala kala rakamla yüz elli bin ‘‘askeri kalmış ve bundan başka birtâkım dahâ ‘‘askeri mevcûd olüb bunlar ise ‘asâkir-i milliye-i müteharrike ta‘bîr itdikleri gürûh ki bunlara (gazet di lâ kerova) ve (gazet dö kasenburg) ve (gazet di koloni) bunların hiçbir işe yarâmâz sûretde ‘âdetâ bâldırı çıblâk ta‘bîrini virmiştir.

Anadolunun ba'zı içeri taraflarında Fransa ve Prusya muhârebesi şüyû' buldukca ahâlîden birçok kesân şimdiye kadar ismini işitmedikleri Prusyanın ne ve kangı devlet olduğunu sû'âl itmekde bulduklarını İzmirin İmpersiyal gazetesi beyân ile (Prusyayı bizim Anadolu Osmânlılarımız bilmeseler hayret ve ta'accübe o kadar şâyân olamaz câyi istigrâb odür ki Fransa ve belki birçok Avrupa devletleri Prusyayı hakîkati vechiyle bilememişlerdir. (Basiret gazetesi)

(Zevra')

Anâ şübhe yok eğerçi Fransızlar Prusyalıların ne olduğunu bilmiş olsaydılar göz göre kendilerini ateşe atârlar mıydı.

Sayı: 86

Tarih: 20 Receb 1287/ 3 Teşrin-i Evvel 1286

s.171/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

'Atabât-ı mübârekenin ziyâreti için bu taraflara vukû' bulacak teşrif-i hazreti Şâhâden dolâyı ma'iyet-i şâhânede bulunacak ve ümerâdan başka ayrıca dahî bir çok zevât-ı mu'tebere gelmekte olub ez-cümle devletli müşârü'd-devle hazretlerinin haremliyle Mirza Abdullah Hân iki yüz kadar ma'iyeti halkı berâber olduğu hâlde Eylülün yığirmi sekizinci Pazarertesi günü Bağdaddan mürûr itmiş ve yevm-i mezkûrda Şirâz mu'teberânından Hacı Abdullah Hân dahî mahdûmları ve otuz iki nefer tevâbi'yle buradan geçmiştir.

.....

Bundan mukaddem gazetemizle beyân olındığı vechle Bağdaddan Kazimiyye kasabasına kadâr temdîd ve inşâsı mukarrer olân trâmvey tarîki şirketinin açmış olduğu hisselerden bir çoğu satılmış olduğundan tarîk-i mezkûr için iktizâ iden teymûr hatlar ve 'arabalar ve sâ'ire İngiltereye sipâriş kılındığı gibi bir yandan dahî yolun 'ameliyyât-ı terâbiyyesine mübâşeret kılınmış idi.

Bu taraflar arâzîsi gâyet müstavi ve 'ameliyyâtı te'hîr ve tas'ib idecek killik ve taşlıktan 'ârî olduğu cihetle tarîkin 'ameliyyât-ı terâbiyyesi pek suhûletle icrâ olunub bu kere tarîk me'mûrlığı tarafından verilen ma'lûmâtdan müstebân olduğu üzere 'ameliyyât-ı terâbiyyenin hemen bir sülüsünden ziyâdesi biterek 'amele bir yandan kemâl-i keremi ve müsâra'atla işlemekte buldukları cihetle yakında toprak işi ikmâl kılınacak ve yolun levâzımât-ı hadîdiyyesi dahî iki ikibuçuk aya kadâr İngiltereden 'avdet ve Basraya muvâsalat idecek olân Ninova vapûriyle geleceğinden teymûrların vüsûli anda vaz' ve temdîdine başlanarak gelecek yâza kadar tarîk-i mezkûr büsbütün ikmâl kılınacaktır.

.....

Altıncı ordû-yı hümâyûn için ba'zı esliha ve mühimmât-ı harbiyye Der-Sa'âdetden geçende Musula bi'l-muvâsala oradan dahî gelenlere vaz' olunarak bu günlerde Bağdada vüsûli muntazır bulunmuş ve devletlü Kemal Pâşâ hazretleri geçen

gün Cizreden devletlü müşârü'd-devle hazretleri Diyarbekirden hareket buyırmış oldukları dahî haber alınmıştır.

Basraya müteveccihen Süveyşden hareket eylediği geçende (stn.2) derc-i sahife-i beyân kılınan Babil vapûrı şa'bân ibtidâlarında Basrada bulunacağından vapûr-ı mezkûrda zât-ı hazreti şâhinin müsâferetleri için Der-Sa'âdetden celb olınan bir çok şeylerle vilâyet e müte'allik bir tâkım eşyâ bulunub idâre-i nehriyyenin Bağdadla Basra arâsındaki postasına hâlel gelmemek üzere eşyâ-i mezkûrenin suya tanzîl olınan Alus vapûrıyla nakli karârlaşdırıldığından vapûrın bir haftaya kadar hareket idebilmesi için kazgân makinesinin serf'an vaz'ına isti'câl olmaktadır.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Der-Sa'âdetde tab' ve neşr olınan Basiret gazetesi yevmi çıkarmakta olduğu nüshalardan başka bir de on beş günde bir kere tab' olınmak üzere musavver bir nüshanın dahâ tab' ve neşrine başlamış ve bunun bir nüshası bizim dahî resîde-i nazar-ı mütâla'amız olub münderic olan çend kıt'a tesâvîr doğrusı Avrupanın Musavver gazetelerine mûmâsil şeyler olduğu görülmekle müstevceb ibtihâc ve memnûniyyet olmuştur.

Der-Sa'âdetde Beyoğlu harîk-i kebirinde musâb olan biçâre-gân için toplanmakta bulunduğunu bundan mukaddem derc-i sahife-i beyân eylediğimiz i'ânenin mikdârı yüz beş bin lîrâya bâliğ olarak meblağ-ı mezbûr muhtacînin üç sınıf üzerine bi't-taksîm ol-vechle tevzîf kılınacağı haber alınmış ve harîk-i mezkûr mahallenin tanzîm olınan harîtası hâkipây-i hümâyûn-i pâdişâhiyye lede'l-'arz harîta-i mezkûr mücebince Beyoğlunun birinci derecedeki sokakları yigirmi beş ve ikincisi on beş arşûn olarak binâ kılınmasına irâde-i seniyye-i şeref ta'alluk itmiştir.

Diyarbekir vilâyet-i celilesi mahsûlât-ı kutniyyesinden her nev' bezir i'mâl itmek üzere yerli ahâlîden altı bin lîrâ sermâye ile bir kumpânya teşekkül iderek cesim bir bez fabrikası inşasına teşebbüs kılınmış idüğü Diyarbekir gazetesinde nazar-ı memnûniyyet ve ibtihâc ile okunmuştur.
(În-şâ'-Allah Bağdad ahâlîsi dahî bu misillü kumpânyalar teşekkülüne alışır da burada dahî böyle fabrikalar yapılır.) (stn.3)

(Havâdis-i Hâriciyye)

Telgrâfla aldığımız ma'lâmâtdan müstebân olundığına göre Vernon ve Parsi (Paris'in çend sâ'at civârında bulunân iki karyedir) mevki'lerini işgâl itmekte bulunân Prusyalılar üzerine Fransızlar hücum iderek gerçi Fransızlar adedce Prusyalılardan aşâğı imiş iseler de düşmânî orâlardan tard ve teb'ide muvaffak olmuşlar ve bundan sonra Prusyalılar Pitiviye ve Tori mevki'lerini dahî tahliyye iderek Paris üzerine çekmiştir.

(Egerçi Prusyanın şimdiye kadar gördüğü muzafferiyetlere nisbetle böyle küçük mağlûbiyyetlerinin te'sîri olmaması lâzım gelür ise de bu misillü küçük

mağlûbiyyetler beş altıya vardığı cihetle zannımıza kalırsa Prusyanın böyle Parise kadar yürümesiyle nefsinin tehlikeye koymuş olduğunu hükm iden erbâb-ı dikkatin tahmîni sıhhat bulacaktır.

.....

1866 sene-i milâdiyyesinde ve ‘ale’l-husûs bu kere Fransızlar ile istedikleri muhârebâtda sekr-i galibiyet ve muzafferiyetle sekrân olân Prusyalılar Avrupa gibi ‘âlem-i medeniyetin merkezi bulunân bir mahalde medeniyet ve insâniyyetin ve hamiyet ve merhametin tecviz edemeyeceği ba‘zı hâlâta teşebbüs itmekde bulındıklarından gazeteler bunların teşebbüsât-ı gayr-i lâyikasî sâyub sâyub bitiremedikleri gibi bundan dolâyı Prusyalıları fasıl ve teb‘ide dahî nihâyet viremiyorlar.

Bunların Fransa memâlikinden zapt ve teshîr itdikleri mahaller ahâlîsini ta‘yibât-i “askeriyye için pek ziyâde tazyîk itmek ve neferâtın ahâlî hakkında gösterdikleri şiddet ve huşûnete iğmâz şöyle dursun hükûmet-i “askeriyye dahî ednâ vesîle ve ‘adî bahânelerle Fransız köylülerini kurşuna dizmek gibi harekât-ı müteferrikalarından dahî kat‘-ı nazar Prusya ordûsına teslimini bundan mukaddem beyân eylediğimiz Starzburg kal‘asının muhâsarası esnâsında Prusyalıların teşebbüs itdikleri ba‘zı harekât-ı insâniyyet nazarında sâ‘ir vukû‘atdan kât ender kât çirkin görülmüştür.

Şöyleki kal‘anın der-kâr olân metânet ve resânetine ve Fransızların gösterdiği mukâvemet ve devâma mebnî bundan beş altı yüz sene mukaddem bile vukû‘ pekde tecviz olunamayacağı üzere Prusyalılar ahâlînin muhtâc oldukları. (s.172/stn.1) suyu kesmiş ve ahâlî-i memleket kadın ve çoluk çocukları şehirden çıkarmalarına müsâ‘ade olunması için Prusya ordûsına mürâca‘at eylediklerinde istid‘âlâri kabûl olunmayarak derûn-i şehirde birçok nüfûs-ı ‘âcizenin dahî telef olmalarına tecvz eylemiş ve bâ-husûs bir memleketi muhâsara iden “asker dahîline memleketde bulunân ‘ibâdet-hâne ve ebniyye-i nefise-i cesîme ve asâr-i ‘atîka ve hayriyyeyi muhâfaza itmek şîme-i kerîme-i insâniyyet perveriden iken Prusyalılar buna dahî ri‘âyat itmeyerek Strazburgda bulunân ve Avrupa kıt‘asında emsâlî mevcûd olmayan cesîm bir ‘ibâdet-hâneyi topa tutduğu gibi derûnında döt yüz bin ciltten mütecaviz kitâb mevcûd ve cümlesi asâr-ı ‘atîkadan olmağla emsâlî nâ-meşhûd bir kütübhâneyi dahî ihrâk-ı binnar eylemişlerdir.

İşte ‘umûm gazetelerin nazar-ı dikkatlerini celb iden harekâtın birincisi şu mâdde olub gazeteler bunu ve Prusya ‘asâkirinin sâ‘ir harekâtını dürlü dürlü vasıf ve ta‘yîb eyledikleri misillü Union nâm Fransız gazetesi dahî bu bâbda olân te‘sîrini ber-vech-i âtî beyân eylemiştir.

“Pâdişâhân-ı millet-i İslâm ve selâtinin Ali Osmânın içinde kuvvet ve şevketçe birinci dereceyi kazanmış olân Sultan Süleyman hazretleri Macaristan ve Sırbistan taraflarında birçok fütûhâtla mü‘ahharen 1529 sene-i milâdiyyesinde iki yüz bin neferden mütecâviz bir ordû ile Avusturyanın merkez hükûmeti bulunân Viyana şehrini muhâsaraya kıyâm eylemiş idi imdi elyevm kemâl-i iftihâr ve tahsîn ve lisân-ı takdîr ve âferinle beyân ideriz ki pâdişâh-ı müşârün-ileyh hazretleri Viyanada kâin Saint Atin kilisesini görüb bunun mu‘teber bir ‘ibâdet-hâne olduğunu anladıkda ma‘iyyet-i şâhânelerinde bulunân muhâsara toplarına ‘ibâdet-hâne-i

mezkûrî döğmeyüb muhâfaza itmelerini emr eylediklerinden o zamân Viyana ahâlîsi müşârün-ileyh hazretlerinin şu insâf ve merhâmet ve ‘adl ve şevketini takdîren Viyana kal‘asının en yüksek bir yerine ‘alâmat-ı Osmâniyye i‘lâ eyledikleri misillü mezkûr kilisenin kapusuna dahî teşekküren Osmânlı (ayyıldızı) tersim itmişlerdir işte bundan üç ‘asr mukaddem bir Osmânlı pâdişâhının bu derece asâr-ı mürüvvet ve isbât hasâ’il-i insâniyyet ve medeniyyet itmesine mukâbil medeniyyetin kemâle vâsıl olduğunu iddi‘â eylediğimiz işbu on dokuzuncu ‘asırda Prusya kralı Kilyum hazretleri Strazburg kütübhânesiyle kilisesini ateşe yakmışdır. Zehî medeniyyet.

Bize kalırsa Osmânlıların bu gibi insâf ve mürüvvetleri yalnız Osmânlılık sıfat-ı celflesinin icâbı olmayub dünyâ ve âhiretde kendüleri için müceb-i fevzû necât bildikleri İslâmiyyetdir ki muktedîlerini bu gibi bedeviyyet ve vahşetden men‘ ider millet-i İslâmiyyenin târîhi müâla‘a olunacak olsa zannideriz ki insâniyyet ve medeniyyete münâfi olacak böyle bir vak‘a görilemez.

Eğerçi şarkdan gelüb Anadolu ve Avrupanın ba‘zı mahallerini pâyimâl iden mütegalibeler ba‘zı harekât-ı vahşiyeye mütecâsir olmuşlar ise de târîh bunların İslâmiyyetini isbâtdan ‘âcz olduğu gibi bunların diyânetleri hakkında (stn.2) olan rivâyât-ı kesire ‘adete bîdiyânet ve bî-mezheb şeyler olduklarını isbât idebiliyor.

.....

Sedan kal‘asında vukû‘ bulân muhârebeye ve Makmahon ordûsının kırk bin nefer ile keyfiyyet-i teslîmine ve imparâtor Napolyon hazretlerinin savt-ı esâretine dâ’ir Prusya kralı Kilyum hazretleri tarafından kraliçesine tasdîr olınân bir mektûbin Hakâyıkul Vekâyi‘ gazetesini tarafından tercüme idilen sûretidir.

Mukaddemce keşide itdiğim üç kıt‘a telgrâfnâmeden bugünlerdeki vukû‘at-ı ‘azîme ma‘lûmın olmuşdır.

1866 senesi muhârebesinde kazandığı muzafferiyetin şân û şerefi saltanatıma takviyyet virdiğini tefekkürle bu def‘a böyle bir büyük vakı‘anın revnmâ olmasına vâsita olduğımı müşâhade itdikçe devlet ve milletlerin i‘tilâ-i şânı için ben-i âlet ittihâz buyurmuş bulân cenâb-ı gâlib-i mutlak hazretlerine nû sûretle müteşekkîr olacağımı bilemiyorum.

İşte vukû‘atımız burada kendimi bir vâsita-i ilahiyye ‘add itdiğimdir gurûr ve ‘azameti külliyyen bertaraf itmekliğim lâzım gelmekle bu bâbda ihtiyâr-ı sükût eylerim.

Muhârebe-i vâkı‘a ile zuhûr iden netâicini muhtasarca size ta‘rîf ideyim Ağustosun otuz birinci ve keزالik Eylülün birinci günü “askerimiz sedânın etrâfında tertîb olınân mevakide ya‘ni Bavyeralılar sağ cenâhda ve Saksonyalılar Monsel ve Deni nâm taraflarda ve hâssa ordûsı Jeyon üzerine yürümekte ve beşinci ve onbirinci ordûlar dahî Saint Manj ve Felino nâm mahallerde Tenburglar Mezberden doğru hücûm olunmaması için arka tarafımız da ve Eştolber cenerâlinin süvâri ordûsı dahî Bavyeralıların kusur-u “askeriyle önümüzde buldukları hâlde ‘ale’s-sabah havâ dumanlı idiye de Basel nâm karye önünde muhârebeye mübâşeret olındı kavga gitdikçe kesb-i şiddet idüb “askerimiz mezkûr karyenin hânelerini birer birer zâbta mecbûr olmuş idüğünden dördüncü ihtiyât ordûsı dahî ateş itmeğe muztar olmuşdır sâ‘at sekiz suları meydân-ı muhârebeye gitdiğinde toparımız tarafından sedan kal‘asına gülle atılmağa başlanmış idi birâz sonra Sedân istihkâmâtı kâmilen topa

tutulmağla bu sayede ‘‘askerimiz yukâruda beyân olınân karyelerini bütün bütün zâbt iderek Sedana tekarrûb itmek üzere ilerlemeğe müsâra‘at eylediler Sedan etrafı inişli yokuşlu yerler olduğundan ordularımızın tekâddüm itmesi gâyet müşkîl idi ancâk hiçbirisi girü kalmayub da‘ima ilerlemeğde idiler Fransızlar ise alây alây Sedana doğru çekilmeğde olduklarından bunların mağlûb olacakları dahâ ol-vakt teyâkkün olunabilir idi Fransızlardan yalnız süvâri alâyları birkaç def‘a beşinci ordumuz üzerine hücum itmiş ve alâylarımız arasındaki fasılalardan geçebilmişlerdir fakat bir iş göremeyüb üzerlerine idilen ateşden muhârebe meydânı at leşleri ve süvâri cesetleriyle doldı bunun üzerine Fransız piyâde ve süvâri ve topcı alâyları kâmilen bozuluvirüb biri birini çığneyerek Sedan şehrine girmeğe şitâb eylemişler ise de bu anların teslim olacaklarına da‘ir o sırada hiçbir emâre ve ‘alâmet yoğ idi Fransızlar bu vechle şehirde tahâssün itdikten sonra bizim şehri yakmaktan başka yapacağımız kalmadığından büyük toplarımıza ateş virdik yığirmi dakika sonra şehrin ekser mahallerinde harîk zuhûr itdiği gibi (stn.3) hâric-i şehirde va‘ki karyeler dahî yanmağa başladı. Müddet-i ‘ömrümde öyle dehşetli hâl görmemiş idim.

Ol-esnâda topların ateşin kestirerek şehir ile Fransız ordusunun teslîmini teklîf itmek üzere erkân-ı harb zâbitânından kâ‘im-makâm (Brunsar) Sedana irsâl eyledim mûmâ-ileyh birâz sonraca ‘avdetle şehir kapusunda beyaz bandıra görüldüğünü bir Bavyeralı zâbitden nakl ile haber virdi ve yine Sedan cânibine ‘azîmet itdi mûmâ-ileyh şehre duhûl ile ordû kûmândanı huzûrına çıkarılmasını talep eyledikde kendisini imparâtorun huzûrına çıkarmışlar imparâtor ne me‘mûriyyet ile gelmiş olduğunu sû‘âl idüb kal‘a ve ordûnun teslim olmasını ihtâr itmek me‘mûriyyetiyle geldiği cevâbını alınca müşârün-ileyh Makmahonun yerinde kûmânda iden Cenerâl Vimefin ihbâr-ı keyfiyyet itmesi lâzım geldiğini ve kendüsü dahî Cenerâl Ribî ile bana bir mektûb göndereceğini haber virmiş ve mûmâ-ileyh Cenerâl Ribî ile bizim kâ‘im-mâkam Brunsar ordûya geldiklerinde sâ‘at yedi idi Brunsar Cenerâlden azcık evvel gelerek imparâtorun Sedanda bulunduğunu haber virdi ol-derece ta‘accüb itdim ki ta‘rîf idemem her ne hâl ise birâz sonra Cenerâl Ribî vâsıl olüb beni gördüğü anda atdan aşağı inerek imparâtorun mektûbını takdîm ve takdîmden sonra başka me‘mûriyyeti olmadığını tefhîm eyledi ben mektûbı açmazdan mukaddem (evvel ya evvel Fransız ordusunun terk-i silâh itmesini talep iderim) Didim ve mektûbı açarak (ordûnun başında maktûlen vefât itmediğim cihetle kılıcımı zât-ı hazreti Kralilerine teslim iderim) ‘ibâresiyle başlayub husûsât-ı sâ‘ire için benim re‘y ve ihtiyârıma kanâ‘at olınacağı mefhûmından ibâret olduğunu anlatdım ben dahî cevâbında ordûnun şerâ‘it-i teslîmini tanzîm için bir me‘mûr-i murahhasın tarafımıza i‘zâmı arzûsında bulunduğımı beyân iderek mezkûr cevâbımı Cenerâl (Ribî)ye teslim eyledim Cenerâli zâten tanıdığımdan kendisine ba‘zı mertebe iltifât itdim mûmâ-ileyh kendi anın üzerine ordûnun tanzîm-i şerâ‘id-i teslîmi için Cenerâl (Moletki) me‘mûr-i hs ta‘yîn ile berâber şâyed murahhasların hîn-i mülâkâtda husûsât-ı politikadan dahî bahs olunursa icrâ-i icâbına baksun için Bismarkın dahî mülâkâtda hazır bulunmasını emr itdim sonra dahî ‘arabaya binerek bizim ordûnun içine girdim hüsn-i kabûlü ta‘rîf idemem geçeceğimi haber alır almaz ‘asâkirin cümlesi meşâleler ile beni istikbâl eylediler sâ‘at on birde çadırıma vâsıl oldım ve esnâ-i ta‘âmnda ordûnun aşkına bâde nuş itdim ertesi ya‘ni Eylülün ikinci

günİ sabahleyin olinân müzakerâta dâ'ir henüz Moletkiden bir haber alamadığımdan sâ'at sekizde meydân-ı muhârebeye giderek orada mûmâ-ileyhe tesâdüf eyledim o da ordûnIn sûret-i teslimine da'ir olân mukâvele lâyihasını tasdik itdirmek ve imparâtorun benim ile mülâkât arzûsında olduğunu haber virmek için bana gelmek üzere imiş İmparâtor ile mülâkât için Sedanın ittisalinde bulunân bir sarayı ta'yîn idüb velî-ahd ile erkân-ı hârb ma'iyet zâbitanımı alarak mezkûr saraya gitdim imparâtor beni görür görmez berây-i istikbâl ilerü geldi mülâkâtımız bir çeyrek kadar sürmüştür ikimiz de böyle bir vaktde mülâkât itdiğimizden müte'essir idik hele ben üç ay evvel hâkim-i 'âlem olân Napolyonu şimdi bu halde gördüğümünden neler his ettiğimi sana ifâde idemem mülâkâtdan sonra tekrar bizim ordûyı dolaşdım ve hassa firkâsının telefâtını görünce pek çok te'essüf eyledim her ne ise bu günlerde olân hissiyâtımı uzûn uzâdı beyân idemem hemîşe bâkî olasınız. Fî 3 Eylül 1870 (imzâ) Filyom.

Sayı: 87

Tarih: 23 Receb 1287/ 6 Teşrin-i Evvel 1286

s.173/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Zât-i hazreti Şâhinin burâyı teşrîflerinde icrâ olinâcağını bundan mukaddem beyân itmiş olduğumuz resmi geçid ve ta'lîm için mevâki'-i ma'lûme-i "askeriyede bulunân âlây ve tâbûrların fazlası merkez ordû-yı hümâyûna celb-i cem' idilmekde bulunduğu misillü Hille ve Divaniyye mevki'lerinde bulunân ikinci talî'e tâbûrî dahî celb idilerek geçen cum'a ertesi günü humâyûn-i ma-"askerine muvâsalat eylemiştir.

Devletlü müşirü'd-devle ve Kemal Pâşâ hazerâtı Musulda birleşerek ve oradan gelikle yola çıkarak çend güne kadar Samarraya vusûlleri muntazır olduğundan oradan müşârün-ileyhima hazerâtını istikbâl itmek üzere Süreyya nâm küçük vapûr üç çifte bir kik sandâl ile berâber geçen Pazar günü Samarraya müteveccihen buradan hareket eylemiştir.

Bir müddetden berü memâlik-i İraniyyeye dehâlet ve ilticâ itmiş ve Zuhab sancâğında mesken tutmuş olân Hemvend eşkiyâsının lâ-yenkati' hudûdı berü tarafa tecavüzle Süleymaniyye ve Şehrizer sancâkları ahâlîsinin emvâl ve eşyâ ve hayvânâtını nehb û gâret idüb öte tarafa götürdiklerinden ve bunların itdikleri yanlarına kalmasıyla berü tarafda kalmış ve yerleşmiş olân Hemvend 'aşîretinin bakiyesi dahî bunların şu hallerine bâkarak båd-ı hevâ pâra kazanmak hevesine düşmüş olduğına ve öte tarafdaki arkadaşları ise mücerret cem'iyetlerinin tekessürü zımnında bunların dahî kendülerine iltihâk itmeleri için teşvîk ve terğîbden hâlî olmadıklarına binâen Kerkük tarafında bulunân Hemvendler dahî geçende sakin oldukları mahalleri terk ile İrana gitmişlerdir bunlardan Fakı Kadir nâm habs yüz atlı ile ve fâmiyâsı halkıyla Peyvazın üst tarafından öte yakaya geçer iken rast geldiği bir kârbanı garet iderek ve rüfekâsından diğer bir fırka dahî Süleymaniyye ahâlîsinin yüz otuz re's merkeblerini hamûleleriyle nehb eyleyerek memâlik-i İraniyyeye

geçdiklerinde orada olân Hemvendlerin re'îsi çökel donanmış beş re's esb ve altmış atlı ile bunları istikbâl idüb hayli tantana ve debdebe dahîl-i memâlik-i İraniyyeye götürmüşdür.

Eşkiyâ-i merkûmenin ma'lûm ve mücerreb olân halleri iktizâsınca bunlar karılarını ve çoluk çocuklarını orada (stn.2) mahfûz ve emîn mahallere bıraktıktan sonra kat'-ı tarîk ve sirkat için fırka fırka bu tarafa geçerek icrî-i habâ'is itmek ve yine dönüb hudûddan öteye geçmek mu'tâdları olduğundan men'-i şekâvet ve mazarratlar için Süleymaniyyede bulunân bir tâbûrdan başka Salahıyyeye dahî bir tâbûr "asker ikâme olunmuş ve mevâki-i lâzimeye kollar konulmuşdur.

Şehrîzor sancâğının merkez-i idâresi bulunân Kerkük kasabasında hamıyetkârân-ı ahâlînin i'ânesiyle bir ıslâhhâne güşâdına teşebbüs olunarak bunun için sandık emîni sabık Huce Enderyanın on sekiz oda ve hamâm ve derunında bâğ ve bâğçe ve miyâh câriyeyi hâvî olarak geçenlerde kırk beş bin gurûşa mübâya'a itmiş olduğu müceddet bir bâb konağı mûmâ-ileyhin ayrıca virmiş olduğu i'ânenen başka konak behâsından dahî on beş bin gurûşın terk ve tenziliyle otuz bin gurûşa mübâya'a olındığı ve bunun üzerine ıslâhhâne güşâd idilerek biçâregân etfâlin kayd ve idhâline başladığı mahallinden yazılmışdır.

(Mûmâ-ileyhin böyle bir hayırlı işte gösterdiği mü'essir hamıyyet ve fütüvvet ne derece müceb-i tahsîn ise işbu ıslâhhânenin güşâdı yolında sarf-ı himmet iden me'mûrinin himmetleri dahî o kadar şâyân-ı medih ve sitâyişdir.

Biz Bağdadda mekteb-i sanâyi' güşâdını gazetemizde derc ile i'lân eylediğimiz vakt bir mukaddime yazarak demiş idik ki "bir memleketin istikbâlini çocukların hâline dikkatle istihrac itmek mümkündür çünkü beş on sene sonra çocuklar memleketin bâbâsı olacağından bunlar ne terbiye görmüş ise o zamân dahî gördüğü terbiyenin iktizâsı üzere hareket ider eğerçi çocuklar zamân-ı sebâvetlerinde terbiye idilmeyerek kendü başlarına büyür gider ise ilerde memleketlerine fâ'idesi olmak şöyle dursun kendü nefslere bile fâ'idesi olamaz" İşte burada dahî şu fikr-i teceddüt eylediğinden vesâyâ-ı mezkûreyi tekrârla memleketimizde ıslâhhâne ve sanâyi' mekteplerinin 'âdetâ sıbyân mektepleri derecesinde teksîr ve ta'mimi lüzûmını meydana koyarız.

Vâkı'â etfâlin terbiyesi yalnız ıslâhhâne ve sanâyi' mekteplerine mahsûs değildir sıbyân mekâtibinden çıkân şâkirdân ikinci derecede olân rüşdiyyelere gider ba'de-hû çocuk "asker olacak ise (stn.3) i'dâdiyye ve harbiyye ve bahriyye "askerliğinden gayri bir sınıfa gidecek ise ana mahsûs mekteplere gider şu sûret anâlî bâbâlî ve iktidârlı çocuklara mahsûs olub bi-yavegân eytâm bu ni'mete mazhar değildir bunlar için hem kendilerini i'âşe ve infâk ve hemde ta'lîm ve terbiye itmek ancak ıslâhhâne ve sanâyi' mekteplerine mahsûsdir 'ale'l-husûs bu misillü biçâregân şehir ve kasabalar etfâlinin hemen sülüsü nisbetindedir binâberîn bunların sokaklarda sürüm sürüm sürünmelerini tecviz itmeyerek her şehir ve kasabada birer ıslâh hânenin güşâdı terakkiyât-ı milliyemizin mevkûf-i 'aleyhi olân mevâddın birincisidir.

Bu misillü mekteplerin mesârifî sâ'ir mektepler mesârifinden ziyâdece olduğu cihetle güşâdı emrinde bir raddeye kadar güçlük olduğu inkâr olunamaz lâkin bu güçlük yalnız mektebin ibtidâ-i güşâdıyla te'essüs idinceye kadar vâki'dir çünkü

mekteb te'ssüsü idübe sermâyesi dahî bir dereceye kadar peydâ idildikten sonra mekteb kendi kendisini ferih û fahûr idâre idebilür şu sûret fi'len mücerreb ve müsbitdir şöyleki Tuna vilâyeti dahîlinde biri merkez-i idâre olân Rusçuk ve biri Niş ve diğeri Sofya kasabalarında olarak üç ıslâhhâne güşâd idilmiş ve bunlara altı yüzden mütecâvüz şâkirdân kayd ve idhâl olunmuş olub eğerçi bunların bidâyet-i güşâdında hamiyetmendân ahâlînin i'ânelerine mürâca'atla berâber hükûmetce dahî bunların mesârifine karşılık bulunması için bir tâkım teşebbüsâta ihtiyâc görülmüş ise de ondan sonra zikr olınân ıslâhhâneler irâde ve sermâyelerini yoluna koyarak şimdi hiçbir tarafa muhtâc olmaksızın şâkirdânın elleri emeğiyle idâre olunub gitmekte bulunmuştur.

Hülâsa-i kelâm bir ıslâhhâne veyâ mekteb-i sanâyi' güşâdı himmetden başka bir şeye muhtâc olmadığından sâhib-i himmet olânlar işbu hayırlı işte sırf himmet iderlerse dünyâ ve âhrette mükâfât-ı lâzimesini göreceklerinde şüphe yoktur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

İçinde bulunduğumuz işbu 'asr-ı celilde habl-i metîn-i medeniyet ve insâniyyet-i sınıf-i beşeri yek-diğere rabt iden sâ'ir revâbit-ı müte'addidenin cümlesine tefavvuk eylemiş olduğu fi'liyâtla müsbitdir (s.174/stn.1) işte bu fi'liyâtdan birisi dahî bu def'a vukû' bulan Fransa ve Prusya muhârebesinde mecrûh olân bî-çaregân neferâta 'umûm insânların gösterdikleri âsar-ı şefkat ve merhamettir ki insân bu himmetin derecesini takdîr için biraz düşünecek olsa hakîkatden hayrette kalır.

Bâkınız hasâ'il-i insâniyyete büyük bir şey imiş ki bu günkü günde 'âlem-i medeniyet halkı ne edyân ve mezhebin ihtilâfına ve ne de politikalarının iktizâsına bakmayarak mecrûhine bilâ istisna mu'avenet itmekdedirler.

Şöyleki mes'ela Fransız i'âne cem'iyetleri Prusya mecrûhlarını ve Prusya cem'iyetleri Fransız mecrûhlarını dahî bakmakta oldukları gibi Avrupanın her tarafından ve hattı Amerikadan gelen cem'iyetler dahî her iki tarafın mecrûhlarına bilâ istisna çâresâz oluyor hattı bu cem'iyetler içinde tâ'ife-i nisâdan dahî pek çokları meydân-ı muhârebede bi'l-fi'l hizmet itmekdedirler.

İmdi gazetelerin rivâyetlerinden müstebân olduğu üzere hamiyet-i insâniyye ve cibilliyeti medeniyeynin eser-i icbârı olân böyle bir hizmetten İstanbul ahâlîsi dahî hissedâr olmağa teşebbüs itmiş ve bu bâbda Mümeyyiz gazetesi delâlet ve tavassut iderek halkı mecrûhin i'ânesine da'vet itmekte bulunmuştur.

Bidâyet-i emirde şu teşebbüs yalnız İstanbul halkına mahsûs gibi görünüyor ise de oluvv-i himmeti cihânın müsellemi olân Osmânlılar 'umûmen bu gibi hidmet-i hayriyye ve vezâ'if-i insâniyyeden girü durmadıkları delâletiyle biz taşralar halkının dahî bu misillü bir ecirden hissemend olmağa müsâra'at ideceklerini ümid ideriz.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Avrupa Avrupa olalı emsâli görülmemiş olân muhârebe-i hâzıra cümleyi vele ve hayrette bırakarak düvel-i mu'azzamanın her biri katiyyen bi taraflığı iltâzam itmiş oldukları ma'lûmdır düvel-i müşârün-ileyhim olân kemâl-i bi't-tarafide devam itmekte iseler de bunların kemâl-i tevkîr ve ta'zimiyle tabi'iyet itdikleri

kânûn-ı medeniyet muhârebe-i mezkûrın bu sûretle şimdiyye kadar devâmını ve bu cihetle milyonlarca hânûmânın izmihlâli ve inhidâmını tecvîz idemediğinden en evvel Rusya devleti İngiltere devletine bir nota irsâl iderek Prusyanın terk-i hârbe bi'l-ittifâk da'vet olunmasını teklîf eylemiş ve buna da'ir Berlinde mûkim Amerika Cumhûriyyeti müctemi'ası sefiri dahî hükûmet-i metbû'ası tarafından emr-i mahsûs almış olduğundan işbu üç hükûmet mutavassıt sıfatıyla Prusyayı terk-i hârbe da'vet eylemişlerdir.

Lâkin Rusya İngiltere ile olân ittifâkı ba'de'l-muhârebe Fransanın elyevm Prusya elinde bulunân memâlikinin yine Fransaya terkiyle Fransız ülkesinden bir karış mahâlin Prusyaya terk olunmaması şartıyla meşrû olûb hâl-bu-ki Prusya devleti düvel-i mutavassitanın itdikleri teklifin kabûlini evvelâ Fransa zırhlı donanmâsından nisfının Prusyaya terki sâniyyen Fransanın Prusyaya altı milyar frank (elli dört milyon kese akçe ider) mesârif-i harbiyye virmesi sâlisen hudûd üzerinde bulunân kılâ' vesâ'ir istihkâmâtın Prusyaya terki gibi üç şarda mevkûf bırakmış olduğundan bu tavassutdan hiçbir fâ'ide görülmeyeceği der-kârdır.(stn.2) gazetelerin muhâkemât-ı mufassala ile beyân ve ifâdelerine nazaran Prusya devleti şu muhârebeden zâhir-i hâlde ne kadar kârlı ise ma'nen okadar zararlı çıkacağı anlaşılıyor çünkü Prusya devleti bu kadar muzafferiyet üzerine yine düvel-i mu'azzamanın hiç birisine boyun eğmeyeceğinden ve düvel-i mu'azzama dahî bu derece ta'azzüme nazar-ı memnûniyyetle bakmayacağından eğerçi ba'del muhârebe tanzîm olunacak sulhnâme düvel-i mu'azzamanın emel ve arzûlarına muvaffık bir sûretde yapılamaz ise politika mizânının ta'dîl ve ta'yîbi için Avrupada Prusyaya karşı bir ittifâk-ı 'umûminin husûle pek bedîhîdir.

.....

Frankfor gazetesi Gravalot muhârebesinde şöyle bir vak'anın vukû'unu beyân ve hikâye ideyor.

“Ahşâmüzeri ateş birâz kesildikten sonra iki alây beyninde yeniden bir muhârebeye başlanılarak tarafeynden şiddetle ateş idildi meğer bu alâyların ikisi dahî Prusyalı olûb birisi sâf piyâde ve diğeri avcı alâyı imiş yek-diğerini düşmân zann iderek muhârebeye başlamışlar ve birbirlerini tanıyınca kadar tarafeynden bir hayli telefât vukû' gelmiş.

(İ'lân)

Geçen seksen iki nümerolü nüshamızda mûnderic mâtde-i mahsûsada beyân olındığı vechile matba'a idâresi yeni matba'anın vasi' ve kifâyeti cihetiyle her dürlü kütüb ve resâ'il dahî tab' ideceğinden matbû'âtın ücret tertibine ve tabiyyesi hakkında idâre tarafından tanzîm olınûb makâm-ı vilâyetden tasdik olınân ta'rîfnâme ber vech-i âtî derc ve i'lân olunur.

Matbaba'a-i vilâyetdee tab' olunacak kütüb ve defâtir ve sâ'ir evrâk için alınacak ücûrât-ı tabi'iyeyi mübeyyen ta'rîfnâmedir.

Matbû'âtdan alınacak ücûrât-ı tabi'iyeye üç kısım üzerine alınur ki birincisi tertibiyye ikincisi tabi'iyeye ve üçüncüsü kâğıd behâsıdır.

Mesârif-i tertibiyye tertib olunacak kalıplar kaç kûvadrad terbi'inde ise beher kûvadrad terbi için on pâra kûvadrad dinilen şey iki aşîr-i zirâ'dır.

Tab‘ olınacak evrâk birkaç dürlü olûb alınacak mesârif-i tab‘iyye dahî matbû‘âtın envâ‘ı nisbetindedir.

Evvelâ matbû‘ât eğerçi defter gibi her sahifesi yalnız bir kalıpla tab‘ olunur ve binâberîn kâğıdın iki yüzü dahî matbû‘ bulunursa bu misillü matbû‘âtdan beş yüz kâğıda kadar tab‘ olınacaklar için beher yüz kâğıda altmış gurûş hesâbıyla mesârif-i tab‘iyye alınır.

Mezkûr kalıbdan bin kâğıda kadâr tab‘ olınacaklar için beşyüzden yukâru bulunân beher yüzde ellişer gurûş hesâbıyla mesârif-i tab‘iyye alınır meselâ mezkûr kalıbdan tamam bin kâğıt tab‘ idilecek olursa beş yüz kâğıda kadar beher yüz kâğıd için altmışar gurûş hesâbıyla alınacak ücret-i tab‘iyye üçyüz gurûş ideceğinden beşyüzden yukâru bulunân yüzle riçin dahî ellişer gurûşdan ikiyiz elli gurûş zamm olunûb bin kâğıd için beş yüz elli gurûşmesarif-i tab‘iyye alınır.

Yine bu kalıptan bin beş yüze kadar tab olunacak Kağıtlar için binden yukarı bulunân beher yüzde kırk gurûş hesâbıyla ücret alınur ve bu takdîrce mezkûr kalıbdan tamam bin beşyüz (stn.3) tane tab‘ olunursa mesârif-i tab‘iyyesi yediyüz elli gurûş ider.

Bin beş yüzden yukârı nekadâr tab‘ olunursa bin beş yüz için ber-minvâl-i muharrer yediyüz elli gurûş alındıktan sonra kûsûrı için beher yüz kâğıda otuzar ğuruşdan ücret-i tab‘iyye zamm olunur bu takdîrce bir defter veya defter gibi yalnız bir kalıpla tab‘ olınacak şeylerden beş bin kâğıd tab‘ idilirse ücret-i tab‘iyyesi bin sekiz yüz gurûş itmiş olur.

Bu misillü bir kalıpla tab‘ olınacak matbû‘âtın ücret-i tertibiyyesi fakat bir kalıb için alınûb matbû‘âtın teksiriyye mezkûr kalıbın üzerine sâ’ir bir gûna mesârif-i tertibiyye zamm olunmaz şu kadâr var ki kâğıd behâsı mesârif-i tab‘iyyeden başka olûb keyfiyyeti aşâğıda gelecektir.

Sâniyen i‘lânnâme ve ba‘zı muhâsebe cedvelleri ve jûrnâl ve sâ’ire misillü yalnız bir yüzü matbû‘ olânlardan mesârif-i tertibiyyesi ber-minvâl-i muharrer kûâdrâd terbi‘ hesâbıyla alındıktan sonra ücret-i tab‘iyyesi iki yüzü matbû‘ olân kâğıdlar ücret-i tab‘iyyesinin nısfı hesâbıyla alınır.

Salîsen kitab ve ta‘limât gibi her tertîb ayrıca kalıba muhtâc olân şeyler için mesârif-i tab‘iyye aynıyla iki yüzerli tab‘ olınân defterler mesârif-i tab‘iyyesi olûb şu kadar var ki bu misillü şeyler ayrı ayrı kalıplara muhtâc olacağından tekmîl kitab veyâ ta‘lâmât için kaç kalıb yapılırsa beheri kûâdrat hesâbıyla ayrı ayrı ölçülerek mesârif-i tertibiyyesi ol-vechile istifâ kılınmak lâzım gelür.

Yûkârudan beri beyân eylediğimiz kâğıdların matba‘a dest-gâhına muvafik olân tabakalar olsun bunların ‘arzı elli ve tûlu yetmiş beş ‘aşîr-i zirâ’dır imdi matba‘a kâğıdın küçüğünü büyüğüne tefrîk itmeyüb ücret-i tab‘iyye-i matbû‘âtın tab‘ı yolunda kaç dest-gâh çekecek ise o nisbet üzerine vaz‘ eylediğinden evrâk tâb itdirecek olânlar tab‘ itdirecekleri kitab ve resâ’il ve sâ’ir evrâk küçük kıt‘ada şeyler ise birkaç kalıbı bir forma şekline koyûb ol-vechle basdırabilürler.

Matbû‘âtın tab‘ olınacağı kâğıd matba‘a tarafından dahî fûrûhat olunursa de müşteriler kâğıdı istedikleri mahâlden mübâya‘a itmekde dahî muhayyerdirler.

İşbu ücret-i tertibiyye ve tab‘iyye muhâl-i sâ’ire matba‘aları ücvârâtına tatbîkân yapılûb anlardan yüzde on dahâ ehven oldığı gibi matba‘ada gazete tab‘

itdirmek için dâ'imi müşteri zuhûr iderse bunlar için yüzde yigirmi kadar dahâ müsa'ade idilür.

(Litografya)

Litografyada tab' olınacak şeyler esâsen iki sınıfa ayrılmıştır ki birincisi defâtir ve cedvel için hudûd ve ikincisi kitab ve resâ'il için yazıdır işbu iki sınıf matbû'âtın her ikisi dahî tekrâr ikişer kısma taksîm olınûb hudûddan Zâten sık ve 'amûdi ve ufki hatları bulunânlar ile yazıdan ince kalemle girift ve arâlarında resim ve cedvel gibi şeyler bulunân kısmı birinci ve hatları seyrek veyâ 'amûdi hatlardan 'ibâret bulunân hudûd ile kalın kalem ve resim ve cedvelden 'ârî sâde yazılar ikinci kısım i'tibâr olınmıştır.

İşbu birinci kısım matbû'âtın taşâ nakl ile kalıbı yapılmak için beher 'aşîr-i zirâ' murabba'ı için bir pâra ve ve ikinci kısım matbû'ât için yarım pâra kalûb ücreti alındıktan sonra ücret-i tab'iyye dahî başkaca istîfâ kılınur.

Litografya matbû'ât için alınacak ücret-i tab'iyye hurûf-i matbû'ât için alınacak tab'iyyenin aynıdır.

Sayı: 88

Tarih: 27 Receb 1287/ 10 Teşrîn-i Evvel 1286

s.175/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Devletlü müşîrû'd-devle hazretleri dünkü gün Kazımiyyeye muvâsalat iderek devletlü vâlî Pâşâ hazretleri bugün kendilerini oradan istikbâl ideceği işidilmiş devletlü Kemal Pâşâ hazretlerinin dahî bugün Bağdada muvâsalatları muntazır bulunmuşdır.

Basraya müteveccihen Süveysden hareketini bundan mukaddem beyân itmiş olduğımız Babil vapûrının Adenden mirûr itmiş olduğımı telgrâfla haber almış ve şu hâle göre vapûr-ı mezkûrın yedi sekiz güne kadar Basraya muvâsalatı muntazır bulunmuşdır.

.....

İ'lân

İşbu gelecek şehr-i şa'bânın onıncı günü idâre-i 'ummân-ı Osmâni vapûrlarından Babil nâm vapûr hüccâcı hamilen esnâ-i rahta iskelelere uğrayarak Der-Sa'âdete 'azîmet ideceğinden vapûr-ı mezkûr ile nakl olınacak hurmâ ve tömbekinin beher kıyyesinden kırkar pâra alınacağı vesâ'ir yükleri olub naklitmek havâhiş iden kesânın ehven fi'âtla naklidileceği cihetle o makûl yük ve yolcuları olânların burada idâre-i nâfi'aya vesâ'ir mahallerde idâre vekillerine mürâca'at itmeleri lâzım gelür.

.....

Memâlik-i İraniyyeye iltitica itmiş olân Hemvend eşkıyâsının aralık aralık bu tarafa geçerek nasıl habâsetlere cür'et itmekte bulındıkları şimdiiye kadar defa'âtle gazetemize derc olınmıştır eşkıyâ-ı merkûmeden geçenlerde dahî bir fırkası berü tarafa geçerek icrâ-i şekâvet eyledikleri sırada 'asâkir-i nizâmiyye ve zabtiyyeden evvelce tertîb olınmış olân kolların birisi üzerine lede't-tesâdüf

tarafeynden birkâç def'a müsâdeme vukû'uyla otuz sâ'at kadar eşkiyâ takîb idildikten sonra çend neferi tepelenüb üç neferi dahî hayyen ve mecrûhan tutılmış ve küsûrı yine İrana kaçûb ahz-u girift olinânlar Süleymaniyyeye celb ile evvela orada ve ba'de-hû Bağdada celb olınarak burada istintâk ve muhâkemeleri meclis-i temyîz tarâfından lede'l-icrâ kendülerinin kat'ı tarîk ve nehb-u gârt yolında (stn.2) şekâvet-i müstemirre ashâbından oldukları ve üzerlerine giden "askere dahî mukâbele ve muhârebeye mücâseret itdikleri tahakkuk eyledikten sonra bu misillülerin şer'ân ve nizâmen i'dâmı lâzım geleceği bâ-mazbata hükm olınması üzerine vilâyet-i celîlenin icrâ-i ahkâmına mezûn olduğu mecâlis-i mevki'ine ta'lîmatı hükmüne tevfiikan makâm-ı celîl-i müşârün-ileyhâdan virilen emîr üzerine geçen Çehârşembe günü zikr olınân üç nefer eşkiyâdan birisi meydânda ve diğeri Cisirbaşında ve üçüncüsü dahî şuracada salb ile i'dâm kılınmışlardır.

.....

Birinci sûrat tal'iyesi tabûrından geçende Basraya irsâl kılınmış olân iki bölük 'asâkir-i şâhânenin Basraya muvasalatlarında mekremetlü Nakib Efendi "askerin bulunduğı mahalle gelüb merâsim-i hoş amediğı icrâ itmiş ve andan sonra yine defa'atle gelüb neferât-ı "askeriyenin hâl ve hatırlarını suâl ile berâber aralıkta neferata hurmâ vesâ'ir meyve irsâl iderek "asker hakkında pederâne bir mu'âmelede bulunmuş olduğu tabûr-i mezkûr binbâşısı rıf'atlü Hasan Efendi tarafından beyân kılınmış ve Efendi mûmâ-ileyhin şu hareketi hamiyet-i milliye semeresi olân "asker perverlikden neş'et ider bir hâl olmağla doğrusı sezâvâr-ı tahsîn görülmüşdür.

(Havâddis-i Hâriciyye)

İmparâtor Napolyon hazretleri gibi bundan üç dört ay mukaddemine gelinceye kadar yalnız Avrupanın değil 'umûm 'âlemin politikasını pârâmâğı ucunda çevirmiş olân bir hükümdar-ı kaviyyü'l-iktidârın üç dört ay içinde tâli'-i nâsâzının netice-i mukteziyâtını görmesi bütün 'âleme hayret virdğinden elyevm bu 'umûm evrâk-ı havâdis müşârün-ileyh hazretlerinin Prusya kralı Filyom hazretlerine ne sûretle 'arz-ı teslimiyyet itmiş olduğunu yazmakda bulunmuş ve gazetemiz dahî bu bâbda bir raddeye kadar ma'lûmât virmişdür.

Lakin şu keyfiyyetin sıhhat ve hakîkatine kesb-i ittîlâ' idilerek ol-vechle yazılması muhâl derecesinde müşkil olduğundan gazetelerin her biri mes'eleyi kendi efkâr ve etvârına münâsebet alacak bir sûretle yazmış olmasıyla (stn.3) bu bâbda şimdiyye kadar virilen haberler kaffeten yek-diğlerine muhâlif bulunmuşdür.

Binâberîn Parisde tab' ve neşr olınân Suvarcim gazetede bu mâddeye da'ir münderic olûb kelime be kelime bi't-tercüme ber-vech-i âtî derc olınân bir bendin hükm ve me'âli dahî bir başka sûretde ya'ni şimdiyye kadar yazılan şeylerin hilâfında ise de herhâlde bu dahî rivâyât-ı menkûle cümlesinden olûb sıhhat ve 'adem-i sıhhatinin derecesi diğeri rivâyatlerden ne eksik ve ne de ziyâde olabileceğine mebnî bundan mukaddemki rivâyât ne nazarla telakki olınmış ise bunun dahî o nazarla görülmesi tabî'îdir.

Danyân Mevki'inden Mektûb

Fî Beş Eylül Sene 70

Dinleyiniz bu keyfiyyet târîhin bir sayfasıdır üçüncü Napolyon Prusya kralına ma'hûd mektûbi (ne çâre muhârebede katilen vefât idemediğimden kılıcımı hâkipâyınıza takdim iderim me'âlinde idi) yazdığı vakt Prusya kralı şu cevâbı virdi “Kendisi gelsin yohsa ‘âdi bir nefer mu'âmesi görür her ne kadar buna dahî lâıyk değil ise de.” Bunun üzerine Napolyon ma'lûm olduğu vechle Prusya kralının bulunduğu çiftliğe gitti.

‘Araba Prusya kralının bulunduğu hânenin kapusına geldikde Napolyon indi sigarasını söndürdü ve yalnızca kralın odasına girdi ki kral generâl üniformasında ve kasketi başında ve elleri arkasında olarak geziniyor ve velî-ahd ile ma'ıyyet zâbitleri odanın bir köşesinde bulunuyor idi.

Prusya kralı öyle çâtık bir hâlde iken imparâtor-i sabık şâbkasını eline alûb Prusya lisânıyla krala selâm virdi Kral ise ne bir kelâmla ne ne de bir hareketle cevâb vermeyerek birkaç adım dahâ gezindi ve ba'de-hû Napolyonun yanına gelüb ayak üzerinde vakûrâne durdu ki Napolyon başı açık olarak huzû' ve tevâzzu'la kıyâm hâlinde idi.

Bu hâlde Napolyon yine Alman lisânıyla “Sultânım dün ahşâm hâkipâ-i kralınıza tahrîren ‘arz itmiş olduğım husûsâtı şifâhen tekrâr ve te'kid itmeğe geldim.” didi.

Prusya kralı dahî çehresinin rengi değişmiş ve lisânını (s.176/stn.1) zabd idemeyecek bir hâle gelmiş olduğu hâlde pek-â'lâ Efendi ... Spandau Kal'asının size mahpes ittihazına karâr virdim” dimesi ‘akabinde “mahbes demişim ... mahall-i ikâmet dimek isterim orâda evâmîr-i ‘aliyyeme intizâr idersiniz” didi şu hâl üzerine Napolyon birkaç lakırdı dahâ söylemek isteyerek “sultanım ...” deyû lakırdıya başlâr iken kral kılıcını odanın döşemesi üzerine vurarak “didik ya ...Efendi” deyû lakırdıya meydân bırakmadı artık Napolyon Fransızca “Allaha ısmârladık Efendi birader...” deyû zarîfâne bir vedâ ile güyâ meb'ûsân-i millet meclisinin güşâdı resminden çıkıyormuş gibi vakurâne bir tavırla odadan çıktı.

(Bundan sonra imparâtor cebinden bir sigara çıkârub köprüye belân) didikleri süvârielerin birisinin sigarası ateşinden yâkûb ‘arabaya bineceği vakt kral tarafından bir cenerâl gelerek uzûn uzâdıya konuşmak için kralın kendüsünü talep itmesi ihtimâlından bahisle diğer tarafda bulunân havlıya geçmesini ricâ eyledi.

Napolyon buna hiçbir cevâb virmediyse de iki süvâri refâkatiyye birhaliya geçürildi ve orada küçük bir göl kenârında bir mikdâr odun yığılmış olduğundan geçüb odunların üzerine oturarak sigarasını içmekte devâm eyler ve gölün suyuna dalgın dalgın bakmadan başka bir hareketde bulunmayarak yanında bulunân erkân-ı harb zâbiti dahî imparâtorun bu hâl ve hârekâtını icrâ-i nazar iderdi.

Napolyon orada bir çeyrek bekledikten sonra zikr olunân erkân-ı harbden bir kadeh su ısmârlamasını Fransızca olarak ricâ eyledi.

Süvârielerin birisi suyû getirdi İmparâtor dudâklarını ıslattı ba'de-hû bardakda olân suya bakûb sakinâne bir güldü ve zabite müteveccihen Neron (1) mağlûb olduğu zaman son sâ'atlerini şöyle bir göl kenarında geçirerek ve gölün suyundan dahî içmiş idi demek oluyor ki ben ondan dahâ bahtiyâr imişim deyu suyu içdi ve kadehi i'âde iderek kelâmını bi't-tekrâr “vâkı'â benim hükûmetim Neronun hükûmetine benzemedi.” Didi ve sigarasını içmeğe başladı yarım sâ'at sonra Prusya

kralı tarafından bir generâl gelüb Napolyona odada kimse olmadığından bahsle kralın yanına girmesini ricâ eyledi.

Napolyonla Filyom bir buçuk sâ‘at kadar yalnız kalüb gizlice konuşdular. Kim bilir neler söylediler.

Andan sonra Napolyon çıküb kralın bosta ‘arabasına bindi ve Lüksemburg yoluyla Kasıl üzerine gitti oradan dahî Sıpandau kal‘asına gidecektir.

.....

Tarafeyni muhârebeynin şimdiye kadar vukû‘ bulan muhârebatda telef ve zâyî‘ itdikleri ‘‘asker bir milyona tekarrüb idüb neferât-ı merkûmeden her birisinin üçer dörder fâmiyaya yaranı olmasıyla elyevm Fransa ve Prusya memâlikinde dört beş milyon fâmiyanın en aşâğı bir hesâbla

.....

(1) Roma hükümdâranından birisidir.(**stn.2**) yığirmi milyonu tecavüz iden â‘zası kemâl-i ye’is ve mâtem içinde kâralar giyinmiş ve bu sûretle memâlik-i mezkûrenin en büyük ihtiyâcı siyâh renk akmişeye münhasır münhasır kalmış olduğundan Fransa ve Prusya fabrikaları bu günlerde siyâhdan başka hiçbir renkle akmişe nesc ve i‘mâl itmekde oldukları gazetelerde kemâl-i ızdırâb ve te‘essüfle okunmuşdır.

‘Acîb hâl...garîb temâşâ...bakınız efkâr-ı beşeriyye ne kadar mütelevvin milletler ne kadar mütehammil fâmiyalar ciğer pâreleri evlâtlarının müfârakat-ı sermedi ile iftirâklarından dolayı ber-minval-i muharrer kâralara bürünüb i‘lân-ı ye’s ve mâtem eyler diğere tarafdandan ise bir muzafferiyet haberini aldıklarında elbise-i siyâh renk henüz üzerlerinde iken i‘lân-ı meserrete başlar ve içlerinden kan gitdiği hâlde sûretde nîm tebessümle şu hâlin ba’s-i yâdîlerini alkışlâr müverrihîn dahî bu ‘iyd-i meserret-i bedîdi şa‘şa‘a ve dağdağalarla sübut ve tahrîr iderler.

Şimdi şu hâl-i vicdân-ı dikkatde muhâkeme idilecek olsa insân hayretde kalûr eğerçi o gün muzâfferiyet günü olûb da bayrâm idiliyorsa milyonlarca nüfûs niçin allâr giyinmeyüb de kâralara bürüneyorlar yok ızdırâb ve mâtem günü ise pençerelerine al ve yeşil bayraklar açarak niçin i‘lân-ı meserret idiyorlar besbelli bu da medeniyetin bilâ mî‘âd ta‘yîn eylediği bir bayrâm olmalıdır ki ismine kanlu mevsimin kâra gününün ak bayrâmı dinilmişdir.

Ta‘accüb ideriz bu bayrâma ki dört beş yüz birn Koçyiğit dökilen kanları ve binlerce nüfûsın akıtdıkları gözyaşları için icrâ ve i‘lân ideyorlar ve istiğrâb ideriz ol medeniyete ki bunu dahî insânların gözüne büyük bir şân ve şeref gösteriyor.

.....

Tûîleri sarâyını ahâlînin ne sûretle istîlâ eylediklerine ve içerisine duhûllerinde neler temâşâ‘ idüb ne güne hareketde bulındıklarına da‘ir (Pebi) gazetesinden naklen kurye doryânın derc eylediği bir makâledir.

Halkın bir tâkımı kavânin meclisine hücum eylediklerinde Napolyonun tarafgîrliğiyle şehir teş‘âr olân meb‘ûsın ber takrîb dışâriya çıkarak firâr eylediler bu arâlık herkesin lisânından Cumhûriyyet sadâsı sadır oluyordu ahâliden bir tâkımı da (Konkord) meydânında vaki‘ Tûîleri bağçesinin parmaklıklarını ve üzerlerindeki karâ kuş ârmalarını kesr ideyorlardı yine bir gürûh da asâkîr-i müteharrike ve ‘asâkîr-i mustahfaza-i milliyeden bir haylîsini kendülerine uydurub bağçenin orta yerine

kadar vardıklarında imparâtor ile hânedanına mahsûs olân dâ'irenin pişegâhında 'asâkîr-i hâssanın silâh çâtmış olduklarını görüb maksadlarını anlamak üzere içlerinden (Râûne) nâmında bir adamı elinde ucuna beyaz mendil bağlanmış bir tüfenk ile bunların yanına sevk itmişler merkûm ileriye doğru kendinde sarây muhâfızı generâl (Melayine)ye tesâdif iderek (Cumhûriyyet i'lân olındı bizim mâlımız olân şu saraya ahâlînin duhûlüne mûmâna'at olunmamasını millet nâmına olarak taleb itmeğe geldim ve hiçbir şeyin ziyân olmayacağını te'mîn iderim) demiş ve bu aralık bağçede tahaşşüd itmiş olân ahâlî dahî tekarrüb eylemiş olmasından mûmâ-ileyh generâl Melâyine halka hitâben (Ben "askerimin buradan çıkarılmasına hiçbir şey diyemem ancak karakolların 'asâkîr-i milliyeye teslim olunması matlûbımdır binân-'aleyh "askerimden birine dokunulacak olur (stn.3) ise generâl bulunmaklığım haysiyyetiyle yâpacağımı ben bilirüm.) deyu beyân-ı hâl itmiş ise de halk kûlâk asmayûb batsın imparâtor biz saraya gireriz didiklerinde generâl imparâtora mahsûs olduğınon 'alâmeti olarak sarayın üzerinde bulunân bandıranın tenzil kılındığını remz ile anlatmış ve bunun üzerine tûteri sarayını Karjol meydânına mûntehi olân yolun iki tarafına 'asâkîr-i müteharrike ile "asâkîr-i mustahfaza dizilmiş olduğu hâlde halk bağıra çağıra bunların arasından geçmiş ise de bir güne uygunsuzluk vukû' getirmemişlerdir.

Saraya gelince işçilerden mâ'dâ bir kimse kalmayub herkes savuşmuş idi (Sen Kalo) kütübhânesi muhâfızı ile generâl Kepikin bir kâtibi henüz orada bulunduğundan saray-i dâ'irelerinin anâhtarlarının sâlifuz-zikr (Revane)ye teslim eyledikleri sırada (ah Efendim ben 'ömrimde böyle dilsûz bir hâl görmemişdim bî-çâre imparâtoriçeden mukarribini ne cayın yüz çevirdi bunca i'tâf ve 'inâyetiyle perverde olân ve dahâ iki üç gün evvel kendisine taparcasına 'arz-i 'ubûdiyyet iden adamlar kendüsini nasıl yalnız bırakub da gitdiler.) demiştir.

Mûmâ-ileyh (Revana) içeriye girüb odaları gezdiğinde imparâtörün henüz gitdiğine zâhib olmuş ise de ba'zılarının rivâyetine göre müşârun-ileyhe imparâtörünün teslim olduğu haberinin alındığı gece firâr eylemiştir.

İmparâtörün dâ'iresinde bir tâkım boşaltılmış meşîn hurclar ve şâbkaları çıkarılmış muhâfazaları tahliyye olunmuş birçok sandıklar var idi İmparâtörün odasında içinde henüz çıkılmış gibi yorgânı kırış kırış bir karyola ve orâda olân bir kanepa üzerinde kınından bir kârış fırlamış bir çocuk kılıcı duruyor idi yerde dahî bir yığın (Gulu) ve (Ovpinyon nâsyonâl) ve (Figâro) gazeteleri ile bir (Revolver) kılıfı vardın dolablarda erkeğe mahsûs bir tâkım silindir şâbkalar ile bir çokosfât düfer) şişeleri görüldü bir sandâlye üzerinde dahî terlikler var idi Prens İmperyalin odasında zemberek ile hareket ider kurşûndan ma'mûl "asker resimleri yerlere atılmış idi.

Tâli'in asâr-ı 'acibesini bu ya işte bâbâsı da oğlu gibi "asker ile oynaya oynaya 'akibet kendisi içine oynadı amma ne fâ'ide kendüsüyle berâber binlerce âdam mahvoldu.

Bir mâsa üzerinde dahî târîh dersleri kaydolanmış bir defter müşâhade olındık bir sahifesinde imlâsı doğru gâyetle güzel ve sık bir yazı ile kelîmât-ı âtiyye muharrer idi. (Mâba'adı gelecek)

.....

‘Asırların bu âna değin hâl ve tesviye idemediği pâpâ mes’elesini dahî bu kere tesviye olunmak üzere İtalya kralı Victor Emanuel hazretleri me’mûr-i mahsûs irsâliyle pâpâ hazretlerine hükûmet-i cismâniyyesinin nihâyet bulduğunu ve fakat hükûmet-i ruhâniyyesinin devâm ideceğini ve kendüsi ve kârdinalleri için münasib ma’âşlar ta’yîn olacağını bildirmişdir pâpâ memâlikinde sâkin ahâlî ittihâd-ı arâ ile müşûrun-ileyhe ‘umûmi muhızrlar irsâliyle İtalya ile birleşmelerini istid’â itmişlerdir İtalya ‘‘askeri pâpâ memâlikine dahîl olmuştur pâpâ hazretleri protesto iderek birkâç devlete mürâca‘atla hükûmet-i cismâniyyesinin ibkâsına himmetlerini ricâ eylemiş ise de kulâk asân olmamıştır (Mümeyyiz)

(Zevra’)

Düvel-i mu‘azzamaya mürâca‘atın fâ’idesi yok kuvvet ve kudret-i beşeriyyenin fevkinde hâ’iz olduğu kuvve-i ma‘neviyyeye istinâd ve mürâca‘at itmeli.

Sayı: 89

Tarih: 1 Şa‘bân 1287/ 13 Teşrîn-i Evvel 1286

s.177/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Devletlü müşâru’d-devle hazretlerinin Kazımiyyeye muvâsâlatlarıyla devletlü Kemal Pâşâ hazretleri dahî vusûllerini muntasır bulunduğu geçen cum‘a ertesini günü çıkan 88 nümerolü nüshamızda beyân eylemişdik.

Müşârun-ileyh müşîru’d-devle hazretlerinin Kazımiyyeye ‘azîmetleriyle evvelâ Azamiyye kasabasında devletlü vâlî Pâşâ hazretleriyle mülâkât itdikden sonra vukû‘ bulûb vâlî-i müşârun-ileyh hazretleri dahî Cum‘a ertesini günü sabahleyin Kazımiyyeye giderek müşârun-ileyh hazretlerine vîzîtesini i‘âde itmiş ve andan yine Azamiyyeye ‘avdetlerinde Kemal Pâşâ hazretleri dahî teşrîfâti-i hâriciyye Sa‘âdetlü Ali Bey Efendi hazretleriyle muvâsâlat iderek ba‘de-hû müşîru’d-devle hazretleri dahî Azamiyyeye gelüb oradan alây ile Bağdada dahîl olmuşlardır.

İşbu istikbâl alâyında me’mûrin-i mülkiyye ve ümerâ-i ‘‘askeriyye ve ser âmedan ahâlî alây üniformalarını lâbis olûb alâyın güzergâhında ‘asâkîr-i şâhâne saff-ı beste-i selâm olmuş ve müsâfirin müşârun-ileyhima hazerâtı derûn-i şehre dahîl oldıkda kal‘adan dahî yigirmi bir pâre tob endahıtyla selâmlanmıştır.

İşbu muvâsâlatın ferdâsı Pazar günü müşûrûn-ileyhima hazerâtı devletlü vâlî Pâşâ hazretleri ile birlikde oldukları hâlde memleket bağçesine ‘azîmetle orada ikâmet-i celfile-i hazreti şâhiye mahsûs olmak üzere inşâ olunûb tezyîn ve tefrîş idilmekte bulınân kasır mu‘âyyene ve temaşa buyurularak bunun hey’et ve intizâmı teşrîf-i mesâdet redif hazreti şâhi ile teşerrûfe şâyân bir hâlde olduğunun takdîr ve tasdîkiyle berâber kasra (Kasr-ı Nasiri) tesviyyesi dahî bi’n-nisbe ‘ibâre-i mezkûre güzin bir levhâ üzerine nakışla kasrın bir tarafına ta‘lîki karârlaşdırılmış ve ba‘de-hû hâric-i surda hayme nişîn arâm olan ‘asâkîr-i şâhânenin ordûgâhına gidilüb ve

‘asâkir-i hazreti pâdiŞâhinin hal-i heyet ve intizamları hakikâten sezâvâr tahsîn olduğu görülüb cümle tarafından me‘â’l-takdîr ‘avdet idilmiştir.

Bundan sonra müşârun-ileyh hazretleri bir gece dahâ (stn.2) Bağdadda ve hükûmet konağında misâfir olub Bağdada duhûlinin ikinci Pazar etesi günü hudûda doğru buradan hareket bulunmuş ve ordû-i hazreti şâhi ile KirmanŞâh kasabasında mülâkât itmeleri mukarrer bulunmuştur.

Basranın karşı tarafında vaki‘ ve İran devletine merbâd Muhammara dahîlinde bulunân ‘aşayirden Kab ‘aşîretinin bir fırkası geçen gün berü tarafa geçerek Mutavva‘a ve Devaser ve Kutuzzeyn bağlarını yağma ve gârat eyledikten ve bu sırada ba‘zı mertbe katil ve cerh misillü cinâyete dahî mütecâsir itdikten sonra yine öte tarafa mürûr ve firâr eyledikleri mahallinden bildirilmiştir.

(Emniyyet Sandığı Tarafından İhtâr)

Emniyyet sandığına akçevaz ile almış oldukları cüzdân târîhi bir seneyi tecâvüz idenler sandık idâresine bi‘l-mürâca‘a hesaplarını rü‘yet itmeleri lâzım geleceği mukaddem ve mü‘ahhar i‘lân olunarak ekser kimseler gelüb mu‘âmelelerini görmüş iseler de dahâ bir takımı henüz mürâca‘at itmemiş olduklarından bunların dahî idâre-i mezkûreye mürâca‘at itmeleri zımında üçüncü def‘a olarak ihtâr-ı keyfiyete ibtîdar kılınır.

(Cân Acısıyla Yazılmış Bir Varakadır)

Memâlikimizde henüz hiç ehemmiyyet virilmeyen bir hâl-bu-ki fi‘l-hakîka ihtiyâcât-ı sahîheden olarak lüzûm-i ta‘allüm intişârı ‘indel hâce bilinen bir san‘at var ki bunun birine ihtiyâcın derecesini dün gece sabâha kadar nevm ve rahatdan mahrûmiyyetim bana tebelluğ itdi. şöyle ki her neden ise birkaç gündür bir dişimde ağrı hissetmekte idim ancak Bağdadda dişçi bulunmadığı ve her ne kadar vücûdca her ne dürlü ızdırâb duysak hemen kendilerine koşmağa i‘tibâr itmiş olduğumuz etibbâ Allah eksik itmesin burada da var ise de dişçilikle tebâbetin aslında münâsebet derkâr olmağla berâber hiçbir tabîbin dişçi olmadığı cihetle bu bâbda anlara mürâca‘atı münâsib göremeyerek ve belki geçer diyerek şöylece bir vakt geçirdim elakin bu ağrı gitdikce artıb bir dereceye geldi ki dün gece tâ beseher uyku gözüme harâm oldu bu ne hâl bu san‘atın erbâbı (stn.3) olsa dahâ bu ızdırâb zuhûr ider itmez veyâhûd belki andan evvel kendüsine mürâca‘at olunır küçük bir himmetle anı def‘ ider veyâ vukû‘undan evvel karşılayacak tedâbir ile insânı bu gibi bir hâlden hıfzeyler kendüsü de san‘atı sayesinde gül gibi geçinir gider Bağdadda dişçi var dinilir ve bu zahmeti çektiğim aramadığıma hamledilirse evet onu biliriz bir vakt öyle dişçiler İstanbulda da var idi hattı bu makûle dişçilerden biri İstanbul Balık Pazarında kendüsünün güyâ bu san‘atda mahâretine ‘alâmet olmak üzere kapısının üstüne bir koca demet diş asâr idi ki anı gören ve azıcık dikkati olân bir âdam o dişlerin sâhiblerinin bunları nasıl ‘abes ve beyhûde zâyi‘ itdiklerini te‘emmül ile mutlâka te‘essûf ider çünkü bu ustaların yanlarına diş için kerpetenden gayrı ilâc yokdur ve galiba dişim ağrıyor diyene hemen ilâcuha ihrâcuha dinmek işte bu makûle dişçilerin fi‘ilini mutazammın olmak üzere meşhûr olmuş olmalıdır.

Heyhât biz nerelerdeyiz ‘acaba bir âdamın meselâ dışında biraz ağır hissedmeyle berâber o dışı hemen fedâ idivirmesi câ’iz mi ve ‘acaba o bir dışın yerini ne tutar bunları düşününce işte o anda bunun için bir san‘atın lüzûmü meydâna çıkâr tuhaf bu ki vakdiyle ağızındaki dişlerini nasılsa hissi muhâfaza idemeyerek elyevm dişsiz kalmış olân bir zât bir vakitten berü bu hâlden ziyâde zahmet çekerek hayıflaması ve yeni dişçi esnâfının insânın ağızına ‘ameli dişler koyarak bu ihtiyacı defitmekte olduklarına da’ir bir düziyye gazete i‘lânlarını görmesi üzerine bunu bir tecrübe itmek isteyüb ve fakat İstanbula kadar giderek ağızına diş oydurmağa çâresi olmadığından ‘acaba ağızının ölçüsünü göndererek getürtmek mümkün olmaz mı diyor idi vâkı‘â ölçü ile diş sipâriş olunmak pek ba‘îd bir mülâhaza idiye de Bağdadın İstanbula ba‘dîne nazaran başka bir mecbûriyyeti olmadığı halde fakat diş yaptırmak için İstanbula gitmek tasavvuru esnâsında hatıra gelebilür ma‘lûmdır ki İstanbulda da işbu dişçilik san‘atına yerli ahâliden o kadâr rağbet iden olmadığından bir vakt tabâbet nasıl ki Avrupalılara mahsûs gibi imiş ise elyevm bu san‘at da hemen ki anlardadır ba‘zen yerliden bulınsalar da bir birlikle berâber usûl-i kadîme üzere dişçi bulınân ba‘zılarının (s.178/stn.1) yalnız tathîr ve ta‘mîr derecesinde icrâ-i san‘at eylemelerinden ibâret olûb ‘ameli diş yapabilmek san‘atı yine Frenklerde Hâl-bu-ki bu san‘at hadd-i zâtında te‘allümü müşkîl o kadar büyük bir ma‘rifet olmayub memâlikimizde henüz ‘ademi intişârının sebebi ise mahzâ ahâlîmizin kendüliklerinden bir şey yapmak ve yeni san‘atlara çalışmak ‘âdetleri olmadığından başka bir şey değildir.

Ne ise bizim her şeyde hükûmet-i seniyyenin himmet ve ‘atîfetinden başka merci‘i bilmediğimizden intâşar-ı ma‘arif ve sanayi‘ emrinde şayân buyurıla göre eltâf-ı celîle sırasında bunu da o kapudan beklemeliğimiz tabi‘idir ve bunun en elsem ve en ehven sûretle memâlikimizde intişârına vâsıta dahî evvelâ İstanbul sanayi‘ mektebine bir usta dişçinin mu‘allim ta‘yîni ve orada yetişdirileceklerin müstedânından mu‘ahharan vilâyetler sanayi‘ mekteplerine mu‘allimler tefrîk ve tertîbin sûretidir ve bir de aynı diş ağrısı gibi vukû‘unda insânı ziyâde iz‘ac iden ve aslında ayakkabı uygunsuzluğundan hâsıl olân nasır bereleri dahî bu kabilden olarak bunun da erbâbı eliyle ne derece kolây iken biz de elyevm bu san‘atın dahî ‘amîli bulunmadığından herkesden nasır şikâyeti işidilür durur ve bu da mekâtib-i mezkûrede kunduracılık ta‘allüm iden çocuklara öğretilecek bir şeydir zannederim işbu varakanın mekteb-i mezkûr idâresinin nazargâh-ı himmetine bir ‘arîza olarak gazetenize derci mercûvdur Efendim.

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Gazetelerin bir takım ihtilâflar ile ifâde ve beyânlarına göre Prusya kralı Kilyom hazretleri Fransa ile mütâreke ve müsâlahayı imparator Napolyon hazretlerinin i‘âde-i hükûmeti veyâhûd oğlu ve velî-ahdının nasbı ve diğer ba‘zı rivâyete nazaran imparatorun ‘ammizâdesi prens Napolyonun iclâs veyâhûd Bonapart fâilyasından birisinin ta‘yîni esâs üzerine binâ kılmak ‘azm ve niyetinde olûb şu keyfiyyet Fransanın tensikât-ı dahî liyesine müdâhale demek olacağından Rusya devleri buna itirazla mümâna‘at göstermekte imiş Fransanın bugünkü hâli üzerine Prusya devleti pek ziyâde ilhâh ider ise Bonapart fâilyasının i‘âde-i

hükûmeti ihtimâli farz-ı muhâl olarak farz idilebilir lâkin o fâmiyadan selâmetle hükûmet idebilecek zât ta'yîn idilemez.

Eğerçi Napolyon hazretleri bekâ-i hükûmeti şöyle dursun yalnız hayâtından ümitvâr olmuş olsaydı elbetde düşmânına istimyândan ise kendü milletine 'arz-ı dehâleti tecvîz iderdi.

Bundan da kat'ı nazar bunu kim me'mûl ider ki Fransız milleti gibi vakûr ve mağrûr ve böyle bir mâddede mahvolûb gitmeye kadar gayûr ve cesûr bir millet Prusya kralının intihâb ve 'emriyle ta'yîn olunacak bir hükûrdâra tabi' olsun.

Cumhûriyyet Fransayı en büyük mehâlikden kurtarâbilmeğe muktedîr bir çâre ve sûret olduğu târîhçe müsbitdir şimdi müdakkikin bu def'aki Cumhûriyetden dahî bunu bekliyorlar yoğsa erbâb-ı dikkat Bonapart fâmiyasının i'1de-i hükûmeti gibi muhâli farz itmek şöyle dursun (stn.2) Oberliyen hânedânı misillü hükûmeti diğere nisbetle mümkünâtdan add olunacağı der-kâr bulunân bir fâmiyanın ikbâlini bile aslâ hayâl ve hatıra getirmiyorlar.

.....

Kuruç Zeytug nâm Prusya gazetesinde münderic olûb La Turki gazetesi tarafından tercüme ve derc idilen şu bend der-kar olân ehemmiyyetine mebnî gazetemiz tarafından dahî tercüme ve derc edilmiştir.

“Mes kal'sında Mareşâl Bazen ile Mareşâl Löbof arasında gâyet şedide ve feci bir mülâkât vukû' bulmuştur Mareşâl Löbofun bu mülâkâtı mecrûh olân Generâl Desanın yerine kendüsünün bir fırka-i “askeriyye kûmândanlığına ta'yîni için elinde bulunân emirnâmeysi takdîm itmek maksâdına mebnî idi Mareşâl ba'zen bu teveccühâtı kabûl itmemek isteyüb Mareşâl Löbofu tehdîd için kılıca dahî el uZâtmasıyla Mareşâl Löbof dahî buna cevâb olarak Bazenin kurşûna dizilmesi sûretine gitmek istedi işte şu hâlde ba'zen şu Fransız ordûsında dört nefer ve bir çavûş bulamasın ki şu beyân itdiğin emri ifâya muvaffakiyet ve mübâşeret itsinler bi'l-'âkis on bin merd-i gayûr senin 'ömrünü nihâyete isâl şerefine nâ'iliyyet için yek-diğeriyle rekâbet iderler.” didi şu sûret Prusya gazeteleri tarafından mervi olmamış olsaydı buna fevk-al-âde bir ehemmiyyet virir idik me'a haza Fransız kanının bu gibi keyfiyyetlere der-kar olân istidâdına mebnî buna büsbütün asılsız nazarıyla da bakamayız bu derece tehlikeli bir zamânda serâmedan-ı ru'ûsanın böyle ihtîlaf içinde bulunmaları 'alâmet-i hayr addidemeyiz.

.....

Parisin muhasarasında Prusyalılar tarafından ne kadar dikkatle himmet idiliyor ise şehir-i mezkûrın hâricle olân muhâberesinin devâmına dahî Fransızlar tarafından ol-kadâr gayret idilmekte bulunduğundan gazete vesâ'ir evrâk-ı mahsûs çantalara konulduktan sonra balonlar vâsıtasıyla göğün bir katına çıkarılûb oradan iktizâ iden mahalle atılmakta ve evrâkın atıldığı yerde bulunân me'mûrin-i mahsûsa tarafından der-'akâb 'âid olduğu mahallere gönderilmekte imiş.

Me'â-hazâ Parisi memâlik-i sâ'ire ile rabteden telgrâf tellerinin yalnız Marsilya hattından başka cümlesi Prusyalı tarafından kırılûb muhâbere tatil idilmiş ve fakat Marsilya hattı vâsıtasıyla İstanbul ve İstanbul tarîkiyle sâ'ir mahallerle dahî muhâbere idilebilmekte imiş.

.....

Paris baş episkopusluğu tarafından bi'l-cümle pâpâzlar bir emri 'umûmi sadır olarak Fransanın nusret ve muzafferiyeti için kiliselerde duâ'lar idilmesi tavsiyeye ve i'lân kılınmıştır.

(Zevra')

Duâ' ile iş görülmek mümkün olsa ve 'ale'l-husûs düşmana duâ'yla mukabelenin imkânı bulinsa pâpâ hazretleri cihângir-i 'alem olmak iktîza ider idi hâl-bu-ki İtalyalılar bu kere nefsi Roma şehrini dahî zabt ve istîla iderek şimdi İtalya kralı Victor Emanuel (stn.3) hazretleri sandâli-i kraliyeti Roma şehrine naklitmek üzere imiş imdi işin şu ciheti Fransa evliyâyı 'umûrının ranâ ma'lûmu olduğundan ve 'ale'l-husûs muhâbebe husûsunda böyle duâ'ların hedef kabûl isâbetinden ziyâde kuyrûkdan dolar nev' icâd tüfekler kurşunun hedef-i vücûda isâbeti işe yarayacağından idâre-i Cumhûriyye öyle bir alây pâpâzı başıboş salıvmeyerek omuzlarına şaspo tüfengini dayadığı gibi hârbe sevk ideceği pek bedîhi bir şeydir.

Fransanın düçâr olduğu hâl-i felâket işitmelik birinci sebebi İspanya hükûmeti olduğu hâlde şimdi İspanyol gazeteleri Cumhâriyyetin Fransa için fevzi felâhını müceb olabileceğinden bahsle Fransız milletinin şu yolda ümitvâr olabildiklerine izhâr-ı memnûniyyet ideyorlar imiş. Zeh-i inkılâb

Halkın Tuileri sarayına keyfiyyet-i duhûlinin mübeyyen geçen nüshamızda mûnderic bendin bakiyesi
Burbon Filori (1723-1741)
Burbon (1723-1746)
Dahîlen 'adem-i intîzâm kumarbazlık hiffet ve ta'assûb
Haricen kralın Mari Oksitseka ile izdivâcî
İspanya ile kat'ı muhâbebe olındı ve bunun üzerine İspanya Avusturyaya meyiltdi.
İmparatoriçeye mahsûs olân salonda 'umûr-u dahîliyyeye müte'âllik defter ve yerde (ajanda) (8) bulunûb bunun kağıdı dört Eylül târihine kadar koparılûb alınmış idi ve odanın birinde de tepsi üzerinde bir yüzü yenmiş peynir yumurtadan 'ibâret kahvaltı durmakda olduğundan müstahfizin neferâtdan biri başına geçüb yemeğe başladı.
İmparatorun odasında bir hayli Prusya haritâları var idi 'acaba ne işe yarar.

Prens İmperyalin tesâvir-i mücessimesi imparatorun natamâm bir resmi ve birçok Prusya "askeri ve zâbitanı resimleri ve haşiyelerin de el yazısıyla şerh virilmiş birçok kitâb mevcûd idi sarayın içerisinde bir güne hasâr vukû'a gelmedi 'asâkir-i mustahfaza nigezbân ta'yîn olunmuş idi başıbozuk 'asâkiri matbâhdan yemek istediler.

İçeriye girenlerden bir tākımı 1848 ihtîlâlinde olduğu gibi duvarlara (katlolunsun hırsızlar bu oda kirâya virilecektir emlâk-i milliyyeye i'âde ibâreleri ve dahâ buna mûmâsil birçok kelimat yazmışlar idi.)

Sarayın parmaklıkları üzerinde Napolyon lafzının harf-ı evveli olân N harflerini beyâz mendile sarûb örttüler ve imparatora mahsûs olân karâkuş armasını kaldırûb yerine defne yapraklarıyla taçlar yapıp vaz' eylediler.

(☼) Bu makâlenin sahîbi olân (Peyi) gazetesi İmparâtor Napolyonun zamân-ı ikbâlinde müşârun-ileyhin meddâhı ve imparâtorun ‘aleyhinde bulunânlara karşı bendler yazmak motadıydı müşârun-ileyhin düçâr-ı felâket olmasını müte‘akib bu yolda istîmal-i lisân ve mukaddem ki müdâhalelerini ferâmuş eylemesine ta‘accüb olunur. (Hakayikû’l-vakayi)

(☼☼) Aranda vuku‘at ve ruz-ı yevmiye-yi kayda mahsûs bir defter olûb her günün resmî târîhini sahifelerinin balasında muharrer ve isti‘mâli ‘umûmen üst başlarında mer‘i ve mû‘teberdir.

Sayı: 90

Tarih: 5 Şa‘bân 1287/ 17 Teşrîn-i Evvel 1286

s.179/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Taraf-ı hazreti şâhiden zât-ı hazreti şâhinin tebrîk kudümleri me’mûriyyet celîlesiyle burada bulunân devletlü Kemal Pâşâ hazretlerine evkâf-ı humâyûn nezâret-i celîlesi tevcîh buyurulmuş idiğü bâb-ı ‘âlıden telgrâfla istihbâr ve istibşâr kılınmışdır.

.....

Girit vilâyet-i celîlesi vâlılığı ve fırka-i ‘‘askeriyyesi kûmândanlığı rûtbe-i celîle-i müşiri ile altıncı ordû-i humâyûn re’isi devletlü Rauf Pâşâ hazretlerine tevcih buyurulmuş idiğü bâb-ı ‘âlıden şeref vürûd iden telgrâfnâme-i sâmi ile tebşir buyurulmuşdır.

İşbu tebşirnâmenin vürûdı günü müşârun-ileyh Rauf Pâşâ hazretleri ve tebrîk-i kudûm-i hazreti şâhiye gelmiş olân devletlü Kemal Pâşâ hazretleri ve teşrîfâtı Sa‘âdetlü Ali Beyefendi ve devletlü Pâşâ hazretleriyle berâber ‘asâkir-i şâhânenin ta‘lîmini seyr ve temâşa itmek üzere ma-‘‘askeri ordû-i humâyûnda bulunmalarıyla müşârun-ileyh hazretlerinin me’mûriyyet ve rûtbe-i celîleleri oraca i‘lân ile merâsim-i tebrîk ve tehniyyeti îfâ kılındıktan sonra cümlesi birlikde alây ile hükûmet konağına ‘avdet ve orada dahî heyet-i me’mûrin vesâ’ire icrâ-i resm-i tehenniyyet eylemişlerdir.

(Zevra’)

Müşîr müşârun-ileyh hazretleri fevk-al-gâye dirâyet ve fetânetiyle areste ve hamiyet-i milliye ve gayret-i vataniyyenin derece-i kemâline posta olûb Bağdadı teşrîfleri henüz iki ay olmadığı hâlde şu kadarcık müddet içinde ikdâm ve ehemmiyyetlerinin semere-i celîlesi olarak ordû-yı humâyûn heyet-i ‘‘askeriyyesinin kesb eylediğü hâl-i hakkâki herkesi teşekkür ve sitâyîşe mecbûr itmişdir böyle bir zât-ı ‘âli kadrin ma‘ârifetlerinden dolâyı bizimle ve cümle ile berâber heyet-i ordû-i humâyûn dahî müte‘essir olacağı der-kâr ise de böyle bir zât-ı memdûh-i sıfatın hâ’iz oldukları kuvve-i hasâfet ve iktîdarı Girit vilâyet-i celîlesi ve fırka-i ‘‘askeriyyesi kûmândası gibi mehâmı devletin bir şu‘be-i ehemmine sarf itmek yine heyet-i devlet ve ‘umûm-i millet için aynı menfa‘at olduğundan kemâl-i

memnûniyyet ve ibtihâc (**stn.2**) ile işbu ‘âtifet-i seniyye-i hazreti padişâhiyi tebrîk ve tes‘îde müsâra‘at eyledik.

.....
Zât-ı hazreti şâhi geçen Çehârşenbe günü KirmanŞâh kasabasına muvâsalat buyurmuş oldukları ve orada birkaç gün ikâmet ve istîrahatden sonra bu tarafa müteveccihen ‘azîmet ve hareket buyuracakları telgrâfla haber alınmıştır.

.....
Altıncı ordûyı humâyûna me‘mûriyyetleri icrâ buyrulduğu 71 ve 72 numaralı nüshalarımızda beyân olunmuş olân mîr-livâ Sa‘âdetlü Abdullah Pâşâ ve Salih Pâşâ merkez ordû-i humâyûna muvasalat itmişlerdir.

.....
Süveysden vürûd-i muntazır olân Babil vapûrı geçen Pençüşenbe günü Basraya muvâsalat itmiş olduğu telgrâfla haber alınmıştır.

.....
Hindistandan mübâya‘a olınan Kugra nâm vapûrın buraya gelür iken Bahr-ı ‘Ummânda teveccühle fırtınaya tutulmuş ve Basraya ne sûretle getirilmiş olduğunu mukaddema bir tafsîl-i beyân eylemiş idik vapûr-i mezkûr o zamûn düçâr olduğu rahne üzerine Basraya gelür gelmez li-ecli’t-ta‘mîr havuza çekilerek matlûb vechile ta‘mîr idilmiş ve bu kere ta‘mîratı hitâm bularak havuzdan çıkarılûb ismi dahî (Diyâla) kesmiyye kılınmıştır.

.....
Memâlik-i İraniyyeden Sâvuçbulak hâkimi şücâ‘u’d-devle bu tarafa gelmek için hudûda muvâsalat eyledikde müddet-i mu‘ayyenesiyle karântina beklemesi lâzım gelür iken karântınayı Süleymaniyyede bekleyeceğinden bahsle ma‘iyyetinde bulunân dört yüz kadar atlûyla berâber hudûdi geçmiş olduklarından karântina usûlinin halelinden vikâyesiyle kendüleri ma‘iyyetlerinde bulunânlarla berâber derhâl oldukları yerde karântina altına alındıkları Süleymaniyye mutasarrıflarından bâ-telgrâf iş‘âr olunmuştur.

.....
Hindistan memâlikinden Geç kasabası ahâlîsinin İngiltere (**stn.3**) devlet-i fahîmesi bayrâğı altında olarak mutasarrıf oldukları bir kıt‘a sefîne Teşrîn-i evvelin on üçüncü gicesi sâ‘at üç raddelerinde Faveye gelüb suyun ‘umkını gösteren şamândıralardan birinci şamândıranın yanına teymûr atdıkdâ Favenin karşı tarafında bulunân ve İran devletine mensûb olân Nassar ‘aşîretinden on nefer eşhâs-ı müselleh oldukları hâlde bir kayığa râkiben sefîneye hüçûm ve sefîne halkından birüsini katl ve iki neferini cerhle üç bin ‘aded riyâllerini gasb û gâret itdikden sonra sâvuşmuş oldukları Fave müdürlüğünden Basraya iş‘âr kılınmağla bu fazîhanın mütecâsirleri kimler ise ahz û girift olunması ve gasb itdikleri emvâlin istirdâdı Muhammara hâkimi Hacı Cabir Hâna yazılmış idüğü Basradan telgrâfla haber viriliyor.

.....
Geçen Çehârşenbe gicesi sâ‘at dört buçuk beş raddelerinde semânın cânib-i garbi şimâlisinde gayet şa‘şaalı bir ziyâ görülmüş ve görüb rivâyet idenlerin ifâdelerine göre işbu ziyâ bir büyük yangının cû semâya ‘aksitirdiği kızılık gibi bir şey ise de şa‘şası pek ziyâde ve güyâ kamer inbisât iderek bir kilometre terbinde

mahalli istî'âd itmiş derecede olûb bir zamân bu minvâl üzere kaldıktan sonra yavaş yavaş küçüle küçüle kayûb ve nâbedid olmuş imiş.

(Ecrâm-ı semaviyenin bu misillü nümâyişleri kesirul vukû' olûb layıkıyla rüyet ve tahkîk idilse sebep ve menşe'leri fenâ pek suhûletle tahakkûk ideceği gibi işbu ziyâ-ı müşa'sa' dahî sebep ve menşe'î bilinemeyecek bir şey değilse de tûlu' u nâgihani olduğu cihetle evvelce haber alınarak dikkat edilememiştir.

Ma'a-hazâ bunun şimâl cihetinde rü'yet olunışına ve ziyâsı pek şa'sa'alı olûb bununla berâber bu kadar büyük bir ziyânın öyle sür'atle zâ'il oluşına bakılır ise bu nümâyişin fecr-i şimâlinin bir keyfiyyet-i nagihânisi olması ihtimâlinde ba'îd değildir.

Medârlarının ihtilâfında ve seyr ü hareketlerinde olân sür'atin tegayyurâtından-nâşî eğerçi kuyruklu yıldızlar kürre-i ârza karib gâyet sür'atle geçmeleri halinde dahî bu misillü bir nümâyüşe istidâtları inkâr olunamaz ise de zikr olınân nümâyiş yalnız bir geceye mahsûs olur hâl-bu-ki kuyruklu yıldızların bu misillü ahvenî yalnız bir geceye mahsûs olamayarak mutlaka birkaç def'a (s.180/stn.1) imtidâdı lâzım geleceğinden işbu ikinci ihtimâl yukarda gösterilen birinci ihtimâlden dahâ ba'îdidir.

.....
(Ammareden Gelen Bir Mektûbın Hûlâsası)

Ammare kasabasının mukaddemki hâl-i esef iştimalinden bahsle teşkilât-ı âhîreden sonra vukû'bulan ikdâmât üzerine yavaş yavaş ne heyet kesb itmekde bulunduğunu bundan mukaddem yazıp gazetemize derc itmiş olduğumuz tahrîrâtta beyân eylemişdim şimdiiye kadar yapılab bitmiş olân hâne ve dükkânlar ile hamâm ve câmi'den başka muahharen dahî bir hayli ebniyenin inşâsına başlanmış ve hâlk memleketlerinin bu vechle kesb itmekde olduğu şeref ve ma'mûriyyeti gördükçe i'mârata olân meyl ve rağbetlerini gün be gün arttırarak bu gidişle yakın vaktde dahâ pek çok ebniyye inşâ olınacağı der-kâr bulunmuş ise de bu misillü kârgir ebniyyenin birinci derecede muhtâc-i ileyhi bulunân kirecin buraca fikdânından-nâşî bunun bir çok mesârif-i naklye ile mehâl-ı ba'ideden çelebi mecbûriyyeti kasabamız ma'mûriyyetinin sür'at-i terakkisini bayâğı ta'tîl itmekde bulunduğu hükûmet evvel emîrde bu sûrete bir çâre bulmağa teşebbüs iderek etrâf ve civârında kireç ma'deni taharrîsine teşebbüs eylemiştir.

Bunun için etrâfa gönderilen me'mûrlardan birisi Ammare kasabasının cihet-i şârki-i şimâlisinde ve kasabaya üç sâ'at kadar mesâfede kâin Seyyid Nur karyesi civârında iki tepe keşf iderek bunlardan birisinin kireç ve diğerinin alçı ma'denleri olduğunu haber virmeğle ikisinin dahî numûneleri celb ve ihrâk idildikde fi'l mevâki bunlardan birisinin pek a'lâ kireç ve diğerinin pek kuvvetli alçı olduğunu ta'ayyün itmiş ve Şattın feyezânı zamânlarında bunlar nehren nakl idildiği sûretde pek ehven nakl olınacağı gibi şimdi beren naklinde dahî beher kıyyesi nihâyet onar pâraya nakl olacağı anlaşılmiş olduğundan şimdi herkes oradan kireç ve alçı ihrâkıyla ebniyye inşââtına kiremit virmekte bulunmuştur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Bu 'asr-ı 'azîz içinde Osmanlı matbû'âtının kesb eylediği terakkiyât-ı vefirenin semere-i celîlesi olarak Der-Sa'âdetde bu kere (mirkât) ser-levhasıyla yeni

bir gazete daha terakki perverana ‘arz-ı didâr eylemiş ve gazete-i mezkûrın çend nüshası bizim dahî resîde-i nazar-ı mütâla‘amız olûb münderecâtı vatan ve milletin terakkiyatı yolında ne derecelere kadar delâlete muvaffak olacağını şimdiden temine kâfi görülmüş olmağla böyle bir eser-i celîle muvaffak olânların tebrikine müsâra‘atına mecbûriyyet hâsıl olmuştur.

.....
(Fıkra-i Âtiyye Beyrutda Tab‘ ve Neşr Olinân El-Cenne Nâm Arabi Gazetede Okınmıştır)

Bu günlerde Hama kasabasında zükûr ve înasdan dilenciler pekziyâde tekessür edüb ‘âdeta marin ve âbirini sadaka i‘tâsına cebr ile ta‘cîz itmeğe başlamış olduğundan mahalli mutasarrıfı Sa‘âdetlü Hadi Pâşâ’nın eser-i himmetiyle Belediye meclisi bi’l-cümle dilencileri bir yere toplayûb içlerinden sağlam olânları birer işe ta‘yîn itdikden sonra ‘alîl ve sakat olânları dahî erbâb-ı iktidârın sadaka (stn.2) ve i‘âneleriyle beslenmek üzere mahsûs bir mahalle cem‘ eylemiştir.

(Doğrusu güzel himmet keşke bu usûl her yerde icrâ olunsa ya‘ni her kez vereceği sadakayı bir sandık içine bırakarak orada cem‘ olunacak sadaka ve sâ‘ir erbâb-ı iktidârın vereceği i‘âne ile dilenciler bir mahâl-i mahsûsda i‘âşe idilse.

Bir vakt Tasvîr-i efkâr gazetesi bizim memleketlerde cereyân iden tasadduk keyfiyeti üzerine uzûn uzâdıya birinde yazmış ve o bentde bizce câri olân tasadduk usûlünü ‘âdeta takbîh eylemiştir.

Evet hakkı da var idi çünkü insâniyyet müsa‘âde itmez ki hem nevimizden birisi kût-i lâ-yemût derecesinde medâr-ı intiâşını tahsîl için sabahdan akşama kadar sokaklarda ab-rû döksün ve mürüvvet tecvîz eylemez ki bir âdam başı sadakası alarak vereceği beş-on parayı bir fakiri yalvarda yalvarda virsin ‘acaba sadaka i‘tâsından maksâd karşısında bir fakiri iki sâ‘at sızlandırdıktan sonra çıkarûb beş pâra virerek bu sûretle halk içinde ibtihâc ve i‘tirâr itmek midir yohsa ‘acezeye i‘âne itmek gibi bir hizmetde bulûnarak indAllah mükâfat-ı ma‘neviyyeye nâ‘il olmak mıdır.

Yahudiler gibi bir küçük cemâ‘at için bu cihetleriyle düşünerek kendü ‘acezelerini infâk için her memleketde mahsûsan sandıklar vaz‘ itmişlerdir eğerçi biz bu kadar tefahhurlerle berâber böyle bir hayırlı işte öyle küçük bir cemâ‘at kadar dahî sarf-ı himmet idemez isek artık dünyada ne için sarf-ı himmet edeceğimizi bilemeyiz.

Bu işte delâlet Belediye Meclisinin vazîfesi ve ibrâz-ı müe’ssir fütûvvet ve mürüvvet dahî erbâb-ı iktidârın ve belki ‘umûm halkın borcudur.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Fransa ve Prusya mes’ele-i harbiyyesine dâ‘ir İsviçre gazetelerinin havâdis-i bi-arafânesinden olarak bu kere almış olduğumuz ma‘lûmat her iki tarafın müzâyakasını bir sûret-i fevk-al-âdede gösteriyor.

Şöyle ki gerek Mes ve gerek Parisde mahsûr bulınân ‘‘asker ve ahâlinin bir mikdâr zâd ve zahireleri mevcûd ise de Prusyalıların emr-i muhâsarada gösterdikleri ikdâm biraz dahâ devâm idecek olduğu sûretde Fransızlar eslâha isti‘mâline muvaffak olmaksızın teslime mecbûr olacaktır.

Lakin Fransızların şu müzâyakalarına mukâbil Prusyalıların müzâyakası dahâ fenâ ve eşna' olduğundan emr-i muhâsaranın çok vakt devâm idemiyeceği dahî hükm olına bilmekte imiş.

Çünkü Fransa memâlikinden el-yevm Prusya elinde bulunân eyâletler iki buçuk üç aydan beri ahâlî-i mevcûdesinden başka bir milyona karîb "asker dahî beslemiş olduğundan orada ber-vech-i zahire kalmadığı gibi etrâf ve civârda bulunûb henüz Prusyalının zîr-i istilâsına geçmemiş olân karyeler ahâlîsi dahî mevcûd zahirelerini kâmilen kaçırmış ve tarlalarda bulunân mahsûlatı dahî yakûb bitirmiş olduklarından Prusyalılar muhtâc oldukları zehâyiri ta Almanyadan celbe mecbûr buldukları cihetle Prusya ordûlarında kaht u gılâ bir sûret-i hâriku'l-âde (stn.3) imiş Hatta ekser mahallerde Prusya "askerleri ellîşer altmışar bireden ordugâhdan firâr iderek Fransızlara teslîm-i nüfûz itmekte ve şu esâret ise mahzâ bir lokma ekmek hatrı içün vukû' bulmakta imiş.

Mes'elenin dahâ ziyâde ehemmiyyet alân ciheti şurası ki şimdi Fransızlar öyle sâff-ı hârb muhârebelerine muvaffak olamadıklarından yüz yüz ellîşer kişiden mürekkeb fırkalar dağlarda ve ormânlarda ihtifâ idüb gündüzleri Prusyalıların kâfilelerini urmak postalarını zabt idüb muhâberat mevki'lerini ta'tîl itmek gibi şeyler ile iştilgal ve geceleri dahî civârlarında bulunân Prusya ferîk "askeriyyesi üzerine nagihâni hücumlar iderek ufak tefek sakadlıklardan başka düşmân "askerine hâb-ı rehâveti haram ve bu cihetle teşebbüsât vakı'alarını eşgâl itmekte imişler işde iş bu sûrede döküldükden sonra netîce artık neye müncer olacağı mülâhaza idilmelidir.

Harb ve Musâlaha

Paris etrâfında devrân iden asâr-ı hârb ve kîtâl bir mâdde-i mücerret hükminde olmayûb şîrâze-i asâyiş-i 'umûmiyi ihlâl iderek bütün Avrupayı müte'essir itmiştir zamânımızın belâ ve felâketini müceb olân hârb ve ihtilâl el-yevm Fransaya yerleşmiş olduğundan orada te'addisine salîh bulunduğu mâdde ile kesb-i cesâmet iderek gide gide Avrupanın her tarafına yayılacağı halât-ı vakı'adan istifâde olunabilir.

Muhârebe-i hâzırının musâlahaya tebdîli Avrupanın vikâye-i menâfine gereği gibi hizmet ideceği mülâbesesiyle gerek İngiltere ve gerek Müctemia-i Amerika Cumhûriyyeti tarafından işbu nâ'ire-i hârb ve kîtâlin etrâf ve eknâfa münteşîr olmaksızın itfâ ve izâlesine çalışıldığı sûretde gâ'ile-i hâzırının suhûletle ber-taraf olacağı me'mûl ise de ol-bâbda düvel-i sâ'ire bi'l-ittifâk bî-tarafılık iltizâmı mukavele nâmesine imzâ nüvîs-i vifâk olmuştur.

Bu mes'elenin yalnız Cumhûriyyetin sulha rızâ dâde olmalarıyla tesviyye pezîr olacağı melhûz ise de gazetelerde görüldüğüne göre (Elses) ve (Loren) eyâletlerinin Almanyaya iltihâkı ve Fransa zırhlı donânması nisfinin Prusyaya terki ve Fransa kuvve-i "askeriyyesinin dâ'imi sûretde üç yüz bin nefere tenzîli ve tazmînat-ı harbiyye olarak iki buçuk milyon frankın i'tâsı şartı Cumhûriyyet-i mezkûre tarafından kabûl olunmayınca musâlahaya izin ve ruhsat cevâz dâde-i cenâb-ı krali değildir.

Fransalıların şân ve şerefini lekedâr idici böyle bir tâkım teklifât-ı şakâyi tahmîl iderek çarnaçar musâlahaya karâr vermiş olsalarda bile işbu dahîye-i ‘azimeyi tahattûr itdikce ilerde ahz-i sâr için fırsât gözetcekleri der-kârdır bu ise tarâfeynin hahîş üzere sulh-i da‘îmiyi müsmîr olmayûb muhârebe-i hâzıraya bir kat dahâ şiddet irâs ideceği bedihidir ve bundan başka geçende Almanya incâd-ı şimâli tarafından hârbîn her hâlde devâmı lüzûmı görüldüğüne dâ’ir haşmetlü kral hazretlerine bir lâyiha takdîm olınmıştır.

Bu dahî dâ’imi sûrette ve millet ve vatanlarına hayırlı bir hâlde te‘mîn idildikce sulûh i‘âde itmeyeceklerini ihâm ider.

Napolyon hazretleri (Prusyalılara mukavemet olunamayacağına istidrâkiyle beyhûde yere şu kadar kanlar dökülüb telefât-ı kesireye düçâr olmakdan ise şimdilik bir hüsn-i sûretle teslîmde bulûnmaklığımla sandâli-i imparâtoriden sakıt olmaklığım neye mebnîdir) deyu Fransa milletini protesto eylemiştir.

Almanya gazeteleri ekseriyet ara ile müşârün-ileyh hazretlerine hâlâ Fransa imparâtoru nazarıyla bakmakta oldukları dahî bunu mü’eyyed olûr.(memâlik-i mahrûsa)

Sayı: 91

Tarih: 8 Şa‘bân 1287/ 20 Teşrîn-i Evvel 1286

s.181/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Merkez ordû-i humâyûnda bulınân piyâde ve süvâri ve topcı ‘asâkir-i şâhâne her gün alây ta‘lîmleri icrâ itmekde bulındıkları misillü geçen cum‘a ertesi günü dahî devletlü vâlî Pâşâ ve Kemal Pâşâ ve Rauf Pâşâ hazerâtı huzûrlarında bir de ateşli ta‘lîm icrâ olunmuş ve ta‘lîm sabah sâ‘at üçde başlayarak beşe kadar iki sâ‘at devâm idüb icrâ olınân hârb manevraları huzzar-ı müşârün-ileyhimin nazar-ı tahsîn ve âferinlerini celb eylemiştir.

Bu ta‘lîm huzûr-i hazreti şâhide icrâsı musammem ve mukarrer olân büyük bir ateşli ta‘lîmin mukaddime ve tecrübesi olûb işidildiğine göre şâh-ı müşârün-ileyh hazretlerinin huzûrlarında idilecek ta‘lîm yedi sekiz tabûr piyâde ve lüzûmı kadar süvâri ve topcı ‘asâkiriyle şimdiyye kadar süvâri ve topcı ‘asâkiriyle şimdiyye kadar buralarca emsâli görölmedik bir sûretle icrâ olınacak imiş.

İ‘lân

Babil vapûru fi 15 şa‘bân seksen yedi târîhiyle Basradan hareketle Fava Ebu Şir Bender Abbas Maskat Aden Hadide Cidde Süveyş Portsaid iskelelerine uğrayarak Der-Sa‘âdete ‘azîmet eyleyecektir yolcu veya eşyâsı olânlar Bağdadda nâfi‘a idâresine vesâ’ir mahallerde idâre vekillerine mürâca‘at itmesi lâzım gelür.

Horasan kâ’im-mâkamı Sabık Aziz Beyin haber virilen irtikâbat ve i‘tisâfâtı üzerine icrâ kılınan tetkîkât muhâkematda mûmâ-ileyhin Belderoz mukâta‘ası

nehri için istihdâm olınân ‘amele yevmiyesinden beş bin ve Bakuba telgrâfhânesinin inşâsı i‘ânesinden yedi yüz gurûş mektûmatı sübût buldığı gibi piriç zirâ‘ati memnû‘ olân Körükice karyesinde çeltik zürâ‘i için mültezim Hacı Süheylden altı bin iki yüz elli gurûş alarak ruhsât virdiği dahî tebeyyün ve tehakkûk eylediğinden şu hâlde kendüsi mürteşi merkûm Hacı Süheyl râşî sayılacağından diğer iki kalem mektûmatının ashâbına i‘âde ve i‘tâ ve rüşvet olarak alınmış olân mezkûr altı bin bu kadar gurûş râşînin cezâ-i nakdisi olmak üzere tevkîf olunarak mürteşi ve râşînin cezâkanunnâme-i humâyûnunun altmış sekizinci mâddesine tevfiân üçer sene müddetle Ravenduzda kalebend idilmelerine (stn.2) idâre-i seniyye-i şeref müte‘allik buyrulmuş ve müceb-i ‘âlisince icâb-ı icrâ kılınmıştır.

.....
(Bend-i Mahsûs)

Mekteb-i tıbbiye-i şâhâne ta‘lîm ve tadrîs olınân ve tıbbî ta‘allûk ider fûnûn şimdikiye kadar Fransızca olarak tadrîs idilmekte iken bunun Türkçe olarak tadrîsi lüzûmından bahsle Der-Sa‘âdetde bir mubâhasa-i ‘ilmiyye tekevvün itmiş ve bu bâbda ‘Asr gazetesi tarafından bir bend derc edilerek fûnûn-ı tıbbiyyenin ecnebi lisânıyla tadrîs olunması husûsında bir tâkım mahsûrlar gösterildikten sonra fûnûnın ecnebi bir lisânla tahsîl idilmesi fûnûnla tercümân vasıtasıyla görüşmeğe benzer denilmiştir.

Evet öyledir lakin mes‘ele yalnız fûnûn-ı tıbbiyyenin Türkçe tadrîsinin lüzûmını ortaya koymaktan ‘ibâret ise bundan hiçbir fâ‘ide hâsıl olmaz çünkü bu lüzûm ve vücûh bedîhi bir şey olub bedîhiyi isbâta sa‘y itmek ‘abesdir binâberîn husûl-i mukaddemin imkân ve ‘adem-i imkânı kazıyyesi mevki‘ bahse konularak imkânı ne sûretle olur ‘adem-i imkânı ne sebebe mebnîdir buraları müzâkere idilmelidir.

Vâkı‘â şu mes‘ele Der-Sa‘âdetce tekevvün itmiş bir şey olduğu için ta Bağdadda tab‘ ve neşr olınân bir gazetenin buna müdâhale itmesi birâz ba‘idce görülür ise de ebnâ-i vatan için terakkiyât-ı milliye arzûsı mevki‘in tahavvüliyle mütehâvvil ve tebâ‘udiyle mütebâ‘id olmayacağından gazetemizin dahî bu bâbda ‘aklı iradi ve dili döndüğü mertebe beyân-ı mâfi zamîre kendüsünde selâhiyyet görebiliyor.

İmdi gazetemiz beyân-ı mâfi zamîrine şu cihetden başlar ki ‘alemda sa‘y ve himmetin elinden hiçbir şey kurtulamayacağı cihetle bu mes‘elede ‘adem-i imkân ciheti kat‘â ve kâtiyyeten hayal ve hatıra bile getirilmeyüb yalnız husûl-i maksâdın mevkuf-u ‘aleyhlerini arayûb bulmak iktizâ ider bizim şimdiki hâlde bu maksâdın mevkuf-u ‘aleyhi olarak hatrımıza iki şey gelir.

Birincisi fûnûn-ı terakkisi için yazmamızın kifâyet ve ‘adem-i kifâyeti bu mes‘ele şimdikiye kadar dürlü dürlü kıyâfetlerle meydân-ı mübâhase ve belki mücâdeleye girerek bunun ‘aleyhinde bulunânlar lehinde bulunânlardan çok olmuştur lakin ‘aleyhinde bulunânları müdde‘âlarında ısrâr itmeye icbâr iden şey yalnız ve fârt-ı hamîyyet nihâyet asâbiyyetdir çünkü on on beş ‘asırdan berü milyonlarca kitâblar yazmış olân bir yazı bundan böyle mi kifâyet itmeyecektir demek mu‘terizin için isbât-ı müdde‘asında olınamaz zirâ on on beş ‘asırdan berü yazılan kitâblar Türkçenin gayri şeyler olub şimdi ve bundan böyle Osmânlı ma‘ârifî büsbütün

rengini değiştireceğinden Osmânlı lisânı için bir de Osmânlı yazısı idinmek iktizâ idecekdir. (stn.3) bizim elyevm kullanmakda olduğumuz yazı fûnûn için nasıl kifâyet idebilür ki bu yazı ile yazılan bir kelimenin okunması mutlâka o kelimenin dahâ evvel görölmesine ta'alluk idiyor ez-cümle Abdurrahman kelimesi eğerçi bir adam bunun ne olduğunu evvelce görmemiş ve öğrenmemiş olsa nasıl okuyabilür hiçbir sûretle okuyamaz zirâ kelime-i mezkûre harekât ve sekenâtın ihtilâfıyla otuz iki dürlü okunmak mümkündür bundan sonra kel kül gül gel ve oldu öldü ve ahbâr ihbâr som sum gibi imlâların iltibâsı dahî başka.

İmdi yazımız şu hâlde oldükca tıb gibi nazarımızda büsbütün ecnebi olân bir şey'in Türkçeye tercüme ve tahrîrini beklemek şimdiki usûl üzere Fransızca tadrîsinden ziyâde 'abesdir.

Eğerçi "böyle şeyler siyâk ve sibâkla ma'lûm olur" dinilir ise "vây o halkın başına ki okuyacağı bir şey'i doğrudan doğrıya okuyûb anlayamasın da siyâk ve sibâkdan istihrâca muhtâc olsun" diriz.

Evet yazılacak şeylere fetha kesre zamme gibi harekeler vaz'ıyla bu müşkilâtın bir râddeye kadar def'i imkânı inkâr olunamaz lakin hurûf yakıldıktan sonra hareke dahî vaz' olunmak sûreti öyle kolay bir şey olmuş olsaydı hazır elde bulunân harekeler terk olunarak yazı harekesiz yazılmağa mecbûriyyet hâsıl olmaz idi.

Hurûf üzerine yine nokta vaz'ı bile yazının sür'atine mâni' olub durur iken bir de hareke usûlini tekrâr ider isek bir satır yazı yazmak için dört satır yazmak mecbûriyyeti kazanmış oluruz.

Hurûfu hareke ile okutdurmak sâ'ir lisânlarca güç bir şey olmadığı hâlde yalnız bizim lisânca güç olması harekâtın ber-minval-i muharrer satırdan hariç yazılmasından neş'et ider yohsa bizim hurûfumızda olân (elif vav he ye) harekeleri hurûfla berâber yek kalem olarak yazılsa yukarıdan beri saymakda olduğumuz müşkülât def' olarak matlûb hâsıl olur ya'ni o hâlde yazılan bir kelime yazıldığı gibi okunır.

Başka dürlü okunmağa mahâl kalmayacağı cihetle fûnûn lisânında isti'mâle şayân bir hâle gelir meselâ elyevm hendeseye âşına olânlardan yüzde sekseninin hâlâ doğrı okuyamadıkları (müka'ab kelimesi) (mü k a a b) şeklinde yazılsa herkes şu hâle dahî mu'terizîn i'tirâz iderek (bu sûret 'Arabi imlâya mugâyir olur) der ise artık ana siz 'Arabi yazdığınız (müka'ab) yazınız" dimelidir.

Hülâsa-i kelâm işbu sûrete döküldükden sonra mâdde yalnız (zamme) harekesinin envâ'-ı telaffuzu için birer işârete kalür ki bu da pek kolay bir şeydir.

İkincisi lisânımızın fûnûn lisânı olmağla kifâyet ve 'adem-i kifâyeti vâkı'a bizim lisân hadd-i zâtında pek fakir ve fûnûn ve sanayi'e müte'allik.(s.182/stn.1) ıstılâhât büsbütün mefkûddır hatta bizim lisânın fakrını meydâna koymak için eğer Türkçeden 'Arabi ve farisiyi kaldırırlar ise meydanda Türkçe kalmaz dirler peka'lâ elyevm fûnûn lisânında madûd olân Avrupa elsinesinden kadîm Yunan lisânıyla Latin lisânını kaldırır isek 'acabâ meydanda ne kalur hiçbir lisân bu kadar ki hadd-i zâtında mükemmel olsün lisânın a'lâsı odur ki istenildiği kadar tevsî'e müsai't bulunsın.

Lisân istenildiğinden dahâ ziyâde tevsî'e müsai'tdir çünki bizim herhangi bir ecnebi lisânından olur ise olsun bir lûgat alır isek anı suhûletle Türkleştiririz zirâ

bizim lisânda edevât kâmilin kelimenin ahirine lâhik olûr ez-cümle edât-ı cem‘ olân (ler) kelimesi gibi bir lûgatı pek suhûletle cem‘ilendirir meselâ bir ıstılâhât-ı kimyadan âsit sülfürük kelimesini cem‘ile (âsit sülfürükler) diyebilüriz ‘acaba bu kelimeyi ‘Arabi kâ‘idesiyle cem‘ itsek ne diyebilüriz.

Bundan başka bizim bir fi’li tasrîf itdiğimiz kadar hiçbir lisânın fa‘alı tasrîf idilemez hatıa bir ecnebi lisânından alınmış bir fi’li bile istediğimiz gibi tasrîf idebilüriz. Meselû şimendiferi ise itdim diriz (Güzer-gâhını ta‘yîn itdim) demek olur. (Teymûri torna itdim) diriz. (Mahsûs des-gâha vaz‘la itmek demek olûr ‘acaba bizim (perçinlemek) kelimesini ecnebi lisân bu sûretle tasrif idebilirmü.

Hulâsa-i kelâm lisânımız mükemmellik husûsında sâ‘ir lisândan girü olmayub şu kadâr var ki biz ‘Arabi ve Farisiden lûgatler ile berâber almış olduğımız kava‘idi terk ider ya‘ni (fenn-i tıb) demeyüb de (tıp fenni) ve fûnûn-u hasene demeyüb de (güzel fenler) der isek lisânımız dahâ sade ve dahâ güzel olur.

İmdi bu hâlde lisânımıza idhâli icâb iden şey yalnız fûnûna (yazı silinmiş olduğu için okunamıyor) ta‘bîrat ve ıstılâhât ile fenn-i kimyaya mahsûs ta‘rîfât-ı kimyeviye kalur ki bunları Türkçeye tercüme itmek veyâhûd elfâz-ı ‘Arabiyye ile ta‘bîr itmeğe çalışmak vakı‘a muhâl derecesinde müşkildir bunun için fûnûnda ilerü gitmiş olân milletler ne yapmış ise anlara tekayyüd itmek en ehven ve en münâsib yoldır.

Avrupa lisânlarına azıcık ma‘lûmâtı olânlar bilürler ki fûnûna müte‘allik olân bir ta‘bîrat ve ıstılâhât var ise her lisânda hemen bir gibidir cihât-ı erba‘anın ismi bile Fransızca est (şarki) şimâl ovüst (garb) sûd (cenûb) olduğu gibi İngiliz ve Almancada dahî cüz’i-yi tebdîl ile yine bunlar bi’l-kabûl ise ist vust sut east dinilmiştir. Hele fûnûn-ı tıbbiyeden teşrîh hikmet-i tabî‘iyye târîh-i tabî‘i kimya-i nebâtat fenn-i madeniyât-ı ispençari vesâ‘ire vesâ‘ire için nev‘ olân ta‘bîrat ve ıslâhât hemen asla tağyîr (...okunamadı) her lisân tarafından ahz ü kabûl olunmuştur.

İmdi (?) biz dahî ta‘bîrat-ı ıslâhât-ı fûnûnı olduğu gibi kabûl itmiş olsak pek az bir zamân içinde bunlar ‘âdeta (... okunamadı) lûgati olur gider nasıl ki elyevm (pusûla) ve (gazete) (harita) kelimeleri ‘âdeta Türk ve belki Arab lûgati yerine geçüb bu tavsîfide sıfat ile mevsûf beynindeki mütâbakata dahî (gazete-i saâ‘ire) ve (pusûla-i mergûbe) (harita-i cedîde) diniliyor (?).

Ve ba-husûs Frenkçe (Lankar) lafzından alınmış olduğu meydanda bulunân lenger kelimesi (lenger-endâz-ı ikâmet) (... okunamadı) gibi Farisi cümle olarak isti‘mâl eyliyor bu kelimeler birleştirilmiş şeyler olüb eğer fûnûn-ı ıstılâhâtdan coğrafya, kozmoğrafya Plançata ve ıstılâhât-ı bahriyyeden alârga pisâ (stn.2) vârid usûlu ve sanay‘iden makine silindir istim vapûr ve bunlardan başka fâmiyya telgrâf fabrika litografya gibi lafızlar araştırılacak olsa ‘âdetâ bir kâmûs tertîb olunacak kadar şeyler bulunur.

İşte tıb için iktizâ iden ta‘bîrat ve ıstılâhât dahî şimdiden Türkçeleştirilerek fûnûnın kâmilin Türkçe tadrîsine başlanda on sene mürûr itmez ki bi’l-cümle ıstılâhât Türkçe olur kalûr.

İmdi bizim için tıbbın vesâ‘ir kaffe-i fûnûnın Türkçeye tebdîli yazı ve lisânımızca pek cüz’i bir ıslâhtan başka pek bir şeye muhtâc olmayüb şu kadar

suhûlet ve isti'dâd içinde bulunân bir milleti elsîne-i ecnebiyyeye ihtiyâc altında bırakmak şehrah-ı terâkkide koşmak isteyen ayaklarına köstek vurmamak demek olacağından bu sûretin dahâ çok vakt devâm itmeyeceğini me'mûl ideriz.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Hindistan memâlikinden Bombay iskelesine tarâf-ı devlet-i 'aliyyeden bir şehbender ta'yîn olunması orada bulunân Osmânî tüccârının bihakkın himâyesiyle ticâret-i Osmâniyyenin te'mîn ve terakkîsini müceb olacağına binâen 'âli tercüme odası hülefâ-i mütehayyerânından izzetlü Hüseyin Efendi rütbe-i sâniye sınıf-ı sâniyyeyle oraya şehbender nasb olunmuş idüğü Der-Sa'âdet gazetelerinde okunmuştur.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Rusya devletinin Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyyesinin zuhûrundan beri Prut Nehrinin sol tarafına ya'ni memleketeyn hudûdî boyuna külliyetlü "asker cem' itmekde oldığı gazetelerde okunmakta idi bu posta ile resîde-i nazar-ı mütâla'amız olân evrâk-ı havâddisin Petersburgdan virdikleri ma'lûmatdan müstebân olduğuna göre Rusya devletinin o taraflarda bulunân 'asâkiri memletetin inzibât ve emniyet-i dahîliyye ve mülkiyyesini dikâye için öteden berü dâ'imi sûretle bulundurmada oldığı bir kol müstahfazdan 'ibâret olub yohsa oralarda tecavüzi ve tahaffûz-i hâlde hareket için fazla "asker bulundurmağa hiçbir lüzûm ve zarûret olmadığını devlet-i müşârun-ileyhin evrâk-ı resmiyyesi mükerreren i'lân itmekdeymiş.

(Prut taraflarında tecavüzi ve tahaffûzî hareket için bulundurulacak "asker tecavüz ider ise hudûd-ı saltanat-ı seniyyeyi tecavüz ideceği gibi tehâfuz ider ise dahî kuvve-i kâhire-i Osmâniyyeden tehâfuz ideceğine ve hâl-bu-ki saltanat-ı seniyye-i Osmâniyye ile Rusya devleti arasında cereyân iden politikanın Rusyaca böyle bir ihtiyâtı icâb idüb itmeyeceği bizce meçhûl bulunduğuna mebnî gazetelerin ber-minvâl-i muharrer virdikleri havâdisin sıhhât ve 'adem-i sıhhâtini hükmitmek bizce mümkün değildir.

Lakin öteden berü sırası düşdükçe iş'âr ve beyân eylediğimiz vechle Almanyanın ittihâdî ve Prusya devletinin akıllara hayret virecek mertebe kuvvet ve ehemmiyyet peydâ itmesi üzerine Rusya devleti bu aralık öyle olur olmaz bir politika için harekât-ı "askeriyyeye mürâca'atdan ve bu cihetle kuvve-i mevcûdesini boş yere sarf itmekden kemâliyle ihtirâz iderek var kuvvetini yakında Almanya tarafından esmesi pek muhtemel ve belki 'ilmi yakın derecesinde bulunân büyük boralara mukâbeleye saklayacağı herkesin öğrenmiş oldığı bir Moskof politikasıdır.

Ma'mâfî bu def'a ki mes'ele-i harbiyyede sulhûn vikâye (stn.3) veyâhûd istirdâd için Rusya devleti pek ziyâde himmet göstermiş ve hatta Prusyayı terk-i hârbe da'vet için düvel-i mu'azzamaya en evvel teklîfâta kalkışan Rusya devleti olmuş olduğuna bakılur ise devlet-i müşârun-ileyh bir takım politika ve tedârikât arâsında yine sulha tarafgîr görülmekte ve hele İngiltere ile bi'l-ittifâk Prusyaya itdiği teklifden sonra kendisi dahî ayrıca bir nota ile Fransız memâlikinden bir karış yerin Prusyaya terk olunmasına aslâ rızâsı olmadığından er-geç Fransa tanzîm olunacak musalâha nâmenin Fransa memâlikinden Prusyaya yer teki hakkında hiçbir harfi mutazammın olmamasını kaviyyen talep idişi bir eyîce muhâkeme idilür ise

tedârikât-ı ‘askeriyyesini vikâye-i sulh ve ‘asayiş yolunda sarf ideceği anlaşılabilir. .

İn-şâ’-Allah bu görünüş bu anlâşılış görüldüğü ve anlaşıldığı gibi çıkar.

İmparâtor Napolyonun esâretinden sonra Fransada i‘lân olınân Cumhûriyyet yalnız birkaç devlet tarafından tasdîk kılınarak düvel-i mu‘azzamadan ekserisi henüz tasdîk itmemişler ise de Yunan devleti Atinada mukîm Fransız sefiri Cumhûriyyetin i‘lânını kabinetoya resmen tebliğ eylediği anda der-‘akab kabûl ve tasdîk itmiş ve bu bâbda Yunan hâriciyye nâzırı tarafından sefir-i mûmâ-ileyhe yazılan cevâb nâme şu zeminde imiş.

“Fransada Cumhûriyyetin i‘lân olındığı hakkında vukû‘ bulan tebligât-ı muhteremâneleri kemâl-i memnûniyyetle telakki idildi Yunan milletinin Fransaya olân meyîl ve muhâbbeti iktizâsınca devletimiz dahî Fransanın istihsâl-i asâyişiyile i‘âde-i sa‘âdetini arzû ider ve binâ-berîn Cumhûriyyeti mezkûreyi kabûl ve tasdîke musâra‘at eyler”

Gördünüz mü Fransa Cumhûriyyetini Yunanlılar dahî tasdîk itdiler hem de Fransanın i‘âde-i sa‘âdetini dahî arzû idiyorlar imiş bakâlim bu mes‘elede Sen Marin Cumhûriyyeti (9) ne yolda hareket edecek eğerçi o dahî arzû ider ise sulh ve asâyiş tarafdarları yakında ‘umûmi bir müsâlahanın tekarrüründen emîn olmalıdırlar.

(9) İtalyanın Roma kıt‘asında vâki‘ bir Cumhûriyyetdir sekiz bin nüfûsa hükmeder hukuk-i milliye ve menâsıb-ı düveliyyeyi tecâvüzü ve tehâfuzı muhâfaza için otuz kırk nefer dahî ‘asker besler.

İ•LÂN

Seksen altı senesi şehr-i teşrîn-i sâni ibtidâsından bir sene nihâyetine kadar merkez ordû-i humâyûnda mevcûd sunûf-ı ‘asâkir-i nizâmiyye cenâb-ı şâhâneye icâb iden kömürün ve ramazâniye için iktizâ iden şekerin münâkîsa-i ‘aleniyyesi icrâ olınacağından tâliblûsi bulınânların târîh i‘lânından i‘tibâren beher Pazar ertesi ve Pençişenbe günleri sâ‘at beşde ordû-yı humâyûn meclisine mürâca‘at itmeleri i‘lân olunur.

Sayı: 92

Tarih: Şa‘bân 1287/ 25 Teşrîn-i Evvel 1286

s.183/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Bağdad dest-gâhlarında der-dest tekib bulınân vapûr ve işleblerden Alus ismindeki vapûr geçen gün nehre indirildiği gibi Naus isminde bulınân ve ‘arzen ve ‘umkân Alusa müsâvi olub fakat tûlen biraz daha küçürek bulınân diğeri bir vapûrın dahî terkîbi hitâm bulunmağla geçen Salı günü devletlü Vâlî Pâşâ ve Kemal Pâşâ ve Rauf Pâşâ hazerâtı ve sâ‘ir me‘mûrin-i mülkiyye ve ümerâ-i ‘askeriyye dest-gâhların bulunduğu mahâlli teşrîf iderek bir bölük ‘asâkir-i şâhâne saff-ı beste-i silâ ve

bir bando muzıka dahî terennümsaz oldukları hâlde sefinenin palamarları çözümlük sahil-i nehre kadar iki yüz kadem mesâfeyi üç sâniye zarfında itmiş ve bu dahî Alus vapûrı gibi nehre yan tarafından indirilüb hatta hîn-i nüzûlünde sefinenin neferât mertebesiyle küçük çâpda dört kıt'a tob dahî üzerinde bulunüb nehre iner inmez yiğirmi bir pare tob atmağa başlaması huzzar mevcûdenin nazar-ı dikkatlerini celb iderek cümlesi dest-i zen âferin oldukları gibi üç yüzden mütecâviz 'amele kendülerine mahsâs âlet ve edevâtı dest-i iftihârla semâya i'lâ ve buralarca (hûse) dinilen bu misillü sürûr ve iftihâr günlerinde icrâ idilen raksı kemâl-i sürûr ve neşâtla îfâ itmişlerdir.

Bundan sonra inşâ ve terkibi kuvve-i karibesi gelmiş olân iki kıt'a cesîm işlebin dahî yiğirmişer gün birer ay fâsılalarla nehre tenzîli me'mûl olüb şu hesâbla Bağdad dest-gâhları dört beş ay zarfında dört kıt'a sefineyi terkîb ve tenzîl itmiş ve bu cihetle 'amelenin çırağına varıncaya kadar kâffe-i me'mûrin ve hademesi pek büyük bir âferine mazhâr olmuş olacaktırlar.

Numûne Çiftliği Müdürü Bejosefski Efendi Trafından Varaka

Girit vilâyet-i vâlîsi ve fırka-i "askeriyyesi kûmândanı devletlü Rauf Pâşâ hazretleri numûne çiftliği idâresi için a'lâ bir ester hediye itmiş ve şu sûret müşârûn-ileyh hazretlerinin zirâ'ata muhabbetlerine delâlet iderek idâre-i mezkûreyi pek ziyâde memnûn ve müteşekkir eylemiş olduğundan bu bâbda kendülerine borçlu (stn.2) olduğum teşekkürü gazeteniz vâsıtasıyla îfâya müsâra'at iderim

'Asır gazetesi 64 nümerolü nüshasında vilâyet gazetelerine hitâben uzûn bir bend derc iderek bunların sû-i ahvâlinden uzûn uzâdıya bahs eyledikten sonra bizim zevra' gazetesiyle Bosna vilâyet inde tab' ve neşr olınân GülşenSaray gazetesi biraz hallice olüb sâ'ir gazetelerin dahî bunlara tatbîk hareket itmelerini tavsiye eylemiştir.

Şu tavsiye muhabbet-i milliye ile mâlâmâl ve terakkiyât arzûsuyla meşhûn bir kalbin eser-i icbârı olmakla sû-i halinden bahs idilen gazeteler me'mûrları dilgir olmalıdırlar nasıl ki biz gazetemizi oldukça muntazam görmüş olduğü hâlde yine memnûn olmadık çünkü sâ'ir vilâyat gazetelerinin sû-i ahvâlinden bahs idilmesi haklı bir şey değildir ki me'mûrları dilgir olsun ve bizim gazetenin dahî hüsn-i hâlini meydâna koymak doğru değildir ki memnûn olalım bizim memleketde yalnız vilâyat gazeteleri değil gayr-i resmi gazeteler dahî 'asrın arzû eylediğü derecede değildir ya'ni hiç birisi gazete sayılamaz binâ-berîn gazetelerin ıslâh-i ahvâli arzû olunuyor ise 'umûmu birden hesâba konularak cümlesinin ıslâhı çâresine bakılmak lâzım gelür.

Şimdi şu sözümler Terakki ve Basiret ve Mümeyyiz ve Asır ve Hakayıku'l-vekayi ve Mirkat gibi sahil bir gazete tavrıyla çıkmağa heves iden gazeteler sahiplerine bir dereceye kadar dokunur lakin dokunmamalıdır çünkü murâdımız bunlara i'tirâz değildir beyân-ı hakîkattır bu gazeteler vakı'â güzel havâddisler veriyor lakin bu virdikleri havâddisin Yabaş tarafında (La-Türkiye gördüğümüz bir bendin derkâr olân ehemmiyyetine mebnî ber-vech-i âti tercüme ve derc-i tensîb olınmışdır.) ser-levhâsı vardır veyâhûd nihâyetinde (Londra Heraldan hûlâsa)

hatimesi yazılmıştır işbu Londra Herald ve La-Türki gazeteleri meydanda oldukça bizim gazeteler bunların en güzel bendlerini tercüme ve derc iderler pek-â'lâ ya bu gazeteler olmamış olsa...

İşte vilâyet gazetelerinin mehâz ve mercileri bu halde oldukça 'asırın arzûsu derecesinde terakki itmeleri ve (Kur'a nizâmnâmesi ve (ma'ârif nizâmnâmesi) ve (Tâpû hakkında ta'lîmât) ve (Turuk-ı mu'âbbir nizâmnâmesi) gibi şeylerle (falân mahalde birinin dört başlı iki (stn.3) ayaklı bir buzağı doğurmuş) veyâhûd (Falanın zevcesi üç çocuk dünyaya getirmiş) ve (Ankarada yağmur yağmış) ve (Sofyada kuraklık var imiş) ve falân mahalde bir âzgın kurt ile vukû'bulan muhârebede şu kadar telefât bu kadar mecrûh vukû'buldu) dan başka havâddis bulmaları muhâl olmaz da ne olur.

Evet gazeteler için bunları yazmak dahî lâzımdır lakin bunlardan dahâ elzemi yok mu Vâkı'â şimdiki hâlde olmadığı cihetle (yok) cevâbını virirler ve bu cevâb üzerine biz (hayır vâ'r âmâ biz bulamıyoruz) dise (vâ'r âmâ yazabilmek mümkün müdür matbû'ât nizâmnâmesi insâna ne yapâr senin gazete dediğin şey hiç söylemeksizin her bir şeyi söylemekdir.) dirler.

Hayır hakikat ne böyle ve ne de öyle bizim matbû'ât nizâmı matbû'âta Avrupa matbû'ât nizâmnâmelerinden dahâ az serbesti veriyor bir nizâmın ta'yîn idildiği dâ'ire dahîlinde serbest bulınsak kâfidir lakin gazeteleri Bulgar komitesi vaktiyle Bulgaristana yağdırmış oldukları fesâd varakalarına çevîrir isek devlet gazetelere ne yapsa haklıdır nasıl ki Avrupada dahî yaparlar hulâsa-i kelâm matbû'ât nizâmına dinildiği kadar kusûr bulamayız bu bâbda kusûr var ise bizde de bir vakt Terakki gazetesi matbû'ât-ı Osmâniyenin terakkiyâtı çâresine bakmak için gazetecilerin bir yerde ictimâ'ile te'âti-i efkâr itmelerini tavsiye eylemişdir bu da güzel bir tedbîr idi.

Lakin bu tedbîr iktizâ-i hâle göre ikinci derecede kalur ya'ni gazeteler birinci derecede kendülerince lâzım gelen şey'i yapmalıdırlar ki matbû'âtı ondan ziyâde ilerlemek için ikinci derecede olarak böyle cem'iiyyetin 'akdîne lüzûm görülsün.

İmdi bize kalırsa en doğrusu şudur ki evvelâ İstanbul gazeteleri vazîfelerini yalnız mütercimliğe hasr itmekden vazgeçmeli gazetenin birinci ta'rîfi (varaka-i havâddis)dir öyle ise havâddisi yalnız gazetelerden tercüme veyâhûd nakl itmeyüb kendüleri dahî havâddis istihsâline çalışmalı Londra Paris Berlin Viyana Petersburg Floransa gibi Avrupanın ve Tahran ve Tebriz ve Mısır ve Cezair gibi Âsyâ ve Afrikanın en cesîm ve en meşhûr yerlerinde muhbîr bulundurmağa sa'y itmeli gazetelerde gördükleri havâddisi işbu muhbîrlerin havâddis varakalarıyla karşılaştırmalı çünkü her gazete bir garaza hizmet(s.184/stn.1) ider bir mes'elede bî-taraf bulunacak olân bir gazete evrâk-ı havâddisin iğrâdına katılmalı bu ise ancak ber-minvâl-i muharrer muhbîr istihdâmı sûretiyle olur Avrupanın en küçük bir gazetesi bile beş on mahalde muhbîr bulundurur muhârebelere muhbîr gönderir bizim İstanbul gazeteleri dahîl-i memâlikde bile muhbîr bulunduramıyorlar taşra me'mûrlarının yek-diğerleri 'aleyhinde garazkârâne yazdıkları kalıyorlar matbû'ât nizâmnâmesince mesûl ve mu'âtib tutuluyorlar ve ararlar nizâmnâmeye bahâne bulurlar.

Bundan sonra gazeteler ikinci derecede olarak (milletin şehrah-ı terakkide hadi-i hidayet numasıdır) deyü ta'rif idilür gazeteler buna dahî çalışmalıdır vâki'â çalışıyor (mektepler yapalım ma'arif ilerlesün fabrikalar yapalım sanayi' ilerlesün kûpanyâlar teşkil olunsun ticâret tevsi' idilsün.) diyorlar lakin bâl bâl demekle ağzımız tâtlanmaz ve filân şey yapılsın demekle o iş vücûda gelmez çâresini göstermeli halkı te'min itmeli ba'zı muharrirlerimizde bu iktidâr mea' ziyâde vârdığını biz biliriz lakin o muharrirlerin kendilerine borç bildikleri vazife bu değildir yalnız gazetelerini doldurmaktır bu husûsda hadika gazetesi sâ'irleri için numûne olabiliyor imdi farazâ (kumpânya teşkil olunsün) didikleri vakt hadika gazetesi gibi muhâsebâtının ne sûretle tutulmasına vârcaya kadar bahs itmeli dirler.

İşte Der-Sa'âdet gazeteleri bu sûretle birâz gazeteye benzedikten sonra terakkînin da'vet ve tavsiyesi mücebince bir de cem'iyet 'akd iderek orada dahâ ziyâde ikmâl-i noksanların çâresini düşünürler ve o zamân sıra vilâyet gazetelerinin ıslâh-ı ahvâline gelir.

Sıra vilâyet gazetelerine gelince bu gazeteler şimdiki buldukları usûl üzerine gider ise Bağdadda tab' ve neşr idilen (dö bir mişârîm) nâm İbrani gazetesi ıslâh idilür bunlar ıslâh idilemez çünkü vilâyet gazeteleri mektûbı kalemlerine muhavvendir hâl-bu-ki mektûbı kalemlerinde bulunân Efendiler belki bi'l-zât Mektûbı Efendi gazeteci olamaz.

Bir âdam gazeteci olmak için en evvel lisân-ı 'umûmi hâline girmiş olan Fransızca veyâhûd İngilizceye aşinâ olmalıdır çünkü gazete 'umûmla mükâleme ider 'umûmın dediğini anlâmak lâzım gelir.

Bundan sonra mes'ela Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyesine da'ir bir bend yazar da (strazburg) der ise bunun nerede olduğunu mevki'inin istihkâmının ticâretinin vesâ'ire vesâ'iresinin ehemmiyyetini bilmelidir bu ise coğrafya ile olur ve o bahiste meselâ (böyle bir muhârebe dünyâ kurulalıdan berü vukû' bulmamışdır) diyecek olsa söylediği lakırdı sahîhmi 'acâba dünyada sahîhen böyle bir muhârebe vukû' bulmuşmu bunu kat'iyen bilmek iktizâ ider bu ise târifle olur bundan sonra meselâ Prusyanın harekât-ı vakı'asını takbîh iderek (Prusyalıların teşebbüsü vahşiyâne bir mu'âmeledir) demek ister lakin hukûk-i düvel bilmez ise o mu'âmele vahşiyâne midir değil midir bunu hükmidemez Fransız veyâ Rusya ve İngiltere politikasını zemmitmek ister bu dahî diplomasi bilmeye tevakkuf ider hülâsa-i kelâm gazeteci her şey'i bilmek lâzımdır bilmez ise gazeteci olamaz. (stn.2) hâl-bu-ki yukarıda didiğimiz gibi mektûbı kalemlerinde bulunân Efendiler buralarını henüz bilmiyorlar mektûbı Efendiler dahî bilmiyor anlar mektebde yalnız sarf-ı nahiv, mantık-ı ma'nî bedi'ü beyân okumuşlar münşîâne mektûb yazarlar "mevlâm 'ömr ü 'âkibeti velîyyu'n-ni'amlarını ila âhir alâyam ber-devâm buyursun bende-i dirim haridleri Efendinin azâd kabûl itmez kölelerinden biri olduğumdan) filân deyü sana'tlı lakırdılar söyler güzel şi'irler yazârlar gazete yazâmazlar ve bundan dolâyı kendüleri ta'ayyüb idilemeyüb erbâbı indinde mazûr tutulurlar.

Binâ-berîn vilâyet gazetelerini gazetecilik tarîkinden yetişmiş olan muhârrirlere virilmelidir bunlar bildikleri gibi yazsın şu kadar var ki hükûmet bunlar hakkında matbû'ât nizâmnamesinin ahkâmını vikâye itmek için münderecâtlarına dâ'ima nezâret itmeli dir.

İşte vaktiyle Tuna gazetesi Bosna ve Gülşen-i Sarayın dahî böyle olduğunu işitdik bizim zevra' dahî böyledir muhârrir-i mahsûsu vardır istediğini yazar hükûmet yalnız bir nezâret ider ve böyle olduğu cihetle in-şâ'-Allah yavaş yavaş ikmâl-i nevâkısına muvaffak olur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

En cesîm muhâsara toblarından otuz beş kıta tob ile hartuç ve tüfenk kurşûnu misillü bir tâkım mühimmât-ı harbiyyenin i'mâli için tarâf-ı saltanat-ı seniyyeden bir Amerika şirketiyle 'akd-i mukâvele idildiği Der-Sa'âdet gazetelerinde nazar-ı memnûniyyetle okunmuştur.

(Bu Bendi Ruznâme-i Cerîde-i Havâddisde Okûduk)

Der-Sa'âdetde bulunân Fransa teba'asından vatan uğrunda hizmet itmek üzere silk-i "askeriyye dahîl olmağa izhâr-ı havâhiş idenlerden yigirmi beş kişiden yigirmi iki kişinin vapûra binmek üzere iskeleye gidinceye değin muhabbet-i vataniyyeleri zâ'il olduğundan mı nedir firâra karâr virüb gözden nihâm olduklarından bunlar hakkında kanûn-ı "askeri icâbınca firâri mu'âmelesi icrâ idilmek üzere tahârri olunmakta idiği ve Beyoğlu tüccârlarından biri oğlunu vatan uğrunda gâ'ib itmemek için bedel-i Şâhsâ bulur ise iki yüz bin frank i'tâ idileceğini i'lân eylesinden ol-mikdâr akçeye tama'ân bir Şâhsın tüccâr-ı mûmâ-ileyh tarafından mürâca'atla oğlunun yerine bedel olacağını beyân ile ber müceb-i va'ad iki yüz bin frankın i'tâsını talep eylesinin üzerine tüccâr-ı mûmâ-ileyh ol-mikdâr akçe va'ad eylemiş ise de bu husûs bedel tedârikinde 'usret çekmemek için olub fakat on iki bin frank mikdârı akçe i'tâ ideceğini ifâde eylediğine binâen Şâhs-ı merkûm i'tâ kılınacak on iki bin frank ücretle muhârebeye gidemeyüb fakat arkadan düşmana du'â idebileceği cevâbını virerek bedel yazılmaktan sârf-ı nazar eylediği işidilmiştir.

(Havâdis-i Hâriciyye)

1 Teşrîn-i Sâni Frengi (otuz Teşrîn-i Evvel rûmî) târihiyle muhbîr-i mahsûsımızdan aldığımız telgrâfın tercümesidir. "Teşrîn-i Evvel Frenginin yigirmi yedinci günü Mes kal'ası dahî Prusyalıya teslim idildi yüz elli (stn.3) bin nefer esir yigirmi bin nefer mecrûh var Mösyo Gabeta (hükûmet-i Cumhuriyyenin dahîliyye nâzırı) bu bâbda bir beyânnâme neşriyle Mes kal'asının böyle yüz elli bin esirle berâber teslim idilişi mutlaka kûmândanı bulunân mareşâl Bazenin hıyânetinden neş'et itmiş olduğumı kaviyyen iddi'â itmiştir.

(Zevra')

Sedanda Makmahonun ordûsı bozulub imparâtor teslim olduktan ya'ni Fransanın izmihlâli bulutu şimâl tarafından baş gösterdikden sonra Fransanın medân-ı istinâdi üç nokta kalmış idi ki birisi Strazburg ve ikincisi Mes ve üçüncüsü dahî Parisidi.

Bunlardan Strazburgun Prusyalılar tarafından ne sûretle tezhîr olundığı bu bâbda virilen ma'lûmatla ma'lûm oldu.

İşbu Strazburgun teshîrinden sonra Prusyalılar var kuvvetlerini Mes ve ikinci derecede bulunân kuvvetlerini Paris muhâsarasına hasr iderek Mes kal'asının teshîrinden sonra artık Parisin dahî zabt ve teshîrine muvaffak olacaklarını savt-ı

katiyyede hükmetdilerse de Mesin meşhûr olân resânet ve metânetini ve içinde bulunân ‘‘asâkir ve mühimmâtın ve fartı münâsebetiyle Fransızlar kal‘a-i mezkûrenin teslîm olunmasını bir vechle zannitmeyüb Mes elde oldıkca Parisin Prusyalılar tarafından muhâsara ve tezhîri imkânını dahî inkâr itmekte idiler.

İşte Mes dahî gitti ve izmihlâl ve perişâni sehâb-ı siyâhi Fransa ufklarının her tarafını bürüdü şundan anlaşılıyor ki Cumhûriyyetin dahî muvaffakiyetden ümidi kesildi çünkü açlığa tahammül idemeyerek teslîm olduğu gün gibi meydânda bulunân Mareşâl Bazene dahî hıyânet ‘izzû idilmeğe başlandı.

İmdi bundan sonra Paris önünde vukû‘ bulacak muhârebeye intizâr idiyoruz ol-muhârebe ki bunda meydâna konulacak kuvvet Fransızların son kuvvetidir eğerçi Fransızlar son kuvvetleriyle vatanlarını muhâfazaya muvaffak olurlar ise şu kuvvet bir kuvve-i ma‘neviyye dınecek olacağından buna pek büyük istigrâb ideriz.

Yok bu def‘a dahî feleğin kahrına uğrarlar ise artık Fransızların istikbâli hakkında bu güna tasavvur ve mütâla‘ada bulunamayarak (öfke ile kalkan zarârla otûrayor) mesel-i meşhûrını teslîme mecbûr oluruz.

.....

Paris şehrinin mu‘ahharan bir kât dahâ tersîn idilen istihkâmâtının metânet ve resâneti Prusyalıların nazar-ı dikkatini celb iderek bunun için muhâsarayı bittemdid Parisde bulunân ‘‘asker ve ahâlî-yi kaht-u gılâdan bir eyûce bunaldıktan sonra memlekete bilâ muhârebe duhûl itmek yolunu bulmuşlar ise de şeh-i mezkûri dâ‘ire mâdâr ihâta itmeyince bu derece muhâsara idilmek dahî muhâl olduğundan şimdi Almanya ittihadının ‘umûm kuvveti Paris üzerine sevk idilmeğe başlamış ve şimdiye kadar gelen ‘‘asker üç yüz bine tekarrub eylediği gibi toblar dahî dokuz yüz elli kıt‘aya bâliğ olmuş imiş.

(Tevârâhde cihângirlikleri vasf idile idile bitirilemeyen İskender ve Dara bu ‘asırda gelsinler de muhârebe ne imiş şimdi görsünler.

Sayı: 93

Tarih: 15 Şa‘bân 1287/ 27 Teşrîn-i Evvel 1286

s.185/stn.1

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

Zât-ı hazreti şâhinin KirmanŞâha muvâsalatlarıyla bu günler hudûd-i saltanat-i seniyyeyi teşrîfleri muntazır bulunduğundan devletlü vâlî Pâşâ Rauf Pâşâ hazerâtı istikbâlleri için ve tebrîk-i kudûm-i hazreti şâhiye me‘mûren Der-Sa‘âdetden gelmiş olân devletlü Kemal Pâşâ hazretleri ve teşrîfati-i harfciyye mu‘âvini Sa‘âdetlü Ali Bey Efendi dahî ifâ-i me‘mûriyyet zımında geçen cum‘a ertesi günü hudûda müteveccihen cümlesi birlikde olarak buradan hareket itmişlerdir.

.....

Cidde vilâyet -i celîlesi vâlâ mu‘âvinliği Bağdad rusûmât nâzırını sabık izzetlü Raif Beyefendiye tevcîh buyrulmuş olduğundan mîr-i mûmâ-ileyh Babil vapûruyla mahâl-i me‘mûriyyetine gitmek üzere dünki Pazar ertesi günü hareket iden Musul vapûruyla Basraya ‘azîmet itmiştir.

.....

İkâmet-i seniyye-i hazreti şâhiye mahsûs olmak üzere memleket bağçesinde inşâ olunmuş olân ve Kasr-ı nâsırı tensiyye kılınan köşkün mefrâsatı olarak Avrupaya sipâriş kılınmış olân eşyâ-ı nefise Babil vapûruyla Basraya ve Basradan dahî Musul vapûruyla Bağdada gelerek mahallinbe vaz' olunmuş ve zâten bir sûret-i nnevîn ve tarz-ı behin üzere yapılmış olân kasr-ı 'âlî eşyâ-i mezkûrenin nefâsetiyyeyle bir kât dahâ tezeyyün iderek elhâk teşrîf-i miyâmin redîf hazreti şâhi ile teşerrüfe lâyük bir sûrete girmiştir.

Teşrîf-i mesa'adet âlif hazreti şâhide hükûmet-i mahalliye ve "asâkir-i beriyye karadan her dürlü şehir-i âyîn ve şekiller icrâ idileceği misillü idâre-i nehriyyeye dahî işbu şehir-i âyîne mukâbil sefâîn-i mevcûdeden iki üç kıt'asıyla bir de sâl tertîb iderek ve bunları kasr-ı nasırı pişegahında bulundurarak dürlü dürlü âlây bayraklarıyla ve geceleri dahî envâ-i fanûs ve kenâdil ve fişeklerle şât üzerinde icrâ-i merâsim-i nehir âyîn ideceği söyleniyor. (stn.2) Bağdadla Karşıyakayı birleştiren eski köprünün yerine müceddeden yapılmakta olduğu bundan mukaddem beyân olınan köprünün inşâatı hitâm bularak boyanmakta bulunduğu cihetle bugünlerde yerine vaz' olunacağı işidilmiştir.

.....
(Tahranda Bulınan Muhbirimiz Tarafından Tahrîrât)

Şehâmetlü İran şâhi hazretleri birkaç mahtan berü Kerbela ziyâretini arzû eylemiş olduklarından bu def'a işbu niyetlerini icrâyâ mübâşeret eylemişlerdir.

Vükelâ-i İraniyenin bir kısmı işbu ziyâretin 'adem-i lüzûmı re'inde bulunmuş iseler de müşârun-ileyh hazretleri niyetlerinde sâbit kadem durmuşlardır. Receb ibtidâlarında Tahrandan mütehhî-i hâreket olacakları muhâkkaktır işbu cumâde'l-âhirenin yığirmisinde müşârun-ileyh sayfiyeleri bulınan saltanat-ı eyâddan hareketle birkaç gün Tahrandan yarım sâ'at mesâfede Tavşan Tepesi kasrında ikâmet buyurdıktan sonra oradan Bağdada ve Kerbelaya müteveccihen yola çıkacaklardır. Devlet-i İraniyye vükelâsıyla ricâl ve kibârın ekserisi esnâ-i seyahâtlerinde müşârun -ileyh hazretlerinin ma'iyetlerinde bulunacaklardır.

Yalnız sadrâ'azam ve hem de mâliye nâzırı bulınan mestûfil memâlik hazretleri Tahranda kalacak ve şehzâdelerin en küçüğü olub henüz on beş yaşında bulınan nâ'ibu'l-saltanat hazretleri şâhin eyyâm-ı gaybûbetinde icrâ-i vekâlet idecektir.

Rivâyet olduğuna göre şâhin seyahâti beş altı mâh kadar imtidât eyleyecektir çünkü müşârun-ileyh hazretleri Buşir ve Şiraz tarîkiyle 'avdet eyleyüb bu sırada memâlikinden şimdiye dek henüz müşâhâde itmediği yerleri görüb gezecektir.

Müşârun-ileyh hazretlerinin işbu seyâhatlerinde politikaca kat'â bir maksad bulunmadığı der-kâr olub mücerred Kerbela mevâki'i mukâddesini ziyâret emeliyle ihtiyâr-i seyâhat buyurmuştur.

Rusya devletinin Tahran seffri kendü ser katîblerinden birini müşârun-ileyh hazretlerinin esnâ-i seyâhatlerinde ma'iyetlerinde bulunduracağından eğerçi bu husûs politikaca bir maksada atf olunamasa da bütün bütün de tehî değildir.

Kirman ve havâlisinde bir mahtan berü kolera ‘illet-i müthîşesi zuhûr eylemişdir KirmanŞâhda dahî on beş gündür kolera var ise de günde otuz beş kişiden ziyâde telef olmamaktadır.

Bu sene Tahran’da pek çok sıcaklar olmuş ise de sıhhat (stn.3) ve ‘afiyet derece-i matlûbededir su killeti ve kuraklık yüzünden buğdayın fi’âtı bahâya çıkmış olduğundan nefis-i Tahrandaki yapılan ekmek bile hem has değil ve hem de fevk-al-âde pahalıdır devlet-i İraniye tarafından bu bâbda tedâbir-i nazîriye teşebbüs olunmaz ise kaht zuhûr ideceği melhûzdır.

Hele birkaç gündür ekmek biraz eyileşmiş ve bahâsı da oldukça ucuzlamıştır. (hakâyiku’l-vekâyi’)

HAVÂDİS-İ HÂRİCİYYE

Fransa Cumhûriyeti ser-âmedan âzâsından Tiyerin bir vaktden berü Londra ve Viyana ve Petersburg kabinetolarını dolaşmakta olduğu ma’lûm idi Der-Sa’âdetde tab’ olınan Levand-Herald nâm İngiliz gazetesinin bu kere virdiği ma’lûmata göre mûmâ-ileyh Mösyö Tiyerin Avrupayı böyle kapu kapu dolaşmaktan maksadı Fransa ve Prusya mes’ele-i harbiyesinin bidâyetinden berü Rusya devletinin Fransa hakkında göstermekte olduğu hüsn-ü teveccühü bir kat dahâ tekîd itmek maksadına mebnî olub hattı Londra kâbinetosuna mürâca’atla İngiliz devletinden mu’âvenet taleb eyledikde eğer istid’âsı karîn-i is’âf olmaz ise Fransanın bi’z-zarûre Rusyaya mürâca’at ideceğini ve Petersburg kâbinetosuna vukû’ bulan mürâca’atında dahî eğer Rusya devleti Fransa hakkında muktedir olduğu mertebe mu’âvenet iderse Fransa dahî buna mükâfat olmak üzere Rusyanın şarkı hakkında olan ve şimdikiye kadar icrâsına Fransa tarafından mûmâna’at idilmekte bulunan miyât ve efkârına meydân bırakacağını serd itmiş ve en tuhâfî şurası ki mûmâ-ileyhin şu teklîfe İngiltere tarafından bir tebessümle cevâb virildiği misillü Rusya devletü dahî sükûnla mukâbele eylemişdir.

(Rusyanın şarkı hakkında olan miyât ve efkârı çocuklara varıncaya kadar cümlelerin ma’lûmı olduğundan bunun şerh ve izâhına hâcet göremeyiz.

Bu mes’elede bizce bahs götürülen yer yalnız Rusyanın (s.186/stn.1) mes’ele-i şarkıyye ile olan niyyât ve efkârının meydâna çıkarılmasına Fransa tarafından mûmâna’at idilmekte bulunması kazıyyesiyle eğerçi bu def’a Rusya devletü Fransaya yardım iderse Fransanın dahî niyyât-ı mezkûrenin meydâna çıkarılmasına müsâ’ade ideceği husûsından ‘ibâretidir.

Tuhaf ... biz ya câhil veyâhûd ahvâl-i ‘âlemden bi-haber olmalıyız ki Fransa veyâhûd Avrupa devletlerinden sâ’ir birisinin Türkistanı muhâfaza itmekde bulunduğunu bilemiyoruz.

‘Acabâ bu muhâfaza Kırım muhârebelerinden ve ondan sonra 1856 târih-i milâdisinde Parisde ‘akd olınan mu’âhededen mi çıkıyor besbelli andan olmalı lakin bizim bildiğimize kalursa gerek bu muhârebede ve gerek mezkûr mu’âhedede Avrupalılar kendü menâfi’-i mahsûsalarını muhâfaza itdiler.

Vâkı’â ba’zı efkâr-ı havâ’iyye ashâbı şimdikiye kadar işitmemiş oldukları şu sözüme ta’accüb iderler lakin bunda ta’accübe mahâl yok bizim sözümlerimizin

fikri gibi hava'î değildir biz sözümüzün esâsını hukûk-i milel ve düvel üzerine binâ idiyoruz.

Eğerçi Avrupalılar zikr olunân muhârebeyi kendü menafi'-i mahsûsalarını muhâfazadan başka bir niyete ya'ni yalnız bir ecnebi millet ve memleketi (Türkistanı) muhâfaza maksâdına mebnî açmışlarsa kendü milletlerine hiyânet işlemişler olur çünkü hukûk-i milel kat'iiyen beyân ider ki "bir devlet muhârebeyi ancak menâfi'-i milliyesinin muhâfazası husûsında muhârebeye mecbûr ve muztar olduğu zamân açılabilir menafi'-i milliyyeden başka bir şeyde muhârebe itmek millete hiyânetdir."

Zirâ devletlerin yek-diğeriyle olân dosti ve münâsebetleri iki Şâhsın birbiriyle olân muhâbbetleri nisbetinde olamaz iki Şâhsın birisi diğeri hakkında kendi için muzır ve anın için nâfi' olacak bir şey'i fedâ idüb yapabilür lakin devletler müteŞâhhıs bir şey olmayüb efrâd-ı keîrenin hey'et-i müctemi'ası demek olduğundan Şâhseyn beyninde nasıl ki dostluk ve muhâbbet aranır ise devletler beyninde dahî bir birinin vücûduyla istihsal-i menfa'at-ı 'umûmiyye tasavvur olunır.

İşte Kırım muhârebesi hukûk-i milelin şu kâ'idesi üzerine açılmış ve 1856 mu'âhedesi dahî yine bu sûretle 'akd idilmiş olduğundan artık Fransanın Türkistanı muhâfaza idişinin yahûd Türkistanı bir aralık fakât kendü menfa'atine cesbân ve muvâfık düşdüğü için diğeri bir harisa hediye itmek isteyişinin ne kadar hükm ve kuvveti olabileceğinin muhâkemesini erbâb-ı temyiz ve mu'âmelâtın nazar-ı im'ân ve tetkîklerine havâle ider ve cennet mekân Sultan Süleyman merhûmın alâfrânga 1536 senesinde devletçe görünür fakat neşr-i âsâr-ı 'azimesinden fazla menfa'ata düşmanına mu'âvenetden başka bir mülâhazaya mebnî olmayüb mücerret Fransa milleti hakkında (stn.2) 'aleme arz itmiş olduğu fedâkârlığa karşı Mösyö Tiyerin Türkistan hakkında hayâl hâne-i hamiyetine sığdırmış olduğu şu tasavvûr-ı garîbenin takdîr-i derecâtı dahî ayrıca tavsiyye eyleriz.

.....

Fransa imparâtoru sabık Napolyon hazretlerinin ikâmet itmekte bulunduğu Wilhelms sarayında nasıl zevk û Safalarla vakt geçirmekte bulunduğu gazetelerde okunmakta bulunmuş idi.

Müşârün-ileyh hazretlerinin Prusyalılar tarafından min gâyr-i me'mûl görmüş olduğu ihtirâm ve ikrâm bizce ya'ni işin dışında bulunânlarca pek büyük görünür ise de şu sûret Napolyonun zâtınca ne kadar küçüklük olduğu ve müşârün -ileyh hazretleri bir ay zarfında üç alây-ı ikbâlden esfel-i süfelâ-i idbâra düşmüş olmasından dolayı dünyâ başına ne sûretle zindân olacağı uzûn uzâdiya ta'rîfe muhtâc değildir.

İşte bu kere Der-Sa'âdet gazetelerinde görüldüğüne göre müşârün-ileyh hazretleri sandâli-i saltanatı bilâ ihtiyâr elden giderdiği gibi tâc-ı hayatını dahî bi'l- ihtiyâr terk itmeği kurarak üç dört gün tabi' mütekedder ve hâli müteğâyyir gezdikden sonra bu gün odasından çıkmadığı görülünce fâilyası â'zâsından Prens Morat sâ'ir zabitanla kapuyı dâk itdiklerinde yine bir cevâb alamadıklarından kırıp içerü girmiş ve imparâtoru kanepede üstünde baygın yatıyor bulmuş olmalarıyla derhâl iki tabî celb iderek iki üç sâ'at uğraşdıktan sonra güç hâl ile hayâtı i'âde edilmiş ve şu hâlin temsil-i eseri olduğu anlaşılmıştır.

Ba‘zıları Şu vak‘anın vukû‘unu inkâr ve ba‘zıları dahî bunun ca‘lî olmasını beyân iderek el-hâsıl bu vak‘a-i mü‘ellimeyi tezyîf itmekde iseler de müşârün-ileyh hazretleri gibi Sa‘âdeti elden gidüb bir me‘yûsiyyet-i ‘azîme içinde bulunânlar için böyle bir halin ihtiyârı istib‘âd idilemez.

.....
 Şu Güzel Ma‘lûmatı Basîret Gazetesinden Aldık

(Alman) cem‘iyyet ma‘nâsına olân (al) ile âdam ma‘nâsı ifâde iden (man)dan mürekkeb olarak bir cem‘iyyet-i milliyye dâ‘iresine girmiş ahâlîden kinâyedir Almanlar zâten Âsyâdan gelmişlerdir lafz-ı Alman dahî Türkman ve Alman gibi lisân-ı Türkten müştâk olmak üzere il (‘aşîret)adamları demek olduğı anlaşılıyor Almanın ism-i diğeri Cerman ki sahihi (yerman)dır. (yer)dahî cenk demek olmasıyla cenkci âdamlardan kinâyedir işbu lafz-ı kadîmi Romalılar istimâl iderler idiyse de hakikâtı cenkciden kinâye yer adamları demek olarak yine Türkten müştâk olması muhtemeldir.

Almanlar kendilerine ve memleketlerine ne Alman ve ne ne Cermen derler ba‘zı ıstılâhât makâmında isti‘mâl iderler ve çünkı âsıl Almanya Mâin (stn.3) Nehrinin kenarlarından ibâret olmasıyla ba‘zen dahî oralara itlâk eylerler kendülerine ta‘mîm eyledikleri isim (Dayç) olüb memleketlerine dahî (Dayçland) dirler ki işbu Dayç lafzının dahî Mâverâü’n-Nehrde müte‘ârif olân (Daçık)den müştâk olduğı meydândadır.

Almanyanın ‘umûmi ismi Türkten müştâk olduğı gibi ba‘zı cüz’i memâlikinden isimleri dahî kezâlik Âsyâdan eyleyüb ez-cümle Saksonya lafzı Mâverâü’n-Nehrde vâki‘ sâktiyanê (mu‘rab olarak sakdiyâne deyü meşhûr olmuştır.)dan alınmıştır.

Fakat diğeri ba‘zı memâliki Berlu kabâ‘ili isimlerini almışlardır Frakland (Baden vehş cihetlerinde Ren Nehri kenarında ism-i kadîmidir)gibi ki Frank kabîlesi isminde me‘hûz olüb işbu Frank lafzı dahî serbest demek olmasıyla lisânımızda frank deyü müte‘ârif olmuş ve sal-ı mîlâd-ı hazret-i ‘İsadan evvelce ol-zamân değîn Galiye ismiyle zebanzed olân Fransayı istîlâ ile bütün memleketde nâmları kalmıştır.

Burasını geçen günki nüshamızda bi‘l-münâsebe yazmış idük Almanya lisânında fater peder ve mater mater ve brater birader ve dağter duhter gibi bir hayli Farisi lûgatları olüb hele bütün masterları fariside olduğı gibi ten ile münthehi olur.

Almanya ve bi‘t-tahsîs Avusturyanın memâlik-i şarkiyyede meşhûr olân Nemçe ismi İslav lisânında dilsizden kinâyedir çünkü İslavlar (Rus ve Macar ve Sırb ve emsâli tâ‘ifelerdir) kendülerine sevilici manâsına olân mezkûr İslav lafzını verüb birbirleriyle musâbehâd ve binâ-berîn medeniyyet ve milliyyet üzere olduklarını îmâ eyledikleri gibi Alman ve Avusturyalıları musâhabet ve medeniyyet ve milliyyetden mahrûm farz itmek istemişlerdir.

Hohnesoların Prusya krallığı hânedanıdır ki menşe‘leri Bavyerada olüb Zâten Katolik olduğı hâlde içlerinden birisi Prusya elektorluğu ve ba‘de-hû krallığa geçerek Protestan mezhebine girüb ve bir yeniler menşe‘i âslîlerinde Prenslik sağesinde ve Katolik mezhebinde kalüb iki kol olmuşlardır.

Bu prensliğin memâlikini dahî Prusya devleti 1846 senesinde satın almasıyla prensleri devlet-i müşârün-ileyh hidemât-ı ‘askeriyye ve mülkiyyesinde

istihdâm olunmaktadır Hohneştofen kadîm Almanya imparâtorluğu hânedanıdır ki imparâtorlarından Konradın mi'e sülüs aşar İseviyede (burası bizce mechûl kalmıştır.)Fransa hükümdarânından Şarl Danjo tarâfindan hal'iyle münkârîz olmuştur Hohnelo krallık 'unvânını hâ'iz olmayan bir Almanya hânedanıdır ki menş'ileri sevâb(Bavyera)olub şimdi Prusya ve Bavyera ve Virtemberg ve dahâ sâ'ir Almanya hükümetleri ve Avusturya ve Rusya devletleri hizmetlerinde ve en meşhûrları pâpânın kârdînâlleri silkindedir.

Hohnelinden bu dahî Bavyeradan neş'et itmiş bir hânedan ise de el-yevm bütün bütün münkârîz bulunub mezkûr Bavyerada bir küçük şehrin ismi olmuştur.

Hohen lafzı Almanyaca yüksek demektir âktiyle Almanyada derebeğleri peydâ olarak dağ tepelerinde tahassûn eylediklerinden müştâk olmuştur.

Meselâ Hohnesoların lafzı tepe ile gümrükden mürekkeb olarak bu kolun derebeğleri gelen geçenlerden bir nev' bâc almasından kinâye olmuştur.

Sayı: 94

Tarih: 19 Şa'bân 1287 / 31 Teşrîn-i Evvel 1286

s.187/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

İşbu şa'bân-ı şerîfin on beşinci Çehârşenbe gicesi vilâyet pürmesa'adet hazreti pâdiŞâhiye tesâdüf itmesinden dolayı ber mu'tât ba'zı mahallerin tenvîriyle icrâ-ı şehir âyin idilmiştir.

.....

İşbu vilâdet-i humâyûn-i mülâkâne leyle-i mukaddese-i berâta tesâdüf idüb hâl-bu-ki buralarca mâhya ta'bîriyle mine'l-kadîm icrâ idilen âyînlerin bakiye-i eseri olarak halk velâdet-i humâyûn şenliğiyle berâber bir de berâta mahsûs olarak şenlik iderler orta yerde kandiller yakarlar fişenkler atarlar ve delikânlılar ve çocuklar davul ve dümbeleklerle sokakları dolaşırlar işte bu tâkım mahiyye şenlikçilerinden Efendi dahâ üç dört gün mukaddem yaptırub hazırlamış olduğu birçok fişenkleri ceblerine doldurub sokağa çıkar lakin Beyefendi yigirmi dört yigirmi beş yaşlarına tecâvüz itmiş ve 'ale'l-husûs devlet me'mûriyyetinde bulunmuş olduğu cihetle öyle halk arasında ve galebelik içinde pek de gezemediğinden tenhâca sokakları kullanarak dolaşır gezer ve aralıkta bir fişek yakub seyrine bakar.

Mûmâ-ileyh bu sûretle 'acâba felân kapunun önünde dahî bir fişek yaksam mı deyû düşünüb gider iken bir de yakınında belki hemen ayakları arasında birdenbire bir gürültü kopar ortalık dumân içinde kalır ve Efendi kendüsi bile bu nagihâni şehir âyîninin nerede olduğunu anlayamaz lakin yine o sâ'atde pantolon ve sako ateş almış olduğunu görünce o nagihâni şehir âyîninin kendü ceblerinde olduğunu kendüsiyle berâber etrâfında bulınân birkaç kişi dahî görüb anlayarak derhâl yetişirler lakin sako ve pantolon gereği gibi 'alevlenmiş olduğu cihetle çıkarmağa meydan bulamadıklarından parça parça kesüb Beyefendiyi güç hâl ile kurtarırlar ve kendüsünü dımdızlak hânesine götürirler.

Şu vakı'a zikr olınân mâhiye şenliğinin tuhâf görünecek (**stn.2**) ve 'âdeta gülünecek bir kazâsı olûb işidildiğine göre bu şenliğin ba'zı mahallerde harik zuhûru ve çocukların ve kadınların zararlıca zedelenmesi gibi dahâ ağırca bir tâkım vak'aları olmuş.

Vâkı'â ba'zı sâyılı gecelerde her memleketde şehr-i âyînler icrâ olunır lakin şehr-i âyîn icrâsı dahî bir usûl ve kâ'ide tahtında cereyân eylediği cihetle hiçbir kazâsı görülmez şehr-i âyîn ve şenliğin usûl ve kâ'idesi ise öyle herkes fişekci herkes kandilci herkes dümbelekci herkes davulcu hülâsa-i kelâm herkes her şeyci olmamaktır bizim bildiğimiz memleketlerde böyle bir şehr-i âyîn veya sâ'ir sûretle bir şenlik icrâ idileceği zamân evvelâ sanayi'-i nariyye dâ'ire-i belediyyenin taht-ı nezâretinde olarak mahsûs fişekçiler ma'rifetiyle icrâ olunır sonra fişekçiler masraf ve ucuratı ya yine dâ'ire-i belediyye tarafından veyâhûd bi't-tevzi' ahâlî canibinden tesviyye idilir halk tezyânât olarak yalnız hâneleri dükkanları kapusına veyâhûd pencerelerine kandiller ve mumlar koymak derecesinde tezyânâta me'zûndır bundan başka kimse ne fişek yakar ne silâh atar ve davul ve dümbelek veyâhûd sâ'ir dürlü çalgı çalmak çalgıcılıkla ta'ayyiş edenlere mahsûs olûb bunların gayrisi burada olduğu gibi koltuğu altına bir dümbek (darbuka) aldığı gibi meydân-ı mülâ'abeye koşmağı nefsince ayûb görür işte her sınıf kendilkerine mahsûs olân san'atı bi'l-icrâ i'lân-ı meserret itdikleri vakt sâ'ir halk dahî 'ırs ve edeble bunları seyrederek şehr-i âyîn hitâm bulur.

İn-şâ'-Allah bizim memleketimizde dahî terbiye-i 'umûmiyye bu dereceye gelerek herkes vazifesini tanır da her şey yoluyla yapılarak hiçbir sûretle kaza ve tehlikelere meydân kalmaz.

.....

Şam-ı şerifte mukîm İran şehbenderinin besbelli teşrif-i şâhi münâsebetiyle geçen gün Bağdada gelüb Kazımiyye kasabasına inmiş olduğu işidilmiştir.

.....

Hille sancâğının cihet-i garbiyyesinde bulunân Veşşebel Veşşelal Vezziyad Velibrahim Velfetele Nabile ve dahâ sâ'ir bir tâkım isimlerle birçok kabîle cemâ'atlere munkasim bulunân hezâ'il 'aşâyiri geçen sene Degâre mes'ele-i fesâdiyyesi esnâsında mücâseret itmiş oldukları birtakım fenâlıklara zamimeten tafsîli geçen yetmiş dört nümerolü nüshamızda beyân olduğu vechle geçenlerde Ca'âre nâhiyyesi bağ (**stn.3**) ve bağçelerini basûb ahâlîsiyle vukû' bulan müsâdemede tarafeynden yiğirmi kadar maktûl ve elliden mütecâviz mecrûh vukû' bulmuş olduğundan eşkiyâ-ı merkûmenin terbiyesi için gönderilen fırka-i "askeriyye cem'iyetlerini perişân iderek rû'esadan Zevir ile oğlu Münir ve meşâhir-i müfsidinden olûb geçende rufekasıyla berâber Niş kal'asına nefyi ve tağrîb idilen mutallakın oğlu Samiri dahâ sâ'ir bir takım rufekalarıyla berâber ahz û girift iderek götürmüş idi.

Rû'esa-i merkûmenin derece-i şekâvet ve hiyânetleri halkca ve hükûmetce meşhûr ise de bu makûlelerin kanûnen ta'yîn ve tahdîd mucâzâtı behemahâl yine kanûnen muhâkemât-ı lâzımelerinin îfâsına menût olduğundan keyfiyyet divân-ı temyîz vilâyete lede'l-havâle merkûmların birtakım tevilât ve tevcîhatla berâber i'tiraz ve tasdîk itdikleri üzere merkûm Zevir geçen sene Divaniyye mes'alesi

esnâsında celb ve hılât iksâsıyla taltîf ve te‘mîn idildikten sonra Divaniyyenin karşı yakasına geçer geçmez aldığı hilâtı orada bulunân cem‘iyyetden ednâ bir âdama virüb yine cemi‘yyetle berâber fesât ve ihtilâlâ da‘ir şarkılar çağırarak ve hevese iderek gitmiş ve Şenafiye nâhiyyesi müdür ve me‘mûrlarını tard iderek cebren oturüb ‘alenen şekâvete ve gelüb geçen eşyâ ve emtâdan bâc ve gümrük âlarak makbûz senedâtı virmeye başlamış ve bundan sonra üzerine “asker gönderildikde çöl cihetine savuşûb mü’ahharan yine ‘avdetle zu‘munca güyâ hükûmete ‘arz-ı sadâkatle berâber diğér tarafdán yine fesât ve şekâvetden girü durmayarak ber-minvâl-i muharrer Ca‘âre bağlarına hüçûm olunması ve müsâdeme-i vâkı‘adan yetmiş seksen kadar maktûl ve mecrûh vukû‘ bulması kaffeten bu habîsin semere-i fesâdı olûb şu kadar şekâvetde oğlu Münir dahî yanında bulunmuş olduğu ve merkûm Samir ise işbu şekâvetlerden başka pederi mutâllakdan kendüsine intikâl iden şöhret-i şekâvet semeresiyle hezâ‘il ‘aşâyirini istediği semt-i şekâvete sevk idebilmeğe muktedir sâ‘î bi‘l-fesâd bir habis olûb ‘aşâyir-i merkûme meyânında ne kadar şekâvet ve müfsîdat vukû‘ bulmuş ise cümlesine parmak katmış olduğu tahakkûk eylemiştir işte buralarda meşâyih nâmıyla gezen ve müsâlemette bulunacak olsalar kendi ‘aşîretleri halkını ‘âdeta taht-ı esâretde kullanarak mâlına ve mahsûlatına fuzûli vaz‘-ı yedle biçâreleri kasıb kavûran ve aralık.(s.188/stn.1) aralık birtâkım mefsedet-i mel‘anetle behâyim ve hevâyimden hiç farkı olmayan biçâregân ‘urbânı dürlü dürlü şekâvetlere sevk iderek başlarını ateşe yakan bu gibi habîslerin vücûdu mülkce ve memleketce ve halkca ta‘dâd ve ta‘rîfe sığmaz mazarrâtı müceb ve müstelzîm olduğundan Irakın istihsal-ı selâmeti için bu gibi habislerin memleketden tard ve teb‘îdi herhâlde lâzım ve vâcib olmağla gerek merkûm Zevir ve Münir ve Samir ve gerek yine bu cümleden olûb mahbûsen burada bulunân Farisurrebi ve geçen günler Kerbeladan mukayyeden irsâl kılınan Kerküş nâm şakilerin Niş kal‘asına teb‘îd ve tefrîki zımında beşi birden çendgün içinde Der-Sa‘âdete ‘azimeti mukir olân Babil vapûruyla Der-Sa‘âdete gönderilmek üzere buradan Basraya i‘zâm kılınmışlardır.

.....

Zâten pek eski ve zedelenmiş olduğu hâlde bir de Bağdad mutasarrıfı Sa‘âdetlü Şakir Beyefendinin ma‘iyyetiyle Fırat Nehrinin keşfi için ta Meskeneye kadar gidüb gelmiş olân Basra vapûrının hemen mücedded sûretiyle ta‘mîri zımında Bağdadda dest-gâha çekilmiş idüğünü bundan mukaddem yazmış idik.

İnşâ‘iyye dest-gâhlarını öteden berü gazetemizde bahsedilegelen meşâgil-i kesîresi arasında bu vapûrın dahî dest-gâh üzerinde yapılacak olân şeyleri yapılûb bitmiş olduğundan bu günlerde nehre tenzîliyle birkaç vakt zarfında ve ezmâtı dahî bi‘l-ikmâl meydana yeni bir vapûr çıkarılacak ve ‘ale‘l-husûs vapûr-ı mezkûrın makinesi ‘âdeta mücedded sûretiyle ta‘mîr edilmiş olduğundan sey ü hareketi dahî evvelkinden ziyâde sür‘at kesbidecektir.

.....

Basra dest-gâhlarında ta‘mîr edilmiş olduğımı bundan mukaddem beyân itmiş olduğumuz Diyala nâm vapûrın her levâzımını kemâl idildiği cihetle ilk def‘a olarak Bağdada müteveccihen tedevvür-ü çarh-ı ‘azîmet itmiş olduğu Basradan telgrâfla yazılıyor.

.....

Fırat Nehrinin tathîr ve ta'mîkî 'ameliyyâtının derecâtı mukaddem ve muahhar derc-i sahîfe-i beyân kılınmışdır bu kere Dileym kâ'im-makâmılığından vukû' bulan iş'âra göre nehr-i mezkûrda seyr-i sefâyini en ziyâde men' iden 'avâriz ve mevâni' Garrâf ve Ümm-i Haşim ve Mehdaniyye ve Filiviyye dinilen mahaller olûb bî-tevfikihi te'âlî mevâki'-i mezkûre kâmilen kal'-ı tathîr kılındığı cihetle birkâç vaktten berü cesede alınmakda bulınân Fırat vapûru oradan kalkarak mezkûr mevâni'-i cesîmeyi suhûletle geçüb Hîte kadar gelmiş ve şimdiyye kadar Kenaniyyeye muvâsalat itmiş olacağı me'mûl bulunmuşdır.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Mesajiri Nasyonal nâm Fransız vapûr kumpanyası (stn.2) tarafından Karadenizin Tuna ve Trabzon kollarıyla Akdenizin İzmir ve Selanik cihetine işledilmekde bulınân postalarına Fransa hükûmet-i imparâtoriyyesi tarafından i'âneten şehri bir milyon frank virilmekde iken bu def'a hükûmet-i Cumhûriyye tahsîsat-ı mezkûreyi kesmiş olduğundan kumpanya dahî zikr olınân dört kol postalarını ta'tîl itmiş olduğını Der-Sa'âdet gazeteleri yazıyorlar.

.....

İstanbuldan Eylül-i Rûmînin yiğirmi sekizi târîhiyle almış olduğumuz gazeteler Edirne vilâyetinde kâ'in Zağra-i Atik kasabasına ve Harburutda kâ'in Mihrab Dağına (dimek bundan bir buçuk ay mukaddem) kar yağarak 'ale'l-husûs Mihrab Dağına yağın karın kesretinden-nâşî vürûr ve 'ubûr muta'al olmuş imiş.

Biz yaz mevsiminde Bağdadın hararetinden şikâyet idiyor idiysek de imdi letâfete teşekkür itmeliyiz bugünlerde sânti girâd hesâbıyla sabahları yiğirmi ve öğleden sonra yiğirmi beş ve giceleri ve sabaha karşı on sekiz on beş derece harâret vardır.

.....

Sırbistanın on fırka ve otuz iki livâ i'tibâriyle yetmiş tabûr millet "askeri olûb bundan başka şimdi yeniden otuz tabûr ihtiyât ile yiğirmi bin dahî gönüllü "askeri tertîb ve teşkîl itmesi niyetinde bulunmuş ve her livânın birer bölük süvâri ile birer tabur tobcısı olûb şimdiyye değin yeni usûl tob ve tûfengin mubâyâ'a olûb on altı buçuk milyon filorin sarf olunmuş ve bir milyon yüz yiğirmi bin nüfûsı olarak icâbı takdîrinde beher on nüfûsta bir âdam ahz iderek silâh elinde bulunduracak olduğu gibi memleketin dahî beheri ikişer binden sekiz alây piyâde ve beheri altışar yüz mevcûtdan mürekkeb dört tabûr şeşhâne ve beşer yüz mevcûdlu üç alây süvâri ve sekiz yüz mevcûddan 'ibâret iki alay topçı ve iki tabûr istihkâm ve iki tabûr pompiye (ya'ni tulumbacı) ve bir tabûr mekkareci olmak üzere yiğirmi üç bin mevcûd "askeriyle otuz üç bölük jandarma ve on altı tabûr hudûd "askeri ve otuz üç tabûr millet "askeri bulunduğu cerîde-i "askeriyede mestûrdır.(Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis)

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Bu def'a vukû' bulan Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyyesinde Almanya hükûmat-ı cenûbiyyesinin müttefikin-i şimâli ile bi'l-ittifâk 'umûm Almanyanın sûret-i müttahidede hareket itmesinden Prusya devleti ittifâk nâmıyla Almanya-i şimâliyi kullandığı gibi Almanya-i cenûbiyi dahî buna bu vechle Prusya kralı

Kilyom hazretlerinin ‘umûm Almanya imparâtorluğu tâcını tenevvüc ideceği hükm olunmuş idi.

Bu kere reside-i nazar-ı mutâla‘amız olân Avrupa (stn.3) gazetelerinin Virtemberg resmi gazetesinden naklen virdiği havâddise göre şu hükm yalnız Fransızlar tarafından virilmiş ve bunun bu derece şûyu‘u dahî Almanya böyle bir muhârebede herkesin hilâf-ı ümîdi olarak birleşivirmesiyle berâber ittifâk ve ittihâtda pek ziyâde sebât ve metânet göstermesinden ilerü gelmiş olûb lakin hükûmat-ı cenûbiyye ve bâ-husûs Virtemberg devleti böyle muvakkat bir ittifâktan dolayı Almanya-i şimâli heyet-i müttefikâsına dahî l olmuş farz idilmeyi kabûl itmiyor imiş.

Gazete-i mezkûr bu reyde sûret-i katiyyede olarak ısrâr itmeyüb hükûmet-i şimâliye gibi hükûmat-ı cenûbiyyenin dahî Prusytanın riyâseti altına girmesini mümkünatdan add idiyorsa da “Heyet-i şimâliyye dâ’iresi dahîline giren hükûmetler bu ittifâk ve ittihâtdan Hanoverliler derecesinde memnûn ve müteşekkir olacaklarsa hükûmat-ı cenûbiyye hiçbir vaktde bu ittifâka girmez yok heyet-i müttefikanın bugünkü ‘usûlü teğayyür idilür de dahîl-i hey’et olânlar Hanoverliler misillü hey’et ‘aleyhine kıyâma mecbûr olmayacak bir hâle gelür ise hükûmat-ı cenûbiyye o hâlde ittifâkı kabûl edüb itmeyeceğini düşünür.” Dimişdir.

Biz bu Avrupalıların ittifâkından da iftirakından da hiçbir şey anlamıyoruz bu def‘aki mes‘ele-i harbiyyeden mukâddem hiç kimse me‘mûl itmez idi ki Almanyanın hükûmat-ı cenûbiyyesi 1860 senesinden berü Prusyanın savletinden zir-i cenahına sığınmış oldukları Fransaya karşı silâh tutsunlar ‘ale’l-husûs kim me‘mûl iderdi ki şehir ve kasabatının sokakları ve pazarları Prusya devleti ‘aleyhinde i‘lânlar ve layihalarla dolu olân Hanoverliler şimdi Prusyanın istihsâl-ı sa‘âdeti yolunda kanlarını akıtûb kurban olsunlar.

Mutlaka bu tebeddül Fransanın dahî me‘mûli değil imişdir çünkü me‘mûli olmuş olsaydı ‘umûm Almanyaya karşı muhârebeyi göze aldırılmaz idi.

Hülâsa-i kelâm mâdem ki Almanya hükûmatı kable’l-mes‘ele birkâç sınıf olarak cümlesi yek-diğerinin zıddına gitdikleri hâlde hîn-i muhârebede birleşivirmek gibi mîn gâyri me‘mûl büyük bir tebeddül göstermişlerdir muhârebeden sonra dahî yine dönebilmeleri ihtimâlden ba‘îd değildir öyle ise Virtemberg resmi gazetesinin ber-minvâl-i muharrer ifâdesi pek de yabana atılamaz.

İ‘LAN

Matba‘amız her dürlü levâzımatı tehiye ve ikmâl iderek bugünlerde ise meşâğili sâ’ir zamânlardan dahâ azca olmasına mebnî şu günler harîc için kitâb tab‘ itmeğe en müsâ‘id bir zamân olduğundan kitâb tab‘ itdirecek olân zevât bugünlerde matba‘amıza mürâca‘at ider ise matbû‘ât-ı nefâset vesâ’irece başka zamânlardan dahâ â‘lâ olacağı ihtâr olunır.

Sayı: 95

Tarih: 22 Şa'bân 1287/ 3 Teşrîn-i Sâni 1286

s.189/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Bağdad rusûmât nâzırı izzetlü Raif Efendinin Hicâz vilâyeti vâlî mu'âvinliğine tahvîl-i me'mûriyyete mebnî nezâret mezkûre Samsun rusûmet nâzırı sabık izzetlü Haşim Efendiye tevcîh buyurulmuşdur.

.....

KirmanŞâh taraflarında kolera 'illet-i müthîşesi zuhûrına mebnî geçenlerde hudûd-i hâkâni üzerine vaz' idilmiş olân karântina 'illet-i mezkûrenin kâmilen indifâ'ına mebnî bu kere refi' ve ilgâ idilmiştir.

.....

Hemvend eşkiyâsı şekâvet-i sâbıkalarına zımmiyyeden Süleymaniyye taraflarında Süleymaniyye ve Şehrizordan çıkan iki fırka "asker üzerine tesûdüf iderek iki mahalde muzârabeye lede'l-ittidâr rû'esadan Mustafa ile ve oğlu Hamokakın Abdullah maktûl ve ehibbâları mecrûh oldukları Süleymaniyyeden yazılıyor.

.....

(Bir Zât Tarafından Virilen Varakanın Hülâsa-i Hükümü)

Buraca berât gicelerince icrâ idilmekte bulunân mahiye şenliği hakkında yazmış olduğunuz bir bendi okudum ve okur iken hem güldüm hem te'essûf itdim güldüğümün sebebi ta'rîf itmiş olduğunuz ma'hûd Kâtib Efendi vak'asının garâbetidir tee'ssüfime sebep dahî bu vakanın dahâ garibini 'âdeta fecini görmüş olduğum cihetle halk bugünü kaza ve belalara sevk iden cehl-i 'umûminin temsîl itmesi ve âle'l-husûs böyle bir belâ-i mü'ellimden zevkiyâb olmasıdır.

Gördüğüm vak'a şudur ki o gece ben dahî halkın şenliğini seyritmek için sokağa çıkmış idim şuracada çocuklar ve 'âdetâ kıllı binler dümbek çalarak ve aralık aralık fişenkler atarak icrâ-i meserret ideyorlar idi tâki yanımda bir gürültü kopdu bir de bakdım ki bir bî-çâre kadının (...silinmiştir) fitili almış (...silinmiştir) birisi tarafından atılan ve arıcı ta'bîr olunub (...silinmiştir) dört köşeyi gezerek (...silinmiştir) (stn.2) kimbilir ne aramak üzere bî-çâre kadının çarşafı içine girmiş şimdi burada kısa ayaklı bir kadının öyle kalabalık içine girmesinde ne münâsebet olduğunu sormak ve muhâtablarınız olân 'umûm buna zarûri bir cevâb bulamayınca biz dahî bu tavr ve terbiyyede olân kadınların gitdiği yol yol değildir çıkmaz sokaktır deyû muhâkemâtâ girişmek pek de 'abes olmaz idiye de matlûb bu ciheti muhâkeme olmayub yalnız bî-çârenin düçâr olduğu felâketi göstererek keyfiyyetin muhâkemesini kari'inin mahkeme-i vicdânlarına havâle itmekden 'ibâretdir bulunduğuna mebnî bu sûretde sadetden çıkmayub yine bahse 'avdet itmeliyiz.

Bundan sonra etrâfdan yüz yüz elliden mütecâviz halk birikip bunları görünce kadıncağızı kurtaracaklar deyû ümitvâr oldum sevindim ise de gelenler kâmilin seyirci olub vay paçası dahî tutuşdı peçesi de kavırıldı deyû seyirden başka bir şey'e bakmadıklarından gayret yalnız bir iki ihtiyâra kaldı ve bunların sa'y-i

himmetiyle kadıncağız helâkdan kurtuldu ise de zannıma kalûrsa kızarıb kavrûlmadık hiçbir şey'i kalmadı işte şu vak'ayı matba'anıza bildirmekten maksadım yalnız beyân-ı vukû'atdan 'ibâret olmayûb dâ'ire-i belediyyenin dahî nazar-ı dikkâtini celb iderek mezkûr bendenizin zirinde gösterildiği vechle bu misillü şehri âyînleri için memâlik-i mütemeddinede birer usûl vaz' olındığı gibi bizce dahî mümkün mertebe bir usûl konmak lüzûmını göstermektedir.

Bu mâdde hakkında bir varaka dahâ gelmiş ise de mahâl olmadığından gelecek nüshaya bırakılmışdır.

MEVÂDD-I 'UMÛMÎYYE

Vilâyetler merkezinde beher sene ictimâ' mu'tâd olân mecâlis-i 'umûmiyeden Tuna vilâyet i meclis-i 'umûmisi geçen Eylül içinde açılmış olduğu Tuna gazetesinde görülmüşdür meclis-i mezkûr Tuna vilâyeti vâlisî devletlü Pâşâ hazretleri tarafından irâd olunûb bir sûreti gazete (stn.3) mezkûrda mûnderic bulınân makâlede vilâyetin bir senelik icrâât-ı cesmîyyesi ta'dâd ve tezkâr kılınmış ve icrâât-ı mezkûre sırasında Tuna idâre-i nehriyyesinin pişyâr olınân terakkisi doğrusı sâ'ir icrââtdan ziyâde nazar-ı memnûniyyet ve ibtihâcımızı celb itmiştir.

Çünkü Tuna Nehrinin en güzel ve seyr-i sefâyine en ziyâde kabil olân kısmı ki seneden Vidine kadâr mûmte olân ve yüz elli sâ'at mesâfeyi mütecâviz olân mecrasıdır memâlik-i mahrûsa enhârından olduğu üzerinde binden mütecâviz ecnebi tekneleri seyr û seyâhat eylediği halde bizim üç dört yüz kıt'a tüccâr yelken sefinelerinden başka vapûr sefâyini olarak bir tekne bile yok iken bundan üç sene mukaddem beş kıt'a vapûr ve beş kıt'a işlebdn mürekkeb olarak açılan nehriyye idâresi işte makâle-i mezkûreden müstebân olduğu üzere vapûrlarını elyevm yediye ve işleblerini on üçe iblağ eylemiş ve bunlardan başka iki kıt'a mükemmel yolcu vapûru dahî derdest-i inşâ olınmıştır.

Memleketimizde tevsi'-i ticâretin mevkûf-i 'aleyhi yalnız ber-minvâl-i muharrer vesâ'it-i nakliyyenin teshilinden 'ibâret olmağla bu yolda sarf idilen himmet vatanın her tarafında kemâl-i memnûniyyet ve şükrâniyyetle telakki idilmek zarûridir.

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Bu kere telgrâfla aldığımız ma'lûmatdan müstebân olduğımıza göre Fransa ve Prusya beyninde (besbelli musâlâhanın müzâkeresi için olmalı) mûvakkaten bir mütâreke-i harbiyye husûle gelür gibi olmuş iken mû'ahharan yine te'âhhür itmiştir çünkü Fransızlar işbû mütâreke-i muvakkateden istifâde etmek ya'ni bu arada Paris içine biraz dahâ zahire ve mühimmat-ı sâ'ire aşırabilmek husûsına teşebbüs eylediğinden bu sûret Prusyalılar tarafından kabûl olunmayarak muhâsama tekrâr teceddüd itmiştir.

Fransızların Bezensün civârında birkaç muzafferiyetlere nâ'il oldukları ve Prusyalıların bunun üzerine doğru bozulmakta buldukları yine ahbâr-ı telgrâfdan istinâd kılınıyor(...silinmiş) (s.190/stn.1) (bu posta almış olduğumuz gazeteler dahî (dimek oluyor ki telgrâfın haber virdiği muzafferiyetden başka olarak) Fransızların ufak tefek bir tâkım muzafferiyetlerini dahâ haber virmekte iseler de böyle küçük şeyler te'siri bir büyük vak'adan sonra olabileceğinden Fransızlar var kuvveti pazuya

virmeğe büyücek bir muzafferiyete nâ'il olduktan sonra böyle küçük küçük şeyler hesâba bile katılmaz.

.....

Bu hafta postasıyla alûb okumuş olduğumuz gazetelerde Fransızların iki garîb ihtira'ını görüb gördük birincisi Nans şehrinde ve Veron nâmında bir fabrikacının 'imâl itdiği bir nev' tob olûb mezkûr tob Strazburg ya'ni püskürme kurşûn atar nev' icâd toplardan ise de bu tob sâ'irlerine kıyas kabûl itmez imiş zîrâ mezkûr tob otuz beş vefiye-i 'aşâri barut ile dolar ve tazammun eylediği iki yüz kırk bin dane kurşûnı sekiz bin zîrâ' 'aşâri mesâfeye sevk ider ve tobûn cesâmet-i kutriyyesi ise üç metroyu tecâvüz eylerimiş.

İkincisi Paris kimyagerlerinden birinin terkîb ve îcâd eylediği bir nev' eczâ-i kimyeviye olûb bunun îcrâ idilen tecrübesinde îcrâ-i mezkûre lağm içüne konulûb endâht idilirse beher def'asında yedi yüz kişiyi itlâf ideceği anlaşılmış ve böyle bir eczâ-i mühlikenin muhârebede isti'mâlini baz'ı sivri akıllılar mugayir-i insânidir dimişler ise de diğer bir takımı (insânları âlet-i nâriyye ve cârihe ile öldürüyorsunuz ya bir de bu ilâc ile öldürseniz ne zarârı vardır) diyerek hülâsa bunun isti'mâli ekseriyet ara ile kabûl olunmuş.

İşte şu iki nev' icâd üzerine Fransızlar Prusya ordûları Paris istihkamatına yakın sokulurlar ise (amma yakın sokulurlar ise) bir anda cümlesini itlâf idecekler imiş.

Öldürün bakalım koca herifler bir yandan siz ölün bir yandan dahî düşmân tesmiyye eylediğiniz benî nev'inizi öldürün öyle ya insân tesmiyye olınân hayvânlar hazır âğûş-i mâder ağılından sürek sürek yetişüb geliyorlar tamam siz de salhâne-i harb ve cidâlde bol bol zebîh idin.

Siz ey 'alem-i medeniyet serfirâzları vaz' itmiş olduğunuz kanûnlar benî nev'inize ol-kadâr şeref ve imtiyâz virmiş ki efrâd-ı nâsın birisi diğerini ihâfe için yanılûb da elini kızaya koyacak olsa senelerce kürke vaz' ideyorsunuz evet hakkınız da var bunu inkâr idemeyiz lakin efrâd-ı nâs şu kadâr bir kabahâtden bir derece mesûl olduğu halde siz milyonlarca canı bir günde telef idiyorsunuz da niçin mesûl olmuyorsunuz.

Efrâd-ı nâsdan muîni cinâyet olânlar aynı canı gibi görürler sizin şu büyük (...silinmiştir) binlerce canın bir anda telef olmasına tavassûd ider bunlar mucit ve muhteridirler deyi nâ'il-i mükafât bile olurlar.

Efrâd-ı nâsın ekmeliğine Şâhs kavânin mahkemeleri olduğu gibi bir de büyük (...silinmiş) (stn.2) muhâkemedede ve hükm için bir mahkeme ve kanûn olsaydı ne olurdu(...silinmiş) ne olacak böyle yeni ay zarfında bir milyon genç zebîh insânların itlâfı gibi cinâyât-ı cesîme vukû'a gelmezdi.

.....

İtalya tabûrları Romaya girerek pâpâ hazretlerinin hükûmet-i cismâniyyesi târîhine (intiha-i hükûmet-i cismânilerine) Hatın sebebiyle hitâm virdiklerinden dolayı Pâpâ hazretleri fenâ halde te'essür iderek Katolik devletlerden başka Protestan devletlere dahî mürâca'atla hukûkın istirdâdına kalkışmış ise de İngiltere devletinden başka sadra şâfi bir cevâb virmemiş ve İngiltere devletü tarafından pâpâ hazretlerinin tesellî'atı için Roma iskelesi bulunân Çotda ve Keyaya gönderilen bir

kıt'a harb sefinesi mahalli mezkûre vardıkda ahâlî-i (yaşasın İtalya) zemzemesiyle büsbütün İtalyanlaşmış bulmasına mebnî besbelli evvelce iş olduğu mezûniyyet üzerine limânı İtalya bayrağı keşidesiyle selamlamağa mecbûr olmuştur.

.....

Fransız ordularından esnâ-i muhârebede firâr itmiş olan neferât Parisde kolları arkalarına bağlanmış ve şabkaları tersine çevrilmiş olduğu hâlde iki keçeli “asker arasından geçirilüb herkes tarafından yüzlerine tükürülmüş ve göğüslerine dahî (falan isminde olan şu nâmert nefer düşmân önünden kaçmış olduğundan her ‘arz-ı kahramanlar bunların yüzüne tüküreceklerdir) deyû kalın yazılarla birer yafta iliştirilmiş olduğına hakâyiku’l-vekâyi beyân ideyor.

.....

Ma’hûd Garibaldi sâkin olduğu Kabrira âdasından geçende Fransaya gidüb altı yüz neferden müretteb teşkil eylediği gönüllü fırkasıyla tûr şehri civârında bulunân Prusyalılar üzerine yürümekte bulunduğu gazetelerde görülmüştür.

.....

Avrupa politikasına parmak sokabilmek için vesi’le taharrisinden hâlî kâlmayan Amerika hükûmat-ı müctemi’ası bu def’aki mes’ele-i harbiyyede tavşana kaç tazıya tût yollu bir politika çevirerek bu politikanın cümle-i esîrâtından olmak üzere şimdi hem Fransızlar hem de Prusyalılar Amerika hükûmat-ı Cumhûriyyesinin kendüleriyle müttefik olduğunu iddi’â ideyorlar.

Ferd veyâ bir hey’etin dostunun dostu kendi için dost ve düşmanının dostu kendisi için düşman add olunması kâ’ide-i câriyye iktizâsından olmağla şimdi gerek Fransanın gerek Prusyanın kendi düşmanlarıyla ittifâkı dillerde destân olan bir hey’etin dostluğunu iddi’â itmesi pek garib görülmüştür bunlardır her ikisinin böyle bir iddi’âda bulunmaktan mazûriyyetleri inkâr olunmamalıdır çünkü Amerikalılar her nerede bir Cumhûriyyet teşkil olına ona tarâfgirlikle müştêhîr olduklarından Fransızlar bu def’a hükûmet-i imparâtoriyeyi hükûmet-i Cumhûriyyeye kalb itdiklerinden dolayı sahihân Amerika pek büyük aferînine mazhâr olmuşlardır Prusyalılar ise Amerikaya varıncaya kadar şûûn-i ‘âlemi titretmiş olan (stn.3) yeni devlet-i müştêmîleden birisini pamal iderek diğêrinin dahî hesâbını görmek isti’dâlinde bulunması ve ‘ale’l-i-husûs 1866 sene-i mîlâdisinden berü Amerika hükûmat-ı müctemi’ası misillü hey’et-i müctemi’a haline girmeye başlaması Amerikalılar gibi hükûmat-ı müstakbeleye masundur kendilerini gerü alamayan bir hey’eti hemen Fransızların teşebbüsünden ziyâde memnûn ve müteşekkir eylemişlerdir.

.....

Petersburga tab’ olinân (Gazet dö la boran) nâm gazete bend-i (...silinmiş) itmiştir.

Avusturya Fransanın karını itimâm eyledikten sonra Alamanyanın ve Rusya üzerine hücum itmek ihtimâli vardır böyle bir hâlin kuvve-i takdîrde Rusyalıların hâlî ne olur zîrâ Prusyanın Avusturyaya i’lân-ı harb itdiği vaktde ya sekiz on yedi milyon nüfûsü vücûd idi Fransa üzerine vukû‘ bulan şu hücumında ise kırk milyon ahâlîsi bulunmuş olub Rusya üzerine i’lân-ı harb ideceği vaktde altmış milyon ahâlîsi bulunacaktır Rusyanın ahvâl-ı dahîliyyesi ‘acâba Avusturya Fransanın

hezimetlerindeki ahvâl-i dahîliyesinden iyi mi bulunacaktır zannitmeyiz Avusturya Fransanın münâza‘at-ı dahîliyyedir hâli oldukları hâricte menfa‘atleri olmadığı için mağlûb olmuşlardır Rusyanın harîcde müttefiki bulunmak şöyle dursun Avusturya ile devlet-i ‘aliyye gibi iki büyük kavî düşmanı vardır dahîlen Baltık sevâhilinde bulunân Balani halkı mes’eleleri olân Almanya zahîr-i teveccüh ve (...silinmiş) İsveç devletine mürâca‘at itmekde ve Lehistan istilasını talep eylemektedir eğer Almanya Rusya üzerine hücum itse Lehistanın Rusyaya mazarrat kal‘ası olacağı şüpheden varestede olduğu gibi Bismarkın ol-vakt Protestanlık ile Almanyalıların hamîsi nevmidâne çıkararak üç hükûmetin kanla mülemma olân süngü ile Lehistanın zabt ve istilâsı emrinde (...silinmiş) ve külliye bunca kanların tathirine teşebbüs ideceği dahî şikâyet ve şu hâlde ahvâl-i hazırımızın sebab-i tehlikesi Lehistan olduğundan Rusya politikasının evvel emîrde şu Lehistan mes’elesini tesviyye itmeleri lâzımı der-kârdır.

.....

Parisde muhâfaza-i vatan gayreti derece-i nihâyeye vâsıl olmuş idiğünden bu def‘a on altı on sekiz yaşında bulunân çocuklar dahî “asker silkine dahîl olarak mahsûs bir bölük teşkil eylemişlerdir.

Londra gazetelerinden birinin muhbiri rivâyet idiyor ki geçenlerde “asker elbisesi giymiş bir kadın görülüb Fransa kanûnı kazıyyesince nisvânın erkek elbisesi giymesi memnû‘ olduğundan merkûme ahz û girift olunarak zabıta müdürlüğüne götürülmüş ise de kendisinin vatan gayretiyle istihkâmlarda topçılığın arzûsında bulunduğu fistan ile ise işbu hidmetin hüsn-i ifâsı mümkün olamayacağından elbisesini zarûri pantâlon setreye tebeddül eylemiş olduğunu beyân eylemekle seyli tahliyye kılınmıştır.

Tûr 12 Teşrîn-i Evvel Akşamı

Parisi muhâsıra iden Alman “askeri arasından savuşabilmiş olân Matarın (Tura getirdiği generâlden nakl ile şehir-i hâlin yedisinden Paris hâricinde bulunân (Monzoluların) kal‘asıyla San Kalo meydânında generâl Döfer Fransa “askerine kûmânda itdiği hâlde büyücek bir muhârebe vukû‘a gelüb Prusyalıların kâmilen mağlûb ve münhezim olmuş buldukları mevkiileri terk iderek Rusyaya doğru ricât eylemiş olduklarını Petersburg gazetelerinden işitiyoruz. (hakayiku’l-vekâyi)

Sayı: 96

Tarih: Şa‘bân 1287/7 Teşrîn-i Sâni 1286

s.191/stn.1

İhtâr-ı Mahûs

Geçen Haziran ibtidâsında gazetemizin bir senelik abonesi tebdîl olunduğu zamân altı aylığına müşteri olmuş olân zevâtın müddetleri işbu Teşrîn-i sâni gâyesinde tekmil olacağı cihetle bu sınıf müşterilerimizden abonesini tecdîd idecek olüb da taşrada bulunânların mesâfenin budundan-nâşî dahâ şimdiden buldukları mahaller hükûmetine mürâca‘at iderek anlar vâsıtasıyla abonelerini tecdîd itmeleri ve

haric vilâyetde bulunânlar dahî doğruca matba‘a-i vilâyete keyfiyyeti iş‘âr eylemeleri ihtâr olunır.

(Mevâdd-ı Husûsiyye)

‘Atabât-ı mübâreke-i mukaddesenin ziyâreti için bu tarafı teşrâfleri mukarrer olân zât-ı sâmi-i hazreti şâhinin KirmanŞâha muvâsalat buyurmuş oldukları cihetle Devletlü Vâlî Pâşâ ve kemal Pâşâ ve Rauf Pâşâ hazerâtının sâ‘ir ümerâ ve me‘mûrin ile beraber Hanekine gitmiş olduklarını bundan mukaddem beyân eylemiş idik.

Şâh-ı müşârun-ileyh hazretleri çend gün KirmanŞâhda ikâmet veistirâhat buyurdıktan sonra oradan dahî hareketle geçen Salı günü bi‘l-yemin ve‘l-sa‘âde Hanekine tekarrüb buyurdıklarında vüzerâ-i müşârun-ileyh hazerâtı Hanekinde bulunân bir tabûr piyâde ve buradan gitmiş olân bir alây süvâri ‘asâkir-i nizâmiyye-i mülîkâneyi bi‘l-istihsâb zât-ı humâyûn hazreti şâhiyi kasabaya bir sâ‘at mesâfeden bi‘l-istikbâl rusûm-i lâzîminin icrâsıyla kasabaya muvâsalat buyurulmuştur.

Teşrîf-i mesâdet elif hazreti şâhinin ertesini Çahârşenbe günü dahî Hanekinde arâm ve ikâmet buyurulacağı cihetle o gün evvelâ vâlî-i vilâyet devletlü Mithad Pâşâ hazretleri müşîru‘d-devle devletlü Hüseyin hân ve vezîr-i ‘umûm-i hâriciyye Said Hân hazerâtıyla saltanat-ı seniyyenin Tahran maslahat-güzârı izzetlü Nazım Efendi hazır oldukları hâlde huzûr-i meymenet mevfûr hazreti şâhiye çıkararak kudûm-i mekârim-i melzûm humâyûnlarının tebrîğine ve devleteyni ‘aliyyeteyn meyânında gün be gün tezâyüd ve terakki itmekde bulunduğî merdûmün çeşm-i ibtîhâc ve iftihâr ile görülmekte bulunân muhâleset ve mesâfâtın işbu teşrîf-i humâyûn meyâmîn makrûn vesîlesiyle bir kat dahâ te‘eyyüd ve te‘ekküd itmesi teşekkürüne da‘ir bir makâle irâd olunmuş olduğundan cânib-i me‘âlî menâkib-i cenâb-ı Şâhîden dahî taraf-ı zîşeref hazreti mulûkâneye hulûs ve saffeti mutazammın bir kıt‘a-i belîğa irâd buyurulmuştur.**(stn.2)** işbu mülâkâtdan sonra tarâf-ı zîşeref hazreti mulûkânedan zât-ı mesâdet sıfat cenâb-ı şâhiye tasfîr buyrulub devletlü Kemal Pâşâ hazretlerinin hamîl bulunduğî nâme-i humâyûnın takdîmi için tertîb olınân alây ile müşârun-ileyh Kemal Pâşâ hazretleri huzûr-i hazreti Şâhiye dahîl olarak nâme-i humâyûnu teslîm eyledikde kezalik bir nutk-ı resmi irâd itmesiyle tarâf-ı sâmi‘i hazreti şâhidan buna dahî ibrâz-ı mahzûbiyyetle mukâbele buyurulmuştur Devlet-i ‘Aliyye-i İraniyye emnâ-i kirâmından müvekkeb humâyûn hazreti şâhide hüsâmu‘s-sultana ve vezîr-i amûz hariciyye ve mutemedül mülk ve zahîru‘d-devle ve keşkçi bâşı ve mu‘îru‘l-memâlik ve emînu‘l- memâlik ve şihâbul mülk ve sâ‘idu‘l-mülk hazerâtıyla sâ‘ir ba‘zı zevât olub ‘asâkir-i nizâmiyyeden dahî bir fevc ya‘ni bir tabûr nizâmiyye ile bir tob ve bir musîka ve bir takım hademe vâdır ki mevkeb-i sâmi-i Şâhiyye mahsûs işbu cem‘iyyet iki bin bu kadar nüfûs ve onlara müte‘allik hayvânat dahî dört beş bin rû‘usden ‘ibâret ise de ‘atabât-ı ‘âliyye ziyâreti münâsebetiyye dahîl-i cem‘iyyet olân halkın ‘adedi hemen on bin neferi ve ester ve şetr ve bargîr olarak hayvânat dahî on beş on altı bin ‘adedi mütecâvizdir.

.....

Müceddeden inşâ ve i‘mâl kılındığı bundan mukaddem yazmış olduğumuz köpri mahalline vaz‘ edilmiş ve parmaklıklarının boyası lâyıkiyle kûrûdukdan sonra üzerinde gelüb geçmeğe başlanılacağı işidilmiştir.

.....
 Kafes sûretiyle ta‘mîr ve termîm olunmakta bulunduğunu geçende derc-i sahfeye-i beyân eylediğimiz Basra vapûrının dest-gâhca olân ta‘mîratı bi‘l-ikmâl geçen Çehârşenbe günü nehre tenzîl kılınmıştır.

.....
 Gazetecilerin ahâlî beyninde bir tercümân demek olduğundan ve gazeteniz hakbîn ve rastgû bir gazete olduğumı bildiğimden işbu varakacıyı yazıp irsâl eyledim.

Geçen 94 nümerolü nüshânızda mahiyye gicesinde ahâlî tarafından icrâ idilegelen şenliklerin vehâmetinden ve bu sebebden-nâşî pek çok adâmların kaza ve tehlikelere düçâr olmasından vesâ‘ir memleketlerde bu gibi şehri-âyînler dâ‘ire-i belediyye tarafından icrâ ile herkesin davulcu ve herkesin fişenkçi ve herkesin kandilci olamamasından bahseder bir bend yazılmış ve nihâyetinde (memleketimizde dahî terbiye-i ‘umûmiyye bu dereceye gelse herkes vazîfesini tanır ve her şey yoluyla yapılı) dinmiş olduğumı okudum pek-â‘lâ kelâm ve pek doğru söz lakin sâ‘ir memleketlerde (stn.3) böyle sayılı günler tekarrüb ettiğinde ahali tarafından insaniyete mugayir ve adaba muhâlif bir hâl ve hareket vukû‘una meydân bırakılmamak üzere derhâl hükûmet-i mahâlliyye tarâfından mahsûs i‘lân-nâmeler neşriyle keyfiyyet cümleye tefhîm kılındıktan sonra zabtiyye zabîtanıyla teftîş me‘mûrları tarafından böyle nizâmın hâricinde hareket idenler görüldükçe der-dest ile kanûnen vücâzât idilir hâl-bu-ki burada bu şenlikler için bundan on gün evvel hazırlanmakta ve lî-ecli‘t-tecrûbe giceleri sokaklarda tâ sâ‘at üçe kadar fişenk atılıb ‘umûmın rahinve huzûrı selb olunmakta bulunduğı cümlelerin ma‘lûmıdır işte bu mahiyye şenlikcilerinden bir takımı evvelce hükûmet tarâfından tedîb ve terbiyye olunmuş olsaydı hiçbir fenâlık zuhûr itmez ve bir takım bî-çâre çocuklar ve adâmlar dürlü dürlü tehlikelere uğramazlar idi iş böyle iken ahâlîye vazîfesini tanımıyor demek hakka mukârîn değıldir zanniderim eğer hükûmet tarâfından böyle bir tembîh vukû‘ bulub da halkımız yine bunun müğâyiri hareketde bulunırlar ise ol-vakt her ne deseniz hakkınız vardır hattı bundan evvel insâniyyetin menba‘ olân İstanbulda dahî bu usûl var idi fakat hükûmet bunun mazarratını ahâlîye mahsûs i‘lânlarla gösterdikden sonra müğâyir hareket idenleri te‘diben şehriâyîn usûlini bir kâ‘ide tahtına aldı memleketimiz ahâlîsi dahî hükûmet tarafından böyle mahsûs i‘lân-nâmeler neşriyle men‘ olunmuş olsaydı bu kadar edeb ve insâniyyetin hâricine çıkılmayub herkes ‘ırz ve edebiyle icrâ-i şehriâyin ideridi ve bunun üzerine hiçbir fenâlık olmaz idi hattı işbu mâhiyyecilerin içine hükûmet me‘mûrlarından başka zabtiyye ve teftîş me‘mûrları var idi ‘acaba bu me‘mûrlar derûn-i memleketde fesât eylemek nizâma muhâlif olduğumı bilmezler mi eğer bilmiyorlar ise demek olduğü vazîfelerini tanımıyorlar imiş eğer tanıyor ise niçin men‘ itmiyorlar hâsıl-ı evvel emîrde zabtiyye me‘mûrlarıyla teftîş me‘mûrlarına vazîfe-i me‘mûriyyetlerinin neden ‘ibâret olduğumı güzelce anlatmalı da sonra ahâlîye vazîfesini bilmeyor dimeli şu bendi yazıp göndermekden maksadım hâşâ hükûmete ‘itirâz değıldir.seniyye-i ıslâhât vâye-i cenâb-ı padişâhide hükûmet-i seniyyenin şimdiyye kadar icrâsına muvaffak olduğü bunca ıslâhât cümlesinden olarak bunun da bir usûl ve kâ‘ide altına alınmasını hükûmet cânibinden bekleriz.

İmzâ:Muhib Karib

(s.192/stn.1) (işbu Muhibb-i Akrebin iddi'â eylediği karâbetle berâber kendüsünün kim olduğino istihrâc itmek bizce pek ba'îd oldu maa'-hazâ bu ifâdesinde haklı olduğino teslîm ve i'tirâf eyler ve hâlkımız bu mâdde hakkında üç nüshâmızda yazılan şeylerden mütenassih olarak kendülerine bir taraftan ihtâr vukû'una hacet bile kalmaksızın ben artık böyle çocukluklardan vaz geçeceğini ümîd ideriz.

.....

Geçen Pazar ertesi günü Haydarhâne mahallesi sâkinlerinden Süfyan Efendi-zâde Ahmet Efendinin konağı serdâbında bulunân bir tâkım çalı çırpı ve hurmâ dalları kazâen ateş alarak tavana sirâyet itmekle Ferik Sa'âdetlü Nafiz Pâşâ ve merkez mutasarrıfı Sa'âdetlü Şakir Beyefendi 'asâkir-i şâhâne ve zabtiyyeden mikdâr-ı kâfi neferât ve iki 'adet yangın tulumbası ve kanca vesâ'ire gibi edevâtla der-hâl yetişerek harikin itfâsına sa'y ve gayret itmişler ise de mü'ahharen rüzgârın kasb-i şiddet eylemesi ve diğer taraftân mevki'-i Harîkin şata uzaklığına mebnî suyun killeti münâsebetiyle Harîkin etrâfına dahî sirâyetle bir bâb hâne kâmilen ve iki bâb hânenin fakat birer tarâfı muhterik olduğu hâlde bastırılmış ve lehu'l-hamd nüfûsca bir gün sakatlık vukû' bulmamıştır.

(Bir Küçük Mütâla'a)

İşbu harik Bağdada nisbetle büyücek bir vak'a olub bu gibi vak'aların tekerrür-i vukû'undan Cenâb-ı Hakkın memleketimizi muhâfaza buyurması du'âsı tabi'i veyâhûd zarûridir.

Fakat Harîk mahallinde matba'amız me'mûrlarından birisi olub mevcûd olub mûmâ-ileyhin virdiği ma'lûmat-ı sahîhâdan müstebân olduğu üzere "asâkir-i nizâmiyye ve zabtiyye ve hattı orada bulunân büyük zabitân ve me'mûrinin bile Harîkin itfâsı emrinde vukû'bulan fedâkârâne hareketleri görenleri teşekküre mecbûr idecek bir derecede imiş ise de ne çâre ki elde bulunân iki tulumbanın birisi bozulub yalnız birisi kalmış ve yerli sakaların himmeti işbu bir tulumbayı bile idâreye kifâyet itmemiş ve kanca vesâ'ir levâzımât-ı mükemmel olmadığı gibi elde olânlar dahî muntazam olmadığından âz bir zahmetle kırılub bozulmakda imiş.

Vâkı'â Bağdadın ebniyyesi taşradan 'umûmen kârgir görünerek sûret-i zâhirede Bağdadın mükemmel Harîk itfâsı edevâtına ihtiyâcı sâ'ir mahaller ihtiyâcından dahâ âz görülürse de bu kârgir binâların içerüsü hemen kâmilen ahşâb demek olduğu cihetle mevlâ muhâfaza buyursın buraca dahî Harîkin pek kolay bir sûretle kesb-i cesâmet idebilmesi ihtimâlından ba'îd değildir.

İmdi böyle kaza ve tehlikelerin vukû'undan ol-çâresi esbâbına tevessül itmek ihtiyatkârâne bir hareket demek olacağından memleketimizin i'mârı için teşebbüs idilen bunca ıslâhât arasında bu cihete dahî 'atf-ı nazar olunması lüzûmını tavsiye itmeğe mecbûrız.

.....

Bir haftadan berü memâlik-i İraniyyeden pek çok zevvâr gelmekte olub bu sene 'atabât-ı mübâreke-i mukâddeseyi zât-ı hazreti Şâhinin dahî ziyâret buyuracakları mülâbesesiyle gelen zevvâr içinde mu'teberân-i ser-âmedân-ı İranden pek çok zevât ve 'ale'l-husûs en (stn.2) büyük hânedânlara mensûb fâmilyalar dahî bulunduğı haber viriliyor.

.....

Kerbela kasabasının bir iki sâ'at mahalle kadâr cevânib-i erba'ası bağ ve bağçelerle muhât olmak mülâbesesiyle Bağdaddan Kerbelaya giden cadde-i mezkûr bağçelik içine girdikde yolın güzergâhını bağların duvarları ta'yîn itmesinden dolâyı bu husûs caddenin pek ziyâde i'vicâcını müceb olduğu gibi yol üzerine tesâdüf iden bir tâkım hendek ve köprülerin 'adem-i intizâmı dahî gelen ve geçen yolcu ve zevvârın mürûr ve 'ubûrlarını bayâğı tas'îb itmekde bulunduğı ötedenberü işidilmekte idi bu günler Kerbeladan gelen ba'zı zevâtın beyân ve tavsîflerinden müstebân olduğu üzere Kerbela mutasarrıfı Sa'âdetlü Mazhar Pâşânın semere-i himmeti olarak mezkûr yol kırk elli ârşûn 'arzında ve güzel bir istikâmet üzere tevsîf ve yol üzerine tesâdüf iden hendek ve köprüler bir sûret-i matlûbede tesviyye idilmiş ve bu cihetle ebnâ-i sebil ferîh ve fahûr mürûr ve 'ubûr itmekde bulunmuşdur.

(Mevâdd-ı 'Umûmiyye)

Teşrîn-i Evvel rûmînin onu târîhiyle İskenderiyeden almış olduğumuz bir mektûbda şu fikra-i mü'ellimeyi okuduk.

"Geçen Salı günü sabâhleyin seher vakti bir büyük gürültü kopdı sokaklarda yatmağda bulunân gaz fenerleri söndü meğer şehre karîb bir mahalde bulunân küçük bir cebhâne ateş alûb ber-havâ olmuş yaralı ve ölümler olarak yüz kadâr nüfûs sayıyorlar seksen kadâr hâne münhedim olmuş kırılan eşyâ-i züccâciyye haddi hesabı yok bu vak'aya hükûmet-i hidiviyye müte'allik iki kıt'a sarayın muhterik olması dahî munzâm oldu şu keyfiyyet zât-ı hazreti Hidîvv-i Efhaminin sâmi'a hırâş ıttilâ'ı oldıkda pek ziyâde mütekeddir ve müte'essif oldukları rivâyet kılınıyor.

.....

Romada tecemmü itmiş olân psikologlar cem'iyyetinde hazır bulunarak vekili olduğu milletin hukûkını vikâyeye sa'y ve gayret ve pâpânın lâ-yuhtiliğini kabûl itmediği hâlde bu kere dera'liyyeye muvâsalat itmiş olân Keldani Patriği Retebetli Efendi hazretleri Zât-ı hazreti sadâret penâhi ile vukû' bulan mülâkâtında mazhâr-ı taltîfât olduğu misillü Canîb-i Sadrâzamiden vukû' bulân istizân üzerine mûmâ-ileyhin hakipay-i hazreti Padişâhiye dahî yüz sürmak şerefine nâ'iliyyeti zımnında müsâ'ade-i hazreti şehîşâhi şerefsudûr eylemiş olduğundan geçen cum'a ertesi günü şark katoliği rehberlerinden Enfiyye Cebban Efendi vesâ'ir ba'zı bendegân sadâkatnişân ile babeyn-i humâyûn cânibine 'azîmet iderek huzûr-i padişâhide mesûl şerefine nâ'il olduğu sırada Keldanice bir nutuk irâdına mübâşeret ve mûmâ-ileyh Enfiyeciyân Efendi dahî tercümesini kırâ'atle mazhâr-ı iltifât-ı cihân derecât hazreti velîyyü'n-ni'met olmuşlardır.

(Sûret-i Terceme-i Nutuk)

Zîr-i cenâh-ı 'adâlet hakkaniyyet-i mülûkânelerine iltîca itmiş olân esnâf-ı teba'a ve zîr-i destân hakkında erzân ve rayegân buyurıla gelen envâ-ı eltâf ve avâtıf-ı şehri-yarilerine mukâbil Darul-Eman 'adl u hak olân memleket-i vâsi'a-i şâhâneleri sekeneşi içinde kâffesi misillü müstâğrak eltâf "inâyet ve envâ' ni'am-i 'âtifet (stn.3) mülûkâneleri bulunân Keldani Katoliği milletin hissesine isâbet iden farîza-i teşekkürânenin ve te'minât-ı sadâkatkâranenin melce-i hakk u 'adl olân asitân-ı taht-ı mülûkânelerine 'arz ve takdîmine ictisâr eyledim.

Milletimizin her ferdi saye-i ri'âyet-i perveri-i hazreti mülûkânelerinde nâ'il olduğu hürriyyet ve emniyyet ve hakkâniyyet ve 'adâleti bilmekte ve kendüsini subh

û mesâ ed‘ye-i hayriyye-i devâm-ı ‘ömr ve devlet ‘adâlet kesterilerine borclu tanımaktadır ez cümle bu esnâlarda hukûk ve ‘adâlet-i kadîme-i şarkiyye ve menâfi‘-i mu‘azzeze-i belekdârieleri hilâfında olarak ba‘zı taraftan vukû‘ bulân teklifâtın kabûlü zımnında çok ısrâr olındığı hâlde şeref-i tabi‘iyyetiyle müftehîr bulduğumuz saltanat-ı seniyye-i Osmâniyyenin üss-i Sa‘âdet ittihâz eylediğimiz hukûk ve menâfi‘-i celîlesini hiçbir şey’e hiçbir vechle fedâ idemiyeceğimizi ve can ve başımızla muhâfaza eyleyeceğimizi ‘umûm-i milletim ağızından i‘lân ve te‘mîn iderim bu harekât-ı milliyemiz ise mahza her guna müşâhede eylemekte olduğumuz âsâr-ı ‘adâlet-i Pâdişâhanelerinin netâic-i tabiyesindedir hemen Cenâb-ı Rabbü ‘ibâd mefhâr-i hânedân-i Osmâni olân zât-ı ma‘âlsimât-ı ‘azamet penâhi ve ‘adâlet iktinâhilerini mile’l-i Osmâniyyeye bağışlasûn Âmîn.

Cevâb-ı Cenâb-ı Tacidâri

Romada akd olınân meclis-i rahâniyyenin netîce-i müzakerâtı ma‘lûmdır. İbrâz olınân sadakât ve hamiyet ve sebâtınıza beyân-ı memnûniyyet eylerim (Hakâyiku’l-Vakâyi‘)

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Âsyâ-yı Vustâda Rusya devleti ‘aleyhine ‘alevlenmiş olân nâ‘ire-i ‘isyân ve ihtilâlin harku’l-‘âde kesb-i şiddet eylemiş ve Rusya fırka-i ‘askeriyyesi birkaç mahâlde bozgunluk ve ric‘ât göstermiş olmasına mebnî ‘ussât-ı merkûmenin kahr ve tenkîli için devlet-i müşârün-ileyhânın Avrupadan bir tâkım ‘asâkir-i cedîde tertîb ve irsâl eylemek teşebbüsünde bulunduğı bundan mukaddem uzûn uzâdıya irâd eylemişidik.

Bes belli işbu ‘asâkir-i cedîdenin tertîb ve Türkistan içine îsâl idilmiş olmasından dolayı bu kere mütâla‘a güzârımız olân gazeteler işbu Âsyâ-yı Vustâ mes‘elesini tekrar iderek birkaç mahalde ‘ussâtla Rusya ‘askeri beyninde müsâdeme ve muhârebe vukû‘uyla bozgunluk ‘ussât tarafında kaldığını beyân ideriz.

Şu haber Avrupa gazeteleri tarafından virilmiş bir şey olûb bunun tafsilâtı bundan böyle mütâla‘a güzârımız olacak Hind gazetelerinde münderic olacağı der-kâr bulunduğundan mezkûr gazetelerde buna dâ‘ir görülecek tafsilât ba‘demâ irâd olunur.

.....

Fransanın el-yevm Prusya zabtında bulunân Loren eyâleti mahkemelerinde Cumhûriyyet nâmına olarak icrâ kılınmakta bulunân muhâkemata Prusyalılar tarafından i‘tirâz ve mümâna‘atla muhâkematın hükûmet-i impârâtoriyeye nâmına icrâ kılınması taleb ve ısrâr olunmasına mebnî el-yevm muhâkemat işlerinin hemen ta‘îl idilmek derecesine gelmiş idüğü Der-Sa‘âdet gazetelerinin virdikleri havâdisden istinbât kılınmıştır.

Sayı: 97

Tarih: 29 Şa‘bân 1287/ 10 Teşrin-i Sâni 1286

s.193/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Zât-ı hazreti şâhiyi tafsîli geçen nüshamızda beyân olunduğı üzere Hanekinde istikbâl itdikden sonra buraca icrâ idilecek istikbâl alâyında dahî hazır bulunmak üzere devletlü Rauf Pâşâ hazretleri geçen gün devletlü vâlî Pâşâ hazretleri dünkü gün buraya ‘avdet buyurmuş ve şâh hazretlerinin dahî bugün burayı teşrîfleri muntazır bulunmuşdır.

Teşrîf-i mesa‘adet redîf-i hazreti şâhide icrâ olunacak resm-i istikbâl ile gicesi idilecek şehir-i âyîn vesâ’irenin tafsîlatını mübeyyen gazetemiz yarın dahî fevk-al-‘âde bir nüsha çıkaracaktır.

İran şehzâdegânı hânedanından birisine mensûb ismetlü Bakom Hânım hazretleri on beş nefer ma‘iyyeti halkı ve refâkâtinde elli beş nefer zevvârla geçen cum‘a ertesi günü Bağdaddan geçerek Kazımiyyeye gitmiş ve o günden berü müşârun-ileyhâdan başka sâ’ir bir tâkım zevât-ı mu‘tebere tâkım tâkım gelüb geçmekte bulunmuşlardır.

Cisr-i cedîd mahâlline vaz‘ idilerek ve her dürlü levâzım ve nevâkısı ikmâl olunarak geçen cum‘a ertesi günü bir bando nizâmıyye mızıkâsı terennümsâz olduğı halde cisr-i mezkûr mürûr ve ‘ubûr için güşâd idilmiş ve en evvel devletlü Rauf Pâşâ ve Sa‘âdetlü Ferik Nafiz Pâşâ hazerâtı esb-i süvâr oldukları ve ma‘iyyetlerinde bir bölük dahî ‘asâkir-i şâhâne bulunduğı hâlde köpriyi bir başdan öte başa geçmiş ve bundan sonra cisrin ‘amelebâşısı bulınân ustalar buraca mer‘î olân usûl üzere hil‘at iksâsıyla tesrîr idildiğinden köpri ‘ameliyyâtında bulunmuş olân ‘amele dahî gâyet revnaklı bir hevse ile geçüb ba‘de-hû ebnâ-i sebîlin mürûriyyete ruhsat virilmiştir.

(Zikr olınân köpri eğerçi sâ’ir mahallerde bulınân ve teymûr veyâhûd kargîr olarak yapılmış olân cisirlere **(stn.2)** kıyas kabûl itmez ise de Bağdada göre şimdiyye kadar misli görülmemiş bir şey olduğundan köpri güşâd olduğı gün halk tâkım tâkım geçerek tarz ve metânetini bir sûret-i fevk-al-‘âdede tahsîn itmekte bulındıkları görülmüşdür.

Güşâdı kuvve-i karîbeye gelmiş olduğı bundan mukaddem beyân olınân Kenaniyye cedvelinin suyu gelecek ramazân içinde salıvirileceğinden ve bu cihetle cetvel-i mezkûrın seaki idebileceğı mahallerde bu sene şetvâ olarak zirâ‘at idilebileceğinden bir tâkım ‘aşâyir zirâ‘ati dahâ şimdiden hükûmete mürâca‘at itmekte oldukları işidilmiştir.

MEVÂDD-I ‘UMÛMİYYE

Evkâf-ı humâyûn nezâret-i celîlesi zât-ı hazreti şâhinin tebrik kudümü me’mûriyyetiyle burada bulınân devletlü Kemal Pâşâ hazretlerine tevcih buyrulmasından-nâşî evkâf-ı humâyûn nâzırı sabık devletlü Sadık Pâşâ hazretlerine

Aydın vilâyet-i celîlesi ve Girit vilâyeti vâflîği ve fırka-i ‘‘askeriyyesi kûmândanlığı altıncı ordû-i humâyûn re’îsi sabık devletlü Rauf Pâşâ hazretlerine tevciye buyrulmasından dolayı Girit vâlîsi sabık devletlü Ömer Fevzi Pâşâ hazretlerine dahî Tuna vilâyet-i celîlesi tevcih buyrulmuştur.

Der-Sa’âdetden Fransaya gitmiş olân Fransız gönüllülerinden müceddeden teşkîl olunacak alây için küçük zâbitden mîrâlâya kadar nasb ve ta’yîn kılınub alâyın me’mûrlarını tekmlil olmuş ise de bunların kûmânda idecekleri bir nefer dahî henüz vücûdî olmadığından Fransızlardan nefer yazılmağa teşvîk yolında Marsilya gazeteleri neşr-i makâl eylemektedir.

Bu âna kadar Der-Sa’âdetden Fransaya gitmiş olân gönüllü ‘‘asâkirin mecmu’u dokuz neferden ‘ibâret olub bugün dahî Marsilya posta vapûrlarıyla üç neferin dahâ müttehi hareket olduklarından Der-Sa’âdet gönüllülerinin on ikiye balığ olacağı işidilmiştir. (Rûznâme-i havâddis) (stn.3)

(Zevra’)

Biz Der-Sa’âdetde bulınân Fransızların muhâfaza-i vatan uğrında lisânen gösterdikleri ifrât-ı gayreti gazetelerde okudukca ve bir kimsenin lisânında olân bir gayret yüreğinde ve fi’linde bulunacağını tasavvur eyledikçe İstanbuldan birçok ve belki ‘umûm Fransızların cenge gideceğini hükmitmiş idik meğer bu kadar gürüldi topı topı on iki nefer içinmiymiş...

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Buraca ba’zı mahallere Avrupadan çend kıt’a telgrâfnâme gelerek Orlion nâm mahalde Prusya ve Fransa ‘asâkiri beyninde büyücek bir muhârebe vukû’uyla Fransızların galib ve Prusyalıların perişân olmuş idüğü bildirilmiş imiş.

(Bu bâbda muhbîr-i mahsûsümüzdan bize telgrâf gelmediği cihetle şu haberin sıhhatine bizce ‘ilm-i yakın yok ise de Fransızların kemâl-i keremi ve musâra’atıyla müteşebbis oldukları tedârikatdan gazetelerin Fransızlar için intizâr itmekde bulındıkları muzafferiyetin mukaddimesi olarak şimdiiye kadar on on beş def’a küçük küçük galebeler Fransızlar tarafında kalmış olduğu gibi bu kere böyle büyücek muzafferiyete dahî nâ’il olmaları pek muhtemel görülmüyor.

Bundan kat’ı nazar bu hafta postasıyla resîde-i nazar-ı mütâla’amız olân evrâk-ı havâddisin işbu Fransa ve Prusya mes’ele-i harbiyyesi hakkında virdikleri ma’lûmatın hülâsa-i muhâkemesinden müstebân olduğu üzere Prusyalıların Paris muhâsarasında şimdiiye kadar itdikleri ikdâm ve buna karşı Fransızların gösterdiği mukavemet ve sebâtın zahîren muhâkemesinden ve ‘ale’l-husûs Prusyalıların kışın dahî muhârebeye devâm itmek üzere ‘‘asker için beş altı yüz bin kürklü setre i’mâlinden vesâ’ir guna kış levâzımatının tedârikinden muhârebenin bir hayli vakt dahâ devâm ideceği anlaşılıyorsa da mes’elenin hakikati bunun bi’l-vücûh zıddına ve aksine çıkacağı bedâhетен görülebiliyor.

Zirâ o tarafların şiddet-i şîtâsi insân çadır altında bulundıkca öyle bir kürkle te’sîri men’ idilir derecede olmadığı gibi şimdiiye kadar sabahların cüz’i serinliği (s.194/stn.1) te’siratıyla önü alınmamakda bulınân hastalığın şiddet-i şita esnasında büsbütün kesb ideceği işfîdat ve beş altı yüz bin ‘‘askeri idâre için zahîre tedârik ve

naklinin göstereceği su‘ubat ve müşkilât Prusya ordularını bu kış muhârebeden elbetde men‘idecektir.

İşte Prusyalılar şu cihetle sulhu isti‘câle mecbûr oldukları gibi diğer taraftan açlığın tes‘iratını görmeye başlamış olân Parisliler dahî muhâsaranın bir iki ay dahâ imtidâdına mukâvemet idemeyeceklerinden bunlar dahî husûl-i musâlahayı isticâle Prusyalılardan ziyâde mecburdırlar.

Lakin hemen Cenâb-ı Hâkk Fransa Cumhûriyeti vükelâsına insâf verse ve Mösyö dö Bismarkın te‘azzum ve tekebbükünü bir mikdâr ta‘dîl itsede husûlü yakın olân şu sulh-u selâm bir ayak evvel husûle gelse ve ebnâ-i zamân dahî böyle dereler gibi kan akıtmaktan kurtulsa...

.....

‘Âlemde herkes ve ‘ale’l-husûs tasavvuratını mevki‘i icrâya koymakdan iktidârî ‘âcz olânlar niyyât ve âmalinin icrâsı için fırsat gözecekleri ve vakt-i firsât hulûl eyledikde der-‘akab meramlarının icrâsı için teşebbüsâta kalkacakları pek tabi‘i bir şeydir.

İşte bu kâbilden ‘add olınân ve Almanyada bulnân hürriyet taraftarları bu kere Almanyanın bir sûret-i fevk-al-‘âdede meşgûliyyetini görerek hasbe’l-asabiyye milletlerinin bu sûretle kesb-i muzafferiyet ve i‘lân ve tezyîd-i şân ve ‘azamet itmelerine ızhâr-ı memnûniyyet ve îfâ-i şükranîyyetle berâber diğer taraftân efkâr-ı hürriyeti neşr ve ta‘mîm itmeğe ve muvaffak olabilirler ise Fransada olduğu gibi Almanyada dahî hükûmet-i cumhûriyye teşkiline çalışmağa kıyâm itmişlerdir.

Benî-beşer için tâbi‘i olduğu hükûmetden ‘adâlet ve mürüvvet ve merhâmet görmek ‘adeta havâc-i zarûriyyeden madûd olması itikadıyla ba‘zı efkâr-ı ‘âliyye erbâbı ber-minvâl-i muharrer serbesti ve hürriyet fikrinde bulnânları ma‘zûr görürler ise de hürriyet ve serbestisi kaffe-i hukûk-ı Şâhsîyyesi la yetegayyer bir kanûnla tahdîd ve te‘mîn idilmiş olân halk için tekrâr hürriyet arâmak ‘adeta şekâvet demek olduğundan her yerde hükûmet-i mülkiyye bu misillü müfsidât-kârâne icrâ-i mâfizzamîre mahal bırakmamakta olduğu misillü Prusya hükûmet-i mülkiyyesi dahî bu bâbda aslâ ihmâl ve imhâl vukû‘a getirmeksizin teşebbüsât-ı lâzımeye bi’l-ibtidâr erbâb-ı fesâdın cem‘iyyetlerini birer birer keşfiderek ve bunların rü‘esa ve ser âmedanından birçok kimseleri ahz û girift eyleyerek cümlesi zincir-bend olduğu hâlde Rusya hudûdî üzerinde bulnân eyâlata nefy ve tağrîb itmişlerdir.

Şu vak‘ayı derc ve muhâkeme iden ba‘zı Avrupa gazeteleri Almanyaya bu efkâr ve âmâlin Fransa tarafından gelmiş olduğına zahîb olmuşlarsa da Avrupa halkı hürriyyet ve serbesti husûsında pek açgözlü olduklarından nedir gözleri açılır açılmaz hiçbir taraftan ders almâğâ hâcet kalmaksızın nazarlarını yalnız bu noktaya hasritmekde buldukları delâletiyle biz bu husûsda zikr olınân gazetelere i‘tirâz eyler ve bu efkâr-ı şekâvet-i dessarın yine Almanyada içinde doğub büyümüş olduğunu zann ideriz çünkü Rusyada halkın bu makûle efkâra sapmalarından menî zımnında taraf-ı (stn.2) devletden idilmedik teşebbüsât kalmadığı hâlde orada dahî bir Jön Rus (yeni Ruslar) cem‘iyyet-i hafîyyesi olûb hâlka neşr-i fesâtdan girü durmuyorlar me‘a hâza Avrupa için bu misillü şekâvetlerin hiçbir ehemmiyyeti kalmamıştır çünkü İngiltereden mâ‘ada şu hâl Avrupanın her tarafında cârîdir.

.....

İmparâtor-u sabık Napolyon hazretleri 1835 sene-i mîlâdiyyesinde Amerikada kemâl-i fakr ve zarûretle imrâr-ı evkât eylediği zamân Jersi âdasında kâ'in Hovk beldesinde Hartunk nâm bir adâmla bi'l-iştirâk bir odada oturmuşlar imiş.

Bu kere Mümeyyiz gazetesinde görülen bir bend me'âlinden müstebân olduğu üzere merkûm Hartunun Napolyona ve Kiyoma bu def'a sûretleri âtîde münderic telgrâfnâmeleri çekmiştir.

Kral Kiyoma

Sabık imparator Napolyona şu telgrâfımı irsâl itmenizi ricâ iderim.

Napolyona

Dostum Lobi(Napolyonun asıl ismi) bundan otuz beş sene evvel Jersi âdasının Hovk beldesinde bir odada ikâmet itmişdik şimdi mâdem ki impârâtorlukdan halâ olundu gel yine berâberce bir oda isticâr idib oturalım İmza; Dostun Hartunk

(Güzel amma Napolyon şimdi her ne kadar mahlû' ise de yine impârâtor-i mahlû'idir bir tek odaya yalnız bile sığamaz sığacak olsaydı İngilterede mahzenler filanlar isticârına muhtâc olmazdı.

.....

Fransa dahîliyye nâzırı Mösyö Ganbetanın balon ile seyehati Revanda tab' olunân Novolist gazetesinde ber-vech-i âtâ mervidir.

(Mösyö (Ganbeta)nın balon ile (Em'in) şehrine vürûd idüb oradan dahî Revân üzerinden tura gideceği havâddisi hayret-i 'âmme-i müceb olmuştur mûmâ-ileyhin Revanda teymûr yol mevkifine çıkacağı işidildikde Revan halkı şiddetli bir baran nüzul itdiği hâlde cem'i gafîr ile mevkîf-i mezkûra toplanmıştır Revanda bulunân hükûmet me'mûrları dahî bir tabûr 'asâkir-i mustahfaza-i milliyeye ile mûmâ-ileyhi istikbâl için teymûr yol mevkifinde beklemekte bulunmuş ve şehre duhûlünde mûmâ Corcisan isminde olân ikinci balonda dahî Mösyö Revoyır ve Newyorklu Mösyö Ronaldis ve yine müddet-i medîde Parisde ikâmet iden Amerikalı Mösyö Mei ve Fransada Redon vâlîsi mu'âvini Mösyö Kozun bir de baloncu rakîb olmuştur mezkûr iki balonun esnâ-i hareketinde meydân-ı mezkûrede fevk-al-'âde kalabalık cem' olmuş ve heyet-i muvakkâta â'zâsı dahî Mösyö Ganbetayı teşyi eylemiş ve cümle huzzar selâmetle muvâsalatına (stn.3) du'â havân oldukları ve balonların 'âmili olân meşhur Mösyö Nadar bizZât nezâret eylediği hâlde uçurulmuştur balonlar alkışlayışlar ile havaya çıkmış ise de işbu seyâhât-i hatırnakdan dolâyı hazirûn kalblerinde ne derece bir heyecân bulunduğı ta'rîfden müstağnidir.

Balonlar bidâyet-i emirde yan yana gitmekde olûb ikisinin içinde bulunân seyyâhin yek-diğeriyle söyleşebilmekde idiler Prusyalıların ordûgâhı üzerinden geçtikleri esnâda Mösyö Ganbeta ile rüfekâsı belki yigirmi def'a mevt tehlikesini geçirdirmişlerdir.

Prusyalılar havaya doğru muttasıl kurşun yağdırmış ve bu kurşunlar balonların yanından vızır vızır geçmiştir.

O gün akşama değin iki balondaki seyyahin diğer balonu görmekte olûb andan sonra yek-diğerini görememiş ise de artık nüzûl idecek mahalle gelmişler idi ve Corçsan balonu salimen Severim eyâleti dahîlinde vâk'ı Ruy nâm mahalle indi.

Arman Paris balonu ise Mondidiye kasabası civârına indiği sırada bir ağaca çatıb asılmış kalmış ve Mösyö Ganbeta ile Mösyö Espoller oradan geçenlerin mu'âveneti ve bin mihnet ile aşağı inmiştir.

Balonda Muhârebe

Mösyö Nadar nâm Fransız baloncusu Turdan Parise gitmek üzere balonla havaya sudunda Paris üzerinde Prusyalılar tarafından uçurulmuş bir balonun mu'âkibesine düçâr olarak nihâyet Prusya baloncusu tarafından atılan kurşûn Mösyö Nadarın balonuna isâbetle bir yerinden dilinerek nuzûle başlamış ise de Mösyö Nadar dilinen yeri der-hâl tı kayûb yine havâyâ fırlamış ve kendüsi Prusyalıların balonu üzerine hüçûm ile tüfenk atâarak yere düşürmesinden bunların havâda muhârebesinin neticesine dîde-güşâ-i intizâr olân Prusya Ohlan süvâri ‘askeri hemen yürüyüş iderek yere düşmüş olân balonlarını alûb kaçırmış ve Mösyö Nadar dahî sâlîmen Paris civârında Şaranton kal'ası kurbüne inmiş olduğunu Novel dö Jör nâm Belçika gazetesi yazıyor. (Hakâyiku'l-Vakâyi')

(Zevra')

Biz Fransızların Prusyalılar tarafından taht-ı muhâsaraya alınan kal'alarına balonlarla gidüb geldiklerini ve bu sûretle bir takım evrâk ve eşyâ naklitmekde bulındıklarını gazetelerde görüb okudukca böyle bir balon muhârebesini tasavvûr ider idik lakin bizim tasâvvurumuz ber-minvâl-i muharrer yalnız bir tek Fransız balonunu yine bir tek Prusya balonuna tesadüfünden i'bâret olmayûb biz bunu hayalhâne-i tasâvvurumuzda dah büyülmüş idik şöyle ki balon hakkında şimdiye kadar virilen ma'lûmatdan müstebân olduğu üzere bunlar bir cesâmet-i matlûbâda yapıyor ise pek çok yüke mütehâmmil olacaklarından Fransa kılâmı muhâsara iden ve toba tutan Prusyalılar için bu bâbda bir suhûlet tasâvvur itdikce böyle bir kal'a üzerine berâ hüçûm iderek birçok telefâta düçâr olmakdan ise ekser muhârebelerde kal'alar üzerine gemiler ile bahren hüçûm idilmesi kâbilinden olmak üzere balonlarla dahî havâ ve civâ hüçûm itmeyi tahayyül ider ve şu hâlde Fransızlar tarafından dahî böyle bir hüçûma yine balonla mukâbele olunması lüzûmını zarûri görür idik imdi şu tahayyülümüz ne zamân vücûd bulur ya'ni Avrupalılar muhârebeyi bu yola döker ise o zamân evc-i â'lâ-i medeniyete su'ûd itmiş olur.

Sayı: 98

Tarih: 2 Ramazân 1287/ 14 Teşrîn-i Sâni 1286

s.195/stn.1

Teşrîf-i hazreti Şâhinin tafsilâtı lâzimesini mutazammın olmak üzere geçen Çehârşenbe günü fevk-al-'âde bir nüsha ihrâc ideceğimizi Salı günü ber-mu'tâd çıkarmış olduğumuz nüshada beyân etmiş isekde bu bâbda yazılacak şeylerin aglebi Çehârşenbe gününden sonraya ta'allûk ve bunların zabt ve tahriri ise vukû'uyla görülmeğe tevakkûf eylediğinden bu maddenin mükemmelen derc ve iş'ârı zımnında keyfiyyetin bu nüshamıza tehirîne mecbûr olduk.

(Teşrîf-i Hazret-i Şâhi)

‘Azamiyye kapûsı meydânında tecemmü‘ iden hey’et-i istikbâliyye Der-Sa‘âdetden gelen şime-i humâyûn Kasr-ı Nasirinin dış kapûsundan üç bin metro kadar ilerüsünde rezk olunub işbu şime-i humâyûndan kasır kapûsı pişegâhına inşâ olınân kavş-ı zafere kadar yolın bir gicesinden sunûf-i ‘asâkir-i şâhâne tabûrları muzka bandolarıyla berâber saff-ı beste-i selâm ve bir gicesinde dahî mekteb-i sanayi‘ ve mekteb-i Rüşdiyye şakirdânıyla İslâm ve Hristiyan ve Yahudi mekâtib-i sibyanîyâsi cümleten yek-tarz elbise ile hey’et-i muntâzâmada olarak silsile beste-i intizâm olmuşlar idi.

Şu sûret yalnız yüz metro kadar ‘arzında olarak güzergâh-ı şâhiyi ta‘yîn itmiş gibi bir vaziyette bulunub bundan başka ahâlî-i memleket şüphesiz yetmiş seksen bin kadâr nüfûs oldukları hâlde ‘Azamiyye kapûsı meydânını baştan başa istî‘âb eylemişler idi.

Me‘mûrin-i mülkiyye ve şer‘iyye ve ümerâ-i ‘‘askeriyye cümlesi büyük uniformalarını lâbis olarak sûret-i mahsûsada Der-Sa‘âdetden irsâl buyurulmuş olan şime-i humâyûn kubünde ve ülemâ-i memleket dahî Kasr-ı Nasirinin dış kapûsı yanında muntazır bulunub Devletlü Vâlî Pâşâ ve müşîrû‘d-devle ve Kemal Pâşâ hazeratı şehirden üç sâ‘at kadar ilerüye istikbâle gitdiler.

Teşrif-i şâhiden üç dört sâ‘at mukaddem mahmûl-i şâhi peyder-pey gelmeğe başladığı misillü iki sâ‘at mukaddem dahî ma‘iyyet-i hazreti Şâhi ile gelmiş olan bir fevc (tabûr) ‘asâkir-i İraniyye muzıkasıyla berâber gelüb Kasr-ı Nasirinin dış kapûsı önünde bulunân ikiyüz iki yüz elli metro kadar mesâfeye dizildiler.

‘‘asker-i İraniyyenin üniforması esnâ-i rahta rahat yürümelerine dar olduğundan-nâşî ayaklarında İbranice gelaş (stn.2) ta‘bir olınân bir nev‘ ayakkabı ve kırmızı çukadan ma‘mûl pantolon ve lacivert renginde setri başlarında üzeri hey’et-i ‘‘askeriyyeye mahsûs pirincden ma‘mûl ‘alâmet ile müzeyyen külâh-i borkidir.

Fevc-i mezkûrın birkaç destesi (bölüğü) boyunları beyaz çapraz palıskalı ve iğneli tüfenkli olub bunlar güzergâh-ı şâhinin sağ ve kûsûr bölükleri yalnız beli siyâh palaskalınışeşhâne tüfenkli olarak bunlar dahî güzergâhın sol cihetinde kâ‘im cay-ı beste-i selâm oldılar.

Vukû‘-i Teşrif

İşte hey’et-i istikbâliyye şu sûretle muntazır-ı teşrif iken sâ‘at dokuz sularında teşrif-i mesa‘âdet redif hazreti Şâhi Bağdada meymenet bahş vukû‘ oldu.

Şöyle ki me‘mûrin-i mülkiyye ve ümerây-i ‘‘askeriyye şemsiyye-i humâyûn kurbünden istikbâl idûb zât-i şevketsimat hazreti şâhi olan şemsiyye-i humâyûnı bi‘t-teşrif orada devletlü vâlî Pâşâ ve müşîrû‘d-devle ve Kemal Pâşâ hazeratı merâsim-i lâzimiyyeyi kemâl-i tevkîr ve tazîm ile icrâ ve ma-‘‘asker-i humâyûndan toblar endâhtıyla selâm-ı resmi îf kılındıktan sonra alây hey’et-i tertîb olunmuşdur.

Alâyda kâffe-i me‘mûrin-i Devlet-i ‘Aliyye-i Osmâniyye teşrifât usûliyle rikâb-i hazreti Şâhinin peşinde ve bi‘l-cümle emnen ve ümerâ-i Devlet-i ‘Aliyye-i İraniyyenin dahî rikâbın peşinde bulunub (suvârân-ı nusret) dinilen yigirmi otuz kadar müzeyyen süvârî ve bunlardan sonra şatır dinilen ve ellerinde usûl-i İraniyye üzere yek-nesîk dikişler bulunân kezâlik yigirmi otuz kadar hademe ve bundan sonra ya‘ni tamâm-ı rikâbda elleri gümüş değnekli (yasâvul) ta‘bîr olınân hademe-i hassa bir tarz-ı Behin üzere sırâsıyla yürümekte idüler.

İşbu alây-ı vâlâ bi'l-cümle muzikâ bandoları terennün sâz ta'zîm ve 'asâkir-i şâhâne dahî selâm hey'etiyle saf beste-i tevkir ve tekrim oldukları halde kemâl-i ihtişâm ve şevketle kavş-i zafere kadar geldikde orada hey'et-i istikbâliyye atlardan inüb derûn-i kasra kadar rikâb tâ piyâde olarak yürüdüler.

Zât-ı Şâhi kasra mes'adet bahş nüzûl oldukda kal'adan ve kasr-ı Nasırı pişegâhında lenger endâz bulunân üç kıt'a ve oralardan Bağdad vapûriyle 'Asâkir-i Bahriyye (stn.3) kışlasından toblar atılmağa başladığı misillü huzûr-i Şâhide dahî alâyda bulunmuş olan me'mûrin-i mülkiyye ve ümera-i "askeriyye-i saltanat seniyye-i Osmâniye teşrîfât usûli ile huzûr-i hazreti Şâhiye takdîm olunarak ba'de-hû 'avdet eylediler.

(Teşrîf-i Şâhi Gicesi)

Teşrîf-i hazreti Şâhinin rûz-i mesa'adet berûzî bu sûretle geçdiği gibi gicesi dahî kılâ' ve ebniyye-i mîriyye kandiller ile donatılıb icrû-i şehrâyîn idilmişdir şöyle ki nazar-gâh-ı şâhiyye tesâdif iden şenlik ber-minvâl-i muharrer Kasr-ı Nasırı pişegâhında lenger endâz olan üç kıt'a vapûr ile fişenk ihrâk ve endâhtına mahsûs tertîb olinân sandâln ve biri dahî Rasafe cihetinden kal'a mekteb-i sanayi' ve hükûmet ve "askeriyye dâ'irelerinin ve kirâh tarafından tophânenin Hızır-İlyas Seddi üzerinde fişenk atmak için donadıldığı mahâl ve gureba hasta hânesi ve 'asâkir-i bahriyye kışlası ve teumûr fabrikasının donânmasından 'ibâret idiye de işbu donânmanın sahâ-i mezkûreye bahş itdiği tertîbât yalnız bundan 'ibâret olmayüb havâ gayet berrâk olmak münâsebetiyle semânın yed-i kudretiyle tazîm olinmış olan tezyînâtı ber-minvâl-i muharrer ben-i beşerin dest-i sun'undan çıkmış olan tezyînâta bi'l-vücûh rekabet ider ve hele miyâh-ı nehrin işbu iki saff-ı donânmayı birkaç bin kere tezyîd ve teşkîr iderek ba'de-hû inzâra 'aks itdirişi erbâbı 'inde her şey'e tevafuk eyler idi.

İşte satıl ve sâhil-i nehir bu sûretle vasf ve ta'rîfi na kabîl bir ziynet kesb eyledikten sonra yatsû ezânıyla berâber kaleden ve vapûrlar ile sâl Hızır-İlyas seddinden sanayi'-i nariyye icrâsına mübâşeret olunub işbu dört cihetden yakılan ve atılan fişenkler yalnız zemin ve semâyı değil Dicle Nehrini dahî ateşe gark itmiş disek mübâla'a idememiş oluruz.

Zât-i hazreti Şâhi Bağdadı teşrîflerinin ikinci günü Süreyya nâm reh afsiyon vapûra rakiben evvela İmâm Musa El-Kâzım Efendimiz hazretlerinin atâbe-i mübârekesini ve saniyyen İmâm-ı 'Azam hazretlerinin merkâd-ı mübâreğini ziyâret buyurmuşlardır ve işbu ziyâretten 'avdet bulındıkda akşam üzeri altıncı ordû-yı (s.196/stn.1) humâyûn ma-"askerini teşrîf idüb tenki-i vakte bakılmayarak sular kararınca kadar 'asâkir-i şâhâne tarafından icrâ idilen ateşli ta'lîmi ve geçid-i resmi temâşa buyurmuşlardır oğünün akşamı ya'ni Pençişenbe gicesi ma'iyet-i hazreti Şâhide gelmiş olan fevcinin zâbitanını ma-'asker-i humâyûnda bulunân 'asâkir-i şâhâne zâbitanı ve neferâtını dahî neferâtı da'vet idüb 'askerce bir ziyâfet çekmiştir.

Teşrîf-i Şâhinin ikinci gicesi dahî ilk gicesi gibi ebniyye-i mîriyye ve sefâyin-i nehriye donatılıb ve fişenk salından ve sefinelerden ve kal'a ve Hızır-İlyas seddinden fişenkler atılıb icrâ-i şehrâyîn idilmiş ve ertesi ya'ni üçüncü günü Zât-i hazreti Şâhi bir tákım me'mûrin-i Osmâniyye ve ümera-i İraniyye ma'iyetlerinde olduğu hâlde Musul ve Süreyya vapûrlarına rakiben li-ecli'z-ziyâre Bağdadın alt

tarafında defn-i zemîn-i müşkin olân Selman Farisi Efendimiz hazretlerinin merkâd-i mübârekelerine gitmişler ve ‘avdet-i hazreti Şâhi giceye müsâdif olması cihetiyle nehrin iki sâhilinde münâsib mahallerden çanak mehtâbları yakılarak sahâ-i nehr idildiği misillü cisir dahî mehtâblarla donatılmış ve Kasr-ı Nasırıyye muvâsalat buyırıldıkda birinci ve ikinci gicelerde olduğu misillü mevki‘-i lâzime kandilleriyle donadılarak ve fişenkler atılarak icrâ-i şehrâyine başlanmıştır.

(Hâtîme)

Zât-ı kudsiyyet simat hazreti Şâhi millet-i mu‘azzama-i İslâmiyyenin merdûmin dide-i ibtihâc ve iftihârî olân iki hükûmdar-ı kaviyyül iktidârın biri bi-tahsîs birisi diğèrinin hassûl has misâfiri olmasına göre hakk-ı âkdes-i Şâhilerinde gerek me‘mûrin-i hükûmet ve gerek sekene-i memleket caniblerinden ber-minvâl-i muharrer gösterilmiş olân müe’ssir terkîm ve tazîm ezher cihet az olacağı bedîhi ise de memleketimiz vatanın her cihetle terakki itmiş ve her şeyin sūrât ve suhûlet husûli yolını bulmuş olân taraflarına pek ba‘îd olmak ve haki pay-i Şâhiye ‘arz ve takdîm olınân şu hizmet esbâbı buraca tedârik ve tehiyye idilebilen şeylere mütehassır bulunmak münâsebetiyle ta‘zîmât ve tekrimatın bu derecesine muvaffak olabilmesi yine iftihâr idilecek bir şeydir.

.....

Bağdad vilâyet-i celîlesi tarafından Bağdaddan Kerbelaya değin bir tramvay tarîki inşâsı için edevât-ı lazîmenin celbine mübâşeret olduğu iş‘ârat-ı mahalliyyeden ve bunun mülk ve milletce muhsenâtı bedihiyatdandır.

Fırat Nehri kenarlarında reçine ile Amerikadan gelen gazların çıkarıldığı taşlardan bulunması cihetiyle bunları mu‘âyyene ile i‘mâlât-ı lâzimesine bakılmak üzere Bağdad merkez mutâsarrafı Sa‘âdetlü Şakir Bey Efendinin lâzım gelen madenci zabitanını bi‘l-istishâb nehr-i mezkûr kenarlarına ‘azimet itmiş olduğunu ve bu ma‘denlerden heyet ve ma‘deni ve Haseke taraflarında dahâ hasılatlısı bulunduğu mahâl iş‘âratındandır. (Basîret)

(Zevra’)

İnşâsına mübâşeret olduğu mukaddem ve mü‘ahhar beyân itmiş (stn.2) olduğumuz tramvay tarîki Kerbelaya kadar değildir Bağdaddan Kâzimiyye kasabasına kadardır Fırat sevâhilinde reçine ma‘deni olduğunu biz bilmiyoruz bizim bildiğimiz ve gazetemize yazdığımız yalnız gazdır Şakir Beyin Fırata gitmesi ma‘den için değildir mecrây-i nehrin tathîri ‘ameliyyâtını mu‘âyyene itmek içündür ta‘accüb ideriz o muhbirlere ki bir mâddeyi sıhhâtin ‘aksine olarak yazdığı kendilerine vazîfe ‘add ideyorlar.

MEVÂDD-I ‘UMÛMİYYE

Bir vaktten berü tab‘ ve neşr olunamamakda bulunân Terakki gazetesi bu kere şekl ve kıt‘asını değışdirerek ve nûmerosını birden ibtidâr iderek yine tab‘ ve neşr olunmağa başlamıştır.

Eski Terakkînin sūrât-i tahrîrinde görülen halâvet ve letâfet ve revîş ifâdesinden his olınân efkâr-ı ‘ali mertebet bir vaktten berü Hakâyiku’l-Vekâyi‘ gazetesine intikâl ve tahavvül itmiş ise de yeni Terakkînin resîde-i nazar-ı mütâla‘amız olân birkaç nüshasında eski muhsenâtının bir başka dürlisi görüldüğünden şu hâl gazete-i mezkûrın mütâla‘asıyla istifâdeye alışmış olânlara

hayliden hayli teselliyet bahş olmuş ve Hakâyiku'l-Vekâyi' gazetesinin eski Terakkiden ahz eylediği meslekde devâmıyla berâber işbu yeni Terakkinin dahî başlamış olduğu meslek-i cedîdi hakkıyla ve lüzûmı derecesinde ilerületmesi temniyâtına mecbûr eylemiştir.

.....
İnsân ibkâsına mecbûr olduğu işte bilâ fâsıla devam idemeyüb aralık aralık işini terk iderek bir müddetistirâhat itmesi lüzûmı tabî'dir lakin hikmet bu ya bu nekadar tabî' ise boş geçireceği şu zamânı bûs bütün boş geçiremeyüb o zamân-ı muvakkata mahsûs olamak ya'ni o vakti geçirmek için kendisine diğer bir meşgûliyyet araması ve bulması dahî zarûri oluyor ve bu zarûret kahvehâneler gazinolar balolar tiyatrolar ve bunlardan başka dama tavla domine gibi oyunlar icâd ve ihtirâ'ına dahî lüzûm gösteriyor.

İnsân feylesofane düşünecek olsa ber-minvâl-i muharrer bir mâddeden dolayı hasıl olân yorgunluğu diğer bir meşgûliyyet yorgunluğuna def' itmeğe çalışacağı 'abes görür ise de ne çâreki dâ'ima tebeddûlat ve inkilabâtından hoşlanmakta bulunân tabî'at-ı beşeriyenin icâb ve ilcâsı dahî diğer tarafı iltizâm ideyor şukadar var ki ezhânınistirâhati için sarfolına gelen zamân iki sûretle sarf idilmekte bulunub bunun birincisi ber-minvâl-i muharrer hevâ'i bir tâkım lu'biyyât yolunda sarf olınân zamânlardır ki vakt ve zamânın 'izzet ve kıymetini bilenler tabî'at-ı beşeriyenin yukarda beyân olınân icâb ve ilcâsına karşı olarak vakt-i 'azizin bu yolda sarf olinışını 'abes görürler görmekte dahî hakları vardır ikincisi ise bu misillüistirâhat zamânlarının tiyatro gibi temâşâsı tashîh-i ahlâk ve kırâ'athâne (stn.3) ve kütübhâne misillü müdâvemeti tezyîd-i ma'lûmata medâr olân şeyler yolunda sarf idilmesidir ki bunun hiç kimse fâ'ide ve menfa'atından başka bahs idecek birini bulamaz eğlencenin dahî şu kısım ve şeylerini nazar-ı ehemmiyyete olân ve beyhûde eğlenceden sarf-ı nazarla bu yolda sarf ideceği vakt dahî zımnından fâ'ide çıkar sûretle sarf itmeğe çalışan halk şehrâh meydanında bir çok yol almış ve 'âdetâ ve menzîl-i kemâle varamamış olsa bile tekarrüb itmiş sayılır ve bu halkın madûnında bulunânlar şehrâh-ı mezkûrda bunlara peyrev olarak arkasından biltenür durur.

İmdi mukaddematı bu kadar uZâtmakdan maksâd kari'nin nazar-ı dikkatlerini neticemiz cihetiyle dahâ ziyâde celb ve da'vet itmek ve bunun neticesi dahî İstanbulun medeniyyet yolunda az vakt zarfında ne derece terakki itmiş olduğunu gösterdikden sonra hemşehrilerimizi dahî bu yola teşvîk ve tahrîs itmekdir.

Ma'lûm olduğu üzere bundan on on iki seneye gelinceye kadar İstanbul şimdiki hâlinden pek gerüde olub mutâla'a için vakt intişârı muharririnin re'y ve irâdesine muhavvel olân bir Cerîde-i Havâdisden başka gazete ve eğlence için o ma'hûd kahvehânelerle birkaç gazinodan başka mahâl yok idi hâlk ahlâk ve efkâca terakki ide ide nihâyet nazar-ı halkta vakt-i 'azizin 'izzet ve kıymeti anlaşılmağa başlayarak şimdiyye kadar gazeteler yigirmi otuza balîğ olmuş ve aralıkta bir Cem'iyet-i İlmiyye-i Osmâniyye ve Cemiyet-i Kitâbet gibi hey'etler teşkîl olunmuş ve dahâ sonraları Evrâk-ı Havâddis ve Kütüb-i Mevcûdenin teshîl ve ta'mîm mütâla'ası için kırâ'athâneler teşekkül iderek bunlar 'âdetâ ta'ammim itmek derecesine gelmiş ve bir tâkım dershâneler açılmıştır.

Şunlardan fevâ'id ve menâfi' yek-nazarda görülebilen kırâ'athâneler bir zamâna kadar havâsı dahî müdâvemetle müstefid itmiş ise de lehû'l-hamd ve alemine 'asrımızın terakkiyât-ı serî'a-i fevk-al-âdesi semeresiyle şimdi bunlar 'âdeta mecmu'a-i 'avâm hâline girüb havas için bunların fevkinde eğlence mahalleri teşkil ve güşâdına zarûret mes itmiş olduğundan ve ba-husûs Ramazanın tekarrübi münâsebetiyle halkın bu yüzden olân ihtiyâcı bir kat dahâ te'ekküd eylediğinde yalnız Ramazana mahsûs olmak üzere Darû'l-Fünûn-i Osmânide bir salon tehiye edilerek orada bir çok fûnûn ve mesâ'il üzerine makâleler irâd olunması ve bundan başka bir çok â'zânın ictimala yine fûnûn ve ma'arif üzerine kütüb-i lâzime mütâla'ası ve mesâ'il-i müfide mübahâsesi ve iştigali tenvîr-i efkârı müceb olur ve sâ'ir bir takım eğlenceler için cem'iyet ülfet nâmıyla ve dâ'imi sûretle bir cem'iyet teşkili kararlaştırılmıştır.

İşte şu icrâât kâffeten sâ'at be sâ'at terakki itmekte bulunân medeniyetin semerâtı olüb iş bir kere bu dereceye geldikten sonra artık an be an dahâ ziyâde kesb-i terakki ideceği âşikâr ve pek yakın bir vaktde istanbulun medeniyetce derece-i kemâle vâsıl olacağı der-kârdır.

İn-şâ'-Allah işbu efkâr-ı medenîden bir şimecik olsun bu taraflara dahî eser de halkımız bu gibi icrâât-ı müfideyi âtf-ı nazar itmeğe başlar.

Sayı: 99

Tarih: 5 Ramazân 1287/ 17 Teşrîn-i Sâni 1286

s.197/stn.1

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Zât-ı hazreti Şâhi Pazar gününe kadar Bağdadda arâm ve ikâmet ve bu müddet zarfında tafsîlatı geçen nüshamızda beyân olınân husûsatdan başka cum'a ertesi günü altıncı ordû-i humâyûna mensûb tob bataryalarının icrâ itdikleri nişân ta'lîmini dahî bizzât temâşa buyırdıktan sonra zikr olınân Pazar günü Bağdaddan hareket ve çünkü ordû-i hazreti Şâhi pişhâne ve peshâne olarak iki takım üzerine müretteb olüb bunlardan pişhâne takımı Harciserde ve Peshâne takımı dahî Kazımiyye kasabası pişegâhında rekz-i hıyâm itmiş olarak oldukları cihetle Zât-ı hazreti Şâhi o gün Kazımiyyeye kadar 'azimet buyurmuşlardır o gice kasaba-i mezkûrede arâm ve ikâmet buyırıldıktan sonra işbu dünki Pazar ertesi günü oradan dahî hareket buyırmışlardır ve devletlü vâlî Pâşâ ve Kemal Pâşâ hazeratıyla teşrâfat-i hariciyye mu'âvini Sa'âdetlü Ali bey Efendi yine ma'iyetlerinde 'azimet itmişlerdir.

.....

Bağdad dest-gâhlarında der-dest terkîb bulunân sefâyinden cesim bir işlebin dahî emr-i terkîbi bi'l-ikmâl geçen gün nehre tenzîl edilmiş ve bunun hüsn-i tenzîlinde taraf-ı hazreti Şâhiden mü'temenül mülk Yahya Hân hazretleri hazır bulunmasıyla bu şereften teşerrüf için işlebe Yahya Hân tesmiyye kılınmıştır.

.....

Bağdad havâlîsinde haymen-i şin olân Şimir 'aşâyiri içinde develerden birinde hastalık eseri görülerek zâyî' olmamak için zebhine kıyâm olundıkda bunu

zebh iden ve hin-i zebihde orada bulunânlardan on yedi kişinin fevt olduğu ve bunun dahâ ağrebi şu devenin zebhinden dolayı kanından zuhûr iden bir mâdde-i buhariyyenin te'siriyle on yedi kişi gözleri önünde fevt olmuş iken 'urbândan bir takım halk mücerred devenin eti zâyî' olmamak için 'ale'l-gâda zebh olınân deve gibi işbu devenin dahî etini yiyerek bundan dahî bir hayli kesân hastalanub kurtulmuş ise de birkaç kesânın (stn.2) dahî evvelki kazaya karşı göz göre göre böyle bir mazârratı yemek hırsı yolunda telef olub gitdikleri ma'a't-te'essüf istihbâr kılınmıştır.

(Havâdis-i Hâriciyye)

Fransa ve Prusya mes'ele-i harbiyyesinin bidâyetinden berü mütâla'a itmekde bulunduğumuz gazetelerden bir takımı Prusyalıların bi'l-muhârebe zabt itdikleri Fransız şehir ve kurâsı ahâlîsi haklarında vukû' bulan mu'âmele-i gaddârâne ve zalimanelerinden bahs itmekde ve bir takımı dahî bunların rivâyat-i vâkî'asını red ve cerh eylemektedirler.

Prusya ordularının harekât-i zalimânesinden ifradla bahsiden gazeteler Fransız gazeteleri veyâhûd Fransa politikasının taraftarını olduğu gibi bunların rivâyâtı 'aleyhinde bulunânlar dahî Prusya tarafgiri sayılacağından şu iki ifâdenin her ikisi erbâb-ı insâf tarafından nazar-ı sihhâtle görülemeyeceği bedîhi ise de Prusya orduları içinde bulunarak tahkîkât-ı vâkî'alarını mensûb oldukları gazetelere yazmış olân İngiliz muhbirlerinin virdikleri haber oldukça bi't-tarafâne sayılabilir.

İşbu İngiliz muhbirlerinin virdikleri ma'lûmatdan müstebân olduğına göre Prusya kûmândanları ma'iyyetlerinde bulunân 'asâkire Fransız kurâ ve kasabatı ahâlîsine bî-gayri hakkın hiçbir gune ta'addiyâtda bulunmamalarını âkîden ve şedîden tembih itmiş ve şu tembihin hilâfında bulunânlar kavânîn-i 'askeriyyeye tatbikân mücâzât idilmekde bulunmuş olduğundan sahihân ve hakikâden neferâta varıncaya kadar Prusya 'askeri tarafından Fransızlara ta'addiyât vukû' getirilmemektedir şu kadar var ki Fransızlar vasıf ve ta'rîfe sığmaz bir derecede muttasıf oldukları hamiyet-i milliyye ve gayret-i vataniyye iktidâsınca yed-i galibiyetlerinde mağlûb oldukları Prusyalılardan pek ziyâde mütevâhhiş olmalarından dolayı Prusya 'asâkirini her nerede görmüş olasalar bilâ-ihiyâr ta'arruza mecbûr olduklarından şu sûret neferâtla 'asâkir beyninde ba'zı uygunsuzluklar vukû' getirilmekde ise de bu bâbda Prusyalıların hareketi yalnız muhâfaza-i nefes için bir hareket-i tedâfiden 'ibâret sayılır imiş.

Mes'elenin bu ciheti böyle olması yahûd ta'arruz ve tecavüzün Prusyalılar tarafından îkâ'ıyla hareket-i tedâfi'iyeye Fransızların mecbûr idilmesi burada ol-kadar bahis götürür bir şey olmayüb biz şu bahisde nazar-ı dikkat ve muhâkemeyi Prusyalıların kavânîn-i 'askeriyyelerine hasrideriz. (stn.3) bu hafta mütâla'a itmiş olduğumuz bir gazetenin rivâyetine göre Prusya nizâmât-ı 'askeriyyesi iktizâsınca mağlûb olân düşman 'askeri 'asâkir-i nizâmiyyeden ise silâhını terk itdikden sonra hakkında hürmet ve ri'âyetden başka bir şey icrâ idilemeyüb fakat fırka-i mağlûbe içinde ahâlîden bir başı bozuk sıfatıyla âdam bulunır ise anı bi'l-muhâkeme kurşûna dizmek lâzım gelir imiş işte muhâkemeye ve mahkemeden sonra ta'ayyibe şâyân bir şey var ise o da işin şu cihetidir çünkü 'asker mağlûb olub da silâhını terk itdikden sonra nizâm olsun başıbozuk olsun artık tekrar canına kast itmek mugâyir-i mürüvvet

ve hele düşman ‘askerinden nizâmın gayrisini nizâmdan ziyâde muhâfâza eylemek lazıme-i zimmet-i hamiyet iken Prusyalılar bu kaidenin büsbütün hilâfında bulunurlar ise neferât-ı ‘askeriyyesinin ahâlî-i mağlûbe hakkında ne dereceye kadar gaddarlığa tecâvüz ideceği mütâla‘aya muhtacdır ammâ ne derece mütâla‘aya muhtac ol-derece ki mütâla‘a iden Zât Fransızların bu bâbda idgeldikleri şikâyatın sıhâtine hükm iderek bu şikâyetlerin reddi yolunda Prusya tarâfgirleri tarâfından vukû‘ bulan müdâfa‘ayı ipdâlîde.

İmdi biz şimdiye kadar Fransızların vukû‘ bulan şikâyetlerini mübâla‘a veyâhûd telâşeye hamlitmekde bulunduğumuz hâlde Prusya kavânîn-i ‘askeriyyesinin şu fikrâsını işitdikden sonra artık tebdîl-i fikre mecbûr olduk ve andan sonra Prusyalıları bir medenî kaputuna bürünmüş bedevî ve belki vahşî ‘add itmeye muztar kaldık.

İşte bu bâbda olân te’essüratımızın icbâriyle âtideki bir fikrâ-i mü’ellimeyi nakl ve hikâye idiyoruz.

Şöyle ki Paris civârında geçende vukû‘ bulan bir muhârebede Fransızlar mağlûb olduktan sonra esîr idilen ‘asâkirin içinde kırk elli kadar gönüllü başıbozuklar görüldükde ‘asâkir-i nizâmiyyenin yalnız esâretle iktifa idilüb fakat başıbozuklara bilmem ne nazarla bakılarak cümlesi kurşûna dizilmiş ve i‘dâm olunmuşdur.

(‘Acabâ ‘Aneze ve Şimir gibi bedevî eşkıyâya terk-i silâh idilerek teslim olundukda yine insânın canına kast ider mi, bu sû‘ale cevâben (itmez) dimemeli biz (itmiyor) dimeli.

.....

Avrupanın Bugünkü Hâli

Fransa ve Prusya mes’ele-i harbiyyesi uzândıkca uzânarak (s.198/stn.1) iş Fransanın mağlûbiyyet yüzünden izmihlâli ve Prusyanın dâhi muhârebât-ı vâkı‘ada düçâr olduğu hasar ve ziyândan kat‘-ı nazar mesârifât-ı harbiyye yüzünden muvâzene-i mâliyyesinin büsbütün perişâniyesi derecesine varmış olduğu hâlde müsâlaha ve müsâlemet lakırdısının henüz gazeteciler ağzında devrân itmekde bulunması Avrupanın bugünkü hâlinin takdîri için idilecek muhâkemât ve mülâhâzâta ancak bir mukaddime olabilir.

Ezmine-i müte’âhhire târihi ve husûsıyla bunun kısm-ı âhiri nazar-ı mütâla‘aya alınacak olsa eğerçi Avrupanın bugünkü hâle karib bir dereceye kadar birkaç def‘a perişânlıkları görülür ise de bunlar bugünkü hussar ve perişâninin derecesine varmayacağı gibi varmış olduğu farz olınsa bile o hâl ile bu hâl kıyas kabûl itmez zîrâ ez-cümle Napolyon Bonapart zamanında Avrupa tarhana çorbası gibi karıştığı vakt Avrupa milletlerinin ağzında (hukûk-i müştereke-i düvel) ve (uhuvvet-i ma‘neviyye-i milel) kelimesi olmayüb milletlerin sa‘âdeti yalnız muhârebâtla istihsâl olacağına işâret olmak üzere (cenk cengi besler) kelimât-ı fahr-i âyâtı devrân ider idi işte insânların ber-minvâl-i muharrer hukûk-i müştereke ve uhuvvet-i milliyye havâlarından dem vurdukları bir zamânda Avrupa eski perişânlıklarından küçük perişânlığa düçâr olsa dahî ol-perişânlığın derecesi yine pek büyük sayılır hâl-bu-ki perişânlığı sahihân büyük bir perişânlıktır.

Şimdi Avrupanın hâlini mûlahâza idecek olânlar evvelâ iki şıkka ayrılmalıdır birincisi Avrupanın şu sâ'atdeki hâli ve ikincisi bu hâlin bir sâ'atden sonra vukû'una sebebiyyet göstereceği müşkilâtıdır.

Avrupanın hâl-i hazırı nazar-ı dikkate alınarak insan Fransanın vus'at ve feshinde hamsine karîb ve servet ve ma'mûriyyetde 'umûmına mu'âdil bir kıt'asının Prusyalılar tarafından ne sûretle çiğnenib ezilerek yangın yerine benzetildiğini ve Fransızlardan muhâfaza-i vatana me'mûr olânlar kaffeten diyemez isek yine kaffetenden aşağı diyemeyeceğimiz bir nisbetde mahv-i telef olduklarından şimdi memleketlerin muhâfazası buna mecbûr olmayan ve hasbe'z-zarûre icbâr eyledikde ellerinden bir şey gelemeyeceği icbâr idenlerin dahî ma'lûmı bulunân başıbozuklara tefvîz idilmesini ve hele bu hafta mütâla'a güzârımız olân gazetelerde görüldüğü üzere elyevm Fransada ye'is ve bir nevmidinin vâsıl olduğu derece icâbından olarak kadınların dahî gönüllü 'asâkir yazılmak mecbûriyyetinde bulunmasını elhâsıl bundan üç ay mukaddem 'âleme celâdet fûrûş olân bir milletin mahv izmihlâl nezarına bir ayağını atmış bir hâlde bulunmasını gördükce yüreği ne hâle gireceğini ta'rife hâcet yoktur.

Güzel âmmâ hal-i hâzır yalnız bundan mı ibâretdir bir kere de Prusya kralı haşmetlü (celâdetlü) Kilyom hazretleriyle Mösyö dö Bismarkın Berline vukû' bulacak 'avdetlerinde ne sûretle istikbâl idilecekleri dahî mütâla'a olunmalıdır.

Zannımıza kalırsa bu istikbâl büyük Napolyonun şimâl muhârebese avdetinde Fransızlar tarafından idilen istikbâl benzemeyecektir çünkü müşârun -ileyh hazretlerinin (stn.2) hîn-i 'avdetinde göreceği istikbâl alâyında siyâh pûş-i mâtem olarak muzafferiyet ve şevketini alkışlayacak fâmiyalar dört beş yüz bini tecâvüz idebilirse de bunların muhârebede fedâ-i vücûd itmiş olân evlâdları Bonapartın muhârebât-ı vâkı'asında kurban eylediği Fransızlar gibi yalnız (Keriye) cenkci olmayûb her biri sanat ve ticâret ve zirâ'atın anlarla iftihâr itdiği ve 'âlem-i medeniyetin kendülerinden ümitvâr olduğu nevcivânlardır işte Avrupanın şimâl-i garbisi hakkında gösterdiğimiz şu numûnedeki kârî'in kuvve-i fikriyyesini isti'mâl ile istediği mânâlar istihrâc idedursunlar biz geçelim cihet-i cenûba.

Bundan iki buçuk sene mukaddem Avrupa gazetelerinden birisi İspanyanın o zamânki hâlini latîf bir sûretde hikâye iderek demiş idi ki İspanyanın tevzi'inden kat'ı nazar fakat bi't-tahsîl mâliyye hazinesine girmekde bulunân vâridâtı nisbet olursa İspanyanın ancak duyûn-i bahriyyesinin fâ'izine mukâbil olur.

İmdi 'asabiyyet-i mezhebiyye ile şehir-i teş'ar ve binâ-berîn Roma hey'et-i ruhânisi hakkında 'inâyet ve 'avâtıfı müstağni-i kayd û iş'âr bulunân İsabellanın zamân-ı hükûmetinde şu dereceye gelmiş olân biçâre İspanya önünden bugüne kadar keşmeş bir hâlde her biri yek-diğerinin 'aleyhinde veyâhûd Avrupa gasıblarından (Prenslerinden) birinin lehinde bulunân â'zâdan mürekkeb bir hey'et-i muvakkatanın yed-i idâresinde bulunmuş olmasından dolayı yukarıda beyân itmiş olduğumuz hâlin ne dereceye kadar telakki itmiş olduğu mulahâzaya şayân bir şeydir.

Hele italyanın nice zamânlardan berü matmâh nazarı olân Roma şehrine sahib ve malik olması ve binâ-berîn Papanın hükûmet-i cismâniyyesine nihâyet virerek bu cihetle hükûmet-i ruhâniyyenin dahî pek ziyâde örselenerek Katolik

erbâb-ı ‘asabiyyetinin şikeste ve rencide hatır olması başkaca mütâla‘a alınacak bir şeydir.

İmdi yukarıdan berü saymakda olduğumuz haller Avrupanın yalnız âsâyış ve istirahatını ihlâl itmeyüb emniyyet-i ‘umûmiyyeyi dahî selb iderek ticâreti ol-kadar hasara uğratmıştır ki erbâb-ı ticâretten bu kere ocağı sönenlerin ızdırâbı Almanya fâmilyaları içinde mugârebât-ı vâkı‘ada çocukları fedâ-i vücûd idenlerinden ne kadar ziyâde olduğunu takdîr itmek güç bir şey değildir.

Avrupanın şu sâ‘atde bu dereceye gelmiş olan hâli pek yakın bir zamânda dahâ ne kadar vukû‘ata sebebiyyet gösterecek ve dahâ nice nice belâları da‘vet idecektir biz bu bahisde el-mâzi lâ yezkûr kâ‘idesine ri‘âyetle usûl-i nazar-ı dikkati kâ‘ide-i mezbûre mücebince mâzi ‘add olunmak lâzım gelen hâl-i hazırın ber-minvâl-i muharrer da‘vet ideceği ahvâl-i istikbâliyyeye âtîf ve hasr ideyoruz âhval-i istikbâliye didiğimiz belâ barânının bu otları bundan bir hayli vakt mukaddem politika ufkunu her tarafından baş göstermiş olduğu gibi dahâ şimdiden şimşekleri dahî görülmeye ve gürültüleri dahî işidilmeye başladı.

Şöyle ki Rusya bu sene meydanda hiçbir lüzûm ve ihtiyâcı olmadığı hâlde bir büyük tedarikat-ı harbiyyeye kemâl-i keremiyyetle çalışıyor sılasında bulunân ‘askeri celb ve yeniden dahâ bir tâkım alâylar tabûrlar ordular. (stn.3) teşkîl ideyor cihât-ı müte‘addideye kol atan şimendüfer katarlarını ikmâle çalışıyor Avrupa bu nedir didikce bizde tedârikât-ı harbiyye yok fakat yalnız muzafferiyât vâkı‘ası Rusyayı tehdîd iden Prusyalıya karşı küçük bir hârekât-i ihtiyatkarânenen ‘ibâretidir deyu ve girü tarafdân 1856 sene-i mîlâdiyyesinde yanî Kırım muhârebesinden sonra Parisde ‘akd idilen müsâlâha-i ‘umûmiyye mu‘âhedenâmesinin ba‘zı ahkâmını tashîh itmeyi arzû idiyor bundan en evel Devlet-i ‘Aliyye ve Avusturya kuşkulanıb tavrı değiştiriyorlar mu‘âhede-i mezkûrenin en büyük hâmisi olan İngiltere mes‘eleyle cümleden ziyâde tarafgir olarak Rusyanın harekât vâkı‘asını protestoya kadar gidiyor Avusturyalı kuvve-i beriyyesinden başka kuvve-i bahriyyesinin dahî aldığı emirden on beş güne kadar hareket idebilecek bir derecede bulunmasını emridiyor sessiz sedâsız çetsiz petsiz cereyân itmekte bulunân ufak tefek bu gibi şeyler ta‘allûkı olan devletleri ne dereceye kadar işgâl idebileceği dahâ şimdiden bilinmiyor ve kestirilemiyorsa da gazetecilerin zihnini hayliden hayli teşviş idiyor.

Çünkü Rusya devletinin Kırım muhârebesinden dolayı düşâr olduğu zarâr ve ziyânın ve mu‘âhede-i mezkûre âhkâmından Karadenizde cenk gemîsi bulunduramaması vesâ‘ire gibi ba‘zı şıklarının derece-i sikleti her ne zamân olursa olsun Rusyayı bu yük altından çıkmağa ve kurtulmağa icbâr ideceği misillü işbu mu‘âhedeyle vaz‘ı imzâ iden ya‘ni ahkâmının muhâfazasına silâhla hazır bulunân büyük devletlerden birisinin (Fransanın) şu hâle gelmiş olduğu bir vaktten başka bunun için vakt-i münâsib olamayacağı münâsebetiyle Rusya bu vakti kaçırmamak hevesinde bulunır lakin bu yük Rusyaya beş altı devletin kanı müvâzenesinde yükletilmiş bir şey olmâsından-nâşî şimdi bunu bi’n-nisbe tahffif idebilmek için elbetde terâzinin diğer gözüne bir şey koymak iktizâ idecektir bu ise zannediriz ki yine o müvâzene de kandan başka bir şey olamaz.

İşte şu haller tasavvûr olundukça Avrupanın âtîsi hâl-i hazırdan beş beter görünüyor lakin ekser mes‘elelerde kalem kılıca galebe itmekte bulunduğundan,

kalem eğer hakkıyla sarf-ı himmet iderse Avrupa bu def'aki Fransa ve Prusya cenginden başka cenge hâcet kalmaksızın bir mütâreke ve müsâlaha-i 'umûmiyye nâ'il olabilmek ihtimali büsbütün münker değildir.

İ'LAN

İkinci ordû muhâsebecisi Sa'âdetlü Nevres Efendinin İmâm-ı 'Azâm cihetinde kasırlı bir kıt'a bağı ve Bağdad mahâllatından Göknazar mahallesinde kâ'in üç dâ'ireden 'ibâret bulınân bahçeli ve hamamlı ve su sakâriyyeli harem ve selâmlık konağı satılacaktır iştirâsına tâlib olânlar vekîl-i olân Abdulgani ağaya mürâca'atları lâzım gelir.

Sayı: 100

Tarih: 9 Ramazân 1287/ 21 Teşrîn-i Sâni 1286

s.199/stn.1

(İ'lân-ı Mahsûs)

Gazetemizin geçen Haziran ibtidâsında bir altı aylığına müşteri olmuş olân zevâtın aboneleri müddeti işbu teşrîn-i sâni gayesinde tekmil olacağı cihetle bunlardan abonelerini tecdîd idecek olân zevâtın vakt geçirmeksizin tecdîd itdirmeleri ve nefsi-i Bağdadda bulunânların doğrudan doğruya matba'amıza evliye-i mulhâkada bulunânların mahalleri hükûmetine mürâca'at itmeleri ihtâr ve i'lân olunur.

MEVÂDD-I HUSÛSİYYE

Zât-ı hazreti Şâhi geçen gün Kerbelaya muvâsalat ve muvâsalatlarıyla berâber hazreti İmâm Hüseyin Efendimizin 'atabe-i mübârekelerini ziyâret buyurdıkları ve çendgün Kerbelada âram ve ikâmetden sonra Necef-i Eşrefe 'azimet buyuracakları haber alınmıştır.

.....
Girit Vilâyet -i celîlesi vâlîsi ve fırka-i 'askeriyyesi kûmândanı devletlü Rauf Pâşâ hazretleri Haleb tarikiyle Der-Sa'âdete ve oradan mahâl-i me'mûriyyetlerine gitmek üzere geçen Salı günü Bağdaddan hareket buyurmuşlardır.

.....
Bağdad ve Musul ve Şehrîzor ve Süleymaniyye ve Mentifik sancâkları muhâsebecilerinin vukû' infisâllerine mebnî Bağdad sancâğı muhâsebeciliğine Tevfik Efendi ve Musula Esat Efendi ve Süleymaniyyeye Ali Bey ve Şehrîzora Ali Galib Efendi ve müntefiye dahî Rıfatlü Emin Efendi nasb û ta'yîn buyurulmuştur.

.....
Bu havâri zirâ'atinin şatvi kısmı Teşrîn-i Evvelden sonra yağmurlar nüzûline muhtâc olub bu sene yağmurlar Teşrîn-i Sâni'nin on altısına on yedisine kadar te'ahhur eylediğinden mezru'âtın yağmura ihtiyâcı bayağı artmış ve çöllerin bir mikdâr yeşilliği var idise o da mahv olub hâsil olân toz ve toprakdan-nâşî çöller 'âdetâ yangın yeri küllüğüne dönmüştü.

Lakin lehu'l-hamd ve'l-mine birkaç günden berü ufuklarımızı karartıp duran bulutlar geçen Pençişenbe gicesi baran rahmetinden-nâşî boşaltıp yedi sekiz aydan berü tesmiyye ve güşâda leb olân zemini hayliden hayli se'aky ve ervâ itmiş ve rahmete olân ihtiyacın derecesine (stn.2) nisbetle bu kadarı kâfi değilse de bulutların hâlâ devâmına ve inzâ'l-i barana istidâdına nazaran yağmurların bugünler matlûb vechle yine nunulü me'mul bulunmuşdır.

Geçen günler yukarı taraflarda yağın yağmurların kesretinden midir nedir Dicle ve Fırat nehirleri birkaç kadem fezeyan eylediğinden şu halin Fırat sevahilinde kemal-i kerebiyetle icrâ edilmekte bulunân tathir ve tamik ameliyatını bazı mertebe suubat ve tehirata düşüreceği zannolunmuş idiye de bu kere aldığımız malumattan müsteban olduğu üzere işbu muvakkât feyezân ancak birkaç gün devâm idebilüb ba'de-hû sular yine hâl-i sabıkına 'avdet eylediğine mebnî 'ameliyyâta tekrâr ve belki evvelkinden ziyâde keremiyetle devâm eylemekde bulunmuşdır.

'Ameliyyât-ı mezkûre hakkında me'mûrları tarafından peyderpey olub iktiza itdikçe gazetemize dahî derc ve iş'ar itmekde olduğumuz ma'lûmatdan anlaşıldığına göre külliyetli 'amele yalnız bir yerde ve bir mâni'in def' ve tathîri yolunda istihdâm olunmayûb sekiz on mahalle birden 'amelenin taksimiyle müte'addid mevâni'in kali ve tathîrine bir uğırdan hüçûm idildiğine mebnî seyr-u sefâiyinin en büyük mevâni'i kali' ve tathir olunûb bitmiş ve bu sene suların feyezânı zamânına kadar dahî bir hayli 'ameliyyata muvaffak olınacağından suların feyezânı müddet vapûr ferâh ve fehûr işleyeceği gibi ikinci tenezzüle kadar dahî tarak vapûrları vesâ'ir alât ve edevât-ı cesîme terkîb ve tertîb idilerek o zamân dahî bunlarla icrâ olunacak 'ameliyyât üzerine nehrin her zamân büsbütün seyr-i sefâiyine kabiliyyet kesb ideceği der-kâr bulunmuşdır.

Geçen gün nehre tenzîl idilen işlebe mu'temedül melik Yahya Hân hazretlerinin ismine nisbetle Yahya Hân tesmiyye kılındığı yazılmış idiye de işlebe yine bu nama nisbetle fakat mu'temet tesmiyye kılındığı bu kere haber virilmişdir.

MEVÂDD-I HÂRİCİYYE

Bir Moskof Gazetesinin Fikrini Tashîh

Bundan mukâddem Fransa Cumhûriyyeti ser âmedân â'zâsından (stn.3) Mösyö Tiyerin Petersburga 'azimet iderek Prens Gorcakofla mes'ele-i şarkiyye hakkında vukû' bulan müzâkeresine ve geçen nüshamızda dahî Avrupanın hâl-i hazırıyla ahvâl-i âtiyyesine dâ'ir yazmış olduğumuz bendlerde Rusya devletinin Kırım muhârebesinden sonra ya'ni 1856 sene-i mîlâdisinde Parisde 'akd olınân müsâlaha-i 'umûmiyye mu'âhedesinin kendüsine tahvîl eylediği bâr-ı sakinden kurtulmak için Fransa devletinin bir inkılâb-ı cesîmeye düçâr olduğu şu zamândan dahâ muvafık bir zamân bulamayacağını ve bu vakt fırsattan istifâde 'arz ve hevesiyle devlet-i müşârun-ileyhânın ba'zı mertebe hazırlıklarda dahî bulunduğunu dermeyân eylemiş idik bu mâddeye dâ'ir Rusya gazetelerinin devlet-i metbû'âlarını teşci' ve teşvîk yolunda yazageldikleri bendlerden sûret-i mütercemesi âtide mûnderîc bir bend dahî

Petersburgda tab‘ ve neşr olınân Revo gazetesi yazmış ve Der-Sa‘âdetde tab‘ olınân Mümeyyiz gazetesi tercüme ve nakl eylemiştir.

“Şimdiki hâlde hiçbir taraftan havf ideceğimiz yer kalmadı şark mes‘elesini suhûletle tefsiiye ideceğimizi söyleyebilirim Prusya tarafından bize hiçbir guna mûmâna‘at olunmayacaktır Avusturyaya gelince bu devlet Türkistan ‘aleyhinde olân her hareketimizi men‘ itmeye kalkıştığı sûrette yine kendi memâlikinde sâkin Slavların mu‘âvenetiyle kendüsünün istiklâlîne hâlel geleceğini pekâ‘lâ tahattur ider bu sebebden dolayı Türkiyeye mu‘âvenet itmekden bütün bütün mücânebet eyler Türkiye ise ‘aleyhimizde kavgaya kıyâm itmeyecektir bu sûrette İtalyanın bir damla kan dökmeksizin Romayı zabt ve istilâ ideceği gibi ‘acabâ biz de murâdımıza nâ‘il olabilir miyiz.

(Zevra’)

Hayır dostum olamazsınız eğerçi Rusyada efkâr-ı ‘umûmiyenin vardığı derece sizin fikriniz derecesinde ise siz mes‘ele-i şarkiiye nâmı altında bulunân niyât ve âmâlinize nâ‘il olmak şöyle dursun Almanlar Lehlu Kazaklar Tatarlar Kafkasyalılar Türkmenler gibi halleri ve Rusya hakkında niyât ve âmâlleri izâhdan müstagni bulunân milletlere karşı ve kendi istiklâliyyetinizi bile muhâfaza idemezsiniz.

Vaktiyle Rusya devleti şu sayılan milletler elinde (s.200/stn.1) zebûn ve ta bir küçük Moskova dukalığı derecesine kadar kadrüni dûn itdiren fikir işte bu def‘a sizin devletinizi teşvîk ve teşci‘ yolında meydâna koyduğunuz fikirdir ki derecesi şimdi meydâna çıkar görürsünüz siz diyorsunuz ki “Şimdiki hâlde hiçbir taraftan harûf kalmadı şark mes‘elesini suhûletle tesviye ideceğimizi iyice bilirim hâyır hiç bilmiyorsunuz hâlâ ve maslâhâten Prusya tarafından düçâr olduğunuz havf ve herâsı “Prusya tarafından hiçbir guna mûmâna‘at olunmayacaktır” demekle mi bertârâf idiyorsunuz öyle ise yanıyorsunuz siz Prusyadan mûmâna‘at değil memleketinize hüçûm ve ta‘arrûz beklemelisiniz şu derece ki şark mes‘elesini hatırdan çıkarmayûb da Prusya hudûdları üzerinde bulunân Viyâna ve Korlando ve Bedbesk eyâletlerinin ve belki Petersburga kadar eyâletle Krunştad tersânesinin muhâfâzâsını düşünmelisiniz zirâ dört seneden berü neşve-i galibiyet ve muzafferiyetle sekrân olân Almanlar şimdi bâbâlarının bile nâz ve edâsını çekemiyorlar ve zikr olınân Viyâna ve Korlando ve Bedbesk eyâletleri Almanları bundan üç sene mukâddem vukû‘ bulan teşebbüsâtınız mücebince mekteblerinde Moskofca kırâ‘ât ve keniselerinde yine Moskofca ‘ibâdet itmekden hoşlanmıyorlar biz Almanız diyorlar ve bu kelâmla Prusyanın Rusya hakkında derecesini şimdi sizin dahî takdîr ideceğiniz ve belki bu kere itmiş olduğunuz bir nev‘ nezâreti dâ‘vet idiyorlar.

Gelelim Avusturyaya ey muhârrir Avusturya mes‘ele-i şarkiiyede Türkistanla birleşmeyeceğini Slavlardan korktuğundan mı istihrâc idiyorsunuz yazık ‘ayb idiyorsunuz Avusturyayı mes‘ele-i şarkiiyede terkîb ile birleşmeğe cebr idecek bir şey vâir ise de o da Slav havfidir bir mâddeden müstedlel bihin ‘aksini istidlâl itmek bir gazetecinin âğzına yakışmaz eğerçi sizin şu bendi yazmaktan maksadınız devlet-i metbû‘ânızı mes‘ele-i şarkiiye hakkında teşci‘ ve teşvîkle berâber Avusturyayı dahî Türkistanla ittifâkdan bi‘t-tahvîf men‘ itmek ise böyle yazmayın. “Eğer Avusturya bu def‘a mes‘ele-i şarkiiye hakkında Avrupa düvel-i müttefikesiyle

birleşerek Rusyaya karşı silâh tutar da şâyet tâlîh Rusyaya müsa'ade gösterir ise o hâlde zîr-i tâbi'iyetinde bulınân Slavları Rusyaya harben virmiş olur yok bu mes'elede bi-tarâf kalur ise o halde hârbe hâcet bile kalmaksızın Petersburgdan gelecek resmi bir nota hükmüne bi'l-ittiba' Slavlardan kasr-ı yed ider." Dimelisiniz. şu hâlde belki Avusturya devleti muhâfaza-i istiklâliyyeti yolunda harb itmekden kaçınır ve üşenir de şâyet zımmam-ı istiklâliyyetini kendü eliyle size teslim ider.

Bendeniz içinde bize en ziyâde tuhâf görünen şey "Türkiye ise 'aleyhimizde cenge kıyâm itmeyecektir." fıkrasıdır 'acayib bunu size kim söyledi siz bunu nereden duydunuz çok şey bak bir kere 'âlemde neler oluyor imiş de biz bilmiyoruz âman siz memleketiniz hakkında bizim vakf olamadığımız esrâra da vâkıf oluyorsunuz öyle ise ricâ ideriz bu esrârın hikmetini de bize bildiriniz Türkiye siz gelince niçin cenk itmeyecektir.

Pek-al-'âla mâdem ki Türkiyenin cenk itmeyeceğini rânâ (stn.2) biliyorsunuz âmâlinizin husûline niçin kıyâm etmiyorsunuz biz bizi sizden iyi biliriz bize kalırsa Türkler birçok kan mukâbilinde istihsâl itmiş oldukları haklarını yine ancak kan mukâbilinde ferâğ idebilirler bâ-husûs bunu siz de bilmelisiniz çünkü görüyorsunuz ki devlet-i Osmâniyye Kırım muhârebesinden bugüne kadar ya'ni on on beş seneden berü ikmâline çalıştığı tensikât-ı 'askeriyye ve tedârikât-ı harbiyyeye ilâveten bu kere Avrupa politikasının rengi değişir değişmez bir taraftan mitralyözler ve diğer taraftan cesîm muhâsara ve müdâfa'a topları ve eslihâ-i cedîde levâzımâtı gibi birçok tedârikâta kalkıştı ve bugün hukûk-ı mukâddesesini kaffeten eslihâ-i cedîde ile mûsâllah altı yüz bin nizâmîyye 'asâkir-i beriyyesi ve mecmu'u bin üç yüz kıt'a tob çeker yüz pare gemî ile muhâfaza idecek bir dereceye geldi bunlar muhârebe için değil de Veli Efendi sahrâsında (İstanbulda 'askerin ekseriyye ta'lîm itdiği bir sahrâdır) geçid-i resmi icrâsı için midir yohsa Marmara Denizinde alây göstermek için midir yok yok ey muhârrir eğer bilmiyor iseniz biz size haber virelim ki bunlar din ve devlet ve vatan ve milletin hukûk-i meşrû'asını vikâye zımnında tehâffûzı ve ta'arrûzi cenk içindir.

Türklerin Avrupa lisânını bilüb fikirlerini anladıkları gibi şimdi Revo gazetesi muhârriri dahî Türkçe bilse ve imkânı olub da şu bendimizi okusa (bu sûretde İtalyanın bir damla kan dökmeksizin Romayı zabd itdiği gibi 'acaba biz de murâdımıza nâ'il olabilir miyiz kelimâtından 'ibâret olân hatimesini elbetde değiştirir ve zann ideriz ki devletine şark hakkında olân âmâline nâ'iliyyet yolunda dökmek için dahâ şimdiden kan tedârikinde bulunmasını tavsiye ider idi.

Bu mes'ele hakkında söylenebilecek söz yalnız şu söylediğimiz şeylerden 'ibâret olmayub mes'eleye İngiltere ve İtalya devletlerinin dahî ta'allûkı olduğundan bu mes'ele hakkında 'umûm Avrupanın ittihâzına ve hâlen ve maslâhâtan mecbûr olduğu politikayı şerh neficesinde keyfiyyeti muhâkeme itmek lâzım gelür idiyse de ne çâre ki karşımızda muhâtab farz ittiğimiz Revo gazetesi fikrini bu dereceye kadar tevsî' idemeyüb şu bendin dercinden murâdımız dahî yalnız kendü fikrinin ihâta idbildiği derecesine kadar söylediği sözlerin mahiyetini meydâna koymaktan 'ibâret bulunmağa bu def'alık bu kadarla iktifâ itmekliğimiz zarûrîdir.

.....

1866 sene-i mîlâdiyyesinde Prusya devleti Avusturya üzerine min gayri me'mûl büyük bir muzafferiyete nâ'il olduğu zamân bütün 'âlem nazarında kesb itdiği ehemmiyyetden Fransa devleti dahî hissedâr olarak bir kavlini ve kolayını bulub da Prusyanın şân ve şevketini kırmak tasâvvurunda iken araya girmiş olan Lüksemburg mes'elesinde ne sûretle devâm ve ısrâr ve 'âdeti hemen i'lân-ı harb derecesine kadâr ictîsar itmiş olduğu ve bu mes'elenin o zamân Londrada tecemmü' ve in'ikâd iden konferans (stn.3) ma'rifetiyle ne yolda hâl ve tesviyye idildiği evrâk-ı havâddis mütâla'asıyla tevaggul idenlerin ma'lûmudur.

'Alem yalnız bir sûretle büyücek bir inkılâb ve tebeddüle düçâr olduğu zamân sâ'ir bir takım suver-i müte'addidenin dahî ana terâdif iderek eski mahaller imkân ve güçler kolaylamak kesb eylediği gibi Avrupanın bu kere gördüğü inkılâb-ı cesîme terâdüf iden Almanya ittihâdı ve pâpâ hükûmet-i cismaniyyesinin ilgâsı misillü sûret-i sâ'ire arasında vaktiyle politika 'alemini bayağı tehdîd itmiş olan işbu Lüksemburg (1) mes'eleleri dahî bu kere kesb-i suhûlet itmiş ve gazetelerin cümle-i rivâyâtından müstebân olduğu üzere kıt'a-i mezkûrenin Flemenk devleti tarafından bir bedel mukâbilinde Prusyaya terk olunmasına muvafâkât (veyâhüd mecbûriyyet) hâsıl olmuş ise de keydiyet henüz tekârrür itmeyerek iki devlet arasında sûret-i ferâğ ve intikâl bâ-muhârrerât-ı resmîyye müzâkere olunmakda bulunmuşdur.

.....

Gazeteler mubâhisini kâmilen Fransa ve Prusya ahvâlîne hasritmiş oldukları şu sırada Fransa imparatoru sabık Napolyon hazretlerinin yesâr ve servetini dahî başlıca bir mes'ele olarak mevki'-i bahs ve münâkisaya hükminde ve bunlardan kimisi müşârun-ileyh hazretlerinin yalnız ne kadar olarak yüz milyon Franktan mütecâviz serveti olduğunu ve ba'zısı dahî birkaç yüz milyon frank kıymetinde emlâk ve çiftlikleri bulunduğunu derc ve dermeyân itmekte bulundıkları görülüyor.

Biz müşârun-ileyh hazretleri gibi yalnız Fransada değil belki bütün memâlik-i mütemeddinede yiğirmi yiğirmi beş seneden berü infâz-ı âhkâm itmiş olan bir hükümdârın bu derece rivâyeti olmasına istigrâb itmeyiz biz yalnız şuna istigrâb ideriz ki bir hükümdâr için en büyük yesâr ve servet milletin selâmet ve sa'âdetinden olmak lâzım geldiği hâlde müşârun-ileyh hazretleri 'âlemin politikası dolabını matlûbı olan bir mihver üzerinde çevirebilmek için sarf itmesi lâzım gelen efkâr arâsında ve selâmet ve sa'âdet-i millîyye arzûsı meyânında bir de servet-i zâtiyyesini düşünmeye ve icâbâtını icrâ itmeye vakt bulabilmişdir büyük fikr... Büyük himmet.

.....

El-yevm Fransa ordularının en büyük zarûret ve müzâyâkası nakliyât husûsında olub bu kere hükûmet-i muvâkkata tarafından neşr olan bir beyânnâmede dahî nakliyyat husûsında olan su'ûbet ve müşkilâtdan dolayı Prusya 'askerinin istilâsı altında olan mahallerde ve bunlara civâr yerlerde bulunân erzâk ve mühimmâtın hemen şimdiden emniyyetli eyâletlere nakl idilmesi ve eğerçi bunların naklinde dahâ ziyâde su'ûbet olub da Prusyalıların eline geçmesinden havf olunursa hemen ihrâk ve mahvolunması lazım geleceği bildirilmiştir.

(1) Lüksemburg cenûb cihetinden Fransa ve garb ve şimâl cihetinden Belçika ve şark cihetinden Prusya memâlikiyle mahdûd bir dukâlıktır işbu dukâlık

Hollandaya merbût ise de Hollanda devlet-i kralisine tabi‘ olmayûb bâ-nefs Hollanda kralının zâtla müte‘allik ve idâre-i müstâkile-i mahsûsesine tabi‘ bir yerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZEVRA GAZETESİNE YANSIYAN HABERLER IŞIĞI ALTINDA BAĞDAT VİLİYETİ

3.1. İdare

Tanzimat nizamının Osmanlı vilâyetlerinde yaygınlaştırılması amacıyla devlet önemli idarecilerini bazı vilâyetlere göndermiştir, bu idarecilerden birisi de Mithat Paşa olup Tuna vilâyetinde ki yaptığı başarılı ıslahat çalışmalarından sonra Bağdat vilâyetinde de aynı ıslahat çalışmalarını yürütmek amacıyla Bağdat'a vali olarak tayin edilmiştir. Bağdat Valisi olarak Mithat Paşa yaptığı ıslahat çalışmalarını halka duyurmak ve halkın yapılanlardan bilgi sahibi olabilmeleri için Zevra Gazetesi'ni Bağdat Vilâyet Matbaası'ndan yayınlamaya başlamıştır. Gazetenin ikinci sayısında Mithat Paşa'nın Bağdat'ta göreve başladığı sırada Bağdat vilâyetinin on sancaktan oluştuğu anlaşılmaktadır⁴⁷. Bu sancaklar; Bağdat, Şehrizor, Süleymaniyye, Musul, Dileym, Kerbela, Divaniyye, Basra, Ammare ve Mentifikin'dir. 1 Temmuz 1285 tarihli gazetede Bağdat vilâyetinin Vilâyet Nizamnamesi'ne göre bir idari ıslahat faaliyetine girişildiği haber olarak verilmektedir. Bu habere göre; Bağdat, Şehrizor, Musul, Basra, Kerbela ve Divaniyye sancakları yeni vilâyet usulü altında Bağdat vilâyetine bağlı livalar olarak yer almış ve bu livaların mutasarrıflarına çeşitli talimatlar verildiği duyurulmaktadır. Süleymaniye mutasarrıfı Mazhar Paşa vilâyet merkezine çağırılarak yeni vilâyet usulüne göre bu sancağa bağlı kaza ve nahiyelerin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bundan sonra da Ammare, Dileym ve Mentifik sancakları için de yeni usule göre düzenlemelerin gelecekte yapılacağına dair bilgi verilmektedir⁴⁸. 31 Ağustos 1869 tarihli sayıda Divaniyye sancağının merkezi Hille olduğu ve sancağın adının da Hille sancağı olarak değiştirildiği duyurulmaktadır. Divaniye ise Divaniye kaymakamlığı adı altında bir kaza birimi olarak yer almıştır⁴⁹.

Mentifik Irak'ta büyük bir aşiret olması hasebiyle bir sancak olarak da vilâyet içerisinde yer almaktaydı ancak bu idari bölgenin geçmiş valiler zamanındada ıslahı konusunda bazı çalışmalar yapıldığına yönelik ve bu dönemde de burada hangi düzenlemelerin yapıldığına dair gazetenin, 24 Ağustos 1869 tarihli sayısında çok ayrıntılı bilgi yer almaktadır. Bu bilgilere göre Mentifik aşireti ve sancağı şu konumdaydı: Bağdat vilâyetinde bulunan aşiretlerin en köklü ve en kalabalık olanı Müntefik aşiretidir. Bu aşiret kadın ve erkeleri toplam nüfusu bir milyondan fazla

⁴⁷ Bkz., *Zevra*, S.2, s.4.

⁴⁸ Bkz., *Zevra*, S.5, s.10.

⁴⁹ Bkz., *Zevra*, S.12, s.24.

olup, bunlar, Hille ve Semave'den Basra'ya kadar Fırat nehrinin iki yakasında ve yine Fırat ile Dicle arasında olan Cezire, Ammare ve Huveyze arasındaki bölgelerde yaşamaktadırlar. Çergi (göçebe çadırı) ve hasırlardan yapılmış derme çatma kulübelerde yaşamaktaydılar. Buldukları bölgelerin etrafı Fırat ve Dicle gibi nehirlerin dışında göller ve bataklıklar bakımından zengindi bu durum onların ziraatle uğraşmalarını ve geçimlerini böyle sağlamalarını kolaylaştırdı.

Aşiret yönetiminde öteden beri kendi aralarından seçtikleri bir kişi başkan olur ve bu kişi aşiret halkının her dediğini yapmak zorundadır. Fakat imparatorluğun her köşesinde uygulanan Tanzimat-ı Cedide bu bölgelere de gelmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Böylece aşiretin eski düzeni tamamen son bulmuş buralar hükümetçe mukat'a sayılarak, Mentifik dairesi ismi ile anılacak ve hükümete bağlı olacaktır. Ama sene başından itibaren yine aşiretin idaresi kendi şeyhlerinin elinde olacaktır.

Bu durum merhum Reşit Paşa zamanına kadar devam etmiştir. Ondan sonra Namık Paşa zamanında Müntifik idaresinde bulunan yerlerden bazı mahaleleri Divaniye ve Basra sancaklarına dahil edilmiştir. Bunun dışında Müntifik idaresinde kalan kişiler üç senede bir defa şeyhlerine azar azar mukataa ödemekteydiler.

Fakat bu idare ve usul hükümetin asıl maksadının dışına çıkmış şeyhler ölçsüz ve kaidesiz vergiler almaya başlamıştır, bu durum ahaliyi çaresiz duruma düşürmüştür. Ahalinin bu çaresizliğini izah etmek için bazı hususlara dikkat çekilmiştir. Bu hususlar; Ziraat ile uğraşan ahalden şeyhleri parça parça değişik adlar altında değişik zamanlarda tamamen usulsüz ve kaidesiz vergiler almakta bununlada kalmayıp halkı adeta kendi hizmetleri dahil esir gibi kullanıp ziraatten elde ettikleri her ne varsa ellerinden alınmaktaydı. Ahalinin çaresizliği hatsafhada olup zira aşiret içinde uygulanması beklenen ne şer'î ne de örfî kurallar uygulanıyordu. Bunun yerine aşiret şeyhleri kafalarına göre kanun ve nizam yapmış ve uygulamıştı. Şeyhlerin bu uygulamasına karşı çıkanların ise taşınır ve taşınmaz mallarına el koyup istediği

Bu vaziyetler neticesinde Mentifik Aşireti emniyet ve nizama sokulmalı bu anlamda ıslahatlar yapılmalıdır. Vali Namık Paşa hükümeti burayı iltizam usulüne göre yönetmeyi uygun görmüştür. Aşiret halkının idaresini de bir heyet tarafından seçilmiş kaymakama bırakmıştır. Kaymakam ile birlikte yardımcı memurları da hükümet tarafından bölgeye tayin edilmiştir. Fakat aşiret halkı eskiden çektikleri sıkıntıların aynısını yaşayacakları korkusu ile bu uygulamayı kabul etmemektedirler. Bu isteksizlik üzerine hiçbir şey zorunlu kılınmamış, halkın mukataa ve iltizam usulünden hangisini isterler ise onu uygulamalarına izin verilmiştir. Bu halin böyle olması halkın yöneticilerin elinden çektikleri zulüm ve sıkıntılar neticesidir. Yeni uygulanacak ıslahatın ne olduğu dikkatlerini çekmez adeta her yenilikten korkar hale gelmişlerdir. Uygulanan usul her ne olursa olsun bıkkın olan halk Mentifik idaresinde olmasına rağmen buralardan ayrılıp civarda bulunan Basra ve Divaniyye sancaklarına yerleşmişlerdir. Geride kalan halkın ise günden güne şikayeti artmakta ve huzurları kaçmaktadır. Bu toprakların artık merkez idaresine bağlanma ve halkın

padişahın adaleti ile yetişmiş yöneticilerce yönetilmesi gerekmektedir. Toprakların artık miri arazi dahiline alınma vakti gelmiştir. Mentifik dairesinde bulunan halkın hangi usule göre yönetildiği bundan sonra hangi usullerin uygulanacağını anlatan bir ilanname yayınlanmıştır. Bu ilannameye göre Nasır Paşa'nın memuriyeti son bularak yerine Hindiye kaymakamı Abdurrahman Bey ve Alusu Zade Abdalbaki Efendi ve muhasebeciliğine vilâyet muhasebesi memurlarından Hacı Said Efendi tayin edilmiştir. Şimdilik güvenlik içinde iki bölük piyade ve iki bölük süvari ve bir fırka zabtiye bölgeye tayin edilmiştir. Mentifik sancağı şimdilik dört kaymakamlığa bölünmüş olup buralarında kaymakam, naib ve memurları sırası ile tayin olunacaktır.

Daha önceleri çadır ve derme çatma kulübelerde kaldığını söylediğimiz Mentifik halkı bugünkü günde evlerin daha muntazam olduğu bir kasaba görünümündedir. Fakat bu durum bile Mentifik sancağının merkez liva olması için yeterli değildir. Öte taraftan iklim şartları uygun bir bölgede mahalle ve sokakları yirmi beşer arşın uzunluğunda, toprakları ziraate uygun Nasiriyye adında yeni bir kasaba yapılmasına karar verildi. Burada bir hükümet konağı halk için zaruri ihtiyaç olan bir cami vs. ihtiyaçların inşasına başlandı. Bu bölgelerde şimdiye kadar bedeviyet dahilinde yaşanmış ve medeniyete dair en ufak iz bile yoktur. Bir sancağın sancak olabilmesi için ne yapılmak lazım ise buralarda derhal yapılması emri verilmiştir⁵⁰.

3.2.Belediye

6 Temmuz 1869 tarihli 4.sayıda Bağdat şehrinin genel fiziki sorunları ve şehirde yapılmaya çalışılan belediye hizmetleri hakkında bir haber yer almaktadır. Bu haberde Bağdat şehrinin genel durumu şu şekilde anlatılmıştır: Irak da olduğu gibi Bağdat şehrinin de en önemli sorunlarından biri sokakların darlığı ve azlığıdır. Hatta kışın yağmur yağmaya başlaması ile birlikte adeta sokaklar çamur ile dolmakta ve geçilemez olmaktadır. Bu sokakların tamiri ve düzeni şarttır halbuki bu işi yapacak bir belediye mevcuttur fakat Bağdat sokaklarının çoğunluğu tuğladan yapılmıştır ve dayanıklılığı azdır. Bu civarda taşın azlığı dolayısıyla kıymetli olması nedeniyle sokaklarda taş kullanılmamış ve taşın dayanıklılığından faydalanılmamıştır. Doğal olarak kış aylarında sıklıkla sel ve bataklık sorunu yaşanmıştır. Fakat yukarıda da söz ettiğimiz gibi bir belediye mevcuttur ve bu gibi sorunları çözmesi gerekmektedir. Bunun için belediyeler biraz daha fazla çalışmalı ve sıkıntıları gidermelidir fakat bildiğimiz üzere taş az ve pahalıdır, Avrupa ülkeleri bile artık kaldırım ve sokaklarda taşı kullanmamaktadır. Taşın azlığına karşı madenler fazladır bu sebeple artık kaldırım ve sokakların inşası zift ve kum karıştırılarak yapılmaya başlanmıştır⁵¹.

⁵⁰Bkz., *Zevra*, S.11, s.21-22.

⁵¹ Bkz., *Zevra*, S.4, s.8.

3.3.İktisadi

13 Temmuz 1869 tarihli 5. sayıda Bağdat vilâyetinde yapılan ziraatte su sıkıntısının hat safhada olduğu ve ziraat alanlarında su ihtiyacının karşılanması amacıyla girişimlerde bulunulduğuna dair bir haber yayınlanmıştır. Bu habere göre su ihtiyacının karşılanması için alınan tedbirler şu şekilde yer almaktadır: Bazı mahallelerde akar suların akıtılması ve toplanması hususunda ve aynı zamanda akarsuların yer altından çıkartılmasında büyük sıkıntı çekilmektedir. Halbuki Avrupa'da icat edilen burgu makinaları bu sıkıntıları çözüp suyun mahallelerde kolayca akmasını sağlamaktaydı. Bu burgu makinalarının yokluğu ziraatide geri bırakmış olup derhal Avrupa'dan burgu makinaları sipariş edilmiştir. Bu makinaları alanların gümrük resminden birkaç sene muaf olacakları vilâyet gazetelerinden duyurulmuştur⁵².

Yukarıda yer alan gazete nüshasında Basra da Hurma bahçelerinin geliştirilmesine yönelik bir ilan yer almaktadır. Bu ilanda şu hususlar dikkatimizi çekmektedir: Basra'da miri arazi olan hurma bahçelerinden kimlerin nasıl tasarruf edeceğine karar verilmiştir. Hurma bahçeleri iki kısımda değerlendirilmiştir: Üzerinde ağaç olan yada ağaç bulunmayan arazi olarak ayrılmıştır. Bunların hepsi parsellere ayrılıp dönüm hesabı ile satılacaktır. Bu dönümler kırk adım uzunluğunda ve bin altı yüz zira' dır (90 santim bir zira'). Bu arazilerde, üzerinde hurma ağacı bulunanlardan senelik öşür bedeli, üzerinde hurma ağacı olmayan araziye ise hububat vs. ve ekilir arazinin ise mahsulünden yalnız onda bir öşür alınacaktır. Yalnız boş arazilere hurma ağacı dikilir ise altı yıl bu arazilerden hiç bir şey alınmayacak, yedinci senede dönüm başına otuzar kuruş alınacaktır. Bu kurallar ve uygulama bin iki yüz doksan altı senesine kadar devam etmiştir. Daha sonra alınacak öşürler beş seneliği peşin olarak merkez vilâyetlere verilmesi kararlaştırılmış. Arazilerin alınımının ödemesi için kolaylık yapılarak üç taksit bölünmüş olup, birincisi peşin, ikincisi üç ay sonra, üçüncü taksit ise altı ay sonra alınmak üzere belirlenmiştir. Arazinin tapu senedi, belirlenen fiyatın ödenip tamamlanmasından sonra teslim edilip arazi kanunnamesine göre artık o arazinin tasarruf hakkı o kişiye ait olur ve o arazi artık mülk arazi sayılıp miras olarak kişi çocuk ve torunlarına bırakabilirdi⁵³.

17 Ağustos 1869 tarihli sayıda Hint Deniz yolundaki Osmanlı ticaretinin durumu hakkında ve tarihsel süreç içerisinde yaşanan hususlarla ilgili olarak önemli bir değerlendirme yer almıştır. Bölge ticareti ile ilgili olarak yapılan değerlendirmede şu önemli hususlar görülmektedir: Tarih ve coğrafya için en önemli hususlardan birisi de şüphesiz Hindistan deniz ticaretidir. Basra körfezi asırlardır önemli bir nokta iken coğrafi keşifler sonucunda Ümit Burnu'nun keşf edilmesi Hindistan deniz ticaret yolunun yönünü değiştirmiş ve akabinde Basra güzergahı ve Ceziletü'l-Arap sahillerine durgunluk gelmiş ve eski önemini kaybetmiştir. Bu sahillerde artık ticaret ölü bir hale gelmiş olup özellikle Basra artık Hindistan deniz ticareti için bir çıkmaz sokak uzaklığında kalmış gibi görünmektedir. Ümit burnu

⁵² Bkz., *Zevra*, S.5, s.9.

⁵³ Bkz., *Zevra*, S.5, s.10.

ticaretini elinde tutanlar ise İngilizler ve Frenklerdir. Fakat Süveyş kanalının açılması bu durumu değiştirecektir. Bu münasebet ile Fırat nehrinin açılması da Basra körfezini yeniden Hint deniz ticaretinin rengini değiştirecek gibi görülmektedir. Basra'dan Süveyş'e kadar Arabistan sahilinin ve Yemen iskelelerinin dahi eski canlılığına yeniden kavuşacağına şüphe yoktur.

Padişahımız Basra körfezinde birkaç kıta vapur ve bir takım yelkenli gemi bulundurmaktadır lakin bu güç sadece Basra sahillerinin emniyetine yeterdi. Ancak Basra'dan Süveyş'e kadar olan sahillerin güvenliği şarttır. Zira Basra sahillerinde bazen İngiliz, Flemenk, ve bazen de Fransız bayraklı gemiler görülmelidir bu durum Osmanlı devleti için bir tehdit niteliğindedir. Ticaret konusuna gelince Irak'ın Hicaz ve Süveyş ile bağlantısına en uygun güzergah Basradan Atlas okyanusu oradan Kızıl Deniz olmalıdır. Bu güzergahta yıllardır bu sahillerde Arapların yaptığı derme çatma gemi ve vapurlar bulunmaktaydı. Her sene hac için bu yoldan geçen yüzlerce kişi buralar dahil çölden geçerken hem güvenlik hem de konaklama açısından çok fazla zorluk çekmekteydiler. Bu durum devletimizin dikkatinden kaçmamaktaydı bunun için özellikle Hicaz yollarının güvenliği için Irak'tan o sene düzenlenen on milyon kadar zehayirin nakl olunduğu bildirilmiştir. Fakat bu zehayirler o yola gider iken telef olmuşlar ve bu durum da devlet hazinesi için bir zarar teşkil etmektedir.

İşte Irak ile Hicaz arasında gerçekleşen bu olay ticaretin yeniden canlanmasını engellemiş olup diğer taraftan Ümit Burnu'nun bulunması ile Hindistan ticaretinin buraya kaymış olması Süveyş kanalının açılması ile yeniden buraların yani Irak ve civarına kayacağı aşıkardır. O halde buraların ehemmiyetini sağlamak devletin zaruri görevi olmuştur. Bu suret ile Fırat ve Dicle nehirleri için Avrupadan sipariş edilen yük ve yolcu vapurlarını Basra'dan Süveyş'e gönderilip vilâyet dahilinde Hicaz yolunun güvenliği için tahsis edilmiştir. Böylece her yıl hac mevsiminde buradan geçen hacıların güvenliği sağlanmıştır. Osmanlı devleti sahilinde güvenliği sağlamak için ve bu hacıları buralarda ticaret yapmaya yönlendirmek için birkaç kıta deniz vapuru daha sipariş edilmiştir. Tüm bu alınan önlemler ve çabalar neticesinde bu güzergahın ticaretinin yeniden canlanacağı umudu yüksektir. Sipariş olunan bu vapurlardan bir tanesi üç yüz elli beygir kuvvetinde ve bu vapurların yolcu için iki yüz seksen yatağı olup İngiltere devletinden otuz üç bin beş yüz liraya alınmış olup Babil ismi verilmiştir. Bu vapur ile aynı özellikte bir vapurun daha bu günlerde pazarlığı yapılmaktadır. Avrupa'dan bu vapurlarla beraber sipariş edilen diğer bazı makinelerde Süveyş kanalının açılışından sonra gelecektir. Basra ile Süveyş kanalının arası üç bin üç yüz yirmi iki mil yani Dersaadet'ten İskenderiye'ye kadar olan mesafenin dört misli kadar mesafe olup bu vapurlar ayda yalnız iki sefer yapacaklardır. Vapurlar bu sefer sırasında Maskat, Aden, Babü'l-Mendep, Moha ve Hadide iskelelerine uğrayacaklardır. Bu vapurlar dışında Tuna'da Mithat Paşa adında olan vapurun yüz yirmi beygir

kuvvetinde olup bu vapur Kurna, Basra, Kuveyt, Bender Ebu Ali Şir ve Bahreyn arasında işletilmektedir⁵⁴.

22 Haziran 1869 tarihli sayıda Bağdat vilâyetinde ticaret alanında gerek alışverişte kullanılan paralar ve gerekse ölçü tartılarda bir birliğin olmadığı ve farklı uygulamaların söz konusu olduğu ve bu durumu ortadan kaldırmak için şu düzenlemelerin yapıldığı haber olarak verilmektedir: Irak civarında uygulanan ölçü birimlerinde bir tutarsızlık söz konusuydu. Sağ, verayic, çevrek, kıyye-i attari, kıyye-i bakkali, batman, vezne ve tağar gibi değişik birimlerde başka başka isimlerde ölçüler kullanılmaktaydı. Mesela kimi yerde altı kıyye bir batman ve sekiz batman bir vezne ve yirmi vezne bir tağar olduğu gibi mesela kimi yerde bu ölçülerde noksanlık vardı. Bağdat'ta sekiz yüz Hille, Divaniye'de bin beşyüz, Musul'da üçyüz, Şerizor ve Süleymaniye taraflarında ise daha başka birimlerde Tağar ve Batman kullanılmaktaydı. Tüm bunlardan başka bir arşından dört beş parmak ziyade olan Zira'î-Bağdadi ve Dersaadet civarında kullanılan Halep Arşını olarak da bilinen daha başka ölçü birimleride vardı. Tüm bu tutarsızlıkların önlenmesi ve herkesçe kabul görecekt ölçü birimlerinde sabitlemeye gidildi böylece tüm memlekette ortak değerler benimsendi. Bu uygulamaya göre bir kıyye dört yüz dirhem ve on kıyye bir batman, on batman bir vezne ve on vezne bir tağar olarak kabul edildi ve tüm memleket dahilinde bu oranlar dışında yada değişik isimlerde ölçülerin kullanılması kesinlikle yasaklandı⁵⁵.

3.4.Askeri

Gazetede sıklıkla bölgede bulunan altıncı ordudaki asker sevkinden, bölgede ordunun ihtiyacı olan askerlerin belirlenmesinde uygulanan kura usulüne, askeri memurların atama ve yer değişikliğinden ve askerlerin ve zaptiye memurlarının usulsüz hareketleri ve bu hareketlerin disiplin altına alınması gibi konularda bahis edilmektedir.

13 Temmuz 1869 tarihli 5. sayıda altıncı orduda yapılan tayin ve atamalardan şu şekilde bahis edilmiştir: Bağdat'ta bulunan Altıncı orduyu humayun daieresine mensup olup Diyarbakır ve Mardin mevkihlerinde bulunan saf piyade dördüncü alayın birinci ve üçüncü taburlarının daireye alınması makam-ı celil-i ser-askeriden duyurulmuştur. Sınıf-ı süvari ikinci alayın birinci binbaşısı Ahmet Efendi'nin ölümü sebebi ile yerine birinci ejder alayının ikinci binbaşısı Şaban Ağa'nın birinci, alay emini Şakir Efendi ise ikinci ağa olarak atanmıştır. Alay-ı mezkurun vefat eden ikinci bin başısı Hasan Ağanın yerine, sol kol ağası Bahaeddin Efendi bin başı olarak tayin edilmiştir. Saf piyade dördüncü alayın ikinci tabur binbaşısı Hasan Efendi açığa alınca yerine saf piyade üçüncü alay emini Mehmet Efendi tayin edilmiştir. Görev değişikliği yapan Mehmet Efendi'nin yerine ise

⁵⁴ Bkz., *Zevra*, S.10, s.19.

⁵⁵ Bkz., *Zevra*, S.2, s.4.

dördüncü alayın üçüncü taburu sağ kol Ağası Abdulkadir Efendi alay emniğine tayin edilmiştir⁵⁶.

9 Ağustos 1869 tarihli 9. sayıda altıncı ordudaki asker sayısından, askerlerin görevlerinin bitmesine rağmen askerliğe gönüllü olduklarından bahis edilmiştir. Gazetede bu haber şu şekildedir:Altıncı ordunun merkez idaresinden verilen deftere göre 85 senesi martından haziran ayına kadar ordu merkezi olan Bağdat'ta bulunan askeriyenin alay ve taburlarının sayısının üç yüz elli beş nefer olup, elli üç neferde gönüllü olarak bulunmaktaydı. Bunun dışında otuz sekiz neferde tezkerelerini aldıkları halde bu durumu istemeyerek askerliğe devam ettiklerini kayıt etmiştir. Halbuki Irak'ta gönüllü olarak askere yazılmak veyahut askerlik görevi bittiği halde tezkere almamak ve askerliğe devam etmek gibi hususlar pek karşılaşılan bir durum değildi. Bu olayın bu şekilde gelişip askerlerin tezkere almaması padişahın dikkatini çekmiş olup padişah bu askerlerin rahatları için ne gerekiyorsa yapılması elbise ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için kumandan ve zabıtalara emir verilmiştir⁵⁷.

20 Temmuz 1869 tarihli 6. sayıda askerlerin disiplinsizliği ve alınan tedbirden şu şekilde bahis edilmiştir: Bağdat ve civar şehirlerde bulunan zabtiye memurları ve askerlerde bir disiplinsizlik ve başı bozukluk söz konusu olduğu için acilen bu kurumların disiplin altına alınması gerekiyordu. Askeri bölümü değiştirmek ve düzenlemek için yeni taburlar kurulmuş olup Bağdat dahil olmak üzere Basra, Kerbela, Musul ve Şehrizor sancaklarında yerleştirilmiş ve bu kurumlar disiplin altına alınmıştı. Bunun yanında Divaniye sancağına da bir piyade ve dört süvari yerleştirilmiştir. Aynı zamanda uygulamanın devamı olarak Süleymaniye, Dilim ve Ammare'de bulunan taburların da derhal disiplinine başlanmıştır⁵⁸.

3.5. Eğitim

Gazetede bugünün endüstri meslek liselerine denk gelecek olan Mekteb-i Sanayinin Bağdat'ta açılışı, binanın yapım aşaması ve yapımında bağışta bulunan kişilerin isimleri bir liste halinde tutulmuştur. Bu listede yabancı tüccarların isimlerini sıklıkla görürüz. Bunun dışında mektebin açıldıktan sonra, öğrencilerin kayıt edilmesi, kayıt şartlarından ve bir millet için mektebin öneminden bahis edilmiştir.

6 Temmuz 1869 tarihli bir habere göre: Bir memleketin geleceği şüphesiz o memleketin çocuklarıdır. O memleketin gelişip refah seviyesinde yaşaması için o memleketin çocuklarının eğitimi birer birey olması lazım bunun için okul en elzem husustur. Yoksa o memleketin çocukları bu gün olduğu gibi başı boş ve avare, bilinçsiz bir şekilde yetişirlerse hiç şüphe yoktur ki o memleket gelişip Dünyaya yön vermek yerine, ömrünün sonuna kadar cahilliğe tutsaktır.Fakat yeni açılacak okul (Mekteb-i Sanayi) küçükten büyüğe herkesi bir adım öne taşıyacaktır. Çocukların talim ve terbiyeleri o memleket için lazım ve vacipdir. Bu yeni açılacak sıbyan

⁵⁶ Bkz., *Zevra*, S.5, s.9.

⁵⁷ Bkz., *Zevra*, S.9, s.17.

⁵⁸ Bkz., *Zevra*, S.6, s.13.

mektebinin devamı olan iki ve üç dereceli mekteplerde açılmalıdır. Çocukların bir mürebbiyeye ihtiyaçları vardır, bu gün sokakta boş boş gezip ömürlerini böyle harcamaktadırlar. Tüm bu sebepler devletin dikkatini çekmiş ve derhal bir çare düşünülerek memleket genelinde sıbyan mektepleri ve sanayi mektepleri açılmaya başlanmıştır. Hatta Bağdat'ın merkezinde de bir sanayi mektebi kurulmuştur. Sanayi mektebi dahilinde demircilik, marangozluk, terzicilik, kunduracılık, akşime dokumacılığı gibi çeşitli bölümler yer alır. Bu bölümler için ayrı ayrı atölyeler olması lazımdır, bunun için halktan yardım istenmiş fakat halkın o günün şartlarında bu atölyeleri kuracak masrafı karşılayamaması nedeni ile birde vakit kaybı olmaması ve derhal eğitime başlanması için, demircilik ve marangozluk bölümüne kayıt olan çocuklar şimdilik Bağdat'ta bulunan tersane fabrikasında, müretteblik sınıfında olanların vilâyet matbaasında terzicilik, kunduracılık ve akşime dokumacılığı bölümünde olanların ise mektep dahilinde eğitimlerini görmelerine karar verilmiş, tüm sınıflardaki öğrencilerin okuma yazmayı öğrenme şartı konulmuş ve bu alanda eğitimler başlamıştır⁵⁹.

3.6. Sosyal

Mithat Paşa Bağdat valiliğine başlamasıyla birlikte vilâyet dahilinde ıslah çalışmaları içerisinde bulunurken Bağdat şehri ile beraber Azamiyye ve Kazimiyye kazalarının nüfus sayımlarını da yaptırmıştır. Bu nüfus sayımına göre; Bağdat şehrinde, 18407 ecnebi nüfus ve hane, bunun dışında saltanat-ı seniyyeye tabi olanların 63272'si erkek, 52689'u Müslüman, 9325'i Yahudi, 1258'i Hıristiyan bunun dışında yine devlete bağlı olan 2126 İran, 265 İngiltere, 14 Rusya, 3 Fransa ve 3 Avusturya kişi vardı. Ayrıca bu haberde saltanat-ı seniyye tebasından olanlara teskere-i Osmaniye verildiği de duyurulmaktadır⁶⁰. 31 Ağustos 1869 tarihli gazete haberinde de Bağdat şehrinin nüfusunun 150000'den ziyade olduğu bildirilmektedir. Ayrıca bu haberde Bağdat şehrinde önemli bir sosyal problemden daha bahis edildiği görülmektedir. Bağdat şehri büyükçe bir şehir olması ve yerli yabancı bir nüfusa sahip olmasına karşın yerli ve gureba nüfusun hastalarını tedavi edecek bir hastanesi olmadığı gibi bir tabib ve eczacısının dahi olmadığından bahis edilmektedir. Hatta gureba ve fukara hastalarının bakacak kimseleri olmadığı ve bu hastaların harap medreselerde, han köşelerinde ve hatta sokak ortalarında kalmak durumunda oldukları ifade edilmektedir. Bu sorunu çözmek amacıyla Süleyman Paşa medresesine ait Karşıyaka da bir vakıf bahçesi içerisinde bir bab hastane ile o binanın arkasında da darüşşifa inşaatına başlanıldığını ve merkezi hükümetten de tabib, eczacı gibi v.b. memurlar istenildiği haber olarak verilmektedir. Yine bu gazete nüshasında ve bundan sonraki bazı gazete nüshalarında bu hastane inşaatına yardımda bulunan devlet görevlileri ile eşraf'tan olan bazı şahısların yaptıkları yardım miktarlarında liste olarak verilmiştir⁶¹.

⁵⁹ Bkz., Zevra, S.4, s.6.

⁶⁰ Bkz., Zevra, S.9. s.17.

⁶¹ Bkz., Zevra, S.12, s.23-24; S.13., s.26.; S.14, s.27.

Gazetede sıklıkla bölgede salgın olan kolera hastalığının hangi vilâyetlere yayıldığından, günde kaç kişinin hastalığa yakalanıp ya da kaç kişinin bu hastalıktan öldüğü kayıtlar altına alınıp halka duyurulmuştur. Ayrıca kolera hastalığı için karantina uygulamasının başlatıldığı da haber olarak verilmiştir. Gazetede yer alan haberler şu şekildedir: 27 Temmuz 1869 tarihli 7. sayıda: İran bölgesinde Kum ve Keşan civarında başlayıp hızla yayılan kolera hastalığı Tahrana kadar ulaşmış olup bu bölgede günde ortalama elli kişi bu hastalığa yakaldığı haber verilmektedir⁶².

10 Ağustos 1869 tarihli 9 numaralı sayıda: Tahrana kadar yayılan kolera hastalığı bu defa da Bağdat karantina müdürlüğüne çekilen bir telgrâfnâmeye göre Tahran civarında olan Kura ve Nevahid'e kadar ulaşmış olduğu ve Tahrandaki günlük on beşten yirmi beşe kadar kişinin bu hastalık sebebi ile öldüğü Şiraz da günlük ortalama yüz elli kişinin bu hastalığa yakalandığı, İsfan da ise yine şiddet ile devam ettiği ve Kazvin de dahi ara sıra bu hastalıktan vefat edenler olduğu ve bu sene Tebriz taraflarında hararetin fazla olduğu anlaşılmış ve bu hastalığın İran tarafından gelen yolcular için henüz karantina usulu uygulanmadığı ve bu durumun büyük problemlere sebebiyet vereceği bildirilmiştir. Bu durum karşısında Dersaaset'ten verilen bir karantina emri ile derhal uygulanmaya başlanacağı da bildirilmiştir⁶³.

⁶² Bkz., *Zevra*, S.7, s.13.

⁶³ Bkz., *Zevra*, S.9, s.17.

SONUÇ

Gazetenin ilk sayısı tek sayfa olup Arapça-Türkçe yazılmıştır. Sayı bir ferman ile başlamıştır. Daha sonra “Makale” başlığı altında fermanın uygulanmasından ve içeriğinden bahsedilmiştir.

Gazete sadece Bağdat dahilindeki haberler ile sınırlı değildir. Bulunduğu bölgeyi, ülke geneli ve dünya gündemini kapsayan geniş bir haber ağı vardır. Gazetenin içeriğine baktığımızda çok çeşitli konuların haber teşkil ettiğini görmekteyiz bu çeşitli haberlerden dikkatimizi çeken bazı haberler şunlardır:

Gazetenin “Politika” başlığı altında, Fransa’da meydana gelen rejim değişikliğinden, Yunanistan’da halka yapılan zulüm sonucu halkın Osmanlı devletine sığınmasından, Rusya Devleti’nin Orta Asya’da uyguladığı politikadan ve İngiltere Devleti’nin Osmanlı Devleti ile münasebetlerinden sıklıkla bahsedilmektedir.

Ümit burnunun keşfi ile Hint deniz yolunun yön değiştirmesi sonucu Basra Körfezi’nin önemini kaybetmesi ve bu durumun düzeltilmesi için alınan önlemler anlatılmıştır.

Günümüzün endüstri meslek lisesine denk gelecek olan Mekteb-i Sanayinin Bağdat’ta açılışı, kayıt şartları, mektebin yapım aşamaları ve mektebin yapımında başta bulunan kişi listesi ele alınmıştır.

İran’da Kum ve Kaşan bölgelerinde başlayıp hızla diğer vilâyetlere de yayılan kolera hastalığından, günlük bu hastalığa yakalanan ya da bu hastalıktan dolayı ölen kişilerin sayısından ve bu hastalığı önlemek için başlatılan karantina uygulamalarından haber verilmiştir.

Bölgedeki aşiret isimleri, bu aşiretlerin nüfusları ve yaptıkları muhalefet hareketlerden sıklıkla bahsedilmiştir. Özellikle Sincar başlığı altında Yezidiler hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Yine Irak’ın en büyük aşiretlerinden olan Mentifik Aşireti hakkında çok önemli hususlara yer verilmiştir.

Bağdat vilâyetinde ticari hayatta önemli bir sorun olan para değerleri ve ölçü ve tartıda bir birliğin olmamasını dikkate alan Mithat Paşa bu sorunu gidermek amacıyla ve vilâyette birliği sağlamak için yeni düzenlemeler yapmıştır.

Osmanlı idaresi içerisinde Bağdat vilâyeti önemli bir yer teşkil etmekte olması ve yine komşumuz olan Irak topraklarındaki tarihi mirasımızın ilim ışığı altında doğru ve çeşitli yönleriyle öğrenilmesi başta Zevra Gazetesi ve o dönemde bölgede yayınlanan diğer basın yayın organlarının tarihçilerin bilgisine ve hizmetine sunulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Dönemin en önemli iletişim aracı olan telgrafların yaygınlaştırılması için yapılan uygulamalardan ve telgraf hatlarının bulunduğu güzergahlardan bahis edilmiştir.

Bölgede tarım arazilerine çekirge sürülerinin hücum etmesi ve halkın bu durum karşısındaki çaresizlik ve çabalarından bahis edilir.

O yıllarda hızla artan salgın hastalıkların sebepleri olarak, cenazelerin defin işinin geciktirilmesi sonucu cenazelerin kokması ya da defin için mezarların derin kazılmaması olarak tesbit edilmiştir. Bu durumlar karşısında: ölen kişilerin en kısa

sürede defn edilmesi ya da mezarların daha derin kazılması bunun yanında haftada iki defa sokaklarının süpürölüp temizlenmesi, evlerin tütsülenmesi gibi önlemler alınmış ve uygulanmıştır.

KAYNAKÇA

1.Zevra Gazetesi

Sayı: 1,2,4,5,6,9,10,11,12,13,14,52,78.

2.Araştırma ve İncelemeler

Aksakal, Hasan,“Tanzimatın İki Yüzü: İcraatları ve Temsil Ettikleri Değerler Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Reformculuk Analizi: Mithat Pâşâ ile Sultan II.Abdülhamit”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.9, Güz-2009, s.11-22.

Al-Qaysi, Abdul Wahhab, *The Impact Of Modernizâtion On Iraqi Society During The Otoman Era: A Study Of Intellectual Development In Iraq (1869-1917)*, University of Michigan, Basılmamış Doktora Tezi, 1958.

Baykal, Bekir Sıtkı, “Mithat Pâşâ Hakkında Yeni Yayınlar ve Görüşler”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.6., Ankara, 1966, s.249-259.

Çetinsaya, Gökhan-Buzpınar, Şit Tufan, “ Midhat Pâşâ mad.” , *TDVİA*, C.30, İstanbul, 2005. s.7-11.

Eser, Alaattin, *Seyahatnâme-i Hudud*, Simurg, İstanbul, 1997.

Gülcü, Erdinç, *Osmanlı İdaresinde Bağdat (1534-1623)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ, 1999.

Haydaroğlu, İlknur, ”Mithat Pâşâ'nın Şehadetine Dair Bir Araştırma”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.22 S.35, 2004, s.123-137.

Kılıç, Selda, “1864 Vilâyet Nizamnamesinin Tuna Vilâyet inde Uygulanması ve Mithat Pâşâ”, *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.24, S.37, Ankara, 2005, s.99-111.

Kocahanoğlu, Osman Selim, *Hayatım İbret Olsun*, Temel Yayınları, İstanbul, 1997

Marufoğlu, Sinan, *Osmanlı Döneminde Kuzey Irak*, Eren yayıncılık, İstanbul, 1998

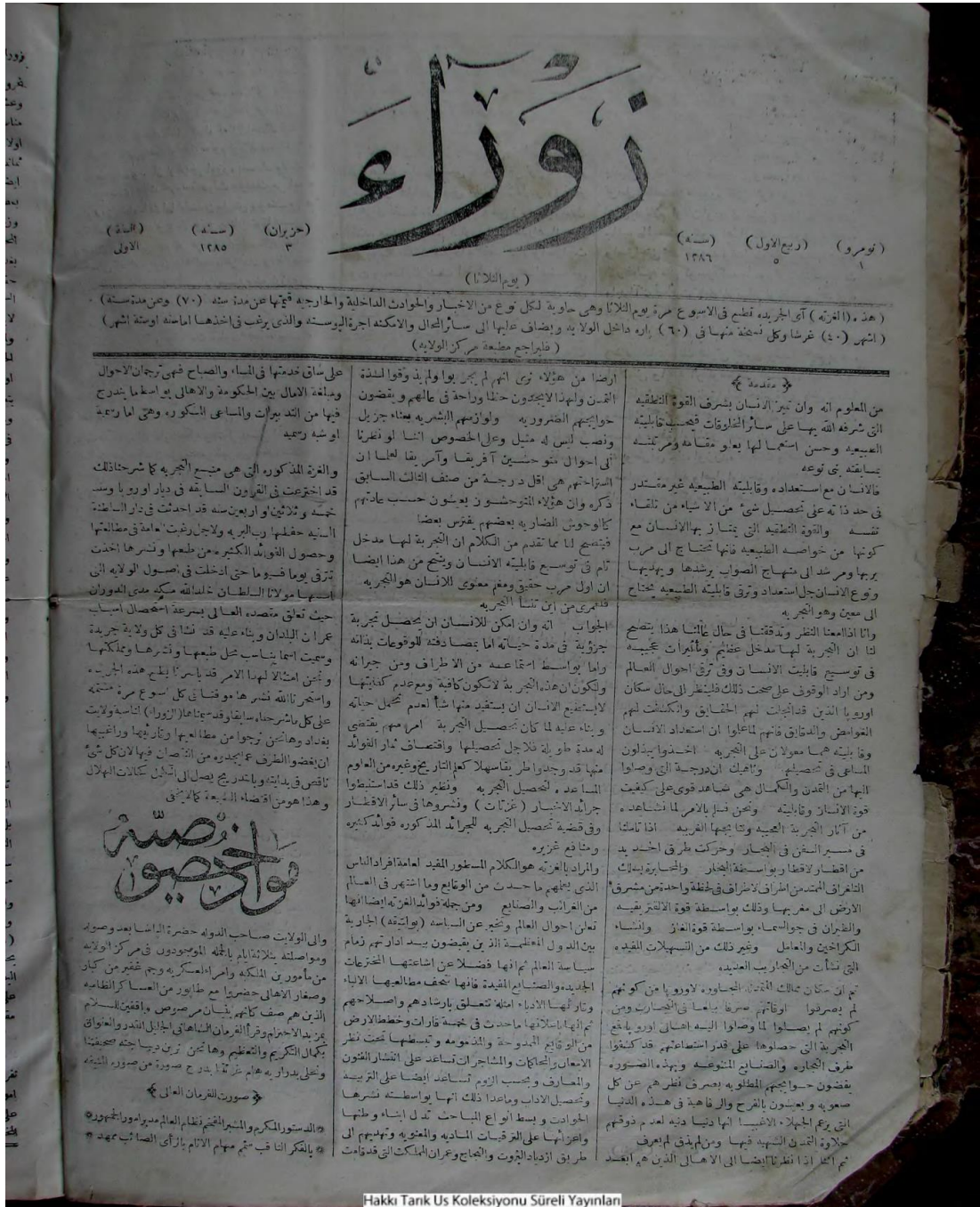
Söğütlü, İlyas, ”Türk Modernleşmesi Sürecinde Mithat Pâşâ”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.11, S.1, s.101-113.

Koçi Bekir, “*Midhat Paşa (1822-1884)*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2002.

Terzibaşı, Ata, *Kerkük Matbuat Tarihi*, Yayıncılık Matbaası, İstanbul, 2005.

EKLER

Ek.1. Zevra Gazetesinin 1. Sayısı

زَوْرَاءُ

(يوم الثلاثاء) (تومرو) (ربيع الاول) (سنة) (سنة) (حزيران) (سنة) (الاول) (سنة)

(يوم الثلاثاء) (تومرو) (ربيع الاول) (سنة) (سنة) (حزيران) (سنة) (الاول) (سنة)

(هذا القوم) (الجزيرة) (طلع في) (الاسبوع) (مرة) (يوم) (الثلاثاء) (وهي) (حاوية) (لكل) (نوع) (من) (الاشجار) (والمواد) (الداخلية) (والخارجية) (فيها) (عن) (مدة) (سنة) (٧٠) (وهي) (مدتها) (اشهر) (٤٠) (غرشا) (وكل) (نسخة) (منها) (في) (٦٠) (بار) (داخل) (الولاية) (وإضافة) (عليها) (إلى) (سائر) (القطر) (والأمكنة) (البرية) (والتي) (يرتفع) (أخذها) (أما) (سنة) (أوسط) (الشمس) (فيلتزم) (مطعم) (مرکز) (الولاية)

أرضاً من هؤلاء نرى أنهم لم يربوا ولم يذوقوا لذته
 القوم ولهذا لا يجتهدون حثماً وراحم في عالمهم ويقضون
 حوائجهم الضرورية وأولهم البشريه ببناء جزيل
 وأصب ليس له مثل وعلى الخصوص أنما أولئك
 التي أحوال متوحشين آفرقنا وآمر بقا لعنان
 الشرايطهم هي أقل درجة من صنف الثالث السابق
 ذكره وإن هؤلاء المتوحشون يعيشون حسب عادتهم
 كأجود الضارية بعضهم يقصر بعضاً
 فيتصنع لما عاينهم من الكلام إن التجربة لها مدخل
 ثم في توسع قابلية الإنسان وينبع من هذا أيضاً
 إن أول حرب حقيق ومعنى اللسان هو التجربة
 فامر من أين تنسأ التجربة

الجواب أنه وإن أمكن للإنسان أن يحصل تجربة
 جزئية في مدة حياته أما يتصا دفته للأوقات بذاته
 وأما بواسطة استماعه من الأطراف ومن جيرانه
 وليكون إن هذه التجربة لا تكون كافية ومع عدم كفايتها
 لا يستطيع الإنسان أن يستفيد منها شيئاً لعدم تحمل حياته
 وبناء عليه لما كان يحصل التجربة أمرهم يقضي
 له مدة طويلة فلاجل تحصيلها واقتضات ثمار القوائد
 منها قد وجدوا طرقاً ميسرة كالتاريخ وغيره من العلوم
 الساعده لتحصيل التجربة ونظير ذلك قد استنبطوا
 جرائد الاشجار (غزرات) ونسروها في سائر الاقطار
 وفي قضية تحصيل التجربة للجران المذكورة قوائد كثيرة
 ومثاق غزيرة

والمراد بالمرته هو الكلام المسطور المقيد أمامة أفراد الناس
 الذي يعجزهم ما حدث من الواقع وما المنه في العالم
 من الغرائب والصناعات ومن جهة قوائد الغزرات أيضاً لها
 تعان أحوال العالم وتغير عن السياسة (بوتقة) الجارية
 بين الدول أعظمته الذي يقضون بسد أذاتهم زمام
 سياسة العالم ثم أنها فضلاً عن اشاعتها المتغيرات
 الجديدة والصناعات المفيدة فإنها تخفف مطالعها الآلية
 وتارقتها الأديان أمثلة تتعلق بأرصادهم وأصلاحهم
 ثم أنها استلقتها ما حدث في خمسة قارات وخطوط الأرض
 من الواقع المبدوحة والمذمومة وتبسطها تحت نظر
 الأديان والحقائق والمشارجان تساعد على انتشار العلوم
 والمعارف وبحسب الزوم تساعد أيضاً على التريسة
 وتحصيل الآداب وماعدا ذلك أنها بواسطة نشرها
 الحوادث وبسط أنواع المباحث تدل إساءة وطنها
 وأحوالها على الرقيبات السادية والعلوية وتهدمهم إلى
 طرق إزدياد الثروت والتعاج وعمران الملكة التي قد قامت

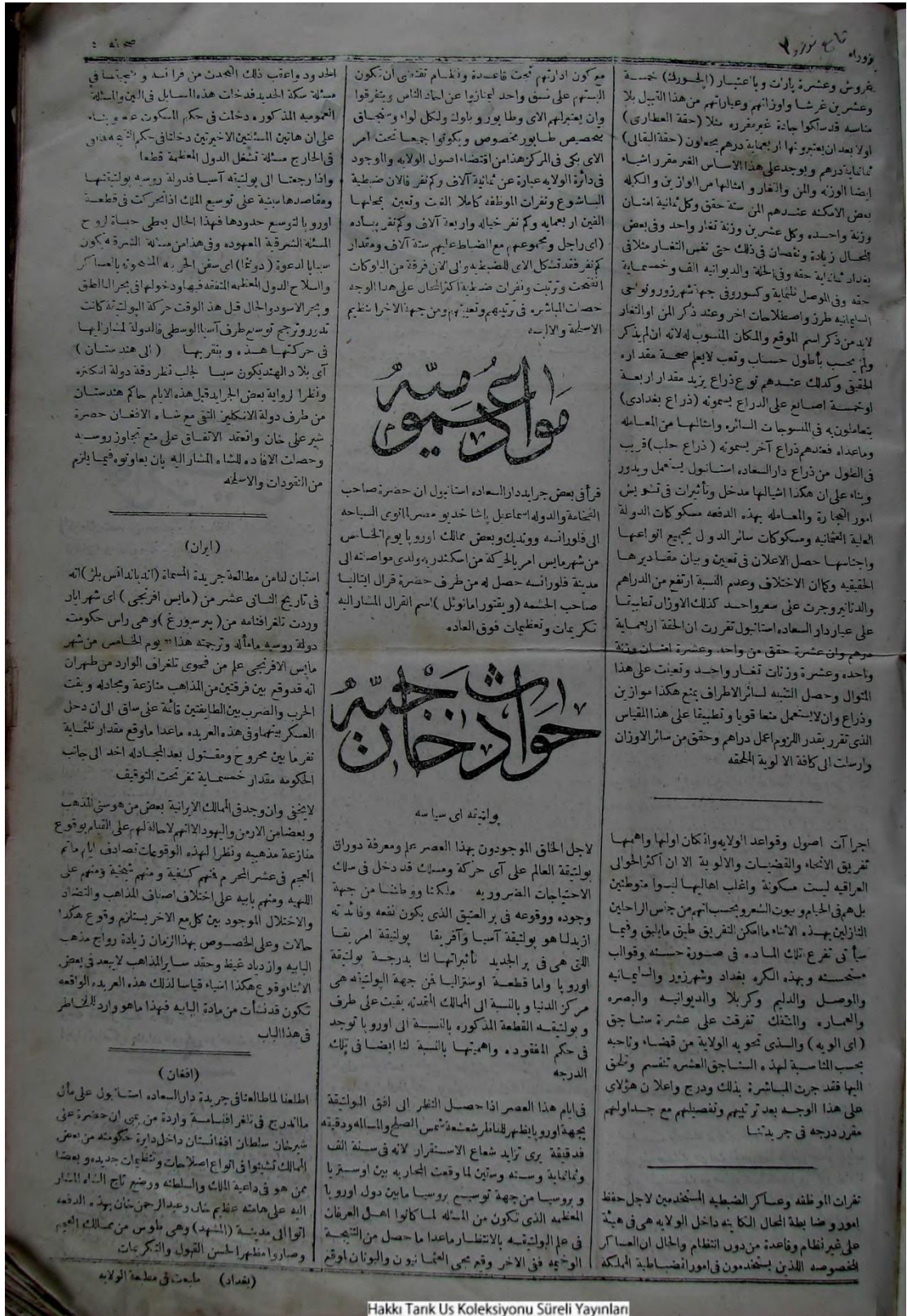
من المعلوم أنه وأن تميز الإنسان بشرف القوة العقلية
 التي شرفه الله بها على سائر المخلوقات فحسب قابلية
 العبيدية وحسن استعمالها بعلم ومساهمه ومركبته
 يسايقته حتى يتعد
 فالإنسان مع استعدادة وقابلية الطبيعية غير متقدر
 في حد ذاته على تحصيل شيء من الأشياء من تلقاء
 نفسه والقوة العقلية التي يتنازل بها الإنسان مع
 كونها من خواصه الطبيعية فإنها تحتاج إلى مرب
 يربها ومرشد إلى منهاج الصواب يرشدنا ويهدينا
 ونوع الإنسان جل استعداد وترقى قابلية الطبيعة يحتاج
 إلى معين وهو التجربة

وإننا إذا معنا النظر وتدقنا في مجال غائبا هذا يتضح
 لنا أن التجربة لها مدخل عظيم وتأثيرات عجيبة
 في توسيع قابلية الإنسان وفي رقى أحوال العالم
 ومن أراد الوقوف على حمت ذلك فليتنظر إلى حال سكان
 أوروبا الذين قد أثبتت لهم الحقائق وانكشفت لهم
 الغوامض والفتاوى فأنهم لم يعلموا أن استعداد الإنسان
 وقابلية جسمه مولود على التجربة - أخذوا يتناولون
 المساعي في تحصيلها وأما إن درجة التي وصلوا
 إليها من التقدم والكمال هي شاهدة قويه على كفاية
 قوة الإنسان وقابلية - ونحن نسأل بالامر لما نشاهده
 من آثار التجربة العجيبة وما يجنها القريبه إذا تأملنا
 في مسير السفن في البحار وحركت طرق الحسد بد
 من اقطار لاقطا وبواسطة البحار والخيابة بذلك
 الشرائق المتضمنه لشراف في لحظة واحدة من مشرق
 الأرض إلى مغربها وذلك بواسطة قوة الآلة ترفيقه
 والظفران في جوارحهنا بواسطة قوة الغاز والنساء
 الكراخين والعمال وغير ذلك من التسهيلات المفيدة
 التي نشأت من التجارب العبيده
 ثم إن سكان ممالك الهند، الجاوه، لاوروبا من كونهم
 لم يصرفوا أوقاتهم صرفاً باعاً في الخسارت ومن
 كونهم لم يصلوا لما وصلوا إليه أحسن أوروبا بل يقع
 التجربة التي حصلوها على قدر انصاعهم قد اكتفوا
 مرفق البحارة والصناعات المتوجهه وبهذه الصورة
 يقضون - حوائجهم المطلوبة بصرف نظرهم عن كل
 صعوبه ويعيشون بالفرح والرفاهية في هذه الدنيا
 التي يرمع الجبال، الأغصان، أنها دنيا دنيا لعدم ذوقهم
 حلاوة الدنيا الحقيقية فيها ومن لم يذوق لم يعرف
 ثم إننا إذا نظرنا أيضاً إلى الأهال الذين هم البعد

التجربة

وإلى الولايات صاحب الدوله حضرة الأشا بعد وصوله
 ومواصلته ثلاثاً إلى ما بلغه الموجودين في مركز الولاية
 من مأمورين الملكة وأمره العسكري وجم غفير من كبار
 وصغار الأهالي حضروا مع طابور من العساكر النظامه
 الذين هم صف كائهم ببيان مرصود وأقربين الإسلام
 بعد الإحرام وفرأ القوم ان الشاهة في الجبال اندر والغواص
 بكمال التكرم والتعظيم وهما نحن نرى دنيا صحتة
 ونظير بدار به هام غرنا بدج صورة من صورة الشبه
 في صورته القوم العلى
 به دستور المكرم والمشراف نظام العالم مديروا والتجوز
 بالقرن الثاني عشر منهم الأتام يازى الصواب محمد

Ek.2. Zevra Gazetesini 1. Sayısının Arka Yüzü

تاريخ نشره

عشر وعشرون بارث باعتبار (الجورج) خمسة وعشرين غرشا واوزانهم وعباراتهم من هذا التيبيل بلا مناسه قدسكوا جادة غيرمقرره مثلا (حقه الطعاري) اولابعدان يعتبرونها ارجمية درهم بمعاون (حقه البقالى) ثمانية درهم ويوجد على هذا الاساس الفرمقر اشياء ايضا الوزنه والطن والفاخر والشاهل من الاوزن والكيله بعض الامكنه عندهم المن سته حقن وكل مائيه انسان وزنه واحده وكل عشرين وزنه تغار واحد وفي بعض الحمال زياده ونقصان في ذلك حتى نفس التفاضل في يمدار ثمانية حقه وفي الحله والديوانيه الف وخمسماية حقه وفي الموصل ثمانية وكسوروفي جهه شهر زورونواحي الساعديه طرز واصطلاحات اخر وعند ذكر المن الارتفاع لايد من ذكر اسم الموقع والمكان النسب لانه ان لم يذكر ولم يجب بأطول حساب وتعب لايعمل حقه مقداره الخلق وكذلك عندهم نوع ذراع زيد مقدار اربعة اوخسة اصابع على الذراع يسويه (ذراع بغدادى) تعاملون به في النسوبات السائره واشاهلها من المعامله وماعداه فندهم ذراع آخر يسويه (ذراع حلب) قريب في الطول من ذراع دارالسعاده استناول يستعمل ويدور وبه على ان هكذا اشياها مدخل وتأثيرات في تنويش امور التجاره والمعامله بهذه الدفعه مسكوكات الدوله العليه الخفانيه ومسكوكات سائر الدول بجميع انواعها واجناسها حصل الاعلان في تعيينه وبين مقاديرها الحقيقيه وكان الاختلاف وعدم النسبه ارفع من الدراهم والذئابورجررت على سعواحد كذلك الاوزان لتطبيقا على عباردارالسعاده استناول تقررت ان الحقة اربعماية درهم واثني عشره حقن من واحد وعشيره انسان وزنه واحد وعشيره وزنات تغار واحد وتعبت على هذا التوال وحصل التشبه لسائر الاطراف بينه هكذا موازين وذراع وان لا يستعمل معنا قويا وتطبيقا على هذا القياس الذى تقر بقدر الزنوم اعمل دراهم وحقن من سائر الاوزان وارسالت الى كافة الالويه المحقه

الجمهورية العراقية

قرأ في بعض جريد دارالسعاده استناول ان حضرة صاحب الخيمه والدوله استاعبل باشا خديو مصر بالتمني السباحه الى فلورانس ووندك وبعض ممالك اوروبا يوم الخميس من شهر مايس امر بالخرجه من اسكندريه وولى مواصاته الى مدينة فلورانس حصل له من طرف حضرة فرال ايتاليا صاحب الخيمه (وقضوا امانويل) اسم الفرال المشار اليه تكريمات وتعظيمات فوق العاده

حوادث خاندان

بولتيه اى سياسه لاجل الحاق الموجودون بهذا العصر عمل ومعرفة دوراق بولتيه العالم على آى حركة ومدك قد دخل في ملك الاحتياجات الضروريه ملكنا ووطننا من جهة وجوده ووقوعه في برالعيق الذى يكون نفعه وفائدته ازيدنا هو بولتيه آسيا واقربقا بولتيه امريكا التى هي في الجديد تأثيراتها لنا بدرجة بولتيه اوروبا واما قطعة اوستراليا فن جهة بولتيه هي مركز الدنيا والنسبه الى الممالك المتقدمه بقى على طرف بولتيه القطعه المذكوره بالنسبه الى اوروبا يوجد في حكم المقوده واهميتها بالنسبه لنا ايضا في تلك الدرجه

في ايام هذا العصر اذا حصل النظر الى لفق البولتيه بجهه اوروبا يظهر لنا ان شمس الصلح والسلامه وديقه قد قفقه يرى زياد شعاع الاستقرار لانه في سنه الف وثمانماية وسسته وستين لما وقعت التجاره بين اوستراليا وروسيا من جهة توسيع روسيا ما بين دول اوروبا المعظمه الذى تكون من المثله لما كالموا اهل العرفان في علم البولتيه بالانتظار ما عدا ما حصل من التبيحه الوشيعه في الاخر وقم على العماليون واليونان اوقع

الحدود واعتب ذلك العهد من فرائد وجميها في مسئله سكة الحديد فدخلت هذه المسائل في بين والمسئله العمومه المذكوره دخلت في حكم المسكوت عنه وبنه على ان هاتين المسئلتين الاخيرتين دخلتا في حكم التبعه في الخارج مسئله تشغل الدول المعظمه قطعا واذا رجعتا الى بولتيه آسيا فذوله روسيه بولتيهها ومقاصدها بنه على توسيع الملك اذا تحركت في قطعته اوروبا لتوسع حدودها فهذا الحال بطى حيا لروح المسئله الشرقيه المعهوده وفي هذان مسئله الثمره يكون سببا للدعوة (دوتما) اى سفن الحره المشهوره بالسماكر والسلاح الدول المعظمه المتقدمه فاود خولها في بحر الماطق تدور وتروح توسيع طرف آسيا الوسطى والدوله المشار اليها في حركتها هذه وبقربها (الهند ستان) آى بلاد الهند يكون سببا لجلب نظر دوله اكثره ونظرا لروايه بعض الجرايد قبل هذه الايام حاكم هندستان من طرف دولة الانكلز التي مع شاه الافغان حصرة شرعى خان واتعد الاتساق على منع تجاوزه روسيه وحصلت الاقاده للشاه المشار اليه بان يعاونه فيما يلزم من القوات والسلاحه

(ايران) استبان لثامن مظالمه جر يده السعاه (انبادانسان بلز) انه في تاريخ الساني عشر من (مايس افرينجي) اى شهر ايار وردت تغرافاته من (پرسورغ) كوهى راس حكومته دولة روسيه مائمه وترجته هذا يوم الخميس من شهر مايس افرينجي علم من فحوى تغراف الوارد من طهران انه قد وقع بين فرقتين من المذهب شازعه ومجاهله وبث الحرب والصرب بين الطائفتين قائمه على ساق الى ان دخل المسكر بينهما في هذه العريده ما عدا موقوف مقدار ثلثماية نفرا ما بين محروح ومقتول بعد المجادله اخذ الى جانب الحكومه مقدار خمسمائة نفر تحت التوقيف

لايخفى وان وجد في الممالك الايرانية بعض من هوس المذهب وبعضا من الارمن واليهود لانهم لاساله لهم على القيام بوقوف منازعه مذهبيه ونظرا لهذه الوقوف تصادف ايام مات العجم في عشر المحرم فتمت كفيته ومنهم ثخينه ومنهم على اللهيه ومنهم بايه على اختلاف اصناف المذاهب والتضاد والاختلال الموجود بين كل مع الاخر يستلزم وقوع هكذا حالات وعلى الخصوص بهذا الزمان زياده رواج مذهب البايه وازداد غيظ وحقد سائر المذاهب لا بعد في بعض الاثناء وقوع هكذا اشياء قياسا لذلك هذه العريده الواقعة تكون قد نأت من مادة البايه فهذا ما هو وارد الى خاطر في هذا الباب

(افغان) اطلعتنا لما طالعنا في جريده دارالسعاده استناول على ما نال ما لدرج في تغرافاته واردة من جبي ان حضرة على شيرخان سلطان افغانستان داخل دائرة حكومته من بعض الممالك تشينوا في انواع اصلاحات وتنقيحات جديده وبعضا من هو في داعية الملك والسلطه ورضي تاج الشاه المشار اليه على هاشم عظيم شان وعبدالرحمن خان يدهم الرفعه اتوا الى مدينة (المشهد) وهي بلوس من ممالك العجم وصادروا مظهر الحسن القول والتكريمات (بغداد) ملبت في مطبعة الالويه

ÖZGEÇMİŞ

Mine Ersoy, 1990 yılında Mersin’de doğdu. İlk öğrenimini Mersin’de ve orta öğrenimini Denizli’de tamamladıktan sonra 2012 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nden mezun oldu. Aynı yıl mezun olduğu bölümde Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Ersoy, akademik çalışmalarını yakınçağ eğitim tarihi alanında sürdürmektedir.

VITAE

Mine Ersoy, was born in 1990 in Mersin. After she completed primary school in Mersin and secondary education in Denizli, graduated from Kilis 7 Aralık University Faculty of Arts and Science and History Department in 2012. The same year she began to study for master degree in Department of History. Ersoy, continues her academic study in education history field of contemporary age.